

SOLIDARNOŚĆ, ZACHÓD I WĘŻE

Służba Bezpieczeństwa
wobec emigracyjnych struktur Solidarności
1981–1989

D O K U M E N T Y

WARSZAWA 2011

**SOLIDARNOŚĆ,
ZACHÓD I WĘŻE**

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
KOMISJA ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

SOLIDARNOŚĆ, ZACHÓD I WĘŻE

Służba Bezpieczeństwa
wobec emigracyjnych struktur Solidarności
1981–1989

wstęp, wybór i opracowanie
Patryk Pleskot

WARSZAWA 2011

Recenzenci
prof. dr hab. Marcin Kula
dr hab. prof. UAM Krzysztof Brzechczyn

Projekt okładki
Tomasz Ginter

Redakcja
Anna Zawadzka

Korekta
Anna Kaniewska

Redakcja techniczna
Andrzej Broniak

Indeks
Romuald Niedzielko

Na okładce:
manifestacja Solidarności w Paryżu
(fot. Sichov, ze zbiorów agencji SIPA PRESS)

Skład i łamanie
Katarzyna Szubka, Tomasz Ginter (okładka)

© Copyright by Instytut Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2011

Seria „Dokumenty”: tom 51
ISBN 978-83-7629-877-1

Zapraszamy na stronę internetową
www.ipn.gov.pl
oraz do księgarni internetowej
www.ipn.poczytaj.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp	17
Nota edytorska	31
Dokumenty	35
Materiały operacyjne gromadzone przez Wydział III Departamentu V MSW	37
Nr 1. 1981 grudzień 28, Warszawa – Informacja na temat negatywnych wypowiedzi niektórych działaczy Solidarności poza granicami kraju, sygnowana przez dyrektora Departamentu V MSW, tajne	37
Nr 2. 1982 luty 2, Warszawa – Pismo szefa Oddziału Kontroli Ruchu Granicznego Zarządu Zwiadu WOP do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie powstania Austriackiego Komitetu Pomocy Polsce, poufne	44
Nr 3. 1982 luty 13, Warszawa – Pismo dyrektora Departamentu I MSW do dyrektora Departamentu II MSW w sprawie aktywności polskiej emigracji we Francji, tajne	45
Nr 4. 1982 kwiecień 7, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału I [?] Departamentu I MSW do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie anonimu informującego o przemyście broni w konwojach z pomocą humanitarną, tajne	47
Nr 5. 1982 kwiecień 8, Warszawa – Pismo dyrektora Departamentu I MSW do dyrektora Departamentu II MSW w sprawie działalności emigracyjnych struktur Solidarności w Paryżu, tajne	48
Nr 6. 1982 kwiecień 23, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału IX Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie francuskiej akcji pomocy polskim więźniom politycznym, tajne	50
Nr 7. 1982 maj 13, Warszawa – Pismo do zastępcy szefa Zarządu Zwiadu WOP w sprawie przyjazdu transportu z pomocą charytatywną z Francji, sporządzone w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne	52
Nr 8. 1982 maj 14, Warszawa – Pismo dyrektora Departamentu I MSW do dyrektora Departamentu V MSW w sprawie wyjazdu Janusza Świecy do USA, tajne specjalnego znaczenia	53
Nr 9. 1982 lipiec 8, Warszawa – Pismo dyrektora Departamentu II MSW do dyrektora Departamentu V MSW informujące o powstaniu gazety „Niezależni” w Düsseldorfie, tajne	55
Nr 10. 1982 lipiec 29, Warszawa – Meldunek operacyjny o działalności Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia	57

Nr 11. 1982 lipiec 29, Warszawa – Meldunek operacyjny o przyjeździe transportu z pomocą humanitarną z Belgii, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia	59
Nr 12. 1982 lipiec 29, Warszawa – Meldunek operacyjny o polityce wizowej Francji, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia	60
Nr 13. 1982 sierpień 25, Warszawa – Notatka informacyjna zastępcy naczelnika Biura Paszportów MSW na temat wyjazdu emigracyjnego Aleksandra Migo, tajne	61
Nr 14. 1982 sierpień 26, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Biura Paszportów MSW do zastępcy naczelnika Wydziału VII Departamentu V MSW w sprawie spotkań emigrantów polskich w jednym z kościołów w Berlinie Zachodnim, tajne	63
Nr 15. 1982 wrzesień 16 [?], Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału I [?] Departamentu I MSW do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie przyjazdów do Polski Svietslava Gavanskiego, tajne	64
Nr 16. 1982 wrzesień 24, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału III Biura Paszportów MSW w sprawie rozpracowania działań emigracji politycznej w Berlinie Zachodnim, tajne	65
Nr 17. 1982 październik 25, Warszawa – Notatka służbowa starszego inspektora Wydziału III Departamentu V MSW na temat Jerzego Milewskiego, tajne	66
Nr 18. 1982 październik 28, Warszawa – Informacja dyrektora Departamentu I MSW o sposobie łączności między działaczami podziemnej Solidarności z Torunia i Inowrocławia a emigracją polityczną z Paryża	68
Nr 19. 1982 listopad 25, Warszawa – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału I Biura Studiów SB MSW do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie sporów personalnych między emigracyjnymi działaczami Solidarności, tajne	69
Nr 20. 1982 grudzień, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału I Biura Studiów SB MSW w sprawie emigracyjnych struktur Solidarności działających w Hamburgu, tajne	71
Nr 21. 1983 styczeń 5, Warszawa – Meldunek nr 2 zastępcy dyrektora Biura Paszportów MSW o aktywności emigracji politycznej i prosolidarnościowych inicjatywach zachodnich organizacji, tajne	73
Nr 22. 1983 styczeń 26, Warszawa – Zadania dla tajnego współpracownika ps. „Kamil” do realizacji w Paryżu, tajne specjalnego znaczenia	76
Nr 23. 1983 styczeń 28, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Biura Paszportów MSW do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie spotkań emigracji politycznej w kościele katolickim w Berlinie Zachodnim, tajne	77
Nr 24. 1983 luty 15, Warszawa – Meldunek operacyjny naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW o powstaniu organizacji emigracyjnej w Berlinie Zachodnim, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia	79
Nr 25. 1983 luty 21, Poznań – Informacja kontaktu operacyjnego ps. „D” na temat Jerzego Jankowskiego, tajne specjalnego znaczenia	80

Nr 26. 1983 kwiecień 18, Poznań – Pismo naczelnika Wydziału V KW MO w Poznaniu do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie Jerzego Janakowskiego, tajne specjalnego znaczenia	83
Nr 27. 1983 kwiecień 19, Warszawa – Pismo dyrektora Departamentu I MSW do dyrektora Departamentu V MSW informujące o nominacji Jerzego Milewskiego na przewodniczącego Biura Koordynacyjnego Solidarności, tajne specjalnego znaczenia	84
Nr 28. 1983 kwiecień 26, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału VII Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie Antoniego Grzybowskiiego (z załączoną notatką kontaktu operacyjnego ps. „Stanisław” z 14 stycznia 1983 r.), tajne	85
Nr 29. 1983 maj 4, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Biura Paszportów MSW do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie wywiadu Jerzego Milewskiego dla duńskiego dziennika „Politiken”, tajne	87
Nr 30. 1983 maj 10, Rzym – Szyfrogram nr 2035/II Ambasady PRL w Rzymie informujący o kontaktach włoskiej centrali związkowej CGIL z Biurem Informacyjnym Solidarności w Rzymie, tajne	88
Nr 31. 1983 maj 10, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do szefa Wydziału Ewidencji i Techniki Operacyjnej Zarządu Zwiadu WOP w sprawie Antoniego Grzybowskiiego (wraz z odpowiedzią WOP z 11 sierpnia 1983 r.), tajne	90
Nr 32. 1983 czerwiec 10, Łódź – Wyciąg z informacji operacyjnej tajnego współpracownika ps. „Leszczyński” o organizacji Solidarność Szwedzko-Polska z 9 czerwca 1983 r., tajne specjalnego znaczenia	93
Nr 33. 1983 czerwiec 24, Warszawa – Informacja operacyjna tajnego współpracownika ps. „Rafał” o działaniach Polonii holenderskiej, tajne specjalnego znaczenia	94
Nr 34. 1983 lipiec 8, Kielce – Pismo naczelnika Wydziału V KW MO w Kielcach do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie przyjazdu Karola Ryczela do Polski, tajne	97
Nr 35. 1983 sierpień 17, Poznań – Meldunek operacyjny o nawiązywaniu przez emigrantów politycznych kontaktów ze strukturami solidarnościowymi na Zachodzie, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia	99
Nr 36. 1983 sierpień 31, Warszawa – Wyciąg z meldunku nr 113 Biura Paszportów MSW o powstaniu emigracyjnej organizacji solidarnościowej w Berlinie Zachodnim z 24 sierpnia 1983 r., tajne	101
Nr 37. 1983 wrzesień 6, Elbląg – Informacja o norweskim Komitecie „Solidarności z Solidarnością” pochodząca ze sprawy operacyjnego sprawdzenia kryptonim „Fanny”, prowadzonej przez Wydział V WUSW w Elblągu, tajne	102
Nr 38. 1983 wrzesień 19, Warszawa – Informacja ze spotkania z tajnym współpracownikiem ps. „Róża” na temat jego wyjazdu służbowego do Belgii, tajne specjalnego znaczenia	103
Nr 39. 1983 wrzesień 28, Warszawa – Pismo szefa Oddziału Kontrwywiadu Zarządu Zwiadu WOP do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie	

Antoniego Grzybowskiiego (z załączonym wyciągiem z informacji tajnego współpracownika ps. „Jędrrek”), tajne	105
Nr 40. 1983 październik 3, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Biura Paszportów MSW do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie spotkania komisji MOP badającej przestrzeganie praw człowieka w Polsce, tajne	107
Nr 41. 1983 październik 7, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału V WUSW w Sieradzu w sprawie kontaktów działaczy podziemnej Solidarności ze Zduńskiej Woli z emigracją polityczną w Szwecji, tajne specjalnego znaczenia	109
Nr 42. 1983 październik 7, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału V WUSW w Łodzi w sprawie kontaktów Włodzimierza Stefaniaka z Anną Thompson (z odpowiedzią Wydziału V WUSW z 14 października 1983 r.), tajne specjalnego znaczenia	110
Nr 43. 1983 listopad 12, Warszawa – Notatka służbowa młodszego inspektora Wydziału III Departamentu V MSW na temat informacji uzyskanej z Biura Studiów SB o przylocie do Polski Semiona Iwanowa Tanewa, tajne	113
Nr 44. 1983 grudzień 20, Gdańsk – Pismo naczelnika Wydziału V KW MO w Gdańsku do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie zatrzymania Wojciecha Skibińskiego, tajne specjalnego znaczenia	114
Nr 45. 1984 styczeń 10, Słupsk – Meldunek operacyjny o działaniach emigracyjnych struktur Solidarności w Berlinie Zachodnim, sporządzony w Wydziale V WUSW w Słupsku, tajne specjalnego znaczenia	116
Nr 46. 1984 luty 4, Poznań – Pismo naczelnika Wydziału V KW MO w Poznaniu do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW o polskich emigrantach politycznych w Austrii (z zadaniami dla tajnego współpracownika ps. „Edward”), tajne specjalnego znaczenia	120
Nr 47. 1984 luty 17, Poznań – Meldunek operacyjny o tworzeniu filii Biura Koordynacyjnego Solidarności w Neapolu, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia	123
Nr 48. 1984 luty 28, Poznań – Meldunek operacyjny o współpracy Barbary Szczyńskiej z Komitetem Koordynacyjnym Solidarności w Paryżu, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia	124
Nr 49. 1984 kwiecień 12, Gdańsk – Pismo naczelnika Wydziału V WUSW w Gdańsku do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie ustalenia nadawców przesyłek pocztowych kierowanych na Zachód, tajne specjalnego znaczenia	125
Nr 50. 1984 kwiecień 16, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika wydziału Departamentu I MSW w sprawie listu przesłanego do RFN na adres Eugeniusza Babicza, tajne specjalnego znaczenia	127
Nr 51. 1984 czerwiec 2, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału V WUSW w Katowicach w sprawie polskich kontaktów korespondencyjnych emigranta Henryka Kalisza, tajne specjalnego znaczenia	128
Nr 52. 1984 czerwiec 2, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału V WUSW w Krakowie w sprawie zagranicznych kontaktów korespondencyjnych Edwarda Nowaka, tajne specjalnego znaczenia	130

Nr 53. 1984 czerwiec 7, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału V WUSW w Częstochowie w sprawie przerzutu literatury podziemnej do Norwegii (wraz z odpowiedzią WUSW z 26 czerwca), tajne specjalnego znaczenia	132
Nr 54. 1984 czerwiec 7, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału V WUSW w Opolu w sprawie zadań dla tajnego współpracownika ps. „Katarzyna” wynikających z jego pobytu w RFN (z informacją tajnego współpracownika ps. „Katarzyna” z 24 lipca 1984 r.), tajne specjalnego znaczenia	134
Nr 55. 1984 czerwiec 29 [?], Stalowa Wola – Wyciąg z informacji operacyjnej od tajnego współpracownika ps. „Tulipan” z 28 czerwca 1984 r. dotyczącej jego pobytu w Hanowerze, tajne	140
Nr 56. 1984 lipiec 18, Poznań – Meldunek operacyjny o kontaktach zagranicznych Renaty Andrackiej, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia	142
Nr 57. 1984 sierpień 20, Słupsk – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału II WUSW w Słupsku do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie działalności organizacji emigracyjnej w Berlinie Zachodnim, tajne specjalnego znaczenia (z odpowiedzią Wydziału III z 30 sierpnia 1984 r.)	144
Nr 58. 1984 sierpień 29, Gorzów Wielkopolski – Informacja operacyjna tajnego współpracownika ps. „Zygmunt” o kontaktach z Frédériciem Danielczakiem, tajne specjalnego znaczenia	147
Nr 59. 1984 sierpień 31, Poznań – Pismo naczelnika Wydziału V WUSW w Poznaniu do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie miejsc spotkań polskich emigrantów politycznych w Wiedniu, tajne specjalnego znaczenia	151
Nr 60. 1984 wrzesień 15, Białystok – Pismo naczelnika Wydziału V WUSW w Białymstoku do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie pracowników Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli, tajne specjalnego znaczenia	152
Nr 61. 1984 październik 9, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika wydziału Departamentu I MSW z prośbą o przekazanie informacji na temat zachodnich organizacji prosolidarnościowych, tajne	155
Nr 62. 1984 październik 10, Warszawa – Protokół przesłuchania świadka Andrzeja Zająca w śledztwie w sprawie działalności Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli, sporządzony przez funkcjonariusza Biura Śledczego MSW, tajne	156
Nr 63. 1984 październik 12, Warszawa – Notatka służbowa Biura Śledczego MSW na temat przesłuchania Jana Walczaka w śledztwie w sprawie działalności Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli, tajne	166
Nr 64. 1984 listopad 9, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału V WUSW w Opolu w sprawie wykorzystania tajnego współpracownika ps. „X”, tajne specjalnego znaczenia	167
Nr 65. 1985 styczeń 16, Słupsk – Meldunek operacyjny o działaniach emigracyjnych struktur Solidarności w Berlinie Zachodnim, sporządzony w Wydziale V WUSW w Słupsku, tajne specjalnego znaczenia	169

Nr 66. 1985 luty 2, Warszawa – Notatka na temat możliwych rozstrzygnięć w stosunku do Seweryna Blumsztajna w przypadku jego powrotu do kraju, sporządzona w Biurze Śledczym MSW, tajne	171
Nr 67. 1985 luty 26, Opole – Pismo naczelnika Wydziału V WUSW w Opolu do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie rozmowy z Tadeuszem Śliwińskim, tajne specjalnego znaczenia	174
Nr 68. 1985 kwiecień 30, Zamość – Pismo naczelnika Wydziału V WUSW w Zamościu do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW informujące o powstaniu Biura Koordynacyjnego Solidarności w Caen, tajne	177
Nr 69. 1985 maj 17, Warszawa – Pismo zastępcy dyrektora Biura Paszportów MSW do dyrektora Departamentu V MSW w sprawie wyjazdu Janusza Buczyńskiego do Kanady, tajne	179
Nr 70. 1985 czerwiec 8, Poznań – Meldunek operacyjny o działalności Jacka Szyrakiewicza w USA, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia	180
Nr 71. 1985 czerwiec 22, Sztokholm – Szyfrogram nr 5232/II Ambasady PRL w Sztokholmie informujący o działaniach emigracyjnych struktur Solidarności w Szwecji, tajne	181
Nr 72. 1985 lipiec 25, Gdańsk – Informacja operacyjna tajnego współpracownika ps. „Konrad” na temat emigracji solidarnościowej w Bremie, tajne specjalnego znaczenia	183
Nr 73. 1985 wrzesień 10, Warszawa – Notatka naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW na temat zagranicznych przesyłek listowych o charakterze propagandowym, tajne specjalnego znaczenia	189
Nr 74. 1985 wrzesień 27, Kielce – Wyciąg z informacji operacyjnej tajnego współpracownika ps. „Róża” z 21 września 1985 r. o zjeździe katolickiej Polonii w Osny pod Paryżem, tajne specjalnego znaczenia	190
Nr 75. 1985 wrzesień 30, Warszawa – Informacja operacyjna na temat organizacji „Wolność-Demokracja-Solidarność”, opracowana w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne	192
Nr 76. 1985 październik 17, Gdańsk – Pismo naczelnika Wydziału V WUSW w Gdańsku do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW z prośbą o przekazanie materiałów dotyczących Biura Informacyjnego Solidarności w Bremie, tajne specjalnego znaczenia	194
Nr 77. 1985 październik 21, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału XI Departamentu I MSW z prośbą o przekazanie informacji dotyczących emigracyjnych organizacji solidarnościowych, tajne	195
Nr 78. 1985 październik 28, Poznań – Meldunek operacyjny o spotkaniach polskiej emigracji politycznej w wiedeńskiej dyskotecie Acapulco, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia	196
Nr 79. 1985 grudzień 7, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału III-1 WUSW we Wrocławiu w sprawie kontaktów Instytutu Fizyki Teoretycznej Uniwersytetu Wrocławskiego z Uniwersytetem w Alabamie (wraz z odpowiedzią Wydziału III-1 z 17 grudnia 1985 r.), tajne	197

Nr 80. 1986 luty 8, Szczecin – Pismo zastępcy szefa WUSW ds. SB w Szczecinie do dyrektora Departamentu V MSW informujące o inicjatywie utworzenia Emigracyjnego Klubu „Solidarność” w Berlinie Zachodnim, tajne specjalnego znaczenia ...	199
Nr 81. 1986 luty 14, Warszawa – Meldunek operacyjny o spadku aktywności emigracyjnych struktur solidarnościowych na Zachodzie, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia	202
Nr 82. 1986 marzec 5, Warszawa – Meldunek operacyjny o utworzeniu Emigracyjnego Klubu „Solidarność” w Berlinie Zachodnim, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia	204
Nr 83. 1986 marzec 17, Warszawa – Pismo zastępcy dyrektora Biura Studiów SB MSW do dyrektora Departamentu V MSW w sprawie rozpracowywania krajowych i zagranicznych kanałów łączności opozycji, tajne specjalnego znaczenia (z odpowiedzią Wydziału III Departamentu V z 4 kwietnia 1986 r.)	206
Nr 84. 1986 marzec 26, Poznań – Meldunek operacyjny o działaniach Grupy Robotniczej Solidarności w Monachium, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia	209
Nr 85. 1986 kwiecień 3, Poznań – Meldunek operacyjny o szwajcarskich kontaktach Andrzeja Grzybowskiiego, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia	211
Nr 86. 1986 maj 15, Poznań – Meldunek operacyjny o emigracyjnym wyjeździe Grzegorza Michalskiego, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia	212
Nr 87. 1986 maj 15, Poznań – Meldunek operacyjny o emigracyjnym wyjeździe Justyny Spychały, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia	213
Nr 88. 1986 maj 20, Warszawa – Meldunek operacyjny o konferencji emigracyjnych organizacji solidarnościowych z Kanady, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia	214
Nr 89. 1986 lipiec 16, Warszawa – Meldunek operacyjny o inicjatywie utworzenia Sekretariatu Komitetów Wsparcia Solidarności, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia	216
Nr 90. 1986 sierpień 1, Warszawa – Meldunek operacyjny o działaniach organizacji Solidarity with Solidarity w Wielkiej Brytanii, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia	218
Nr 91. 1986 wrzesień 17, Warszawa – Wyciąg z informacji od tajnego współpracownika ps. „Jerzy Skiba” o środowiskach polonijnych w Kanadzie, tajne specjalnego znaczenia	221
Nr 92. 1986 wrzesień 19, Warszawa – Meldunek operacyjny o zjeździe Światowej Konferencji Komitetów Solidarności w Lund, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia	222
Nr 93. 1987 luty 2, Poznań – Meldunek operacyjny o spotkaniach polskiej emigracji politycznej w Hamburgu, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia	225
Nr 94. 1987 luty 3, Warszawa – Notatka na temat Kazimierza Krawczyka, sporządzona w Biurze Śledczym MSW, tajne	227

Nr 95. 1987 marzec 3, Warszawa – Meldunek operacyjny o działalności Aleksandra Pruszyńskiego, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia	229
Nr 96. 1987 marzec 25, Poznań – Meldunek operacyjny o pobycie w Polsce Denisa Chouqueta, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia	231
Nr 97. 1987 czerwiec 23, Warszawa – Meldunek operacyjny Wydziału III Departamentu V MSW o jednostkach wojskowych w Karlsruhe, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia	233
Nr 98. 1987 lipiec 1, Lublin – Pismo zastępcy szefa WUSW ds. SB w Lublinie do dyrektora Departamentu V MSW w sprawie rozpracowania kanału łączności między lubelskimi a gdańskimi strukturami Solidarności, tajne specjalnego znaczenia	234
Nr 99. 1987 lipiec 24, Warszawa – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału V WUSW w Gdańsku w sprawie współpracy między Związkiem Zawodowym Pracowników Transportu w Oslo a gdańską Solidarnością, tajne specjalnego znaczenia	240
Nr 100. 1987 lipiec 27, Warszawa – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału V WUSW w Krakowie w sprawie kontaktów działaczy Solidarności z Konina, tajne specjalnego znaczenia	242
Nr 101. 1987 październik 8, Katowice – Pismo zastępcy szefa MUSW ds. SB w Bytomiu do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie Adama Nikodema (z odpowiedzią Wydziału III z 28 stycznia 1988 r.), tajne specjalnego znaczenia	243
Nr 102. 1987 październik 21, Olsztyn – Pismo naczelnika Wydziału V WUSW w Olsztynie do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie rozpracowywania kanału przerzutowego Solidarności z Warszawy do Brukseli, tajne	246
Nr 103. 1989 kwiecień 28, Warszawa – Pismo dyrektora Biura Studiów SB MSW do dyrektora Departamentu I MSW w sprawie zaangażowania Polonii australijskiej w kampanię wyborczą, tajne specjalnego znaczenia	247
Nr 104. 1989 maj 15, Warszawa – Pismo dyrektora Departamentu III MSW do dyrektora Departamentu I MSW informujące o powstaniu w Australii Komitetu Społecznego Solidarności ds. Wyborów, tajne	249
Informacje wywiadowcze Departamentu I MSW	250
Nr 105. 1981 lipiec 7, Warszawa – Informacja na temat niektórych aspektów kontaktów międzynarodowych Solidarności, tajne	250
Nr 106. 1981 grudzień 31, Warszawa – Informacja na temat kampanii prosolidarnościowej w Szwecji, tajne	252
Nr 107. 1981 grudzień 31, Warszawa – Informacja na temat programu działań organizacji Solidarité France-Pologne, tajne	253
Nr 108. 1982 styczeń 13, Warszawa – Informacja na temat zamiaru utworzenia na Zachodzie grup zbrojnych składających się z polskiej emigracji, tajne	254
Nr 109. 1982 styczeń 13, Warszawa – Informacja na temat utworzenia w Berlinie Zachodnim organizacji Solidarność na Obczyźnie, tajne	255

Nr 110. 1982 styczeń 18, Warszawa – Informacja na temat wystąpienia Zbigniewa Kowalewskiego na wiecu prosolidarnościowym w Madrycie, tajne	257
Nr 111. 1982 marzec 3, Warszawa – Informacja na temat działalności emigracyjnych struktur solidarnościowych na Zachodzie, tajne	258
Nr 112. [1982 marzec 22?], Warszawa – Informacja na temat działalności emigracyjnych struktur solidarnościowych na Zachodzie (z załącznikiem), tajne	261
Nr 113. 1982 kwiecień 5, Warszawa – Informacja na temat stanowiska Bohdana Cywińskiego wobec sytuacji w kraju, tajne	265
Nr 114. 1982 maj 5, Warszawa – Informacja na temat zamiarów tworzenia stałych form organizacyjnych Solidarności za granicą, tajne	266
Nr 115. 1982 maj 6, Warszawa – Informacja na temat nowych zasad postępowania służb specjalnych Austrii wobec Polaków przebywających w tym kraju, tajne	269
Nr 116. 1982 maj 8, Warszawa – Informacja na temat kontenerów do nielegalnego przewozu broni, wydawnictw i narkotyków, tajne	270
Nr 117. 1982 maj 8, Warszawa – Informacja na temat kanałów przerzutowych Solidarności w relacji Austria–Polska–Austria, tajne	271
Nr 118. 1982 maj 31, Warszawa – Informacja na temat amerykańskich ocen sytuacji w Polsce, tajne	272
Nr 119. 1982 maj 31 [?], Warszawa – Informacja na temat działalności emigracyjnych struktur solidarnościowych na Zachodzie, tajne	274
Nr 120. [1982 czerwiec 9?], Warszawa – Informacja na temat przerzutu do Polski publikacji wydawanych na Zachodzie, tajne specjalnego znaczenia	282
Nr 121. 1982 czerwiec 25, Warszawa – Informacja na temat francuskiej procedury udzielania wiz emigracyjnym działaczom Solidarności, tajne	284
Nr 122. 1982 lipiec 30, Warszawa – Informacja na temat działalności emigracyjnych struktur solidarnościowych na Zachodzie, tajne specjalnego znaczenia	285
Nr 123. 1982 sierpień 21, Warszawa – Informacja na temat zainteresowania amerykańskich służb specjalnych i zachodnich związków zawodowych strukturami Solidarności w kraju i na emigracji (z załącznikiem), tajne specjalnego znaczenia	289
Nr 124. 1982 sierpień 28, Warszawa – Informacja na temat zagranicznych kontaktów struktur Solidarności z ośrodkami antykomunistycznymi na Zachodzie, tajne	293
Nr 125. 1982 wrzesień 8 [?], Warszawa – Informacja na temat działalności podziemnych struktur Solidarności, tajne specjalnego znaczenia	297
Nr 126. 1982 wrzesień 17 [?], Warszawa – Informacja na temat działalności organizacji Pro Polonia, tajne	300
Nr 127. 1982 październik 5, Warszawa – Notatka informacyjna na temat wypowiedzi Mieczysława Grudzińskiego dla prasy duńskiej, tajne	302
Nr 128. 1982 grudzień 9, Warszawa – Informacja na temat planowanych zmian w metodach i formach działalności emigracyjnych struktur Solidarności, tajne	304
Nr 129. 1982 grudzień 17, Warszawa – Informacja na temat przerzutu z Kanady środków finansowych dla podziemia w Polsce, tajne	307
Nr 130. 1983 luty 24, Warszawa – Informacja na temat kanałów łączności podziemnej opozycji z ośrodkami na Zachodzie, tajne	309
Nr 131. 1983 marzec 7, Warszawa – Informacja na temat aktualnej sytuacji w zagranicznych strukturach Solidarności, tajne specjalnego znaczenia	312

Nr 132. 1983 marzec 26, Warszawa – Informacja na temat przerzutu na Zachód raportu „Prawa człowieka i obywatela w okresie stanu wojennego 13 XII 1981 – 31 XII 1982 r.”, tajne	316
Nr 133. 1983 czerwiec 22, Warszawa – Informacja na temat aktualnych kierunków działania zagranicznych struktur Solidarności, tajne	318
Nr 134. 1983 wrzesień 8, Warszawa – Informacja na temat działań Solidarności w RFN, tajne	321
Nr 135. 1983 wrzesień 26, Warszawa – Informacja na temat zakupu broni dla członków Solidarności w Polsce, tajne	322
Nr 136. 1983 październik 13, Warszawa – Informacja na temat sytuacji w niektórych komitetach Solidarności na Zachodzie, tajne	323
Nr 137. 1983 grudzień 15, Warszawa – Meldunek o demonstracjach przed ambasadami PRL na Zachodzie, tajne	325
Nr 138. 1984 czerwiec 29, Warszawa – Informacja na temat aktualnej działalności emigracji polskiej w Berlinie Zachodnim (z załącznikiem), tajne	327
Nr 139. 1984 październik 24, Warszawa – Notatka informacyjna na temat wykorzystania łączności komputerowej w kontaktach między podziemiem w Polsce a emigracyjnymi strukturami Solidarności, tajne	332
Nr 140. 1984 listopad 16, Warszawa – Informacja na temat sytuacji w zagranicznych strukturach Solidarności, tajne	334
Nr 141. 1984 listopad 26 [?], Warszawa – Informacja na temat Księgarni Polskiej w Wiedniu, tajne	337
Nr 142. 1984 grudzień 4, Warszawa – Informacja na temat kolportażu broszury pt. „Inwigilacja elektroniczna”, tajne	339
Nr 143. 1984 grudzień 12, Warszawa – Informacja na temat systemów łączności wykorzystywanych przez podziemie w Polsce, tajne	340
Nr 144. 1985 styczeń 8, Warszawa – Informacja dotycząca zachodnich ocen sytuacji w polskich środowiskach opozycyjnych, tajne	342
Nr 145. 1985 styczeń 30, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący paryskiego wydania książki Seweryna Blumsztajna „Wracam do kraju”, tajne	348
Nr 146. 1985 lipiec 5, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący inicjatyw zagranicznych struktur Solidarności, tajne	350
Nr 147. 1985 sierpień 27, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący przygotowań do obchodów piątej rocznicy podpisania porozumień sierpniowych, tajne	352
Nr 148. 1985 wrzesień 19, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący konfliktu wśród polskich ugrupowań emigracyjnych w RFN, tajne	355
Nr 149. 1985 wrzesień 24, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący nielegalnego przerzutu „wrogich” wydawnictw do Polski, tajne	356
Nr 150. 1985 grudzień 3, Warszawa – Informacja na temat stanowiska ugrupowań emigracyjnych wobec Piotra Jeglińskiego, tajne	357
Nr 151. [1985 grudzień], Warszawa – Informacja na temat odejścia Edwarda Klimczaka z redakcji dwutygodnika „Pogląd”, tajne	359
Nr 152. [1986 styczeń 15?], Warszawa – Informacja dotycząca opinii Jerzego Milewskiego na temat działalności emigracyjnych struktur Solidarności, tajne	361

Nr 153. 1986 styczeń 29, Warszawa – Informacja na temat działalności Fundacji Solidarności w USA, tajne	363
Nr 154. 1986 styczeń, Warszawa – Meldunek o działaniach organizacji emigracji polskiej w USA „Pomost” na rzecz budowy pomnika upamiętniającego ofiary Katyń, tajne	365
Nr 155. 1986 luty 1, Warszawa – Informacja na temat kulis rozwiązania londyńskiego Biura Informacyjnego Solidarności, tajne	366
Nr 156. 1986 luty 19, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący Krajowego Komitetu Pomocy dla Opozycji Demokratycznej w Polsce, tajne	368
Nr 157. 1986 luty 26, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący działań Solidarności Walczącej na rzecz rozbudowy powiązań z ugrupowaniami emigracyjnymi, tajne	370
Nr 158. 1986 kwiecień 8, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący wizyty prymasa Józefa Glempa we Francji, tajne	372
Nr 159. 1986 kwiecień 10, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący filmu o sekcji polskiej Radia Wolna Europa, tajne	374
Nr 160. 1986 kwiecień 14, Warszawa – Informacja na temat przedstawiciela brukselskiego Biura Koordynacyjnego Solidarności w RFN Jana Bartczaka, tajne	375
Nr 161. 1986 maj 8, Warszawa – Informacja na temat I Konferencji Organizacji Prosolidarnościowych z Kanady, tajne	377
Nr 162. 1986 maj 21, Warszawa – Informacja na temat działalności organizacji podziemnej Solidarność Walcząca i jej ekspozytury w RFN, tajne	379
Nr 163. 1986 lipiec 3, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący utworzenia ogólnoeuropejskiego Sekretariatu Komitetów Wsparcia Solidarności, tajne	381
Nr 164. 1986 lipiec 15, Warszawa – Informacja na temat organizacji Solidarity with Solidarity, tajne	383
Nr 165. 1986 wrzesień 1, Warszawa – Informacja na temat aktualnej sytuacji w paryskim Komitecie Koordynacyjnym Solidarności, tajne	388
Nr 166. 1986 wrzesień 3, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący obchodów szóstej rocznicy porozumień sierpniowych na Zachodzie, tajne	391
Nr 167. 1986 wrzesień 11, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący Konferencji Organizacji Wspierających Solidarność, tajne	394
Nr 168. 1987 styczeń 29, Warszawa – Meldunek o niektórych aspektach działalności emigracyjnej Solidarności na terenie RFN, tajne	397
Nr 169. 1987 styczeń, Warszawa – Meldunek o inspiracyjnych działaniach USA wobec organizacji emigracyjnych na Zachodzie, tajne	399
Nr 170. 1987 luty 16, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący działalności Aleksandra Pruszyńskiego, tajne	401
Nr 171. 1987 luty, Warszawa – Meldunek o emigracyjnej grupie terrorystycznej powstałej w Wiedniu, tajne	403
Nr 172. 1987 marzec 3, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący utworzenia w USA organizacji Solidarność – Wspólnota Rozproszonych, tajne	405
Nr 173. 1987 marzec 9, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący wypowiedzi Piotra Jeglińskiego na temat sytuacji wśród polskiej opozycji i emigracji na Zachodzie, tajne	406

Nr 174. 1987 marzec 9, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący aktualnej sytuacji w brukselskim Biurze Koordynacyjnym Solidarności, tajne	408
Nr 175. 1988 styczeń 8, Warszawa – Informacja na temat sprawozdania finansowego biur Solidarności w Brukseli i Paryżu, tajne	410
Nr 176. 1989 luty, Warszawa – Pismo dyrektora Departamentu I MSW do p.o. dyrektora Biura Śledczego MSW w sprawie demonstracji przed polskimi placówkami dyplomatycznymi na Zachodzie, tajne specjalnego znaczenia	412
Raporty, opracowania, plany działań	414
Nr 177. 1982 marzec 16, Warszawa – Informacja Departamentu V MSW na temat komitetów i biur informacyjnych Solidarności na Zachodzie, tajne	414
Nr 178. 1982 marzec 27, Warszawa – Opracowanie na temat niektórych aspektów działalności prosolidarnościowej za granicą, sporządzone w Departamencie I MSW, tajne	424
Nr 179. 1983 styczeń 14, Warszawa – Charakterystyka komitetów i biur informacyjnych Solidarności w krajach zachodnich, sporządzona w Departamencie V MSW (z załącznikiem), tajne	443
Nr 180. 1983 luty 2, Warszawa – Informacja na temat polskich „wrogich” czasopism ukazujących się na Zachodzie, opracowana w Departamencie I MSW (z załącznikiem), tajne	458
Nr 181. 1984 wrzesień [?], Warszawa – Raport inspektora MSW mjr. Jerzego Żelewicza na temat Biura Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” za Granicą, tajne	464
Nr 182. 1984 [wrzesień?], Warszawa – Plan śledztwa w sprawie Biura Koordynacyjnego Solidarności z siedzibą w Brukseli, tajne	475
Nr 183. 1984 grudzień 12, Warszawa – Ocena kontaktów ośrodków Solidarności na Zachodzie z jej strukturami w Polsce w 1984 r., opracowana w Departamencie V MSW, tajne	480
Nr 184. 1985 kwiecień, Warszawa – Informacja polityczna nr 3/85 Zarządu Polityczno-Wychowawczego MSW na temat działalności Jerzego Milewskiego, tajne ...	494
Nr 185. 1986 wrzesień 30, Warszawa – Ocena sytuacji struktur Solidarności w krajach kapitalistycznych, opracowana w Wydziale III Departamentu V MSW w ramach sprawy obiektowej kryptonim „Zachód”, tajne	501
Nr 186. 1986 październik 10, Warszawa – Analiza materiałów sprawy obiektowej kryptonim „Zachód” za okres od 1 stycznia do 30 września 1986 r., opracowana w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia	506
Nr 187. 1986 październik 10, Warszawa – Kierunkowy plan operacyjnych przedsięwzięć w sprawie obiektowej kryptonim „Zachód”, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia	510
Nr 188. 1988 czerwiec 14, Warszawa – Analiza materiałów sprawy obiektowej kryptonim „Zachód”, opracowana w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia	513
Wykaz skrótów	519
Indeks osób	524

WSTĘP

Solidarność poza granicami

Znaczna część działaczy Solidarności, których stan wojenny zaskoczył za granicą w różnych krajach, nie pozostała bierna ani nie pogodziła się z losem. Po 13 grudnia w wielu miejscach na świecie zaczęły powstawać – przy współpracy z lokalnymi związkami zawodowymi – komitety i stowarzyszenia, a także inicjatywy wydawnicze lub kulturalne mające na celu wspieranie solidarnościowego ruchu za granicą, jak też podziemnej opozycji w kraju. W danym państwie instytucje te pełniły funkcje informacyjne i lobby-styczne (wobec rządu i opinii publicznej), ponadto organizowały pomoc finansową dla członków Solidarności i innych organizacji opozycyjnych w kraju, zwłaszcza dla internowanych i ich rodzin. Szybko, w sposób naturalny, pojawiły się tendencje do współpracy i koordynowania działań tych instytucji¹, ale w wyniku olbrzymiej różnorodności poglądów wśród grudniowych emigrantów i niesnasek politycznych powszechna koordynacja i centralizacja okazała się niemożliwa. Dlatego do końca lat osiemdziesiątych działały równoległe liczne, niezależne od siebie organizacje, często podzielone na skutek kłótni i sporów, które inspirowała i wykorzystywała PRL-owska służba bezpieczeństwa.

Bezpieka sceptycznie oceniała możliwości rozwoju emigracyjnych struktur Solidarności. W notatce wywiadowczego Departamentu I MSW z 6 stycznia 1982 r., adresowanej do najważniejszych osób w państwie, stwierdzono: „użycie sił wewnętrznych do zaprowadzenia porządku w kraju spowodowało, iż próby stworzenia na bazie Solidarności emigracyjnych struktur politycznych (co było rozważane w wypadku interwencji zewnętrznej) grożą daleko idącymi negatywnymi konsekwencjami polityczno-propagandowymi dla samej Solidarności. W rezultacie przebywający na Zachodzie działacze NSZZ »Solidarność« nie posiadają całościowej koncepcji działalności politycznej i związkowej poza granicami kraju, a ich aktywność koncentruje się głównie wokół powoływanych do życia w niektórych krajach Zachodu tzw. Komitetów Działania Solidarności”². Wydaje się, że ocena ta była zbyt optymistyczna.

Jeszcze w grudniu 1981 r. grupy emigrantów solidarnościowych spotkały się w Brukseli, a w styczniu 1982 r. – w Żurychu³. 22 grudnia 1981 r. Krystyna Ruchniewicz utworzyła

¹ Zob. I. Goddeeris, *Ministerstwo Spraw Zagranicznych „Solidarności”*. *Biuro Koordynacyjne NSZZ „Solidarność”, 1982–1989*, cz. 1, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2006, nr 2, s. 315.

² AIPN, 1585/3871, Informacja dotycząca przejawów aktywności działaczy NSZZ „Solidarność” na Zachodzie po 13 grudnia 1981 r., 6 I 1982 r., k. 25 (koperta z mikrofilmem).

³ I. Goddeeris, *Ministerstwo Spraw Zagranicznych „Solidarności”*..., s. 315–316; *idem*, *Western Trade Unions and Solidarność: a Comparison from a Polish Perspective*, „The Polish Review” 2007, nr 3, s. 305–306. Inne daty

pierwszą solidarnościową strukturę w stolicy Belgii. Podobne inicjatywy podejmowano w innych państwach, nie tylko europejskich. Najważniejsze ze względów organizacyjnych były jednak obie narady z przełomu 1981 i 1982 r. Postanowiono na nich, że z uwagi na specyficzną sytuację emigracji nie zostanie powołana jedna, centralna instytucja w rodzaju „Solidarności na wygnaniu”⁴. Zgodzono się za to, by w każdym państwie, w którym znalazły się większe skupiska nowej emigracji politycznej, utworzyć organy koordynujące miejscowe działania solidarnościowe. I rzeczywiście szybko zaczęły powstawać biura koordynacyjne – choć może nie tyle i nie w takiej formie, jak przewidywano⁵.

W lutym 1982 r. uformowała się w Paryżu dwunastoosobowa Grupa Delegatów na I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność Obecnie za Granicą”, nawiązująca do jedyne go zjazdu delegatów Solidarności z jesieni 1981 r. Wkrótce Grupa przeniosła się do Brukseli. 1 marca zaczął działać jej sekretariat; kierowali nim Jerzy Milewski i Krystyna Ruchniewicz. W maju w wywiadzie dla Głosu Ameryki oboje przekonywali, że Grupa stanowi zgodne ze Statutem NSZZ „Solidarność” przedstawicielstwo związku, nie rości sobie jednak – przynajmniej *expressis verbis* – praw do podporządkowania innych organizacji solidarnościowych. Grupa podkreślała za to swą służebną rolę w stosunku do krajowych władz podziemnej Solidarności. Podstawowym jej zadaniem było nawiązanie i zacieśnianie kontaktów z międzynarodowymi centralami związkowymi: Międzynarodową Konfederacją Wolnych Związków Zawodowych i Światową Organizacją Pracy⁶. Warto podkreślić, że to głównie na bazie Grupy utworzono Biuro Koordynacyjne Solidarności, o którym będzie mowa dalej.

13 marca 36 aktywistów Solidarności w Niemczech Zachodnich spotkało się w Düsseldorfie, aby omówić sprawę utworzenia w RFN Biura Informacyjnego Solidarności⁷. Założono je w Bremie. Sytuacja środowiska solidarnościowego w tym mieście była bardzo specyficzna. 12 grudnia 1981 r. do Bremy wyruszyła dwunastoosobowa delegacja gdańskiej Solidarności, z Kazimierzem Kunikowskim (członkiem założycielem komitetu strajkowego Stoczni Gdańskiej) na czele. Po przybyciu do Bremy delegaci dowiedzieli się o wprowadzeniu stanu wojennego. Gospodarze znaleźli się w trudnym położeniu – nie wiedzieli, czy odesłać polskich związkowców do kraju, czy przyjąć ich w RFN, a jeśli przyjąć, to na jakich warunkach. Przyznanie członkom delegacji azylu politycznego mogło bowiem stanowić pretekst dla władz polskich do pozbawienia ich obywatelstwa. 20 stycznia 1982 r. delegację (która stopniała do dziesięciu osób) przyjął na posiedzeniu bremeński parlament krajowy (Bürgerschaft). Polaków powitano owoacyjnie, ale kwestia ich statusu stała się przedmiotem sporów partyjnych⁸.

podał w wywiadzie dla Głosu Ameryki w czerwcu 1982 r. Piotr Naimski. Według niego obrady w Zurychu odbyły się 19 grudnia 1981 r. (AIPN, 1242/41, Stenogram wywiadu Andrzeja Holika z Piotrem Naimskim dla Głosu Ameryki, 8 VI 1982 r., k. 55–57).

⁴ G.F. Domber, *The AFL-CIO, The Reagan Administration and Solidarność*, „The Polish Review” 2007, nr 3, s. 285.

⁵ I. Goddeeris, *Ministerstwo Spraw Zagranicznych „Solidarności”...*, s. 315–316; *idem*, *Western Trade Unions and Solidarność...*, s. 305–306.

⁶ AIPN, 1242/41, Stenogram z wywiadu Wacława Bnińskiego z Krystyną Ruchniewicz i Jerzym Milewskim dla Głosu Ameryki, 21 V 1982 r., k. 41–42.

⁷ I. Goddeeris, *Ministerstwo Spraw Zagranicznych „Solidarności”...*, s. 315–316; *idem*, *Western Trade Unions and Solidarność...*, s. 305–306.

⁸ A. Riechers, *Pomoc dla „Solidarności”. Przykłady pomocy zachodniemieckiego społeczeństwa i państwa w latach 1980–1982*, Warszawa 2006, s. 36–37.

Ostatecznie zdecydowano się na zapewnienie delegacji lokum w Bremie i pomocy w zorganizowaniu przez nią stale działającej komórki solidarnościowej. Otwarcie siedziby Biura nastąpiło dopiero 19 kwietnia, a więc miesiąc po marcowej naradzie. Placówkę miała wspomagać największa niemiecka centrala związkowa DGB (Deutscher Gewerkschaftsbund), która – w przeciwieństwie do związków z innych krajów – specjalnie się do tego nie garnęła⁹. Bremeńskie Biuro przetrwało tylko dwa lata. Ocena jego działań budzi duże kontrowersje: część środowisk solidarnościowych oskarżała je o współpracę z SB, a prokomunistyczna propaganda o współpracę z CIA¹⁰. Bezpośrednią przyczyną zamknięcia polskiej placówki było wstrzymanie jej finansowania przez DGB.

Mniej więcej w tym samym czasie, 22 kwietnia 1982 r., Zbigniew Bujak, Władysław Frasyniuk, Władysław Hardek i Bogdan Lis – przywódcy lokalnych struktur Solidarności (odpowiednio Mazowska, Dolnego Śląska, Małopolski i Gdańska), którym udało się uniknąć internowania – założyli w kraju Tymczasową Komisję Koordynacyjną. Jednocześnie wezwali działaczy związkowych przebywających za granicą do powołania jednego, wyłącznego przedstawicielstwa Solidarności na Zachodzie. Wywołało to konsternację, ponieważ, jak wiemy, parę miesięcy wcześniej uzgodniono, że nie powstanie żadna ogólna struktura. Co więcej, kilka biur koordynacyjnych (przede wszystkim w Brukseli, Paryżu, no i w Bremie), których tworzenie przewidziano w zamian, podjęło już niezależną działalność – nie mówiąc o innych, licznych oddolnych inicjatywach poszczególnych osób, niezwiązanych z biurami. Mimo to TKK, zapewne nie orientując się w tej sytuacji, nadal forsowała swoją inicjatywę. W liście z 8 maja, przemyconym do kilku ośrodków polskich emigrantów i do Międzynarodowej Konfederacji Wolnych Związków Zawodowych (International Confederation of Free Trade Unions, ICFTU), Bogdan Lis poinformował o mianowaniu Jerzego Milewskiego, członka Zarządu Regionu Gdańskiego (przebywającego od marca 1982 r. w Brukseli), szefem postulowanego ośrodka koordynacyjnego, nazywanego w tym czasie Biurem Zagranicznym. W lipcu TKK ponownie stanowczo wezwała kolegów przebywających za granicą do powołania jednej, ogólnej struktury, którą nazwano teraz Biurem Koordynacyjnym NSZZ „Solidarność” za Granicą¹¹.

W dniach 17–19 lipca z inicjatywy TKK do Oslo przyjechało kilkudziesięciu przedstawicieli różnych komitetów i organizacji solidarnościowych. Zaakceptowali oni – nie bez zastrzeżeń – powstanie Biura Koordynacyjnego i wybór Milewskiego na jego przewodniczącego. Ustalono również, że siedziba Biura będzie w Brukseli (w lokalach związku zawodowego ACV/CSC), z uwagi na bliskość wielu ważnych instytucji międzynarodowych (przede wszystkim NATO) i europejskich oraz dwóch międzynarodowych central związkowych: ICFTU i Światowej Konfederacji Pracy (World Confederation of Labour, WCL), mającej chadecki profil. Biuro otwarto 29 lipca, na bazie działającej już Grupy Delegatów¹². Ośrodek brukselski szybko stał się celem ataków polskiej prasy.

⁹ *Ibidem*, s. 40–42.

¹⁰ I. Goddeeris, *Ministerstwo Spraw Zagranicznych „Solidarności”...*, s. 322–324; A. Riechers, *Pomoc dla „Solidarności”...*, s. 45.

¹¹ I. Goddeeris, *Ministerstwo Spraw Zagranicznych „Solidarności”...*, s. 316–317.

¹² AIPN, 1585/800, Struktura, organizacja i wydawnictwa emigracji pro-solidarnościowej na Zachodzie, [2 połowa 1986 r.], k. 1–18; I. Goddeeris, *Ministerstwo Spraw Zagranicznych „Solidarności”...*, s. 316–317; G.F. Domber, *The AFL-CIO, The Reagan Administration and Solidarność...*, s. 285.

Przejawem tej nagonki był m.in. fakt, że kiedy 6 września grupa uzbrojonych napastników wtargnęła do gmachu Ambasady PRL w Bernie, zamach ten przypisano „ekstremistom Solidarności”¹³.

Biuro Koordynacyjne zorganizowało swoją filię w Paryżu (tzw. Komitet Koordynacyjny Solidarności), w lokalach centrali związkowej CFDT przy skwerze Montholon. W rzeczywistości był to w pełni samodzielny ośrodek. Kierował nim Seweryn Blumsztajn, następnie krótko Jacek Krawczyk, a od lutego 1985 r. Piotr Chruszczyński. Osoby należące do ścisłego kierownictwa Biura i paryskiego oddziału miały (przynajmniej w założeniu) ściśle określone zadania: Milewski zajmował się kontaktami ze światem, Blumsztajn – informacją i kreowaniem opinii, Mirosław Chojecki (redaktor naczelny paryskiego pisma „Kontakt”) i Sławomir Czarlewski – koordynacją transportów do Polski, Krystyna Ruchniewicz – finansami, a Bohdan Cywiński (działający w Genewie i Rzymie) – kwestiami ideologicznymi i politycznymi¹⁴.

Początkowo zwierzchnictwo Biura Koordynacyjnego uznało – oprócz filii paryskiej – siedem instytucji obecnych na zjeździe w Oslo. Zaczęto je w związku z tym nazywać niekiedy oddziałami Biura lub po prostu biurami informacyjnymi. Działały zatem: Biuro Informacyjne Solidarności w Amsterdamie (Jan Minkiewicz), BI w Bremie (Henryk Jagielski, Marek Mikołajczuk), BI w Londynie, zwane pierwotnie Grupą Roboczą NSZZ „Solidarność” (Marek Garztecki), BI w Sztokholmie, obejmujące całą Skandynawię (Stefan Trzcziński, Marek Michalski), BI w Toronto (Wojciech Gilewski), Delegacja NSZZ „Solidarność” w Zurychu (Jerzy Grębski, Józef Chwała) oraz Komitet Solidarności z Solidarnością w Rzymie (Tadeusz Konopka). Ponadto funkcjonowały mniejsze komitety (m.in. w Nowym Jorku, Austrii, Danii), które nie uczestniczyły w zjeździe w Oslo, ale uznawały – w mniejszym lub większym stopniu – nadrzędność placówki brukselskiej¹⁵, a także inne, niezależne struktury solidarnościowe.

W Berlinie Zachodnim istniały m.in. Grupa Robocza Solidarności, Polska Rada Socjalna i Komitet Obrony Solidarności (wyłonione z polskiej sekcji Unterstützungskomitee für Freie und Unabhängige Gewerkschaften – Komitetu Poparcia dla Wolnych i Niezależnych Związków Zawodowych, działającego od lat siedemdziesiątych), które w maju 1982 r. postanowiły utworzyć Radę Socjalną Polaków w Berlinie Zachodnim¹⁶. Według danych bezpieki w końcu 1983 r. najbardziej aktywną instytucją w Berlinie Zachodnim był właśnie Komitet Obrony Solidarności. Pozostałe grupy w zasadzie zawiesiły wówczas działalność, m.in. na skutek – jak chwalił się polski wywiad – „naszych działań dezintegrujących”. Komitet ściśle współpracował z RWE, które zapewniało przede wszystkim pomoc materialną¹⁷. We Francji „zwierzchnictwa” Biura nie uznawały np. lewicowe Stowarzyszenie Solidarité avec Solidarité, trockistowsko-komunistyczna Polska Kampania Solidarności, Solidarité France-Pologne. W Nowym Jorku działał niezależny Komitet Poparcia Solidarności (z Ireną Lasotą na czele), który na łamach

¹³ M. Pernal, J. Skórzyński, *Kalendarium Solidarności 1980–1989*, Warszawa 1990, s. 70, 74.

¹⁴ I. Goddeeris, *Ministerstwo Spraw Zagranicznych „Solidarności”...*, s. 318; zob. też *Wywiad z Jerzym Milewskim*, „Pogląd” 1985, nr 82.

¹⁵ I. Goddeeris, *Ministerstwo Spraw Zagranicznych „Solidarności”...*, s. 318–319.

¹⁶ *Ibidem*, s. 317–321.

¹⁷ AIPN, 01593/831, Raport naczelnika Wydziału XI Departamentu I dotyczący sprawy kryptonim „Forkida” nr 15597, b.d., k. 3–10.

swojego pisma „Committee in Support of Solidarity Reports” niezbyt życzliwie oceniał działalność Milewskiego¹⁸.

Brukselskie Biuro Koordynacyjne, mimo że „namaszczone” przez TKK, miało rozwiniętą strukturę i cieszyło się międzynarodowym uznaniem, nigdy jednak nie zdobyło monopolistycznej pozycji wśród solidarnościowej emigracji, choć na pewno wraz z paryskim Komitetem Koordynacyjnym stało się najważniejszą instytucją emigracyjnej Solidarności i podstawowym obiektem działań PRL-owskich służb specjalnych. Głównym przedmiotem sporu między solidarnościowymi instytucjami emigracyjnymi były rozbieżności w wytycznych kierowania ruchem Solidarności na obczyźnie. Milewski dążył do jak największej centralizacji i legitymizacji ruchu, uznając jedność za główny atut w walce z wywiadem komunistycznym. Jego krytycy, np. Lasota czy Andrzej Kowalczyk, przeciwnie – właśnie w decentralizacji widzieli najskuteczniejszą broń do walki z komunistami. Do tego dochodziły różnice ideologiczne – nie wszystkim podobały się m.in. gesty sympatii Milewskiego wobec lewackich opozycjonistów w południowej Afryce lub Chile¹⁹.

Pogłębiające się konflikty doprowadziły do podziałów w Biurze. Jesienią 1982 r. Milewski i Blumsztajn zarzucili aktywnemu działaczowi solidarnościowemu Zbigniewowi Kowalewskiemu szpiegostwo, zbytnią niezależność i skrajnie lewicowe poglądy. W wyniku oskarżeń Kowalewski opuścił Biuro wraz z jedenastoma współpracownikami. W styczniu 1983 r. kilku „secesjonistów” powołało nową Radę Biura Koordynacyjnego, odsuwając Milewskiego i mianując jej przewodniczącym Macieja Seweryńskiego. Odtąd istniały dwa zarządy Biura²⁰. Co ciekawe, sprawa Kowalewskiego pośrednio świadczyła o sile solidarnościowych instytucji we Francji. W kwietniu 1984 r. otrzymał on nakaz opuszczenia terytorium Francji w ciągu dwóch tygodni – zapewne z powodu antyfrancuskiej działalności politycznej. Przeciw tej decyzji zaprotestował drugi Komitet Solidarności oraz powstały z tej okazji francusko-polski Komitet Obrony Kowalewskiego, skupiający licznych przedstawicieli lewicy. W wyniku nacisku tego lobby francuskie MSW cofnęło swą decyzję²¹.

Wewnętrzne kłótnie oraz postępujący marazm krajowej opozycji poważnie osłabiły prestiż Biura. Po dwóch latach od wprowadzenia stanu wojennego faktycznie nie podlegała mu już żadna instytucja – niemal wszystkie działały niezależnie. Rozwiązano Biuro Informacyjne w Bremie, zamknięto biuro w Zurychu. W 1984 r. z pierwotnych władz Biura pozostali jedynie Milewski i Mirosław Chojecki, a samo Biuro ograniczyło się do małej grupki współpracowników w Brukseli i Paryżu. W tym czasie jedynie oddziały w Paryżu, Londynie, Sztokholmie i Toronto ciągle uznawały (przynajmniej formalnie) zwierzchnictwo ośrodka brukselskiego. Rok później Milewski zerwał jednak kontakt z londyńską placówką Marka Garzdeckiego, a w 1987 r. ze Sztokholmem²².

¹⁸ I. Goddeeris, *Ministerstwo Spraw Zagranicznych „Solidarności”...*, s. 321; „Kultura” (Paryż) 1987, nr 478–479, s. 165–166.

¹⁹ I. Goddeeris, *Ministerstwo Spraw Zagranicznych „Solidarności”...*, s. 316, 321; zob. też M. Frybes, *Spoleczne reakcje Zachodu na fenomen „Solidarności” i rola emigracyjnych struktur związku 1980–1989* [w:] *NSZZ „Solidarność” 1980–1989*, t. 2: *Ruch społeczny*, red. Ł. Kamiński, G. Waligóra, Warszawa 2010.

²⁰ I. Goddeeris, *Ministerstwo Spraw Zagranicznych „Solidarności”...*, s. 322–324.

²¹ K. Gebert, *Polityka francuska wobec Polski po 13 grudnia 1981 r.*, Londyn 1991, s. 47–48.

²² I. Goddeeris, *Ministerstwo Spraw Zagranicznych „Solidarności”...*, s. 323–324; *Solidarność na Zachodzie*, „Kultura” (Paryż) 1984, nr 438.

Mimo wszystko niewielka grupa Milewskiego utrzymywała stosunkowo szerokie, nieformalne wpływy, popierała ją bowiem kilku bardzo powszechnie szanowanych działaczy Solidarności za granicą: Bohdan Cywiński (były dyrektor „Znaku” i „Tygodnika Solidarność”), Zdzisław Najder (szef Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w latach 1982–1987) i do 1987 r. Krzysztof Pomian (współpracownik „Kultury”). Uprawnienia dla Biura regularnie potwierdzała TKK. Milewski był także w stałym kontakcie z przywódcami opozycji w Polsce, przemycając co miesiąc 1–2 zaszyfrowane listy z raportami i sprawozdaniami. Czasami nawet rozmawiał z nimi telefonicznie, najczęściej z Władysławem Frasyniukiem i Januszem Onyszkiewiczem. Mimo ograniczeń rola Biura Koordynacyjnego pozostawała więc znacząca: doradzało i informowało TKK, zabiegało o środki finansowe i dysponowało pokaźnymi funduszami, co stanowiło główny jego atut. Biuro pomagało też zagranicznym środowiskom sprzyjającym Solidarności dotrzeć do działaczy w Polsce, przygotowując czasami zachodnich dziennikarzy i związkowców do podróży za Łabę. Zdaniem Idesbalda Goddeerisa „w ten sposób Milewski odegrał podstawową rolę w przekonaniu świata zachodniego, że Solidarność utrzymuje swoją pozycję silnej organizacji”. Biuro pełniło funkcję ambasady TKK²³.

Nic więc dziwnego, że stało się podstawowym celem inwigilacji ze strony komunistycznych służb bezpieczeństwa, zainteresowanych szczególnie bardzo dużym budżetem Biura, wynoszącym (przynajmniej od połowy lat osiemdziesiątych) od kilkuset do ponad miliona dolarów, pochodzącym głównie ze źródeł amerykańskich. W Stanach Zjednoczonych procedura przesyłania pieniędzy polskim związkowcom była wielostopniowa: National Endowment for Democracy, instytucja o charakterze *non-profit* utrzymywana przez rząd, przekazywał pieniądze Instytutowi Wolnych Związków Zawodowych (Free Trade Union Institute, FTUI) podlegającemu amerykańskiej centrali związkowej AFL-CIO, a dopiero stamtąd kierowano je do brukselskiego Biura Koordynacyjnego Solidarności, zajmującego się dystrybucją środków²⁴. Ze względu na to, że ta procedura była skomplikowana, szef Biura Jerzy Milewski zabiegał o bezpośrednie dotacje od Kongresu, co nie podobało się AFL-CIO²⁵.

Pieniądze Biuro przeznaczało głównie na działalność struktur związkowych. W 1987 r. 10 proc. środków skierowano na pomoc humanitarną dla związkowców, 15 proc. dostało polskie kierownictwo, 15 proc. podzielono między regionalne struktury Solidarności, 25 proc. poświęcono na zakup sprzętu drukarskiego i nadawczego, przesyłanego statkami do Polski, 15 proc. pozostawiono na działalność Biura, po 10 proc. zaś otrzymały niezależne środowiska i wydawnictwa, niezwiązane strukturalnie z organizacjami związkowymi²⁶. W kontekście dystrybucji środków Milewskiemu często zarzucano malwersacje finansowe. Oskarżenia te formułowali zarówno jego przeciwnicy na emigracji, jak i instytucje PRL – np. zdaniem polskiego wywiadu Milewski do 1989 r. nie rozliczył się ze 100 tys. dolarów²⁷.

²³ I. Goddeeris, *Ministerstwo Spraw Zagranicznych „Solidarności”...*, s. 326.

²⁴ G.F. Domber, *The AFL-CIO, The Reagan Administration and Solidarność...*, s. 295–296, 299.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ AIPN, 1585/3901, Informacja Departamentu I dotycząca pomocy finansowej dla opozycji w Polsce i jej agend zagranicznych, 12 VI 1989 r., k. 49–53.

Emigracyjne ekspozytury Solidarności pojawiały się (często efemerycznie) w najdalszych zakątkach świata. Od chwili powstania Solidarność próbowała rozwijać kontakty nawet z egzotycznymi i odległymi krajami. Wałęsa rozmawiał z Chilijczykami, był z wizytą w Japonii, a Bronisław Geremek uczestniczył w pracach komisji do walki z apartheidem Międzynarodowej Organizacji Pracy. Po grudniu 1981 r. starano się kontynuować i rozwijać tę „egzotyczną” aktywność. Utworzono stałe przedstawicielstwo Solidarności w Japonii (Centrum Informacji Polskiej), wspomagane przez związek zawodowy Sohyo. Szef Biura Koordynacyjnego Jerzy Milewski podróżował do Meksyku, Wenezueli, Zimbabwe, Zambii czy Kenii, a także, jak wiemy, podtrzymywał relacje z Chile i protestował przeciwko apartheidowi²⁸.

Ważną inicjatywą solidarnościowych instytucji emigracyjnych było tworzenie wydawnictw i periodyków. Najczęściej działały one przy danej organizacji solidarnościowej lub reprezentowały jedno z rywalizujących środowisk. Nic zatem dziwnego, że zespoły redakcyjne tych pism były rozpracowywane przez polskie służby specjalne. Szczególnie liczne inicjatywy wydawnicze podjęto we Francji, gdzie funkcjonowały już przecież renomowane pisma emigracyjne, z „Kulturą” na czele. 1 kwietnia 1982 r. w Paryżu ukazał się pierwszy numer miesięcznika „Kontakt”, redagowanego przez działaczy i sympatyków NSZZ „Solidarność”. Na dyrektora wybrano Mirosława Chojeckiego, redaktorem naczelnym został zaś Bronisław Wildstein²⁹. Jednym z najważniejszych pism solidarnościowych we Francji był „Biuletyn Informacyjny” – oficjalny organ Biura Koordynacyjnego, wychodzący od połowy 1982 r. Redaktorem pisma został Seweryn Blumsztajn, szef paryskiego oddziału Biura. W 1985 r. „Biuletyn” przejął Marek Tabin. Podobne biuletyny okresowo wydawały poszczególne filie Biura. Grupa Milewskiego przygotowywała też „Solidarność News” – periodyk, w którym zamieszczano m.in. pro-solidarnościowe deklaracje zachodnich związków zawodowych³⁰. Wymienione pisma stanowiły podstawową bazę informacyjną dla dziennikarzy zagranicznych³¹. Nieprzychylnie nastawiony do działalności Milewskiego był natomiast wydawany przez Andrzeja Kowalczyka „Tygodnik Paryski”³².

Niektóre wydawane przez Polaków periodyki na rynku francuskim działały ponad tymi sporami. 1 stycznia 1983 r. ukazał się pierwszy numer „Zeszytów Literackich”. Redagowali je Barbara Toruńczyk, Stanisław Barańczak, Ewa Bieńkowska, Wojciech Karpiński i Adam Zagajewski. We wrześniu 1984 r. w Paryżu zaczęło wychodzić pismo „Libertas. Kwartalnik społeczno-polityczny”. Na początku grudnia 1985 r. zainaugurował działalność solidarnościowy periodyk „Znaki Czasu”, który redagował Andrzej Micewski. Wydawcą pisma było Centrum Dialogu ojców pallotynów w Montmorency³³.

Podobne inicjatywy podejmowano rzecz jasna także poza Francją. Na przykład w Berlinie Zachodnim ukazywał się dwutygodnik „Pogląd”, związany z tutejszym

²⁸ „Solidarność News” 1983, nr 1, s. 1; E. de Virion, *List otwarty do Pana J. Milewskiego*, „Kultura” (Paryż) 1983, nr 429, s. 170–171; I. Goddeeris, *Ministerstwo Spraw Zagranicznych „Solidarność”...*, s. 332.

²⁹ M. Pernal, J. Skórzyński, *Kalendarium Solidarności...*, s. 64.

³⁰ I. Goddeeris, *Ministerstwo Spraw Zagranicznych „Solidarność”...*, s. 317, 327.

³¹ M. Frybes, *Dziękujemy za solidarność = Merci pour votre solidarité!*, Warszawa 2005, s. 31.

³² I. Goddeeris, *Ministerstwo Spraw Zagranicznych „Solidarność”...*, s. 321.

³³ M. Frybes, *Dziękujemy za solidarność...*, s. 35, 46, 93.

Towarzystwem Solidarność (Komitetem Obrony Solidarności)³⁴. Bazował on na materiałach RWE. Również w Berlinie Zachodnim Grupa Robocza Solidarności wydawała miesięcznik „Przekazy”, o mniejszym nakładzie i znaczeniu niż „Pogląd”³⁵. W Stanach Zjednoczonych wychodził m.in. anglojęzyczny „Biuletyn Solidarności”, nastawiony na informowanie amerykańskich polityków i dziennikarzy o działaniach polskiej opozycji i o sytuacji w Polsce. Wydawał go Komitet Pomocy Solidarności w Nowym Jorku³⁶.

Sprawy obiektowe „Zachód” i „Węże”

Zainteresowanie PRL-owskich służb specjalnych zagranicznymi strukturami Solidarności realizowało się w sposób typowy dla ich metod działania – głównie poprzez zakładanie spraw obiektowych i wykorzystywanie istniejącej lub/i tworzonej sieci agencuralnej. Było naturalne, że skoro inwigilowano opozycję krajową, z uwagą śledzono również jej działania poza granicami kraju. Ze względu na to, że struktury solidarnościowe na obczyźnie starały się utrzymywać łączność i współpracę z krajem, zainteresował się nimi zarówno wywiadowczy Departament I MSW, ukierunkowany na działalność zagraniczną, jak i Departament V MSW, którego podstawowym zadaniem było rozbijanie opozycji w zakładach pracy (a więc głównie krajowej Solidarności).

Najogólniej mówiąc, rozpracowywanie tej formy antykomunistycznej działalności odbywało się w ramach dwóch dużych spraw obiektowych, noszących kryptonimy „Węże” i „Zachód”. Tę pierwszą prowadził wywiad. Niestety, nie zachowały się w zasadzie żadne ślady po rozbudowanym i wielowątkowym przedsięwzięciu, jakim były „Węże”. Materiały tego rozpracowania obiektowego, założonego na „organizacje emigracyjne na Zachodzie po 13 grudnia 1981 r.”, w całości zniszczono 19 września 1989 r.³⁷, podobnie jak dokumentację podspraw wchodzących w skład „Węży”, zakładanych na poszczególne środowiska lub/i kraje. Wielotomowe akta SO (lub ROB) „Zaskroniec” i SO „Boa”, dotyczących „ugrupowań prosolidarnościowych w USA”, w całości zlikwidowano odpowiednio 3³⁸ i 4 października 1989 r.³⁹ 19 września 1989 r. zniszczono materiały sprawy o kryptonimie „Traszka”, której obiektem był „NSZZ »Solidarność« w Brukseli”⁴⁰, 20 września – rozpracowania obiektowego „Mamby” („antypolskie organizacje emigracyjne w Szwajcarii”)⁴¹, 25 września – „Żmija” („działalność prosolidarnościowa w Wielkiej Brytanii”)⁴², 27 września – „Kobry” („polskie organiza-

³⁴ Dwutygodnik „Pogląd”, jeszcze jako „Biuletyn KOS”, powstał w 1982 r. z inicjatywy Edwarda Klimczaka i Czesława Karkowskiego. W 1983 r., wraz z utworzeniem Towarzystwa Solidarność, przyjął nazwę „Pogląd”. Ukazywał się (również w wersji niemieckiej jako „Die Meinung”) do 1990 r., zob. www.poglad-berlinwest.de.

³⁵ AIPN, 1585/800, Struktura, organizacja i wydawnictwa emigracji prosolidarnościowej na Zachodzie, [2 połowa 1986 r.], k. 1–18; AIPN, 01593/831, Raport naczelnika Wydziału XI Departamentu I dotyczący sprawy kryptonim „Forkida” nr 15597, b.d., k. 3–10.

³⁶ AIPN, 1242/41, Stenogram wywiadu Andrzeja Holika z Piotrem Naimskim nadanego w Głosie Ameryki, 8 VI 1982 r., k. 55–57.

³⁷ AIPN, 01746/3/125, Protokół brakowania Departamentu I nr OCJ-02963/89, 19 IX 1989 r.

³⁸ AIPN, 03131/3/195, Protokół brakowania Departamentu I nr OCJ-03131/89, 3 X 1989 r.

³⁹ AIPN, 01746/3/191, Protokół brakowania Departamentu I nr OCJ-03133/89, 4 X 1989 r.

⁴⁰ AIPN, 01746/3/124, Protokół brakowania Departamentu I nr OCJ-02962/89, 19 IX 1989 r.

⁴¹ AIPN, 01746/3/151, Protokół brakowania Departamentu I nr OCJ-02981/89, 20 IX 1989 r.

⁴² AIPN, 01746/3/148, Protokół brakowania Departamentu I nr OCJ-03033/89, 25 IX 1989 r.

cje emigracyjne w Szwecji”)⁴³, 10 listopada – sprawy „Anakondy” („zagraniczne biura Solidarności na terenie Francji”)⁴⁴, 13 grudnia – „Pytony” („struktury nowej emigracji w Europie Zachodniej”)⁴⁵, a 16 stycznia 1990 r. – „Manda” (!) („działalność struktur Solidarności w RFN”)⁴⁶. Niewykluczone, że podobnych „węzowych” podspraw było więcej, ich akta się jednak nie zachowały, z wyjątkiem niewielkiego rozpracowania obiektowego o kryptonimie „Forkida”. Postanowienie o założeniu teczki tego rozpracowania wydał 24 listopada 1983 r. por. Jan Lust, inspektor Wydziału XI Departamentu I. Miało ono „zabezpieczać” prosolidarnościowe organizacje w Berlinie Zachodnim⁴⁷. Sprawę tę prowadzono do 1985 r.⁴⁸

Wydaje się, że przynajmniej niektóre dokumenty wytworzone w ramach „Węży” i „węzowych” podspraw znalazły się również w zbiorze materiałów zgromadzonych w sprawie „Zachód”. Z wrywkowej i z konieczności intuicyjnej kwerendy wynika, że informacje Departamentu I, które tu trafiły, mogą pochodzić właśnie z „obiektówek” prowadzonych przez wywiad. W odróżnieniu od „Węży” najprawdopodobniej zachowały się wszystkie akta – albo ich zdecydowana większość – SO „Zachód”. Sprawa ta została formalnie założona 11 maja 1982 r.⁴⁹ – tuż po apelu TKK o powołanie centralnej placówki Solidarności za granicą. Powstające jak grzyby po deszczu emigracyjne struktury solidarnościowe musiały wywołać szybką reakcję bezpieki.

Podmiotem prowadzącym sprawę został Wydział III Departamentu V MSW. Departament ten powstał dopiero 7 listopada 1981 r., czyli niedługo przed wprowadzeniem stanu wojennego⁵⁰, na bazie Departamentu IIIA, który utworzono 15 stycznia 1979 r. przez wyłączenie części wydziałów z Departamentu III. Pierwotnie Departament IIIA miał prowadzić działania operacyjne na polu gospodarki narodowej⁵¹. Składał się z siedmiu jednostek: Wydziału I (analitycznego), Wydziału II (organizacja i logistyka), Wydziału III (walka z „działalnością antysocjalistyczną” w gospodarce narodowej), Wydziału IV (kontrola organizacji technicznych oraz zwoływanych przez nie kongresów czy zjazdów), Wydziału V („ochrona” infrastruktury rolno-spożywczej i gospodarki rolnej), Wydziału VI („ochrona” przemysłu) oraz Wydziału VII („ochrona” łączności, transportu, bankowości). Departament IIIA przejął od Departamentu III sześć tajnych grup operacyjnych, „obsługujących” pracowników polskich przedsiębiorstw inwestujących w NRD, ZSRR i Czechosłowacji⁵².

Najbardziej nas interesujący Wydział III przeszedł zmienną ewolucję. Początkowo zajmował się głównie wyjaśnianiem poważnych, nadzwyczajnych wypadków w przemyśle (kradzieży, wybuchów, pożarów, katastrof itp.), a także analizował zakłócenia

⁴³ AIPN, 01746/3/172, Protokół brakowania Departamentu I nr OCJ-03042/89, 27 IX 1989 r.

⁴⁴ AIPN, 01746/3/252, Protokół brakowania Departamentu I nr OCJ-03547/89, 10 XI 1989 r.

⁴⁵ AIPN, 01746/3/262, Protokół brakowania Departamentu I nr OCJ-03869/89, 13 XII 1989 r.

⁴⁶ AIPN, 01746/3/333, Protokół brakowania Departamentu I nr OCJ-0192/90, 16 I 1990 r.

⁴⁷ AIPN, 01593/831, Postanowienie o założeniu podteczki rozpracowania obiektowego, 24 XI 1983 r., k. 1a.

⁴⁸ *Ibidem*, Postanowienie o zakończeniu i przekazaniu sprawy „Forkida” do archiwum Departamentu I, 16 X 1985 r., k. 290–291.

⁴⁹ AIPN, 01419/378, t. 1, Sprawa obiektowa „Zachód”. Karta tytułowa, 21 [?] VI 1988 r.

⁵⁰ *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: 1975–1990, red. P. Piotrowski, Warszawa 2008, s. 26.

⁵¹ AIPN, 01047/26, Decyzja nr 02/79 ministra spraw wewnętrznych, 4 XII 1972 r., b.p.

⁵² *Aparat bezpieczeństwa w Polsce...*, s. 26.

w gospodarce, zaistniałe na skutek konfliktów społecznych. Z czasem skupił się przede wszystkim na tych ostatnich. Po strajkach w sierpniu 1980 r. i powstaniu Solidarności stał się jednostką koordynującą, planującą i realizującą działania operacyjne przeciwko pierwszemu w historii Polski Ludowej niezależnemu związkowi zawodowemu⁵³. Nowa sytuacja przyczyniła się też do przemianowania Departamentu IIIA na Departament V. Dlatego to właśnie w Wydziale III nowo utworzonego departamentu zawieszono SO „Zachód”.

Wniosek o wszczęcie tej sprawy wystosowano 14 kwietnia 1982 r., a więc prawie miesiąc przed jego ostatecznym zatwierdzeniem. Jako przedmiot sprawy podano „powstające ośrodki Solidarności na Zachodzie”. W uzasadnieniu wniosku argumentowano, że „założenia i programy działania ruchu związkowego Solidarność na Zachodzie mają charakter antysocjalistyczny i długofalowy”. Wymieniono ponadto trzy główne cele rozpracowania: „zbieranie i systematyzowanie informacji w zakresie działalności ośrodków Solidarności w krajach kapitalistycznych”; „prowadzenie okresowych i kompleksowych analiz tego zagadnienia” oraz „wypracowanie form i metod zwalczania wymienionych zagrożeń”. Cele te miały zostać osiągnięte poprzez następujące działania: „ograniczenie wpływu działaczy Solidarności na Zachodzie na sytuację w kraju”; „dezintegrację ośrodków Solidarności za granicą, m.in. poprzez stosowanie kombinacji i gier operacyjnych, ujawnianie kanałów łączności, wprowadzanie na łączników sprawdzonych tajnych współpracowników, pozyskiwanie nowych źródeł”; a także dzięki „koordynowaniu działań w skali kraju w tym zakresie”⁵⁴. Była to klasyczna wyliczanka metod pracy aparatu bezpieczeństwa, stosowana od lat czterdziestych. Niedościągnięty wzór dla funkcjonariuszy SB stanowiła słynna operacja „Cezary” z przełomu lat czterdziestych i pięćdziesiątych, podawana jako modelowy przykład rozpracowania na kursach szkoleniowych i w instrukcjach pracy operacyjnej⁵⁵.

Nadzór nad SO „Zachód” przejął 12 maja 1982 r. starszy inspektor Wydziału III por. Stanisław Głabiński. 10 stycznia 1983 r. zastąpił go mjr Tadeusz Kozera. 7 lutego 1984 r. nowym koordynatorem został ppor./por. Tadeusz Bisiński. Funkcję tę sprawował co najmniej do maja 1986 r. Od tej daty karta kontrolna sprawy nie zawiera więcej nazwisk oficerów prowadzących. Widnieją w niej jeszcze dwie informacje: o kontroli (najprawdopodobniej wewnętrznej) akt sprawy, przeprowadzonej 30 kwietnia 1987 r., oraz o analizie materiałów, dokonanej już w 1992 r. przez przedstawiciela Gabinetu Ministra Spraw Wewnętrznych Wojciecha Nachilę, działającego w latach osiemdziesiątych w... NZS⁵⁶.

Jednym z pierwszych działań organizacyjnych Wydziału III Departamentu V w ramach SO „Zachód” było rozesłanie 29 maja 1982 r. dostępnych informacji o emigracyjnych strukturach Solidarności zastępcom komendantów wojewódzkich do spraw SB. Centrala zaleciła też podjęcie działań operacyjnych, w tym przeprowadzenie rozmów z członkami rodzin działaczy Solidarności, którzy znaleźli się na Zachodzie. W rozmo-

⁵³ *Ibidem*; zob. też AIPN, 0236/277, t. 2, Zakres działania Wydziału III Departamentu IIIA MSW, 26 XI 1979 r., k. 68.

⁵⁴ AIPN, 01419/378, t. 2, Wniosek o wszczęcie sprawy obiektowej kryptonim „Zachód”, 14 IV 1982 r., k. 1a.

⁵⁵ Zob. „Biblia” Służby Bezpieczeństwa. Instrukcja 006/70, oprac. H. Głębocki, „Arcana” 2002, nr 46/47; I. Hałgida, *Prowokacja „Zenona”*, Warszawa 2005.

⁵⁶ AIPN, 01419/378, t. 1, Karta kontrolna sprawy obiektowej kryptonim „Zachód”, b.d., k. B.

wach tych funkcjonariusze mieli informować, że działania emigrantów stoją w sprzeczności z „obowiązującym prawem w Polsce”, w związku z czym „wobec rodzin zamieszkałych w kraju będą zastosowane przepisy ustawy paszportowej”⁵⁷. Była to dotkliwa szykana i pośrednio próba szantażu. Ponadto centrala zalecała „ujawnienie kanałów łączności z krajem i przejmowanie nad nimi kontroli operacyjnej w drodze naprowadzania bądź pozyskiwania TW spośród ustalonych łączników, kurierów i innych osób powiązanych z zagranicznymi ogniwami Solidarności”⁵⁸.

Zachowany wykaz tajnych współpracowników zwerbowanych na potrzeby sprawy pozwala zorientować się, jak zrealizowano ten postulat. Lista liczy 44 osoby: 43 tajnych współpracowników i 1 kontakt operacyjny. Jedenastu z nich podlegało bezpośrednio warszawskiej centrali, jeden był agentem kontrwywiadu, pozostali zostali przypisani strukturalnie terenowym, głównie WUSW w Kaliszu, Katowicach, Opolu, Poznaniu, Suwałkach, Tarnobrzegu i Tarnowie (więcej niż jeden). Współpracownicy ci mogli wyjeżdżać do najważniejszych zachodnich krajów, przede wszystkim Francji, RFN i USA, a także Australii, Austrii, Belgii, Holandii, Kanady, Wielkiej Brytanii, Włoch, Szwecji i Turcji⁵⁹. Prawdopodobnie rzeczywista liczba TW była większa: wykaz zawiera tylko pseudonimy osób działających w ramach SO „Zachód”, bardzo często wykorzystywano jednak informacje dostarczane przez sieć agenturalną niezwiązaną ze sprawą, którą dysponował przede wszystkim wywiadowczy Departament I MSW.

Pozostałe zalecenia centrali, wysłane do jednostek terenowych w końcu maja 1982 r., pokrywały się z ogólnymi celami rozpracowania. Wzywano do „rozpoznawania kierunków i metod oddziaływania na kraj, powiązań [...] z ośrodkami dywersji i zachodnimi służbami specjalnymi”; „podejmowania czynności operacyjnych i inspirowania działań propagandowych zmierzających do neutralizacji bądź osłabienia wrogiego oddziaływania na środowiska społeczne w kraju”, a także „ujawniania osób i grup współpracujących z zagranicznymi ośrodkami Solidarności i podejmowania w stosunku do nich czynności wynikających z przepisów prawa bądź działań operacyjnych skutecznie przecinających związki z komórkami Solidarności na Zachodzie”⁶⁰.

Najprawdopodobniej i centrala, i teren realizowały wymienione postulaty opieszale, o czym świadczy niezadowolenie kierownictwa Departamentu V z postępów pracy operacyjnej. Dopiero 23 sierpnia 1982 r. por. Głębiński sporządził kierunkowy plan działań operacyjnych, w którym w dużej mierze powtórzył dotychczasowe tezy. Jedyne kilka wątków zostało w niewielkim stopniu rozwiniętych. Funkcjonariusz informował, że „w wyniku działań podjętych przez administrację amerykańską oraz partie polityczne i rządy niektórych państw Europy Zachodniej przebywający na Zachodzie członkowie Solidarności rozpoczęli formowanie zagranicznego przedstawicielstwa Solidarności, którego zadaniem ma być m.in. reprezentowanie związku za granicą, a także organizowanie konspiracyjnych struktur opozycyjnych w kraju oraz stymulowanie i koordynowanie ich działalności”. Oficer starał się odtworzyć zamierzenia „skrajnego skrzydła administracji Reagana”, które miało dążyć do formowania zagranicznych struktur związku

⁵⁷ *Ibidem*, Meldunek operacyjny Wydziału III Departamentu V MSW, 30 VII 1982 r., k. 145–146.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ AIPN, 01419/378, t. 1, Wykaz tajnych współpracowników i kontaktów operacyjnych sprawy obiektowej kryptonim „Zachód”, b.d., k. 1–2.

⁶⁰ *Ibidem*, Meldunek operacyjny Wydziału III Departamentu V MSW, 30 VII 1982 r., k. 145–146.

w dwóch etapach: organizowania przedstawicielstw w poszczególnych krajach, a następnie – „stworzenia zagranicznej reprezentacji Solidarności, mającej stanowić rodzaj kierowniczego organu tego związku za granicą”⁶¹. Opis ten nie do końca pokrywał się z rzeczywistością.

Porucznik Głębiński informował ponadto o powstałych już instytucjach solidarnościowych, podkreślając, że godzą one „wprost w polską rację stanu i socjalizm”, nie potrafił jednak sprecyzować ogólnych kierunków działania, zawartych już we wniosku z 14 kwietnia 1982 r. Wystąpił tylko z pomysłem „akcji polityczno-propagandowych na Zachodzie, np. akcje ulotkowe, listowe itp., mające na celu wytwarzanie wśród tamtejszego społeczeństwa atmosfery obojętności i braku zaufania do Solidarności”. Wspominał także o potrzebie wykorzystania sieci agenturalnej Departamentu I i II i szerszej współpracy z innymi pionami MSW. Współdziałanie z wywiadem miało się skupić przede wszystkim na stronie finansowej emigracyjnych działań Solidarności, m.in. na dążeniu do ograniczania subwencji zachodnich związków zawodowych. Departament II miał pomagać w ustalaniu kontaktów Polaków mieszkających w kraju z obcokrajowcami działającymi na Zachodzie na rzecz Solidarności. Podobna współpraca w zależności od kompetencji danego pionu miała być prowadzona z Departamentem III i IV, Biurem Paszportów, Biurem Studiów SB MSW oraz ze Zwiadem WOP⁶². Wytyczne te nie zrobiły wrażenia na przełożonych Głębińskiego. W odrębnym komentarzu do planu napisano: „Tow. Głębiński: proszę o rozmowę, plan wymaga uzupełnień o materiał, jaki otrzymaliśmy z Dep[artamentu] I”. Ogólnie plan został określony jako „mało konkretny”. Mimo wszystko go zatwierdzono⁶³.

Od połowy 1986 r. w dokumentach zabrakło informacji o nazwisku oficera koordynującego SO „Zachód”, nie oznaczało to jednak jeszcze końca sprawy. Być może ppor. Bisiński nadal pełnił swą funkcję; w każdym razie 10 października 1986 r. sporządził analizę materiałów sprawy za okres od 1 stycznia do 30 września 1986 r. Opisywał w niej zróżnicowaną reakcję na wprowadzenie stanu wojennego wśród tych działaczy Solidarności, którzy 13 grudnia 1981 r. przebywali za granicą. Sugerował, że ich działalność była wykorzystywana jako element inspirowanych przez służby specjalne „akcji propagandowych państw zachodnich”, a utworzone struktury solidarnościowe służyły nie tylko reprezentowaniu Solidarności za granicą, ale też stymulowaniu działalności krajowej opozycji. Z urzędowym optymizmem Bisiński podkreślał: „aktualnie obserwuje się rozbieżność i zamieszanie panujące w łonie opozycji”, co miało utrudniać pracę instytucjom emigracyjnym. Podsumowując dotychczas zgromadzone informacje, funkcjonariusz stwierdził: „z analizy materiałów uzyskiwanych w sprawie [...] wynika, że podstawowym elementem w działalności struktur podziemia w kraju oraz organizacji b[ylego] NSZZ »Solidarność« w k[rajach] k[apitalistycznych] jest – łączność”.

Łączność ta miała funkcjonować pod przykryciem przyjazdów obcokrajowców w ramach akcji charytatywnych, służących również przemycaaniu sprzętu, materiałów i pieniędzy. Przyjeżdżający nawiązywali też kontakty z opozycją krajową, na bazie których tworzono kanały komunikacji. W sumie jednak – jak podawał Bisiński – „skala tej for-

⁶¹ *Ibidem*, Kierunkowy plan przedsięwzięć operacyjnych w sprawie kryptonim „Zachód”, 23 VIII 1982 r., k. 32–35.

⁶² *Ibidem*.

⁶³ *Ibidem*.

my łączności nie jest bliżej rozpoznana przez nas”. Dlatego we wnioskach postulował on „kontynuować rozpoznanie kierunków, programów i metod działania struktur Solidarności w krajach kapitalistycznych w porozumieniu z Departamentem I”, „ujawniać i kontrolować kanały łączności” oraz „gromadzić materiały dotyczące działalności antysocjalistycznej” emigracyjnych działaczy Solidarności⁶⁴.

Szczególnie w tych dwóch pierwszych sprawach nie osiągnięto zadowalających wyników. Sugeruje to sporządzony – wraz z powyższą analizą – przez ppor. Bisińskiego kierunkowy plan przedsięwzięć operacyjnych w SO „Zachód”, również opatrzony datą 10 października 1986 r. W zasadzie powtórzył on w planie tezy z analizy, a także w biurokratycznej nowomowie określał dalsze kroki: „zbieranie i systematyzowanie informacji” o ośrodkach Solidarności na Zachodzie, „prowadzenie okresowych i kompleksowych analiz oraz ocen działalności oraz zakresu współdziałania” struktur emigracyjnych z krajowymi, „wypracowanie form i metod zwalczania i neutralizacji” istniejących zagrożeń, „rozszerzanie kontroli kanałów łączności”. Te hasła niewiele znaczyły.

Bisiński po raz kolejny podkreślał „rozbitcie strukturalne” organizacji solidarnościowych, nieposłuszeństwo wobec brukselskiego Biura, wykorzystywanie funduszy do prywatnych celów itp. – ale nie chwalił się, że te rzeczywiste przecież problemy zaistniały dzięki działaniom SB. W podsumowujących raport punktowych wytycznych kolejnych przedsięwzięć autor planu powtórzył właściwe postulaty, sformułowane jeszcze w 1982 r., wpisujące się w szkoleniowy model spraw obiektowych. Dodał tylko jeden, niezwiązany ze sprawą punkt: „uzyskiwanie poprzez osobowe źródła informacji nowych rozwiązań w zakresie m.in. elektroniki, biotechnologii oraz innych dziedzin, które będzie można wykorzystać w naszej gospodarce”⁶⁵.

Sprawę obiektową „Zachód” formalnie prowadzono do połowy 1988 r. – zapewne z uwagi na jawnie już działającą w kraju opozycję i w ogólnej atmosferze chylącego się ku upadkowi reżimu 14 czerwca tego roku zrezygnowano z całego przedsięwzięcia. Decyzję o zamknięciu sprawy podjął zastępca dyrektora Departamentu V MSW ppłk Jan Rząca. 21 czerwca osiem tomów zgromadzonych materiałów przekazano do Archiwum MSW⁶⁶. Wraz z wnioskiem o zakończenie sprawy por. Bisiński sporządził 14 czerwca ostatnią już analizę materiałów SO „Zachód”. Charakterystycznym wybiegiem biurokratycznym, świadczącym o pewnej inercji całej procedury, był fakt, że Bisiński w analizie wykorzystał swoje wcześniejsze raporty, powtarzając chociażby cele i kierunki rozpracowania. Zarazem bardziej niż wcześniej skupił się na roli zachodnich związków zawodowych w inspirowaniu tworzenia struktur Solidarności za granicą. Bilans sześcioletnich działań, jaki wyłania się z raportu Bisińskiego, nie jest szczególnie imponujący, ale stanowi swego rodzaju bazę danych. Analiza daje garść konkretnych informacji i statystyk. Możemy się z niej dowiedzieć, że w odpowiedzi na polecenie przeprowadzenia rozmów profilaktycznych z rodzinami emigrantów (z maja 1982 r.) w 11 województwach odbyło się 58 takich spotkań⁶⁷. Nie była to wielka liczba.

⁶⁴ AIPN, 01419/378, t. 1, Analiza materiałów sprawy obiektowej kryptonim „Zachód” za okres od 1 stycznia do 30 września 1986 r., 10 X 1986 r., k. 86–89.

⁶⁵ *Ibidem*, Kierunkowy plan przedsięwzięć operacyjnych w sprawie kryptonim „Zachód”, 10 X 1986 r., k. 91–94.

⁶⁶ *Ibidem*, Notatka informacyjna z przekazania sprawy obiektowej kryptonim „Zachód” (nr ewidencyjny 71242) do Archiwum MSW, 21 VI 1988 r., k. A.

⁶⁷ *Ibidem*, Analiza materiałów sprawy obiektowej kryptonim „Zachód”, 14 VI 1988 r., k. 166–173.

Bisiński podał poza tym kilka przykładów udanych kombinacji operacyjnych. Jedna z nich została przeprowadzona przez WUSW w Koszalinie. Dzięki niej rozpracowano jeden z systemów kontaktów, łączności i przerzutu pomocy materialnej na linii Szwecja–Polska oraz wprowadzono do tej struktury tajnego współpracownika jako łącznika⁶⁸. Inna kombinacja, przygotowana przez WUSW w Koninie w styczniu 1986 r., pozwoliła zbadać powiązania tamtejszych struktur podziemnej Solidarności z „wrogimi ośrodkami na Zachodzie”. W marcu i czerwcu 1987 r. przeprowadzono dwie kolejne „gry operacyjne”, ale Bisiński nie informuje, na czym polegały. Nieco bardziej szczegółowo opisał natomiast kombinację operacyjną Wydziału III we współpracy z Wydziałem V WUSW w Radomiu z października 1987 r. Wykorzystano w niej powiązania i kontakty cennego TW „Kazimierza” z przedstawicielami solidarnościowej emigracji osiadłej w Szwecji. Sprawa „ma charakter rozwojowy” – przekonywał Bisiński⁶⁹. Funkcjonariusz wymienił też kombinację przeprowadzoną przez Wydział V WUSW w Krakowie w ramach SO „Zachód” i SOR „Energetycy”, zmierzającą do przejęcia nielegalnego sprzętu poligraficznego, dostarczanego z Francji przez byłych działaczy Regionu Małopolska Roberta Kaczmarka i Wacława Sikorę. W sierpniu 1987 r. dzięki współpracy z wywiadem, Biurem „B” MSW i Biurem Ruchu Drogowego KG MO w pobliżu Krakowa zatrzymano taksówkę marki Fiat 125 z przyczepą, w której znaleziono m.in. powielacz, kserokopiarkę i 200 matryc⁷⁰.

Porucznik Bisiński poruszył też sygnalizowany wątek agentury wykorzystywanej w sprawie. Jego dane różnią się nieco od prezentowanego już wykazu tajnych współpracowników. Wymienia on czterdziestu agentów działających w ramach SO „Zachód”, w tym ośmiu podlegających bezpośrednio Wydziałowi III MSW. W 1985 i 1987 r. Wydział wystosował pisma do WUSW oraz innych wydziałów Departamentu V z prośbą o informacje na temat podporządkowanych tym jednostkom tajnych współpracowników, którzy mogli dotrzeć do środowisk solidarnościowych na Zachodzie. Niewielkie (choć nie minimalne) rozmiary utkanej sieci agenturalnej wskazują, że możliwości te były stosunkowo ograniczone – co zresztą z powodu geograficznego rozproszenia sprawy nie powinno dziwić. Mimo to, jak przekonywał por. Bisiński, udało się spenetrować agenturalnie (mniej lub bardziej dogłębnie) najważniejsze instytucje solidarnościowe⁷¹.

Dlaczego zatem mimo tych „sukcesów” zdecydowano się zakończyć SO „Zachód”? Bisiński zwrócił w swym raporcie uwagę, że „sprawa obiektowa w ostatniej fazie prowadzenia obejmuje rozpoznanie aktualnych i inspirowanych działań mocodawców zachodnich agend, biur, fundacji, jakimi są służby specjalne k[rajów] k[apitalistycznych]. Powyższa tematyka pozostaje w sprzeczności z problematyką pionu V MSW i wchodzi w zakres problematyki Departamentu I MSW”. Z tego też powodu Bisiński wnioskował o zamknięcie sprawy, proponując zarazem przeniesienie części materiałów dotyczących krajowych struktur opozycji do odrębnej sprawy obiektowej „Kraj”, którą miał poprowadzić Wydział III Departamentu V. Postanowiono również pozostawić do dalszego użytku część dokumentów wytworzonych w ramach kombinacji operacyjnych oraz pochodzą-

⁶⁸ *Ibidem*.

⁶⁹ Szerzej o powiązaniach szwedzkich akcji pomocowych dla podziemnej „Solidarności” z CIA zob. P. Schweizer, *Victory czyli zwycięstwo*, Warszawa 1994, s. 261.

⁷⁰ AIPN, 01419/378, t. 1, Analiza materiałów sprawy obiektowej kryptonim „Zachód”, 14 VI 1988 r., k. 166–173.

⁷¹ *Ibidem*.

cych z korespondencji z wojewódzkimi ekspozyturami Departamentu V. Reszta akt miała zostać przekazana wywiadowi do wglądu, a następnie umieszczona w archiwum⁷².

Zarówno z powyższego wywodu, jak i publikowanych w książce źródeł wynika, że zgodnie z planami głównym partnerem Wydziału III Departamentu V w rozpracowywaniu emigracyjnych struktur Solidarności był wywiadowczy Departament I MSW, którego zadania w dużej mierze realizowano poza granicami PRL. Oba pionierzy wymieniały się informacjami, tropami śledczymi, a także tajnymi współpracownikami. To właśnie informacje operacyjne wywiadu stanowiły jedną z dwóch podstawowych kategorii danych o inwigilowanym środowisku. Drugą tworzyły materiały Wydziału III, oparte na informacjach sieci agenturalnej – gromadzone we własnym zakresie lub/i za pomocą odpowiedników wydziału w terenie, przede wszystkim na szczeblu wojewódzkim. W zbieraniu danych pomagała korespondencja z innymi jednostkami komunistycznego aparatu represji, przede wszystkim z Biurem Paszportów, Biurem Studiów, Biurem Śledczym i Departamentem II MSW oraz Zwiadem WOP. Ciągłą się nieraz tygodniami wymiana pism pokazuje, że współpraca ta przebiegała opieszale, a przez to nieskutecznie. Zebrane w rozmaity sposób informacje cząstkowe służyły do sporządzania – w Departamencie I i V – syntetycznych raportów, w których zestawiano i uogólniano zgromadzony materiał.

Rozpracowywanie struktur emigracyjnych ośrodków opozycyjnych i ich kanałów łączności z krajem było głównym, ale niejedynym przedmiotem zainteresowań polskich służb w ramach SO „Zachód”. Niejako przy okazji poruszano kwestie zachodniej pomocy dla Solidarności, życia polskiej emigracji, ale także funkcjonowania podziemnej opozycji w kraju. Dlatego prezentowane w książce dokumenty stanowią cenne uzupełnienie obrazu polskiej rzeczywistości i środowisk emigracji w latach osiemdziesiątych.

Nota edytorska

Ze względu na dużą objętość zachowanych materiałów – tylko akta SO „Zachód” liczą 8 tomów i blisko 2 tys. kart – do niniejszego tomu wybrano jedynie część źródeł – te najbardziej reprezentatywne. Jest oczywiste, że każda selekcja zawiera dozę arbitralności i subiektywizmu. Zdecydowana większość dokumentów pochodzi z akt sprawy „Zachód”. Materiały te uzupełniają pojedyncze źródła z innych zbiorów – przede wszystkim z akt śledztwa w sprawie Biura Koordynacyjnego Solidarności, prowadzonego w latach 1984–1989 (12 tomów)⁷³, oraz z olbrzymiego zespołu IPN-owskiego o sygnaturze 0449, liczącego przynajmniej 1000 pozycji, stanowiącego szczegółową i wielowątkową kronikę działań aparatu represji PRL w latach osiemdziesiątych. W tomie zamieszczono też kilka dokumentów, które pokazują, że w ramach omawianych spraw obiektowych gromadzono także materiały co prawda związane z głównym zagadnieniem, ale skupiające się na innej tematyce, np. Solidarności Walczącej⁷⁴ (dokument nr 162) lub inwigilacji cudzoziemców w Polsce (dokument nr 42).

⁷² *Ibidem*.

⁷³ AIPN, 01920/49, t. 1–12.

⁷⁴ Warto przy tym wspomnieć, że Solidarność Walcząca również posiadała swoje zagraniczne ekspozyтуры, które organizowały kanały przerzutu sprzętu i materiałów z Zachodu dla organizacji krajowej. Takie ośrodki działały przede wszystkim w Lundzie (Niezależna Agencja Polska: Józef Lebenbaum, Marian Kaleta, Mirosław Ancypa),

Źródła zostały ułożone chronologicznie – co pozwala śledzić ewolucję strategii SB wobec danego obiektu inwigilacji, w tym wypadku emigracyjnych struktur Solidarności – a także podzielone na trzy części, uwzględniające różne kategorie dokumentów. Układ ten w pewnej mierze odtwarza kierunek pracy aparatu bezpieczeństwa: od zbierania fragmentarycznych danych, przez współpracę z innymi pionami i wykorzystywanie ich działalności, po syntetyczne sprawozdania, wnioski, oceny i wytyczne dalszych działań, sporządzane przez Departament I i V lub Biuro Śledcze (bazujące na materiałach zgromadzonych przez te departamenty). Na tej podstawie zdecydowano się na konkretne kroki, np. wszczęcie śledztwa w sprawie Biura Informacyjnego w Brukseli w 1984 r. (dokument nr 182).

W celu najbardziej precyzyjnego odtworzenia metod pracy operacyjnej (i pokazania niekiedy skromności informacji, jakimi dysponowano, oraz pewnej biurokratycznej bezwładności) zasadniczo nie pominięto fragmentów syntetycznych raportów lub meldunków operacyjnych, które powielały informacje z cząstkowych doniesień. Ze względu na przejrzystość tekstu nie zaznaczano jednak wszystkich tego typu powtórzeń. Można zauważyć, że najczęściej takie meldunki i syntezy przygotowywano na bazie informacji dostarczanych przez wywiad.

Czytelnik pragnący wyrobić sobie ogólną opinię o stanie wiedzy aparatu bezpieczeństwa na temat działalności struktur Solidarności za granicą (i pośrednio dowiedzieć się czegoś o nich samych) może w zasadzie skupić się na trzecim zbiorze źródeł. W pozostałych dwóch znajduje się za to wiele interesujących wątków szczegółowych, których zabrakło w materiałach syntetycznych. Podkreślmy raz jeszcze, że przez pryzmat prezentowanych dokumentów można poznać przede wszystkim metody pracy SB na tym „odcinku”, z ich pewną schematycznością, inercją, biurokratyzmem. Pod okrągłymi frazami doniesień i raportów kryje się niekiedy słaby stan wiedzy funkcjonariuszy służb specjalnych, niewykraczający poza poziom informacji prasowych. Często wiedzieli oni niewiele więcej niż dyplomaci⁷⁵. Aby to zatuszować, w meldunkach czy raportach podawali ogólniki, powtarzali te same informacje, koloryzowali własne działania itp. Oczywiście, służby odnosiły też poważne sukcesy, zwłaszcza na polu infiltracji najbardziej je interesujących kanałów przerzutu do Polski nielegalnego sprzętu (szczególnie drukarskiego) i pieniędzy z Zachodu. Wiele z tych kanałów po prostu w pełni kontrolowano. Mimo wszystko należy pamiętać, że безпеaka nie była wszechwiedząca – co wcale nie zmniejszało stopnia jej szkodliwości.

W prezentowanych dokumentach przewijają się wiele nazwisk osób, po których nie pozostały widoczne ślady historyczne. Zdecydowana większość z nich była zwykłymi obywatelami, niepełniającymi żadnych funkcji publicznych, dlatego trudno opracować ich biografie. Personalie osób, na których temat nie znaleziono nic ponad informacje

Holandii (Jan Minkiewicz), Mainz (Andrzej Wirga), USA (Jarosław Świątek) – *Solidarność Walcząca w dokumentach*, t. 1: *W oczach SB*, red. Ł. Kamiński, W. Sawicki, G. Waligóra, Warszawa 2007, s. 35–37; zob. też H. Labrenz-Weiss, *Solidarność Walcząca w Poznaniu w świetle dokumentów Stasi* [w:] *Organizacja „Solidarność Walcząca” w Wielkopolsce 1983–1990*, red. K. Brzechczyn, P. Zwiernik, Poznań 2009, s. 123–131; Z. Rutkowski, *Uwolnić Kornelę Morawieckie!* [w:] *ibidem*, s. 34–39.

⁷⁵ Należy przy tym podkreślić, że bardzo częstą praktyką, stosowaną zresztą nie tylko w PRL, było (i jest) powierzenie funkcjonariuszom służb specjalnych stanowisk dyplomatycznych, niezwykle pomocnych w działaniach operacyjnych.

umieszczone w źródle, nie zostały opatrzone przypisami. Dotyczy to także niektórych organizacji czy inicjatyw. Zrezygnowano również z opisywania w przypisach powszechnie znanych faktów historycznych, wydarzeń z dziejów PRL i Solidarności w omawianym okresie, a także z podawania biogramów bardzo znanych postaci (np. Jan Paweł II, Lech Wałęsa). W przypisach nie zostały też objaśnione liczne krajowe struktury Solidarności (chyba że stanowią istotny element narracji), a także mniej znaczące dla tematu miejsca, pojęcia czy zjawiska z historii PRL lat osiemdziesiątych (np. pomniejsze wydawnictwa drugoobiegowe, zakłady pracy, komórki MSW) – informacje takie dostępne są w literaturze przedmiotu⁷⁶.

W źródłach uwspółcześiono ortografię, uzupełniono interpunkcję, ujednolicono zapis skrótów, poprawiono drobne błędy gramatyczne, ewidentne literówki i mechaniczne błędy w zapisie nazw własnych – o ile nie miały one wpływu na treść lub same w sobie nie stanowiły ciekawej informacji. Zrezygnowano natomiast z zaznaczania licznych błędów w paginacji źródeł. Z uwagi na ochronę danych wrażliwych opuszczono niektóre informacje o charakterze osobistym, jak również dokładne adresy zamieszkania na terenie Polski. Nie ujawniono także danych tajnych współpracowników SB, ustalenie bowiem wszystkich nazwisk nie jest możliwe, a publikowanie tylko części z nich byłoby po prostu niesprawiedliwe. Ciekawsze i bardziej wartościowe niż „polowanie” na nazwiska poszczególnych agentów wydaje się odkrywanie mechanizmów posługiwania się siecią agenturalną.

Należy pamiętać, że w publikowanych w tomie dokumentach prezentowane są subiektywne – czasami niesprawiedliwe lub kontrowersyjne – poglądy, komentarze i oceny funkcjonariuszy SB i tajnych współpracowników. Na pewno nie powinny one stanowić podstawy do formułowania opinii na temat opisywanych osób i zjawisk. Uogólniając to stwierdzenie, warto podkreślić, że zamieszczone w tej książce dokumenty dają nie tyle charakterystykę zagranicznych struktur Solidarności i ich relacji z krajowym podziemiem, ile obraz tego zagadnienia widziany oczami bezpieki. Tylko i aż tyle może zaferować wybór źródeł. Pełna charakterystyka emigracyjnej działalności solidarnościowej powinna stać się przedmiotem oddzielnej monografii, opartej na naukowej analizie dokumentów również innej proveniencji.

⁷⁶ Zob. np. *Encyklopedia „Solidarności”. Opozycja w PRL 1976–1989*, t. 1, praca zbiorowa, Warszawa 2010; *NSZZ Solidarność 1980–1989...*, t. 2–7, Warszawa 2010; M. Pernal, J. Skórzyński, *Kalendarium Solidarności...*; *Solidarność podziemna 1981–1989*, red. A. Friszke, Warszawa 2006; R. Terlecki, *„Solidarność”: dekada nadziei 1980–1989*, Warszawa 2010; *Stan wojenny w Polsce 1981–1983*, red. A. Dudek, Warszawa 2003. Szczegółowe dane dotyczące organizacji polskich służb specjalnych w latach osiemdziesiątych zob. *Aparat bezpieczeństwa w Polsce...*, s. 9–59.

DOKUMENTY

Materiały operacyjne gromadzone przez Wydział III Departamentu V MSW

Nr 1

1981 grudzień 28, Warszawa – Informacja na temat negatywnych wypowiedzi niektórych działaczy Solidarności poza granicami kraju, sygnowana przez dyrektora Departamentu V MSW, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament V
L.dz. OA-I-03628/81

Warszawa, dnia 28 XII 1981 r.
Tajne

Informacja

dot[yczy:] negatywnych wypowiedzi poza granicami kraju niektórych działaczy NSZZ „Solidarność”

Z uzyskanych informacji wynika, że niektórzy działacze Solidarności przebywający za granicą jako członkowie oficjalnych delegacji związkowych swoimi wystąpieniami publicznymi działali na szkodę interesów politycznych Polski.

^aAndrzej Rozpłochowski^{a1} – ówczesny przewodniczący MKZ Katowice, członek KKP – w dniach 20–30 I 1981 r. przebywał we Włoszech na Kongresie Włoskiego Zjednoczenia Pracy (UIL). W swoich wypowiedziach gwałtownie atakował rząd PRL. Ponadto zawierały one również naiwną wiarę, że pomoc USA rozwiąże polskie problemy. Wypowiedzi te wykorzystano na Zachodzie dla wypaczenia obrazu Polski i tendencji ocen sytuacji zarówno w kraju, [jak] i w łonie samej Solidarności.

Dnia 13 stycznia br. A[ndrzej] Rozpłochowski przeprowadził nieoficjalne rozmowy w Ambasadzie USA w Rzymie, w trakcie których stwierdził, że:

– pożądanym jest dla Solidarności zdecydowane stanowisko rządu USA wobec ewentualnego dokonania zmiany władzy w Polsce (możliwość udzielenia pomocy finansowej).

– kierownictwo Solidarności interesuje się reakcjami administracji Waszyngtonu w razie interwencji wojsk Układu Warszawskiego lub zastosowania represji wobec działaczy Solidarności.

^{a-a} Podkreślono odręcznie.

¹ Andrzej Rozpłochowski (ur. 1950) – pracownik Huty Katowice w Dąbrowie Górniczej (1977–1983), przewodniczący MKS i MKR w hucie, przewodniczący MKZ w Katowicach (1980–1981), członek Prezydium KKP (1980–1981), delegat na I KZD, członek KK, w stanie wojennym internowany, przetrzymywany bez wyroku do 1984 r., współpracownik RKW (1984–1988), od 1988 r. na emigracji w USA.

Na zaproszenie Federacyjnego Związku Zawodowego Szwecji [LO] przebywała tam od 23 do 28 II [19]81 r. delegacja Solidarności w składzie: ^bBogdan Lis², Alina Pienkowska³, Tadeusz Kowalik⁴, Antoni Kopaczewski⁵, Andrzej Cierniewski⁶. Celem tej wizyty było zapoznanie się z organizacją i funkcjonowaniem organizacji związkowej na szczeblu lokalnym i krajowym oraz systemem kształtowania kadr związkowych. Bogdan Lis (ówczesny wiceprzewodniczący KKP) podczas tego pobytu powiedział m.in., że:

– od początku KOR⁷ udzielał pomocy Solidarności w zakresie doradców, ekspertów i czyny to nadal;

– Solidarność jest za współpracą KOR i będzie bronić ich wspólnych interesów;

– w najbliższym czasie ta właśnie kadra, wywodząca się z KSS „KOR”, winna zająć znaczące pozycje w administracji państwowej i gospodarce narodowej.

Podczas tego samego pobytu B[ogdan] Lis^b na spotkaniu z działaczami wrogiej emigracji w Sztokholmie prezentował m.in. następujące opinie:

– „kierownictwo Solidarności skorzystało z pomocy działaczy KSS »KOR«;

– wygramy każdą walkę z rządem, to my rządymy i w każdej chwili możemy podebrać kraj;

– będziemy twardo walczyć o swoje, strajkiem można wymusić wszystko, teraz naród postajkuje, następnie odpocznie, a gdy zmieni się rząd, to NSZZ »Solidarność« zacznie budować dobrobyt”.

^{b-b} *Imiona i nazwiska podkreślone odręcznie.*

² Bogdan Lis (ur. 1952) – pracownik Zakładów Okrętowych Urządzeń Elektrycznych i Automatyki „Elmor” w Gdańsku (1972–1981), członek ZSMP (1974–1980) i PZPR (1975–1981), od 1977 r. działacz WZZ Wybrzeża, wiceprzewodniczący MKS w Stoczni Gdańskiej, współautor „21 postulatów”, wiceprzewodniczący MKZ w Gdańsku, członek KKP, członek Prezydium ZR Gdańskiego, delegat na I KZD, po 13 XII 1981 r. w ukryciu, współzałożyciel TKK, w 1984 r. aresztowany, więziony (1985–1986), członek KKW (1987–1989), członek KO (1988–1991), senator (1989–1991), od 2007 r. poseł na sejm z listy Lewicy i Demokratów.

³ Alina Pienkowska (1952–2002) – pielęgniarka; członek WZZ Wybrzeża (1978–1980), 14 VIII 1980 r. przekazała RWE postulaty stoczniowców, członek Prezydium MKS w Stoczni Gdańskiej, współautorka „21 postulatów”, przewodnicząca Krajowej Sekcji Służby Zdrowia Solidarności (1980–1981), członek Prezydium ZR Gdańskiego w 1981 r., w stanie wojennym internowana, współtwórczyni Fundacji Społecznej Solidarności (1986), senator (1991–1993).

⁴ Tadeusz Kowalik (ur. 1926) – ekonomista; pracownik naukowy Instytutu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN (1963–1992), członek PPR i PZPR (1948–1968), współzałożyciel i wykładowca w TKN (1978–1981), w sierpniu 1980 r. doradca Solidarności w MKS Gdańsk, doradca Solidarności Rolników Indywidualnych, członek KZ Solidarności w PAN (1980–1981), współzałożyciel UP (1992), od 1993 r. pracownik naukowy Instytutu Nauk Ekonomicznych PAN.

⁵ Antoni Kopaczewski (ur. 1941) – pracownik WSK „PZL-Rzeszów”, przewodniczący MKS w Rzeszowie, przewodniczący Prezydium MKZ w Rzeszowie (1980–1981), przewodniczący ZR Rzeszowskiego w 1981 r., delegat na I KZD, członek KK, w stanie wojennym internowany, szef Solidarności Walczącej Region Rzeszów (1983–1989), od 1990 r. radny miasta Rzeszów.

⁶ Andrzej Cierniewski (ur. 1946) – pracownik KWK „Dymitrow” w Piekarach Śląskich (1970–1984), członek PZPR (1966–1989), przewodniczący MKS w Piekarach Śląskich, przewodniczący MKR w Bytomiu, członek KKP (1980–1981), delegat na I KZD, członek Prezydium Komisji ds. Reaktywacji Związków Zawodowych przy Radzie Państwa (1984–1985), od 2000 r. członek SLD.

⁷ Komitet Obrony Robotników (KOR) – jawna organizacja opozycyjna, której trzon stanowiła grupa intelektualistów warszawskich, założona 23 IX 1976 r. w odpowiedzi na represje władz PRL wobec robotników za strajki i protesty uliczne w czerwcu 1976 r. 29 IX 1977 r. rozszerzono formułę komitetu (niesienie pomocy wszystkim prześladowanym głównie z powodów politycznych) i zmieniono nazwę na Komitet Samoobrony Społecznej „KOR”. KSS „KOR” został oficjalnie rozwiązany podczas I Zjazdu NSZZ „Solidarność” 23 IX 1981 r.

^bStefan Lewandowski^{b8} (członek prezydium MKZ Gdańsk) w dniach od 23 do 28 marca br. przebywał w Holandii. Udzielił on przedstawicielom prasy holenderskiej wywiadu, w którym stwierdził, że „przyczyną istniejącego w kraju napięcia jest niewykonanie przez rząd postanowień gdańskich i szczecińskich”. Potwierdził on dokonaną przez Wałęsę ocenę zajść w Bydgoszczy jako świadomą prowokację w celu podważenia autorytetu Jaruzelskiego i zniszczenia możliwości dialogu między rządem a Solidarnością.

Podczas tego samego pobytu doszło do spotkania Lewandowskiego z szefem Partii Pracy (PvdA)⁹, w trakcie którego Lewandowski stwierdził, że:

- „Solidarność gotowa jest do walki zbrojnej w razie wejścia wojsk radzieckich;
- Solidarność jest w stanie w każdej chwili dokonać rozłamu w Biurze Politycznym [KC PZPR], ale nie czyni tego obecnie, gdyż przyspieszyłoby to interwencję radziecką; nie wykluczył, że może to mieć miejsce później”.

^bJan Rulewski^{b10} w dniu 11 maja 1981 r., uczestnicząc w spotkaniu powitalnym ze związkowcami japońskimi¹¹, oświadczył, że „wszyscy dążymy ku temu samemu celowi, żeby nie zostać przedmiotem manipulacji społecznej. Chodzi nam o to, aby nad nami nie panowało państwo, partie czy też inne organizacje. Historia wykazała, że dotychczasowe rodzaje solidarności, zrodzone na Capri, w Moskwie lub Londynie, nie zdały społecznego egzaminu. Dlatego nasz związek, który powstał oddolnie i który zdradza się m.in. z tych spotkań, będzie nową solidarnością międzynarodową”. Dodał, że „nie jest to zwykły związek w jego tradycyjnej formie, czy to komunistycznej, czy kapitalistycznej. Wykładnia 21 postulatów gdańskich jest wykładnią ruchu społeczno-zawodowego. Dowodem jest to, że robotnicy stoczni i innych przedsiębiorstw występowali nie tylko o podwyżki płac, ale również w sprawach więźniów politycznych, prawa do kultury, sztuki itp. Może to się wydać dla was niezrozumiałe, ale w naszym państwie, gdzie jest system totalitarny, gdzie występuje monopol zarówno władzy państwowej, władzy nad środkami informacji, jak i nad aparatem nacisku – tylko ruch zawodowy mógł sprostać tym zadaniom. W Polsce miał miejsce nie tylko kryzys ekonomiczny, ale również nastąpiła degradacja godności człowieka”.

Na zakończenie dodał, że „my będziemy mieć ze sobą wiele wspólnego, gdyż łączy nas wspólny sąsiad – dlatego potrzebne nam jest coś więcej niż tylko solidarność międzynarodowa i coś więcej niż ruch zawodowy”.

⁸ Stefan Lewandowski (ur. 1950) – pracownik Zarządu Portu Gdańsk (1974–1982), od 1976 r. kolporter wydawnictw drugiego obiegu, współorganizator strajku w Porcie Północnym w sierpniu 1980 r., delegat do MKS przy Stoczni Gdańskiej, członek Prezydium MKS, sygnatariusz porozumień sierpniowych, członek KZ i Komisji Rewizyjnej w Porcie Północnym, członek Prezydium MKZ, w 1981 r. delegat na I WZD Regionu Gdańskiego, działacz TKZ (XII 1981 – II 1982), aresztowany i skazany na rok więzienia, zwolniony w grudniu 1982 r., współorganizator strajku w Porcie Północnym w 1988 r.

⁹ Partia Pracy (Partij van de Arbeid, PvdA) – holenderskie lewicowe ugrupowanie polityczne, założone w 1946 r.

¹⁰ Jan Rulewski (ur. 1944) – konstruktor; absolwent Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Bydgoszczy (1973), więziony za dezercję z wojska (1966–1969), pracownik Zakładów Rowerowych „Romet” (1970–1974, 1984–1985) i Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Rometu (1974–1980), w 1980 r. przewodniczący MKZ w Bydgoszczy, w 1981 r. przewodniczący ZR Bydgoskiego, w 1981 r. członek Prezydium KKP, delegat na I KZD, członek KK, w stanie wojennym internowany, w 1982 r. aresztowany, zwolniony w 1984 r., wiceprzewodniczący NSZZ „Solidarność” (1991–1993), poseł na sejm (1991–2001), od 2007 r. senator.

¹¹ Delegacja Solidarności przebywała w Japonii od 10 do 16 V 1981 r.

J[an] Rulewski udzielił Getterowi, dziennikarzowi z RFN, wywiadu, który był emitowany bezpośrednio z Gdańska w audycji nadawanej 6 września br. przez zachodniemiecką Westdeutscher Rundfunk. W wywiadzie tym określił Solidarność jako ruch społeczny, który będzie zmieniał swe formy organizacyjne – raz będzie związkiem zawodowym, raz ruchem społecznym o charakterze opozycji.

W dniu 17 maja br. delegacja Solidarności w składzie: Lech Wałęsa, Magdalena Wójcik¹² (pracownik działu zagranicznego MKZ Gdańsk), Zbigniew Bujak¹³, Tadeusz Mazowiecki¹⁴, Władysław Frasyniuk¹⁵, Elżbieta Potrykus¹⁶ (ówczesny członek KKP), Jan Rulewski, Lech Dymarski¹⁷, Henryk Lipszyc¹⁸ – zatrzymała się w drodze powrotnej z Japonii na krótko na londyńskim lotnisku. Lech Wałęsa na tym lotnisku m.in. powiedział, że^c:

– „kierownictwo NSZZ »Solidarność« widzi potrzebę posiadania przez związek swoich przedstawicieli za granicą. Kierownictwo nie ustaliło jeszcze ostatecznej formy reprezentacji. Rozważana jest możliwość uplasowania przedstawicieli NSZZ »Solidarność« przy polskich placówkach dyplomatycznych lub – czego nie wyklucza się – powołania niezależnych przedstawicielstw”.

^{c-c} *Podkreślono odręcznie.*

¹² Magdalena Wójcik (zm. 1993) – anglistka; pracownik biura zagranicznego KK w Gdańsku, w listopadzie 1981 r. wyjechała do Norwegii, gdzie pozostała po wprowadzeniu stanu wojennego, założycielka i działaczka Biura Solidarności w Kongsberg koło Oslo (1981–1989), w 1983 r. organizatorka wizyty Danuty Wałęsowej w Norwegii z okazji przyznania Lechowi Wałęsie Pokojowej Nagrody Nobla.

¹³ Zbigniew Bujak (ur. 1954) – pracownik ZM „Ursus” (1973–1981), od 1978 r. współpracownik KSS „KOR”, przewodniczący MKZ Mazowsze, przewodniczący ZR Mazowsze, w 1981 r. członek Tymczasowego Prezydium KKP, członek Prezydium KK, delegat na I KZD, od 13 XII 1981 r. w ukryciu, współzałożyciel TKK, zatrzymany na krótko w 1983 r., w 1986 r. aresztowany, od 1986 r. członek RKW Mazowsze, członek KO (1988–1990), prezes Fundacji im. Stefana Batorego (1990–1991), wiceprezes UP (1993–1997), poseł na sejm (1991–1997), szef GUC (1999–2001).

¹⁴ Tadeusz Mazowiecki (ur. 1927) – działacz KIK (1957–1990), redaktor naczelny „Więzi” (1958–1981), poseł na sejm (1961–1972), członek Rady Programowej TKN (1978–1981), w 1980 r. przewodniczący Komisji Ekspertów MKS w Stoczni Gdańskiej, doradca KKP, KK i Lecha Wałęsy (1980–1981), w 1981 i 1989 r. redaktor naczelny „Tygodnika Solidarność”, w stanie wojennym internowany, przewodniczący Rady Programowej KIK (1983–1984), współzałożyciel KO (1988), współorganizator Okrągłego Stołu, premier (1989–1990), poseł na sejm (1991–2001), przewodniczący UD (1991–1994) i UW (1994–1995), przewodniczący Komisji Integracji Europejskiej (1998–2001).

¹⁵ Władysław Frasyniuk (ur. 1954) – kierowca-mechanik we wrocławskim MPK (1974–1980), współtwórca i przewodniczący (1981) MKZ, rzecznik prasowy MKZ Dolny Śląsk, przewodniczący ZR Dolny Śląsk, członek KKP, delegat na I KZD, członek prezydium KK, po 13 XII 1981 r. w ukryciu, współzałożyciel TKK (1982), w październiku 1982 r. aresztowany i skazany na 6 lat więzienia, zwolniony w 1984 r., w 1985 r. ponownie skazany na 4,5 roku więzienia, zwolniony w 1986 r., członek KKW (1987–1989) i KO (1988–1990), poseł na sejm (1991–2001), od 2005 r. członek Partii Demokratycznej.

¹⁶ Elżbieta Potrykus (ur. 1941) – polonistka, radca prawny; członek MKZ w Koszalinie, członek KKP, w 1981 r. wyjechała z delegacją Solidarności do Japonii, od 1987 r. na emigracji w USA.

¹⁷ Lech Dymarski (ur. 1949) – poeta; od 1976 r. współpracownik KOR, współorganizator struktur Solidarności Regionu Wielkopolska, uczestnik pierwszego ogólnopolskiego spotkania delegatów MKZ we wrześniu 1980 r.; członek KKP, Prezydium MKZ w Poznaniu, Prezydium ZR Wielkopolska; delegat na I KZD, członek KK, w stanie wojennym internowany, przewodniczący Międzyzakładowej Rady Solidarności w Poznaniu (1984–1989), publikował w londyńskim „Aneksie”, felietonista „Tygodnika Solidarność” (1990–2002), członek KRRiT (1993–1995), od 2006 r. przewodniczący Sejmiku Województwa Wielkopolskiego.

¹⁸ Henryk Lipszyc (ur. 1941) – japończyk; student uczelni japońskich (1972–1978), od 1978 r. pracownik naukowy Instytutu Orientalistyki UW, ambasador w Tokio (1991–1996), od 2003 r. wykładowca w Collegium Civitas.

W dniach od 1 do 24 czerwca 1981 r. Genewie na 67. Konferencji Międzynarodowej Organizacji Pracy¹⁹ przebywała delegacja Solidarności w składzie – Lech Wałęsa, Bronisław Geremek²⁰ i Ryszard Kalinowski²¹. W trakcie pobytu odbyli szereg spotkań, na których prezentowali swoje stanowisko. Podkreślali, że na obecnym etapie partia nie powinna dokonywać zmian w swoim najwyższym kierownictwie, gdyż mogłoby to doprowadzić do skompromitowania stosunków między kierownictwem partyjno-rządowym a Solidarnością. Krok ten mógłby również pogorszyć wiarygodność kierownictwa partyjnego w oczach partnera radzieckiego. Wypowiadali się, że „więcej spodziewali się po rządzie W[o]jciecha Jaruzelskiego, gdyż obecnie znowu ma miejsce sytuacja, w której nie ma z kim rozmawiać”.

Podczas tego samego pobytu w Genewie Lech Wałęsa na spotkaniu z delegacją z Wenezueli stwierdził, że „Solidarność musi zwyciężyć, a problem tkwi tylko w tym, za jaką cenę”. Natomiast na przyjęciu polonijnym oświadczył, iż „umrzemy z honorem, jeżeli dojdzie do interwencji ZSRR”.

Śliwiński²² i Krakowiak²³, przebywając w czerwcu br. w Londynie, w rozmowach z Callaghanem²⁴ i Footem²⁵ oraz z przedstawicielami [brytyjskiej] centrali związkowej TUC, a także J[an] Rulewski^c w rozmowie przeprowadzonej w Bydgoszczy z przedstawicielem brytyjskich związków zawodowych Jacksem – stwierdzili, że I Krajowy Zjazd Delegatów Solidarności winien podjąć uchwały w następujących sprawach dotyczących kwestii politycznych związku:

– Solidarność nie kwestionuje konstytucji i specjalnej roli PZPR; zastrzega sobie jednak prawo do posiadania sojuszników w wybranych przez siebie partiach politycznych. Takich partii jeszcze nie ma, ale mogą one powstać na bazie różnych organizacji;

– Solidarność musi posiadać [zarówno] własnych przedstawicieli za granicą, jak i cały system organizacji popierających, gdyż ambasady PRL jako organy władzy nie są w stanie prawidłowo informować Solidarności i dbać o jej interesy.

¹⁹ Międzynarodowa Organizacja Pracy (MOP; International Labour Organization – ILO; Organisation Internationale du Travail – OIT) – założona w 1919 r. organizacja międzynarodowa mająca na celu ochronę praw pracowniczych.

²⁰ Bronisław Geremek (1932–2008) – historyk mediewista; pracownik naukowy IH PAN (1955–1985), członek PZPR (1950–1968), w 1977 r. współautor (m.in. z Karolem Modzelewskim i Janem Strzeleckim) listu do władz w obronie aresztowanych członków i współpracowników KOR, współzałożyciel i współpracownik TKN (1978–1980), doradca Solidarności, przewodniczący Komisji Programowej I KZD, w stanie wojennym internowany, doradca TKK, następnie KKW i Lecha Wałęsy (1983–1990), członek KO (1988–1990), przewodniczący UW (1990–1997), poseł na sejm (1989–2001), minister spraw zagranicznych (1997–2000).

²¹ Ryszard Kalinowski (ur. 1952) – pracownik Elbląskiego Przedsiębiorstwa Budownictwa Przemysłowego (1980–1982), członek KS w przedsiębiorstwie, przewodniczący MKS i MKZ w Elblągu (1980–1981), delegat MKS w Elblągu do MKS w Stoczni Gdańskiej, współinicjator KKP, wiceprzewodniczący KKP (1980–1981), w 1981 r. wyjeżdżał z delegacją Solidarności do Francji, Włoch, Szwecji Belgii i Szwajcarii, w stanie wojennym internowany, od 1982 r. działacz TZR w Elblągu, współpracownik Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli (1982–1983), wielokrotnie zatrzymywany, od 1984 r. na emigracji w Norwegii, organizator pomocy dla represjonowanych w Polsce.

²² Być może chodzi o Andrzeja Śliwińskiego – działacza solidarnościowego z Berlina Zachodniego.

²³ Być może mowa o Zbigniewie Krakowiaku – działaczu Solidarności z Gryfina.

²⁴ Być może chodzi o Jamesa Callaghana (1912–2005) – działacza Labour Party i jej przewodniczącego (1976–1980), premiera Wielkiej Brytanii (1976–1979), parlamentarzystę (1945–1987).

²⁵ Być może chodzi o Michaela Foota (1913–2010) – działacza Labour Party, parlamentarzystę (1960–1992), lidera opozycji parlamentarnej (1980–1983).

Jan Strzelecki²⁶, doradca Solidarności, podczas pobytu w Londynie w styczniu 1981 r. przeprowadził rozmowy z grupą posłów konserwatywnych, jak również z przedstawicielami prawicowych związków zawodowych oraz organizacji Światowa Kampania na rzecz Rozbrojenia²⁷. W swoich wypowiedziach J[an] Strzelecki wzywał do propagandowego wsparcia sił opozycyjnych w Polsce w ich dążeniach do uwolnienia więźniów politycznych oraz w walce z „aparatem ucisku”. Ponadto stwierdził on m.in., że:

– „dialog Solidarność–władza jest możliwy pod warunkiem zaadaptowania się partii do nowej sytuacji i wypracowania przez Solidarność pozycji arbitra w kwestii sumienia i świadomości społeczeństwa,

– władza polska jest nieprawowita, bo wynika z dominacji ZSRR,

– być dobrym komunistą obecnie nie ma sensu, bo system socjalistyczny oparty na modelu radzieckim skompromitował się”.

W dniach od 17 do 27 sierpnia br. w Norwegii przebywała delegacja Solidarności w składzie: ^dHenryk Wieczorek²⁸ (ówczesny przedstawiciel regionu częstochowskiego przy KKP) – kierownik delegacji, Bogusław Mikus²⁹ z Chełma, Barbara Tuge³⁰ (pracownik działu tygodnika „Solidarność”³¹) – tłumacz, Jolanta Strzelecka³² z Warszawy (pracownik tygodnika „Solidarność”^d). J[olanta] Strzelecka na lotnisku w Oslo wyraziła pogląd, że „napięcie w Polsce w ostatnim okresie czasu było sztucznie wywołane przez władze, które przesadnie reagują na różne zjawiska”.

W dniach od 24 do 31 października br. przebywała w RFN na zaproszenie zarządu federalnego DGB 6-osobowa delegacja NSZZ „Solidarność” Regionu Mazowsze pod przewodnictwem Z[bigniewa] Bujaka. Delegacja przeprowadziła rozmowy w zarządzie federalnym i została przyjęta przez przewodniczącego DGB H[einza-JO]skara Vettera³³. Przeprowadzono również rozmowy z Zarządem Z[wiązków] Z[awodowych] Górników,

^{d-d} *Imiona i nazwiska podkreślone odręcznie.*

²⁶ Jan Strzelecki (1919–1988) – socjolog; pracownik naukowy IFiS PAN (1957–1988), członek PZPR (1948–1979), współpracownik Uniwersytetu Łatającego i TKN, w 1978 r. współorganizator Konwersatorium „Doświadczenie i Przyszłość”, doradca Solidarności, w stanie wojennym internowany, działacz podziemnej Wszechnicy Solidarności Regionu Mazowsze (1982–1988), zmarł na skutek pobicia.

²⁷ Światowa Kampania na rzecz Rozbrojenia (World Disarmament Campaign) – organizacja pacyfistyczna działająca przy ONZ założona w 1979 r.

²⁸ Henryk Wieczorek (ur. 1938) – działacz Solidarności Regionu Częstochowa, członek KKP, w stanie wojennym internowany.

²⁹ Bogusław Mikus (ur. 1954) – pracownik Chełmskiego Przedsiębiorstwa Budowlanego (1979–1980), członek KZ Solidarności w tym przedsiębiorstwie, przewodniczący MKZ w Chełmie, w 1981 r. przewodniczący ZR Chełm, delegat na I KZD, członek KK, w stanie wojennym internowany, przewodniczący RKK w Chełmie (1983–1989), w 1984 r. aresztowany, zwolniony na mocy amnestii, członek podziemnej Tymczasowej Rady Solidarności Regionu Środkowo-Wschodniego (1986–1989), korespondent RWE, przewodniczący KO w Chełmie (1989–1990).

³⁰ Barbara Tuge-Erecińska (ur. 1956) – skandynawistka; w 1981 r. pracownik Wydziału Zagranicznego KKW, działaczka Prymasowskiego Komitetu Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i ich Rodzinom (1982–1987), sekretarz honorowy Agencji Konsularnej Szwecji, Danii i Norwegii w Gdyni (1987–1990); ambasador w Szwecji (1991–1997), Danii (2001–2005) i Wielkiej Brytanii (od 2006 r.).

³¹ Właśc. „Tygodnik Solidarność” – niezależne czasopismo NSZZ „Solidarność”, legalnie wydawane od kwietnia do grudnia 1981 r., a następnie od czerwca 1989 r.

³² Jolanta Strzelecka – prawniczka, dziennikarka; członek redakcji „Tygodnika Powszechnego” (1973–1981), „Tygodnika Solidarność” (1980–1981), na emigracji w USA (1983–1999).

³³ Heinz-Oskar Vetter (1917–1990) – działacz związkowy, polityk; członek SPD, przewodniczący DGB (1969–1982).

Z[wiązków] Z[awodowych] Metal^e] oraz Zarządem Krajowym DGB Hesji i należącym do związków zawodowych bankiem – Bank für Gemeinwirtschaft.

Z[bigniew] Bujak w swych wypowiedziach publicznych wyraził pogląd, iż „rząd zmuszony będzie ustąpić wobec żądań Solidarności, gdyż w chwili obecnej wobec całkowitego braku wiarygodności władzy i utraty zaufania społecznego jedynie ten związek jest w stanie wezwać ludzi w Polsce do pracy, uchronić gospodarkę i zapewnić dalsze funkcjonowanie państwa, a nie uczyni tego, jeżeli nie będzie miał dla siebie odpowiednich gwarancji”.

Na spotkaniu w polskim kościele we Frankfurcie nad Menem Z[bigniew] Bujak do zebranych powiedział m.in.: „doświadczenia związków zawodowych Jugosławii oraz Niemiec nie mogą być przeniesione do Polski, gdyż jest tutaj ustrój, który nie pozwala na to. Dopóki nie obalimy komunizmu, nie będzie można korzystać z tych doświadczeń. Wy, Polacy, którzy myślicie o nas, musicie nam w tym pomóc, a wtedy będziecie mogli bez przeszkód odwiedzać swoje rodziny i poznać piękno Polski, ale już nie kolonialnej”. Stwierdził, że „jeszcze kilka miesięcy i będzie w Polsce wolność”.

Dyrektor Departamentu V MSW
płk J[ózef] Sasin³⁴

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 4–7, mps.

^e *Wyraz częściowo nieczytelny.*

³⁴ Józef Sasin (ur. 1934) – zastępca dyrektora Departamentu IIIA MSW (1980–1981), dyrektor Departamentu IIIA, następnie Departamentu V MSW (1981–1989).

Nr 2

1982 luty 2, Warszawa – Pismo szefa Oddziału Kontroli Ruchu Granicznego Zarządu Zwiadu WOP do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie powstania Austriackiego Komitetu Pomocy Polsce, poufne

^aDowództwo Wojsk Ochrony Pogranicza
Zarząd Zwiadu^a
Nr PF166/ZW^c
4 luty 1982 r.^d

Poufne
Egz. nr 1^b

Naczelnik Wydziału III Departamentu V MSW
Tow. płk mgr Władysław Kuca¹
Warszawa

Informuję o uzyskaniu danych, że na terenie Republiki Austrii powstał tzw. Austriacki Komitet Pomocy Polsce. W ramach działalności tego komitetu sprzedaje się w cenie 20 szylingów samoprzylepne ulotki – karty pocztowe z napisem „Solidarność z Solidarnością”.

W dniu 24 stycznia 1982 r. grupa około 15 Polaków przebywających w Wiedniu nakleiła wspomniane ulotki na wagonach pociągu Chopin, wracającego do Warszawy. Ulotki te zostały usunięte przez władze austriackie na stacji granicznej Hohenau.

Ulotka w załączeniu^e – tylko adresat^f.

^gSzef Oddziału Kontroli Ruchu Granicznego
Zarządu Zwiadu WOP
płk mgr Tadeusz Jarmoliński^{g2}

Odb[ito] w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Wyk[onał] ppłk A.A.

Dn[ia] 2 II [19]82 r.

IZ. ka. Pf-76

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 4, mps.

^{a-a} *Wpis w formie pieczęci z godłem.*

^b *Cyfra wpisana odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-713/82.*

^c *Znak sprawy wpisany odręcznie.*

^d *Data wstemplowana.*

^e *Ulotka nie jest publikowana.*

^f *Z lewej strony odręczny dopisek Tow. Głabiński: do wykorzystania przy [wyrz nieczytelny] informacji na ten temat, data 5.02.83 i nieczytelny podpis.*

^{g-g} *Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.*

¹ Władysław Kuca (ur. 1934) – naczelnik Wydziału III Departamentu IIIA MSW (1980–1982), dyrektor Biura Studiów MSW (1982–1985).

² Tadeusz Jarmoliński (ur. 1926) – naczelnik Wydziału II Zarządu Kontroli Ruchu Granicznego MSW (1965–1972), w 1972 r. przeniesiony do WOP.

Nr 3

1982 luty 13, Warszawa – Pismo dyrektora Departamentu I MSW do dyrektora Departamentu II MSW w sprawie aktywności polskiej emigracji we Francji, tajne

^aMinisterstwo Spraw Wewnętrznych^a
OCK-0691/82^c

Warszawa, dnia ^b13^b II 1982 r.

Tajne
Egz. nr 2^d

Dyrektor Departamentu II MSW
gen. bryg. Z[dziszław] Sarewicz^{e1}

Informuję, że w Paryżu pod adresem 10, passage de[s] Deux Soeurs mieści się biuro Solidarności pn. Comité de Coordination Solidarność. Powyższy lokal, składający się z dwóch pokoi i kuchni, jest siedzibą sztabu organizującego wrogie nam akcje (m.in. przed naszymi placówkami), punktem kontaktowym, korespondencyjnym i zbiórki darów. Przekazy pieniężne przesyłane są pod ww. adres na konto: René Salanne CCP, Paris 49-501, z dopiskiem „podkreślić” (w języku francuskim) „Solidarité-Pologne”. W wielu wypadkach czeki ^fprzysyłane są również w listach adresowanych do siedziby biura, m.in. na nazwisko Blumsztajn². Do połowy stycznia wysokość datków^f miała osiągnąć sumę 2 mln franków francuskich.

Pracownicy ww. biura namawiają obywateli polskich odwiedzających lokal do organizowania łączności między zakładami swojego zatrudnienia we Francji a odpowiednimi zakładami krajowymi, w których pracowali. ^gTwierdzą, że w wypadku niepodjęcia przez rząd rozmów z przedstawicielami Solidarności będzie organizowany w kraju bierny i czynny opór społeczeństwa oraz akty sabotażu i zamachy terrorystyczne^g.

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^{b-b} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-0940/82.

^c Znak sprawy wpisany odręcznie.

^d Cyfra wpisana odręcznie.

^e Z lewej strony odręczny dopisek Tow. płk Wł[adysław] Kuca: Pr[oszę] o przedłożenie [?] dyr[ektorowi] Sasinowi, nieczytelny podpis i data 13 II 82.

^{f-f} Podkreślono odręcznie.

^{g-g} Podkreślono odręcznie. Na lewym marginesie odręczny dopisek Tow. Głąbiński: Do omówienia, ale proszę o wnioski, nieczytelny podpis i data 15 II 82 r.

¹ Zdzisław Sarewicz – dyrektor Departamentu II MSW (1980–1983), dyrektor Departamentu I MSW (1983–1989), szef Służby Wywiadu i Kontrwywiadu MSW (1989–1990), przedstawiciel UOP w Moskwie (1990–1996).

² Seweryn Blumsztajn (ur. 1946) – absolwent KUL, uczestnik protestów marcowych w 1968 r., od 1976 r. współpracownik KOR, dwukrotnie więziony (V–VII 1977; VIII–IX 1980), współtwórca Agencji Prasowej Solidarności, redaktor biuletynu „AS” (od stycznia 1981 r.) i pisma I KZD „Głos Wolny”, od października 1981 r. we Francji, 14 XII 1981 r. założył Komitet Koordynacyjny Solidarności w Paryżu, członek Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli (1982–1984), sekretarz generalny Association Solidarité France-Pologne (1986–1989), od 1989 r. w Polsce, redaktor „Gazety Wyborczej”.

^hPod adresem 11, rue Léon Jost w Paryżu mieści się siedziba polskiego oddziału organizacji [Międzynarodowa] Liga Obrony Praw Człowieka³. Powyższy lokal udostępniony jest bezpłatnie przez Wiesława Majewskiego, Żyda polskiego pochodzenia, właściciela budynku^h.

W miejscowości Limoges na południu Francji zorganizowano obóz dla obywateli polskich, pragnących pozostać na stałe za granicą. Podobny obóz ma się mieścić pod Paryżem przy trasie na lotnisko Orly (bl[izszych] danych brak).

ⁱDyrektor Departamentu I MSW
płk mgr Fabian Dmowskiⁱ⁴

Wyk[onano] w 3 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – ^hdyr[ektor] Dep[artamentu] V MSW płk J[ózef] Sasin^h

Egz. nr 3 – aa

Opr[acowanie] R.K./Z.R.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 27, mps.

^{h-h} Podkreślono odręcznie.

ⁱ⁻ⁱ Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.

³ Międzynarodowa Liga Praw Człowieka – organizacja utworzona w 1942 r. w Nowym Jorku. Jej zadaniem jest działanie na rzecz przestrzegania praw człowieka zawartych w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka i innych dokumentach ONZ.

⁴ Fabian Dmowski (ur. 1934) – naczelnik Wydziału VI Departamentu I MSW (1973–1980), zastępca dyrektora Departamentu I MSW (1980–1981), dyrektor Departamentu I MSW (1982–1983), pracownik Departamentu Kadr MSW (1983–1986).

Nr 4

1982 kwiecień 7, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału I [?] Departamentu I MSW do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie anonimowego informującego o przemyśle broni w konwojach z pomocą humanitarną, tajne

Warszawa, dnia 7^a IV 1982 r.

Tajne

Egz. nr 1^b

Naczelnik Wydziału III Dep[artamentu] V MSW
plk Wl[adysław] Kuca^c

Informujemy, że w dniu 5 bm. anonimowy rozmówca poinformował telefonicznie Ambasadę PRL w Paryżu, że wszystkie ciężarówki z Francji dostarczające w tym ^dtygodniu żywność będą również przewoziły broń^d. Rozmówca przekazał informację w języku polskim.

Z[astęp]ca naczelnika Wydz[iału] [I ?]
Dep[artamentu] I MSW
plk mgr St[anisław] Streja^{e1}

Wyk[onano] w 2 egz.

Egz. nr 1 – adr[esat]

Egz. nr 2 – aa

Oprac[owanie] R.K./L.K.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 23, mps.

^a Cyfra wpisana odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-01911/82.

^b Cyfra wpisana odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OCK-01839/82.

^c Z lewej strony odręczny dopisek Tow. Głabiński: do wykorzystania, data 10 IV 1982 i nieczytelny podpis.

^{d-d} Podkreślono odręcznie.

^e Powyżej nieczytelny podpis.

¹ Stanisław Streja (ur. 1926) – oficer SB od 1973 r.

1982 kwiecień 8, Warszawa – Pismo dyrektora Departamentu I MSW do dyrektora Departamentu II MSW w sprawie działalności emigracyjnych struktur Solidarności w Paryżu, tajne

^aMinisterstwo Spraw Wewnętrznych^a

Warszawa, dnia 8^b IV 1982 r.

Tajne

Egz. nr 2^c

Dyrektor Departamentu II MSW
gen. bryg. Z[dzisiaj] Sarewicz^d

W nawiązaniu do naszego pisma l.dz. OCK-01268/82 z dnia 17 marca br. informuję, że pod adresem 26, rue Monthalon, Paryż, gdzie mieści się jedno z biur Solidarności, zainstalowano komputer w miejsce dotychczasowej ręcznej kartoteki, do którego wprowadza się otrzymywane informacje o internowanych w kraju osobach.

Informacje powyższe uzyskiwane są m.in. od marynarzy polskich statków zawijających do francuskich portów oraz obywateli francuskich przebywających w Polsce służbowo; żywe są też kontakty i wymiana informacji z obywatelami polskimi przebywającymi na terenie RFN.

Pod ww. adresem zainstalowano również nowe maszyny drukarskie, na których drukuje się i powiela materiały propagandowe S[olidarności]. Suma uzyskana ze składek na powyższe cele ma aktualnie wynosić ok. 4 mln franków francuskich.

Biurowo S[olidarności] dysponuje trzema pokojami na IV piętrze i salą konferencyjną mieszczącą się na III piętrze. Dyżury pełnią tam:

[Jacek] Krawczyk¹

Kucharski

Stein Karol²

Pałka Stefan³.

Pod adresem 26, rue de l'Etoile, 75017 Paris, tel. 3803530 Komitet Koordynacyjny S[olidarności] otworzył nowe biuro, w którym gromadzi się (w godz. 10.00–16.00) wszelkie informacje od zgłaszających się tam osób odnośnie [do] aresztowanych w kraju, warunków, w jakich przebywają, sytuacji materialnej ich rodzin oraz dane o sytuacji wewnętrznej w Polsce.

^{a-a} *Wpis w formie pieczęci z godłem. Poniżej nieczytelny znak sprawy.*

^b *Cyfra wpisana odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-II 01050/82.*

^c *Cyfra wpisana odręcznie.*

^d *Z lewej strony odręczny dopisek T[ow.] plk Kuca: Pr[oszę] treść pisma omówić na rannej odprawie, data 8 IV 82 i nieczytelny podpis.*

¹ Jacek Krawczyk – członek Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu i jego kierownik (1984–1985), pracownik Instytutu Literackiego w Maisons-Laffitte.

² Karol Stein – działacz Solidarności mieszkający we Francji, współpracownik Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu.

³ Być może chodzi o Stefana Pałkę – w 1981 r. przewodniczącego ZR Śląska i Zagłębia.

Działacze S[olidarności] na terenie Paryża podkreślają, iż nie zamierzają organizować akcji terrorystycznych, lecz prowadzić działalność środkami propagandowymi, m.in. zamierzają kontynuować wypuszczanie na Polskę balonów z ulotkami.

Bardziej agresywni w akcjach antypolskich są działacze KPN⁴ z [Tadeuszem] Brzostkiem⁵, właścicielem restauracji w Paryżu na czele. Byli oni głównymi organizatorami demonstracji w czasie występów we Francji zespołów Śląsk i Orkiestry Symfonicznej z Katowic. Istnieje również przypuszczenie, iż współdziałali z grupą Bekiera⁶ i organizacjami lewackimi w organizowaniu zamachów bombowych na biura Metalexfrance i Botrans w Paryżu.

^eDyrektor Departamentu I MSW
płk mgr Fabian Dmowski^e

Wyk[onano] w 4 egz.

Egz. nr 1 – adr[esat]

Egz. nr 2 – dyr[ektor] Dep[artamentu] V płk J[ózef] Sasin

Egz. nr 3 – Wydz[iał] XI Dep[artamentu] I

Egz. nr 4 – aa

Oprac[owanie] R.K./L.K.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 24–25, mps.

^{e-e} *Wpis w formie pieczęci z nadpisany odręcznym podpisem.*

⁴ Konfederacja Polski Niepodległej (KPN) – nielegalna, antykomunistyczna partia polityczna, nawiązująca do tradycji piłsudczykowski, założona 1 IX 1979 r. przez Leszka Moczulskiego. Dążyła do samostanowienia narodu i pełnej niepodległości państwa polskiego. W latach osiemdziesiątych przywódcy KPN byli skazywani na kilkuletnie wyroki więzienia.

⁵ Tadeusz Brzostek – działacz KPN, od 1979 r. na emigracji we Francji.

⁶ Prawdopodobnie chodzi o Stefana Bekiera – działacza trockistowskiego (od 1968 r. na emigracji w Hiszpanii i we Francji), który we wrześniu 1981 r., posługując się hiszpańskim paszportem, przyjechał do Polski z grupą trockistów z zamiarem przekonania Solidarności do ideologii trockistowskiej. W listopadzie 1981 r. został wydalony.

1982 kwiecień 23, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału IX Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie francuskiej akcji pomocy polskim więźniom politycznym, tajne

^aMinisterstwo Spraw Wewnętrznych^a
L.dz. OE-IX-0298/82^c

Warszawa, dnia 23 IV 1982 r.^b

Tajne
Egz. nr 1^d

Naczelnik Wydziału III Dep[artamentu] V
plk WI[adysław] Kuca

Uzyskaliśmy potwierdzoną informację, iż działający na terenie Francji tzw. Komitet Solidarności z Solidarnością podjął realizację akcji obejmowania przez poszczególnych obywateli francuskich opiekuńczym patronatem internowanych bądź uwięzionych działaczy i doradców NSZZ „Solidarność”.

Obywatele francuscy w ramach tej akcji zobowiązują się występować w obronie działaczy Solidarności, działać na rzecz ich uwolnienia oraz pomagać materialnie i finansowo^e.

Obecnie przysłane są do działaczy Solidarności listy w postaci wypełnionych formularzy, informujące o objęciu ich działalnością patronacką przez danego obywatela francuskiego oraz zachęcające do utrzymywania kontaktów korespondencyjnych. Jacek Kuroń¹ dotychczas został objęty taką działalnością patronacką przez dwie osoby^e:

Alain **Terracher**, zam. 18, rue Claude Monet, 71100 Chalon sur Saône.

Pierre **Toubert**, zam. 33600 Bordeaux-Pessac.

Naczelnik Wydziału IX
Dep[artamentu] III MSW
plk L[eszek] Budzikowski²

^{a-a} *Wpis w formie pieczęci.*

^b *Z lewej strony odręczny dopisek OA-III-02167/82.*

^c *Znak sprawy wpisany odręcznie.*

^d *Cyfra wpisana odręcznie. Z lewej strony odręczny dopisek Tow. Głabiński: Proszę o rozmowę, nieczytelny podpis i data 24 IV 82 r.*

^{e-e} *Podkreślono odręcznie.*

^f *Powyżej odręczny podpis.*

¹ Jacek Kuroń (1934–2004) – działacz społeczny, polityk; członek PZPR (1952–1953, 1956–1964, dwukrotnie usuwany), w 1964 r. współautor (wraz z Karolem Modzelewskim) „Listu otwartego do Partii”, uczestnik protestów marcowych w 1968 r., wielokrotnie więziony i zatrzymywany, w 1975 r. inicjator akcji przeciw zmianom w Konstytucji PRL, współzałożyciel KOR (1976), jeden z doradców Solidarności, w stanie wojennym internowany, następnie do lipca 1984 r. więziony, uczestnik obrad Okrągłego Stołu, działacz UD i UW, minister pracy i polityki socjalnej (1989–1990, 1992–1993).

² Leszek Budzikowski (ur. 1938) – naczelnik Wydziału IX Departamentu III MSW (1978–1987), zastępca dyrektora Departamentu III MSW (1987–1989), zastępca dyrektora Departamentu Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa MSW (1989–1990).

Wyk[onano] w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – meldunek w spr[awie] „Watra”

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 26, mps.

Nr 7

1982 maj 13, Warszawa – Pismo do zastępcy szefa Zarządu Zwiadu WOP w sprawie przyjazdu transportu z pomocą charytatywną z Francji, sporządzone w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne

Warszawa, dnia ^a13^a V 1982 r.

Tajne

Egz. nr 2^b

Z[astęp]ca Szefa Zarządu Zwiadu WOP
plk mgr E[dmund] Warda

Z posiadanych informacji wynika, iż w najbliższych dniach przekroczą granicę PRL następujące osoby:

– Myja^c Liane, ur. 10 IX 1941 r. – Francja, nr paszportu 62 186,

– Piskozub-Putynkowski Klara¹, ur. 20 XI 1948 r. – Francja, nr paszp[ortu] – –^d, członek komitetu regionalnego Nord (Północ) i Pas-de-Calais Solidarité.

Wymienione osoby aktywnie zaangażowane są w działalność Solidarności na terenie Francji. Do Polski przyjadą tranzytem z pomocą charytatywną dla episkopatu w Gdańsku – samochodem ciężarowym Mercedes nr rej. 4395 KX 62.

W związku z powyższym uprzejmie proszę o dokonanie pełnej kontroli wymienionych osób i ich bagaży podczas przekraczania granicy.

O wynikach kontroli proszę powiadomić Wydział III Dep[artamentu] V MSW – por. St[anisława] Głębińskiego² – tel. 5420 lub dyżurnego Dep[artamentu] V MSW, tel. 4039^e.

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Opr[acowanie] i druk: S.G.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 21, mps.

^{a-a} Wpisano odręcznie.

^b Cyfra wpisana odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-02411/82.

^c Mia?

^d Tak w tekście.

^e Poniżej odręczny podpis.

¹ Klara Putynkowski – obecnie prezes zarządu łódzkiej firmy spedycyjnej.

² Stanisław Głębiński (ur. 1943) – funkcjonariusz Wydziału III Departamentu V MSW, oficer prowadzący SOR „Zachód” (1982–1983).

Nr 8

1982 maj 14, Warszawa – Pismo dyrektora Departamentu I MSW do dyrektora Departamentu V MSW w sprawie wyjazdu Janusza Świecy do USA, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, dnia ^a14^a V 1982 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia^b
Egz. nr ...^c

Dyrektor Departamentu V MSW
Tow. płk J[ózef] Sasin^d

Z wiarygodnego źródła uzyskaliśmy informacje dot[yczące] Janusza Świecy^e, s. Waltera, ur. 3 kwietnia 1940 r., byłego przewodniczącego ZKS w Siemianowicach Śląskich, b[yłego] członka Zakładowej Komisji Robotniczej oraz Krajowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” – rejestrowanego przez Wydz[iał] V KW MO w Katowicach do nr. KA 46066.

Ww. po zwolnieniu z internowania złożył w Wydziale Paszportów KW MO w Katowicach wniosek o wyjazd emigracyjny do USA i wyjechał z Polski.

Wg uzyskanych przez nas informacji J[anusz] Świeca po znalezieniu się na terenie jednego z krajów Europy Zachodniej otoczony został przez tamtejszą ambasadę USA szczególną opieką. W ciągu kilku dni otrzymał dokumenty emigracyjne i odleciał do Nowego Jorku poza kolejnością. Jego sprawa załatwiona była w sposób odbiegający od przyjętej procedury i traktowana jako „przypadek specjalny”.

Jednocześnie uprzejmie informujemy, że jak wynika z meldunku nr 32 z dnia 24 lutego 1982 r. Biura Paszportów MSW, J[anusz] Świeca przed wyjazdem z Polski, nosząc się z zamiarem pozostania na stałe za granicą, odwiedzał placówki RFN i USA w Warszawie i Krakowie, gdzie wyrażał chęć kontynuowania działań na rzecz Solidarności na Zachodzie. Zdecydował się ostatecznie emigrować do USA. W konsulacie amerykańskim w Krakowie został poinformowany, iż wyjeżdżając z Polski, przygotowany być musi raczej na pozostanie na terenie Europy Zachodniej (w kontakcie z tamtejszą ambasadą USA) niż na bezpośredni wyjazd do Stanów.

W świetle uzyskanych przez nas informacji o wyjeździe ww. do USA sytuacja, o której mowa, z nieustalonych powodów uległa zmianie.

Powyższe przekazujemy do wiadomości i ew[entualnego] wykorzystania.

^{a-a} Wpisano odręcznie.

^b Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OCK-003468/82.

^c Numeru nie wpisano.

^d Z lewej strony odręczny dopisek T[ow.] płk Kuca, 14 V 82 i nieczytelny podpis. Poniżej odręczny dopisek Tow. Głabiński, data 5 V 82 i nieczytelny podpis.

^e W całym dokumencie to nazwisko wpisano odręcznie.

^fDyrektor Departamentu I MSW
płk mgr Fabian Dmowski^f

Wyk[onano] w 2 egz.

Egz. nr 1 – adr[esat]

Egz. nr 2 – aa

Oprac[owanie] JaS/L.K.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 6, k. 150–151, mps.

^{f-f} *Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.*

Nr 9

1982 lipiec 8, Warszawa – Pismo dyrektora Departamentu II MSW do dyrektora Departamentu V MSW informujące o powstaniu gazety „Niezależni” w Düsseldorfie, tajne

^aMinisterstwo Spraw Wewnętrznych^a
184 L.dz. ODN-I-09/501/81^c

Warszawa, dnia ^b8 VII^b 1982 r.
Tajne
Egz. nr 1^d

Dyrektor Departamentu V MSW
plk mgr Józef Sasin^e

Wydział III naszej jednostki uzyskał informację sygnalizującą fakt, że w maju br. w Düsseldorfie ukazała się w języku polskim gazeta „Niezależni” – redagowana przez byłych członków NSZZ „Solidarność”, czasowo przebywających w RFN.

Na jej łamach zamieszczane są tłumaczenia artykułów i publikacji prasowych oraz zachodnioniemieckich audycji radiowo-telewizyjnych tendencyjnie naświetlających sytuację w kraju, szkalujących jego władze i podważających nasze sojusze.

Zespół redakcyjny tej gazety dociera do Polaków, zwłaszcza do młodzieży studenckiej, która ze względów^f na stan wojenny jest zdezorientowana, przyjęła postawę oczekującą i nie zdecydowała się na powrót do kraju.

Do chwili obecnej ukazały się cztery numery w nakładzie około 400 egzemplarzy. Druk zorganizowano przy Uniwersytecie w Düsseldorfie we współpracy z zachodnioniemieckim związkiem studenckim ASTA¹. Organizacja ta finansowana jest ze składek rocznych jej członków w wysokości 40 DM.

W skład zespołu redakcyjnego wchodzi około 10 osób, z których ustalono:

– Juszczyżyn Barbarę – studentkę polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, lat 20–25, która nie jest mieszkanką Warszawy;^g

– Ostaś Krzysztofa – mieszkańca Warszawy, z wykształcenia technik ogrodnictwa, lat 22–23 (w maju br. otrzymał w konsulacie PRL pisemną odmowę przedłużenia ważności paszportu);

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^{b-b} Wpisano odręcznie. Powyżej odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-03211/82.

^c Znak sprawy wpisany odręcznie.

^d Cyfra wpisana odręcznie.

^e Z lewej strony odręczny dopisek Z[astęp]cy: plk M[ieczysław] Greszta, mjr J. Zyglar, nieczytelny podpis i data 8 VII 82.

^f Tak w tekście.

^g Poniżej odręczny dopisek T[ow.] W. Ulanowski: Należy ustalić bliższe dane dot[yczące] członków zespołu redakcyjnego, ich rodzin i znajomych. Podjąć działania zmierzające do nawiązania kontaktu operacyjnego z tą grupą. Poniżej dopisek Tow. [nazwisko nieczytelne]: do omówienia, nieczytelny podpis i dwukrotnie dopisana data 8 VII 82.

¹ ASTA – Allgemeine Studierendenausschuss (Powszechny Komitet Studiujących), niemiecka organizacja studencka funkcjonująca na większości wyższych uczelni, reprezentująca uczelniane samorządy, wybierana przez Parlament Studencki.

– Wicherek Krzysztofa – ze Szczecina, prawdopodobnie studiował na Uniwersytecie Warszawskim i czasowo zamieszkiwał w domu akademickim – ul. Żwirki i Wigury (udzielał wywiadów gazecie „Frankfurter Allgemeine Zeitung”²);

– Jamka Leszek – farmaceuta, lat 30–40, wyjechał do RFN w lipcu 1981 r. w ramach łączenia rodzin;

– dziewczyna o imieniu Barbara – córka pracownika Ministerstwa Łączności w Warszawie. (Ojciec prawdopodobnie jest kierownikiem Departamentu Współpracy z Zagranicą).

Wymienione osoby przybyły do RFN w okresie kwiecień–grudzień 1981 r. i po ogłoszeniu stanu wojennego w Polsce wszyscy przedłużyli wizy o dalsze 2 miesiące. W tym czasie nie żądano od nich uzasadnienia dalszego pobytu na terenie RFN.

Dyrektor Departamentu II MSW
gen. bryg. Z[dzisław] Sarewicz^b

Wyk[onano] 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Oprac[owanie] H.P./E.M.ⁱ

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 100–101, mps.

^b Powyżej odręczny podpis.

ⁱ Poniżej odręczna notatka W dniu 16 VIII 1982 ww. informację przekazano telefonicznie kpt. [fragment nieczytelny] w celu ewentualnego wykorzystania służbowego. Wysłano meldunek oper[acyjny], data 16 VIII 1982 i nieczytelny podpis.

² „Frankfurter Allgemeine Zeitung” – niemiecki dziennik o profilu konserwatywnym wydawany od 1949 r.

Nr 10

1982 lipiec 29, Warszawa – Meldunek operacyjny o działalności Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, 29 VII 1982 r.

Meldunek operacyjny

ID osoby wyp[elniającej]: 355803

Tajne specjalnego znaczenia

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Głębiński

Z uzyskanych informacji Departamentu I MSW wynika, iż Komitet Koordynacyjny NSZZ „Solidarność” w Paryżu jest najbardziej prężnym ośrodkiem Solidarności na Zachodzie. Koordynuje całą działalność wszystkich grup Solidarności za granicą i utrzymuje ścisłe kontakty z krajem.

Aktualnie uzyskano listę osób współpracujących z Komitetem Koordynacyjnym i radami NSZZ „Solidarność” w Paryżu. Ustalono, że wśród osób biorących udział w organizowaniu akcji balonowej p[rzeciw]ko Polsce znajdowały się m.in. następujące osoby:

- Andler Martin, zam. Paryż, tel. 5427555,
- Netter Pierre, zam. Paryż, tel. 8288936,
- [a] Bernard, zam. Paryż, tel. 5408064.

Współpracownikami Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu są m.in.:

- Janina Smoter,
- Ewa Ruchińska – zam. 4, rue Eugène Jumin, Paryż 19, tel. 2055592,
- Michel Ropałowski, tel. 8854881, Paryż,
- Jerzy Rachański,
- Zdzisław Nowak – zam. 54, rue Lamarck, Paryż 18,
- Irena Morawska,
- Władysław Sulecki, zam. RFN,
- Aleksandra Kwiatkowska, dziennikarka w „Le Matin”¹, córka Jerzego Monda², działacza emigracyjnego, sekretarza generalnego Towarzystwa Literacko-Historycznego w Paryżu³,

^a Nazwisko nieczytelne.

¹ Chodzi o „Le Matin de Paris” – francuski dziennik o profilu socjalistycznym wydawany w latach 1977–1987.

² Jerzy Mond (1921–2001) – absolwent Wydziału Prawa UJ, doktor nauk politycznych Sorbony (1963), sekretarz generalny SDP (1956–1957), od 1960 r. w Paryżu, pracownik naukowy CNRS (1964–1987), sekretarz generalny Polskiego Towarzystwa Historyczno-Literackiego (1979–1989).

³ Towarzystwo Literacko-Historyczne w Paryżu – polonijne stowarzyszenie o profilu kulturalno-oświatowym działające od 1833 r. Po II wojnie światowej Towarzystwo toczyło spory z władzami PRL o prawa własności do Biblioteki Polskiej w Paryżu, założonej w 1838 r.

- A[leksandra] K[wiatkowska-]Viatteau⁴,
 - Ewa Łukasiewicz,
 - Guj^b Konopnicki, tel. 5348368, działacz trockistowski i Komitetu Solidarité avec Solidarność, organizował składki na zakup urządzeń poligraficznych dla Solidarnośći,
 - Krzysztof Jeżewski⁵, literat,
 - Konstanty Jeleński^c, literat, pracownik Biura ds. Rozwoju Radiofonii Francuskiej, współpracownik „Kultury” paryskiej,
 - Daniel Wróbel, zam. Szwajcaria, Chateau de Verdonnet 22, 1010,
 - D. Ziwołińska,
 - Ewa Góral,
 - Grzegorz Wróblewski, syn dyrektora z Urzędu Rady Ministrów,
 - Stefan (bl[iższych] d[anych] brak), absolwent romanistyki UJ w Krakowie, pracownik Radia „Solidarność” w Paryżu,
 - Wojtek (bl[iższych] d[anych] brak), inż. urbanista z Warszawy, brunet, nosi dużą brodę, zatrudniony jw.,
 - Ryszard (bl[iższych] d[anych] brak), ur. we Francji, zatrudniony jw.
- Redaktorami „Biuletynu Informacyjnego »Solidarnośći«” w Paryżu są m.in. następujące osoby:
- Seweryn Blumsztajn – dyrektor wydawnictwa, szef Komitetu Koordynacyjnego Solidarnośći,
 - Janusz Mérérik^d – redaktor naczelny, obywatel polski, żydowskiego pochodzenia, były pracownik S.A. „Warta”, przebywający we Francji od 1978 r., posiada obywatelstwo francuskie. Brat ww. – Gabriel,
 - [Gabriel] Mérérik^e, dziennikarz, były korespondent francuski w Moskwie,
 - Jacek Krawczyk,
 - Barbara Szczepańska, lat ok. 45, z Poznania, w Paryżu przebywa od 1980 r.
 - Ryszard Zienkiewicz, zam. Belleville, tel. 312-0471, Paryż 20, współpracownik z RWE.

^eNaczelnik Wydziału III
Departamentu V MSW^e

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 131–133, mps.

^b *Guj?*

^c *W dokumencie Jeżewski. Konstanty Jeleński (1922–1987) – publicysta i krytyk literacki; żołnierz I Dywizji Pancerniej gen. Stanisława Maczka, po wojnie nie wrócił do Polski, osiadł w Paryżu w 1952 r., współpracownik paryskiej „Kultury” (1950–1987).*

^d *W dokumencie tu i dalej Meretyk.*

^{e-e} *Wpis w formie pieczęci z nadpisany nieczytelnym podpisem.*

⁴ Aleksandra Kwiatkowska (Aleksandra Kwiatkowska-Viatteau) – dziennikarka; autorka książki *Katyn. L'armée polonaise assassinée* (Bruksela 1982).

⁵ Krzysztof Jeżewski (ur. 1939) – tłumacz, poeta, publicysta; laureat nagrody polskiego Pen Clubu w 2007 r., od 1970 r. na emigracji we Francji.

⁶ Gabriel Mérérik (1939–2000) – pisarz, dziennikarz; korespondent prasowy francuskich mediów w Polsce i Moskwie, autor książki o stanie wojennym pt. *Noc generala* (Warszawa 1989).

Nr 11

1982 lipiec 29, Warszawa – Meldunek operacyjny o przyjeździe transportu z pomocą humanitarną z Belgii, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, 29 VII 1982 r.

Meldunek operacyjny

ID osoby wyp[elniającej]: 355803

Tajne specjalnego znaczenia

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Głębiński

Departament I MSW uzyskał informację, iż w końcu lipca br. ma przyjechać z Belgii do Lublina transport z „pomocą humanitarną”, w którym będą znajdować się materiały przeznaczone dla Solidarności.

Stroną organizacyjną transportu zajmuje się belgijska organizacja Caritas Catholica¹, w której imieniu występuje osoba o nazwisku Czerniawska posługująca się paszportem libańskim na nazwisko Azabizz.

Transportowi będzie towarzyszył m.in. działający w Belgii ks. Kazimierz Kurzawski², a także przedstawiciel amerykańskiego towarzystwa ubezpieczeniowego AFIA (American Foreign Insurance Association)³ o nazwisku Gałązka, zamieszkały: 1950 Kraainem, Petite Normandie 36.

Wobec powyższego wysłano pismo do z[astępcy] szefa Zarządu Zwiadu WOP z prośbą o dokonanie pełnej kontroli granicznej wymienionych osób i ich bagaży oraz poinformowano Wydział I Departamentu IV MSW i Wydział IV KW MO w Lublinie celem zapoznania się i ewentualnego wykorzystania operacyjnego.

Naczelnik Wydziału III
^aDepartamentu V MSW^a

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 140–141, mps.

^{a-a} *Wpis w formie pieczęci z nadpisanym nieczytelnym podpisem.*

¹ Chodzi o Caritas Catholica Belgica – konfederację katolickich organizacji charytatywnych i społecznych, powstała w 1932 r. w Belgii. W 1982 r. podzielono ją na trzy części: narodową, flandryjską i walońską.

² Prawdopodobnie nie chodzi o ks. Kazimierza Kurzawskiego, proboszcza polskiej parafii w Gardner w USA (1978–1991).

³ American Foreign Insurance Association (AFIA) – stowarzyszenie amerykańskich towarzystw ubezpieczeniowych, powstałe w 1918 r. w Nowym Jorku.

Nr 12

1982 lipiec 29, Warszawa – Meldunek operacyjny o polityce wizowej Francji, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, 29 VII 1982 r.

Meldunek operacyjny

ID osoby wyp[elniającej]: 355803

Tajne specjalnego znaczenia

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Głąbiński

Departament I MSW uzyskał informację, iż odpowiedzialnym za wydawanie wiz emigracyjnych do Francji dla działaczy Solidarności jest pracownik Wydziału Konsularnego Ambasady [Francji] w Warszawie – Mazzoni.

W swojej pracy Mazzoni kieruje się precyzyjnymi dyspozycjami francuskiego MSZ i MSW, które zalecają dużą ostrożność oraz stosowanie ograniczeń przy udzielaniu wiz dla działaczy Solidarności. Procedura stosowana przez ambasadę Francji służyć ma m.in. ustaleniu, na ile wyjazd ma charakter polityczny, a na ile był inspirowany przez polskie służby specjalne.

^aNaczelnik Wydziału III
Departamentu V MSW^a

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 143–144, mps.

^{a-a} Wpis w formie pieczęci. Poniżej nieczytelny odręczny podpis.

Nr 13

1982 sierpień 25, Warszawa – Notatka informacyjna zastępcy naczelnika Biura Paszportów MSW na temat wyjazdu emigracyjnego Aleksandra Migo, tajne

Warszawa, dnia ^a25^a VIII 1982 r.

Tajne

Egz. nr 1^b

Notatka informacyjna

dot[yczy]: wyjazdu emigracyjnego do krajów kapitalistycznych byłego działacza NSZZ „Solidarność” – internowanego

Ob[ywatel] Aleksander **Migo**, s. Stanisława i Marii z d. Zaremba, ur. 20 V 1946 r. w Wadowicach, żonaty, wyksz[tałenie] średnie ogólnokształcące, b[yły] funkcjonariusz MSW, obecnie prowadzi kiosk warzywny, bezpartyjny, zam. Krosno, ul. [...].

Wymieniony jest byłym funkcjonariuszem Służby Bezpieczeństwa. W latach 1972–1976 pracował w KP MO – Koźle w pionie Wydziału II, a następnie w Wydziale Paszportów KW MO w Krośnie. Zwolniony ze służby na własną prośbę w dniu 15 września 1977 r.

A[leksander] Migo we wrześniu 1980 r. zatrudniony został w Podkarpackim Regionalnym Komitecie Założycielskim NSZZ „Solidarność” w Krośnie jako rzecznik prasowy. W październiku 1981 r. został powołany na stanowisko redaktora naczelnego tygodnika „Solidarność Podkarpacka”. Uczestniczył praktycznie we wszystkich wcześniejszych akcjach protestacyjnych skierowanych przeciwko wojewódzkiej instancji partyjnej i władzom administracyjnym. Konsekwentny realizator wytycznych władz NSZZ „Solidarność”. Wrogo ustosunkowany do socjalizmu i PRL.

W dniu 15 grudnia 1981 r. został internowany, a następnie zwolniony 26 stycznia 1982 r. ze względu na stan zdrowia.

^cA[leksander] Migo pragnie emigrować do Szwecji z żoną Ewą. Rodziny za granicą nie posiadają^c.

Zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. Służby Bezpieczeństwa w dniu 26 kwietnia 1982 r. podjął decyzję negatywną w sprawie wyrażenia zgody na wyjazd emigracyjny A[leksandra] Migo, uzasadniając ją tym, że petent jest b[byłym] funkcjonariuszem

^{a-a} Wpisano odręcznie.

^b Cyfra wpisana odręcznie.

^{c-c} Akapit odręcznie podkreślony i zaznaczony na lewym marginesie pionową kreską.

MSW. W dniu 14 maja 1982 r. niniejszą decyzję zaakceptował z[astęp]ca szefa Służby Wywiadu i Kontrwywiadu gen. bryg. J[an] Słowikowski¹. O decyzjach tych petenta powiadomiono.

^dZastępca naczelnika
Biura Paszportów MSW
płk mgr Eugeniusz Kowalski^{d2}

Wyk[onano] 2 egz.
W.W./H.K.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 6, k. 110, mps.

^{d-d} *Wpis w formie pieczęci z nadpisany odręcznym podpisem.*

¹ Jan Słowikowski (ur. 1927) – dyrektor Departamentu I MSW (1974–1981), zastępca szefa Służby Wywiadu i Kontrwywiadu MSW (1981–1983).

² Eugeniusz Kowalski – zastępca naczelnika Wydziału II SUSW w Warszawie (1978–1979), następnie przeniesiony do Biura Paszportów.

Nr 14

1982 sierpień 26, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Biura Paszportów MSW do zastępcy naczelnika Wydziału VII Departamentu V MSW w sprawie spotkań emigrantów polskich w jednym z kościołów w Berlinie Zachodnim, tajne

^aPolska Rzeczpospolita Ludowa
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Biuro Paszportów^a
04 L.dz. E III-02178/82^d

Warszawa, dnia 26 VIII 1982 r.^b
Tajne
Egz. nr 1^c

Z[astęp]ca Naczelnika Wydziału VII
Dep[artamentu] V MSW
pplk J[an] Górski¹

Z uzyskanych jednoźródłowych informacji wynika, że przebywający w Berlinie Zachodnim obywatele PRL spotykają się w jednym z miejscowych kościołów (b[rak] b[liższych] d[anych]), w pobliżu którego zamieszkuje ich znaczna grupa, w celu prowadzenia działalności wymierzonej przeciwko Polsce.

W kościele tym rozprowadzane mają być materiały propagandowe dot[yczące] działalności, planów i przedsięwzięć Solidarności na terenie Polski i poza jej granicami.

W związku z wyjazdem źródła do Berlina Zach[odniego] zlecono mu zadanie zmierzające do skonkretyzowania wym[ienionych] danych oraz rozpoznania osób zajmujących się propagowaniem antypolskich materiałów.

Powyższe przekazujemy do wiadomości i ew[entualnego] wykorzystania. W przypadku uzyskania przez nas dodatkowych danych w tej sprawie niezwłocznie Was poinformujemy.

^eNaczelnik Wydziału III
Biura Paszportów MSW
plk Jerzy Piątkowski^{e2}

Wyk[onano] w 2 egz.

Egz. nr 1 – adr[esat]

Egz. nr 2 – aa

Oprac[owanie]: A.N.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 106, mps.

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^b Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-03865/82.

^c Cyfra wpisana odręcznie.

^d Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] Głębiński: Proszę o opracowanie żądań dla BP [?], data 31.08 i nieczytelny podpis.

^{e-e} Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.

¹ Być może chodzi o Jana Górskiego – zastępcę naczelnika Wydziału III KW MO w Katowicach (1981–1982).

² Jerzy Piątkowski (ur. 1929) – naczelnik Wydziału V Biura Paszportów MSW (1976–1981), naczelnik Wydziału III Biura Paszportów MSW.

Nr 15

1982 wrzesień 16 [?], Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału I [?] Departamentu I MSW do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie przyjazdów do Polski Svietislava Gavanskiego, tajne

^aMinisterstwo Spraw Wewnętrznych^a
L.dz. OCK 05665/82^d

Warszawa, dnia ...^b IX 1982 r.^c
Tajne
Egz. nr 1^e

Naczelnik Wydziału III Dep[artamentu] V MSW
plk M[ieczysław] Greszta¹

Z terenu RFN otrzymaliśmy anonimową informację, że obywatel jugosłowiański 'Svietislav Gavanski, żonaty z Niemką Angeliką Gavanski^f, posiadający paszport jugosłowiański, ma przyjeżdżać bardzo często do Polski (raz w tygodniu) w charakterze kuriera Solidarności. Najczęściej udaje się do ^gKatowic i Częstochowy^g. Podróżuje z reguły samochodem m[ar]ki ^hBMW 528 lub 558 koloru niebieskiego, nr rej. BI-KD-358^h, w którym ma mieć skrytki. ^hPodobno ma również wozic ze sobą broń^h. Wg anonimowego informatora na terenie CSRS posiada on współnika o nazwisku Jánoš Dušan (fonet[y]cznie] Janosz Duszan), ur. 8 III 1982 r. [sic!].

Powyższe przesyłamy do wiadomości oraz ewentualnego wykorzystania.

Naczelnik Wydziału
Dep[artamentu] I MSW
plk D[yonizy] Glińskiⁱ²

Wyk[onano] w 2 egz.

Egz. nr 1 – adr[esat]

Egz. nr 2 – aa

Opr[acowanie] A.H./A.H.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 97, mps.

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^b Daty dziennej nie wpisano.

^c Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-03945/82.

^d Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] Głabiński: Pr[oszę] o rozmowę, data 16.09.82 i nieczytelny podpis.

^e Cyfra wpisana odręcznie.

^{f-f} Imiona i nazwiska podkreślone odręcznie.

^{g-g} Nazwy miast podkreślone odręcznie.

^{h-h} Podkreślono odręcznie.

ⁱ Powyżej nieczytelny podpis. Z lewej strony odręczny dopisek Wysłano pismo do [wyraz nieczytelny] o kontrolę graniczną, data 17.09.82 i nieczytelny podpis.

¹ Mieczysław Greszta (ur. 1930) – naczelnik Wydziału VI Departamentu III MSW (1975–1981), następnie naczelnik Wydziału V Departamentu V MSW.

² Dyonizy Gliński (ur. 1930) – naczelnik w Departamencie I MSW – na etacie niejawnym, (1975–1982, 1985–1990), naczelnik Wydziału X Departamentu I MSW (1982–1985).

Nr 16

1982 wrzesień 24, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału III Biura Paszportów MSW w sprawie rozpracowania działań emigracji politycznej w Berlinie Zachodnim, tajne

Warszawa, dnia ^a24^a IX 1982 r.

Tajne

Egz. nr 2^b

Naczelnik Wydziału III B[iura] P[aszportów] MSW
plk J[erzy] Piątkowski

W odpowiedzi na pismo l.dz. E III 02178/V/82, dot[yczące] grupy obywateli PRL przebywających w Berlinie Zachodnim i prowadzących nielegalną działalność, informuję, iż tut[ejszy] wydział prowadzi sprawę obiektową krypt[onim] „Zachód”, w ramach której m.in. rozpoznaje działalność Solidarności za granicą.

W związku z powyższym uprzejmie proszę o przekazanie Waszemu źródłu, które posiada dotarcie do grupy tych osób, następujące zadania:

– ustalenie osób (imiennie) zamieszkujących obok kościoła, w którym prowadzona jest nielegalna działalność Solidarności,

– dokładny adres zamieszkania oraz charakter jej kontaktów na terenie Berlina Zachodniego,

– bliższe dane dot[yczące] programu i zamierzeń działalności grupy wymierzonej p[rzeciw]ko Polsce,

– sposób ewentualnego kontaktowania się z opozycją w kraju.

W przypadku uzyskania dodatkowych danych w tej sprawie proszę nas poinformować.

^cNaczelnik Wydziału III
Departamentu V MSW^c

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Opr[acowanie] i druk: S.G.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 105, mps.

^{a-a} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-03996/82.

^b Cyfra wpisana odręcznie.

^{c-c} Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.

1982 październik 25, Warszawa – Notatka służbowa starszego inspektora Wydziału III Departamentu V MSW na temat Jerzego Milewskiego, tajne

Warszawa, dnia 25 października 1982 roku

Tajne
Egz. nr 3^a

Notatka służbowa

dot[yczy:] Jerzy Milewski¹, s. Józefa i Marii z d. Bobrzyńska, ur. 27 marca 1930 r., Lipuchówko – adiunkt w Zakładzie Dynamiki Plazmy Instytutu Maszyn Przepływowych PAN, bezpartyjny, rozwiedziony, zam. Gdańsk, ul. [...].

Wymieniony na przełomie lutego i marca 1981 r. włączył się w nurt tworzenia tzw. Sieci Organizacji Zakładowych NSZZ „Solidarność” Wiodących Zakładów Pracy², jako przedstawiciel Stoczni Gdańskiej im. Lenina. Podjął także działania na rzecz rozpowszechniania tej idei w innych regionach kraju, a między innymi w Krakowie oraz Poznaniu. Stał następnie na czele Ogólnopolskiej Komisji Porozumiewawczej NSZZ „Solidarność” w Polskiej Akademii Nauk. Komisja ta udzielała pomocy i konsultacji w organizowaniu tzw. Sieci. Działaniami objęto wówczas 15 największych zakładów przemysłowych w Polsce.

W lipcu 1981 r. twórca „Sieci” doc. dr inż. Jerzy Milewski opracował wstępne założenia powstania Polskiej Partii Pracy³, która miała być tworzona w oparciu o tzw. Sieć i działaczy NSZZ „Solidarność”.

W dniach 28–30 lipca 1981 r. Jerzy Milewski zorganizował w Bydgoszczy V Ogólnopolskie Zebranie „Sieci”, które obradowało w Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego. Podczas tego spotkania wymieniony negocjował wszelkie działania władz zmierzające do przezwyciężenia kryzysu. Opracował także w tym okresie autopoprawki do ustawy o przedsiębiorstwie społecznym wraz z ich uzasadnieniem.

^a Cyfra wpisana odręcznie.

¹ Jerzy Milewski (1935–1997) – pracownik naukowy Instytutu Maszyn Przepływowych PAN w Gdańsku (1957–1981), przewodniczący KZ Solidarności w instytucie, przewodniczący Prezydium Ogólnokrajowej Komisji Porozumiewawczej PAN, członek ZR Gdańskiego, delegat na I KZD, 13 XII 1981 r. przebywał z delegacją Solidarności w USA, pozostał za granicą, kierownik Biura Koordynacyjnego Solidarności za Granicą w Brukseli (1982–1991), szef BBN (1991–1994).

² Sieć Organizacji Zakładowych NSZZ „Solidarność” (Sieć) – pozastatutowa struktura pozioma, skupiająca organizacje Solidarności z największych zakładów pracy. Inicjatywa powołania Sieci pojawiła się w KZ Stoczni Gdańskiej w styczniu 1981 r. na fali demonstracji w sprawie wolnych sobót. Formalnie Sieć powstała 14 IV 1981 r. w Gdańsku. Pełniła funkcję konsultacyjną dla KK. Tworzyło ją osiemnaście (liczba ta się zmieniała) komitetów zakładowych z całej Polski (z wyjątkiem Regionu Pobrzeże). Zakłady wybierano zgodnie z zasadą: jedno kluczowe przedsiębiorstwo z każdego dawnego (przed 1975 r.) województwa (dawnie województwo katowickie reprezentowane było przez dwa zakłady). Funkcję sekretariatu Sieci pełnił sekretariat Ogólnokrajowej Komisji Porozumiewawczej Solidarności PAN (przewodniczący Jerzy Milewski, wiceprzewodnicząca Joanna Pilarska).

³ Z powodu wprowadzenia stanu wojennego projekt powołania Polskiej Partii Pracy nie został zrealizowany.

Na kolejnym, VI Zjeździe „Sieci” w Rzeszowie dnia 14 sierpnia 1981 r. wymieniony inspirował do podjęcia energicznych działań na rzecz zgłoszenia do laski marszałkowskiej projektu Ustawy o przedsiębiorstwie społecznym – opracowanego przez wymienioną organizację. Był także współautorem listu otwartego „Sieci” do posłów, w którym nawoływał do wsparcia tej idei. W tym czasie był także propagatorem stworzenia w Polsce terytorialnych samorządów według koncepcji „Sieci”.

Dnia 16 sierpnia 1981 roku Jerzy Milewski udzielił nt. powstania „Sieci” wywiadu przedstawicielowi KZ NSZZ „Solidarność” w W[ytwórni] S[przętu] K[omunikacyjnego] PZL-Rzeszów, który następnie nadano przez zakłady radiowęzeł.

Kolejny zjazd „Sieci” – już w zespołach problemowych – miał miejsce w Drzonkowie k. Zielonej Góry w dniach 20–23 października 1981 r. Jerzy Milewski przewodniczył obradom Zespołu IX, który pracował nad programem ordynacji wyborczej do rad narodowych i Sejmu PRL – według koncepcji „Sieci”. Zabierając głos w dyskusji, wymieniony wskazał także na konieczność powołania w Polsce PPP.

W przerwie obrad ww. zjazdu Jerzy Milewski wziął udział w spotkaniu dyskusyjnym nt. Polskiej Partii Pracy, które odbyło się w Domu Kultury Z[akładów] N[aprawczych] T[aboru] K[olejowego] – Bydgoszcz. Przedstawił on na nim między innymi opracowany przez siebie „Statut tymczasowy PPP – propozycja dyskusyjna”. Zapowiedział także przedstawienie pod publiczną dyskusję pod koniec miesiąca w propozycji elementów programu PPP. Jako przewodniczący zebrania stwierdził, że celem obecnych spotkań jest omawianie warunków tworzenia PPP. Zwrócił uwagę na potrzebę stworzenia PPP jako konkurencyjnej partii dla PZPR, która w przyszłości miałaby czysto polityczny charakter – z dążeniem do przejęcia władzy włącznie. Działalność w tym względzie miał oprzeć na lektorach^b skupionych w 17 ośrodkach – byłych województwach. Uważał, iż w szeregach PPP winni się znaleźć jedynie członkowie Solidarności. Jego zdaniem PPP winna powstać najpierw na zakładach pracy i rugować z nich PZPR.

Wymieniony był także współorganizatorem szkolenia działaczy „Sieci” z terenu całej Polski, jakie odbyło się w dniach 9–14 listopada 1981 r. w Woj[ewódzkim] Ośrodku Szkolenia Zjednoczenia Przedsiębiorstw Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Supraślu, woj. białostockie.

Obecnie przebywa na zachodzie Europy.

St[arszy] inspektor Wydz[iału] III
Dep[artamentu] V MSW
por. Adam Żaczek^{c4}

Wyk[onano] 3 egz.

Egz. 1 – kadr[y] Wydz[iału] III

Egz. 2 – Wydz[iał] VI Dep[artamentu] V

Egz. 3 – aa

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 6, k. 111–113, mps.

^b Sens fragmentu niejasny.

^c Powyżej nieczytelny podpis.

⁴ Adam Żaczek (ur. 1951) – funkcjonariusz Wydziału IIIA, następnie Wydziału V Departamentu V MSW (1980–1989), zwolniony z MSW w 1990 r., uczestniczył jako świadek w procesie lustracyjnym Lecha Wałęsy.

Nr 18

1982 październik 28, Warszawa – Informacja dyrektora Departamentu I MSW o sposobie łączności między działaczami podziemnej Solidarności z Torunia i Inowrocławia a emigracją polityczną z Paryża

^aMinisterstwo Spraw Wewnętrznych^a
040 L.dz. OCL 001833/82^c

Warszawa, dnia ^b28 X^b 1982 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 2^d

Informacja^e

Z ostatnio uzyskanych przez nas informacji wynika, że we wrześniu br. przekazana została dla działaczy Solidarności ^fw Paryżu, a między innymi dla Danuty Nowakowskiej¹, następująca prośba – zalecenie.

Członkowie nielegalnych struktur Solidarności działający w Toruniu i Inowrocławiu uprzedzali w[yżej] wymienioną, a za jej pośrednictwem innych działaczy, że w wypadku potrzeby nawiązania z nimi kontaktu w kraju winni to uczynić wyłącznie przez ob. ^gPawła Rutkowskiego, zam. 87-632 Osówka, woj. wrocławskie – Staklin^g. ^hZ uwagi na jednoźródłowe pochodzenie tej informacji proszę o zachowanie maksimum ostrożności w jej wykorzystaniu^f, aby nie doprowadzić do dekonspiracji naszego źródła.

Dyrektor Departamentu I MSW
płk F[abian] Dmowski^h

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 12, mps.

^{a-a} Wpis w formie pieczęci.

^{b-b} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-004230/82.

^c Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek Tow. płk M[ieczysław] Greszta: Pr[oszę] o przedłożenie dyr[ektorowi] Sasinowi w dniu 2 XI 82, nieczytelny podpis i data 29 X 82.

^d Cyfra wpisana odręcznie.

^e Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** płk H[enryk] Dankowski, **płk J[ózef] Sasin**, płk W[ładysław] Kuca.

^{f-f} Podkreślono odręcznie.

^{g-g} Wpisano odręcznie. Nazwa prawdopodobnie zniekształcona.

^h Powyżej odręczny podpis.

¹ Danuta Nowakowska (ur. 1932) – nauczycielka; uczestniczka strajku w Stoczni Gdańskiej, członek Komitetu Założycielskiego Nauczycieli i Pracowników Placówek Oświatowych przy MKZ w Gdańsku, wiceprzewodnicząca Regionalnej Sekcji Oświaty i Wychowania Solidarności, przewodnicząca Komisji Mandatowo-Wyborczej I KZD, 3 XII 1981 r. wyjechała z delegacją Solidarności do Francji, po 13 XII 1981 r. na emigracji, współzałożycielka Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli, współpracowniczką RWE, od 1989 r. sekretarz koła Stowarzyszenia Polskich Kombatantów w Paryżu.

1982 listopad 25, Warszawa – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału I Biura Studiów SB MSW do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie sporów personalnych między emigracyjnymi działaczami Solidarności, tajne

^aMinisterstwo Spraw Wewnętrznych^a
319 L.dz. SH[?] - I-0577/82^c

Warszawa, dnia ^b25^b XI 1982 r.

Tajne
Egz. nr 1^d

Naczelnik Wydziału III Departamentu V MSW
Towarzysz plk M[ieczysław] Greszta

W ramach prowadzonego rozpracowania kontaktów zachodnich ośrodków dywersji politycznej z ugrupowaniami konspiracyjnymi b[yłego] NSZZ „Solidarność” uzyskano m.in. informację, że wśród działaczy emigracyjnych na Zachodzie nastąpiły znaczne zmiany. J[erzy] Milewski^e dąży nadal do całkowitego wyeliminowania wpływów Zb[igniewa] Kowalewskiego¹ i dlatego mianował pięć „swoich” osób (S[eweryn] Blumsztajn, M[irosław] Chojecki², S[ławomir] Czarlewski³, P[iotr] Chruszczyński⁴, D[anuta] Nowakowska), które tworzyć mają Komitet Koordynacyjny NSZZ „Solidarność” we Francji. Komitet ten ma być reprezentacją Biura Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” za Granicą, mającego siedzibę w Brukseli. Zb[igniew] Kowalewski i skupieni wokół niego działacze nie zgadzają się z tą dyskryminacyjną, ich zdaniem, decyzją. Z tego też

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^{b-b} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-04412/82.

^c Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] Głąbiński, data 27 XI i nieczytelny podpis.

^d Cyfra wpisana odręcznie.

^e Nazwisko podkreślone odręcznie.

¹ Zbigniew Marcin Kowalewski – członek ZR Ziemi Łódzkiej, delegat na I KZD, 13 XII 1981 r. przebywał z delegacją Solidarności w Paryżu, członek emigracyjnej Grupy Delegatów na I KZD NSZZ „Solidarność Obecnie za Granicą” (solidarnościowej struktury powstałej w lutym 1982 r., konkurencyjnej wobec paryskiego Komitetu Koordynacyjnego), w III RP związany ze środowiskiem organizacji Sierpień '80. Nie mylić ze Zbigniewem Kowalewskim (ur. 1949) – lekarzem, działaczem szczecińskiej Solidarności.

² Mirosław Chojecki (ur. 1949) – relegowany z Politechniki Warszawskiej w 1968 r., pracownik Instytutu Badań Jądrowych (1974–1976), od 1976 r. współpracownik KOR, współorganizator Czarnego Marszu w Krakowie po zabójstwie Stanisława Pyjasa (1977), współzałożyciel wydawnictwa NOW-a (1977), wielokrotnie zatrzymywany, w marcu 1980 r. aresztowany, skazany na 1,5 roku więzienia w zawieszeniu, uczestnik strajku w Stoczni Gdańskiej, szef komórki wydawniczej Regionu Mazowsze, po 13 XII 1981 r. pozostał w Paryżu (wyjechał tam dwa miesiące wcześniej); współpracownik Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli odpowiedzialny za wysyłkę do kraju sprzętu poligraficznego (1982–1989), wydawca miesięcznika „Kontakt” w Paryżu (1982–1990), doradca ministra kultury i dziedzictwa narodowego (1999–2000).

³ Sławomir Czarlewski (ur. 1955) – politolog, dyplomata; kierownik działu ds. współpracy z rządem Biura KK NSZZ „Solidarność”, wiceprzewodniczący Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu (1982–1984), członek kierownictwa Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli (1982–1984), redaktor naczelny „Głosu Katolickiego” (1986–1990), konsul generalny w Lyonie (1991–1996), od 2007 r. ambasador w Belgii.

⁴ Piotr Chruszczyński (1952–2002) – prawnik, dyplomata; pracownik sądów rejonowych i wojewódzkich (1977–1982), członek ZR Mazowsze, pracownik Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu (1982–1990) i jego dyrektor (1985–1990), I sekretarz i kierownik Wydziału Politycznego Ambasady RP w Paryżu (1990–1992), doradca prezesa NBP (1994–1998), dyrektor Oddziału Warszawskiego IPN (2000–2002).

powodu nawiązali bliską współpracę z trockistowską IV Międzynarodówką⁵. Zb[igniew] Kowalewski miał całkowicie opowiedzieć się po stronie trockistów.

Według tego samego źródła trockiści nie mają zaufania do J[erzego] Milewskiego, którego nazywają „prawicowcem”, i twierdzą, że związał się b[ardzo] blisko z Jacques'em Chirakiem⁶.

Nadto w załączeniu przesyłam fotokopie deklaracji pt. *Kim jesteśmy* Komitetu Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” we Francji z dnia 11 listopada 1982 r. oraz list otwarty Zb[igniewa] Kowalewskiego skierowany do [f] działaczy NSZZ „Solidarność” – celem ewentualnego wykorzystania^g.

^hZ[astęp]ca naczelnika Wydziału I
Biura Studiów Służby Bezpieczeństwa^h

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Oprac[owanie] T.G.

L.dz.m. 067/82

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 6, k. 115, mps.

^f Dwa wyrazy nieczytelne.

^g Załączniki nie są publikowane.

^{h-h} Wpis w formie pieczęci z nadpisaniem odręcznym podpisem.

⁵ IV Międzynarodówka – międzynarodowa organizacja założona w 1938 r. przez komunistyczne partie krytykujące sowiecką wersję komunizmu i odwołujące się do Lwa Trockiego.

⁶ Jacques Chirac (ur. 1932) – polityk gaullistowski; mer Paryża (1977–1995), premier (1974–1976, 1986–1988), prezydent Francji (1995–2007).

1982 grudzień, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału I Biura Studiów SB MSW w sprawie emigracyjnych struktur Solidarności działających w Hamburgu, tajne

Warszawa, dnia ...^a XII 1982 r.^b

Tajne

Egz. nr 2^c

Naczelnik Wydz[iału] I Biura Studiów
Służby Bezpieczeństwa MSW
plk Zygmunt] Jędryś¹

W odpowiedzi na pismo l.dz. SK-I-0626/82 uprzejmie informuję, iż na Komitet Solidarität mit Solidarność lub Untersuchungskomitee für Solidarność z siedzibą w Hamburgu nie posiadamy żadnych materiałów operacyjnych, jak również na ob. Bieńkowskiego – działacza w[yżej] wymienionych komitetów.

Natomiast posiadamy informację, iż w Hamburgu działa komitet Solidarności, adres: Hamburg, Moorkamp – Klub Polski. Aktywiстами klubu są: Maksymilian Pelc², ks. Jan Śliwański³, dr J. Kaczmarczyk, Hilsch. Wymieniony komitet ściśle współpracuje z Biurem Koordynacyjnym w Paryżu, którego przewodniczącym jest Seweryn Blumsztajn. Członkowie Klubu Polskiego to w większości „uchodźcy” z Polski, którzy opuścili kraj przed stanem wojennym, tj. 13 grudnia 1981 r. Pomoc materialną uzyskują przede wszystkim z DGB. Na terenie Hamburga działa również Biuro Solidarności – filia NSZZ „Solidarność” w Düsseldorfie. Przewodniczącym Biura aktualnie jest były działacz Solidarności – Fronczak^d.

Wymienione biura Solidarności swoją działalność ukierunkowują szczególnie na organizowanie na terenie RFN wieców i imprez propagandowych oraz zbierają składki na pomoc charytatywną dla internowanych działaczy Solidarności w kraju. Ustalono, iż wymienieni posiadają swoje kanały przerzutowe, za pomocą których nawiązują bieżące kontakty z „podziemiem” w Polsce.

^a Daty dziennej nie wpisano.

^b Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-00490/82.

^c Cyfra wpisana odręcznie.

^d Frączak?

¹ Zygmunt Jędryś (ur. 1925) – zastępca naczelnika Wydziału II Departamentu III MSW (1965–1976), na etacie niejawnym w Departamencie III MSW (1976–1979), zastępca naczelnika Wydziału III Departamentu IIIA MSW (1979–1982), naczelnik Wydziału I Biura Studiów SB MSW (1982–1989).

² Maksymilian Pelc – działacz polonijny w Hamburgu, współzałożyciel Klubu Polskiego w tym mieście.

³ Jan Śliwański (zm. 2008) – duchowny katolicki; kierownik Polskiej Misji Katolickiej w Hamburgu (1977–2008).

Naczelnik Wydz[iału] III
Dep[artamentu] V MSW
płk M[ieczysław] Greszta[°]

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Opr[acowanie] i druk: S.G.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 88, mps.

[°] Powyżej odręczny podpis.

Nr 21

1983 styczeń 5, Warszawa – Meldunek nr 2 zastępcy dyrektora Biura Paszportów MSW o aktywności emigracji politycznej i prosolidarnościowych inicjatywach zachodnich organizacji, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Biuro Paszportów
E-I-01/83^a

Warszawa, dnia 5 stycznia 1983 r.
Tajne
Egz. nr ^b10^b

Meldunek nr 2

1. Niektóre aspekty działalności stowarzyszenia *Journalistes en Europe*

W 1974 r. paryski Ośrodek Szkolenia i Doskonalenia Dziennikarzy (C[entre de] F[ormation et de] P[erfectionnement des] J[ournalistes]) powołał do życia stowarzyszenie pod nazwą *Journalistes en Europe* z siedzibą w Brukseli. Jest to organizacja międzynarodowa, której celem jest umożliwienie dziennikarzom pogłębienia znajomości krajów i instytucji EWG.

Stowarzyszenie, na którego czele stoi Rada Kierująca (Conseil d'Orientation), uznane zostało przez Wspólnotę Europejską, uczestniczącą w finansowaniu jego działalności. Działalność Rady wspierają komitety krajowe istniejące w różnych krajach Europy Zachodniej.

^dJournalistes en Europe realizuje corocznie program staży przeznaczonych dla zawodowych dziennikarzy, rozpowszechnia ten program, zbiera kandydatury i wybiera spośród nich przyszłych uczestników szkolenia. Ponadto organizacja ta zajmuje się zbieraniem środków finansowych koniecznych do realizacji jej celów. Utrzymuje kontakty z byłymi stażystami^d.

Opracowanie koncepcji i kierowanie programem stażu Stowarzyszenia realizuje Ośrodek Szkolenia i Doskonalenia Dziennikarzy (CFPJ). Program szkolenia rozłożony jest na osiem miesięcy (od 15 października do 15 czerwca), a uczestniczący w nim dziennikarze *zakwaterowani* zostają w Paryżu, wykonując jednocześnie szereg reportaży w różnych krajach europejskich – według planu uwzględniającego aktualne wydarzenia i problemy polityczne.

Stażystów zachęca się ponadto do kontynuowania na własną rękę działalności dziennikarskiej. Kandydaci na stażystów *Journalistes en Europe* muszą spełnić szereg warunków, takich jak np.: nie mogą przekroczyć 35. roku życia, muszą od co najmniej czterech lat pracować w zawodzie dziennikarza, wykazać się znajomością języka angielskiego, francuskiego lub niemieckiego (odpowiednio poświadczoną przez przedstawicielstwo dyplomatyczne). Decyzje odnośnie [do] zakwalifikowania kandydatów

^a Poniżej odręczny dopisek T[ow.] Głabiński.

^{b-b} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręczny dopisek Z[astępcy]: T[ow.] plk Greszta, T[ow.] mjr Zyglter, nieczytelne podpisy i daty 7 I 83, 8 I 83.

^{c-c} Podkreślono odręcznie.

na udział w szkoleniu podejmowane są przez Radę Kierującą. Kandydaci przyjęci na program szkoleniowy pokrywają całość związanych z nim kosztów, zaś Journalistes en Europe zapewnia utrzymanie podczas pobytu w Paryżu oraz opłaca podróż powrotną do kraju stałego zamieszkania.

^dZ uzyskanych przez nas informacji wynika, iż w przeszłości stowarzyszenie Journalistes en Europe przejawiało duże zainteresowanie działalnością NSZZ „Solidarność”, udzielało wsparcia materialnego i utrzymywało liczne kontakty z ówczesnymi działaczami związku (szczególnie Regionu Mazowsze i Dolny Śląsk). Wśród osób bezpośrednio i pośrednio kontaktujących się ze stowarzyszeniem byli m.in.: „Bronisław Geremek, Karol Modzelewski¹, Janusz Onyszkiewicz², Mirosław Chojecki, Arkadiusz Rybicki³, Marek Chlebowicz⁴, Jan Waszkiewicz⁵, Katarzyna Żakowska⁶. Aktualnie z Journalistes en Europe utrzymuje kontakt kilku b[łytych] działaczy opozycji przebywających za granicą, a głównie „Seweryn Blumsztajn i Mirosław Chojecki^e, kierownik paryskiego wydawnictwa NOW-a^{d7}.

W ostatnich latach na stypendium w paryskim ośrodku Journalistes en Europe przebywało kilku dziennikarzy polskich, a m.in.: redaktor „Jacek Poprzeczko⁸, red. Zdzisław Kamiński⁹ i red. Jerzy Baczyński¹⁰ z „Życia Warszawy” oraz redaktor Jerzy Pacuła^e z „Expressu Wieczornego”.

^{d-d} *Akapit zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.*

^{e-e} *Imiona i nazwiska podkreślone odręcznie.*

¹ Karol Modzelewski (ur. 1937) – historyk mediewista; pracownik naukowy IHKM PAN (1972–1983, 1984–1987), IH PAN (1987–1992), IH UW (od 1994 r.); członek ZMP (1950–1956), ZMS i PZPR (1950–1964), UP (1992–1995); w 1964 r. współautor (wraz z Jackiem Kuroniem) „Listu otwartego do Partii”, uczestnik protestów marcowych w 1968 r., wielokrotnie więziony i zatrzymywany (1965–1984), doradca Solidarności, członek Prezydium MKZ Dolny Śląsk, delegat na I KZD, członek KK, w stanie wojennym internowany, senator z listy Solidarności (1989–1991).

² Janusz Onyszkiewicz (ur. 1937) – matematyk; współzałożyciel NSZZ Pracowników Nauki, Techniki i Oświaty, członek Prezydium ZR Mazowsze, rzecznik prasowy KKP, członek prezydium KK, internowany, wielokrotnie zatrzymywany, uczestnik obrad Okrągłego Stołu, wiceminister obrony narodowej (1990–1992), szef MON (1992–1993, 1997–2000), poseł na sejm (1989–2001), wiceprzewodniczący Parlamentu Europejskiego (2004–2007).

³ Arkadiusz Rybicki (1953–2010) – historyk; od 1976 r. współpracownik KOR, współzałożyciel SKS w Gdańsku (1977), członek ROPCiO (1977–1980), współzałożyciel RMP (1979), uczestnik strajku w Stoczni Gdańskiej, rzecznik prasowy KKP, w 1981 r. kierownik BIPS, internowany 13 XII 1981 r., współpracownik Lecha Wałęsy (1983–1986), sekretarz stanu w Kancelarii Prezydenta (1990–1991), członek PO (2001–2010), poseł na sejm (2007–2010).

⁴ Być może chodzi o Marka Chlebowicza – działacza Solidarności z Wybrzeża.

⁵ Jan Waszkiewicz (ur. 1944) – matematyk; uczestnik protestów marcowych we Wrocławiu w 1968 r., współpracownik KOR (1976–1980), od 1980 r. współpracownik TKN, członek KZ Solidarności na Politechnice Wrocławskiej, członek Prezydium ZR Dolny Śląsk (1981), delegat na I KZD, uczestnik strajku w Stoczni Gdańskiej (13–16 XII 1981), w 1982 r. skazany na internację psychiatryczną, współpracownik RKS Dolny Śląsk oraz Solidarności Walczącej (1983–1989), marszałek województwa dolnośląskiego (1998–2001).

⁶ Katarzyna Żakowska – dziennikarka; działaczka Solidarności, członek zespołu redakcyjnego pisma I KZD „Głos Wolny”.

⁷ Informacja nieścisła: Mirosław Chojecki w 1977 r. założył Niezależną Oficynę Wydawniczą (NOW-a), która funkcjonowała w podziemiu w Polsce, a nie w Paryżu.

⁸ Jacek Poprzeczko – dziennikarz; po 1989 r. związany z „Polityką”.

⁹ Być może chodzi o Zdzisława Kamińskiego (1946–1989) – dziennikarza, popularyzatora nauki, współautora telewizyjnego programu popularnonaukowego „Sonda” (1977–1989).

¹⁰ Jerzy Baczyński (ur. 1950) – dziennikarz; pracownik działu ekonomicznego „Życia Warszawy” (1973–1981), współpracownik Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu (1982–1983), od 1983 r. dziennikarz „Polityki”, od 1994 r. jej redaktor naczelny.

2. Próba przemycenia do Polski broni palnej

Uzyskaliśmy informację, iż w zachodnioniemieckiej miejscowości Lengerich k. Osnabrück przebywa kilkuosobowa grupa obywateli polskich oczekujących na decyzję w sprawie przyznania im prawa azylu w RFN. Są to przeważnie młodzi ludzie, którzy wyjechali z kraju w latach 1980–1981.

^fDemonstrują wrogi stosunek do władz PRL; utrzymują, iż do kraju powrócą razem z wojskami państw zachodnich, które, ich zdaniem, „wyzwolą Polskę”. Posiadają broń palną i są zainteresowani przerzutem jej do kraju^f.

Jeden z członków tej grupy usiłował przekazać paczkę swej żonie zamieszkałej w Zielonej Górze. Osoba, proszona o doręczenie tej paczki, znalazła w niej pistolet oraz pewną ilość naboju. Sprawą zainteresowano jednostki operacyjne odpowiednich KW MO.

3. Radio norweskie o pomocy charytatywnej dla Polski

Jak informuje Konsulat PRL w Oslo, norweska rozgłośnia radiowa w dzienniku wieczornym z dnia 28 grudnia 1982 r. podała, iż pomoc humanitarna społeczeństwa Norwegii dla narodu polskiego wyniosła w roku 1982 około 40 mln koron. Poinformowano jednocześnie, iż ogólna wartość dotychczasowej pomocy Norwegii dla Polski przekroczyła łącznie 120 mln koron.

4. Przyjazdy awizowane

W końcu stycznia br. do Polski przybędzie Michael Rehsche, ur. 24 IX 1945 r. – obywatel szwajcarski, dziennikarz „Die Weltwoche”¹¹. Celem przyjazdu jest przeprowadzenie wywiadu z gen. Cz[esławem] Kiszczakiem.

Zastępca dyrektora
Biura Paszportów MSW
płk mgr Bogusław Jędrzejczyk^{g12}

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 9–11, mps.

^{f-f} Akapit zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską. Obok dopisek T[ow.] mjr Zyglar: Do poinformowania na rannej odprawie, nieczytelny podpis i data 7 I 83.

^g Powyżej odręczny podpis.

¹¹ „Die Weltwoche” – szwajcarski tygodnik o profilu centroprawicowym założony w 1933 r.

¹² Bogusław Jędrzejczyk (ur. 1924) – naczelnik Wydziału I Departamentu II MSW (1976–1980), zastępca dyrektora Biura Paszportów (1980–1983), pracownik rezydentury wywiadowczej w Berlinie (1983–1987).

Nr 22

1983 styczeń 26, Warszawa – Zadania dla tajnego współpracownika ps. „Kamil” do realizacji w Paryżu, tajne specjalnego znaczenia

Zatwierdzam^a

Warszawa, dnia ^{b26}26^b stycznia 1983 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 2^c

Zadania
dla TW ps. „Kamil” (nr rej. 8677) do realizacji za granicą

1. Dotrzeć do Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu;
2. Włączyć się do pracy przy organizowaniu pomocy charytatywnej dla rodzin b[yłych] działaczy Solidarności zamieszkałych w Polsce prowadzonej przez ten Komitet;
3. Rozpoznać stan osobowy K[omitetu] K[oordynacyjnego];
4. Ustalić kanały łączności z krajem;
5. W miarę istniejących możliwości włączyć się do organizowania i obsługi kanałów łączności z krajem.

Opracował:
st[arszy] inspektor Wydz[iału] III
Dep[artamentu] V MSW
kpt. Stanisław Głąbiński^d

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – Dep[artament] I MSW

Egz. nr 2 – sprawa obiektowa krypt[onim] „Zachód”

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 8, mps.

^a Poniżej data 26 I 83 r. i nieczytelny podpis.

^{b-b} Wpisano odręcznie.

^c Cyfra wpisana odręcznie.

^d Powyżej odręczny podpis.

Nr 23

1983 styczeń 28, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Biura Paszportów MSW do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie spotkań emigracji politycznej w kościele katolickim w Berlinie Zachodnim, tajne

^aPolska Rzeczpospolita Ludowa
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Biuro Paszportów^a
04 L.dz. E-III-0321/V/83^d

Warszawa, dnia ^b28^b I 1983 r.
Tajne
Egz. nr 1^c

Naczelnik Wydziału III
Departamentu V MSW

Nawiązując do Waszego pisma l.dz. OA-III-03996/82 z dnia 24 IX 1982 r., uprzejmie informuję, że podczas niedawnego pobytu w Berlinie Zachodnim źródła informacyjnego naszej jednostki terenowej doszło do spotkania z członkami działającej na tamtejszym terenie organizacji NSZZ „Solidarność” – członkowie tej organizacji grupują się przy kościele katolickim mieszczącym się przy ul. Lubestrasse^e.

Źródło w rozmowie z przedstawicielem tej organizacji uzyskało informację, z której wynika, że od pewnego czasu na terenie Berlina Zachodniego istnieje nowo utworzona organizacja o skróconej nazwie SPC^e. Źródło nie było w stanie podać pełnej nazwy tej organizacji. W zamierzeniach ma to być organizacja łącząca byłych członków KSS „KOR”, KPN, Solidarności i innych nielegalnie działających na terenie Polski organizacji^e. Organizacja ta zajmować się ma także przekazywaniem korespondencji z pominięciem poczty rodzinom osób odmawiających powrotu do PRL. Z wypowiedzi źródła wynika, że wykorzystywani są do tego obywatele polscy przebywający czasowo na terenie Berlina Zach[odniego] lub też przejeżdżający tranzytem.

Źródło uzgodniło z ww. rozmówcą, że podczas swego kolejnego pobytu w Berlinie Zach[odnim] spotkają się w kościele na nabożeństwie.

O wynikach spotkania będziemy informować^f.

^gNaczelnik Wydziału III
Biura Paszportów MSW
płk Jerzy Piątkowski^g

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^{b-b} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-0160/83.

^c Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] Głąbiński, data 31 I i nieczytelny podpis.

^d Cyfra wpisana odręcznie.

^{e-e} Podkreślono odręcznie.

^f Poniżej odręczny dopisek w dniu 9.02.1983 r. przesłano [dwa wyrazy nieczytelne] do Centr[alnej] Infor[macji] WSW, data 9.02.1983 i nieczytelny podpis.

^{g-g} Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.

Wyk[onano] w 2 egz.

Egz. nr 1 – adr[esat]

Egz. nr 2 – aa

Oprac[owanie]: A.M./V

Druk: E.P.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 84, mps.

Nr 24

1983 luty 15, Warszawa – Meldunek operacyjny naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW o powstaniu organizacji emigracyjnej w Berlinie Zachodnim, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, 15 II 1983 r.

Meldunek operacyjny

L.dz. 003123

Tajne specjalnego znaczenia

Nr meldunku: 0031

ID osoby wyp[elniającej]: 355803

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Głabiński

Z uzyskanych informacji operacyjnych wynika, iż na ^aterenie Berlina Zachodniego od pewnego czasu istnieje nowo utworzona organizacja o skróconej nazwie SPC^a. Nie ustalono dotychczas pełnej nazwy tej organizacji. W zamierzeniach ma to być organizacja łącząca byłych członków KSS „KOR”, KPN, Solidarności i innych nielegalnie działających na terenie Polski organizacji. Organizacja ta zajmować się będzie m.in. przekazywaniem korespondencji z pominięciem poczty rodzinom osób odmawiających powrotu do kraju. Do tego celu mają być wykorzystywani obywatele polscy przebywający czasowo na terenie Berlina Zachodniego lub przejeżdżający tranzytem. Członkowie wymienionej organizacji odbywają spotkania w kościele katolickim mieszczącym się w Berlinie Zachodnim przy ul. Lubestrasse.

^bNaczelnik Wydziału III
Departamentu V MSW^b

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 125–125a, mps.

^{a-a} Podkreślono odręcznie.

^{b-b} Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.

1983 luty 21, Poznań – Informacja kontaktu operacyjnego ps. „D” na temat Jerzego Jankowskiego, tajne specjalnego znaczenia

Źródło: KO ps. „D” (nr rej. 26689)
Data: 18 II 1983 r., godz. 10.00
Miejsce: mieszkanie KO
Przyjął: B[ogusław] Rasz¹

Poznań, dnia 21 II 1983 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 1^a

Informacja

Jerzy Jankowski²

Szukając wytrwale adresu biura Solidarności w Monachium, nawiązywałem kontakty z różnymi Polakami, nawet przygodnymi. ^bDo Jankowskiego dotarłem poprzez Piotra Baranika^b (załącz[nik] osobny^c), który przypadkowo wymienił to nazwisko. Wiadomość, że ^bJ[ankowski] mieszka w hotelu Europa, wystarczyła mi^b.

Była to druga część mego 3-tyg[odniowego] pobytu. Wszedłem do hotelu i poprosiłem o połączenie z pokojem J[ankowskiego] – nr 116. Przedstawiłem się i powiedziałem, że poszukuję kolegi (nazwisko zmyślane) z Poznania, który pozostał w Monachium. Przygodnie spotkany Polak skierował mnie tu, bo wiedział, że pan jest z P[ozna]nia i może być pomocny. J[ankowski] przyjął mnie na dole w holu, nie wprowadzał na górę do pokoju. Był uważny, przenikliwie patrzył, lecz w miarę bezpośredni, co zachęciło mnie do propozycji przejścia na „ty”. Porozmawialiśmy ogólnie, nie szczędził mi czasu, mówił o planach na najbliższe dni (był proszony o wywiad dla jakiegoś pisma), mówił o działalności Polaków ^bw M[onachium], członków Solidarności, wspominał o wywiadzie dla RWE^{3b}. Wyraziłem podziw dla jego popularności i przypuszczenie, że doskonale mu się powodzi. Odrzekł, że nie dają mu żadnych honorariów i sam się nie upomina.

Swoją sytuację przedstawiał następująco: ^bprzyjechał jako turysta po otrzymaniu paszportu w Kaliszu, by popracować. Stan wojenny tam go zastał i postanowił prosić o azyl. Jest przekonany, że go wkrótce otrzyma, bo przedstawił władzom zaświadczenie SB, by się stawił na rozmowę. Dysponuje zresztą wielką teką pełną materiałów i kopii z gazet polskich wymieniających jego nazwisko – prześladowanego^b. W M[onachium]

^a Cyfra wpisana odręcznie.

^{b-b} Podkreślono odręcznie.

^c Załącznik nie jest publikowany.

¹ Bogusław Rasz (ur. 1937) – kierownik sekcji Wydziału IIIA (1975–1981) i Wydziału V KW MO/WUSW w Poznaniu (1981–1990).

² Jerzy Jankowski (ur. 1950) – pracownik Zakładów Przemysłu Metalowego im. H. Cegielskiego w Poznaniu (1968–1982), członek ZMP (1967–1969) i PZPR (1969–1981), członek KZ Solidarności w zakładach Cegielskiego, członek MKZ w Poznaniu, od 12 X 1981 r. w RFN, działacz emigracyjnych struktur Solidarności w Monachium (Grupy Roboczej Solidarności, Solidarität mit Solidarnost), współpracownik RWE, w czasie pobytu w RFN rozpracowywany przez Departament I MSW, w 1989 r. powrócił do Polski.

³ RWE – Radio Wolna Europa (Radio Free Europe), rozgłośnia finansowana przez USA, utworzona w 1949 r. Rozgłośnia Polska RWE, działająca w latach 1952–1994 w Monachium, stała się symbolem przekazu wolnej i niezależnej od komunistów informacji. W okresie PRL systematycznie zagłuszana z polecenia władz.

jest bardzo popierany przez Urząd Socjalny, który zaopatruje go i *gros* Polaków w potrzebną odzież. Miesięcznie ma 300 DM i nie podejmuje pracy nielegalnej, by nie podpaść władzom miasta, których przychyłność zdobył. Na cele reprezentacyjne otrzymał od burmistrza miasta apartament niezależny w dzielnicy Ottobrunn – adresu nie znam. Proponował mi tam spędzić ostatnią noc, ale musiałem wcześniej wracać do kraju. Wspominał, że jeżeli mieszkanie to nie zostanie mu odebrane, mogę w przypadku ponownego pobytu kilka nocy tam się zahaczyć. Rezerwuje jednak to mieszkanie dla znajomej (bliższego statusu nie określił) ^bRochowskiej Danuty, [...], którą chce zaprosić latem^b. Wspominał, że kupił jej białe kozaczki, i prosił mnie o przekazanie pasty do butów, którą razem ze mną kupował. Wcześniej chętnie ofiarowałem mu pomoc, czy to językową – tłumaczenie, czy inną. Niemcy tłumacza zawsze zapewniali.

^bZ działalności swojej eksponował akcję bojkotu występów Mazowsza, którą inspirował^b – wywieszanie ulotek zniechęcających do obejrzenia zespołu z argumentem, że „pieniądze z występów tych kolaborantów idą do kasy Jaruzelskiego, a on kupuje za to broń od ZSRR”. Akcja powiodła się, na 10-tys[ięcznej] sali była połowa pustych miejsc. Szefowa zespołu podeszła w przerwie do wykrzykujących Polaków z transparentami z wyciągniętą ręką, ale J[ankowski] [d].

^bW pierwszych dniach lutego zajęty był sprawą uwolnienia Kubaszewskiej⁴ – zasygnalizował^b. Nic więcej nie powiedział. J[ankowski] przebywa w ścisłym kontakcie z księdzem kościoła polskiego w M[onachium]⁵. Niedawno obiecano jemu otrzymać budynek na własny użytek. Jest to stary dom wymagający remontu. Polacy robią to społecznie. Ksiądz obiecał J[ankowskiemu], że „ty dostaniesz pomieszczenie na swoje cele”. Dotychczas biura Solid[arności] w Monachium nie było, wszystkie zebrania odbywały się prywatnie, najczęściej w pokoju. J[ankowski] starał się o lokal ze strony tamtejszych zw[iązków] zawodowych, ale stwierdził, że oni chcą wykorzystać Polaków do własnych celów, i zaniechał starań. Latem organizowane są stoiska Solidarności, gdzie sprzedaje się znaczki i informacje, a dochody z tego kierowane są na zakup drukarń. Są one następnie przesyłane do Polski na adresy prywatne do podziemia. Zawsze w częściach małych. Przesyłają to pocztą ekspresową przez Kościół.

J[ankowski] twierdzi, że raz – jesienią – udało mu się dodzwonić do zakl[adów] Cegielskiego – przedstawił się jako Jurek i prosił po imieniu kolegów, [a później] z nimi rozmawiał. Na podstawie wypowiedzi twierdził, że Polacy w kraju są zacięci, że chcą nadal walczyć, że wolą głodować, zatem opowiadają się za restrykcjami gospodarczymi.

^ePrzeprowadzane są zatem spotkania z Niemcami, gdzie forsuje się tezę, że rurociąg gazowy przyniesie tylko straty, bo w ten sposób umacnia się system radziecki⁶.

Mówił o korespondencji z siostrą i stwierdził, że wszystkie listy miały stempel – „ocenzurowany”. Dodał, że nie wierzy w to, bo one [nie] były sprawdzane wszystkie, na pewno „tylko wyrywkowo”. Przytoczył cytat z listu do siostry: „ty się nie bój i pisz

^d *Wyraz wpisany odręcznie, nieczytelny.*

^{e-e} *Akapit zaznaczony na marginesie dwiema odręcznymi pionowymi kreskami.*

⁴ Brak bliższych danych dotyczących tej sprawy. Być może nazwisko zostało błędnie podane.

⁵ Chodzi o ks. Jerzego Galińskiego, proboszcza kościoła polskiego w Monachium (1978–1991).

⁶ Chodzi o plany budowy rurociągu gazowego z Zachodniej Syberii do krajów Europy Zachodniej (głównie RFN i Francji). Gazociąg ten, projektowany przez międzynarodowe konsorcjum, uzależniał jedną trzecią gazowego importu RFN (oraz dziewięć innych państw zachodnich) od dostaw radzieckich.

zupełnie prosto, co myślisz, bo tam i tak siedzą świny i dupy, którym kazano to robić, a oni rozcinają kopertę i stawiają tylko stempel”. Jako dowód, że tak jest, podał, że i ten list dotarł, a przecież cofnęliby go, gdyby był czytany.

Umówieni byliśmy na nowy tydzień po moim przyjeździe z Ulm, on miał odszukać nazwisko, które mu podałem. Mój miejscowy telefon znał. Zadzwoił we wtorek, by przeprosić, że się nie może spotkać, rano był w tym okresie b[ardzo] zajęty.

Ostatnie spotkanie było bezpośrednio przed moim wyjazdem, odprowadził mnie do samochodu w odległej dzielnicy, ja zostawiłem mu swój adres z Polski. Poprosiłem też o przechowanie 6 płyt polskich, które wziąłem na pamiątkę dla znajomych, w końcu ich nie rozdałem. Chciałem chociaż w ten sposób zapewnić sobie nawiązanie ponownego kontaktu.

Omówienie:

Informacja opracowana została przez KO „D”, który przez okres dwóch tygodni (26 I – 13 II 1983), turystycznie uzyskując przy poparciu SB, przebywał w RFN – Monachium – podczas którego^f nawiązał bezpośredni kontakt z J[erzym] Jankowskim, b[yłym] przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Wysokoprężnych Silników przy Zakładach Przemysłu Metalowego HCP w Poznaniu^g.

– Realizowane działania przez KO „D” w kierunku nawiązania kontaktu z osobami wywodzącymi się z b[yłej] Solidarności, w tym z przebywającymi z m. Poznania – jednostka ta wykonywała zgodnie z zatwierdzonym planem wykorzystania KO przez n[aczelnika] Wydziału V – ppłk. M[ieczysława] Chęcińskiego⁷ z dnia 10 I 1983 r.

– Jednocześnie podczas spotkania uzgodniono tematykę oraz sposób wręczenia przekazanych przedmiotów przez J[erzego] Jankowskiego dla swej narzeczonej Danuty Rochowskiej – zam. w Poznaniu.

– Poza tym z KO uzgodniono dalsze działania związane z utrzymywaniem bieżącej korespondencji z J[erzym] Jankowskim, a także zamierzenia i plany wyjazdu do Monachium w m[iesiącu] czerwcu 1983 r.

– Informację wykorzystać w sprawie operacyjnego sprawdzenia nr 30654 – prowadzonej przez tow. Kordeckiego – inspektora Sekcji VI tut[ego] wydziału.

Kier[ownik] S[ekcji] VIIA Wydz[iału] V
kpt. B[ogusław] Rasz^h

Oryginał – tow. KO

Egz. nr 1 – Wydz[iał] III Dep[artamentu] V MSW

Egz. nr 2 – Sek[cja] VI Wydz[iału] V

Egz. nr 3 – aa

Druk E.K./nr ks. masz. 248/83

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 11–14, mps.

^{f-f} Tak w tekście.

^{g-g} Podkreślono odręcznie.

^h Powyżej odręczny podpis.

⁷ Mieczysław Chęciński (ur. 1941) – naczelnik Wydziału IIIA (1975–1981) i Wydziału V KW MO w Poznaniu (1981–1983), zastępca szefa ds. SB WUSW w Poznaniu (1983–1986).

1983 kwiecień 18, Poznań – Pismo naczelnika Wydziału V KW MO w Poznaniu do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie Jerzego Jankowskiego, tajne specjalnego znaczenia

^aKomenda Wojewódzka
Milicji Obywatelskiej w Poznaniu^a
86 L.dz. Fr[?] 700 650/VII-01-83[?]^c

Poznań, dnia ^b18^b IV 1983 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 1^d

Naczelnik Wydz[iału] III Dep[artamentu] V
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
w Warszawie

W nawiązaniu do przesłanej informacji z dnia 24 II 1983 r. l.dz. OA-00650/VIIA/83 od KO „D” dot[yczącej] Jerzego Jankowskiego, b[yłego] przewodniczącego Komisji Fabrycznej NSZZ „Solidarność” w O[środku] B[adawczo-JR[ozwojowym] przy [Zakładach Przemysłu Metalowego] HCP, a ostatnio sprawującego funkcję członka Prezydium MKZ Region Wielkopolska, aktualnie przebywającego w RFN, informuję, iż źródło to „pod koniec m[iesiąca] czerwca planuje wyjazd do Monachium na okres 3–4 miesięcy. Podczas pobytu w Monachium KO będzie nadal kontynuował rozmowy z Jerzym Jankowskim^e.

Informuję również, że poprzez Jankowskiego istnieją możliwości nawiązania kontaktów przez KO „D” z pracownikami RWE.

^eW związku z tym proszę o zajęcie stanowiska w tej sprawie, a także o przekazanie kierunków działania dla naszego źródła z tytułu kontaktów z Jankowskim i pracownikami RWE^e.

^fNaczelnik Wydziału V
KW MO w Poznaniu
ppłk mgr M[ieczysław] Chęciński^f

Wyk[onano] w 2 egz.
Egz. nr 1 – adresat
Egz. nr 2 – aa
Oprac[owanie] BR VIIa
Druk G.G.
Nr ks. masz. 658/83

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 15, mps.

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^{b-b} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-00726/83.

^c Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] Głabiński: Pr[oszę] o rozmowę, data 20.04.83 r. i nieczytelny podpis.

^d Cyfra wpisana odręcznie.

^{e-e} Podkreślono odręcznie.

^{f-f} Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznie podpisem.

1983 kwiecień 19, Warszawa – Pismo dyrektora Departamentu I MSW do dyrektora Departamentu V MSW informujące o nominacji Jerzego Milewskiego na przewodniczącego Biura Koordynacyjnego Solidarności, tajne specjalnego znaczenia

^aPolska Rzeczpospolita Ludowa
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych^a
L.dz. OCE-001725/83^c

Warszawa, dnia ^b19^b IV 1983 r.
Tajne specjalnego znaczenia
Egz. nr 2^d

Dyrektor Departamentu V MSW
Tow. płk J[ózef] Sasin

Uzyskaliśmy informację, iż:
– B[ogdan] Lis przekazał nominację dla J[erzego] Milewskiego na przewodniczącego Komitetu¹ Koordynacyjnego Solidarności za Granicą przez kuriera wysłanego przez działacza emigracyjnych struktur Solidarności – Bronisława Piskozuba²;
– stałe kontakty z Lisem i Borusewiczem³ utrzymuje ksiądz Zieliński⁴ (b[liższych] d[anych] b[rak] z Gdańska.
Powyższe przekazujemy do ewentualnego wykorzystania.

Dyrektor Departamentu I MSW
płk F[abian] Dmowski^e

Odb[ito] w 3 egz. K.D.

Egz. 1 – dyrektor Biura Studiów SB MSW tow. płk W[ładysław] Kuca

Egz. 2 – **dyrektor Departamentu V MSW tow. płk J[ózef] Sasin**

Egz. 3 – aa

Oprac[owanie] B.G.

Nr ks. 1035/83

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 6, k. 114, mps.

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^{b-b} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-00743/83.

^c Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] płk Gołębiowski, data 19.04.83 r. i nieczytelny podpis. Poniżej sześć nieczytelnych podpisów i daty 19.04.83 r., 22.04.83 r., 21.04, 20.04.83.

^d Cyfra wpisana odręcznie.

^e Powyżej odręczny podpis.

¹ Właśc. Biura.

² Bronisław Piskozub (1946–1997) – działacz polonijny; od 1976 r. współpracownik KOR, organizator pomocy dla opozycji w kraju, założyciel organizacji Solidarité pour Solidarność, wiceprezes Kongresu Polonii Francuskiej.

³ Bogdan Borusewicz (ur. 1949) – historyk; członek KOR, działacz WZZ Wybrzeża (1978–1980), współorganizator strajku w Stoczni Gdańskiej, współautor „21 postulatów”, członek Prezydium MKZ w Gdańsku, po 13 XII 1981 r. w ukryciu, od 1982 r. członek RKK Gdańsk, od 1984 r. członek TKK, w 1986 r. aresztowany, poseł na sejm z list Solidarności, UD i PO (1991–2001), od 2005 r. senator, wiceminister MSWiA (1997–2001), od 2007 r. marszałek senatu.

⁴ Być może chodzi o ks. Bernarda Zielińskiego (ur. 1940) – duszpasterza środowisk twórczych archidiecezji gdańskiej, od 1985 r. proboszcza parafii pw. św. Antoniego w Brzeźnie.

Nr 28

1983 kwiecień 26, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału VII Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie Antoniego Grzybowskiiego (z załączoną notatką kontaktu operacyjnego ps. „Stanisław” z 14 stycznia 1983 r.), tajne

^aMinisterstwo Spraw Wewnętrznych^a
213 L.dz. OA-VII-0749/83^c

Warszawa, dnia ^b26^b IV 1983 r.

Tajne
Egz. nr ...^d

Naczelnik Wydziału III Departamentu V MSW
plk mgr M[ieczysław] Greszta

W załączeniu przesyłam notatkę z dnia 14 I 1983 r., źródło „Stanisław”, otrzymaną z Grupy Operacyjnej Dep[artamentu] V MSW w CSRS, dot[yczącą] ob[ywatela] austriackiego Grzybowskiiego Antoniego, ur. 31 V 1951 r. w Szczecinie. Nr paszportu M-0546463 z firmy austriackiej Polfarm, zam. w Wiedniu, ul. Kienmayer 44 – do ewentualnego operacyjnego wykorzystania.

Zal[ącznik]: 1

Naczelnik Wydziału VII
Dep[artamentu] V MSW
plk mgr J[erzy] Makocki^{e1}

Wyk[onano] w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Opr[acowanie] PCz

Druk K.R.

Ostrawa, dnia 14 I 1983 r.

Tajne

Notatka

W dniu 13 I 1983 r. od gospodarzy uzyskałem informację, że systematycznie raz w tygodniu przez przejście w Cieszynie wjeżdża do Polski ^fGrzybowski Antoni, ur. 31 V 1951 r. w Szczecinie, nr paszportu M-0546463, zatrudniony jako kierowca firmy Polfarm w Wiedniu, zam. Wiedeń, ul. Kienmayer 44, obywatelstwo austriackie^f.

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^{b-b} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-0803/83.

^c Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] Głabiński: Pr[oszę] [wyraz nieczytelny] GPK, data 27.04 i nieczytelny podpis.

^d Numeru nie wpisano.

^e Powyżej odręczny podpis.

^{f-f} Podkreślono odręcznie.

¹ Jerzy Makocki – zastępca naczelnika Wydziału IIIA SUSW w Warszawie (1975–1976), naczelnik Wydziału Paszportów KW MO w Płocku (1976–1979), naczelnik Wydziału II KW MO w Płocku (1979–1980), następnie przeniesiony do Departamentu V MSW.

Podróżuje osobowym mercedesem nr rej. W-765982. Przy każdym przekraczaniu granicy czesko-polskiej przewozi większą ilość paczek o nieznannej zawartości. Wg jego oświadczenia paczki mają zawierać żywność. Paczki są zamawiane w Austrii przez osoby zamieszkałe w Polsce. Na niektórych paczkach są adresy odbiorców zamieszkałych w Polsce. Z informacji wynika, że ^{s-s}Grzybowski paczki przewozi także polskim celnikom i przekazuje je w czasie odprawy celnej^s. Ze względu na dużą ilość paczek czeska kontrola celna nie jest w stanie sprawdzić zawartości wszystkich. Jest prowadzone tylko wrywkowe sprawdzenie zawartości. Istnieje podejrzenie, że obok żywności ^{h-h}Grzybowski może przewozić nielegalne materiały propagandowe lub inne przedmioty dla nielegalnych grup. W związku z tym proponuję zainteresować osobą Grzybowskiego kierownictwo GPK w Cieszynie^h celem ustalenia, do jakich rejonów kraju on jeździ, oraz wyjaśnienia, którzy celnicy polscy są z nim powiązani.

Stanisławⁱ

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 17–18, mps.

^{s-s} *Podkreślono odręcznie.*

^{h-h} *Fragment odręcznie podkreślony i zaznaczony na lewym marginesie pionową kreską.*

ⁱ *Wyraz wpisany odręcznie.*

Nr 29

1983 maj 4, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Biura Paszportów MSW do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie wywiadu Jerzego Milewskiego dla duńskiego dziennika „Politiken”, tajne

^aPolska Rzeczpospolita Ludowa
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Biuro Paszportów^a
04 L.dz. E-III-01395/III/83

Warszawa, dnia 4^b V 1983 r.
Tajne
Egz. nr 1^c

Naczelnik Wydziału III Departamentu V MSW
płk M[ieczysław] Greszta

Uprzejmie informujemy, że redakcja socjaldemokratycznego dziennika „Arbeiderbladet”¹ w dniu 25 kwietnia br. zamieściła przedruk wywiadu z duńskiego dziennika „Politiken”² z ^dJerzym Milewskim, przywódcą Biura Solidarności w Brukseli^d. Wywiad, którego udzielił J[erzy] Milewski, zawierał akcenty otwartego ataku na partię komunistyczną w Polsce.

^eNaczelnik Wydziału III
Biura Paszportów MSW
płk Jerzy Piątkowski^e

Wyk[onano] 2 egz.
Egz. nr 1 – adresat
Egz. nr 2 – aa
J.D.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 21, mps.

^{a-a} *Wpis w formie pieczęci z godłem. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] Głabiński i nieczytelna data.*

^b *Cyfra wpisana odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-0871/83.*

^c *Cyfra wpisana odręcznie.*

^{d-d} *Podkreślono odręcznie.*

^{e-e} *Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.*

¹ „Arbeiderbladet” – norweski dziennik powiązany z socjalistyczną Norweską Partią Pracy, funkcjonujący pod tą nazwą w latach 1923–1997.

² „Politiken” – duńska opiniotwórcza gazeta codzienna o profilu centrolewicowym założona w 1884 r.

1983 maj 10, Rzym – Szyfrogram nr 2035/II Ambasady PRL w Rzymie informujący o kontaktach włoskiej centrali związkowej CGIL z Biurem Informacyjnym Solidarności w Rzymie, tajne

Rzym, 10 V 1983 r.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Po wykorzystaniu należy szyfrogram zniszczyć zgodnie z przepisami o postępowaniu z dokumentami tajnymi.

Tajne

Szyfrogram nr 2035/II z Rzymu^a

Tow. [Eugeniusz] Noworyta¹ – Tow. [Sławomir] Dąbrowa²
Tow. [Emil] Wojtaszek³ depeszą nr 174 z 9 V 1983 r. podaje:

Tow. Szymczyk⁴ przeprowadził rozmowę z tow. Giulianotti z Wydziału Zagranicznego CGIL, przedstawiając informację o aktualnej sytuacji w kraju i nasze stanowisko.

W odpowiedzi prezentowane były następujące argumenty:

– Rzymskie biuro S[olidarności] jest afiliowane przy Federacji Jednościowej⁵. CGIL uczestniczy proporcjonalnie do innych central z[wiązków] z[awodowych] w finansowym podtrzymywaniu działalności biura. Obecnie ogranicza się to wyłącznie do pokrywania kosztów wynajmu lokalu. Inne formy finansowania zostały zawieszony kilka miesięcy temu.

– W ocenie kierownictwa CGIL biuro S[olidarności] nasuwa coraz większe zastrzeżenia, ponieważ często odchodzi w swej działalności od spraw ściśle związkowych.

– Oficjalnie obserwuje się zmniejszenie zainteresowania na przestrzeni ostatnich miesięcy publikacjami biura, również ze strony innych central związkowych i ośrodków politycznych; spadł też liczebnie personel biura o dwie osoby.

– CGIL będzie nadal formalnie popierać biuro, dopóki nie zapadną inne uzgodnienia na Federacji Jednościowej. W rzeczywistości jednak nie widzi ona szans na jego rozwój

^a *Wokół pięć nieczytelnych podpisów, daty 12 V 93, 15.05.83, 18 V. Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik Otrzymują:* Tow. Czyrek, Tow. Olszowski, **Tow. Kiszcak**, Tow. Rakowski, Tow. Gabrielski, Tow. Piątkowski, Tow. Ciosek, Tow. Zaręba, Tow. Pożoga, Tow. Dmowski, Tow. Misztal, Tow. Dega, Tow. Jaroszek, Tow. Kucza, Tow. Wiejacz, Tow. Dąbrowa, Tow. Frąckiewicz, Tow. Freyberg, Tow. Noworyta, Tow. Wykrętowicz.

¹ Eugeniusz Noworyta (ur. 1935) – dyplomata; od 1958 r. pracownik MSZ, ambasador w Hiszpanii (1977–1981) i Argentynie (1996–2000), dyrektor w MSZ (1981–1985), stały przedstawiciel PRL przy ONZ (1985–1989).

² Sławomir Dąbrowa (ur. 1938) – dyplomata; od 1960 r. pracownik MSZ, ambasador w Szwecji (1987–1990), Jugosławii (1995–2001) i Bułgarii (2003–2006).

³ Emil Wojtaszek (ur. 1927) – polityk, dyplomata; członek (1976–1981) i sekretarz KC PZPR (1980–1981), poseł na sejm (1980–1982), ambasador we Francji (1972–1976), we Włoszech i na Malcie (1981–1984).

⁴ Być może chodzi o Adama Szymczyka – konsula generalnego w Mediolanie (2004–2008).

⁵ Chodzi o związek trzech największych włoskich central związkowych: Federację CISL-CGIL-UIL, działającą od 1972 r.

w przyszłości i jeśli tylko zaistnieją warunki do nawiązania stosunków ze z[wiązkami] z[awodowymi] w Polsce, poparcie dla biura będzie wycofane.

– Odbudowanie normalnych stosunków z polskim ruchem związkowym CGIL uważa za konieczne. Zależy to jednak od „procesu uzwiązkowienia” świata pracy w Polsce oraz od tego, czy nowe z[wiązki] z[awodowe] będą „autentyczną reprezentacją klasy robotniczej”.

– W przypadku represji działaczy związkowych w Polsce CGIL będzie takie akty publicznie potępiać, tak jak potępia również publicznie sankcje Zachodu przeciwko Polsce. Kierownictwo CGIL jest zainteresowane stałą wymianą poglądów z towarzyszami polskimi, a w przyszłości, „gdy tylko dojrzeją warunki”, chętnie przyjmie inicjatywy zmierzające do odbudowania tradycyjnie dobrych kontaktów z polskim ruchem związkowym^b.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 20, mps.

^b *Brak podpisu.*

Nr 31

1983 maj 10, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do szefa Wydziału Ewidencji i Techniki Operacyjnej Zarządu Zwiadu WOP w sprawie Antoniego Grzybowskiego (wraz z odpowiedzią WOP z 11 sierpnia 1983 r.), tajne

Warszawa, dnia ^a10^a V 1983 r.

Tajne

Egz. nr 2^b

Szef Wydziału Ewidencji i Techniki Operacyjnej
Zarządu Zwiadu WOP
ppłk J[erzy] Rybkowski¹

Z uzyskanych informacji operacyjnych wynika, iż systematycznie raz w tygodniu przez przejście graniczne w Cieszynie wjeżdża do Polski ob. Grzybowski Antoni, ur. 31 V 1951 r. w Szczecinie, nr paszportu M-0546463, zatrudniony jako kierowca firmy Polfarm w Wiedniu, zam. Wiedeń, ul. Kienmayer 44, obywatelstwo austriackie. Podróżuje osobowym samochodem m[ar]ki Mercedes, nr rej. W-765982.

Wymieniony kaźdorazowo przewozi ze sobą większą ilość paczek żywnościowych przeznaczonych dla odbiorców w kraju. Przewozi również paczki o nieznaney nam wartości dla polskich celników zatrudnionych na przejściu granicznym w Cieszynie. Paczki te przekazuje w czasie odpraw celnych.

Zachodzi podejrzenie, iż w paczkach przekazywanych polskim celnikom może przetrzucać nielegalne materiały propagandowe lub inne przedmioty dla grup opozycyjnych działających w Polsce.

Powyższe przesyłam celem ewentualnego wykorzystania służbowego.

Z[astęp]ca naczelnika Wydz[iału] III
Dep[artamentu] V MSW
kpt. mgr J[an] Rząca^{c2}

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Opr[acowanie] i druk: S.G.

^{a-a} *Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-0902/83.*

^b *Cyfra wpisana odręcznie.*

^c *Powyżej odręczny podpis.*

¹ Jerzy Rybkowski – szef Wydziału Ewidencji i Techniki Operacyjnej Zarządu Zwiadu WOP (1979–1987).

² Jan Rząca (ur. 1947) – funkcjonariusz Wydziału VII Departamentu IIIA MSW (1979–1982), zastępca naczelnika (1982–1984), następnie naczelnik Wydziału III Departamentu V MSW (1984–1987), zastępca dyrektora Departamentu V MSW (1987–1989), zastępca dyrektora Departamentu Ochrony Gospodarki MSW (1989–1990).

Naczelnik Wydziału III Departamentu V MSW
w Warszawie

W nawiązaniu do pisma OA-III-0902/83 z dnia 10 V 1983 r. informuję, że podjęliśmy stosowne działania, w wyniku których ustalono, iż obywatel Austrii Grzybowski Antoni przekroczył ostatnio polsko-czechosłowacką granicę w Cieszynie w następujących terminach:

Wyjazd	Wyjazd
24 V 1983 r. samochód marki Mercedes, nr rej. W-319172	9 VI 1983 r. samochód marki Mercedes, nr rej. W-319172
16 VI 1983 r. samochód marki Mercedes, nr rej. W-319172	22 VI 1983 r. samochód marki Mercedes, nr rej. W-319172
24 VI 1983 r. samochód marki Mercedes, nr rej. W-319172	28 VI 1983 r. samochód marki Mercedes, nr rej. W-765982
30 VI 1983 r. samochód marki Mercedes, nr rej. W-765982	

W dniu 24 V 1983 r. wyjeżdżał z Grzybowskim z Polski ob[ywate]l PRL Celiński Kazimierz, legitymujący się paszportem SA-540535 wydanym przez KS MO w Warszawie. Na terenie Cieszyna Celiński kontaktował się z żoną attaché Ambasady PRL w Wiedniu ob. Sodul Bożeną, ur. 16 VIII 1947 r., podróżującą z kierowcą ob. Markiewicz Kazimierz, ur. 25 II 1929 r., legitymującym się paszportem SB-247260, samochodem Fiat 125p, nr rej[estracyjny] W-238643. Zachowanie się Celińskiego i Sodul wskazywało, że mogli być ze sobą w Cieszynie umówieni. Rewizja celna dokonana u Grzybowskiego Antoniego przyniosła wynik negatywny.

W dniu 9 VI 1983 r. razem z Grzybowskim wjeżdżała do PRL jego żona Jolanta, ur. 12 V 1956 r., legitymująca się paszportem konsularnym KIV 0259310 wydanym przez Ambasadę PRL w Wiedniu. Przywieźli do Polski 10 kg kawy, 4 kg włóczki, ½ kg przypraw oraz 6 tys. szylingów. Wyjechali z PRL 16 VI 1983 r. Prawdopodobnie przebywali u rodziny w Szczecinie przy ul. [...]. Wynik rewizji celnej w obu kierunkach był negatywny.

W dniu 22 VI 1983 r. razem z Grzybowskim przyjechał do Polski jego ojciec obywatel Austrii Grzybowski Adam, ur. 30 VII 1926 r., zam. Wiedeń, Ybbsstrasse 9/1/21, legitymujący się paszportem L-0952169 z wizą 8091/04/195/Los. Udawał się do Grzybowskiego Eugeniusza, zam. w Olsztynie przy ul. [...], prawdopodobnie na uroczystość

^{d-d} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^e Data wstemplowana.

^f Cyfra wpisana odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-0902/83.

^g Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek Tow. pplk Wieczorek, data 13.08.83 i nieczytelny podpis.

pogrzebową. W dniu 24 VI 1983 r. obaj Grzybowski wyjechali z Polski. Wynik rewizji celnej w obu kierunkach negatywny.

Dnia 28 VI 1983 r. Grzybowski Antoni wyjeżdżał do Polski, przywożąc paczki przystosowanym do tego celu samochodem marki Mercedes W-765982. Wynik kontroli celnej negatywny.

Wraz z Grzybowskim zgłosili przywóz paczek n[iżej] wymienieni:

1. Bednarz Marian, ur. 8 XI 1951 r., legitymujący się paszportem konsularnym KIV 0334622 wydanym przez Ambasadę PRL w Wiedniu, podróżujący samochodem marki Mercedes, W-747583;

2. Majda Krzysztof, ur. 4 VIII 1945 r., legitymujący się paszportem konsularnym KIV 0329257, wydanym przez Ambasadę PRL w Wiedniu, podróżujący samochodem marki Mercedes, W-229889. Wymieniony jest właścicielem firmy polonijnej Vinpol w Warszawie;

3. Franceschetti-Jankowicz Henryka, ur. 10 V 1951 r., legitymująca się paszportem konsularnym KIV 0247510 wydanym przez Ambasadę PRL w Wiedniu. Wymieniona jest żoną Bednarz Mariana oraz współwłaścicielką firmy Vinpol w Warszawie.

Grzybowski Antoni opuścił terytorium Polski w dniu 30 VI 1983 r., przebywał w Warszawie pod adresem [...]. Wynik rewizji celnej negatywny.

Z powyższego wynika, że podczas przeprowadzenia kilku rewizji nie stwierdzono, aby Grzybowski Antoni trudnił się przetrzaniem wrogich materiałów do Polski. Niemniej jest on osobą godną zainteresowania, ponieważ rzeczywiście stara się nawiązać kontakty z celnikami, którym wręcza drobne upominki (papierosy, kawa), oraz posiada w notatkach liczne adresy w Polsce, między innymi do ob. Moczulskiej³.

Załącznik: fotokopie dokumentów i notatek na 18 ark[uszech] – adresat^h.

Szef Oddziału Kontroli Ruchu Granicznego
Zarządu Zwiadu WOP
wz. ppłk mgr Eugeniusz Musiński⁴

Wydrukowano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Wyk[onał] płk Cz.O.

Dnia 10 VIII 1983 r.

Druk M.T. ks. 0297

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 19, 44–46, mps.

^h Załącznik nie jest publikowany.

ⁱ Powyżej odręczny podpis.

³ Prawdopodobnie chodzi o Marię Moczulską, żonę Leszka Moczulskiego, założyciela KPN. Choć formalnie nie należała do partii, w latach 1980–1984 i 1985–1986 za jej pośrednictwem Leszek Moczulski, osadzony w więzieniu, kontaktował się z działającymi w podziemiu strukturami KPN.

⁴ Eugeniusz Musiński – szef Oddziału Kontroli Ruchu Granicznego Zarządu Zwiadu WOP, zastępca szefa Wojsk MSW (1988–1989).

1983 czerwiec 10, Łódź – Wyciąg z informacji operacyjnej tajnego współpracownika ps. „Leszczyński” o organizacji Solidarność Szwedzko-Polska z 9 czerwca 1983 r., tajne specjalnego znaczenia

Łódź, dnia 10 VI 1983 r.
Tajne spec[jalnego] znacz[enia]
Egz. pojed[ynczy]

Wyciąg
z informacji operacyjnej TW ps. „Leszczyński”
z dnia 9 VI 1983 r.

W Szwecji z inicjatywy centrali związkowej LO została utworzona organizacja Solidarność Szwedzko-Polska. W skład zarządu weszli także J. Czimek^a i A[ndrzej] Trautman¹. J. Czimek prosił o znalezienie sposobu do przesyłania informacji niezbędnych do prowadzenia działalności na tamtym terenie. Podczas rozmowy z Wandą ustalono, że znajdzie ona osobę (obcokrajowca), która dzięki częstym wizytom w Polsce będzie się mogła podjąć przekazywania tych informacji do Szwecji. Zostały także przekazane przez z[wiązki] z[awodowe] z Norwegii pieniądze przeznaczone dla osób „represjonowanych”. Przekazane one zostaną za pośrednictwem ob[ywatela] Szwecji, który w dniu 10–11 VI 1983 r. będzie z wizytą w Warszawie. Kontakt w W[arsza]wie: tel. 19-66-14, Alicja Nowak (Polak). Pieniądze będą przekazane na ręce Grzegorza Sierockiego².

Za zgodność^b

– Alicja Polak (Nowak), zam. W[arsza]wa, ul. [...], ma w Szwecji brata Tadeusza Przygodę, zam. Klubbacken 7 NB, 12-656 Hägersten.

– W dniu 18 VII 1983 r. Tad[eusz] Przygoda przyjechał z żoną do Polski, zatrzymał się u Barbary Ślenzakowskiej, W[arsza]wa, ul. [...] (przyplłynął promem „Pomerania”)^b.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 22–23, rkps.

^a Czimek?

^b Poniżej nieczytelny podpis.

¹ Andrzej Trautman (ur. 1948) – współorganizator strajku w łódzkim MPK w sierpniu 1980 r., członek Prezydium ZR Ziemi Łódzkiej, w stanie wojennym internowany, w 1983 r. wraz z rodziną osiedlił się w Szwecji.

² Grzegorz Sierocki (ur. 1954) – członek ZR Ziemi Łódzkiej, w stanie wojennym internowany, działacz podziemnej Solidarności.

1983 czerwiec 24, Warszawa – Informacja operacyjna tajnego współpracownika ps. „Rafał” o działaniach Polonii holenderskiej, tajne specjalnego znaczenia

Źródło: TW ps. „Rafał”

Przyjął: por. Adam Żaczek

Dnia 23 VI 1983 r. w godz. 13.00–14.10

MK – „Grzyb”

Warszawa, dnia ^a24^a VI 1983 r.

Tajne spec[jalnego] znaczenia

Egz. nr 2^b

Informacja operacyjna

Na spotkaniu w dniu ww. TW ps. „Rafał” przekazał następującej treści informację:

1. Dnia 9 kwietnia br. TW wyjechał turystycznie do Holandii w odwiedziny do swojej rodziny. Po kilku dniach pobytu z komunikatu tv dowiedział się, że przed polskim przedstawicielstwem dyplomatycznym w Hadze ma się odbyć demonstracja grup emigracyjnych polskiej Solidarności. Dokładnie nie pamięta daty, ale to było w połowie miesiąca kwietnia. Wraz ze swym szwagrem udali się w rejon planowanej manifestacji. Po zajechaniu na miejsce przed przedstawicielstwem polskim był tłum większy niż ok. 90 osób, który okrążony był przez policję. Kordon był w kształcie podkowy. Osób w tym czasie w pobliżu przedstawicielstwa nie dopuszczano. Manifestujący mieli flagi Solidarności. Słychać było także okrzyki antypaństwowe i antyrządowe. Ze strony samych mieszkańców Hagi nie zaobserwowano zainteresowania tą manifestacją.

2. Zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami ok. 22 kwietnia br. TW przebywał w Hadze u ks. Pletzera. Przekazał mu prośbę ks. [Józefa] Skarpetowskiego¹ z parafii św. Augustyna w Warszawie dot[yczącą] zwiększenia pomocy materialnej w postaci darów, głównie odzieży. Ks. Pletzer TW przyjął bardzo ozięble. Po przekazaniu prośby stwierdził, że sam nie jest już bardzo zainteresowany organizacją pomocy materialnej dla Polaków, gdyż i tak jej było za dużo. Dalej stwierdził, że polskie duchowieństwo nie powinno już liczyć na dalszą pomoc, gdyż i tak była ona za duża, a sprawa jej zwiększenia jest nader trudna, ze względu na to, że skąd brać tych ofiarodawców, a po drugie, nie ma czym przywozić do Polski, gdyż przewoźnicy też niechętnie zabierają paczki. Ks. Pletzer nadmienił także, że niektórzy księża w Polsce dary wykorzystywali do pomnażania swojego bogactwa, co on nie widzi mile. Zatem do prośby ks. Skarpetowskiego odniósł się jako „bezczelnej”.

Na zakończenie rozmowy ks. Pletzer zapytał, kiedy TW wraca do Polski. Po otrzymaniu odpowiedzi stwierdził, że jak będzie miał coś ciekawego – to skontaktuje się z „Rafałem”. Przed wyjazdem „Rafał” otrzymał telefon od ks. Pletzera, że nic ciekawego nie ma do niego, a sprawa zwiększenia pomocy nie będzie jak na razie rozpatrywana.

^{a-a} Wpisano odręcznie.

^b Cyfra wpisana odręcznie.

¹ Józef Skarpetowski (ur. 1943) – duchowny katolicki; wikariusz parafii pw. św. Augustyna w Warszawie (1975–1983), parafii w Konstancinie (1984–1985), parafii pw. Matki Bożej Różańcowej na Bródnie (1985–1986) i pw. św. Floriana na Pradze (1986–1989), od 1989 r. proboszcz parafii pw. św. Brata Alberta w Wesolej-Zielonej.

3. Podczas pobytu w Holandii TW „Rafał” nawiązał kontakt z Joanną Brüsch z De Lier, która wyszła za mąż za Holendra, a pochodzi z Otwocka. W rozmowach wymieniona ubolewała z powodu rozwiązania Solidarności, lecz z drugiej strony była zadowolona, że w Polsce panuje spokój. W trakcie jednej z rozmów oznajmiła TW, że gdy w Polsce ogłoszono stan wojenny, w Amsterdamie powstał komitet Solidarności – wspierany przez kler ze środowisk polonijnych. Kler nawoływał również do organizowania pomocy dla grup emigracyjnych i rodzin internowanych. Na ten apel wymieniona udała się do siedziby tego komitetu. Na zewnątrz siedziby wisiała biało-czerwona flaga z napisem czarnym na białym tle flagi biało-czerwonej „Solidarność”. W komitecie zastała dwóch młodych mężczyzn, którzy nawet nie przedstawili się jej. Zachowanie ich było niezbyt przyjemne. Dlatego też z zaplanowanych darów do przekazania dała tylko odzież i żywność, a kwoty pieniężnej nie pozostawiła, ponieważ uznała, że nie są to osoby godne zaufania.

4. Polacy zatrudnieni prywatnie w De Lier – głównie w gospodarstwach ogrodniczych – są szczególnie pilnowani przez nadzór. Stosunek Holendrów nie jest zbyt przychylny do nich. Dla przykładu podał TW, że był taki przypadek nie raz, kiedy zaczęli się „objać” przy pracy. Nadzorca powiedział wówczas do nich – „panowie, trzeba tu pracować, bo i u was w Polsce też się strajki skończyły”. Nadmienił także, że razem z nim pracowało dwóch Polaków i trzech Greków. Polacy przyjeżdżali do pracy z rejonów ościennych De Lier; wie o nich tylko tyle, że byli z woj. rzeszowskiego, jeden o imieniu Jan, a drugi Bolesław. Bliższych danych nie ujawnili o sobie. Sam TW też nie interesował [się] bliżej nimi, gdyż zachowanie ich było poprawne. Dyskusji na tematy polityczne nie podejmowali. Ubolewali jedynie, że podczas pielgrzymki papieskiej będą na obczyźnie.

5. Sprawy Solidarności są wg TW ps. „Rafał” przebrzmiały wśród Holendrów. Są oni obecnie zainteresowani głównie sprawą rozmieszczenia w Europie Zachodniej, w tym i w ich kraju, rakiet amerykańskich. O tym się powszechnie dyskutuje. Holendrzy obawiają się rozmieszczenia rakiet. Twierdzą, że jest to tylko w interesie Stanów Zjednoczonych. Gdy rakiety będą na ich terytorium, to Holandia stanie się także celem w strategii radzieckiej. Są i tacy, co twierdzą, że w związku z rozmieszczeniem rakiet nie ma co ubolewać. Nie zajmują określonego stanowiska – twierdząc, że w razie konfliktu USA staną w ochronie interesów holenderskich. Tylko w środkach masowego przekazu, w programach odbieranych z 14 sieci rtv w Europie Zachodniej, niekiedy ożywa sprawa Solidarności. Gloryfikowano ją głównie po 1 Maja. Nie dano wówczas migawek w tv z oficjalnych obchodów, lecz z manifestacji organizowanych przez Solidarność. Łączono to także z komentarzami w związku z wizytą papieską², twierdząc, że powinna być to totalna demonstracja wiernych przeciwko władzy gen. Jaruzelskiego. Rozpędzenie demonstrujących członków Solidarności w dniu 1 maja w Warszawie łączono z demonstracjami we Francji. Holendrzy byli zdania, że rozpędzanie demonstrujących w Polsce to zabawa, a nie konkretne działania, co porównywano ze zdecydowanymi działaniami policji francuskiej.

6. Dnia 23 bm. w godz[inach] popołudniowych TW odwiedził ks. Skarpetowskiego, któremu zdał relację z rozmowy z ks. Pletzerem.

² Chodzi o drugą pielgrzymkę Jana Pawła II do Polski, która odbyła się 16–23 VI 1983 r.

Omówienie informacji

TW z Holandii do Polski wrócił 18 bm. Nie spotkał się w Holandii z żadną ofertą przetrzutu materiałów prosolidarnościowych do Polski. Zgodził się na propozycję nawiązania kontaktu z podziemiem Solidarności przy naszej pomocy i świadczenia usług z zakresu naprawy sprzętu powielającego – „w miarę posiadanego czasu wolnego”. Na spotkaniu okazano TW zdjęcie poszukiwanego Zbigniewa Bujaka i omówiono tok postępowania w razie uzyskania informacji o jego miejscu ukrywania się – bądź spotkaniu ulicznym. Prosi mnie także o pomoc w kwestii spowodowania przyspieszenia wydania paszportu jego żonie na wyjazd z synem do Holandii na okres wakacji. Jest to podyktowane tym, że ma już zarezerwowane miejsce w PLL LOT do dnia 2 lipca br. – a na pozostałe rejsy brak już wolnych miejsc, a podróż pociągiem jest bardzo uciążliwa – tym bardziej z dzieckiem.

Termin następnego spotkania umówiono na dzień 4 lipca 1983 r. w stałym miejscu, godz. 12.00.

Zadanie:

Oprócz zadań związanych z poszukiwaniem Zb[igniewa] Bujaka TW w dalszym ciągu będzie wykorzystywany do ujawniania punktów nielegalnego druku wydawnictw bezdebitowych. Ma możliwości w tym względzie z racji wykonywanego zawodu.

Przedsięwzięcia:

Dane dot[yczące] działalności Solidarności w Holandii i nastrojów z tym związanych przekazać do sprawy krypt[onim] „Zachód”.

Dane dot[yczące] ks. Skarpetowskiego i Pletzera przekazać do Wydz[iału] IV KS MO.

St[arszy] insp[ektor] Wydz[iału] III
Dep[artamentu] V MSW
ppor. A[dam] Żaczek^o

Wyk[onano] w 2 egz.

Druk J.P.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 32–36, mps.

^o Powyżej odręczny podpis.

Nr 34

1983 lipiec 8, Kielce – Pismo naczelnika Wydziału V KW MO w Kielcach do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie przyjazdu Karola Ryczela do Polski, tajne

^aKomenda Wojewódzka
Milicji Obywatelskiej
w Kielcach^a
48 L.dz. CA-V-O 846/83^d

Kielce, dnia 8^b VII 1983 r.
Tajne
Egz. nr 1^c

Naczelnik Wydziału III Departamentu V
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
w Warszawie

Informacja

Z uzyskanej informacji wynika, że b[yły] internowany Karol Rischel¹, s. Brunona i Marii z d. Kolano, ur. 1 III 1943 r. w Lublińcu, obecnie zam. 7900 Ulm w RFN (a uprzednio w Kielcach na ul. [...] pod nazwiskiem Karol Ryczel), b[yły] działacz Solidarności, dwukrotnie internowany, otrzymał paszport konsularny i w dniu 5 VII 1983 r. miał przyjechać do Polski. Paszport otrzymał z zastrzeżeniem prawa zatrzymania się w miejscu poprzedniego zameldowania (w Kielcach). Mimo tego do Kielc ma zamiar przyjechać w dniach 15–16 lipca br., jadąc z m. Krapkowice, woj. Opole, gdzie zamieszkują jego rodzice, a następnie udać się do m. Oszczów, woj. Zamość, do swoich teściów.

Należy nadmienić, że ojciec K[arola] Rischela – Brunon Ryczel – w czasie wojny był żołnierzem Wehrmachtu i brał udział w walkach o Stalingrad.

Karol Rischel posiada wykształcenie wyższe – magister psychologii – ukończył KUL w Lublinie.

Wymieniony od 1974 r. podjął pracę w Kieleckich Zakładach Wyrobów Papierowych w Kielcach, ostatnio pracował na stanowisku kierownika działu BHP.

Z chwilą zmiany sytuacji politycznej w kraju w 1980 r. bardzo aktywnie zaangażował się w działalność wrogą, wykazując szczególnie niezadowolenie ze zmian zachodzących w naszym kraju. Był duchowym przywódcą organizowania strajków w KZWP oraz autorem postulatów załogi.

Po utworzeniu Solidarności zdał legitymację partyjną i został wybrany na wiceprzewodniczącego Krajowej Komisji Koordynacyjnej Papierników NSZZ „Solidarność”,

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^b Cyfra wpisana odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-01215/83.

^c Cyfra wpisana odręcznie.

^d Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] ppłk Wieczorek, data 9.07.83 i inicjały JR.

¹ Karol Ryczel (ur. 1943) – działacz Solidarności w Kieleckich Zakładach Wyrobów Papierowych, w stanie wojennym internowany.

gdzie funkcję tę pełnił do czasu jego internowania, tj. 13 XII 1981 r. Zwolniony został w dniu 15 I 1982 r.

W dniu 9 VI 1982 r. ponownie ^{e-e}został internowany o to^e, że w dniu 6 VI 1982 r., uczestnicząc w konsekracji bp. [Mariana] Jaworskiego², demonstracyjnie manifestował przynależność do Solidarności.

Ze względu na trudną sytuację rodzinną (dwoje nieletnich dzieci i [...] ^f) z internowania zwolniony został w dniu 21 VI 1982 r.

Po otrzymaniu wizy do RFN i uzyskaniu zgody na wyjazd emigracyjny kraj opuścił w dniu 21 IX 1982 r. wraz z żoną Genowefą, ur. 3 VI 1942 r., córką Anitą, ur. 12 V 1969 r., i Kingą, ur. 3 IV 1981 r.

Karol Ryczel w czasie pobytu w Polsce zostanie objęty kontrolą operacyjną.

^gNaczelnik Wydziału V
KW MO w Kielcach
pplk Antoni Rupniewski^{g3}

Odbito w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Opr[acowanie] A.K.

Druk: B.O.

Dz. maszyn. Nr 0919/83^h

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 40–41, mps.

^{e-e} *Tak w tekście.*

^f *Pominięto dane wrażliwe.*

^{g-g} *Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.*

^h *Poniżej odręczny dopisek [fragment nieczytelny] zabezpieczenia jego pobytu w Opolu i Zamościu. Czy zabezpieczono czas pobytu, czy termin przejść granicznych. Dnia 15.07 z z[astęp]cą nacz[elnika] Wydz[iału] V KW MO Kielce uzgodniłem miejsce [?] pobytu ww.*

² Marian Jaworski (ur. 1926) – duchowny katolicki; sekretarz Rady Naukowej Episkopatu Polski (1970–1980), dziekan Papieskiego Wydziału Teologicznego w Krakowie (1976–1981), rektor Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (1981–1987), biskup polskiej części archidiecezji lwowskiej (1984–1991), arcybiskup metropolita Lwowa (1991–2008), od 2001 r. kardynał.

³ Antoni Rupniewski – naczelnik Wydziału III KW MO w Kielcach (1975–1978), naczelnik Wydziału IIIA, następnie Wydziału V KW MO/WUSW w Kielcach (1978–1985).

1983 sierpień 17, Poznań – Meldunek operacyjny o nawiązywaniu przez emigrantów politycznych kontaktów ze strukturami solidarnościowymi na Zachodzie, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia

^aKomenda Wojewódzka
Milicji Obywatelskiej
w Poznaniu^a

Poznań, 17 VIII 1983 r.

Meldunek operacyjny

Nr meldunku: 0419

Tajne specjalnego znaczenia

ID osoby wyp[elniającej]: 01763

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Kuta

ID osobowy: 01763

Pseudonim: Honoriusz

ID źródła: PO030919^b

Uzupełniając meldunek dot[yczący] wrogiej działalności w środowisku, wyjaśnianej w ramach sprawy obiektowej nr rej. WA071242 krypt[onim] „Zachód”, prowadzonej przez Wydział III Dep[artamentu] V MSW, informuję, że Araszewski Roman, zam. W[arsza]wa, ul. [...], przekazuje byłym działaczom Solidarności wyjeżdżającym na stałe do k[rajów] k[apitalistycznych] adresy do nawiązywania kontaktów ze strukturami Solidarności na Zachodzie.

W sposób operacyjny uzyskano następujące adresy:

Holandia – f[ir]ma MET-HOS, prezes H. Birken, zam. Postbus 19, 9700 MA, Groningen.

Francja – Remy Dagorne, zam. 5, Gare de Versailles, Les Grandes Terres, 78160 Marly-le-Roi.

Szwajcaria – Christiane Kocher, zam. Traversière 11, CH-2013 Colombier,
– Christiane i Ren Peter, zam. C.P.14, Colline 9, CH 2013 Colombier,
– Claudine Mose-Luder, zam. Coteaux 6, CH 2013 Colombier,
– Jean François Künzi, zam. Poste 6, CH 2013 Colombier,
– Genné René, zam. 2202 Chambrelieu.

Włochy – Raffaella Antonello, zam. 80132 Napoli, via Nicotera 70.

Z operacyjnych informacji wynika także, że w Szwajcarii, w miejscowości Colombier-Neuchâtel, przez ww. ob[ywatela] Szwajcarii Jeana Künzi (pastor) została utworzona 12-osobowa grupa mieszkańców tej miejscowości, udzielająca pomocy materialnej byłym działaczom Solidarności, internowanym i „prześladowanym” za działalność

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem. Z prawej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-0767/83.

^b Poniżej odręczny dopisek Tow. ppłk Wieczorek, data 22.08.83 i nieczytelny podpis. Z prawej strony odręczny dopisek s[prawa] ob[iektowa] „Zachód”, poin[ormować] Dep[artament] I, plk [nieczytelne nazwisko].

nielegalną. Kontakty tej grupy z osobami w PRL są również nielegalne, jeśli chodzi o łączność korespondencyjną, natomiast w przesyłanych darach do PRL mogą znajdować się materiały poligraficzne na potrzeby podziemia. W sprawie tej prowadzone jest rozpoznanie dla potwierdzenia ww. działalności.

°Naczelnik Wydziału V
KW MO w Poznaniu°

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 48–49, mps.

°-° *Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.*

1983 sierpień 31, Warszawa – Wyciąg z meldunku nr 113 Biura Paszportów MSW o powstaniu emigracyjnej organizacji solidarnościowej w Berlinie Zachodnim z 24 sierpnia 1983 r., tajne

S[prawa] ob[iektowa] [kryptonim] „Zachód”
(Berlin Zach[odni])

Warszawa, dnia 31 VIII 1983 r.

Tajne

Egz. pojed[ynczy]

Wyciąg

z meldunku nr 113 Biura Paszportów MSW
z dnia 24 sierpnia 1983 r.

Działalność komórki b[yłego] NSZZ „Solidarność” w Berlinie Zach[odnim]

Wydział Paszportów WUSW w Łodzi uzyskał informację, iż na terenie Berlina Zachodniego podjęła działalność tzw. Grupa Robocza b[yłego] NSZZ „Solidarność”¹, mająca swoją siedzibę przy Prozgosecherstr[asse]^a 7. Aktywnymi działaczami tej grupy są m.in. byli mieszkańcy Łodzi: Wojciech Drozdek² i jego żona Barbara Drozdek-Nowakowska³. W[o]jciech Drozdek w 1978 r. wyjechał do Austrii na pobyt czasowy, natomiast jego żona – były pracownik naukowy Uniwersytetu Łódzkiego – w marcu 1979 r. otrzymała zgodę na wyjazd emigracyjny do Berlina Zachodniego. W mieszkaniu wymienionych mieści się punkt koordynacyjny informacji napływających od działaczy Solidarności z innych państw zachodnich.

Za zgodność^b

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 50, rkps.

^a Nazwa prawdopodobnie zniekształcona.

^b Poniżej nieczytelny podpis.

¹ Chodzi o Grupę Roboczą NSZZ „Solidarność”, która działała w latach 1983–1990.

² Wojciech Drozdek – działacz polonijny; kierownik Księgarni Polskiej w Berlinie Zachodnim, redaktor pisma „Pogląd” (1984–1988).

³ Barbara Drozdek-Nowakowska (ur. 1951) – działaczka Solidarności z regionu łódzkiego, od listopada 1981 r. na emigracji w Berlinie Zachodnim, współzałożycielka Grupy Roboczej Solidarności w Berlinie Zachodnim (1982), organizatorka pomocy materialnej dla podziemnej Solidarności.

1983 wrzesień 6, Elbląg – Informacja o norweskim Komitecie „Solidarności z Solidarnością” pochodząca ze sprawy operacyjnego sprawdzenia kryptonim „Fanatyk”, prowadzonej przez Wydział V WUSW w Elblągu, tajne

Norwegia

6 IX 1983 r.

Tajne

Egz. poj[edynczy]

Informacja

ze sprawy operacyjnego sprawdzenia krypt[onim] „Fanatyk”
prowadzonej przez W[ydział] V WUSW Elbląg

Figurant sprawy o[peracyjnego] s[prawdzenia] krypt[onim] „Fanatyk” (nr meld[unku] początk[owego] 2052/81) ob. Brzozowski Dariusz¹ wspólnie z Kwiek^a Waldemarem, s. Jerzego, ur. 26 XI 1952 r., były internowany przez Wydz[iał] II WUSW Elbląg, zorganizował w Norwegii komitet pn. „Solidarność z Solidarnością”, w ramach którego zamierzają scentralizować i prawdopodobnie przejąć kierownictwo nad całością działań prosolidarnościowych w tym kraju, m.in. nad pomocą charytatywną.

Na terenie Norwegii działa również ob. Dziejdzic, kuzynka Magdy Wójcik (b[liższych] d[anych] b[rak]), członek b[yłej] K[omisji] K[rajowej] S[olidarności].

Za zgodność^b

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 51, rkps.

^a W dokumencie Kniek.

^b Poniżej nieczytelny podpis.

¹ Dariusz Brzozowski – działacz Solidarności z Elbląga, w stanie wojennym internowany, osadzony w ośrodku odosobnienia w Iławie, gdzie w 1982 r. współtworzył podziemne Radio Internowa.

1983 wrzesień 19, Warszawa – Informacja ze spotkania z tajnym współpracownikiem ps. „Róża” na temat jego wyjazdu służbowego do Belgii, tajne specjalnego znaczenia

Źródło: TW „Róża”

Przyjął: ppor. St[anisław?] Rzeszut

Miejsce: kawiarnia Gwiazdka

Warszawa, dnia 19 IX 1983 r.

Tajne ^aspec[jalnego] znaczenia^a

Egz. nr 1

Informacja

ze spotkania z TW „Róża” z dn[ia] 19 września br.

W dniach 30 czerwca – 11 lipca 1983 r. przebywałem służbowo w Belgii z Zespołem Pieśni i Tańca „Wilamowice” przy Spółdzielni Rękodzieła Ludowego i Artystycznego „Sztuka Beskidzka” w Czechowicach-Dziedzicach. Celem wyjazdu był udział ww. zespołu w festiwalu zespołów folklorystycznych. Organizatorem Festiwalu był p. Villy Vandersteen¹, kierownik zespołu folklorystycznego De Eglutier^b (zam. B-8710 Heule-Kortrijk, tel. 056-354294).

Członkowie grupy polskiej rozlokowani zostali po 2 osoby u rodzin belgijskich. Najciekawiej zakwaterowani zostali prezes spółdzielni Sztuka Beskidzka P. Łopadczak i dyrektor Woj[ewódzkiego] Domu Kultury w Bielsku-Białej p. Andrzej Binek (odniosłem wrażenie, że otrzymał on jakieś dyspozycje z KW MO Bielsko-Biała, cały czas sprawiał wrażenie „tropiącego” wszystkich i wszystko). Ww. zakwaterowani byli u Polki, p. Gertrudy Odwald (Spijner 17, 8720 Kuurne), młodej wdowy, z którą wspólnie mieszkał p. Przybyszewski, członek prezydium rady krajowej² NSZZ „Solidarność”^c w Gdańsku. Zszedł on na ląd ze statku po ogłoszeniu stanu wojennego. Wiele informacji o nim i jego działalności udzielić mogą ww. Przyjaciółką p. Odwald i p. Przybyszewskiego, finansującą wielu Polaków, i gorącą zwolenniczką Solidarności, jest p. Alina Dukienia-Devolder, żona byłego komisarza policji w Kongo, od 5 lat mieszkająca na stałe w Belgii (Eltde Juliddn^d 7, 8720 Kuurne); właściciele Taxi-drek. ^eMa stałe kontakty z Polską, przyjeżdża tu corocznie, brat Józef Sadłucki, zatrudniony w Z[akładach] M[echanicznych] „Ursus” w Ursusie, w Zakładzie Silników Licencyjnych (zam. W[arszawa], ul. [...])^e.

Do najciekawszych spotkanych osób należy niewątpliwie ksiądz polski Zdzisław Król³, zam. we Francji (Roubaix, rue Grande 128, tel. 707611). Jest to zażarty przeciwnik

^{a-a} *Dopisano odręcznie.*

^b *Nazwa prawdopodobnie zapisana fonetycznie.*

^{c-c} *Podkreślono odręcznie.*

^d *Nazwa prawdopodobnie zniekształcona.*

^{e-e} *Fragment odręcznie podkreślony i zaznaczony na lewym marginesie pionową kreską. Obok dopisek T[ow.] Rudecki.*

¹ Być może omyłkowo podano nazwisko Villy’ego Vandersteena (1913–1990) – belgijskiego twórcy komiksów.

² Być może chodzi o Komisję Krajową NSZZ „Solidarność”.

³ Zdzisław Król – duchowny katolicki, chrystusowiec; proboszcz polskiej parafii pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Roubaix.

naszego ustroju i organizator życia i działalności Solidarności i wywrotowców wszelkiego kalibru na terenie Francji. Kościół polski w Roubaix i dom polski są domem dla uchodźców polskich. Na terenie kościoła mieszka na stałe kilkunastu młodych ludzi, którzy pod wodzą księdza prowadzą działalność antypaństwową, drukują biuletyny, znaczki Solidarności, wysyłają paczki. Ksiądz dużo opowiadał o działalności p. [Andrzeja] Zająca⁴ na terenie Francji, mówił o tym, że jego żona była we Francji odpowiednio przeszkolonym agentem służby bezpieczeństwa.

^fWedług księdza taką samą rolę jak Zając pełni obecnie we Francji p. [Jan] Walczak. Wartą zauważenia jest postać kierowcy Oddziału „Orbis” w Bielsku-Białej p. Lecha Gąbalskiego. Miał on na terenie Belgii i Francji wiele kontaktów z tzw. nową emigracją. Oburzający jest fakt pobrania przez ww. [od] uczestników wyjazdu kwoty 212,5 dolarów USA (5 dolarów USA od osoby) na rzekome koszty za wyżywienie i ryczałt na noclegi. Ww., [podobnie] jak i uczestnicy wyjazdu, korzystał bezpłatnie z wyżywienia i zakwaterowania.

Po przekroczeniu granicy NRD–RFN zażądał ww. kwoty i szantażował zespół, że w przypadku nieotrzymania dewiz zrobi kółeczko na granicy i wróci do Polski. Cały czas zachowanie ww. osoby budziło sprzeciw uczestników wyjazdu. Godny ubolewania jest fakt, że taka osoba wyjeżdża często za granicę i prawdopodobnie dochody takie są stałym dodatkiem do jej pensji^f.

Andrzej Róża

^gOmówienie informacji:

Informacja jest jednoźródłowa, wiarygodna. Poprzednie informacje z tego samego źródła były sprawdzone i nie było żadnych zastrzeżeń.

Informacji tej rozszerzyć nie można, ponieważ TW „Róża” [był] służbowo w Belgii z Zespołem Pieśni i Tańca „Wilamowice” i nie ma możliwości następnego wyjazdu, ponieważ otrzymał inny odcinek pracy.

Informację przekazuję Wydz[iałowi] III Dep[artamentu] V zgodnie z poleceniem naczelnika Wydz[iału] VII^g.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 60–61, mps.

^{f-f} *Akapity zaznaczone na lewym marginesie odręcznie pionową kreską. Obok dopisek wyciąg do [nieczytelny skrót].*
^{g-g} *Dopisane odręcznie. Poniżej nieczytelny podpis.*

⁴ Andrzej Zając (ur. 1945) – pracownik przedsiębiorstwa Metalplast w Bielsku-Białej, członek Prezydium MKZ Region Podbeskidzie i ZR Podbeskidzie (1980–1981), delegat na IKZD, w stanie wojennym internowany, w 1982 r. wyjechał czasowo do Francji. Jego powrót do kraju w kwietniu 1983 r. polskie władze wykorzystały propagandowo (wyróżniał swoje „rozczarowanie” Zachodem i podkreślał „machinacje” Biura Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu). Z analiz francuskiego MSZ wynika, że w środowisku działaczy Solidarności Zająca oskarżano o współpracę z polskimi służbami specjalnymi, zob. Centre des Archives Diplomatiques (Nantes), Pismo Toussainta Marcaggi z Ambasady Francuskiej w Warszawie do ministra spraw zagranicznych Claude’a Cheysson, 22 IV 1983 r., b.p.

Nr 39

1983 wrzesień 28, Warszawa – Pismo szefa Oddziału Kontrwywiadu Zarządu Zwiadu WOP do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie Antoniego Grzybowskiego (z załączonym wyciągiem z informacji tajnego współpracownika ps. „Jędrək”), tajne

^aDowództwo
Wojsk Ochrony Pogranicza
Zarząd Zwiadu^a
Nr 01627/ZW^d

Warszawa, 28 IX 1983 r.^b
Tajne
Egz. nr 1^c

Naczelnik Wydziału III Departamentu V MSW
w Warszawie

Nawiązując do pisma Zarządu Zwiadu WOP nr 01318/ZW z dnia 11 VIII 1983 r. oraz rozmowy telefonicznej przeprowadzonej z ppłk. Wieczorkiem – przesyłam do wykorzystania wyciąg z informacji TW „Jędrək” w sprawie Antoniego Grzybowskiego (TW na łączności Wydziału Paszportów WUSW w Bielsku-Białej).

Z rezultatów dotychczasowego rozpoznania wynika konieczność podjęcia bardziej ofensywnych działań operacyjnych w stosunku do A[ntoniego] Grzybowskiego. Przyjeżdża on często do Polski, ma interesujące kontakty w kraju i za granicą, a zachowanie jego wskazuje, że może się zajmować działalnością przestępczą o charakterze politycznym i kryminalnym. Osobę A[ntoniego] Grzybowskiego można rozpatrywać również w aspekcie wykorzystania operacyjnego.

Biorąc powyższe pod uwagę oraz fakt, że materiał wyjściowy uzyskaliśmy z naszego Wydziału, a działalność A[ntoniego] Grzybowskiego leży bardziej w gestii służb operacyjnych MSW – proszę o zajęcie stanowiska w kwestii, kto podejmie dalszą operacyjną kontrolę tej osoby.

Zal[ącznik] 1 na 1 ark[uszu]

Wyk[onano] w 2 egz.
Egz. nr 1 – adresat
Egz. nr 2 – aa
Spr[awdził] ppłk K.R.
Druk E.K./dn[ia] 29 IX 1983 r.
Nr ks. m. 0544^f

^eSzef Oddziału Kontrwywiadu
Zarządu Zwiadu WOP
płk mgr Józef Sakrajda^e

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^b Data wstemplowana.

^c Cyfra wpisana odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-01726/83.

^d Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] R. Wieczorek: pr[oszę] o rozmowę, data 29.09 i nieczytelny podpis.

^{e-c} Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.

^f Po prawej stronie odręczny dopisek Uzgodniono z ppłk. Bałukiem z WOP (tel. 31-21), iż Grzybowski będzie w ich zainteresowaniu. Jednocześnie informować będzie Wydz[iał] III Dep[artamentu] V w wypadku nawiązania

Wyciąg
z informacji TW ps. „Jędrrek”

W czerwcu br. zgłosił się do mojego domu obywatel austriacki Antoni Grzybowski, zam. Wiedeń, Reinmayergasse 44/18, którego poznałem w Wiedniu na Praterze. Pochodzi on z Gdańska, a z kraju wyemigrował 8 lat temu po zawarciu fikcyjnego ślubu z cudzoziemką. Po uzyskaniu rozvodu, pozostając już obywatelem austriackim, ożenił się z Polką Ewą Piesiewicz. W czasie rozmowy Grzybowski, zwany „Lolkiem”, zaproponował mi przemyt z kraju do Austrii futer ze srebrnych lisów, które szyje brat jego żony Marian Piesiewicz, zam. w Szczecinie, ul. [...].

Mój udział w tej sprawie miałby polegać na dostarczaniu futer na umówione miejsce w CSRS; że za to płaci 100 dolarów. W rozmowie ujawnił też fakt, że osobiście również dokonuje przemytu pojedynczych sztuk, pod warunkiem że na granicy w Cieszynie pełni służbę znajomi celnicy.

Ze względu na to, iż miałbym znaleźć właściwe miejsce w CSRS, był to pretekst do odłożenia sprawy w czasie, nie uzgodniliśmy konkretnych warunków i do tej pory A[ntoni] Grzybowski nie zgłosił się do mnie.

Na podstawie poczynionych obserwacji i rozmów stwierdzam, że jest to człowiek bez żadnych zasad moralnych, oszukuje wszystkich i wszędzie ma tzw. dojścia, między innymi do Ambasady PRL w Wiedniu.

W Bielsku-Białej prowadzi interesy o nieznanym mi bliżej charakterze z panią Węgrzyn-Matuszczyk, zam. ul. [...].

Za zgodność odpisu[§]

Wydruk[owano] w 1 egz.

dla Zarządu Zwiadu

Wyk[onał] ppłk S.B.

Druk A.L./20 IX [19]83 r.

Nr ks. 0621

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 65–66, mps.

przez niego [?] kontaktów z podziemiem Solidarności, ppłk R. Wieczorek, 10.10.83 r. Powyższe uzgodniłem z [nazwisko nieczytelne].

[§] Poniżej nieczytelny podpis.

1983 październik 3, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Biura Paszportów MSW do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie spotkania komisji MOP badającej przestrzeganie praw człowieka w Polsce, tajne

^aPolska Rzeczpospolita Ludowa
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Biuro Paszportów^a
04 L.dz. G-III 02929/III/83^d

Warszawa, dnia ^{b3}X^b 1983 r.

Tajne
Egz. nr 1^c

Naczelnik Wydziału III Departamentu V MSW
płk M[ieczysław] Greszta

Uprzejmie informujemy, że redakcja dziennika hiszpańskiego „El País”¹ w dniu 16 września br. zamieściła korespondencję M. Polanco² z Genewy pt. *Komisja MOP ds. Polski rozpoczęła pracę*. Dziennik pisze, że spotkanie komisji w składzie N[icolas] Valticos³ z Grecji, A[ndrés] Aguilar⁴ z Wenezueli i J[ean-]F[rançois] Aubert⁵ ze Szwajcarii odbyło się w absolutnej tajemnicy w dniach 5 i 6 bm. W planie prac komisji przewidywany jest wyjazd do Polski i rozmowy ze wszystkimi grupami społecznymi, a w szczególności z przywódcami Solidarności⁶.

^eNaczelnik Wydziału III
Biura Paszportów MSW
płk Jerzy Piątkowski^e

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^{b-b} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-01762/83.

^c Cyfra wpisana odręcznie.

^d Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] J. Rząca: pr[oszę] o rozmowę, data 5 X i nieczytelny podpis.

^{e-e} Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.

¹ „El País” – największy hiszpański dziennik polityczno-społeczny o profilu centrolewicowym wydawany od 1976 r.

² Być może chodzi o Jesús de Polanco (1929–2007) – biznesmena działającego w mediach, jednego z właścicieli gazety „El País”.

³ Nicolas Valticos (1919–2003) – grecki prawnik; sędzia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu (1986–1998). Jako wicedyrektor Międzynarodowego Biura Pracy – sekretariatu MOP – gościł w Polsce trzykrotnie w latach 1980–1982, analizując warunki funkcjonowania związków zawodowych.

⁴ Andrés Aguilar – prawnik; członek kierownictwa WCL, sędzia Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości (1991–1995).

⁵ Jean-François Aubert (ur. 1931) – prawnik; profesor uniwersytetu w Neuchâtel (1956–1996) i Genewie (1967–1996), poseł Zgromadzenia Federalnego Szwajcarii (1971–1987).

⁶ Dokument opisuje sprawę raportu o sytuacji związków zawodowych w PRL opracowywanego przez MOP. Podczas 68. sesji MOP w czerwcu 1982 r. dwóch delegatów (Francji i Norwegii) złożyło skargę na rząd polski za łamanie praw związkowych. Skarga wymagała akceptacji Rady Administracyjnej organizacji, co nastąpiło 23 VI 1983 r. Rada Administracyjna zdecydowała wówczas o utworzeniu Komisji Śledczej, w której skład weszli Valticos, Aguilar i Aubert. 24 VI 1983 r. rząd polski odrzucił decyzję Rady Administracyjnej MOP i nie podjął współpracy z Komisją Śledczą. Jednocześnie poinformował o zawieszeniu współpracy z MOP, uznając utworzenie Komisji Śledczej za ingerencję w sprawę wewnętrzną PRL.

Wyk[onano] 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

J.D.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 67, mps.

Nr 41

1983 październik 7, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału V WUSW w Sieradzu w sprawie kontaktów działaczy podziemnej Solidarności ze Zduńskiej Woli z emigracją polityczną w Szwecji, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, dnia ^a7 X^a 1983 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 2^b

Naczelnik Wydziału V WUSW
w Sieradzu

Uzyskano drogą operacyjną informację, że Mieczysław i Maria Pokora, zam. 98-220 Zduńska Wola, ul. [...], utrzymują kontakty korespondencyjne z K.R. Jermuszkiewiczem¹, zam. ul. Riksergsprom^c, 352-47 Växjö, Szwecja.

W przesyłanej korespondencji podają m.in., iż wspólnie z Zosią Wójtowicz, Grażyną, Darkiem i Bogdanem Gasińskimi² aktualnie działają w podziemiu Solidarności na terenie Zduńskiej Woli. Maria Pokora informuje, że została zwolniona ze Zwolteksu i aktualnie pracuje w kiosku Ruchu jako sprzedawca.

Uprzejmie proszę o objęcie kontrolą operacyjną wymienionych osób, mając na uwadze potwierdzenie ww. informacji.

Naczelnik Wydziału III
Dep[artamentu] V MSW
płk M[ieczysław] Greszta^d

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

W.R./M.H.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 71, mps.

^{a-a} *Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-001776/83.*

^b *Cyfra wpisana odręcznie.*

^c *Nazwa prawdopodobnie zniekształcona.*

^d *Powyżej odręczny podpis.*

¹ Roman Jermuszkiewicz (ur. 1947) – współzałożyciel Solidarności w PKS Zduńska Wola, przewodniczący Delegatury ZR NSZZ „Solidarność” Ziemi Łódzkiej w Zduńskiej Woli, w stanie wojennym internowany, od 1983 r. na emigracji w Szwecji.

² Bogdan Gasiński (ur. 1953) – działacz Solidarności w Zduńskiej Woli, w stanie wojennym internowany.

1983 październik 7, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału V WUSW w Łodzi w sprawie kontaktów Włodzimierza Stefaniaka z Anną Thompson (z odpowiedzią Wydziału V WUSW z 14 października 1983 r.), tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, dnia ^a7 X^a 1983 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 2^b

Naczelnik Wydziału V WUSW
w **Łodzi**

Uzyskano drogą operacyjną informację, iż Włodzimierz Stefaniak, zam. 93-263 Łódź, ul. [...], utrzymuje kontakty korespondencyjne z Anną Thompson, 42 Piłzjehno^c Ave, Londyn N.W. 35 LY, Anglia.

W przesłanej korespondencji podaje się jako działacz podziemia Solidarności, dysponujący m.in. wiadomościami nt. represji stosowanych wobec więźniów politycznych (Andrzej Słowik¹, Jerzy Kropiwnicki², Ryszard Kostrzewa³). Podaje także fakty bicia ludzi w kościele w czasie mszy z okazji powstania Solidarności w dniu 31 sierpnia br. W związku z powyższym proszę o operacyjne rozpoznanie wymienionego pod kątem jego aktualnej działalności w podziemiu Solidarności, reprezentowanych postaw oraz kontaktów z zagranicą.

Uzyskane informacje proszę przesłać do Wydziału III Dep[artamentu] V MSW do wykorzystania w sprawie obiektowej krypt[onim] „Zachód”.

Naczelnik Wydziału III
Dep[artamentu] V MSW
plk M[ieczysław] Greszta^d

^a Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-001775/83.

^b Cyfra wpisana odręcznie.

^c Nazwa prawdopodobnie zniekształcona.

^d Powyżej odręczny podpis.

¹ Andrzej Słowik (ur. 1949) – kierowca MPK w Łodzi (1974–1981), członek PZPR (1977–1981), przewodniczący MKZ Ziemia Łódzka, wiceprzewodniczący KKP, członek Prezydium KK, delegat na I KZD, 13 XII 1981 r. wraz z Jerzym Kropiwnickim wzywał do strajku w regionie łódzkim, aresztowany i skazany 30 XII 1981 r. na 4,5 roku więzienia (Sąd Najwyższy podwyższył karę do 6 lat), zwolniony w 1984 r., w czasie nielegalnego pobytu na Zachodzie w 1986 r. przyczynił się do afiliowania Solidarności przy WCL i ICFTU, wiceminister pracy i polityki socjalnej (1992–1993), od 2001 r. na emigracji w Australii.

² Jerzy Kropiwnicki (ur. 1945) – asystent na Wydziale Socjologiczno-Ekonomicznym UŁ od 1968 r., współzałożyciel struktur Solidarności na tej uczelni, w 1981 r. wiceprzewodniczący ZR Ziemi Łódzkiej, delegat na I KZD, członek KK, 13 XII 1981 r. aresztowany, 30 grudnia tego roku skazany na 4,5 roku więzienia (Sąd Najwyższy podwyższył karę do 6 lat), zwolniony w 1984 r., współzałożyciel (wraz z Andrzejem Słowikiem i Grzegorzem Pałką) tajnej struktury Regionalnej Komisji Solidarności Ziemi Łódzkiej (opozycyjnej wobec RKW kierowanej przez Jerzego Dłużniewskiego i Ryszarda Kostrzewę), poseł na sejm (1991–1993, 1997–2001), prezydent Łodzi (2002–2010).

³ Ryszard Kostrzewa (1946–1992) – spawacz w Zakładach Aparatury Elektrycznej „Ema-Elester” w Łodzi (1977–1981), członek KPN, w 1981 r. przewodniczący KZ Solidarności w zakładach Ema-Elester, członek ZR

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

W.R./M.H.

°Wojewódzki Urząd
Spraw Wewnętrznych
w Łodzi°
OF 001808/83[§]

Łódź, dnia 14 X^f 1983 r.

Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 1^h

Naczelnik Wydziału III Departamentu V MSW
w Warszawie

W odpowiedzi na Wasze pismo nr ⁱOA-III-001775/83ⁱ z dn[ia] 07 X 1983 r. informujemy, że:

ob. Stefaniak Włodzimierz,
s. Teodora, Amelii z d. Domagała,
ur. 16 XII 1946 r. Wilków, gm. Dalików,
zam. Łódź, ul. [...],

d[owód] o[sobisty] – JB 2585361 wyd[any] przez KP MO Poddębice,
był zatrudniony do 14 grudnia 1981 r. w Zakładach Przemysłu Dziewiarskiego „Bistona” w Łodzi, ul. Dąbrowskiego 216, jako technik dziewiarz. Wymieniony był członkiem Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” przy tych zakładach. Dał się tam poznać jako człowiek o konfliktowym charakterze, negatywnie ustosunkowany do obecnej rzeczywistości. Po wprowadzeniu stanu wojennego w dn[iu] 14 XII 1981 r. był jednym z głównych organizatorów strajku w ZPDz „Bistona”. 18 XII 1981 r. został aresztowany i wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Łodzi skazany na karę 3 lat i 6 m[iesiący] pozbawienia wolności i utraty praw publicznych na okres lat 3. W marcu 1983 r. uchwałą Rady Państwa został warunkowo zwolniony z odbywania reszty kary. Po wyjściu z więzienia próbował podjąć pracę w ZPDz „Olimpia” w Łodzi, lecz po okresie próbnym został zwolniony. W chwili obecnej stara się prawdopodobnie o przyjęcie do pracy w Akademii Medycznej w Łodzi.

Stefaniak był figurantem sprawy operacyjnego rozpracowania krypt[onim] „Dekret” nr ew[idencyjny] 45236 – aktualnie materiały archiwalne znajdują się w Wydziale „C” tut[ejszego] WUSW do nr 05845/11, 1276/111.

Ziemi Łódzkiej w 1981 r., delegat na I KZD, 15 XII 1981 r. aresztowany, 30 grudnia tego roku skazany na 3 lata więzienia (Sąd Najwyższy podwyższył karę do 4 lat), zwolniony w 1983 r., członek RKW Ziemi Łódzkiej (1984–1989).

^{e-e} *Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-001833/83.*

^{f-f} *Wpis w formie pieczęci z godłem.*

[§] *Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręcznie dopisana data 14 X i nieczytelny podpis.*

^h *Cyfra wpisana odręcznie.*

ⁱ⁻ⁱ *Podkreślono odręcznie.*

Z posiadanych materiałów operacyjnych wynika, że w chwili obecnej nie prowadzi działalności w strukturach łódzkiego podziemia, jak również nic nam nie wiadomo o jego kontaktach z zagranicą.

Z[astęp]ca naczelnika Wydziału V
WUSW w Łodzi
kpt. R[oman] Dziordziński⁴

Wyk[onano] w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Oprac[owanie] D.P./P.C.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 69–70, mps.

³ Powyżej odręczny podpis.

⁴ Roman Dziordziński (ur. 1935) – kierownik Sekcji III Wydziału V KW MO w Łodzi (1981–1982), zastępca naczelnika Wydziału V KW MO/WUSW w Łodzi (1982–1983), zastępca szefa ds. SB RUSW w Zgierzu (1983–1985), naczelnik Wydziału VI (1885–1989) i Wydziału Studiów i Analiz WUSW w Łodzi (1989–1990).

1983 listopad 12, Warszawa – Notatka służbowa młodszego inspektora Wydziału III Departamentu V MSW na temat informacji uzyskanej z Biura Studiów SB o przylocie do Polski Semiona Iwanowa Tanewa, tajne

Warszawa 12 XI 1983 r.

Tajne

Egz. poj[edynczy]

Notatka służbowa

dot[yczy] informacji uzyskanej z Biura Studiów SB dn[ia] 12 listopada br. o godz. 16.40^a

Od 14 XI 1983 r. do 29 XI 1983 r. będzie przebywać w Polsce Semion Iwanow Tanew, ob[ywate]ł bułgarski, ur. 27 XI 1926 r. w Sofii. Specjalista ekonomik – zatrudniony Instytut Ekonomii przy Bułgarskiej Akademii Nauk. Ww. jest wrogo nastawiony do ustroju socjalistycznego – fanatyczny zwolennik b[yłego] NSZZ „Solidarność”.

Przyleci samolotem 14 XI 1983 r. i będzie przebywał służbowo:

- Warszawa: [Warszawskie Przedsiębiorstwo Handlu Zagranicznego] „Labimex”,
- Gdańsk: Instytut Budowy Maszyn,
- Wrocław: [Wrocławskie Zakłady Elektroniczne] „Elwro”.

W związku z powyższym Bułgarzy proszą o objęcie go kontrolą operacyjną.

Meldunek przyjęli:

Warszawa – płk [Andrzej] Szafranowski¹, Wydz[iał] V-1 SUSW,

Gdańsk – ppor. A. Zeń, insp[ektor] Wydz[iału] V WUSW,

Wrocław – por. W. Leksiński, insp[ektor] Wydz[iału] V WUSW.

Mł[odszy] insp[ektor] Wydz[iału] III
Dep[artamentu] V MSW
ppor. A. Żuber^b

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 77, mps.

^a Z lewej strony odręczny dopisek T[ow.] ppłk Wieczorek, data 13.11.83 i inicjały JR.

^b Powyżej odręczny podpis. Poniżej odręczny dopisek W dniu 15.11.83 poinformowałem telefonicznie zainteresowane Wydziały V.

¹ Andrzej Szafranowski – naczelnik Wydziału IIIA, następnie naczelnik Wydziału V-1 SUSW w Warszawie (1978–1984).

1983 grudzień 20, Gdańsk – Pismo naczelnika Wydziału V KWMO w Gdańsku do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie zatrzymania Wojciecha Skibińskiego, tajne specjalnego znaczenia

^aWojewódzki Urząd
Spraw Wewnętrznych
w Gdańsku^a
11 L.dz. NJ-005179/83^d

Gdańsk, dnia ^b20 XII^b 1983 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 1^c

Naczelnik Wydziału III Departamentu V
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
w Warszawie^e

W ramach prowadzonej sprawy operacyjnego rozpracowania krypt[onim] „Anna” zatrzymano inż. ^fWojciecha Skibińskiego^f, pracownika PPT MSR „Prorem” w Gdańsku, w związku z jego antypaństwową działalnością w nielegalnych strukturach zakładowej Solidarności.

W[o]jciech Skibiński w wydawanych nielegalnie wydawnictwach i ulotkach sygnowanych przez TKZ NSZZ „Solidarność” Prorem występował pod pseudonimem „Jar”. W toku prowadzonego rozpracowania ujawniono kontakt ww. z przebywającym od 1981 r. za granicą ^gStanisławem Komorskim^g, byłym pracownikiem Stoczni Północnej w Gdańsku, który aktualnie ma być jednym z aktywniejszych członków wrogiej politycznie organizacji pod nazwą ^hPro-Solidarność^h, działającej na terenie Szwajcarii^g.

W związku z powyższym dla potrzeb operacyjno-śledczych uprzejmie proszę o:

– bliższe scharakteryzowanie organizacji Pro-Solidarność,
– poinformowanie nas, czy i jakimi dysponujecie materiałami świadczącymi o wrogiej działalności St[an]isława Komorskiego i innych osób z terenu Gdańska, w ogniwach Solidarności za granicą, które w przeszłości zatrudnione były w przemyśle okrętowym,

– udostępnienie nam materiałów mogących świadczyć o przekazywaniu przez W[o]jciecha Skibińskiego (ps. „Jar”) wiadomości z terenu Prorem lub Gdańska, które wyko-

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^{b-b} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-002236/83.

^c Cyfra wpisana odręcznie.

^d Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] R. Wieczorek: do załatwienia, data 22 XII i nieczytelny podpis.

^e Poniżej odręczny dopisek Odpowiedź Dep[artamentu] I z dnia 3.01, OCE 005876/35/84.

^{f-f} Podkreślono odręcznie.

^g Nazwa podkreślona odręcznie.

¹ Wojciech Skibiński (ur. 1940) – działacz Solidarności, publicysta i kolporter podziemnych wydawnictw opozycyjnych, aresztowany na miesiąc w 1986 r.

² Stanisław Komorski – członek redakcji „Wiadomości Komitetu Założycielskiego NSZZ »Solidarność« przy Stoczni Północnej im. Bohaterów Westerplatte” (1980–1981), działacz Związku Organizacji Polskich w Szwajcarii.

rzystywane były w zagranicznych środkach masowego przekazu informacji, wydawnictwach Pro-Solidarności bądź w wydawnictwach innych wrogich organizacji.

Aktualnie Wojciech Skibiński przebywa w areszcie i nasze działania operacyjno-śledcze prowadzone są w kierunku umocnienia zarzutów z art. 132 kk. Z tego względu wyjaśnianie całokształtu powiązań figuranta z krajami kapitalistycznymi ma istotne znaczenie dla sprawy.

^hNaczelnik Wydziału V
KW MO w Gdańsku
mjr mgr Henryk Łapuszek^{h3}

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 aa

Oprac[owanie] J.D./N.J.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 87–88, mps.

^{h-h} *Wpis w formie pieczęci z nadpisany odręcznym podpisem. U dołu strony odręczne dopiski* Por. Siewierski So-27; tow. Makowski 20–37; „Pro-Solidarność”.

³ Henryk Łapuszek (ur. 1947) – zastępca naczelnika Wydziału II KW MO w Gdańsku (1981–1982), naczelnik Wydziału V KW MO/WUSW w Gdańsku (1982–1987), naczelnik Wydziału II WUSW w Gdańsku (1987–1990).

1984 styczeń 10, Słupsk – Meldunek operacyjny o działaniach emigracyjnych struktur Solidarności w Berlinie Zachodnim, sporządzony w Wydziale V WUSW w Słupsku, tajne specjalnego znaczenia

Słupsk, 10 I 1984 r.

Meldunek operacyjny

L.dz. 000592

Tajne specjalnego znaczenia

Nr meldunku: 0002

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Justek

ID osobowy: 371367

Pseudonim: Janek

ID źródła: SL 004551^a

Informuję o ujawnieniu nowego zagrożenia z grupy: „Wroga działalność w środowisku”, dotyczącego działalności komórek Solidarności w Berlinie Zachodnim^b.

Nasz TW ps. „Janek”, nr ewidencyjny SL 004551, od połowy sierpnia do połowy grudnia 1983 r. przebywał w Berlinie Zachodnim. Przed wyjazdem do Berlina Zachodniego w opracowanej linii postępowania przedstawiono dla TW między innymi zadanie dot[yczące] rozpoznania działalności ugrupowań Solidarności działających w Berlinie Zachodnim. TW ps. „Janek” (SL 004551) ustalił, co następuje:

W Berlinie Zachodnim działają trzy ugrupowania Solidarności, niezależne od siebie. Można odnieść wrażenie, jak twierdzi TW, że w realizowanych zadaniach nawzajem sobie przeszkadzają. Są to:

1. Komitet Obrony Solidarności,
2. Solidarność Walcząca,
3. Trzecia grupa kierowana przez [Witolda] Kamińskiego¹, która ma ambicje utworzenia partii politycznej (jeszcze bez nazwy)².

Ad 1. KOS kierowany jest przez Karkowskiego Czesława³, który jest równocześnie redaktorem naczelnym dwutygodnika wydawanego w języku polskim „Pogląd”.

^a Poniżej odręczny dopisek proszę z treścią meldunku zapoznać tow. ppłk Wieczorka, data 12.01.84 i nieczytelny podpis.

^b Prawie cały akapit podkreślony odręcznie.

¹ Witold Kamiński (ur. 1947) – działacz Solidarności z regionu łódzkiego, w 1981 r. osiadł w Berlinie Zachodnim, współzałożyciel Polskiej Rady Społecznej, członek Fundacji Heinricha Bölla.

² Chodzi o Polską Radę Społeczną, założoną przez Komitet Obrony Solidarności w 1982 r., kierowaną przez Witolda Kamińskiego.

³ Czesław Karkowski (ur. 1949) – filozof; działacz Solidarności, w 1982 r. wyjechał do Berlina Zachodniego, działacz Komitetu Obrony Solidarności, wraz z żoną Julią redaktor naczelnny pisma „Biuletyn KOS”, następnie „Poglądu” (1982–1984), w 1984 r. przeniósł się do Nowego Jorku, dyrektor Instytutu Piłsudskiego (1984–1987), od 1987 r. redaktor polonijnego „Nowego Dziennika”. Informacja bezpieki jest nieścisła: założycielem i kierownikiem KOS (który w 1983 r. został zarejestrowany w RFN pod nazwą Towarzystwo „Solidarność”) był Edward Klimczak.

Siedzibą KOS i „Poglądu” jest budynek na Katzbachstr[asse] 36, 1000 Berlin 61. Generalnie celem działalności KOS jest zmiana systemu politycznego w PRL. Zebrania członków KOS odbywają się co najmniej jeden raz w miesiącu w redakcji „Poglądu”. Wśród członków KOS powszechnie uważa się, że utrzymuje się on z datków społeczeństwa zachodnioniemieckiego oraz ze sprzedaży „Poglądu”, który kosztował 3 DM, a od początku stycznia 1984 r. miał kosztować 3,5 DM. TW ps. „Janek” (SL 004551) prawie w każdą niedzielę spotykał się z członkami KOS ^c w kościele Bazylika św. Jana^c, znajdującym się przy przystanku metra Süd Stern. Działalność KOS na kraj polega na tym, że organizowane są dostawy do Polski różnych środków pomocy, adresowane na kościoły w Polsce. Dostawy te są w kraju sprzedawane, a dochody ze sprzedaży przeznaczone są na utrzymanie podziemia w Polsce. TW słyszał także, że do Polski przesyłany jest „Pogląd”, lecz bliższych danych na ten temat nie ustalił.

Ad 2. Solidarność Walcząca – to grupa o poglądach bardziej umiarkowanych; uważają, że możliwe jest stworzenie demokracji ^d przez Solidarność w obecnym systemie politycznym w Polsce. O grupie tej TW ps. „Janek” (SL 004551) słyszał jedynie w rozmowach z członkami KOS. Bezpośredniego kontaktu z członkami tej organizacji nie nawiązał.

Ad 3. Grupa Kamińskiego nie posiada jeszcze precyzyjnie określonego programu. Jest ona w trakcie organizowania się. Zasadniczym celem działania grupy jest tworzenie partii politycznej, która skupiałaby i reprezentowała przed władzami Berlina Zachodniego wszystkich Polaków przebywających w tym mieście. Jeśli chodzi o kierunek polityczny, to zbliża się ona do KOS. Także dążą do zmiany ustroju w PRL i stoją na gruncie pro-solidarnościowym. TW ps. „Janek” (SL 004551) osobiście zapoznał się z przywódcą tej grupy Kamińskim. Jednak bliskie kontakty przyjacielskie nawiązał ze współpracującym z Kamińskim – Skurskim Edwardem, zam. 1000 Berlin 65, Nazarethkirchstr[asse] 38.

Skurski pochodzi z Gryfina k. Szczecina, zatrudniony był w Elektrowni „Dolna Odra” jako pracownik fizyczny, wykształcenie zawodowe, lat ok. 34. Był bardzo aktywnym członkiem Solidarności, dwukrotnie internowany. Złożył wniosek o azyl polityczny, którego jeszcze nie otrzymał. W Polsce pozostała jego żona i jedno dziecko. Jest bardzo przywiązany do rodziny i będzie ubiegał się o zwolnienie na wyjazd z Polski do Berlina Zach[odniego] żony z dzieckiem.

W połowie listopada 1983 r. na wynajętej sali na Lützowstr[asse] odbyło się zebranie tej grupy. W zebraniu tym brało udział ok. 50 osób, w tym także TW. Kamiński zapoznał przybyłych w sposób ogólny z celami i zadaniami nowo powstającej organizacji.

Później w rozmowie ze Skurskim TW dowiedział się, iż prowadzone są rozmowy z przedstawicielami KOS na temat udostępnienia maszyn poligraficznych grupie Kamińskiego, na których drukowany jest „Pogląd”. Do połowy grudnia 1983 r. organizacja ta nie wydała żadnej prasy. Z wypowiedzi Skurskiego wynika, że organizacja ta prowadzi działalność na kraj, podobnie jak KOS, polegającą na tym, że zbierane są od Niemców z Berlina Zachodniego i RFN dary, które przewożone są na teren Szczecina, gdzie są sprzedawane, a pieniądze przeznaczane na działalność Solidarności podziemnej. Przerzutem tych darów zajmuje się firma kierowana przez Niemca, obywatela Berlina

^{c-c} Tak w tekście.

^d Nieczytelny wyraz.

Zachodniego. Organizacja Kamińskiego utrzymuje bardzo bliskie kontakty z silną grupą Solidarności działającą w Düsseldorfie.

Ponadto grupa Kamińskiego, a konkretnie Kamiński i Skurski, zakupili w Londynie około 2 tys. książek drukowanych w języku polskim. Książki te przysłane zostały do Berlina Zach[odniego] w połowie listopada 1983 r. Celem Kamińskiego i Skurskiego jest zorganizowanie biblioteki dla Polaków. Do połowy grudnia 1983 r. książki te znajdowały się u Kamińskiego w mieszkaniu, ponieważ organizacja ta nie posiadała odpowiedniego lokalu, który byłby przydatny jako wypożyczalnia książek.

Przed wyjazdem do kraju TW ps. „Janek” (SL 004551) jako motyw swojej decyzji podał, że żona w Polsce zachorowała i on musi zająć się małoletnim synem. O fakcie wyjazdu do Polski powiadomił tylko Skurskiego i Walosika Adama, u którego mieszkał.

Przed wyjazdem TW otrzymał od Skurskiego dwa adresy w Polsce:

1. Sypuła Danuta, 74-100 Gryfino, ul. [...],
2. Anwejler Antoni, 74-100 Gryfino, ul. [...].

Skurski prosił TW, aby przekazał on tym ludziom jego adres w Berlinie Zach[odnim] z prośbą o przekazanie go dalej dla żony. Skurski uważa, że żona jego jest obwarowana przez SB i nie chce do niej bezpośrednio pisać. Z wypowiedzi Skurskiego TW odniósł wrażenie, że wymienione osoby działają aktywnie w Solidarności podziemnej w kraju. Także uczestniczą w prowadzonej w kraju nielegalnej działalności wydawniczej.

TW ps. „Janek” (SL 004551), przebywając w Berlinie Zachodnim, przeczytał w czasopiśmie „Solidarność” wydawanym w Paryżu⁴, że można tam zakupić kasety z piosenkami zakazanymi w kraju (Polsce). W sprawie kupna kaset napisał do redakcji gazety. Po miesiącu otrzymał egzemplarz Solidarności, w którym m.in. podane były warunki zakupu wym[ienionych] kaset. Od tego czasu systematycznie, nieodpłatnie otrzymywał kolejne egzemplarze „Solidarności”.

TW ps. „Janek” (SL 004551), wracając do kraju, przywiózł m.in. wydawnictwa prasowe Solidarności:

1. Dwutygodnik KOS „Pogląd”, nr 20/46 z 6 XI 1983 r.
2. Dwutygodnik KOS „Pogląd”, nr 21/47 z 20 XI 1983 r.
3. Gazety „Tydzień” i „Dziennik Polski”, nr 34 z 27 VIII 1983 r.
4. Gazety „Tydzień” i „Dziennik Polski”, nr 35 z 3 IX 1983 r.
5. Gazety „Tydzień” i „Dziennik Polski”, nr 36 z 10 IX 1983 r.
6. Gazeta „Solidarność” wyd[awana] Paryż, nr 26 z 3 X 1983 r.
7. Gazeta „Solidarność” wyd[awana] Paryż, nr 29 z 14 XI 1983 r.
8. Gazeta „Solidarność” wyd[awana] Paryż, nr 31 z 12 XII 1983 r.

Wymienione egzemplarze prasy zachodniej planuje się zwrócić TW ze względu na planowane działania operacyjne zmierzające do nawiązania bliższych kontaktów TW ze znanymi osobiście działaczami b[yłego] MKK NSZZ „Solidarność” w Słupsku.

Powyższą informację przekazano odrębnie do Wydz[iału] III Dep[artamentu] V MSW oraz zapoznano z nią st[arszego] insp[ektora] przy z[astępcy] szefa WUSW w Słupsku ds. SB.

⁴ Chodzi prawdopodobnie o „Biuletyn Informacyjny” paryskiego Komitetu Koordynacyjnego Solidarności.

°Zastępca naczelnika Wydziału V
WUSW w Słupsku
kpt. mgr Zbigniew Olszewski^{e5}

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – Wydz[iał] I Dep[artamentu] V MSW

Egz. nr 2 – aa

Oprac[owanie] J.J.

Druk A.W.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 104–108, mps.

^{e-c} *Wpis w formie pieczęci z nadpisany odręcznym podpisem.*

⁵ Zbigniew Olszewski (ur. 1947) – zastępca naczelnika (1981–1984) i naczelnik Wydziału V KW MO/WUSW w Słupsku (1984–1989).

1984 luty 4, Poznań – Pismo naczelnika Wydziału V KW MO w Poznaniu do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW o polskich emigrantach politycznych w Austrii (z zadaniami dla tajnego współpracownika ps. „Edward”), tajne specjalnego znaczenia

^aWojewódzki Urząd
Spraw Wewnętrznych
w Poznaniu^a
30 L.dz. GA00524/III/84^d

Poznań, dnia 4^b II 1984 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 1^c

Naczelnik Wydziału III Dep[artamentu] V
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
w Warszawie

Posiadamy jednoźródłową, wiarygodną informację, że na terenie Austrii w pensjonatach miejscowości objętych działalnością duszpasterską franciszkanina o. Leona (Wojsyk Józef¹) – Sankt Pölten, Sankt Georgen, Feldbach, Fürstenfeld, Fehring, Straden i Güsing – zamieszkuje wielu emigrantów z Polski. Zamieszkują oni w specjalnych blokach lub w pensjonatach. Są to osoby z wyższym wykształceniem, najczęściej niepracujące, których podstawowym zajęciem jest działalność prosolidarnościowa. W tym celu zorganizowali punkty konsultacyjne Solidarności, między innymi w miejscowości Güsing. Środki finansowe na prowadzenie działalności otrzymują od rządu Austrii oraz z Paryża i związku zawodowego z USA. Dwóch N.N. pracowników punktu konsultacyjnego brało udział w pracach Komisji Koordynacyjnej Solidarności z siedzibą w Szwajcarii. Prawdopodobnie byli oni również autorami petycji odczytanej w czasie madryckiego spotkania KBWE² przez delegata USA³.

Ww. franciszkanin przebywa na terenie Austrii od około 10 lat, zamieszkuje w miejscowości Tüschchen i został tam oddelegowany przez zakon w Polsce. Ostatnio przebywał

^{a-a} *Wpis w formie pieczęci z godłem.*

^b *Cyfra wpisana odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-00236/84.*

^c *Cyfra wpisana odręcznie.*

^d *Znak sprawy wpisany odręcznie. Z lewej strony odręczny dopisek Zachód. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] ppłk Wieczorek, data 6.02.84 i inicjały JR.*

¹ Józef Wojsyk (ur. 1916) – duchowny katolicki; franciszkanin (imię zakonne: Leon), obecnie emerytowany kapłan parafii w Katowicach-Panewnikach.

² KBWE – Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, nazwa międzynarodowych rządowych rokowań między państwami bloku zachodniego i wschodniego z lat 1973–1975, zakończonych przyjęciem Aktu Końcowego KBWE w Helsinkach w 1975 r. Do 1989 r. zorganizowano trzy sesje przeglądowe KBWE: w Belgradzie (1977–1978), Madrycie (1980–1983) i Wiedniu (1986–1989). W 1995 r. KBWE została przekształcona w Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE).

³ Prawdopodobnie chodzi o wystąpienie amerykańskiego sekretarza stanu Alexandra Haiga 9 II 1982 r. na jednej z tur madryckiej sesji przeglądowej KBWE. Stwierdził on wówczas, że stan wojenny jest naruszeniem deklaracji zasad KBWE i innych zobowiązań międzynarodowych. Wezwał też do zdecydowanych kroków wobec reżimu Jaruzelskiego.

w kraju w lipcu 1983 r. Na terenie Austrii sprawuje opiekę duszpasterską nad Polakami, prowadząc jednocześnie ich szczegółową ewidencję.

Posiadamy możliwość głębszego rozpoznania ww. środowiska Polaków poprzez TW ps. „Edward”, który wyjeżdża do Austrii w dniu 27 II 1984 r. na okres 6 miesięcy na zaproszenie swego krewnego Wojsyk Józefa. Będzie on zamieszkiwał w miejscowości, gdzie znajduje się punkt konsultacyjny Solidarności. Podczas jego pobytu w Austrii istnieje możliwość dwukrotnego nawiązania kontaktu z TW przez pracownika naszego resortu na terenie Czechosłowacji. W tym celu wykorzysta się fakt wyjazdu żony TW do Czechosłowacji.

Powyższe przekazuję do wiadomości i wykorzystania. Proszę jednocześnie o uzgodnienie z nami dalszego toku postępowania i zadań dla TW.

°Zastępca naczelnika Wydziału V
KW MO w Poznaniu
mjr mgr R[yszard] Krasicki^{e4}

Wyk[onano] w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Opr[acowanie]/druk/JK/III

Zadania dla TW ps. „Edward” – W[ydział] V WUSW Poznań

– Ogólne rozpoznanie sytuacji bytowej i działalności politycznej emigrantów polskich przebywających na terenie Austrii:

- nazwiska osób, które tę działalność organizują, i ich charakterystyki,
- konkretne fakty udzielania pomocy finansowej i organizacyjnej ze strony związków zawodowych i innych organizacji (jakich) państw zachodnich,^f
- udział Kościoła w Austrii i w Polsce w przerzutach literatury bezdebitowej na teren Austrii oraz materiałów do powielania na teren Polski.

– Charakterystyka wydawnictw polskich ukazujących się na terenie Austrii – charakter wydawnictwa, zasięg oddziaływania, osoby redagujące:

– głównie charakterystyka tygodnika „Polskie Wiadomości Solidarności”⁵ (redagują S[tefan] Detko⁶, A.R. Litwo, P. Porajski, T. Zaleski, J. Sieniawa, M. Sieniawa, P. Zatorski).^f

^{e-e} Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.

^{f-f} Przekreślono odręcznie.

⁴ Ryszard Krasicki (ur. 1946) – zastępca naczelnika (1981–1984), następnie naczelnik Wydziału V KW MO/WUSW w Poznaniu (1984–1989).

⁵ Tygodnik „Polskie Wiadomości Solidarności”, wydawany w Wiedniu w latach 1981–1983, drukował listy internowanych działaczy Solidarności.

⁶ Stefan Detko (ur. 1957) – działacz polonijny; mieszkał w Austrii (1979–1999), współredaktor „Polskich Wiadomości Solidarności”, redaktor naczelny miesięcznika „Myśl Niepodległa” (1982–1989), od 1983 r. poszukiwany listem gończym przez władze PRL.

– Jakie jest oddziaływanie na polską emigrację polityczną w Austrii ze strony Biura Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” za Granicą z siedzibą w Brukseli oraz Komitetu Koordynacyjnego w Paryżu.

§– Konkretnie fakty przebywania w obozach dla uchodźców w Austrii emisariuszy RWE, „Kultury” paryskiej⁷ i innych przedstawicieli ośrodków dywersji politycznej na Zachodzie.[§]

* Głównym zadaniem dla OZI jest zapewnienie sobie możliwości ponownego wyjazdu do Austrii. Przeprowadzona z TW rozmowa po jego powrocie pozwoli na sprecyzowanie konkretnych zadań uwzględniających jego możliwości osobowe i operacyjne.

Uwagi

– Konieczne jest przeanalizowanie możliwości spotkań z TW na terenie Czechosłowacji (dekspiracja, trudności w przekraczaniu granicy).

– Przed wyjazdem TW do Austrii wnioskuję o odbycie kontrolnego spotkania.

* Ojciec Leon (Józef Wojsyk) w Austrii przebywa od 1975 r. Urodzony w 1916 r. w Chorzowie, przebywa: klasztor Franciszkanów, Kirchplatz 8, A 8044 Graz Mariatrost, tel. 03122/31172.

ppłk R. Wieczorek[§]

^h– Poprzez wuja starać się pomóc ośrodkom kierowniczym – bardziej aktywneⁱ.

– Bratysława jako miejsce spotkania ewentualnego (kwestia techniczna); co na to strona czechosłowacka^h.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 135–136, mps, k. 137–138, rkps.

^{§-§} *Przekreślono odręcznie.*

^{h-h} *Dopisano innym charakterem pisma.*

ⁱ *Tak w tekście.*

⁷ „Kultura” – najważniejszy emigracyjny miesięcznik (początkowo kwartalnik) o profilu kulturalno-społeczno-politycznym, wydawany w podparyskim Maisons-Laffitte w latach 1947–2000 (pierwszy numer ukazał się w Rzymie).

⁸ Być może chodzi o Romana Wieczorka – naczelnika Wydziału Śledczego KS MO w Warszawie (1975–1980).

1984 luty 17, Poznań – Meldunek operacyjny o tworzeniu filii Biura Koordynacyjnego Solidarności w Neapolu, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia

Poznań, 17 II 1984 r.

Meldunek operacyjny

L.dz. 003828^a

Tajne specjalnego znaczenia

Nr meldunku: 0156

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Kuta, Wieczorek^b

ID osobowy: 017163

Pseudonim: Honoriusz

ID źródła: PO030919

Uzupełniając meldunek dot[yczący] wrogiej działalności w środowiskach, wyjaśnianej w ramach sprawy obiektowej nr rej. WA071242 krypt[onim] „Zachód”, prowadzonej przez Wydział III Departamentu V MSW, informuję na podstawie jednoźródłowej informacji, że we Włoszech, w Neapolu, Grudziński Michał (b[liższych] d[anych] b[rak]) tworzy filię Biura Koordynacyjnego Solidarności, w której skład wchodzi 14 osób z emigracji politycznej. Filia otrzymała lokal z N.N. centrali związków zawodowych oraz 5 tys. dolarów USA. Aktualnie zamierzenia sprawdzają się do organizacji druku własnego pisma oraz udzielenia pomocy w wyjeździe z PRL kilku osobom poprzez przysłanie zaproszeń i opłacenie podróży.

Z Grudzińskim Michałem utrzymują kontakt Trojanowiczowa i Krynicki poprzez ob[ywatelkę] PRL Antoniello Małgorzatę (zam. 87132 Napoli, Via Nicotera 70, Włochy), która przebywała na terenie Polski w dniach 19 XII 1983 r. – 23 I 1984 r. Z posiadanej informacji wynika, że Antoniello Małgorzata pełni funkcje kurierskie i przewozi N.N. materiały, a jej ostatni pobyt w kraju miał na celu rozpoznanie potrzeb „podziemia” w zakresie małej poligrafii. Jej propozycjom w tym zakresie towarzyszyło minimalne zainteresowanie.

W sprawie tej posiadamy operacyjne możliwości kontroli jej pobytu na terenie m. Poznania.

°Zastępca naczelnika Wydziału V
KW MO w Poznaniu
mjr mgr R[yszard] Krasicki°

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 139–140, mps.

^a Znak sprawy wpisany odręcznie. Z prawej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-0588/84.

^b Nazwisko dopisane odręcznie.

^{c-c} Wpis w formie pieczęci z nadpisaniem odręcznym podpisem.

Nr 48

1984 luty 28, Poznań – Meldunek operacyjny o współpracy Barbary Szczepańskiej z Komitetem Koordynacyjnym Solidarności w Paryżu, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia

Poznań, 28 II 1984 r.

Meldunek operacyjny

L.dz. 004632^a

Tajne specjalnego znaczenia

Nr meldunku: 0174

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Kuta

ID osobowy: 017163

Uzupełniając meldunek dot[yczący] wrogiej działalności w środowiskach, wyjaśnianej w ramach sprawy obiektowej nr rej. WA071242 krypt[onim] „Zachód”, prowadzonej przez Wydział III Dep[artamentu] V MSW, informuję, że w antypaństwową działalność w ramach Komitetu Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” w Paryżu zaangażowana jest: Szczepańska Barbara, c. Henryka, ur. 26 VIII 1928 r., Milanówek, zam. Poznań, ul. [...], ^bbyła pracownica KW MO w Poznaniu w stopniu porucznika. W organach MO pracowała w Milicyjnej Izbie Dziecka i Wydziale Ogólnym ówczesnej Komendy Wojewódzkiej MO^b. Przeszła na wcześniejszą emeryturę. Zdecydował o tym jej konfliktowy charakter.

Wymieniona w 1980 r. włączyła się aktywnie w organizację i działalność MKZ Poznań, a następnie związała się z redakcją „Serwisu Informacyjnego” UAM, prezentując wrogą postawę polityczną. Od działalności w NSZZ „Solidarność” odsunięta została w 1981 r. z uwagi na poprzednie miejsce pracy.

Powyższe przesyłam do wykorzystania, jednocześnie informuję, że nie posiadamy dalszych możliwości operacyjnej kontroli.

O powyższym fakcie poinformowano tut[ejszy] Wydział III i Inspektorat I WUSW, co spowodowało także^c cofnięcie figurantce emerytury milicyjnej.

^dZastępca naczelnika Wydziału V
KW MO w Poznaniu
mjr mgr R[yszard] Krasicki^d

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 147–148, mps.

^a Znak sprawy wpisany odręcznie. Z prawej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-0693/84.

^{b-b} Fragment zaznaczony na lewym akapicie podwójną odręczną pionową kreską.

^c Wyraz dopisany odręcznie.

^{d-d} Wpis w formie pieczęci z nadpisaniem odręcznym podpisem.

Nr 49

1984 kwiecień 12, Gdańsk – Pismo naczelnika Wydziału V WUSW w Gdańsku do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie ustalenia nadawców przesyłek pocztowych kierowanych na Zachód, tajne specjalnego znaczenia

^aWojewódzki Urząd
Spraw Wewnętrznych
w Gdańsku^a
11 L.dz. NN-00401/84^d

Gdańsk, dnia 12 ^bIV^b 1984 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 1^c

Naczelnik Wydziału III Departamentu V
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
w Warszawie

W odpowiedzi na pismo OA-III-00113/84 z dnia 25 I 1984 r. dot[yczące] przesyłek listowych kierowanych na adresy zagranicznych państw zachodnich informuję, że:

1. Zofia Owsieńska nie zamieszkuje pod podanym adresem w Tczewie, jak również osoba o takim nazwisku nie figuruje wśród mieszkańców Tczewa.

2. Pod adresem Wejherowo, ul. [...], zamieszkują:

ob. Gorlikowska Alina z d. Miotk,

c. Józefa i Gertrudy z d. Rzepa,

ur. 6 II 1954 r. w Wejherowie,

mężatka – Gorlikowski Zygmunt;

ob. Miotk Romuald, s. Józefa i Gertrudy z d. Rzepa,

ur. 27 VII 1955 r., Wejherowo,

żonaty – Miotk Danuta,

zatrudniony – Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” w Wejherowie jako kierowca;

ob. Miotk Gertruda z d. Rzepa,

c. Józefa i Jadwigi,

ur. 27 VIII 1928 r. w Wejherowie,

wdowa.

W przesyłce podano adres Wejherowo, ul. [...]. Wyżej wymienione osoby objęte zostały kontrolą operacyjną przez Rejonowy Urząd Spraw Wewnętrznych w Wejherowie.

^{a-a} *Wpis w formie pieczęci z godłem.*

^{b-b} *Wpisano odręcznie. Powyżej odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-00573/84.*

^c *Cyfra wpisana odręcznie.*

^d *Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek Tow. Wieczorek, data 16.04.84 r. i nieczytelny podpis.*

Ponadto informuję, że adresy nadawców przesyłek w Gdyni, ul. Polna i Rębaczy, są fałszywe, a osoby wymienione w tych adresach nie figurują w ewidencji ludności w Gdyni.

Odnosnie [do] osoby H[enryka] Tarasiewicza¹ informuję, iż objęty jest on kontrolą operacyjną w ramach sprawy operacyjnego rozpracowania krypt[onim] „Błada twarz” prowadzoną przez RUSW w Gdyni.

°Naczelnik Wydziału V
WUSW w Gdańsku
mjr mgr Henryk Łapuszek°

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Oprac[owanie] R.T./N.N.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 153, mps.

°° Wpis w formie pieczęci z nadpisany odręcznym podpisem.

¹ Henryk Tarasiewicz (1947–2003) – ekspedytor w Zarządzie Portu Gdynia (1980–1983), w sierpniu 1980 r. współorganizator strajku w Porcie Gdynia, przewodniczący KZ Solidarności Zarządu Portu Gdynia, w 1981 r. członek KKK Pracowników Branży Portów Morskich, delegat na I WZD Regionu Gdańskiego, w stanie wojennym internowany.

Nr 50

1984 kwiecień 16, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika wydziału Departamentu I MSW w sprawie listu przesłanego do RFN na adres Eugeniusza Babicza, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, dnia ^a16 IV^a 1984 r.

Tajne spec[jalnego] znaczenia

Egz. nr 2^b

Naczelnik Wydziału Departamentu I MSW
plk H[enryk] Bosak¹

W miesiącu marcu 1984 r. na adres: Eugeniusz Babicz, Hinrich Wilhelm Kopf Str[asse] 2, 2120 Lüneburg, RFN, przesłany został z Polski list, w którym nieznanemu nadawcy m.in. stwierdza:

– Prosi E[ugeniusza] Babicza o sprzedaż na terenie RFN znaczków filatelistycznych, m.in. „z Piłsudskim”, w cenie po „około 50 dolarów za arkusik (można taniej)”. Przypuszcza się, iż chodzi tu o nielegalną emisję znaczków pocztowych z nadrukiem „Solidarność”.

– Zaleca, aby sprzedaż organizować na giełdzie hamburskiej, w polskich kościołach, u zawodowych kolekcjonerów itp. Ostrzega jednak, aby nikomu nie podawać jego nazwiska, adresu lub telefonu.

– Informuje, iż istnieje możliwość przesłania nawet 1000 szt[uk] arkusików, oczywiście w kilku przesyłkach i nie listownie.

Istotne jest, iż, jak stwierdza nadawca, dochód ze sprzedaży przeznaczony będzie dla „podziemnej Solidarności”.

Powyższą informację przesyłam do wiadomości i operacyjnego wykorzystania.

Naczelnik Wydziału III
Dep[artamentu] V MSW
mjr J[an] Rząca^c

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

R.W./K.W.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 154, mps.

^{a-a} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-00590/84.

^b Cyfra wpisana odręcznie.

^c Powyższej odręczny podpis.

¹ Henryk Bosak (ur. 1931) – funkcjonariusz Departamentu I KdsBP i MSW (1954–1990), rezydent wywiadu w Rabacie, Paryżu, Genewie, Belgradzie i Budapeszcie, członek SLD, pisarz.

1984 czerwiec 2, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału V WUSW w Katowicach w sprawie polskich kontaktów korespondencyjnych emigranta Henryka Kalisza, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, dnia ^a2 VI^a 1984 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 2^b

Naczelnik Wydziału V WUSW
w Katowicach

Z posiadanych przez nas informacji wynika, że na terenie Francji przebywa b[yły] ob[ywatel] polski pochodzący prawdopodobnie z terenu woj. katowickiego Henryk Kalisz, zam. 82 Chemin de Pierre, 45-50[0] Gien, Francja.

Ww. utrzymuje liczne kontakty korespondencyjne z osobami zamieszkałymi na terenie woj. katowickiego.

1. Waldemar Niemyjski, zam. 41-506 Chorzów Batory, ul. [...].
2. Marian Szklarski, zam. 41-700 Ruda Śląska, ul. [...].
3. Mirosław Łysik, zam. 41-902 Bytom, ul. [...].
4. Krystian Matuszczyk, zam. 40-860 Katowice, ul. [...].
5. Teodor Gwóźdź, zam. Ruda Śląska.
6. E.J. Seifried, zam. Świętochłowice, ul. [...].
7. Andrzej Straler, zam. Ruda Śląska 1, ul. [...].
8. Jadwiga Ponikowska, zam. 44-144 Żory, [...].
9. Joanna Jamroz, zam. Świętochłowice, ul. [...].

Kontakty wymienione w punktach 5–9 mają charakter towarzyski i rodzinny, natomiast do osób wymienionych w punktach 1–4 H[enryk] Kalisz przesyłał nielegalne biuletyny „Solidarność” wydawane w Paryżu.

Niezależnie od powyższego w maju br. H[enryk] Kalisz otrzymał przesyłkę listową nadaną z Chorzowa, w której nieustalony nadawca wyraża swoją radość z obiecanej z Francji przesyłki – powielacza białkowego, proponując 2 warianty przewozu go do Polski – prywatnym transportem lub furgonetką ze skrytką.

W związku z powyższym uprzejmie proszę o dokonanie pilnych ustaleń i potwierdzeń podanych osób i adresów oraz operacyjne zabezpieczenie ewentualnej przesyłki powielacza z Francji na teren woj. katowickiego w ramach sprawy operacyjnej. W miarę uzyskania dodatkowych informacji o przedmiotowej sprawie poinformujemy dodatkowo.

W załączeniu dwie kserokopie dokumentów „W”¹.

^{a-a} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-00867/84.

^b Cyfra wpisana odręcznie.

¹ Chodzi o materiały przechwycone w ramach perlustracji korespondencji, prowadzonej przez Biuro „W” MSW.

Załączników 2, kart 10^c.

Z[astęp]ca naczelnika Wydziału III
Dep[artamentu] V MSW
kpt. mgr Henryk Nikodem^d

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

T.K./K.W.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 155–156, mps.

^c Załączniki nie są publikowane.

^d Powyżej odręczny podpis.

1984 czerwiec 2, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału V WUSW w Krakowie w sprawie zagranicznych kontaktów korespondencyjnych Edwarda Nowaka, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, dnia 2 VI^a 1984 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 2^b

Naczelnik Wydziału V WUSW
w Krakowie

Z ustaleń Biura „W” MSW wynika, iż w Krakowie przy ul. [...] zamieszkuje Edward Nowak¹, zatrudniony prawdopodobnie w Hucie im. Lenina, który utrzymuje liczne kontakty korespondencyjne z zagranicą mające charakter opiekuńczo-patronacki ze strony osób i organizacji za granicą:

1. Diane Jones, zam. 81 Gemblock Rd, Lanchuy Plaino^c, Victoria 3139, Australia.
2. M. Hall, zam. 38 Little Yarra, Victoria 3739, Australia – są to kontakty patronackie z ramienia Amnesty International.
3. Singler B.K. – 26 Selwyn Street, Sunshine 3020, Australia.
4. Göteborg Allmänna Forsleungskasee, Bergsgardsgrdet^d 89, 42402 Angered, Szwecja.
5. Peggy Blakesley, 15 Colburn Avenue, Caterham, Wielka Brytania.
6. Włochy, nieustalony nadawca informuje o wysłaniu paczki.
7. Awa-Lena Souksen^e, P2 728 420 17, Olofstorp, Szwecja.

Ponadto ustalono, że E[dward] Nowak utrzymuje kontakt korespondencyjny z przedstawicielami „Pomostu”² – Aleksandrem Pruszyńskim³, zam. w Kanadzie.

W maju 1984 r. na poprzedni adres Nowaka E[dwarda] przesłany został list z Francji, informujący o mającym nastąpić w pierwszym tygodniu m[iesią]ca czerwca transporcie

^{a-a} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-00865/84.

^b Cyfra wpisana odręcznie.

^c *Launching Place?*

^d *Nazwy prawdopodobnie zniekształcone.*

^e *Imię i nazwisko prawdopodobnie zapisane fonetycznie.*

¹ Edward Edmund Nowak (ur. 1950) – pracownik Huty im. Lenina, następnie Tadeusza Sendzimira w Krakowie (1969–1985, od 1990), współzałożyciel Solidarności w HiL, delegat na I KZD, uczestnik strajku w hucie 13–15 XII 1981 r., następnie w ukryciu, 13 I 1982 r. aresztowany, skazany na 3,5 roku więzienia, zwolniony w 1983 r., w 1988 r. rzecznik prasowy strajku w HiL, poseł na sejm (1989–1991), wiceprezydent Krakowa (1990–1991), współzałożyciel radia RMF FM.

² „Pomost. Kwartalnik Społeczno-Polityczny” (1979–1989) – polonijne pismo wydawane na Uniwersytecie Illinois przez grupę badawczą „Pomost” w ramach The North American Study Center for Polish Affairs (Północno-amerykańskiego Ośrodka Badawczego Spraw Polskich). W 1981 r. grupa zmieniła nazwę na Ruch Społeczno-Polityczny „Pomost”. W 1985 r. kwartalnik został przekształcony w miesięcznik.

³ Aleksander Pruszyński (ur. 1934) – działacz polonijny; mieszkał w Kanadzie (1972–1991), od 1981 r. redaktor naczelny pisma „Słowo–Solidarność”, obecnie członek Związku Polaków na Białorusi.

z Francji odzieży i lekarstw samochodem ciężarowym. Adresatem przesyłki ma być klasztor Dominikanów w Krakowie.

W związku z powyższym uprzejmie proszę o sprawdzenie autentyczności danych dotyczących nazwiska, miejsca zamieszkania i pracy E[dwarda] Nowaka, ustalenia jego dotychczasowej działalności i jej charakteru oraz, w przypadku potwierdzenia negatywnej postawy, objęcia go kontrolą operacyjną w ramach sprawy.

Proszę również o spowodowanie szczegółowej kontroli granicznej samochodów przyjeżdżających w pierwszych dniach czerwca z Francji do Krakowa, szczególnie gdy jako nadawca transportu występować będzie J. Anger z Normandii.

W załączeniu 2 kserokopie dokumentów „W”.

O rezultatach dokonanych kontroli i sprawdzeń proszę poinformować nasz wydział.

Zal[ączniki]: 2, kart 7^f

Z[astęp]ca naczelnika Wydz[iału] III
Dep[artamentu] V MSW
kpt. mgr Henryk Nikodem^g

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 157–158, mps.

^f Załączniki nie są publikowane.

^g Powyżej odręczny podpis. Poniżej odręczny dopisek Wysłano 2.06.84 r. i nieczytelny podpis. Pod nim dopisek innym charakterem pisma E[dward] Nowak pozostaje w zainteresowaniu Wydz[iału] V w ramach sprawy. Złożono zamówienie w [Biurze] „W” na E[dwarda] Nowaka w styczniu 1984 r., dotychczas nie dostali żadnego dokumentu.

1984 czerwiec 7, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału V WUSW w Częstochowie w sprawie przetrzytu literatury podziemnej do Norwegii (wraz z odpowiedzią WUSW z 26 czerwca), tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, dnia ^a7 VI^a 1984 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 2^b

Naczelnik Wydziału V WUSW
w Częstochowie

Uprzejmie proszę o sprawdzenie, czy w Częstochowie przy ul. [...] zamieszkuje ob. Irma Kluge.

Ww. utrzymuje kontakt, wg posiadanych przez nas informacji, z Hansem Kluge, przebywającym w Norwegii, któremu przekazuje egzemplarze nielegalnej literatury podziemnej („Z dnia na dzień”¹).

W przypadku potwierdzenia autentyczności wymienionych w piśmie osób proszę o ustalenie ich bliższych danych personalnych i charakterystyki oraz ewentualne objęcie kontrolą operacyjną.

O dokonanych ustaleniach proszę poinformować nasz wydział.

Naczelnik Wydz[iału] III
Dep[artamentu] V MSW
mjr J[an] Rząca^c

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

T.K./K.W.

^{a-a} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-00887/84.

^b Cyfra wpisana odręcznie.

^c Powyżej odręczny podpis.

¹ „Z dnia na dzień. Serwis Informacyjny NSZZ »Solidarność«” (1981–1990) – pismo MKZ ZR, następnie RKS Dolny Śląsk, wydawane we Wrocławiu.

^dWojewódzki Urząd
Spraw Wewnętrznych
w Częstochowie^d
29 L.dz. CD-00536/84^g

Częstochowa, dnia 26 VI 1984 r.^e
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 1^f

Naczelnik Wydziału III Departamentu V
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
w Warszawie

W odpowiedzi na pismo nr l.dz. OA-III-00887/84 informuję, że pod wskazanym adresem, tj. Częstochowa, ul. [...], nie zamieszkuje Irma Kluge, lecz zupełnie inna osoba. Wg ewidencji w BEL na terenie miasta Częstochowy nie jest zameldowana ww. osoba.

^hNaczelnik Wydziału V
WUSW w Częstochowie
ppłk mgr Aleksander Stolarczyk^{h2}

Wyk[onano] 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Oprac[owanie] i druk K.L./T.M.

L.dz. maszyn. 00414/84

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 159–160, mps.

^{d-d} *Wpis w formie pieczęci z godłem.*

^e *Powyżej odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-001010/84.*

^f *Cyfra wpisana odręcznie.*

^g *Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] mjr Kozera, data 30.06.84 i inicjały JR.*

^{h-h} *Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.*

² *Aleksander Stolarczyk (ur. 1936) – naczelnik Wydziału IIIA, następnie Wydziału V KW MO/WUSW w Częstochowie (1981–1986), starszy inspektor w Grupie Operacyjnej Departamentu V MSW (1986–1988).*

1984 czerwiec 7, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału V WUSW w Opolu w sprawie zadań dla tajnego współpracownika ps. „Katarzyna” wynikających z jego pobytu w RFN (z informacją tajnego współpracownika ps. „Katarzyna” z 24 lipca 1984 r.), tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, dnia ^a7 VI^a 1984 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 2^b

Naczelnik Wydziału V WUSW
w Opolu

W nawiązaniu do przysłanego do zatwierdzenia raportu dot[yczącego] pozyskania tajnego współpracownika ps. „Katarzyna” i załączonych materiałów uprzejmie proszę o uwzględnienie w dalszej współpracy z TW niżej wymienionych zadań wstępnych, pozwalających na rozpoznanie aktualnych możliwości i ukierunkowanie tajnego współpracownika na realizację dalszych w zakresie interesujących naszą służbę problemów:

1. Opisać szczegółowo okoliczności uzyskania obywatelstwa RFN. Kto go zainspirował – namówił do wystąpienia z takim wnioskiem? Kto pomógł mu w załatwieniu tej sprawy? Do jakiego urzędu i w jakiej formie występował o przyznanie obywatelstwa? Czy stawiano mu jakieś warunki uzależniające otrzymanie obywatelstwa, kto ewentualnie i w jakiej formie warunki te stawiał?

2. Jakie – z kim i gdzie – nawiązał kontakty po przyjeździe do RFN? Charakter tych kontaktów (rodzinny, koleżeński itp.). Od kogo uzyskał adresy i nazwiska ludzi, z którymi nawiązał kontakt w RFN?

3. W jakich okolicznościach uzyskał pracę w RFN? Czy jest to jego pierwsza praca, czy też pracował poprzednio u kogo innego i gdzie? Kto skierował go do pracy w firmie Michał Sobas¹? Kto pomógł mu uzyskać pracę?

4. Scharakteryzować firmę, w której pracuje. Kim jest właściciel? Ilu pracowników zatrudnia? Kim są ci pracownicy? Jakie usługi i w jakim zakresie wykonuje firma poza transportem paczek do Polski?

5. Czy i z jakim środowiskiem emigracyjnym z Polski w Dortmund[zie] lub innych miastach RFN zetknął się tajny współpracownik? Nazwiska osób, charakterystyki, adresy.

6. Czy i z jakimi wydawnictwami Solidarności w RFN zetknął się TW? Od kogo i w jakich okolicznościach otrzymał takie wydawnictwa?

7. Czy spotkał się z propozycjami przewozu paczek i innych rzeczy (np. korespondencji) do Polski ze strony innych osób przebywających w RFN?

^{a-a} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-00886/84.

^b Cyfra wpisana odręcznie.

¹ Być może chodzi o firmę działającą obecnie w Jędrzejowie pod nazwą „A&M Michał Sobas”, specjalizującą się w sprzedaży systemów komunikacji i nawigacji samochodowej.

8. Starać się rozpoznać środowisko polskie w Dortmundzie wśród swego najbliższego otoczenia. Nazwiska tych osób, adresy, charakterystyki.

9. Zmierzać do ustalenia, jakie instytucje i organizacje niemieckie w Dortmundzie lub innych miastach organizują działania na rzecz Solidarności w Polsce i uchodźców z b[yłej] Solidarności w RFN. W jakich formach przejawia się to działanie?

10. Kto jeździ wspólnie z TW do Polski? Gdzie po drodze się zatrzymują, np. na nocleg? Konkretnie adres u kogo.

W miarę możliwości zmierzać do zarejestrowania relacji ze spotkania na taśmie magnetofonowej w sposób tajny.

Informacje opracowane na piśmie przez TW winny być opisane, opracowane i podpisane przez tajnego współpracownika pseudonimem.

Relacje z powyższych wykonanych zadań proszę przekazać do Wydz[iału] III Dep[artamentu] V MSW celem oceny i zlecenia dalszych.

W załączeniu zatwierdzony raport z pozyskania TW ps. „Katarzyna” oraz przesłane pozostałe materiały.

Załączników: 9, kart 15 (1 zeszyt)^c

Naczelnik Wydz[iału] III
Dep[artamentu] V MSW
mjr J[an] Rząca^d

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

T.K./K.W.

Źródło: TW ps. „Katarzyna”

Przyjął: ppor. M. Kubiszewski

Dnia: 23 VII 1984 r.

Miejsce spotkania: hotel na terenie m. Opola

Opole, dnia 24 VII 1984 r.

Tajne spec[jalnego] znaczenia

Egz. poj[edynczy]

Informacja nr 1

Po moim przyjeździe do RFN przeszedłem przez obóz przejściowy Friedland, gdzie byłem przez dwa dni. W czasie mojego pobytu w tym obozie rozmawiałem z przedstawicielami tamtejszej Służby Bezpieczeństwa, którzy zadawali mi pytania na temat ruchu wojsk przed moim wyjazdem. Kiedy zorientowali się, że nie mogę nic im powiedzieć na ten temat, podziękowano mi i do tej pory nikt nie starał się nawiązać ze mną kontaktu. Rozmowy tego typu są przeprowadzane ze wszystkimi osobami bez względu na wiek, które przyjeżdżają do RFN na pobyt stały, względnie które pozostały. W okresie wstępnego pobytu, po upływie 2–3 miesięcy, odwiedzają mieszkania rzekomi wędrowni sprzedawcy w celu sprawdzenia warunków mieszkaniowych i socjalnych.

^c Załączniki nie są publikowane.

^d Powyżej odręczny podpis.

Z uwagi na pochodzenie mojej matki z rodziny niemieckiej nie stawiano mi żadnych innych warunków w otrzymaniu dokumentów niemieckich jako przesiedleńca. Powyższe dokumenty wystawiane są przez posterunek tamtejszej milicji [*sic!*] z upoważnienia Stadtdirektora – odpowiednik wojewody lub prezydenta – danej miejscowości. W mojej sytuacji zdecydowałem się na dokumenty niemieckie (posiadałem także możliwość otrzymania paszportu konsularnego) ze względu na możliwość uzyskania pracy. Podjęcie pracy w firmie M[ichała] Sobasa nastąpiło z uwagi na zbieranie przez niego w obozie przejściowym Massen paczek i ekspediowanie ich do Polski. Tego typu zbiórki odbywały się w każdy tydzień od czwartku do soboty. W bezpośredniej rozmowie z Sobasem zaproponował on mi pracę w swojej firmie pod warunkiem uzyskania wizy wjazdowej do Polski. Wcześniej zasięgał on opinii na podstawie prowadzonych rozmów o sposobie i warunkach przybycia do RFN z uwagi na ewentualne trudności wjazdu do kraju docelowego (PRL). Warunki płatności były następujące: za dzień zbierania paczek 100 DM, za podróż do Polski płacił 400 DM od kursu plus zwrot opłaty za wizę i dni pobytu w PRL. W firmie zatrudnione były łącznie 4 osoby. Dwie osoby, które zajmowały się zbieraniem paczek (nazwisk nie znam z uwagi, że nie utrzymywali oni żadnego kontaktu ze mną) – były to osoby, które uciekły z kraju. Bezpośrednim przewozem paczek zajmowałem się ja oraz M[ichał] Sobas. Sprawy biurowe, papierowe prowadziła bezpośrednio żona Sobasa. Z uwagi na trudności proceduralne przy przekraczaniu granicy firma nie zajmowała się formalnie jakąkolwiek inną działalnością transportową. Właściciel firmy przebywał w RFN na dokumentach konsularnych, a dodatkowo posiadał dokumenty niemieckie. Na przełomie kwietnia i maja br. powrócił wraz z żoną do Polski. Miejsce ich prawdopodobnego powrotu to Katowice-Godula. Jego powrót wiąże się prawdopodobnie z kupnem willi na terenie kraju. Z przyczyny jego wyjazdu od maja nie pracowałem, aktualnie podejmuję pracę w firmie Hötger-Mineralöle-Noble-Gas. Int. Transporte^e, D 4938 Schieder, Schwalenberg am Bahnhof, tel. 05282-254. Właścicielem firmy jest Jörg Hötger, zam. Neue Torstrasse 21, D 4933, Blomberg, tel. 05235-1630.

W związku z podjęciem pracy w tej firmie w najbliższym okresie czasu czeka mnie wyjazd po trasie: Turcja–Iran–Irak, a najprawdopodobniej w m[iesią]cu wrześniu czeka mnie trasa do Europy Wschodniej. W chwili obecnej trudno jest mi określić, które państwa ta trasa obejmie.

Na terenie RFN ze środowiskiem emigracyjnym spotkałem się jedynie w obozie przejściowym; z uwagi, że jako skupisk ogólnych nie ma, a jedynie w miejscu zamieszkania przebywa ob. Rzondza Mieczysław² – z zaw[odu] elektryk, pochodzi z Katowic, a był prawdopodobnie zastępcą przewodniczącego Zarządu Regionu w Katowicach. Po uchyleniu internowania wyjechał do RFN wraz z matką i ze względu na jej pochodzenie otrzymał dokumenty niemieckie. Jeżeli chodzi o sprawę kontaktów osobistych, to praktycznie utrzymują kontakty z rodziną Schafirakich^f z Dortmundu i sąsiadem Mieczysławem [^g], natomiast jeżeli chodzi o rodziny niemieckie, kontakt taki jest bardzo trudny ze względu

^e Nazwa prawdopodobnie zapisana fonetycznie.

^f Nazwisko prawdopodobnie zapisane fonetycznie.

^g Nieczytelne nazwisko.

² Mieczysław Rzondza – działacz Solidarności w Przedsiębiorstwie Robót Górniczych Katowice, w stanie wojennym internowany, następnie wyemigrował do RFN. Nie był zastępcą przewodniczącego ZR Śląsko-Dąbrowskiego.

na to, iż obywatele niemieccy bronią się przed bliskimi kontaktami z przesiedleńcami. Na terenie RFN rodzina ta zamieszkuje w Dortmundzie – Schtögerstrasse 8.

W okresie całego mojego pobytu nie odnotowałem zjawiska występowania prasy czy ulotek Solidarności, ewentualnych miejsc spotkań byłych działaczy, a w szczególności stwierdza się przejawy braku działalności tej organizacji. Nie odnotowano także zjawiska organizowania zbiórek na rzecz Solidarności w żadnej formie. Jeżeli ktokolwiek powołuje się na działalność Solidarności w RFN – to po prostu oszukuje ludzi, którzy nie znają prawdy, lub sam jest wprowadzany w błąd. Jeżeli jakiegokolwiek działania są prowadzone przez służby specjalne, to brak jest jakichkolwiek informacji na ten temat w wiadomościach codziennych.

„Katarzyna”

I. Zadania do realizacji

Na podstawie spotkania, które odbędzie się w kraju, poproszono o przygotowanie następujących informacji:

1. Rozpoznanie środowiska polskiego w Dortmundzie wśród najbliższego otoczenia (dane personalne, adresy, charakterystyki).
2. Charakter firmy, wykonywane zadania, osoby zatrudnione w firmie, które mogą mieć powiązania ze środowiskami polskimi.
3. Ustalenie, jakie instytucje i organizacje [w] Dortmund[zie] lub inn[y]ch miast[ach] organizują działania na rzecz Solidarności.

„Katarzyna”

II. Omówienie przyjętej informacji

- informacje opracował własnoręcznie podczas spotkania;
- spotkanie to odbyło się w miejscu, które gwarantowało pełną konspirację spotkania, co zostało w pełni zachowane;
- dane zawarte w informacji TW uzyskał na podstawie [zarówno] własnych obserwacji w dotychczasowych miejscach pobytu, jak i wypowiedzi osób występujących w przekazanej informacji;
- informacja jest obiektywna i wiarygodna;
- osobowe źródło informacji znajduje się w okresie wdrażania do współpracy z naszymi organami, w okresie pobytu TW na terenie kraju zastosowano [zarówno] obserwację jego zachowania, jak i utrzymywanych kontaktów osobowych;
- TW na terenie RFN przebywa na zasadzie przesiedlenia z zachowaniem możliwości powrotu do kraju.

W trakcie spotkania TW ps. „Katarzyna” omówił dodatkowo następujące zagadnienia nieujęte w pisanej informacji:

1. Na terenie RFN aktualnie o podjęcie pracy jest bardzo trudno, ale w przypadku jeżeli koniecznie się chce pracować, zawsze takie możliwości istnieją. Np. osoby, które pozostaną na zasiłku dla bezrobotnych, mogą podejmować pracę bez rejestracji, ale w niepełnym wymiarze godzin, a wypłata nie może przekraczać sumy 390 DM na miesiąc. W przypadku udowodnienia, że osoba zatrudniona jest w innych warunkach, odbiera się całość sumy wypłacanej jako zapomogi. W stosunku do pracodawców, którzy

zatrudniają osobę na tzw. sposób „lewy” – w chwili obecnej grozi im kara do 400 tys. DM. Jako że jest to prawie astronomiczna suma – pracodawcy wolą przyjąć oficjalnie 2 lub 3 osoby, a nie mieć jakichkolwiek kłopotów z urzędami skarbowymi. Osoby takie, jak nałogowi alkoholicy, degeneraci itp., pozostają na tzw. zapomodze socjalnej, która wypłacana jest im codziennie w wysokości 10 DM. Starcza to na skromne posiłki, ale daje możliwość przeżycia. W takiej sytuacji znajduje się bardzo dużo osób pochodzenia polskiego, które przebywają w RFN.

2. Z informacji, jakie ukazują się w RFN nt. Polski – to wyłącznie informacje cząstkowe i bardzo nieliczne. Np. w ostatnim okresie czasu odnotowano informację dot[yczącą] obchodów święta 1 Maja bez jakichkolwiek dodatkowych informacji; informację dot[yczącą] wyborów do rad narodowych z komentarzem, że wybory zostały wygrane przez obecną ekipę rządową; informację dot[yczącą] ewentualnego procesu przywódców KOR³ oraz możliwości objęcia ich amnestią; oraz w programie naukowym obrazującym skażenia środowiska na kontynencie europejskim wymieniono dwa okręgi polskie, w tym jednym był okręg katowicki. Należy stwierdzić, że na terenie RFN bardzo mało miejsca zajmują sprawy polskie. ^hW jednym z art[ykułów] prasowych przedstawiono uwarunkowania, w jakich znalazła się Polska, a nawet wykazano ewentualne i realne sposoby przezwyciężania kryzysu i ewentualnej pomocy, a jedynie przedstawienia możliwości poprawy bytu ekonomicznego i... pozbycia się z terenu RFN przebywających tam Polaków^h.

3. TW przekazał także informację, że w trakcie przewożenia paczek z RFN do kraju ściśle zwracano uwagę na ich zawartość, gdyż podlegały one ścisłej kontroli granicznej. Przy każdej paczce był list przewozowy i jeżeli następowały jakiegokolwiek wątpliwości – paczki takie były nawet z granicy z[a]wracane. Osoby, które zwracały się o przekazanie listów, zdjęć lub innej korespondencji, musiały ją przekazać w formie otwartej. Nie przepuszczano np. pisemnych informacji o kłopotach życiowych, trudnościach podjęcia pracy itp. W trakcie transportu paczek nie podejmowano się przewożenia innych materiałów i przedmiotów, gdyż niejednokrotnie wiązało się to z rozpakowaniem samochodu na granicy. Firma Sobasa prowadziła transport w następujący sposób: po zebraniu paczek były one przewożone do granicy, sprawdzane (nieraz wielokrotnie aparatami rentgenowskimi), zaplombowane i dostarczone do punktu celnego w Katowicach-Goduli. Z tego miejsca natomiast były rozwożone przez taksówkarzy. W podróżach, jakie odbywały się na terenie kraju, TW nikt nie towarzyszył. Wynikało to z bezpieczeństwa przewożonych paczek, jak i ewentualnej odpowiedzialności finansowej. Odnotowano np. takie przypadki, że transport został przekazany na teren kraju (towar został sprzedany przypadkowym nabywcom), a po powrocie do RFN informowano o rozkradzeniu transportu i występowano o odszkodowanie. Z uwagi na tego typu przypadki zakazano zabierania w drodze do kraju jakichkolwiek osób. Na terenie RFN np. nie zabiera się autostopowiczów z uwagi na bezpieczeństwo własne i transportu (duża ilość napadów,

^{h-h} *Tak w tekście.*

³ Władze przez wiele miesięcy z premedytacją odraczały sformułowanie zarzutów, przetrzymując internowanych w grudniu 1981 r., a aresztowanych w grudniu 1982 r. (poprzez zmianę statusu internowanego) przywódców KOR. 13 VII 1984 r. przed Sądem Warszawskiego Okręgu Wojskowego rozpoczął się wreszcie proces przeciw liderom komitetu: Jackowi Kuroniowi, Adamowi Michnikowi, Zbigniewowi Romaszewskiemu i Henrykowi Wujcowi. Po pierwszym dniu sąd odroczył rozprawę i z powodu ogłoszonej 21 lipca amnestii nigdy już do niej nie powrócił.

zwłaszcza z bronią w ręku – bardzo proste sposoby nabycia broni palnej). W jednym przypadku w przekazanej korespondencji kontrolowanej na granicy ujawniono przekazywanie informacji dla byłego działacza NSZZ „Solidarność” z rejonu Katowic (znaleziono podwójną kopertę z różnymi adresami) – dokonano natychmiastowego jej zniszczenia. Szef firmy (Sobas) każdorazowo informował, że w przypadku zabrania materiału „trefnego” – jego nic nie interesuje, tylko paczki mają dotrzeć do odbiorców, a środek transportu do firmy. Z uwagi na dobrze płatną pracę nikt nie podejmował się przekraczania obowiązujących poleceń.

W trakcie spotkania TW zachowywał się w sposób w miarę naturalny i swobodny, a na zadawane pytania udzielał wyczerpujących odpowiedzi.

III. Propozycja wykorzystania informacji

Odpis powyższej informacji należy przesłać do naczelnika Wydz[iału] III Dep[artamentu] V MSW celem oceny i ewentualnego wykorzystania operacyjnego.

Oryginał informacji należy włączyć doteczki pracy TW.

IV. Uwagi

W przekazanym pkt 2 zadania do realizacji – sprawa dotyczy firmy, w której TW aktualnie podejmuje pracę, tzn. „Hötger”.

W informacji nie przedstawiono miejsca zatrzymywania się i noclegów, gdyż są one znane tutajszemu] wydziałowi.

Z uwagi na sposób mówienia (bardzo cichy) TW zapis magnetofonowy był mało czytelny i niedokładny. Po przedstawieniu zapisu przełożonemu dokonano skasowania jego.

St[arszy] inspektor S[ekcji] IV Wydziału V
ppor. M. Kubiszewskiⁱ

Ks. masz. 001366/84

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 5, k. 44–48, mps.

ⁱ Powyżej odręczny podpis.

1984 czerwiec 29 [?], Stalowa Wola – Wyciąg z informacji operacyjnej od tajnego współpracownika ps. „Tulipan” z 28 czerwca 1984 r. dotyczącej jego pobytu w Hanowerze, tajne

^aRejonowy Urząd
Spraw Wewnętrznych
w Stalowej Woli^a
03 L.dz. GA-02392/84^c

Stalowa Wola, dnia 29 [?] VI 1984 r.
Tajne
Egz. nr 1^b

Wyciąg

z informacji operacyjnej od TW ps. „Tulipan” z dnia 28 VI 1984 r.^d

Podczas pobytu w Hanowerze (RFN) spotkałem przypadkowo w restauracji mężczyznę o nazwisku Lipiński. Z jego relacji wynikało, że wyjechał do RFN przed stanem wojennym. Był działaczem Solidarności w „Ursusie”. W 1980 r. przebywał w Stalowej Woli i pomagał [Kazimierzowi] Rostkowi¹ w zakładaniu Solidarności w „Mostostalu” Stalowa Wola.

Obecnie Lipiński pracuje w Biurze Informacyjnym Emigracji Polskiej w Hanowerze. Kierownikiem tego biura jest Wiesław Lis. Lipiński twierdzi, że nie jest to kuzyn Bogdana Lisa. [Zarówno] adresu, jak i telefonu biura mi nie podał. W rozmowie określił mi zadania, jakie wykonuje to biuro:

- namawianie Polaków do pozostania na Zachodzie,
- udzielanie pomocy chętnym do pozostania (udzielanie porad, do kogo się zwrócić, tłumaczenie stosownych ankiet i dokumentów w jęz[yku] niem[ieckim] i angielskim, pomoc przy emigracji dalej z RFN, np. do USA, itp.),
- sprawdzanie wiarygodności informacji o wcześniejszym internowaniu i prześladowaniu przez SB w Polsce. W tym celu mają kontakt z kimś w Szwajcarii, gdzie jest bank informacji o internowanych,
- organizowanie 1 raz w tygodniu spotkań Polaków i przedstawianie im „informacji politycznej”.

Lipiński długo wypytywał mnie o Kazimierza Rostka. Utrzymał, że do niedawna miał z nim kontakt. Kontakt ten zerwał, gdy wynik sprawdzeń w Szwajcarii był negatywny – Rostek nie figuruje jako internowany. Ponieważ informacja od Rostka, że

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^b Cyfra wpisana odręcznie.

^c Znak sprawy wpisany odręcznie. Po lewej i po prawej stronie nieczytelne odręczne dopiski.

^d Tekst dokumentu słabo zachowany, odczytanie niektórych fragmentów niepewne.

¹ Kazimierz Rostek (ur. 1945) – ekonomista; pracownik „Mostostalu” Stalowa Wola (1975–1983), członek PZPR (1964–1968), współzałożyciel Solidarności w Mostostalu, członek Prezydium ZR Ziemia Sandomierska, delegat na I KZD, w stanie wojennym internowany, zwolniony w 1982 r., wielokrotnie zatrzymywany (1982–1986), kolporter prasy podziemnej, poseł na sejm (1989–1993).

siedział w Załężu, nie potwierdziła się – muszą go sprawdzić, czy nie jest agentem SB². Dlatego Lipiński szczegółowo wypytywał mnie o termin zwolnienia Rostka z internowania, nr celi itp. Nie wydaje mi się to jednak prawdopodobne – Rostek interweniował przez Międzynarodowy Czerwony Krzyż w Szwajcarii³ o zwolnienie z internowania. Nie może więc nie figurować w wykazach internowanych.

Lipiński miał nawiązać ze mną kontakt telefoniczny i jeszcze raz spotkać się. Do końca mojego pobytu w Hanowerze, tj. przez tydzień czasu, nie skontaktował się ze mną.

Za zgodność:

ppor. mgr Mirosław Jamróż^{e4}

Odbito w 2 egz.

Egz. nr 1 – Wydz[iał] V WUSW T[arno]b[rze]g

Egz. nr 2 – spr[awa] oper[acyjnego] rozpr[acowania] krypt[onim] „Laska”

Wyk[onał] M.J./M.J.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 5, k. 41–42, mps.

^e Powyżej odręczny podpis.

² Kazimierz Rostek w rzeczywistości był internowany w Załężu między 13 XII 1981 a 5 VI 1982 r.

³ Chodzi o Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża – międzynarodową prywatną organizację humanitarną z siedzibą w Genewie, działającą pod tą nazwą od 1880 r.

⁴ Mirosław Jamróż (ur. 1955) – kierownik Sekcji III Wydziału V KW MO/WUSW w Tarnobrzegu (1982–1983), zastępca naczelnika Wydziału V KM MO/RUSW w Stalowej Woli (1983–1985), w 1985 r. przeszedł do MO.

1984 lipiec 18, Poznań – Meldunek operacyjny o kontaktach zagranicznych Renaty Andrackiej, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia

Poznań, 18 VII 1984 r.

Meldunek operacyjny

L.dz. 016868^a

Tajne specjalnego znaczenia

Nr meldunku: 0591

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Kuta

ID osobowy: 017163

Uzupełniając meldunek dot[yczący] wrogiej działalności w środowiskach, wyjaśnianej w ramach sprawy obiektowej nr rej. WA071242 krypt[onim] „Zachód”, prowadzonej przez Wydział III Dep[artamentu] V MSW, informuję, że Renata Andracka (PO 031911) utrzymuje kontakt z ob[ywatelem] polskiego pochodzenia zamieszkałym w Tajlandii:

Jacek Nowaczek

c/o Fr. Jenco^b

Catholic Relief Service¹

89/25, Vithayu Place

Wireless Road

Bangkok 10500

Thailand,

który utrzymuje kontakty z abp. Renato Martino², ambasadorem Watykanu w Tajlandii, oraz bezpośrednio z papieżem. Podczas wizyty papieża w Tajlandii³ ww. zorganizował akcję patriotyczną w Bangkoku.

Ponadto Nowaczek przekazuje Andrackiej informacje do wykorzystania dot[yczące] wydatków zbrojeniowych w 1982 r. wg raportu US Arms Control and Disarmament Agency⁴ z dnia 14 VI 1984 r., w którym m.in. podaje:

ZSRR – 257 mld dolarów USA (eksport za 10,9 mld dolarów USA);

USA – 196 mld dolarów USA (eksport 9,5 mld dolarów USA);

Chiny – 49,5 mld dolarów USA (eksport 1 mld dolarów USA), dane szacunkowe;

W[ielka] Brytania – 27,3 mld dolarów USA (eksport 2 mld dolarów USA);

^a Znak sprawy wpisany odręcznie. Z prawej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-02341/84.

^b Nazwa prawdopodobnie zniekształcona.

¹ Chodzi o Catholic Relief Services (Katolickie Służby Humanitarne) – międzynarodową katolicką organizację humanitarną powstałą w USA w 1943 r.

² Renato Martino (ur. 1932) – duchowny katolicki; od 1962 r. pracownik służby dyplomatycznej Watykanu, delegat apostolski w Laosie, Malezji i Singapurze (1980–1986), stały obserwator Stolicy Apostolskiej przy ONZ (1986–2002), prezydent Papieskiej Rady Iustitia et Pax (2002–2009), od 2003 r. kardynał.

³ Papież przebywał w Tajlandii od 2 do 12 V 1984 r.

⁴ US Arms Control and Disarmament Agency (Amerykańska Agencja ds. Kontroli Uzbrojenia i Rozbrojenia) – niezależna agencja rządu Stanów Zjednoczonych (powiązana z Departamentem Stanu), utworzona w 1961 r.

Francja – 25,6 mld dolarów USA (eksport 3,2 mld dolarów USA);

Polska – 13,5 mld dolarów USA.

Powyższe przekazuję do ewentualnego wykorzystania, jednocześnie informuję, że posiadamy doraźne możliwości kontroli tego kontaktu.

°Naczelnik Wydziału V
WUSW w Poznaniu
ppłk Ryszard Krasicki°

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 175–176, mps.

°-° *Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.*

1984 sierpień 20, Słupsk – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału II WUSW w Słupsku do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie działalności organizacji emigracyjnej w Berlinie Zachodnim, tajne specjalnego znaczenia (z odpowiedzią Wydziału III z 30 sierpnia 1984 r.)

^aWojewódzki Urząd
Spraw Wewnętrznych
w Słupsku^a
04 L.dz. T-III-00 ^d2341/84^d

Słupsk, dnia ^b20 VIII^b 1984 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 1^c

Naczelnik Wydziału III Departamentu V
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
w Warszawie

W naszym operacyjnym zainteresowaniu pozostaje: ^eJan Błaszkiwicz^e, s. Leona i Krystyny Rackiej, ur. 26 I 1945 r. w Lubartowie, zam. ^eLębork, ul. [...]^e, czasowo 1000 Berlin 51, Scharnweberstr[asse] 17, wykształcenie wyższe – prawnik (fotografia w załączeniu).

Ww. należy do organizacji (b[rak] n[azwy]) w Berlinie Zachodnim, skupiającej uciekinierów z Polski¹, której działalność koncentruje się wokół n[iżej] wym[ienionych] zagadnień:

- kolportażu „Dziennika Polskiego”² wydawanego w Londynie oraz „Poglądu”;
- organizowania wyjazdów Polaków z Berlina Zachodniego do USA, Kanady, Afryki Południowej;
- pisania ulotek, odezw kierowanych do Polaków (ich autorem jest J[an] Błaszkiwicz^f, używa jednego z pseudonimów: „Piekut”, „Racki” lub „Lupa”);
- organizowania różnego rodzaju manifestacji pod Misją Wojskową PRL w Berlinie Zachodnim lub RFN.

Poza ww. w skład kierownictwa organizacji wchodzi:

1. Hadrysiewicz Wojciech, zam. 1000 Berlin 21, Putzstr[asse] 21, tel. 3955315, mieszka z córką w wieku ok. 3,5 lat.
2. Śliwiński Andrzej, tel. 4967604, wiek ok. 45–47 lat, włosy siwe, uczesany na bok z przedziałkiem, twarz szeroka, wzrost ok. 174–176 cm, sylwetka szczupła, dobrze zbudowany.

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^{b-b} Wpisano odręcznie. Powyżej odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-001273/84.

^c Cyfra wpisana odręcznie.

^{d-d} Wpisano odręcznie. Poniżej odręczny dopisek Tow. mjr Kozera, data 25.08.84 r. i nieczytelny podpis.

^{e-e} Wpisano odręcznie.

^f Nazwisko wpisane odręcznie.

¹ Być może chodzi o Zjednoczenie Polskich Uchodźców – organizację utworzoną w 1951 r., skupiającą początkowo polskich dipisów w RFN.

² „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” – polonijne pismo wydawane w Londynie od 1940 r.

3. „Bogdan” – pochodzi z Podhala, wiek ok. 32 lat, wzrost ok. 168–170 cm, czarne włosy i czarna broda, twarz okrągła, krępa budowa, można go przywołać do telefonu u A[ndrzeja] Śliwińskiego.

4. „Marta” – w wieku ok. 35 lat, czarne włosy, twarz blada, bez makijażu, wzrost ok. 159–162 cm, szczupła budowa, nos prosty, oczy czarne, w kącikach oczu „kurze łapki”, działa w S[olidarności] w Berlinie; wstydzi się, że nie siedziała w kraju za działalność w S[olidarności].

5. Ksiądz, którego nazywają „Episkopat”. Z innych źródeł wiemy, że nazywa się Augustynowicz. We Wrocławiu ma brata o imieniu Jan, tel. Wrocław 25-24-68.

W związku z powyższym uprzejmie proszę o przesłanie posiadanych przez Was informacji nt. działalności ww. organizacji w Berlinie Zachodnim i ich członków. W stosunku do „Jana Błaszkiewicza” jesteśmy zainteresowani uzyskaniem naprowadzeń na osoby, które:

– oglądały w Berlinie Zachodnim program telewizyjny poświęcony sytuacji Polaków w tym mieście (koniec czerwca br., manifestacja na [Kurt-]Schumacher Platz), w którym zabierał głos J[an] B[łaszkiewicz];

– w dniu 15 lipca br. czytały odezwę J[ana] B[łaszkiewicza] wywieszoną przed kościołem przy Oldstr[asse?] w Berlinie Zachodnim;

– miały dostęp do innych ulotek, odezw, artykułów w „Poglądach” pisanych przez J[ana] B[łaszkiewicza] pod pseudonimem „Piekut”, „Racki” bądź „Lupa”.

Jednocześnie uprzejmie proszę o przesłanie celem procesowego wykorzystania posiadanych przez Was ulotek, odezw i biuletynów „Pogląd[u]”, w których są artykuły podpisane ww. pseudonimami.

Powyższe informacje będą wykorzystane przez nas operacyjnie albo procesowo w prowadzonej przez nasz wydział sprawie operacyjnego rozpracowania kryptonim „Radca”, nr ewidencyjny 6057.

§Zastępca naczelnika Wydziału [II]
WUSW w Słupsku
mjr mgr St[anisław] Jachnowiec^{§3}

Załącznik: 1 fotografia^h

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Opr[acował] por. P[aweł] Mucha⁴

Druk szer. H. Kacner

Nr ks. masz. 00838/84

^{§-§} *Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.*

^h *Załącznik nie jest publikowany.*

³ Stanisław Jachnowiec (ur. 1941) – zastępca naczelnika Wydziału II KW MO/WUSW w Słupsku (1980–1985), kierownik Inspektoratu Ochrony Funkcjonariuszy WUSW w Słupsku (1985–1988).

⁴ Paweł Mucha – zastępca szefa ds. SB RUSW w Sławnie (1985–1988), zastępca naczelnika Wydziału II WUSW w Słupsku (1988–1990).

Warszawa, dnia 30 ⁱVIIIⁱ 1984 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 2^j

Naczelnik Wydziału II WUSW
w Słupsku

W odpowiedzi na Wasze pismo z dnia 20 VIII 1984 r. l.dz. T-III-002341 dot[yczące] 'Jana Błaskiewicza', s. Leona, i innych, informuję, iż nie dysponujemy informacjami na temat działalności ww. na terenie Berlina Zachodniego. Niemniej, jak wynika z przeprowadzonych konsultacji w Dep[artamencie] I MSW, na interesujący Was temat uzyskanie odpowiedzi z tej jednostki za pośrednictwem inspektora pionu I Waszego urzędu.

Naczelnik Wydz[iału] III
Dep[artamentu] V MSW
mjr J[an] Rząca^k

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

T.K./K.W.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 177–179, mps.

ⁱ⁻ⁱ Wpisano odręcznie.

^j Cyfra wpisana odręcznie.

^k Powyżej odręczny podpis.

1984 sierpień 29, Gorzów Wielkopolski – Informacja operacyjna tajnego współpracownika ps. „Zygmunt” o kontaktach z Frédérikiem Danielczakiem, tajne specjalnego znaczenia

Źródło: TW ps. „Zygmunt”
Przyjął: mjr R[yszard] Sikorski¹
W l[okalu] k[onspiracyjnym]
krypt[onim] „Warta”

Gorzów Wlkp., dn[ia] 29 VIII 1984 r.
Tajne spec[jalnego] znac[enia]
Egz. nr 1^a

Informacja

W dniach 16–21 VIII 1984 r. przebywałem na wycieczce organizowanej przez Orbis w Budapeszcie. W dniu 16 sierpnia około godz. 10.00 spotkałem się z [Frédérikiem] Danielczakiem² i jego rodziną. Po tymże spotkaniu odłączyłem się od swej grupy wycieczkowej, by móc przebywać razem z Danielczakiem i jego rodziną. Spotkaliśmy się w Budzie w rejonie hoteli studenckich. Podczas naszego spotkania byliśmy dość nieudolnie obserwowani prawdopodobnie przez węgierską Służbę Bezpieczeństwa. Z Budapesztu w towarzystwie wyżej wymienionych opiekunów udaliśmy się do miejscowości Győr. Też tam zatrzymaliśmy się do końca trwania mojej wycieczki, tj. do 21 sierpnia. W międzyczasie na kilka-kilkanaście godzin wyjeżdżaliśmy do Budapesztu po zakupy i do wesołego miasteczka.

Cel naszego spotkania był raczej towarzyski, niemniej jednak rozmawialiśmy na tematy obecnej sytuacji w Polsce oraz stosunku Francuzów do Polski.

Zapytany przez Danielczaka o sytuację w podziemiu gorzowskim, odpowiedziałem mu zgodnie z prawdą, iż podziemie gorzowskie jest mocno rozbite, potworzyły się frakcje, nie układa się współpraca. Wydaje się „Feniksa”³ w minimalnym nakładzie, liczby egzemplarzy nie podałem. Powiedziałem również o tym, iż wszyscy dotychczas przebywający w więzieniach i aresztach są już na wolności. Danielczak miał ze sobą adres pewnego obywatela węgierskiego zam[ieszkałego] w Budapeszcie, który interesował się sprawą podziemia w Polsce, pisząc o tym w języku węgierskim w nielegalnych pismach węgierskich. Niniejszy adres otrzymał od kogoś z Paryża, przypuszczam, że z Komitetu paryskiego Solidarności. Z uwagi na bardzo jawną obserwację nas przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa nie poszedł pod ten adres, przynajmniej podczas mojej obecności na Węgrzech. W trakcie prowadzenia dyskusji przedstawił mi sytuację, jaka ma

^a Cyfra wpisana odręcznie.

¹ Ryszard Sikorski (ur. 1936) – zastępca naczelnika Wydziału V KW MO/WUSW w Gorzowie Wielkopolskim (1981–1986), naczelnik Wydziału III WUSW w Gorzowie Wielkopolskim (1986–1989).

² Frédéric Danielczak – Francuz pochodzenia polskiego, nauczyciel; członek Partii Socjalistycznej, od 1980 r. szef komitetu Solidarité avec Solidarność w regionie Nord-Pas-de-Calais, do 1989 r. organizator pomocy dla związkowców z Gorzowa Wielkopolskiego.

³ „Feniks. Biuletyn Informacyjny Regionalnej Komisji Wykonawczej NSZZ »S« Regionu Gorzów Wlkp.” – pismo RKW Solidarności w Gorzowie Wielkopolskim wydawane w latach 1982–1989.

miejsce w ich komitecie, tj. Solidarité avec Solidarność w Roubaix. Komitet ich miał na celu pomoc rodzinom uwięzionych i internowanych. Nierzadko w transportach żywności przesyłano materiały poligraficzne. Obecnie komitet zaprzestaje swej działalności.

Większość członków komitetu uważa, że w obecnej sytuacji, gdy wszyscy są już na wolności, nie widzą potrzeby dalszej pomocy Polakom. Z 50 członków komitetu obecnie zostało tylko 15, lecz i ci niezbyt chętnie chcą działać. Myślą już o rozwiązaniu komitetu. Jednym z bardziej aktywnych działaczy jest nadal pewien strażak z Lille René Bogard, który utrzymuje bezpośrednie kontakty z Komitetem Paryskim. Spotkałem się z nim w lipcu tego roku w bibliotece ks. Andrzejewskiego⁴. Duże prawdopodobieństwo, iż on utrzymuje kontakt również z kimś w Gorzowie, przez niego też mogą docierać materiały poligraficzne itp. Z kim się kontaktuje w Gorzowie, tego jeszcze nie wiem. Dowiedziałem się również, iż Zbigniew Kowalewski, działacz Solidarność z Łodzi przebywający we Francji od 1981 r. i aktywnie działający w Komitecie Solidarité avec Solidarność w Lille i Paryżu, oficjalnie przystąpił do IV Międzynarodówki.

Obecnie sprawami podziemia w Polsce opiekuje się Komitet w Paryżu. Komitety działające kiedyś na terenie całej Francji praktycznie już nie istnieją. Podczas pożegnania Danielczak nie proponował mi następnego spotkania, natomiast obiecaliśmy sobie utrzymywać kontakt listowny bądź telefoniczny. Obecnie Danielczak jest bardzo zaabsorbowany pracą zawodową. Bardzo liczy na awans dyrektorski w swej szkole (szkoła dla najbiedniejszej emigracji). W dyskusjach zawsze podkreśla swój marksizm, należy do partii socjalistycznej, ma negatywny stosunek do Kościoła i papieża.

6 VIII 1984 r. odwiedził mnie w domu Andrzej Busse⁵, obecnie zamieszkały w RFN. Poprzednio znaleźliśmy się z działalności związkowej. Działał jako związkowiec na terenie Zielonej Góry. Prosił, aby skontaktować go z kimś z podziemia, oferował pomoc. Z uwagi na to, iż bardzo się spieszył z wyjazdem do Warszawy z jakimś dokumentem dotyczącym jego kolegi, który, jego zdaniem, został powieszony przez milicję. Adres wdowy postaram się dostarczyć w niedługim czasie. Busse zna dobrze [Arkadiusza] Olszowego⁶ z rozgłośni RWE. Powiedział również, że przyjedzie w listopadzie.

Zygmunt

Zadanie:

– proszę uzyskać informacje na temat poczynień działaczy RKW w związku z rocznicami porozumień gdańskich i powstania S[olidarność].

Zygmunt

⁴ Witold Andrzejewski (ur. 1940) – duchowny katolicki; od 1972 r. animator duszpasterstwa akademickiego w Gorzowie Wielkopolskim, współpracownik Solidarność, w stanie wojennym angażował się w pomoc dla represjonowanych, od 1989 r. proboszcz parafii pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Gorzowie Wielkopolskim.

⁵ Andrzej Busse (ur. 1951) – technik elektronik; członek MKZ w Zielonej Górze, przewodniczący KZ Solidarność w Zakładzie Energetycznym w Zielonej Górze, w stanie wojennym internowany, w 1982 r. aresztowany, wyjechał do RFN.

⁶ Arkadiusz Olszowy (ur. 1956) – redaktor Rozgłośni Polskiego Radia w Zielonej Górze (1980–1982), w 1981 r. redaktor naczelny „Wolnego Rolnika” (pisma NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność” w Zielonej Górze), w czerwcu 1982 r. inicjator powołania Tymczasowej Regionalnej Komisji Koordynacyjnej Solidarność Regionu Zielonogórskiego, w 1983 r. skazany na 10 miesięcy więzienia w zawieszaniu na 2 lata, w tym samym roku wyjechał do RFN, gdzie związał się z RWE.

Omówienie przyjętej informacji:

Powyższą informację TW sporządził i przekazał w trakcie spotkania. Jest to relacja z wykonania zadania w ramach kombinacji operac[yjnej] krypt[onim] „Beta”. Ponadto TW przekazał informację dot[yczącą] jego kontaktu z Andrzejem Busse, b[yłym] internowanym z Zielonej Góry, a który obecnie przebywa na stałe w RFN. W Polsce Busse był na paszporcie konsularnym.

Wracając do spotkania z Danielczakiem, to TW bardzo negatywnie ocenił zachowanie się obserwacji węgierskiej SB. Danielczak, widząc nieodstępujących na krok „opiekunów”, zadzwonił do konsula francuskiego w Budapeszcie, chcąc powiadomić go o tym, w jaki sposób są prześladowani francuscy turyści. Konsula jednak nie było, gdyż był w tym czasie na jakiejś uroczystości państwowej. TW stwierdził, że węgierska obserwacja była nachalna i pozbawiona jakichkolwiek zasad konspiracji. Jego zdaniem o głupocie węgierskich funkcjonariuszy świadczy fakt, iż kiedy Danielczak, jadąc autostradą z Budapesztu do Győr, pomylił trasę i zjechał w kukurydzę, trzy samochody obserwacji wjechały za nimi, blokując im odwrót. Zachowanie się węgierskiej obserwacji wpłynęło zasadniczo na postawę Danielczaka, który w tej sytuacji nie wyjawiał dla TW faktycznego celu spotkania. Spotkanie potraktował towarzysko, jako rewanż za wakacje spędzone z TW w 1981 r. w Polsce.

W uzupełnieniu pisemnej relacji TW podał, iż Komitet^b w Roubaix nosi się z zamiarem wysłania ostatniej partii darów dla Gorzowa. Aktualnie mają już zebraną część paczek. Oczekuje się na patrona, który sfinansowałby transport do Polski.

Na podstawie dotychczasowej współpracy z TW uznać można, iż relacja ze spotkania z Danielczakiem jest wiarygodna.

Nadto TW przekazał mi ustną informację, z której wynika, iż [Edward] Borowski⁷, b[yły] przewodniczący Zarządu Region[u] S[olidarności], po powrocie z aresztu śledczego był przez pewien czas w gorzowskim szpitalu na intensywnej terapii. Odwiedził go tam Zbigniew Zięba⁸ (b[yły] wiceprzewod[niczący] Zarządu Region[u] S[olidarności]). Jednak Borowski zbył go słowami: „lepiej do mnie nie^b przychodź”. Zięba to przyjął b[ardzo] zawiedziony.

Informacji na temat zamierzeń podziemia odnośnie [do] dn[ia] 31 sierpnia br. TW nie posiadał.

W trakcie spotkania TW oznajmił mi, iż otrzymał odmowę z urzędu miasta na założenie prywatnego warsztatu mechanicznego, prosząc o pomoc. Poleciłem w związku z tym, aby TW wniósł odwołanie od tej decyzji do wojewody.

Kolejne spotkanie w dn[iu] 11 września br., godz. 15.30.

^b Wyraz dopisany odręcznie.

⁷ Edward Borowski (1939–1987) – pracownik Elektrowni/Elektrociepłowni Gorzów (1963–1983), przewodniczący KZ Solidarności w tym zakładzie, wiceprzewodniczący MKZ w Gorzowie Wielkopolskim, przewodniczący ZR Gorzów Wielkopolski, delegat na I KZD, w stanie wojennym internowany, od 1982 r. współpracownik podziemnej RKW Gorzów Wielkopolski, współpracownik pisma „Feniks”, aresztowany i przetrzymywany przez pół roku w 1984 r., wielokrotnie zatrzymywany (1984–1987).

⁸ Zbigniew Zięba (1947–2005) – elektryk brygadzysta w Zakładach Przemysłu Jedwabniczego „Silwana” (1973–1981), wiceprzewodniczący MKZ w Gorzowie Wielkopolskim, członek Prezydium ZR Gorzów Wielkopolski, w stanie wojennym internowany, członek podziemnej RKW Gorzów Wielkopolski, współpracownik komitetu Solidarité avec Solidarność w Lille, wielokrotnie zatrzymywany, radny miejski w Gorzowie Wielkopolskim (1990–1994).

Przedsięwzięcia:

- informację dot[yczącą] Danielczaka wykorzystać w ramach kombinacji operac[yj-nej] krypt[onim] „Beta”,
- za pośrednictwem Wydz[iału] V WUSW w Zielonej Górze uzyskać bliższe dane dot[yczące] osoby Busse celem właściwego wykorzystania przekazanej przez TW in-formacji.

Z[astęp]ca naczelnika Wydz[iału] V
mjr Ryszard Sikorski^c

Wykonano w 3 egz.

Egz. nr 1 – nacz[elnik] Wydz[iału] III Dep[artamentu] V

Egz. nr 2 – nacz[elnik] Wydz[iału] Dep[artamentu] I płk [Henryk] Bosak

Egz. nr 3 – komb[inacja] operac[yjna] „Beta”

Opracował: mjr [Ryszard] Sikorski

Druk: por. Małkiński

L.dz. masz. ^{d-d}0038^d/84

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 187–190, mps.

^c Poniżej odręczny podpis.

^{d-d} Wpisano odręcznie.

1984 sierpień 31, Poznań – Pismo naczelnika Wydziału V WUSW w Poznaniu do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie miejsc spotkań polskich emigrantów politycznych w Wiedniu, tajne specjalnego znaczenia

^aWojewódzki Urząd
Spraw Wewnętrznych
w Poznaniu^a
30 L.dz. GA003558/VIIa/84^d

Poznań, dnia ^b31^b VIII 1984 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 1^c

Naczelnik Wydziału III Departamentu V
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
w Warszawie

Z posiadanych przez nas informacji wynika, iż w Austrii, w Wiedniu, głównym miejscem spotkań przebywających tam obyw[ateli] PRL jest kościół polski i jego najbliższe otoczenie. Kościół ten położony jest w pobliżu Schwarzenbergplatz.

Z rozpoznania wynika, iż spotkania odbywają się w niedzielę w czasie mszy. Poza tym ustalono, że w pobliżu kościoła znajduje się piwiarnia, w której kelnerkami są kobiety obyw[atelki] PRL, oraz [że] z tyłu kościoła znajduje się jadalnia. Obok kościoła można kupić broszury i książki o tematyce politycznej.

Miejscem spotkań obyw[ateli] PRL jest również restauracja w pobliżu Domu Polskiego przy ul. Heumarktstr[asse] i Salesiannergasse. W tej restauracji były omawiane przygotowania do protestu głodowego, który miał miejsce 12 i 13 kwietnia w związku z apelem o uwolnienie przywódców KOR i KPN. Wiadomość w tym zakresie ukazała się również w ulotkach rozmieszczonych i rozlepionych wokół kościoła, w których zapraszano chętnych do wzięcia udziału w tym „proteście”.

Powyższe przekazuję do wiadomości.

^eNaczelnik Wydziału V
WUSW w Poznaniu^e

Wyk[onano] w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

2 egz. – aa

Oprac[owanie] K.Z./VIIa/druk M.D.

Nr ks. masz. 1905/84

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 180–181, mps.

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^{b-b} Wpisano odręcznie. Powyżej odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-001301/84.

^c Cyfra wpisana odręcznie.

^d Znak sprawy wpisany odręcznie. Powyżej odręczny dopisek Tow. mjr Kozera, data 3.09.84 i nieczytelny podpis.

^{e-e} Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem Ryszarda Krasickiego.

1984 wrzesień 15, Białystok – Pismo naczelnika Wydziału V WUSW w Białymstoku do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie pracowników Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli, tajne specjalnego znaczenia

^aWojewódzki Urząd
Spraw Wewnętrznych
w Białymstoku^a
11 L.dz. OA[?] III 00196^c

Białystok, dnia ^b15^b IX 1984 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 1

Naczelnik Wydziału III Dep[artamentu] V MSW
w Warszawie

W trakcie realizacji kombinacji operacyjnej krypt[onim] „Most” uzyskano następującą informację dot[yczącą] Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli.

Obecny skład personalny biura przedstawia się następująco:

1. Milewski – szef;
2. Joanna Pilarska¹ – szara eminencja, nieformalny zastępca, [...]d, ściągnięta przez niego [Milewskiego] w stanie wojennym, dość energiczna, ostrożna, ale po zdobyciu zaufania gadatliwa, lubiąca się chwalić swoją działalnością i znajomością działalności innych;
3. Henryk Jagiełło² – kierownik administracyjny, konkretny, opanowany, spokojny;
4. Mirosław Chojecki – odpowiedzialny za przerzuty do kraju, energiczny, rzutki;
5. [Aleksander] Seniuta³ – doktor praw, prawdopodobnie radca prawny, dba o swoje interesy, syn mieszka w Bordeaux.

^{a-a} *Wpis w formie pieczęci z godłem.*

^{b-b} *Wpisano odręcznie. Powyżej odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-001365/84.*

^c *Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] mjr Kozera, 19.09.84, JR: proszę o rozmowę!*

^d *Pominięto dane wrażliwe.*

¹ Joanna Pilarska (ur. 1944) – biolog; pracownik naukowy Instytutu Badań Doświadczalnych PAN (1968–1982), członek KZ Solidarności w Instytucie Ekologii PAN (1980–1981), wiceprzewodnicząca OKP w PAN, sekretarz Komisji Programowej I KZD, działaczka podziemnej Solidarności (1982–1983), pracownik (1983–1991), zastępca kierownika (1985–1990) i kierownik (1991) Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli, kierownik biura Fundacji Instytutu Wolnych Związków Zawodowych AFL-CIO (1992–1996).

² Henryk Jagiełło (ur. 1952) – inżynier nawigator; współpracownik ROPCiO, TKN i SKS, w 1978 r. skazany na rok więzienia, zwolniony w lutym 1979 r., szef Biura MKZ w Gdańsku, członek Biura Organizacyjnego I KZD, członek Sekretariatu KK, w stanie wojennym internowany, od 1982 r. na emigracji w Wielkiej Brytanii, następnie w Belgii, pracownik Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli odpowiedzialny za finanse (1982–1992).

³ Aleksander Eugeniusz Seniuta (1930–1998) – prawnik; pracownik naukowy Uniwersytetu Wrocławskiego (1962–1983), doradca MKZ od września 1980 r., wykładowca we Wszechnicy Związkowej we Wrocławiu, w stanie wojennym internowany, zwolniony w grudniu 1982 r., w 1983 r. wyjechał do Algierii, następnie do Belgii, gdzie pozostał, współpracował z Biurem Koordynacyjnym Solidarności w Brukseli, autor 500-stronicowego raportu o sytuacji w Polsce dla MOP (1985).

Osoby mające związek z biurem koordynacyjnym:

– Józef Przybylski⁴ – wyeliminowany przez Milewskiego, krąży między poszczególnymi biurami, które korzystają z jego usług. Może też być koordynatorem przerzutów z poszczególnych biur. Lubiący imponować, być podziwianym, wygrał konkurs w RWE na wspomnienia robotnika z sierpnia 1980 r., czym lubi się chwalić. Organizator kanałów przerzutowych do PRL.

– K[rystyna] Ruchniewicz⁵ – założycielka i faktyczna organizatorka biura koordynacyjnego. Wyeliminowana przez Milewskiego ze względu na zaistniałe nieporozumienia. Syn mieszka w Australii.

– Ks. H. Strójwąg – podobno odpowiedzialny z ramienia episkopatu europejskiego za uchodźców i emigrantów ze wszystkich krajów świata. Ma kontakty z biurem.

Pracownicy biura zamieszkują na terenie biura. Dysponuje ono 2 komputerami, które najprawdopodobniej nie są wykorzystywane, ponieważ archiwum związku jest w Paryżu. Biuro utrzymuje kontakt telefoniczny z czołowymi działaczami podziemia w kraju, w tym m.in. z W[ładysławem] Frasyniukiem. ^eZamierza się utworzyć nową komisję krajową podziemia, w skład której wchodzić będą przedstawiciele poszczególnych regionów^e. Panuje przekonanie, iż w przyszłym roku w związku ze wzrostem cen, w celu uniknięcia masowych wystąpień robotników, władze internują znanych przywódców podziemia, stąd też również istnieje potrzeba ich wymiany na osoby bardziej zakonspirowane.

W dalszym ciągu przy przerzucie materiałów poligraficznych do kraju wykorzystywana jest pomoc charytatywna. Materiały te jadą razem z darami. Osoba dostarczająca przesyłkę na konkretny adres nie jest zorientowana co do charakteru przesyłki. Jakoby odstąpiono od wysyłania specjalnych kurierów wyposażonych w odpowiednie skrytki, którzy to wiedzieli, co przewożą. Spowodowane to zostało „wpadkami” oraz kosztami.

^fPracownicy biura koordynacyjnego nie cieszą się najlepszą opinią wśród emigracji. Uważa się ich za kupę łajdaków, dorobkiewiczów, którzy dbają tylko [i] wyłącznie o własne interesy kosztem innych. Przez Polonię przyjmowani niechętnie. Osoby starające się nawiązać kontakt z biurem są uprzedane, żeby tego nie robić^f.

Uwaga

W przypadku ponownego wyjazdu źródła informacji do Brukseli istnieje możliwość pogłębiania niniejszej informacji oraz nawiązania bliższych kontaktów z pracownikami biura. Zadania zlecane dla TW były uzgadniane z Dep[artamentem] I.

^{e-e} Podkreślono odręcznie. Ten fragment aż do końca akapitu zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

^{f-f} Akapit zaznaczony na marginesie odręczną pionową kreską.

⁴ Józef Przybylski (ur. 1943) – ślusarz-spawacz; współpracownik Bogdana Borusewicza (1978–1980), członek Prezydium MKS w Stoczni Gdańskiej, sygnatariusz porozumień sierpniowych, członek Prezydium MKZ w Gdańsku (1980–1981), od września 1981 r. na emigracji w Belgii, współzałożyciel i współpracownik Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli (1982–1985), pracownik fabryki konserw w Mechelen (1985–1991), od 2000 r. honorowy obywatel Gdańska.

⁵ Krystyna Ruchniewicz-Misiak (ur. 1942) – główna księgowa w Pałacu Młodzieży w Gdańsku (1980–1981), członek KZ NSZZ Nauczycieli i Pracowników Oświaty i Wychowania przy MKZ w Gdańsku, wiceprzewodnicząca Regionalnej Sekcji Oświaty i Wychowania Solidarności (1980–1981), delegat na I KZD, 13 XII 1981 r. przebywała we Francji, gdzie pozostała; działaczka WCL, w 1982 r. pracownik Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli, następnie wyjechała do Australii.

§Z[astęp]ca naczelnika Wydziału V
WUSW w Białymstoku
mjr Paweł Borowik⁶

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – teczka pracy TW

Nr ks. masz. 00250

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 191–192, mps.

^{§§} *Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.*

⁶ Paweł Borowik – zastępca naczelnika Wydziału IIIA, następnie Wydziału V KW MO/WUSW w Białymstoku (1979–1987), naczelnik Wydziału V WUSW w Białymstoku (1987–1989).

Nr 61

1984 październik 9, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika wydziału Departamentu I MSW z prośbą o przekazanie informacji na temat zachodnich organizacji prosolidarnościowych, tajne

Warszawa, dnia ^a9 X^a 1984 r.

Tajne

Egz. nr 2

Naczelnik Wydziału Departamentu I MSW
plk Henryk Bosak

W ramach prowadzonej przez nas sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód” objęte są zainteresowaniem operacyjnym osoby utrzymujące kontakty z ośrodkami b[yłej] Solidarności w państwach zachodnich i ich działalność.

W związku z powyższym uprzejmie prosimy o przekazanie nam możliwie wyczerpującej informacji o aktualnie istniejących w państwach zachodnich organizacjach pro-solidarnościowych, ich składzie osobowym, strukturach organizacyjnych, formach działania, siedzibach (adresach).

Naczelnik Wydziału III
Dep[artamentu] V MSW
mjr J[an] Rząca^b

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

T.K./M.H.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 194, mps.

^{a-a} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-01457/84.

^b Powyżej odręczny podpis.

1984 październik 10, Warszawa – Protokół przesłuchania świadka Andrzeja Zająca w śledztwie w sprawie działalności Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli, sporządzony przez funkcjonariusza Biura Śledczego MSW, tajne

Warszawa, dnia 10 X 1984 r.

Protokół przesłuchania świadka

o godz. 10.00, por. Jan Antonowicz z Biura Śledczego MO w MSW w Warszawie

^aDziałając na mocy:

**1. Art. 265 § 1, 267 kpk zgodnie z art. 129 § 1 kpk,
Prokuratora/Prokuratury**

2. Polecenia

**Sądu ... w ... z dnia ... Nr ... przy udziale protokółanta (stopień, imię i nazwisko)
osobiście – bez udziału innych osób w obecności stron – biegłego ...**

przesłuchał w charakterze świadka:

Imię i nazwisko Andrzej Zając **z domu (dla mężatki) ...**

Imiona rodziców Józef, Anna Muzyka

Data i miejsce urodzenia 10 stycznia 1945 r. w Starachowicach

Zamieszkały(a) (dokładny adres) Wałbrzych, ul. [...]

Obywatelstwo polskie

Wykształcenie średnie ogólne **Zawód wyuczony** ślusarz maszynowy

Zatrudniony(a) Urząd Miasta Wałbrzycha **w charakterze** prywatny taksówkarz

Karalność za fałszywe zeznanie (kiedy i przez jaki sąd oraz na jaką karę skazany)
nie karany

Seria i nr dowodu osobistego WL-4854260 **wydanego przez** Prezydenta Miasta
Wałbrzycha

Stosunek do stron obcy^a

Przed złożeniem zeznań przyjąłem od świadka następujące oświadczenie:

1. „Zostałem uprzedzony(a) o odpowiedzialności karnej z art. 247 § 1 kk za złożenie fałszywego zeznania”,

2. „Zostałem zapoznany(a) z treścią art. 165 kpk”^b.

Po czym świadek zeznał, co następuje: świadka uprzedzono o odpowiedzialności karnej z art. 247 § 1 kk za składanie fałszywych zeznań. Oświadczam, że uprzedzenie wynikające z art. 247 § 1 kk zrozumiałem.

^{a-a} Fragment w formie formularza. Wytluszczoną czcionką oddano stałe rubryki formularza. Wykropkowanie w dokumencie.

^b Poniżej odręczny podpis.

Pyt[anie]: Jakie funkcje świadek pełnił w kraju w okresie działania NSZZ „Solidarność”.

Odp[owiedź]: Byłem przewodniczącym Komisji Interwencyjnej MKZ Rejon Podbeskidzie w Bielsku-Białej. Byłem również członkiem Prezydium Zarządu Regionu oraz delegatem na I Zjazd NSZZ „Solidarność”. Do moich obowiązków z tytułu pełnienia wspomnianych funkcji należało między innymi załatwianie skarg i wniosków, praca w komisji mieszanej rozpatrującej nieprawidłowości pracy władz polityczno-administracyjnych województwa, która została powołana przez WRN. Zajmowałem się także wykazywaniem nieprawidłowości w pracy komisji zakładowych NSZZ „Solidarność”. Jako członek Prezydium Zarządu Regionu nie miałem sprecyzowanego zadania. Zajmowałem się praktycznie wszystkim i niczym. W dniu 12 grudnia 1981 r. o godz. 23.30 zostałem internowany i do miesiąca lutego 1982 r. przebywałem w ośrodku internowania w miejscowości Jastrzębie-Szeroka. Następnie w miesiącu czerwcu 1982 r. wraz z żoną wyjechałem jako były działacz NSZZ „Solidarność” do Francji. Dokładnej daty wyjazdu nie pamiętam.

Pyt[anie]: Do jakiej miejscowości świadek wyjechał, gdzie mieszkał i z czego się utrzymywał?

Odp[owiedź]: Do Francji przylecieliśmy samolotem na lotnisko w Paryżu. Na miejscu czekał na nas, tzn. również inne rodziny wyjeżdżające na podobnym statusie z naszego kraju, przedstawiciel Terre d’asile^c, tzn. instytucji zajmującej się uchodźcami politycznymi. Nazwiska tego przedstawiciela nie znam. Po przywitaniu przewieziono nas do obozu dla uchodźców politycznych wszelkiej narodowości, który znajdował się w miejscowości Creteil – dzielnica Paryża. Tam przebywaliśmy trzy tygodnie. Następnie z tego obozu, który był traktowany jako przejściowy, rozwieziono nas do innych miejscowości. Ja wraz z żoną i dwunastoma rodzinami polskimi zostałem przewieziony do Saint-Étienne, gdzie przystosowano nas do życia w tamtych warunkach. Konkretnie chodziło o naukę języka francuskiego. Tam mieliśmy również darmowe wyżywienie oraz dostawaliśmy zapomogę w granicach 100–200 franków. Kwota ta starczała praktycznie na papierosy i znaczki listowe. Po upływie około jednego miesiąca napisałem podanie, że nie chcę mieć nic wspólnego z „instytucją uchodźcy politycznego”, i na własną rękę udałem się na północ Francji do miejscowości Roubaix koło Lille. Zgodę na wyjazd dostałem tylko dlatego, że podpisałem przed wyjazdem oświadczenie, że nie roszczę do nich żadnych pretensji. Było to oświadczenie w języku francuskim i praktycznie nie jestem pewien, co podpisywałem.

Decyzję taką podjąłem dlatego, że nie widziałem żadnych perspektyw dla siebie w tej miejscowości. Tym bardziej że Komitet Solidarności z Solidarnością w Roubaix wyraził chęć udzielenia pomocy dwóm rodzinom – działaczom Solidarności w kraju na wysokich szczeblach. Wzięło to się z tego, że dnia 31 sierpnia była zorganizowana przez Komitet Koordynacyjny w Paryżu manifestacja przy ambasadzie polskiej. Zjechało się tam około 200 osób z całej Francji. Byli to Polacy oraz działacze lokalnych komitetów Solidarności. Na tę manifestację pojechałem również i ja. Tam spotkałem znanego mi wcześniej z Gdańska Zbigniewa Kowalewskiego, członka Zarządu Ziemi Łódzkiej.

^c W dokumencie Ter da zil.

Następnie w rozmowie poznałem również przewodniczącego Komitetu Solidarité avec Solidarność na północ Francji z siedzibą w Roubaix, ob. Frédéric Danielczaka. Właśnie w rozmowie z wymienionymi wyniknęło, że potrzeba jest do Roubaix dwóch znanych działaczy Solidarności w Polsce. To zapotrzebowanie wynikało z tego, iż chcieli oni pomóc takim działaczom w formie udzielenia im pracy i mieszkań. Dopiero później się zorientowałem, że chodziło o coś zupełnie innego. Chcę tu wyjaśnić, że w tej miejscowości, tzn. Roubaix, były dwa komitety Solidarności. Jeden, o którym wcześniej wspomniałem, pod kierownictwem F[rédérica] Danielczaka o nazwie Solidarność z Solidarnością o zabarwieniu lewackim i drugi o nazwie Solidarność pour Solidarité, tzn. Solidarność dla Solidarności, którym kierował B[ronisław] Piskozub, o zabarwieniu prawicowo-katolickim. Komitety te powstały z rozbitcia w wyniku działań księdza Zdzisława Króla – proboszcza kościoła polskiego w Roubaix. W konsekwencji chodziło tym dwóm komitetom o uzyskanie dominacji dla uzyskania pieniędzy na swą działalność.

W tym ściągnięciu chodziło również i o to, że przedstawiciele tego komitetu chcieli mieć konkretnego działacza do obsługiwania tzw. mityngów, inaczej mówiąc, wszelkiego rodzaju spotkań. Gdy taki przedstawiciel był na spotkaniu, to szumnie był uczestnikiem przedstawiany jak uciemiężony w naszym kraju działacz, którego np. bito itp. Prowadzący spotkanie przedstawiał mnie w języku francuskim i prowadził następnie ze mną wywiad – oczywiście za pośrednictwem tłumacza. Niejednokrotnie tłumaczenie to nie było wiarygodne. Ja odpowiadałem w sposób szczerzy, natomiast on przekazywał wygodny dla siebie tekst z różnymi komentarzami. Spotkania z działaczami z naszego kraju miały dużą frekwencję i przy okazji sprzedawano różnego rodzaju znaczki, z czego powiększały się ich finanse.

Właśnie w taki sposób przeprowadziłem się do Roubaix.

Pyt[anie]: Czy świadek występował o azyl polityczny?

Odp[owiedź]: Już po przyjeździe do Creteil musieliśmy wszyscy wypełnić odpowiednie kwestionariusze, gdzie podawało się dane personalne oraz szczegóły związane z pracą w Solidarności i wszelkiego rodzaju prześladowaniami z tego tytułu. Następnie musieliśmy wystąpić o azyl polityczny, gdyż warunkowało to pobyt we wspomnianym ośrodku oraz otrzymanie zapomogi dla bezrobotnych. Osobiście nie chciałem występować o azyl, zresztą czyniła to większość, jednak niejako do takiego postępowania zostaliśmy zmuszeni, gdyż niewystąpienie o azyl łączyło się z powrotem; tu prostując: nie powrotem, a pozbawieniem jakiegokolwiek opieki socjalnej oraz otrzymaniem pracy i mieszkania.

Pyt[anie]: W jaki sposób świadek nawiązał kontakt z Biurem Koordynacyjnym w Paryżu?

Odp[owiedź]: W kilka dni po przyjeździe do Francji przyjechał do nas do ośrodka przejściowego w Creteil fotoreporter o imieniu Krzysztof. W rozmowie z nami wyraził zdziwienie, że tu cicho siedzimy i nie walczymy o swoje prawa w Biurze Koordynacyjnym w Paryżu. Wyraziliśmy więc potrzebę udania się do Biura. Pojechałem tam wspólnie z innymi kilkoma kolegami i ze wspomnianym fotoreporterem, który zaprowadził nas do Seweryna Blumsztajna. Rozmowa trwała około 20 minut. Podczas tej rozmowy Blumsztajn powiedział nam, że Biuro pomyśli o naszym losie i o nas nie zapomni. Kazał jednak cierpliwie czekać, gdyż jesteście tego rodzaju pierwszą grupą. Następnie już podczas pobytu w Sant-Étienne otrzymaliśmy pomoc w wysokości po

200 franków na osobę dorosłą oraz po 100 franków na każde dziecko. Z podziałem tych pieniędzy było wiele tarapatów, gdyż instytucja, która powstała pod nazwą „Asocjacja byłych internowanych działaczy Solidarności”, mieszcząca się w Szatene^d pod Nevers, okazała się instytucją „prywatną” mecenasa Kudlickiego. Właśnie on dwukrotnie otrzymał od Komitetu Koordynacyjnego pieniądze w wysokości 10 tys. franków na działalność tej asocjacji i w ramach tego miał między innymi rozdzielić część tych pieniędzy wszystkim internowanym. On natomiast rozdzielił tylko tym, którzy byli, a pozostałych nie brał w rachubę. W tej kwestii właśnie napisaliśmy skargę do Blumsztajna. Następny mój kontakt z Komitetem Koordynacyjnym był w dniu 31 sierpnia 1982 r. podczas manifestacji pod ambasadą – o czym wcześniej wspomniałem.

Tu chcę sprostować, że w Paryżu działało nie Biuro Koordynacyjne, a Komitet Koordynacyjny – nastąpiła tu pomyłka w nazewnictwie. Wracając do tego spotkania – manifestacji w dniu 31 sierpnia 1982 r. pod ambasadą: byłem uczestnikiem innego spotkania, które odbyło się w Komitecie Koordynacyjnym na parterze. Na tym spotkaniu, które nazwałbym luźnym, uczestniczyli również: Krystyna Wiśniewska¹, przew[odnicząca] krajowej sekcji interwencji w kraju – dawna moja „szefowa”; Danuta Nowakowska – była delegatka Zjazdu K[omisji] K[rajowej]², Brocki, Daniel Czernik – działacz NSZZ z Gliwic – i jeszcze kilka innych osób, których nazwisk sobie nie przypominam. W trakcie tego spotkania dowiedzieliśmy się o bardzo wielu nieprawidłowościach związanych ze sprawami finansowymi i wczasami. Padło tam sformułowanie, że w Komitecie Koordynacyjnym brakuje 1 mln franków. Nikt nie wiedział, gdzie one są, gdyż nie potrafiono się rozliczyć z przychodów i rozchodów. Natomiast w stosunku do wczasów stwierdzono, że podczas kiedy w Polsce ludzie oczekują pomocy, to Czarlewski i Blumsztajn wyjeżdżają sobie na wczasy zagraniczne za związkowe pieniądze. Padło również stwierdzenie, że „góra”, tzn. przedstawiciele Komitetu Koordynacyjnego związani z Blumsztajnem i faktycznie urzędujący na czwartym piętrze tego samego bloku, to przedstawiciele KSS „KOR” i czosnkarze – zwolennicy żydowski, którzy nie mają nic wspólnego z ruchem zawodowym Solidarność, gdyż dla robotnika, człowieka z zakładu pracy, miejsca tam nie było. Zajmowali się oni głównie polityką oraz pisaniem głupot i kłamstw w swoich wydawnictwach – tj. „Biuletyn Informacyjny”³ wydawany przez Blumsztajna i „Kontakt”⁴ wydawany przez Chojeckiego i Blumsztajna – gdyż biuletyny te były wysyłane do wszystkich krajów zachodnich. Również rozliczeń z tytułu tego kolportażu nie było. Na tym spotkaniu padło również stwierdzenie, że trzeba doprowadzić

^d *Nazwa prawdopodobnie zapisana fonetycznie.*

¹ Krystyna Wiśniewska (ur. 1932) – pracownik Wytwórni Filmów Telewizyjnych „Poltel” w Warszawie, Oddział Gdańsk (1973–1980), kierownik Biura Interwencji MKZ w Gdańsku (1980–1981), w 1981 r. przewodnicząca Biura Interwencji KK, w stanie wojennym internowana, od 1982 r. na emigracji we Francji i RFN, korespondentka RWE, współpracownik pism „Kontakt” i „Kultura”, organizatorka pomocy charytatywnej dla Polaków, w 1988 r. pomagała Kornelowi Morawieckiemu nielegalnie przedostać się do Polski.

² Chodzi o I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”, który obradował w Gdańsku w dwóch turach: 5–10 IX i 26 IX – 7 X 1981 r.

³ „Biuletyn Informacyjny” („Buletin d’Information du Comité Solidarité à Paris”) – organ prasowy Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu, wydawany w latach 1982–1990, kierowany kolejno przez Seweryna Blumsztajna (1982–1985), Marka Tabina (1985–1988) i Piotra Chruszczyńskiego (1988–1990).

⁴ „Kontakt” – emigracyjne pismo założone przez Mirosława Chojeckiego, wydawane w Paryżu w latach 1982–1990 przez oficynę wydawniczą o tej samej nazwie.

do spotkania szerszego, tj. całego komitetu, i tę sprawę wyjaśnić, a gdy zajdzie potrzeba – powiadomić o tym fakcie TKK w kraju.

Po zakończeniu tego spotkania, w luźnej rozmowie, Wiśniewska powiedziała, a raczej zalecała, ostrożność w stosunku do Zbigniewa Kowalewskiego, gdyż niepewna to postać, ponieważ przez okres pięciu lat szkolił rewolucjonistów na Kubie.

Wspominając o bloku i czwartym piętrze, gdzie urzęduje Blumsztajn, chcę dodać, że jest to blok – siedziba Związku Zawodowego Francji CFDT. Właśnie w tej siedzibie na czwartym piętrze urzędował wówczas Blumsztajn, a na parterze Zbigniew Kowalewski. Był to jeden Komitet Koordynacyjny Solidarności, lecz o innych celach i zapatorywaniach.

Następny mój kontakt z Kom[itetem] Koordynacyjnym nastąpił, gdy byłem już mieszkańcem Roubaix. Zostałem zawiadomiony przez Kowalewskiego, aby przyjechać na zebranie, gdzie będą poruszane sprawy omawiane na wspomnianym spotkaniu. Na to zebranie Kowalewski zebrał swoją grupę oraz Blumsztajn swoją grupę. Jako pierwszą sprawę rozpatrywano kwestię powiększenia Kom[itetu] Koordynacyjnego. Zapadła propozycja, aby delegaci na I Zjazd K[omisji] K[rajowej] w Gdańsku zostali zarazem członkami K[omitetu] K[oordynacyjnego] w Paryżu. Propozycja ta została przyjęta, z czego wyniknęło, że i ja zostałem członkiem KK w Paryżu. „Następnie, gdy zaczęto mówić o wspomnianych „pieniądzach”, doszło do ostrej wymiany zdań, tłumacząc^e, że o takich rzeczach nie powinno się mówić, gdyż w Polsce jest wojna, a w takich przypadkach obowiązuje wielka tajemnica. Spotkanie zostało przełożone na inny termin. Konkretnie mówiąc, zarzucono na tym spotkaniu Chojeckiemu i Czarlewskiemu, że w skali miesięcznej biorą z kasy K[omitetu] K[oordynacyjnego] po 100 tys. franków na pomoc dla kraju i jak dotąd nie dają żadnego rozliczenia. Brak było jakichkolwiek rachunków czy też pokwitowań. Do wyjaśnień jednak grupa [^f] nie dopuściła, twierdząc, iż jest to „krecia” robota i tak dalej nie może być.

Następne spotkanie nastąpiło po upływie około 2–3 tygodni. Na tym następnym spotkaniu padł wniosek, aby całą grupę Chojeckiego włączyć w skład KK w Paryżu. Tu chodziło Blumsztajnowi o to, aby w komitecie mieć przeważającą ilość głosów. Padł również wniosek, aby do komitetu dokooptować „Izraelitów” – tzn. studentów izraelskich studiujących na Sorbonie w Paryżu. Mówiono też, aby do komitetu dokooptować grupę anarchistów – tzn. takich ludzi, którzy wydawali pismo IV Międzynarodówki. Te propozycje wywołały wielką awanturę. Doszło do wielkiej kłótni, podczas której Chojecki wraz ze swymi ludźmi demonstracyjnie opuścił zebranie i w konsekwencji na tym obrady się skończyły.

Była to moja ostatnia bytność na obradach w KK Paryż. Miałem później zaproszenia na obrady tego komitetu, jednak więcej nie chciałem mieć z tym „stworem” do czynienia.

Jako członek KK w Paryżu nie miałem przydzielonego żadnego zadania. Po prostu nie zdążono mi go przydzielić.

Pyt[anie]: Jaką strukturę miało Biuro Koordynacyjne?

Odp[owiedź]: Nie jestem zorientowany, jaką strukturę miało Biuro Koordynacyjne. Za czasów mojej bytności we Francji nie byłem w stanie stwierdzić, kto czym się zajmuje. Trudno również było ustalić, kto był szefem biura, gdyż w tym czasie toczyła

^{e-e} Tak w tekście.

^f Wyras nieczytelny.

się walka o to stanowisko, głównie pomiędzy Blumsztajnem a Kowalewskim, czy też jego obozem. Kowalewski nigdy nie zgadzał się z polityką, którą prowadził Blumsztajn. Wiem jednak, że spośród członków KK w Paryżu za współpracę z opozycją w kraju był odpowiedzialny Czarlewski i Chojecki. «Oni byli odpowiedzialni do przetrwania» na teren kraju materiałów poligraficznych i sprzętu radiowo-nadawczego; gdzie konkretnie wysyłali oni wspomniany sprzęt, jest mi nie wiadomo. Orientuję się jednak, że z północy Francji zorganizowany był kanał przerzutowy do Gdańska i Wrocławia.

Byłem raz świadkiem, że jakiś pilny materiał wysłano do Polski z Roubaix w gańnicy. Organizatorem tej wysyłki był ksiądz Król. Jednak do tych spraw nie byłem dopuszczany. Byłem również świadkiem rozmowy Krystyny Wiśniewskiej i Stanisława Gasika⁵ – prawej ręki księdza Króla, która odbyła się w naszym mieszkaniu. Wówczas Gasik pytał się jej o różne osoby z Gdańska, które były mi nieznane. Wśród nich wymienił nazwisko księdza Zielińskiego⁶ z Gdańska. Dopiero później zorientowałem się, że najprawdopodobniej jest on łącznikiem Czarlewskiego. Jednak tego stwierdzenia nie jestem pewien.

Nie jestem zorientowany, jakie zadanie w KK Paryż spełniała Wiśniewska. Uważam, że stała ona na uboczu i chciała się jedynie urządzić. Wiem, że chciała wydać jakąś książkę, lecz nieznane mi są szczegóły. Chodziło jednak chyba o historię powstania Solidarności. Nie wiem, jaką rolę spełniali Pomianowie⁷. Raz tylko jednego z nich widziałem na zjeździe w Brukseli. Zabrał on tam głos na temat bojkotu polskich imprez artystycznych i zespołów. Jego dywagacje mi się zupełnie nie podobały, gdyż nawet przerwałem jego wystąpienie.

Innych szczegółów na temat struktury i działalności poszczególnych członków KK w Paryżu nie znam.

Nie potrafię także odpowiedzieć na pytanie, kto i w jaki sposób finansował KK w Paryżu. Podczas wspomnianego wcześniej sierpniowego spotkania padło w czasie rozmów, że Komitet Koordynacyjny otrzymał od związków zawodowych we Francji na swą działalność w granicach 8–11 mln franków. Innych szczegółów nie znam. Jednym ze skarbników była żona Kowalczyka⁸ – chodzi tu o dół, tzn. parter siedziby. Nie wiem jednak, kto był skarbnikiem u Blumsztajna. Nie słyszałem nigdy, aby KK w Paryżu było finansowane przez inne związki czy też organizacje, w tym szczególnie z USA. Nie

⁵⁻⁸ *Tak w tekście.*

⁵ Stanisław Gasik – działacz polonijny; w 1959 r., służąc w polskiej marynarce, poprosił o azyl we Francji, za co został skazany w PRL na karę śmierci; pracował jako technik w drukarni Nord-Éclair, twórca komitetu Solidarité avec Solidarność w regionie Tourcoing-Roubaix (1982), organizator transportów z nielegalnymi materiałami (sprzęt poligraficzny, elektroniczny) do Polski.

⁶ Być może chodzi o ks. Bernarda Zielińskiego – proboszcza parafii pw. św. Antoniego w Gdańsku-Brzeźnie od 1985 r.

⁷ Prawdopodobnie chodzi o Andrzeja i Krzysztofa Pomianów.

Krzysztof Pomian (ur. 1934) – filozof, historyk idei; pracownik naukowy Wydziału Filozoficznego UW, relegowany z uczelni w 1968 r., pracownik działu rękopisów Biblioteki Narodowej (1968–1972), od 1973 r. na emigracji, od 1984 r. pracownik naukowy CNRS, od 2001 r. dyrektor Muzeum Europy w Brukseli.

Andrzej Pomian (1912–2008) – historyk, pisarz; w czasie II wojny światowej delegat gen. Tadeusza Bora-Komorowskiego do utrzymywania kontaktów z krajowym podziemiem, organizował tajną działalność na kraj z ramienia rządu RP w Londynie (1945–1954), od 1955 r. w USA, od 1956 r. współpracownik RWE.

⁸ Być może chodzi o Andrzeja Kowalczyka – działacza emigracyjnego; wydawcę pisma „Tygodnik Paryski”, skonfliktowanego z Komitetem Koordynacyjnym Solidarności, od 1982 r. kierownika Polskiego Ośrodka Wydawniczego w Paryżu.

znam również, w jaki sposób dokonywano wypłat z wcześniej wspomnianego funduszu poza przypadkami Czarlewskiego i Blumsztajna.

Pyt[anie]: Co świadkowi jest wiadomo na temat Biura Koordynacyjnego w Brukseli?

Odp[owiedź]: Nie potrafię dokładnie powiedzieć, kiedy powstało Biuro Solidarności w Brukseli. Jestem jednak pewien, że w miesiącu lipcu 1982 r. taka instytucja już powstała, gdyż w tym czasie w „Biuletynach Informacyjnych” Biura Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” za Granicą ukazywały się informacje na ten temat. Właśnie takie biuletyny i inne materiały KK w Paryżu nam przysyłało. Zresztą do KK Paryż docierały także z kraju wszelkiego rodzaju biuletyny regionalne, które następnie przechowywano w szafie w Paryżu. Na podstawie tych biuletynów, tygodników itp. KK Paryż opracowywało swoje wydawnictwa. Widziałem nawet wydawnictwa Regionu Podbeskidzia w postaci „Trzeciego Szeregu”⁹.

Nie są mi znane wszystkie motywy powołania biura w Brukseli. Sądzę jednak, że podstawą tego było między innymi odtrącenie Kowalewskiego i jego grupy, tzn. Czernika, Kowalczyka i innych, w tym także Pałki¹⁰ – więcej nazwisk obecnie nie mogę sobie przypomnieć, od wszelkiej działalności w Paryżu, tj. KK. Uważam, że jednak nie była to najważniejsza przyczyna, gdyż sądzę, że za tym kryła się przyczyna polityczna, i to w postaci przedłużenia działalności „rządu londyńskiego”¹¹. Chodziło tu głównie o wprowadzenie do tej działalności nowych ludzi, i to działaczy najnowszej emigracji. Chodziło również o to, aby na to stanowisko wybrać człowieka najbardziej odpowiedniego i posiadającego w tym względzie odpowiednie predyspozycje. Gdyby chodziło o powołanie prawdziwej centrali związkowej reprezentującej ludzi pracy, to w Biurze Solidarności brukselskiej czy też paryskiej byłoby miejsce przynajmniej dla jednego przedstawiciela zakładu pracy. Twierdzę, że prace tego biura są kontynuacją działalności KSS „KOR” w naszym kraju. Gdyby to było biuro prawdziwej Solidarności, to na pewno na jego czele stanąłby przynajmniej jeden z przywódców byłej Solidarności w naszym kraju. Myślę tu o szefach dawnych regionów itp.

W Biurze Koordynacyjnym w Brukseli byłem jedynie jeden raz. Było to podczas II Zjazdu Biur Koordynacyjnych całego Zachodu. Na ten zjazd nie byłem zapraszany. Zaprosił mnie prywatnie Józef Przybylski – członek biura, aby pomóc mu w niedopuszczeniu [do] wyrzucenia Krystyny Ruchniewicz z tego biura. Nie jestem w stanie odpowiedzieć na pytanie, czym zajmował się Przybylski i Ruchniewicz w biurze brukselskim. Nie wiem, o co chodziło z tym wyrzuceniem, ale fakt ten był oburzający dla wszystkich, gdyż właśnie Ruchniewicz piastowała z wyboru stanowisko przewodniczącej Komisji Rewizyjnej Krajowego Związku. Zjazd ten trwał bardzo krótko. Jeżeli chodzi o meritum sprawy, to obrady przerwano po około półgodzinie. W tym meritum chodziło o to, dlaczego [Zygmunt] Przetakiewicz¹² ze Stanów Zjednoczonych nie został wpuszczony

⁹ „Trzeci Szereg” – nieformalna nazwa RKW NSZZ „Solidarność” Region Podbeskidzie, działającej od grudnia 1981 do kwietnia 1989 r.

¹⁰ Być może chodzi o Zenona Pałkę – współpracownika KOR, drukarza drugiego obiegu, internowanego, przewodniczącego Komitetu Solidarności w Monachium.

¹¹ Rząd londyński – potoczna nazwa emigracyjnego Rządu RP na Uchodźstwie, działającego od 1939 r., od 1945 r. nieuznanego przez większość państw.

¹² Zygmunt Przetakiewicz – działacz polonijny; kierownik Biura Informacyjnego Solidarności w Nowym Jorku (1982) i w Toronto (1982–1983).

na obrady, tzn. nie został wpuszczony do Belgii. Przetakiewicz był szefem KK w USA, tylko nie wiem, w jakim mieście. Uważam w tej kwestii, że w takim postępowaniu Milewski nie mógł sam wszystkiego zdecydować i za jego plecami stała jakaś wyższa osoba, najprawdopodobniej z USA.

Nie potrafię odpowiedzieć na pytanie, jaki był skład personalny i struktura biura w Brukseli. Z nikim na ten temat nie rozmawiałem. Również nigdy się tymi sprawami nie interesowałem. Zresztą nie miałem w tym względzie żadnych możliwości.

Milewskiego znałem osobiście. Praktycznie rozmawiałem z nim dwa razy. Pierwszy raz było to na odsłonięciu pomnika w Lens z okazji rocznicy pobytu delegacji Solidarności z Wałęsą na czele w tym mieście¹³. Milewski przyjechał właśnie z Brukseli na te uroczystości. Praktycznie biorąc, to on zaczął rozmowę. Zapytał mi się, czy jest mi wiadomym, że [Patrycjusz] Kosmowski¹⁴ – b[ył] przewodniczący Regionu Podbeskidzie – jest „ubekiem”. Odpowiedziałem mu, że to jest niemożliwe, i spytałem się, kto taką informację przekazał. Odpowiedział, że otrzymał to od Adama Gwiżdża¹⁵ – zastępcy Kosmowskiego, twórcy „Sieci” Podbeskidzia. Następnie temat rozmowy zmieniliśmy, gdyż dla mnie było to jasne, że są to informacje nieprawdziwe i jest to robota KOR. Chcę tu nadmienić, że KOR bardzo źle traktował nasz region, gdyż nie miał w naszym regionie żadnego poparcia, a sam Kosmowski był ich gorącym przeciwnikiem.

Ze spotkania tego odniosłem dziwne wrażenie, gdyż Milewski został przywieziony do Lens przez kierowcę pochodzenia amerykańskiego, który w rozmowie ze mną nie wyglądał mi na związkowca. Zacząłem sądzić, że to jest człowiek ze służb specjalnych, choć dowodu takiego nie potrafię podać.

Drugi raz rozmawiałem z Milewskim na wcześniej wspomnianym II Zjeździe [Biurow Informacyjnych] w Brukseli. Była to rozmowa bardzo krótka, gdyż jedynie ja mówiłem, stwierdzając, że działalność biura w Brukseli jest podobna do działalności KKP w kraju. Robimy więc takie same błędy i dla „dobra” związku tuszujemy „wszystkie brudy” [h].

[Czym] Milewski jako „dyrektor” czy też „ambasador” Solidarności – bo tak go nazywano – zajmował się w Solidarności, jest mi nie wiadomo. Wiem jedynie, że z relacji, którą przedstawił mi Czarlewski, rzekomo Milewski zajmował się zdobywaniem funduszy na działalność Solidarności krajowej i zagranicznej. Czarlewski powiedział mi, że będąc z Milewskim wspólnie w Japonii, załatwili na ten cel kilkaset tysięcy dolarów. Miały one pochodzić ze związków zawodowych. Również, jak twierdził Czarlewski, podobne kwoty Milewski miał załatwić w USA. Nie mówił jednak, jakie konkretnie związki czy też organizacje te kwoty przekazały. Nie jest mi wiadome, aby biuro w Brukseli otrzymywało jakieś środki z tzw. funduszu na rzecz pokoju.

^b *Fragment nieczytelny.*

¹³ Dziewięcioosobowa delegacja Solidarności gościła we Francji między 14 a 21 X 1981 r.

¹⁴ Patrycjusz Kosmowski (ur. 1947) – inżynier mechanik; pracownik Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego w Bielsku-Białej, organizator KZ Solidarności w WPK, przewodniczący MKZ Regionu Podbeskidzie (1980–1981), członek KKP (1980–1981), w 1981 r. przewodniczący ZR Podbeskidzie, delegat na I KZD, członek KK, po 13 XII 1981 r. w ukryciu, w styczniu 1982 r. aresztowany, skazany na 6 lat więzienia, zwolniony w 1984 r., od 1985 r. na emigracji w Szwecji.

¹⁵ Adam Gwiżdż (ur. 1944) – pracownik Fabryki Samochodów Małolitrażowych Zakłady Kuźnicze w Skoczowie, przewodniczący KZ Solidarności w tych zakładach, wiceprzewodniczący ZR Podbeskidzie, delegat na I KZD, internowany, działacz TKZ w FSM Zakłady Kuźnicze (1982–1989), założyciel PC na Podbeskidziu (1990).

Nie jestem w stanie odpowiedzieć na pytanie, czy w inny sposób i w jaki było finansowane biuro w Brukseli. Nie jest mi również wiadomo, aby poszczególne Komitety Koordynacyjne przeznaczały jakieś środki finansowe na funkcjonowanie biura w Brukseli. Nie potrafię również odpowiedzieć na pytanie, na jakie cele, w jaki sposób, kto personalnie oraz gdzie były rozprowadzane środki finansowe pozostające w dyspozycji biura w Brukseli.

O tym, że Milewski został dyrektorem biura w Brukseli, dowiedziałem się z rozmowy od Kowalewskiego albo od [Romana] Walczaka¹⁶. Fakt ten, jak wynika z relacji jednego z nich, był zakomunikowany na jednym, tzn. na pierwszym, na którym nie uczestniczyłem, posiedzeniu KK w Paryżu. Na posiedzeniu tym był obecny Milewski. W dyskusji się tam toczącej Milewski albo też ktoś za niego wypowiedział się, że obecnie Milewski będzie układał wszelką działalność, gdyż ma na to pełnomocnictwo z kraju, które zostało wystawione przez TKK. Jak się nie mylę, to nawet w tym względzie zostało przedstawione odpowiednie pismo zatwierdzające kandydaturę Milewskiego i dające mu wszelkie pełnomocnictwa w reprezentowaniu Solidarności krajowej, albo też pismo to zawierało stwierdzenie mianujące Milewskiego na stanowisko dyrektora biura w Brukseli. Zresztą, jak sobie przypominam, to czytałem na ten temat artykuł w piśmie „Narodowiec”, gdzie redaktor naczelny Michał Kwiatkowski komunikował o mianowaniu Milewskiego „ambasadorem” i wspominał o odtrąceniu Kowalewskiego od reprezentowania interesów TKK na Zachodzie.

Jeżeli chodzi natomiast o Kowalewskiego, to albo czytałem, ale na pewno czytałem w jednym z pism na Zachodzie, że TKK stwierdziło, iż może w stosunku do Kowalewskiego zarzuty są bezpodstawne, ale dla dobra związku powinien się sam odsunąć od reprezentowania TKK na Zachodzie. Zresztą najprawdopodobniej z Kowalewskim na ten temat osobiście rozmawiałem i taką decyzję TKK mi potwierdził.

Jeżeli chodzi o łączników, którzy dostarczali wszelkiego rodzaju materiały do kraju, to byli to w zasadzie obywatele francuscy. Ich profesja była różna, a więc kierowcy, lekarze, duchowni, zwolennicy Solidarności, a nawet i strażacy.

Wyjazd taki wiązał się zwykle z wycieczką turystyczną; jechał ktoś mający czas. Przynajmniej jedna z osób musiała znać język polski albo też była Francuzem pochodzenia polskiego. W zasadzie chyba nie zdarzyło się tak, aby ktoś, spełniając rolę łącznika, jechał kilka razy.

Nie znam jednak żadnych znaków rozpoznawczych, którymi się posługiwali, ani też haseł. Charakterystyczne jednak było, to że przed ekspedycją „kamionu” – samochodu ciężarowego – do Polski zawsze do Nordu – a więc miast północnych Francji – przyjeżdżał Czarlewski.

W tym miejscu przypomniałem sobie, że w jednym z „kamionów” wysyłanych z Roubaix miał jechać syn [Stanisława] Gasika. Transport ten był przeznaczony do Gołdapi i do Gdańska. Wcześniej z synem Gasika prowadziłem rozmowę na temat Czarlewskiego. W rozmowie tej wypowiadałem się, że jest to człowiek, któremu nie

¹⁶ Roman Walczak (ur. 1951) – pracownik Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Komunikacji w Bielsku-Białej (1973–1983), organizator strajku pracowników WPK w sierpniu 1980 r., przewodniczący KZ Solidarności w WPK, założyciel struktur KPN na Podbeskidziu (1981), w stanie wojennym internowany, od 1983 r. na emigracji w Kanadzie, od 1987 r. działacz Partii Konserwatywnej Kanady.

wierzę, i swą ocenę motywowałem. Wtedy właśnie pokazał mi gryps na małej karteczce wypisany cyfrowo. Kartka ta miała rozmiary zbliżone do paczki papierosów. Na dole, jak pamiętam, był również numerowy podpis w postaci cyfr „10145”. Jak sobie przypominam, to treść rozpoczynała się słowem „Byłem”, następnie były cyfry, później znowu słowo i dalej cyfry i tak do końca. W tej rozmowie syn Gasika powiedział mi, że jest to kartka od Czarlewskiego do księdza Zielińskiego z Gdańska. Po pokazaniu mi tej kartki syn Gasika prosił mnie, aby nic na temat ten nie przekazywać ojcu. Ja ojcu o tym nie wspomniałem, jednak na ten temat przeprowadziłem rozmowę z Wiśniewską. Ona miała podobno na ten temat rozmawiać z Przybylskim i Chojeckim. Jednak szczegółów w tym względzie nie znam.

Podczas mojego pobytu we Francji, [w] prowadzonych rozmowach ze wspomnianymi wcześniej związkowcami i działaczami Solidarności oraz [na] posiedzeniach i zjazdach, nie było możliwości prowadzenia rozmów ani też przedstawiania programów działania poszczególnych organizacji. Zawsze dochodziło do kłótni związanych z walką o stanowiska i finanse. Nie było więc okazji prowadzić rozmów na tematy politycznego działania poszczególnych osób czy też organizacji. Nie mogę też stwierdzić, jakie były zapatrywania wymienionych oraz ich konkretne działania co do ustroju socjalistycznego, jego funkcjonowania czy też obalenia przemocą. Byłem zawsze osobą, która zajmowała niskie stanowisko, i zapewne takowe zamierzenia, gdyby ewentualnie były, pozostawały dla mnie tajemnicą.

Zresztą moja osoba była znana KOR-owcom z wystąpień w kraju, gdzie również za to „szkalowano” mnie jako przeciwnika KOR i człowieka nieświadomego, który pragnie rozbić jedność robotników i inteligencji. I ta opinia spowodowała, iż nie mogłem być obecny przy rozmowach czy też tworzeniach tego rodzaju programów.

Pragnę zaznaczyć, że wszystkie dane odnośnie [do] nazw miejscowości oraz organizacji w języku francuskim podawałem tak jak się słyszy, a nie pisze.

Na tym protokół dnia 10 X 1984 r. zakończono o godz. 18.30.

¹Tak zeznałem i jako zgodne podpisuję¹.

Źródło: AIPN, 01920/49, t. 3, k. 107–123, mps.

¹ Dopisane odręcznie. Poniżej dwa nieczytelne podpisy.

1984 październik 12, Warszawa – Notatka służbowa Biura Śledczego MSW na temat przesłuchania Jana Walczaka w śledztwie w sprawie działalności Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli, tajne

Warszawa, dnia 12 X 1984 r.
Tajne

Notatka urzędowa

dot[ycająca] przesłuchania Jana Walczaka, s. Mariana, ur. 26 V 1946 r. w Inowrocławiu, zam. Bydgoszcz, ul. [...], b[yłego] członka Prezydium Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy, b[yłego] członka KKK Pracowników Komunikacji NSZZ „Solidarność”

W dniu 11 X 1984 r. został wezwany do Biura Śledczego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w charakterze świadka Jan Walczak, który miał zostać przesłuchany w sprawie Biura Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” za Granicą z siedzibą w Brukseli.

Jan Walczak od września 1982 r. do września 1983 r. przebywał we Francji, gdzie utrzymywał kontakty z działaczami Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu oraz Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli. Po kilkumiesięcznej działalności w Komitecie w Paryżu i Bretanii został skierowany do okręgu Nord, gdzie przeprowadzał spotkania z mieszkańcami w celu organizowania pomocy charytatywnej dla Polski. W roku 1983 uczestniczył w emisjach radiostacji „Flandria”. Po powrocie do kraju udzielił na ten temat trzech wywiadów telewizyjnych, emitowanych w TVP w dniach 10–13 X 1983 r.

Jan Walczak odmówił składania zeznań. Pouczony o konsekwencjach prawnych w związku z tą odmową, stwierdził, że aktualnie jego 19-letni syn przebywa we Francji i złożenie przez niego zeznań mogłoby narazić syna nawet na utratę życia.

St[arszy] inspektor Biura Śledczego MSW
kpt. Adam Janas^{a1}

Źródło: AIPN, 01920/49, t. 3, k. 124, mps.

^a Powyżej odręczny podpis.

¹ Adam Janas (ur. 1943) – funkcjonariusz Wydziału I Biura Śledczego MSW (1974–1989).

1984 listopad 9, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału V WUSW w Opolu w sprawie wykorzystania tajnego współpracownika ps. „X”, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, dnia ^a9 XI^a 1984 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 2^b

Naczelnik Wydziału V WUSW
w Opolu
ppłk mgr A[ndrzej] Mikołajew¹

W załączeniu przesyłam zatwierdzoną kartę EO-4/77 wraz z dokumentami dotyczącymi pozyskania tajnego współpracownika ps. „X”.

Równocześnie proszę uzupełnić materiały opracowania TW o wyniki sprawdzenia w kartotece Departamentu I oraz bliższe wyjaśnienie wszelkich okoliczności pozostania TW w RFN, takie jak:

– czy nie była inwigilowana przez policję, jak uzyskała obywatelstwo RFN, jakie stawiano jej w związku z tym warunki?;

– bliższe dane dotyczące pierwszego i obecnego męża w RFN.

Niezależnie od powyższego w okresie kontynuowania współpracy należy wyjaśnić bliżej charakter kontaktów TW „X” z b[ylými] działaczami Solidarności Wojciechowskim² i Czarkiem oraz por. Z. Kołtuńcem. Należy również w trakcie współpracy brać pod uwagę możliwości dezinformacji i prowokacji ze strony TW.

Nawiązując jednocześnie do wcześniej przekazywanych przez Was informacji od TW ps. „Katarzyna”, uprzejmie proszę o powiadomienie nas o rezultatach współpracy z TW, jeżeli miał miejsce kontakt z TW w okresie od lipca br. do dnia dzisiejszego.

Załączników: 14, kart 17^c

Naczelnik Wydz[iału] III
Dep[artamentu] V MSW
mjr mgr inż. J[an] Rząca^d

^{a-a} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-001689/84.

^b Cyfra wpisana odręcznie.

^c Załączniki nie są publikowane.

^d Powyżej odręczny podpis.

¹ Andrzej Mikołajew – naczelnik Wydziału IIIA, następnie Wydziału V KW MO/WUSW w Opolu (1979–1989).

² Być może chodzi o Norberta Wojciechowskiego (ur. 1939) – pracownika KUL (1965–1989), sekretarza Komisji Uczelnianej Solidarności, delegata na I WZD Regionu Środkowo-Wschodniego, w 1981 r. członka Prezydium ZR Środkowo-Wschodniego, przewodniczącego Regionalnego Komitetu Strajkowego w Świdniku 13–16 XII 1981 r., od 17 XII 1981 r. w ukryciu (ujawnił się w marcu 1982 r.), podczas wyjazdów służbowych na Zachód łącznika między lubelską podziemną Solidarnością a Biurem Koordynacyjnym Solidarności w Brukseli (1983–1989), radnego samorządowego (1990–2002), założyciela wydawnictwa Norbertinum (1990).

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

T.K./K.W.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 202, mps.

1985 styczeń 16, Słupsk – Meldunek operacyjny o działaniach emigracyjnych struktur Solidarności w Berlinie Zachodnim, sporządzony w Wydziale V WUSW w Słupsku, tajne specjalnego znaczenia

Meldunek operacyjny^a

Tajne specjalnego znaczenia

Pseudonim: „Janek”^b

Przekazuję informację uzupełniającą, dot[yczącą] zagrożenia z grupy „wroga działalności w środowisku”, dotyczącą działalności komórek Solidarności w Berlinie Zachodnim oraz poznanych tam przez TW ps. „Janek” (SL004551) osób.

TW ps. „Janek” (SL004551) od połowy października do połowy grudnia 1984 r. przebywał w Berlinie Zachodnim, gdzie zatrudniony był „na czarno” w prywatnej firmie CURA GmbH, mieszczącej się przy ulicy Kirchhoffstr[asse] 32 w Berlinie Zach[odnim]. Za pracę na budowach prowadzonych przez firmę otrzymał 8 DM na godzinę.

Rozpoznając działalność istniejących w Berlinie Zachodnim organizacji prosolidarnościowych, TW ustalił, że nadal istnieje Komitet Obrony Solidarności z przewodniczącym E[dwardem] Klimczakiem¹, „Wolność-Demokracja-Solidarność” z przewodniczącym W[ojcichem] Gruszeckim², Zjednoczenie Polskich Uchodźców Oddział w Berlinie oraz Polska Grupa Samopomocy, w której aktywnie działa Adam Walosik, oraz pani M. Brojowska – dobra znajoma Walosika. Grupy te organizują zebrania w Centrum Polskim, znajdującym się na ul. Kamminerstr[asse]. Informacje o zebraniach ogłaszane są na plakatach rozklejanych przed kościołem polskim, a także przez rozdawanie ulotek. Także tym sposobem rozchodzą się informacje o organizowanych przez te grupy manifestacjach. Zdaniem TW manifestacji takich jest coraz mniej, a powodem tego jest fakt, że organizowane są one w czasie pracy i dlatego niewielka ilość ludzi może w nich uczestniczyć.

Została już otwarta Biblioteka Polska, której siedziba mieści się przy polskim kościele – jest ona na razie niewielka i liczy ok. 3 tys. tomów. Należy spodziewać się szybkiego

^a Poniżej odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-0147.

^b Powyżej i poniżej nieczytelne informacje o nazwisku funkcjonariusza operacyjnego oraz numerach identyfikacyjnych źródła i oficera. Poniżej dwa odręczne dopiski Tow. Kozera, nieczytelny podpis i wstemplowana data 1985 styczeń 21 oraz zapoznać tow. Findzińskiego. Do s[praw]y o[b]biektowej „Zachód”.

¹ Edward Klimczak (ur. 1944) – działacz polonijny; od 1973 r. na emigracji w RFN, tłumacz, lektor języka rosyjskiego, od 1976 r. pracownik naukowy berlińskiego Freie Universität, współzałożyciel i członek redakcji „Poglądu” (1983–1989), współpracownik Solidarności Walczącej, od 1983 r. członek Rady Narodowej – organu emigracyjnych władz RP.

² Wojciech Gruszecki (1936–2006) – chemik; pracownik naukowy Politechniki Gdańskiej (1967–1981), delegat uczelni do MKS w Stoczni Gdańskiej, członek Prezydium MKS, sygnatariusz porozumień sierpniowych, członek Prezydium MKZ w Gdańsku, wiceprzewodniczący KZ Solidarności na Politechnice Gdańskiej (1981), delegat na I KZD; 13 XII 1981 r. przebywał w RFN, gdzie pozostał do końca życia, na emigracji zaangażowany w działalność prosolidarnościową, m.in. założyciel i działacz organizacji Wolność-Demokracja-Solidarność (1982–1989).

jej rozwoju, gdyż ciągle napływają tam nowe książki pochodzące z darów od innych organizacji i osób prywatnych ze świata.

W ostatnim okresie pogorszyły się warunki pobytu i pracy dla Polaków przebywających w Berlinie Zachodnim. Likwidowane są wszelkie formy pomocy dla ludzi nieproszących o azyl polityczny. Osoby, które zwracają się o azyl polityczny, po jego uzyskaniu są wysiedlane w różne rejony RFN, są rozdzielane. Wydaje się, że celem takich decyzji władz Berlina Zach[odniego] jest utrudnienie działania grup prosolidarnościowych.

TW ps. „Janek” (SL004551) w czasie pobytu w B[erlinie] Z[achodnim] zapoznał się bliżej z następującymi osobami:

1. Michalczyk Zbigniew, zam. Berlin 65, Brüsseler[strasse] 2; wymieniony dokonał porwania samolotu z PRL, w ten sposób znalazł się na terenie Berlina Zachodniego³. U niego TW ps. „Janek” (SL004551) mieszkał.

2. Dygas Jerzy, również dokonał porwania samolotu z PRL do Berlina Zachodniego⁴; ten po odsiedzeniu wyroku wyjechał do Hamburga i mieszka na ul. Kreuzburgerstr[asse] 41.

3. Tyra Barbara, zam. Berlin, Burscheider[weg] 5/E; na terenie B[erlina] Z[achodniego] znalazła się dlatego, że była pasażerką samolotu porwanego przez Michalczyka.

°Zastępca naczelnika Wydziału V
WUSW w Słupsku
kpt. Roman Karcz⁵

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – Wydz[iał] I Dep[artamentu] V MSW W[arsza]wa

Egz. nr 2 – aa

Oprac[owanie] 0048/84

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 95–96, mps.

^{c-c} *Wpis w formie pieczęci z nadpisany odręcznym podpisem.*

³ Nie udało się odtworzyć daty tego wydarzenia. Tego typu wypadki były starannie utajniane przez służby specjalne i władze PRL.

⁴ Do tego porwania doszło 22 VIII 1981 r. Samolot LOT, mający odbyć rejs krajowy, wylądował w Berlinie Zachodnim, gdzie Michalczyk wraz z dwiema innymi osobami poprosił o azyl.

⁵ Roman Karcz – zastępca naczelnika Wydziału V WUSW w Słupsku (1984–1990).

1985 luty 2, Warszawa – Notatka na temat możliwych rozstrzygnięć w stosunku do Seweryna Blumsztajna w przypadku jego powrotu do kraju, sporządzona w Biurze Śledczym MSW, tajne

Warszawa, 2^a II 1985 r.

Tajne

Egz. nr ...^b

Notatka

dotycząca możliwych rozstrzygnięć w stosunku do Seweryna Blumsztajna^c w przypadku jego powrotu do kraju

Biuro Śledcze MSW prowadzi postępowanie karne w sprawie działalności tzw. Biura Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” za Granicą z siedzibą w Brukseli.

Z dotychczasowych ustaleń śledztwa wynika, że Biuro to jest organem wykonawczym tzw. Rady Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność”, w skład którego wchodzi przedstawiciele wszystkich ważniejszych grup Solidarności na Zachodzie. Jego oficjalnym zadaniem jest koordynowanie działalności tych grup oraz reprezentowanie poza granicami konspiracyjnego kierownictwa Solidarności w kraju.

Jednocześnie zgromadzone materiały dowodowe wskazują na to, iż „biuro brukselskie” w rzeczywistości powstało z inspiracji i przy wsparciu rządów państw zachodnich i zostało zaprogramowane na sterowanie i wspomaganie działalności antypaństwowej podziemia w Polsce celem doprowadzenia do obalenia konstytucyjnego ustroju PRL.

Biurem Koordynacyjnym NSZZ „Solidarność” za Granicą z siedzibą w Brukseli kieruje Jerzy Milewski – b[yły] adiunkt Polskiej Akademii Nauk, od końca 1981 r. przebywający poza granicami kraju.

Jego najbliższym współpracownikiem w ramach Biura jest m.in. Seweryn Blumsztajn – członek założyciel b[yłego] KSS „KOR”, b[yły] szef Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu (obecnie współpracownik tego Komitetu), członek tzw. Rady Koordynacyjnej [NSZZ] „Solidarność” za Granicą, pełniący funkcję redaktora naczelnego „Biuletynu Informacyjnego”, będącego organem „biura brukselskiego”.

W toku dotychczasowego śledztwa prowadzonego o przestępstwo zdrady Ojczyzny (art. 122 kk) nie sformułowano zindywidualizowanych zarzutów poszczególnym członkom kierownictwa Biura – w tym również Sewerynowi Blumsztajnowi.

Wymieniony, przebywający na Zachodzie od 1981 r., posiada ważny paszport służbowy i w związku z tym bezpodstawne byłoby – w przypadku przyjazdu do kraju – rozpatrywanie możliwości spowodowania jego powrotu do Paryża. Natomiast po wylądowaniu

^a Cyfra wpisana odręcznie.

^b Cyfry nie wpisano.

^c W dokumencie tu i dalej pisownia Blumstein.

w Warszawie należałoby zażądać od niego złożenia oświadczenia uwzględniającego m.in. przyczyny przedłużenia pobytu za granicą, źródeł utrzymania itp.

Mając na uwadze przedstawiony stan faktyczny, z chwilą powrotu Seweryna Blumsztajna do kraju można podjąć następujące działania:

I Wariant

Zatrzymać na lotnisku i po przewiezieniu do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych przedstawić zarzut podjęcia czynności przygotowawczych do zdrady Ojczyzny, tj. popełnienia przestępstwa z art. 128 kk w zw[iązku] z art. 122 kk, oraz zastosować tymczasowe aresztowanie.

II Wariant

Po odprawie celnej wręczyć mu na lotnisku wezwanie celem stawienia się na przesłuchanie do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i po zgłoszeniu się przedstawić zarzut (jak wyżej) oraz zastosować tymczasowe aresztowanie.

III Wariant

Przesłuchać w charakterze świadka w ramach prowadzonego śledztwa w sprawie działalności tzw. Biura Koordynacyjnego [NSZZ] „Solidarność” za Granicą.

IV Wariant

Pozostawić Seweryna Blumsztajna bez podjęcia w stosunku do niego jakichkolwiek działań¹.

Za przyjęciem bądź odrzuceniem proponowanych wariantów przemawiają następujące przesłanki:

Ad I. Jest to najbardziej radykalne i konsekwentne rozwiązanie pozwalające na pościągnięcie go do odpowiedzialności karnej oraz ewentualnie w trybie postępowania pod nieobecność pozostałych członków kierownictwa „biura brukselskiego”. Realizując ten wariant, należy liczyć się jednak z negatywnymi konsekwencjami politycznymi w kraju i za granicą. Na podstawie kampanii propagandowej, jaka rozpetana została na Zachodzie w związku z planowanym powrotem Seweryna Blumsztajna do Polski, wnioskować można, iż przyjazd ten ma charakter swoistej prowokacji politycznej (ponowne wywołanie tematu więźniów politycznych). Świadczyć o tym może również fakt, iż wraz z Sewerynem Blumsztajnem ma lecieć grupa dziennikarzy zachodnich i nadać odpowiedni rozgłos w sprawie ewentualnego zatrzymania go na lotnisku.

Ad II. Realizacja tego wariantu rodzi skutki prawne podobne jak przy realizacji wariantu I. Odsunięcie w czasie stwarza jednakże możliwości manewru w stosunku do przygotowywanych działań propagandowych oraz likwiduje ewentualne sytuacje konfliktowe na lotnisku, mogące dać podstawę do negatywnych komentarzy w prasie zachodniej.

Ad III. Realizacja tego wariantu – w sytuacji, gdy śledztwo prowadzone jest o zbrodnię zdrady Ojczyzny – sprzeczna byłaby z obowiązującym prawem i mogłaby być poczytana jako przejaw słabości oraz braku zdecydowania ze strony władzy.

Ad IV. Realizacja tego wariantu z całą pewnością może wpłynąć na wytrącenie argumentów w przygotowywanej kampanii propagandowej na Zachodzie, związanej z ewen-

¹ Ostatecznie nie zrealizowano ani jednego z tych wariantów. Kiedy w lutym 1985 r. Blumsztajn wylądował na Okęciu, nie pozwolono mu opuścić lotniska, unieważniono paszport i kazano zawrócić.

tualnym aresztowaniem Seweryna Blumsztajna oraz na tej bazie powrotem do tematu więźniów politycznych. Wariant ten stwarza jednocześnie duże możliwości swobody manewru – uwzględniające m.in. fakt, iż śledztwo nie jest prowadzone bezpośrednio p[rzeciw]ko Sewerynowi Blumsztajnowi, a w sprawie działalności „biura brukselskiego”. W każdej chwili można uznać, iż zebrano materiał dowodowy wystarczający do pociągnięcia Seweryna Blumsztajna do odpowiedzialności karnej, i zastosować w stosunku do niego tymczasowe aresztowanie.

Opracowano w Biurze Śledczym MSW^d

Źródło: AIPN, 01820/49, t. 4, k. 11–15, mps.

^d *Brak informacji o autorze.*

1985 luty 26, Opole – Pismo naczelnika Wydziału V WUSW w Opolu do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie rozmowy z Tadeuszem Śliwińskim, tajne specjalnego znaczenia

^aWojewódzki Urząd
Spraw Wewnętrznych^a
09 L.dz. OA-00800/III/85^c

Opole, dnia 26 II 1985 r.^b
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 1^d

Naczelnik Wydziału III Dep[artamentu] V MSW
w Warszawie

Informuję, że w dniu 19 lutego 1985 r. na nasz teren (do Brzegu) przyjechał ob. Śliwiński Tadeusz¹, s. Piotra i Albiny z d. Mielnik, ur. 4 I 1948 r. Łosiów, zam. akt[ualnie] 2800 Brema, Adolf Reichweinstr[asse] 12.

Ww. w przeszłości był aktywnym działaczem MKZ NSZZ „Solidarność” w Brzegu. Na emigrację polityczną do RFN, wraz z rodziną, wyjechał 7 X 1983 r. Po przybyciu do RFN początkowo przebywał w obozie przejściowym Friedland koło Getyngi, stamtąd po tygodniu udał się do Bremy. W Bremie przebywał ok. 1,5 miesiąca w obozie dla przesiedleńców. Tam też ww. uczęszczał na kurs języka. Po opuszczeniu obozu T[adeusz] Śliwiński zamieszkał w 3-pokojowym mieszkaniu na Adolf Reichweinstr[asse] 12 w Getyndze. W ankiecie jako powód przybycia do RFN ww. podał przesiedlenie, gdyż jego żona ma bliską rodzinę w RFN i wykazała, że jest narodowości niemieckiej (w Szlezwiku-Holsztynie mieszka wujek żony T[adeusza] Śliwińskiego ob. Czader Johan.

Tadeusz Śliwiński podał w rozmowie, że aktualnie pozostaje na zasiłku dla bezrobotnych, który wynosi 1500 DM m[iesięcznie]. Podobny zasiłek, wg jego twierdzenia, otrzymuje także jego żona. Suma ta wg twierdzenia ww. jest wystarczająca do zaspokojenia potrzeb życiowych, zapewniając średni standard, gdyż np. za mieszkanie płaci [°] tylko 300 DM. W RFN zaliczono mu staż pracy w Polsce oraz dyplom mgr. ekonomii (?!). Do chwili uzyskania obywatelstwa nie ma on zamiaru podejmować pracy i czeka na emeryturę, którą mu obiecano. Śliwiński kupił używany 7-letni samochód Audi nr rej. HB-KL-672 za 2100 DM, którym przyjechał do Polski. Samochód ten popsuł mu się dn[ia] 10 II 1985 r. pod Wrocławiem.

Jako powód przybycia do Polski ww. podał odwiedziny ojca zamieszkałego w Brzegu. Tadeusz Śliwiński przyznał, że w czasie pobytu w obozie we Friedlandzie był indagowany przez pracownika służb specjalnych USA (nie ma nazwiska ani stopnia, gdyż tamten

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^b Powyżej odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-00359/85.

^c Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] kpt. Findziński, data 85.02.29 i inicjały JR.

^d Cyfra wpisana odręcznie.

^e Opuuszczono zbędne np.

¹ Tadeusz Śliwiński (ur. 1948) – nauczyciel, pracownik Zespołu Szkół Budowlanych w Brzegu, działacz Solidarności z regionu brzeskiego, w stanie wojennym internowany, w 1983 r. wyjechał do RFN.

przedstawił mu się jako pracownik służb specjalnych USA). Był to mężczyzna w wieku 50–55 lat, krępej budowy ciała, szpakowaty. Wypytywał Śliwińskiego o jego kontakty z [?], na czym polegały, za co był w kraju prześladowany, czy ma coś wspólnego z wojskiem, gdzie odbywał służbę wojskową, jaki ma stopień itp. Poza tym pracownik ten, gdy się dowiedział, że Śliwiński przybywa z Brzegu, stwierdził, że jest tam radzieckie lotnisko.

W tym miejscu Śliwiński twierdzi, że poza potwierdzeniem tego faktu innych danych dot[yczących] lotniska nie podał. Rozmowa ta trwała, wg Śliwińskiego, ok. 15 min. Ponadto trzykrotnie ww. otrzymywał pismo z Hanoweru (nie ma adresu i nazwy tej instytucji, do której był zapraszany) na rozmowy ze służbami specjalnymi, jednak, jak twierdził, z zaproszeń nie skorzystał. Twierdził też, że nie prowadzi działalności antypolskiej w RFN, nie był w Biurze S[olidarności] w Bremie i nie chce wiązać się z organizacjami prosolidarnościowymi. Nawet jako powód wyjazdu nie podał, że jest emigrantem politycznym, tylko [że jest] przesiedleńcem, gdyż przesiedleńcy mają znacznie lepsze warunki finansowe od emigrantów politycznych i nie muszą prosić o azyl polityczny. Poza tym mogą szybko uzyskać zasilek i mieszkanie. W związku z powyższym o tym, że był działaczem S[olidarności], mówił tylko w obozie we Friedlandzie, a potem to ukrywał.

T[adeusz] Śliwiński przyznał, że ze względu na to, że jest przesiedleńcem, miał on wizytę przedstawiciela ziomkostwa, lecz jak twierdzi, nie zapisał się do tej organizacji. Związał się natomiast z kościołem katolickim w Bremie, gdzie ma być nawet wybrany do rady parafialnej. Kościół ten zajmuje się sprawami polskimi w zakresie pomocy dla ludzi przyjeżdżających z Polski, a znajdujących się w trudnej sytuacji.

Ww. planuje wraz z innymi Polakami (nazwisk nie podał) założyć gazetę dla Polaków w Bremie. Gazeta ta miałaby się zajmować sprawami polskimi w kontekście społecznym i religijnym. T[adeusz] Śliwiński twierdzi, że nawet gdyby chcieli wydawać gazetę o profilu politycznym, rząd RFN nie wyraziłby na to zgody (?!).

Ww. wypowiedział się też, że w Bremie Seweryn Blumsztajn uważany jest za aferzystę (afera finansowa), a na temat jego przymusowego powrotu do RFN po wyjeździe do Polski mówi się, że było to zastosowanie banicji w stosunku do ludzi niewygodnych rządowi. W Brzegu Tadeusz Śliwiński nie nawiązał wiele kontaktów pozarodzinnych. Odwiedził jedynie ob. Andrzeja Ogonka² – fig[uranta] sprawy operac[yjnego] rozpracowania krypt[onim] „Odwet”, nr ewid[encyjny] 27325 (A[ndrzej] Ogonek jest ojcem chrzestnym syna T[adeusza] Śliwińskiego i ww. ma zamiar zaprosić go do RFN). T[adeusz] Śliwiński odwiedził też 2 razy swą byłą żonę, zam. Wrocław, ul. [...] (u byłej żony przebywa jego syn, którego ww. chce ściągnąć do siebie do RFN). Przeprowadził też rozmowę ze swymi byłymi uczniami Januszem i Mirosławem Niemiec, zam. w Brzegu. Obiecał im, że zaprosi ich w miesiącach letnich do siebie do RFN, a z nimi ma przyjechać do niego jego syn (z Wrocławia). T[adeusz] Śliwiński samochód remontował u ob. Kostur Sławomira, zam. Brzeg, ul. [...].

^f Wyraz nieczytelny.

² Andrzej Ogonek (ur. 1952) – absolwent Politechniki Wrocławskiej, do 1982 r. pracownik Fabryki Silników Elektrycznych „Besel” w Brzegu, członek KZ Solidarności w fabryce, internowany w 1982 r., autor tekstów do podziemnych wydawnictw Solidarności i Solidarności Walczącej (1982–1985), pracownik Rejonu Dróg Publicznych (1983–1988).

W RFN natomiast był u Śliwińskiego w odwiedzinach inny właściciel prywatnego zakładu naprawy samochodów, ob. Czechowski Leszek, ur. 28 XII 1953 r. Brzeg, zam. Brzeg, ul. [...] (przebywał w RFN w dniach 1 XII 1984 – 16 I 1985 r.).

Tadeusz Śliwiński nie przywiózł do kraju żadnych wrogich wydawnictw i innych tego typu materiałów. Jak sam stwierdził, nie chce zadzierać z władzami, bo nie chce sobie zatrząskować drzwi do kraju, a chciałby jeszcze przyjeżdżać do Polski.

Z rozmowy z ww. i rozpoznania operacyjnego wynika, że T[adeusz] Śliwiński nie zmienił zdania na temat sytuacji społeczno-politycznej w kraju. Oprócz tego wynika także, że Śliwiński w rozmowie udzielał raczej kłamliwych, wykrętnych wyjaśnień, głównie odnośnie [do] jego działalności politycznej za granicą oraz indagowania go przez służby specjalne. Na temat sytuacji w PRL Śliwiński m.in. powiedział, że chociaż w RFN nie jest wcale tak dobrze, to jednak sto razy lepiej żyje się niż w Polsce, bo np. w PRL na mieszkanie czekałby do renty, a tam mieszkania czekają na lokatorów. Wróciłby do Polski tylko pod warunkiem, że w Polsce zaszyłyby duże „zmiany na lepsze” (prawdopodobnie miał na myśli zmiany marzące się bylejš Solidarności), a wg niego w PRL jest coraz gorzej, więc raczej chciałby tylko od czasu do czasu odwiedzić nasz kraj i rodzinę tu zamieszkałą.

Wizę T[adeusz] Śliwiński ma ważną do 23 lutego 1985 r., lecz wyjeżdża już z kraju 21 lutego br.

Naczelnik Wydziału V
WUSW w Opolu
ppłk mgr A[ndrzej] Mikołajew[§]

Wyk[onano] w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa, s. III

Opr[acował] T.K.

Wyk[onał] E.K.

Ks. masz. 00416/85

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 207–208, mps.

[§] Powyżej odręczny podpis.

1985 kwiecień 30, Zamość – Pismo naczelnika Wydziału V WUSW w Zamościu do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW informujące o powstaniu Biura Koordynacyjnego Solidarności w Caen, tajne

Zamość, dnia 30 IV 1985 r.

Tajne

Egz. nr 1^a

Naczelnik Wydziału III Dep[artamentu] V MSW
w Warszawie
(mjr mgr J[an] Rząca)^b

Z posiadanych informacji od TW ps. „Oleg” z dnia 24 IV 1985 r. wynika, że: przebywające na emigracji politycznej od 1982 r. we Francji [osoby]:

– Ćwik Leszek, b[yły] pracownik Z[amojskiej] F[abryki] M[ebli], ekstremalny działacz b[yłego] NSZZ „S[olidarność]”, b[yły] mieszkaniec Zamościa, internowany,

– Góra Krzysztof, b[yły] pracownik Z[akładów] P[rzemysłu] O[dzieżowego] „Delia” w Zamościu, ekstremalny działacz b[yłego] NSZZ „S[olidarność]”, b[yły] mieszkaniec Zamościa, internowany,

– Niewiadomski – b[yły] pracownik redakcji zakładowej w Z[amojskiej] F[abryce] M[ebli] „Wspólna Praca”, ekstremalny działacz b[yłego] NSZZ „S[olidarność]”, wraz z innymi osobami o tej przeszłości pochodzącymi z Polski, za zgodą burmistrza miasta Caen (wybrzeże Normandii), w m[iesiącu] styczniu 1985 r. zorganizowali Biuro Koordynacyjne NSZZ „S[olidarność]”. Wiodącą rolę w Biurze spełnia Ćwik Leszek.

Wstępnym programem działania wspomnianego Biura Koordynacyjnego jest deklarowanie różnego rodzaju pomocy materialnej dla regionu zamojskiego i nie tylko.

Ponieważ istnieje realna możliwość utrzymania z Ćwikiem L[eszkiem] kontaktu korespondencyjnego przez TW „Oleg”, działania te będziemy realizować. Docelowo widzielibyśmy możliwość wyjazdu TW do wym[ienionych] celem realizowania zadań operacyjnych.

°Naczelnik Wydziału V
Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych
ppłk mgr Stanisław Mosek^{c1}

^a Cyfra wpisana odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy CA-0548/85.

^b Z lewej strony odręczny dopisek T[ow.] kpt. Findziński: proszę o rozmowę, data 85.05.06 i inicjały JR.

^{c-c} Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.

¹ Stanisław Mosek – naczelnik Wydziału V KW MO/WUSW w Zamościu (1982–1989).

Odbito w 2 egz.

[Egz. nr] 1 – adresat

[Egz. nr] 2 – **aa**

Wyk[onał] S.M./M.W.

Dz. masz. O ^d80^d/85

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 5, k. 40, mps.

^{d-d} *Wpisano odręcznie.*

1985 maj 17, Warszawa – Pismo zastępcy dyrektora Biura Paszportów MSW do dyrektora Departamentu V MSW w sprawie wyjazdu Janusza Buczyńskiego do Kanady, tajne

^aPolska Rzeczpospolita Ludowa
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych^a
07 L.dz. EV 00[?]443/85^c

Warszawa, ^b17^b V 1985 r.
Tajne
Egz. nr ...^d

Dyrektor Departamentu V MSW
Tow. gen. bryg. J[ózef] Sasin

Przy piśmie Departamentu I MSW nr OCK-05175/84 z dnia 20 VIII 1984 r. Biuro Paszportów otrzymało wykaz osób, które w latach 1980–1984 wyemigrowały z Polski i o których ew[entualnym] przyjeździe do kraju mieliśmy informować Departament V.

Na pierwszej stronie tego wykazu pod pozycją 1. figuruje

Buczyński Janusz,
s. Adama i Kazimiery,
ur. 21 VIII 1957 w Sierpcu.

Buczyński nie wyemigrował jednak z Polski i ciągle zamieszkuje w Sierpcu przy ul. [...]. Wprawdzie 22 IX 1982 r. złożył w Wydziale Paszportów WUSW w Płocku wniosek o paszport na wyjazd do Kanady na okres 3 lat, a 1 grudnia 1982 r. otrzymał paszport na wyjazd emigracyjny, to jednak wyjazd ten nie nastąpił. Buczyński złożył pisemne oświadczenie o rezygnacji z wyjazdu.

W dniu 22 IX 1984 r. złożył wniosek o paszport na 1-miesięczny wyjazd turystyczny do USA. Wyjechał 7 III 1985 r., a powrócił 29 IV 1985 r.

W związku z powyższym Biuro Paszportów skreśla Buczyńskiego z wykazu osób, o którym mowa na wstępie.

^eZastępca dyrektora
Biura Paszportów MSW
płk mgr Michał Jankowski^{e1}

Wyk[onano] 2 egz. A.B.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 209, mps.

^{a-a} Wpis w formie odwróconej pieczęci z godłem.

^{b-b} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-002017/85.

^c Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] kpt. Muszyński: Pr[oszę] o rozmowę, data 85.05.21 i nieczytelny podpis.

^d Cyfry nie wpisano.

^{e-e} Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.

¹ Michał Jankowski – zastępca dyrektora Biura Paszportów MSW (1983–1989).

1985 czerwiec 8, Poznań – Meldunek operacyjny o działalności Jacka Szynakiewicza w USA, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia

Poznań, 8 VI 1985 r.

Meldunek operacyjny

L.dz. 012769^a

Tajne specjalnego znaczenia

Nr meldunku: 373

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Twardowski^b

ID osobowy: 255947

Pseudonim: „Roma”

ID źródła: PO029078

Uzupełniając meldunek do sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód”, nr ewid[en-cyjny] VO071242, prowadzonej przez Wydział III Dep[artamentu] V MSW w związku z wrogą działalnością w środowiskach, informuję, że Jacek Szynakiewicz¹, b[ły] pracownik ZR NSZZ „Solidarność” w Poznaniu, przebywający od 2 lat w USA, prowadzi przedsiębiorstwo handlowe o nazwie „Jacek Szynakiewicz Export-Import” z siedzibą w 12537 „W”, Dakota Avenue 9-c, Lakewood, Colorado 80, 228 USA. Wymieniony usilnie zabiega o nawiązanie kontaktów handlowych z PRL w dziedzinie wyrobów z drewna i wikliny. Swoje kontakty z terenem Polski utrzymuje poprzez ob. Ochockiego (b[liższych] d[anych] b[rak]), zamieszkałego w Gdańsku i posiadającego telefon nr 329-105. Szynakiewicz kontaktuje się również z zachodniobierlińską firmą o nazwie Verex (b[liższych] d[anych] b[rak]).

Posiadamy operacyjne możliwości rozpoznania faktycznego charakteru kontaktów Szynakiewicza z krajem.

“Naczelnik Wydziału V
WUSW w Poznaniu”

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 117–118, mps.

^a Znak sprawy wpisany odręcznie. Z prawej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-II-002017/85.

^b Obok nieczytelny dopisek odręcznie.

^{c-c} Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.

¹ Jacek Szynakiewicz – członek ZR Wielkopolska, uczestnik I KZD, od 1983 r. na emigracji w USA.

1985 czerwiec 22, Sztokholm – Szyfrogram nr 5232/II Ambasady PRL w Sztokholmie informujący o działaniach emigracyjnych struktur Solidarności w Szwecji, tajne

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Tajne
Egz. nr ...^a

Szyfrogram nr 5232/II
ze Sztokholmu z dn[ia] 22 VI 1985 r.

Tow. [Janusz] Fekecz¹

Pilna^b

Tow. [Maria] Regent-Lechowicz² depeszą nr 283 z 21 bm. podaje:
Wasza 6819³.

W Szwecji działają legalnie dwa ośrodki związane z S[olidarnością]: Biuro Informacyjne S[olidarności] w Sztokholmie i Niezależna Polska Agencja Fotograficzna w Lund. Wpływ tych ośrodków na życie polityczne Szwecji jest odczuwalny, ale nie decydujący. Sprzyja temu prosolidarnościowy klimat wytworzony przez szwedzkie centra ideologiczno-polityczne. Odbiciem tego są przede wszystkim publikacje tutaj[szych] środków przekazu, współudział organizacji związków zawodowych, organizacji socjaldemokratycznych w przeprowadzonych przez BI antykrajowych imprezach, podtrzymywanie przez partie polityczne, związki zawodowe, organizacje młodzieżowe poparcia dla środowisk opozycyjnych w Polsce oraz antysocjalistycznych działaczy emigracyjnych. Działalność BI, choć zewnętrznie mało aktywna, trafia na podatny grunt.

Ideowo-polityczny klimat wspierany działalnością BI jest przyczyną trudności we wznowieniu oficjalnych polsko-szwedzkich kontaktów międzypartyjnych i między związkami zawodowymi, zahamowań w rozwijaniu kontaktów międzyparlamentarnych i innych organizacji. Decydujące jest jednak stanowisko Szwedów, którzy w zależności od swoich ideowo motywowanych potrzeb wewnętrznych i zewnętrznych z różnym nasileniem eksponują działalność BI i innych organizacji i ośrodków antypolskich.

Uważamy, że wpływ BI na stosunki międzyrządowe nie ma zasadniczego znaczenia. Rząd szwedzki, realizując politykę bezaliansowości, stara się o jej uwiarygodnienie także przez podtrzymywanie stosunków z Polską. Intensyfikacja kontaktów rządowych

^a Cyfry nie wpisano.

^b Z lewej strony nieczytelny odręczny dopisek z dwoma nazwiskami. Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują**: Tow. Czyrek, Tow. Olszowski, Tow. Porębski, Tow. Kiszczak, Tow. Mokrzyszczak, Tow. Kubasiewicz, Tow. Natorf, Tow. Gdula, Tow. Pożoga, Tow. Użycki, Tow. Górnicki, Tow. Misztal, Tow. Sarewicz, Tow. Żyta, **Tow. Pudysz**, Tow. Kinast, Tow. Kucza, Tow. Dąbrowa, Tow. Frąckiewicz, Tow. Karwicki, Tow. Noworyta, Tow. Pichła, Tow. Wykrętowicz. KW/LD.

¹ Janusz Fekecz (ur. 1930) – dyplomata; pracownik MSZ (1955–1995), ambasador w Belgii (1980–1984) i Tunezji (1991–1995).

² Maria Regent-Lechowicz (1925–2008) – polityk, sędzia; wiceminister sprawiedliwości (1978–1982), ambasador w Szwecji (1983–1987).

³ Dot[jycząca] działalności biur Solidarności [przypis w dokumencie].

w ostatnim okresie i zapowiedzi ich dalszego rozwoju nie oznacza rezygnacji z polityki krytyki poczynań władz polskich oraz moralno-politycznego wsparcia antysocjalistycznych sił w Polsce i na emigracji. Ten kurs będzie najprawdopodobniej nadal kontynuowany.

Z posiadanych informacji nie wynika, aby BI czy inne ugrupowania emigracyjne miały wpływ na stan stosunków gospodarczych z Polską. Nie spotkaliśmy się dotychczas z odczuwalną destrukcyjną działalnością w tej dziedzinie. Można tu mówić o pośrednim wpływie wynikającym z niekorzystnego obrazu sytuacji gospodarczej w Polsce, kreowanego w toku działalności propagandowej^c.

Źródło: AIPN, 01820/49, t. 5, k. 110–111, mps.

^c *Brak informacji o autorze.*

1985 lipiec 25, Gdańsk – Informacja operacyjna tajnego współpracownika ps. „Konrad”
na temat emigracji solidarnościowej w Bremie, tajne specjalnego znaczenia

Źródło: TW ps. „Konrad”
Przyjął: ppor. R. Dorawa
Miejsce: pokój hotelowy

Gdańsk, dnia 25 VII 1985 r.
Tajne specjalnego znaczenia
Egz. nr 2^a

Doniesienie

1. Przekraczanie granicy – forma przeprowadzanej kontroli jest nieprzyjemna z uwagi na „wyrzucenie” wszystkiego z bagażu, ale jest skrupulatna. W RFN nie ma kontaktu z władzami celnymi – formalności załatwia ochmistrz.

2. Meldowanie w RFN nie jest konieczne, lecz korzystne dla osoby zapraszającej z uwagi na zwrot części podatku, tj. 20 DM za dobę. Wypełnia się 2 formularze, dość szczegółowe, dotyczące rodziny (data ślubu, miejsce urodzenia żony i data, rodzice). Policja jest delikatna i chętnie pomaga wypełniać formularze.

3. Polacy spotkani w Bremie – m.in. Dziadkowiak – jeden z inicjatorów utworzenia Polonii w Bremie. Osoba lubiąca dyrygować, zwracać na siebie uwagę, lecz obecnie ma pracę, wycofuje się z działalności.

Marek Żołądź i jego kolega z Poznania – obaj są na zasiłku socjalnym, dorabiają na czarno, chcą w b[iejącym] r[oku] wrócić do kraju, negatywnie oceniają wszystko, co związane jest z naszym obozem, z naciskiem na brak wolności w kraju; ^blubują się, gdy znajdą słuchaczy o krytykowaniu ustroju^b. Pozostali, których spotkałem przelotnie, zainteresowani są gromadzeniem gotówki i w większości chcą powrócić do kraju, licząc, że przyjdzie „złagodzenie komuny”, a zaczną się wszystko opierać na ekonomii gospodarczej. Spotykają się na krótkie rozmowy w soboty po 18.00, po mszy dla „polskiej Polonii”.

II.^c 1. Rozwiązanie Biura S[olidarności] w Bremie – przyczyną powodującą rozdzwięki było m.in. to, że każda z tych osób maksymalnie wykorzystywała swe rodziny podczas „pomocy paczkowej” dla kraju. Np. [Gerard] Bobrowski¹ skradł z szafy lekarstwa przygotowane do wysyłki, a następnie od rodziny z kraju otrzymał list, by nie przysyłał zbędnych lekarstw. Jest to osoba o bardzo małym intelekcie, wzoruje się na [Kazimierzu] Kunikowskim.

^a Cyfra wpisana odręcznie.

^{b-b} Tak w tekście.

^c W dokumencie numeracja rzymska zaczyna się od II.

¹ Gerard Bobrowski – członek siedmioosobowej delegacji Solidarności ze Stoczni Gdańskiej, która w momencie wprowadzenia stanu wojennego znalazła się w Bremie. Jednej osobie udało się wrócić do kraju, reszta – Bobrowski, Kazimierz Kunikowski, Adam Dębowski, Bogdan Felski, Henryk Jagielski i Marek Mikołajczuk – pozostała w Bremie, gdzie założono Biuro Informacyjne Solidarności (1982–1983). Kierownikiem Biura był Kunikowski.

Kunikowski chciał wszystkimi dyrygować, ale w oczach gospodarzy nie budził uznania; podejrzany jako kryminalista, latem opalał się, nie kryjąc tatuaży i „stopnia pułownika”. [Marek] Mikołajczuk i [Henryk] Jagielski za podstawowy obowiązek mieli utrzymywanie kontaktów, co pomimo ustaleń budziło później zazdrość u kolegów. Zaginięcie kwoty 20 tys. DM było poważnym problemem. Kunikowski wymógł na Mikołajczuku, [Bogdanie] Felskim i [Adamie] Dębowskim, by nacisnęli na Jagielskiego, by pobrał pieniądze, te ze Sparkasse² (otrzymali je ze związków i innych źródeł, np. przekazy), obawiając się, by instytucja, która ich zaprosiła, nie cofnęła im kwoty 2000 DM na prowadzenie Biura. Proponowano im, by grupą wiodącą była Brema, lecz Jagielski był temu przeciwny i zaproponował Milewskiego.

Następnie w Paryżu i Austrii na spotkaniu Biur [Informacyjnych] Mikołajczuk i Jagielski zaatakowali, że za dużo Żydów miesza się do Solidarności, co nieprzychylnie oceniono wśród grup francuskich, oraz że Biuro w Brukseli ustaliło sobie pensje, zaś grupa z Bremy utrzymuje się z zasiłków. Milewski skontaktował się z Kunikowskim, by podał komunikat, że grupa wyklucza Jagielskiego i Mikołajczuka, co on uczynił ze względu na nadużycia finansowe, szczególnie Jagielskiego. Jagielski miał również pretensję, że to nie on jest kierownikiem Biura, i był przeciwnikiem Kunikowskiego; rozgłosił m.in., że jego szwagier Bobrowski po pijanemu urządził „przemówienie antysemickie” po polsku, na co Jagielskiemu zwrócił uwagę Niemiec, znający język polski. Osoby, które doszły do współpracy Biura, m.in. Urszula (b[liższych] d[anych] b[rak]), robiły wszystko, by wzmocnić rolę w Biurze kosztem kolegów ze stoczni. Konflikt pogłębił fakt, że Kunikowski „po pijaku” wypisał hasło „Solidarność” w restauracji, co zostało negatywnie ocenione przez bawiących tam Niemców. Bobrowski i Kunikowski nie chcieli, pomimo możliwości, podjąć pracy, co jest również dla pozostałej czwórki mocno podejrzane.

Obecnie nie ma żadnej działalności Biura, występuje pozorantwo Kunikowskiego poprzez Klata^d do [Jerzego] Jankowskiego. Uważa się, że zadaniem Klata było rozbitcie grupy (Felski, Dębowski, Jagielski, Mikołajczuk, Niefert, Last Helga) i jest to działanie dla zachowania twarzy.

3^e. Współdziałanie Biura z centralą w Brukseli – nie ma żadnego działania Jagielskiego, Felskiego, Dębowskiego z Brukselą, nie można wykluczyć jednak Mikołajczuka, jakie on ma kontakty.

4. Stosunek grupy do wypowiedzi Jacka Knapika³ – wypowiedź Knapika zlekceważono, choć zdenerwowała Jagielskiego, mniej Mikołajczuka.

5. Sprawa pieniędzy pozostałych po działalności Biura w kwocie 8 tys. DM – pieniądze pobrał Kunikowski, ponieważ pismo Jankowskiego było mało konkretne, a tylko on miał upoważnienie.

^d Klata?

^e W numeracji brak 2.

² Sparkasse (niem.) – kasa oszczędności.

³ Jacek Knapik – działacz Solidarności, prawdopodobnie od 1982 r. przebywał w USA. Kiedy w lutym 1985 r. wylądował na Okęciu z zamiarem powrotu do Polski, został dokładnie przeszukany, a następnie aresztowany pod zarzutem współpracy z emigracyjnymi strukturami Solidarności i zachodnimi służbami specjalnymi. Knapik zaprzeczył i został wypuszczony. Polska dokumentacja tego zdarzenia zapewne nie zachowała się; utajnionymi materiałami dysponują prawdopodobnie Amerykanie.

6. Czy członkowie grupy mają kontakt z podziemiem w kraju – Dębowski, Felski – nie (pilnują pracy, a następnie gry w automaty – przegrywają pokaźne kwoty). Jagielski chciałby zachować twarz i raczej obawia się działalności z uwagi na to, że chce wrócić. Sytuację Mikołajczuka trudno ocenić; za mało miałem możliwości rozmów z nim sam na sam, a przy Jagielskim nie bywał zbyt rozmowny; jeśli ma jakieś kontakty i działa, to na pewno w tajemnicy przed kolegami ze stoczni. Dawał im do zrozumienia, że trzeba działać dalej i bym wybadał, czy pozytywnie by to ocenili [Alojzy] Szablewski⁴ i Wałęsa. Zaproponowałem Markowi M[ikołajczukowi] łączność z Szablewskim pośrednio i by ewentualnie przedstawił swe możliwości pomocy i jej charakteru (uzupełnieniem kartka od M[arka] M[ikołajczuka]).

8^f. Formalności meldunkowe pomagał mi załatwiać kolega M[arka] M[ikołajczuka] i H[enryka] J[agielskiego] Edward (pochodzi z Gdyni, ma tu rodziców, lecz przebywa od 10 lat na papierach Niemca, rencista, kelner, ok. 35 lat, aktualnie podobno jest w Gdyni u rodziców). Formalności polegają na wypełnieniu 2 formularzy z danymi osoby meldującej z rodziną (razem meldowała się ze mną córka Henryka Jagielskiego – Anita Jesse z córką).

9. Sposoby i możliwości podjęcia pracy – możliwości posiada wyłącznie Jagielski, lecz ze względu na córkę nie chciał specjalnie – ona chciała również pracować – dostała od ojca na wykup mieszkania od sąsiadki 1000 DM lub więcej.

10. Warunki pobytu członków grupy – każda z dwójek wynajmuje mieszkanie 3-pokojowe, płacąc czynsz z telefonem ok. 380 DM na osobę lub więcej. Jagielski – kontroler silników w Z[arządzie] Mercedes, na czysto zarabia 2200 DM, zwrot podatku za 1984 r. – 3000 DM.

Mikołajczuk – lakiernik samochodowy w Z[akładzie] Mercedes, na czysto zarabia 1900–2000 DM, zwrot podatku za 1984 r. – 500 DM.

Felski i Dębowski – pracują w zakładach przetwórstwa mięsnego jako robotnicy transportowi, zarabiają ok. 1700–1800 DM, zwroty podatków ok. 500 DM.

Pierwszy otrzymał zgodę na pracę Jagielski (ok. 2 lat temu), w 2 miesiące później Mikołajczuk, a następnie po 2 miesiącach Felski i Dębowski. Felski i Dębowski – beztroscy, jak mogą, używają młodych lat, oszczędności, jeżeli mają, to mizerne. Felski ma kolorowy telewizor (800 DM) + radio (500 DM), nikłą pomoc przekazuje rodzinie. Cała trójka soboty i niedziele spędza w Bremie – gry hazardowe i alkohol. Dębowski dodatkowo posiada kolegów z „marginesu” – karciarze, gra z nimi na pieniądze. Dębowski ma przyjaciółkę, która pochodzi z Polski, odwiedza ją i jej rodzinę 1 raz na 2 tygodnie. Jagielski pomaga dużo rodzinie, częsty kontakt z bratem przyjeżdżającym do RFN, była u niego żona, kilka razy syn, ostatnio córka z wnuczką. Namawiał mnie do handlu, np.: on by mi przysyłał dywany, czekolady, rajstopy itp. – zysk na pół; jest zachłanny na pieniądze, chce, wracając, kupić nowego mercedesa i spieniężyć w kraju, jako pracownik

^f W numeracji brak 7.

⁴ Alojzy Szablewski (ur. 1925) – projektant w Biurze Projektowo-Konstrukcyjnym Stoczni Gdańskiej (1952–1990), uczestnik strajku w stoczni w sierpniu 1980 r., członek Prezydium KZ Stoczni Gdańskiej, współorganizator działań zabezpieczających I WZD Regionu Gdańskiego i I KZD, uczestnik strajku w stoczni 13–15 XII 1981 r., aresztowany i przetrzymywany w areszcie śledczym, w 1982 r. skazany na 2 lata więzienia w zawieszaniu, współzałożyciel i szef TKZ w stoczni, współorganizator pomocy dla rodzin osób represjonowanych (1982–1988), poseł na sejm (1991–1993), członek ZChN (1991–1995).

ma 20% rabatu, oraz chce wycofać składki emerytalne, oraz uzyskać dotację dla obco-krajowców, którzy wyjeżdżają z RFN, np. Turcy. Kontakty z przedstawicielami władz ma Jagielski – zaobserwowałam na wiecach 1 i 8 maja, [że] każdy z nim się chętnie i wy-lewnie witał, niestety treści rozmów nie rozumiałem; ma duże względy u Abramczyka – dość znaczna postać (pastor?).

Mikołajczuk poza pracą siedzi ze swoją panną w domu, [...]§ (zapomniała wrócić, przyjechała na zaproszenie siostry Wiesławy, która wyszła za Niemca, aktualnie rozwodzi się, żyje z zawiadowcą stacji, też Niemcem. Często przesiadywała w Biurze Solidarno-ści i ściągała „kolejno na chatę” – Dębowskiego, Felskiego, Mikołajczuka, pozosta-łych nie jestem pewien – zdaniem Felskiego możliwe, że była wtyczką SB, za bardzo była ciekawa działalności Biura), ma 4-letnią córkę Paulinę, zaniedbana pod względem zdrowotnym, płaskostopie, zez, za słabo rozwinięta psychicznie. Otrzymuje (Wiesława) zasiłek socjalny, lubi knajpy i panów. W związku z jej przeprowadzeniem się do Mikołajczuka Jagielski wyprowadził się do innego mieszkania. Mikołajczuk chciałby wrócić do kraju, bo jest ustabilizowany, jego dziewczyna nie – i dąży do małżeństwa, lecz obawia się konsekwencji za pobyt w RFN^h.

Dębowski i Felski chcą trochę jeszcze użyć, odłożyć pieniędzy i wrócić, choć Dę-bowski ma propozycję małżeństwa i wyjazdu do USA. Mikołajczuka podczas mego po-bytu odwiedziła bratowa z USA – Jagoda, zajęła po drodze do Polski, skąd ma zabrać córkę i wrócić do USA do swojego męża, a Marek brata. Marek ma pretensję do brata (chyba za zmianę nazwiska – b[liższych] d[anych] b[rak] – że coś naszym władzom podpisał, był w Solidarności stoczni remontowej.

„Konrad”

Uzupełnienie ustne:

– wymieniony w tekście Abramczyk jest biskupem Kościoła najprawdopodob-niej protestanckiego, zna język polski. W trakcie wizyty u niego – Jagielski, jego córka i TW – puścił film z pierwszych miesięcy działalności Biura: wypowiedzi człon-ków dot[yczące] szczególnie rodziny, ich praca i nauka języka niemieckiego. Film ten Jagielski chciał dać TW, ale nie zgodziła się na to jego córka, obawiając się zatrzymania na granicy w związku ze wspólnym powrotem do kraju;

– w trakcie działalności Biura Jagielski, głównie za namową Kunikowskiego, po-brał z banku (tylko on posiadał upoważnienie) 20 tys. DM. Pieniądze te schował wraz z Kunikowskim za szafą w jednym z pokoi Biura. Na następny dzień uległ niegroźnemu wypadkowi samochodowemu, jednak musiał być kilka dni w szpitalu. W tym czasie zginęły te pieniądze. Wszyscy podejrzewali Jagielskiego, a on, nieobecny, nie mógł się wytłumaczyć. Później jednak zauważono, że Kunikowski traci dużo pieniędzy, przeważ-nie popijając w knajpach z niejakim Gąsiorem (b[liższych] d[anych] b[rak]). Potrafili w jedną noc stracić więcej niż tygodniowy zarobek, co im się wcześniej nie zdarzało. Aby się bronić, Kunikowski mówił, że jest szkalowany i odsuwany na bok (mimo iż był kierownikiem Biura) i w związku z tym nie może zdobyć pracy, a z drugiej strony wraz z Bobrowskim ściągnęli do RFN swoje rodziny. Tak szybkie ściągnięcie rodziny tłu-

§ Pominęto imię i nazwisko.

^h Sens akapitu niejasny.

maczyli tym, że ich rodziny w kraju, a w szczególności dzieci, są szkolowane w szkole przez komunistów itp., co zdementował oficjalnie na jakimś ważnym zebraniu Jagielski. Wszystkie te sprawy doprowadziły do nienawiści pomiędzy Jagielskim i Kunikowskim, a w konsekwencji do rozpadu Biura. Po oficjalnym rozwiązaniu Biura jego członkowie rozkradli należące do Biura mienie, i tak: Kunikowski zabrał wysokiej klasy aparat fotograficzny, Jagielski i Mikołajczuk zabrali do swojego mieszkania pralkę automatyczną, lodówkę, szafki kuchenne, szafę ubraniową, magnetofon Sony, wiertarkę Boscha. Firany i zasłony Jagielski wysłał do domu;

– odnośnie [do] Mikołajczuka – jego postawa jest dużą niewiadomą i występują duże przeciwieństwa: z jednej strony jest w RFN urządzony, jako jedyny za własne pieniądze umeblował dwa pokoje i wyposażył w sprzęt rtv wysokiej klasy – wartość całości ok. 6 tys. DM, ma perspektywę pozostania i zawarcia związku małżeńskiego, a z drugiej strony prosił TW, aby zbadać atmosferę i warunki, jak by ich powrót przyjęli w stoczni i czy możliwe jest ich przyjęcie do pracy. Przekazał również TW swoje pisemne wywoady na temat działalności z programem działania – tylko zapomniał dać (lub celowo nie dał) pierwszej kartki, gdzie miał być napisany ten program. Kartki te TW miał oddać Wałęsie lub Szablewskiemu;

– wymieniona w tekście Urszula (b[liższych] d[anych] b[rak]) podejrzewana jest również jako agentka SB do rozbicia wewnętrznego Biura i skłócenia jego członków. W niedługim czasie po rozwiązaniu Biura otworzyła butik, a znana była [z tego], iż nie miała tyle pieniędzy na takie przedsięwzięcie.

– Felskiemu w maju zmarł ojciec, a on z niewiadomych przyczyn nie pojechał na pogrzeb, pomimo iż wcześniej przebywał w Polsce i była możliwość załatwienia tego wyjazdu i powrotu do RFN. Po powrocie TW rozmawiał z matką Felskiego, która wybiera się w odwiedziny do syna. Na temat jego powrotu do kraju wypowiedziała się, iż wolałaby, aby tam został na stałe, bo jak wróci, to będzie jak dawniej: tylko koledzy i wódka.

Zadania:

– z materiałem otrzymanym od Mikołajczuka udać się do Szablewskiego i wysondować jego stanowisko w tej sprawie. Złożyć akces jako łącznika do przekazywania informacji pomiędzy Bremą a nim;

– wysłać kartkę pocztową do Mikołajczuka o szczęśliwym powrocie, jednocześnie zamarkować, iż zapomniał dać tej jednej kartki z programem działania.

Informacja

Spotkanie z TW ps. „Konrad” odbyłem o godz. 10.30–12.00 w pokoju hotelu Hevelius w Gdańsku, bez przeszkód. Na spotkanie TW przybył punktualnie z pisemnie opracowanym doniesieniem, które zostało uzupełnione ustnymi wypowiedziami. W przypadku jeszcze jakichś niejasności związanych z pobytem TW będzie sukcesywnie uzupełniał podane informacje i pogłębiał szczegóły zapomniane w nawale informacji i nieprzekazane na spotkaniu. Doniesienie zostało opracowane głównie na przekazanych TW zadaniach przed wyjazdem do Bremy. Uzyskane przez TW informacje ukazują, iż członkowie byłego Biura Solidarności nie prowadzą żadnej nielegalnej działalności (choć nie można tego jednoznacznie wykluczyć, że działalność została ukryta przed TW), a jedynym

celem ich aktualnego pobytu jest strona finansowa. Ponadto w trakcie pobytu jej członkowie, a szczególnie Jagielski, starali się wyrzucić na nim jak najlepsze wrażenie, aby przekazał to w kraju. Jednak długo nie wytrzymał tak Jagielski i upijał się na umór. Co do postaw to Jagielski, Dębowski są zdecydowani powrócić do kraju, chwiejne postawy mają natomiast Mikołajczuk i Felski, choć zgoła [z] odmiennych przyczyn. Mikołajczuk – stabilizacja życia, przez powrót oddala od siebie wizję małżeństwa i traci finansowo, Felski – lekkość życia.

Na zakończenie spotkania wręczyłem TW kwotę 3 tys. zł za przekazywane informacje od listopada 1984 r. Termin następnego spotkania zostanie ustalony telefonicznie po moim powrocie z urlopu.

Przedsięwzięcia

1. Opracować meldunek operacyjny.
2. Opracować pismo do Departamentu I MSW.

St[arszy] insp[ektor] Wydziału V
ppor. R. Dorawaⁱ

Wyk[onano] w 2 egz.

Egz. nr 1 – SOR „Bremen”

Egz. nr 2 – ^jzałącznik do meldunku Wydz[iału] I Dep[artamentu] V MSW^j

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 5, k. 29–35, mps.

ⁱ Powyżej odręczny podpis.

^{j-j} Dopisano odręcznie.

Nr 73

1985 wrzesień 10, Warszawa – Notatka naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW na temat zagranicznych przesyłek listowych o charakterze propagandowym, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, 10 IX 1985 r.

Tajne spec[jalnego] znaczenia

Egz. pojed[ynczy]

Notatka

W ostatnim okresie notujemy fakty nadsyłania na adresy urzędów i instytucji państwowych oraz dużych zakładów pracy w kraju przesyłek listowych z państw zachodnich wysyłanych z inspiracji służb specjalnych ośrodków dywersji ideologicznej oraz ośrodków prosolidarnościowych na Zachodzie.

Przesyłki mogą zawierać propagandowe materiały antywyborcze, paszkwile i groźby pod adresem działaczy politycznych i państwowych oraz materiały nawołujące do podejmowania aktów terroru i sabotażu.

W związku z powyższym należy w porozumieniu z kierownictwami ochraniających obiektów uwzględnić przejmowanie nadchodzących przesyłek w trybie oficjalnego zgłoszenia instytucji o fakcie i rodzaju przesyłki. Po otrzymaniu sygnału należy dokonać zabezpieczenia przesyłki w trybie czynności śledczych.

Naczelnicy wydziałów V proszeni są o dokonanie odpowiednich uzgodnień z kierownictwem ochraniających obiektów, tak aby korespondencja tego rodzaju była niezwłocznie przekazywana SB i dokumentowana procesowo.

W szczególności proszę zwrócić uwagę na przesyłki pochodzące z USA, RFN i Francji.

O faktach przejęcia przesyłek proszę informować Wydział III Departamentu V MSW, nadsyłając równocześnie komplet dokumentów.

Naczelnik Wydziału III
Dep[artamentu] V MSW
mjr J[an] Rząca^a

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 239, mps.

^a Powyżej odręczny podpis. Z lewej strony odręczny dopisek. Treść notatki została przekazana telefonicznie i nieczytelny podpis.

1985 wrzesień 27, Kielce – Wyciąg z informacji operacyjnej tajnego współpracownika ps. „Róża” z 21 września 1985 r. o zjeździe katolickiej Polonii w Osny pod Paryżem, tajne specjalnego znaczenia

Kielce, dnia 27 IX 1985 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 1^a

Wyciąg

z informacji operacyjnej od TW ps. „Róża” z dn[ia] 21 IX 1985 r.

W dniu 7 lipca 1985 r. zostałam zaproszona przez znajomą Aliny (Alina jest córką TW) do wzięcia udziału w Jubileuszowym Zjeździe Katolików w Osny pod Paryżem, organizowanym przez księży polskich dla Polonii. W trakcie uroczystości jubileuszowych została odprawiona msza, a w godzinach popołudniowych odbywały się występy artystyczne zespołów polonijnych. O ile sama msza i wstępy nie zawierały akcentów antypolskich, to po występach artystycznych jeden z księży w wieku około 35 lat zwrócił się z apelem do zgromadzonych o wspieranie – datkami oraz poprzez zakup wrogich publikacji książkowych – walczącej Solidarności; ^bw Polsce akcją sprzedaży książek oraz zbierania darów prowadziła matka [Grzegorza] Przemyska, ob. [Barbara] Sadowska^{b1}, która udzielała również wrogich komentarzy nt. sytuacji i prześladowań w Polsce. Ponadto na dziedzińcu placu kościelnego znajduje się budynek, w którym eksponowane są materiały fotograficzne z, jak to oni nazywają, prześladowania Solidarności oraz jej działaczy. Było to moje jedyne zetknięcie się z działalnością antypolską we Francji.

“Za zgodność”
inspektor Wydziału V
plut. Jerzy Trojanowski^{d2}

^a Cyfra wpisana odręcznie.

^{b-b} Podkreślono odręcznie.

^{c-c} Wpis w formie pieczęci.

^d Powyżej odręczny podpis.

¹ 18-letni maturzysta Grzegorz Przymek (1964–1983) został ciężko pobity 12 V 1983 r. w komisariacie MO na warszawskiej Starówce, zmarł dwa dni później na skutek odniesionych obrażeń. Kilka dni wcześniej jego matkę, poetkę Barbarę Sadowską, wraz z pięcioma osobami pobili funkcjonariusze SB w siedzibie Prymasowskiego Komitetu Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i Ich Rodzinom przy ul. Piwnej. 19 maja ks. Jerzy Popiełuszko celebrował uroczystości pogrzebowe Przemyska, które przeistoczyły się w masową demonstrację przeciw władzom.

² Nie mylić z Jerzym Trojanowskim (ur. 1935) – zastępcą naczelnika Wydziału II KW MO/WUSW w Szczecinie (1982–1989).

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – Wydz[iał] III Dep[artamentu] V MSW w Warszawie

Egz. nr 2 –teczka pracy TW ps. „Róża”

Druk: D.S.

Dz. maszyn. nr 001111/85

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 5, k. 39, mps.

1985 wrzesień 30, Warszawa – Informacja operacyjna na temat organizacji „Wolność-Demokracja-Solidarność”, opracowana w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne

Warszawa, ^a30^a IX 1985 r.

Tajne

Egz. nr 2^b

Informacja operacyjna

Z uzyskanych ostatnio informacji agenturalnych wynika, że we Frankfurcie istnieje organizacja pn. „Wolność-Demokracja-Solidarność”, która aktualnie ubiega się o legalizację przez władze RFN jako stowarzyszenie prosolidarnościowe. Przewodniczącą tej organizacji jest Krystyna Wiśniewska, b[yla] kierowniczką Krajowego Biura Interwencji Solidarności. Siedzibą organizacji jest księgarnia czeska we Frankfurcie. Krystyna Wiśniewska zamieszkuje na terenie osiedla amerykańskiego w Langen, ul. Waserstrasse 11, tel. 06103/28609.

W skład zarządu organizacji WDS wchodzi:

- Władysław Dukiel, b[yla] dziennikarz, zam. we Frankfurcie;
- Mahler (Maler), lekarz pracujący w szpitalu w Bad [Nauheim?], zam. w Bad Nauheim, tel. 060/325839;
- Zbyszek o nieustalonym nazwisku, b[yla] student KUL-u, zamieszkały na terenie Kliniki Bad Homburg, tel. 104/356;
- Dudek Adam¹, b[yla] działacz Solidarności z terenu Jeleniej Góry, zamieszkały w Bad Homburg k. Frankfurtu n. Menem, ul. Erlenweg 9.

Organizacja WDS organizuje w poniedziałki cotygodniowe spotkania w księgarni czeskiej, na których spotykają się członkowie stowarzyszenia i emigranci polscy. Gospodarzem tych spotkań jest kobieta o imieniu Lidia, lat ok. 40, pracownica księgarni, zamieszkała we Frankfurcie, tel. 069/436980. Jest ona również członkiem Zarządu WDS.

Stowarzyszenie WDS oprócz spotkań środowiskowych prowadzi działalność publicystyczną i wydawniczą, a także kolportażową ulotek skierowaną p[rzeciw]ko PRL. Poszukuje też możliwości utworzenia dwustronnych kanałów przerzutu literatury do kraju i z powrotem.

Istnieje prawdopodobieństwo powiązania członków kierownictwa WDS z amerykańskimi służbami specjalnymi, na co wskazywałyby fakty zamieszkiwania Krystyny Wiśniewskiej na terenie osiedla amerykańskiego oraz prowadzenia prac budowlanych

^{a-a} Wpisano odręcznie.

^b Cyfra wpisana odręcznie.

¹ Adam Dudek (ur. 1945) – rolnik; przewodniczący NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych w województwie jeleniogórskim, w stanie wojennym internowany, w 1982 r. wielokrotnie zatrzymywany, od 1983 r. na emigracji w RFN, działacz emigracyjnych struktur Solidarności we Frankfurcie, w 1999 r. powrócił do Polski.

na terenie koszar amerykańskich przez Adama Dudka, który jest przedstawicielem zachodnioniemieckiej firmy Veila.

* * *

W okolicy Frankfurtu zlokalizowane są koszary armii amerykańskiej stacjonującej w RFN. Ok. 3 km od koszar mieści się osiedle mieszkaniowe zasiedlone przez oficerów i podoficerów amerykańskiej jednostki. W osiedlu zamieszkuje ok. 80 tys. wojskowych wraz z rodzinami. Mieszkania o wysokim standardzie, składające się z jednego dużego oraz 2–3 mniejszych pokoi. Bloki nie są strzeżone w sposób stały, ale często przejeżdżają patrole MP.

Obozy uchodźców polskich

– Bad Homburg, Erlenweg 3135. Składa się z 3 bloków mieszkalnych po 36 mieszkań. Budownictwo dwupiętrowe z dwoma wejściami bocznymi. Bloki niestrzeżone. W każdym mieszkaniu przebywa[ją] 2–3 rodziny.

– Gisen, ul. Valgweg. Pięć długich bloków dwupiętrowych. Bardzo złe warunki lokalowo-socjalne. Dużo osób z marginesu społecznego.

– Langen k. Frankfurtu. Stare budynki na peryferiach miasta, od parterowych do dwupiętrowych. Niestrzeżone. Zamieszkałe przez ok. 1000 osób.

Opracowano w Wydz[iałe] III Dep[artamentu] V MSW^c

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 71–72, mps.

^c Brak informacji o autorze.

1985 październik 17, Gdańsk – Pismo naczelnika Wydziału V WUSW w Gdańsku do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW z prośbą o przekazanie materiałów dotyczących Biura Informacyjnego Solidarności w Bremie, tajne specjalnego znaczenia

^aWojewódzki Urząd
Spraw Wewnętrznych
w Gdańsku^a
11 L.dz. NF-003462/85^d

Gdańsk, dnia ^b17^b X 1985 r.
Tajne specjalnego znaczenia
Egz. nr 1^c

Naczelnik Wydziału III Departamentu V
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Warszawa^e

Wydział V WUSW w Gdańsku prowadzi sprawę operacyjnego rozpracowania krypt[onim] „Bremen” dot[ycząca] grupy działaczy b[yłego] NSZZ „Solidarność” Stoczni Gdańskiej im. Lenina, którzy po wprowadzeniu stanu wojennego odmówili powrotu do kraju. Na terenie RFN założyli oraz prowadzili Biuro Solidarności w miejscowości Brema.

Z informacji środków masowego przekazu wynika, że były działacz Solidarności ob. Spyra, który ostatnio powrócił do kraju, w czasie swego pobytu na Zachodzie przebywał m.in. w Bremie i kontaktował się z członkami Biura Solidarności w tym mieście.

W związku z powyższym uprzejmie proszę o spowodowanie przekazania nam uzyskanych od ob. Spiry informacji dot[yczących] Biura Solidarności, jego działalności oraz działaczy tego Biura i osób ich wspierających, ze szczególnym uwzględnieniem naszych figurantów – byłych pracowników Stoczni Gdańskiej im. Lenina w Gdańsku.

^fNaczelnik Wydziału V
WUSW w Gdańsku
mjr mgr Henryk Łapuszek^f

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Oprac[owanie] i druk R.D./N.F.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 73, mps.

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^{b-b} Wpisano odręcznie. Powyżej odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-001512/85.

^c Cyfra wpisana odręcznie.

^d Znak sprawy wpisany odręcznie.

^e Z lewej strony odręczny dopisek T[ow.] pplk Kozera, 85.10.18 JR: Po uzgodnieniu z Dep[artamentem] I MSW, nacz[elnikiem] Wydz[iału] mjr. A[leksandrem] Makowskim. Poinformowałem mjr. H[enryka] Łapuszka, aby wy-stosowali w tej sprawie pismo do Dep[artamentu] I, skąd uzyskają informacje – Kozera, data 85.10.25 i nieczytelny podpis.

^{f-f} Wpis w formie pieczęci z nadpisany odręcznym podpisem.

1985 październik 21, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału XI Departamentu I MSW z prośbą o przekazanie informacji dotyczących emigracyjnych organizacji solidarnościowych, tajne

Warszawa, ^a21^a X 1985 r.

Tajne

Egz. nr 2^b

Naczelnik Wydziału [XI] Departamentu I MSW
mjr Aleksander Makowski¹

W ramach sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód” prowadzonej przez Wydział III Departamentu V MSW założone jest rozpracowanie kontaktów podziemnych struktur b[ylej] Solidarności z ośrodkami i biurami Solidarności w państwach zachodnich.

W związku z powyższym uprzejmie proszę o przekazanie nam możliwie pełnej, aktualnej informacji na temat ww. ośrodków. W szczególności interesują nas nazwy i adresy biur i organizacji Solidarności, skład osobowy kierownictw z ewentualnymi krótkimi charakterystykami, zasięg oddziaływania na kraj, formy i metody działalności.

Niezależnie od powyższego prosimy o poinformowanie nas, jakimi dysponujecie adresami w państwach zachodnich, pełniącymi rolę skrzynek kontaktowych obsługujących kanały łączności z Polską.

Prosimy także o zaznajomienie nas z posiadanymi informacjami odnośnie [do] Mariana Kalety², zam. 214-46 Malmö, Mogensgaten 8. Ww. obsługuje ujawniony przez nas kanał łączności z Polską.

Naczelnik Wydziału III
Dep[artamentu] V MSW
mjr J[an] Rząca^c

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

T.K./M.H.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 247, mps.

^{a-a} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-01518/85.

^b Cyfra wpisana odręcznie.

^c Poniżej odręczny dopisek w z[astępstwie] i nieczytelny podpis.

¹ Aleksander Makowski (ur. 1951) – absolwent Wydziału Prawa i Administracji UW, doktorant Instytutu Państwa i Prawa PAN (1974–1976), zastępca naczelnika (1983–1985), następnie naczelnik Wydziału XI Departamentu I MSW (1985–1988), pracownik Ambasady Polskiej w Rzymie (1988–1990).

² Marian Kaleta – współpracownik Grup Oporu „Solidarni” (Grup Specjalnych RKW), podziemnej organizacji istniejącej od 1982 r., podporządkowanej RKW Mazowsze. Struktura Grup opierała się na działalności niezależnych, ale współpracujących ze sobą jednostek. Kaleta współpracował z grupą transportową (kierowaną w latach 1982–1985 przez Janusza Ramotowskiego), która przejmowała od niego dostawy sprzętu poligraficznego, środków łączności i innych materiałów z Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli. Dostawy te trafiały do Kalety ze Szwecji, skąd do Polski przewoził je Szwed Sven Harald Järn. Do 1985 r. zorganizowano ok. pięćdziesięciu takich dostaw.

1985 październik 28, Poznań – Meldunek operacyjny o spotkaniach polskiej emigracji politycznej w wiedeńskiej dyskotecie Acapulco, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia

Poznań, 28 X 1985 r.

Meldunek operacyjny^a

L.dz. 021173

Tajne specjalnego znaczenia

Nr meldunku: 0773

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Przybylski, Kuta^b

ID osobowy: 255993, 017163

Pseudonim: Akira

ID źródła: PO033507

Uzupełniając meldunek dot[yczący] wrogiej działalności w środowiskach, wyjaśnianej w ramach sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód” nr ewid[encyjny] VO071242, prowadzonej przez Wydział III Dep[artamentu] V MSW, informuję, że jednym z miejsc spotkań byłych działaczy NSZZ „Solidarność”, którzy wyemigrowali do Austrii, jest wiedeńska dyskoteka Acapulco, usytuowana na parterze czynszowej kamienicy przy ul. Webgasse. Lokal ten odwiedzają m.in.:

– Bienik Marek, lat ok. 25, wyemigrował z Rzeszowa, gdzie pracował w P[rzedsiębiorstwie] T[ransportowym] H[andlu] W[ewnętrznego] jako kierowca. Czyni starania o wyjazd stały do USA, motywując to prześladowaniami ze strony władz PRL za działalność związkową.

– Łucki Krzysztof, lat ok. 35, odmówił powrotu do kraju z wycieczki, zam. w Krakowie, [...], w Wiedniu zamieszkuje przy ul. Albrechtskreitsgora^c 7/28. Utrzymuje kontakty z emigrantami rosyjskimi, u których się zatrudnia. Nosi się z zamiarem powrotu do kraju.

Na uwagę zasługuje bywalec dyskoteki posługujący się pseudonimem „Dziadek”, lat ok. 37, szatyn, krępej budowy ciała, zajmujący się przerzutem z Francji do Austrii sprzętu wideo i rtv. Ustalono, że wymieniony kontaktuje się z ob[ywatelami] PRL zatrudnionymi w hotelu Polonia w Paryżu.

Powyższe przesyłam do wykorzystania, jednocześnie informuję, że posiadamy okresowe możliwości rozpoznania środowiska emigracyjnego w Wiedniu.

^dNaczelnik Wydziału V
WUSW w Poznaniu^d

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 109–110, mps.

^a Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy G006536/85. Z prawej strony odręczny dopisek 2261/85.

^b Poniżej odręczny dopisek Z meldunkiem [wyras nieczytelny] zaznajomitem Tow. T[adeusza] Bisińskiego i nieczytelny podpis.

^c Nazwa ulicy prawdopodobnie zniekształcona.

^{d-d} Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem. Odczytanie pieczęci niepewne.

1985 grudeń 7, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału III-1 WUSW we Wrocławiu w sprawie kontaktów Instytutu Fizyki Teoretycznej Uniwersytetu Wrocławskiego z Uniwersytetem w Alabamie (wraz z odpowiedzią Wydziału III-1 z 17 grudnia 1985 r.), tajne

Warszawa, 7^a XII 1985 r.

Tajne

Egz. nr 2^b

Naczelnik Wydziału III-1 WUSW
we Wrocławiu

Zwracam się z uprzejmą prośbą o ustalenie, czy Instytut Fizyki Teoretycznej Uniwersytetu Wrocławskiego posiada kontakty z Uniwersytetem w Alabamie, USA. W szczególności zainteresowani jesteśmy, kto ewentualnie z pracowników Instytutu utrzymuje kontakty z prof. Garretem Sobczykiem¹ z ww. uniwersytetu i jaki charakter ma ten kontakt.

Naczelnik Wydziału III
Dep[artamentu] V MSW
mjr J[an] Rząca^c

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

T.B./M.H.

^a *Cyfra wpisana odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-01899/85.*

^b *Cyfra wpisana odręcznie.*

^c *Poniżej odręczny podpis.*

¹ Garret Sobczyk (ur. 1943) – amerykański matematyk polskiego pochodzenia; pracownik naukowy Arizona State University (1966–1976), stażysta w PAN (1973–1974) i wykładowca w Instytucie Fizyki Teoretycznej Uniwersytetu Wrocławskiego (1977–1983), pracownik naukowy Wydziału Matematyki Spring Hill College w Alabamie (1983–1987) i Wydziału Nauk Matematycznych Lander College w Karolinie Południowej (1987–1990), od 1990 r. wykładowca na uczelniach meksykańskich.

^dWojewódzki Urząd
Spraw Wewnętrznych
we Wrocławiu^d
24 L.dz. Lz-002025/85^e

Wrocław, dnia 17 XII 1985 r.^e
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 1^f

Naczelnik Wydziału III Dep[artamentu] V
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
w Warszawie

W odpowiedzi na pismo nr OA-III-01899/85 z dnia 7 XII 1985 r. uprzejmie informuję, że Instytut Fizyki Teoretycznej Uniwersytetu Wrocławskiego nie posiada oficjalnych kontaktów z Uniwersytetem w Alabamie, USA.

Natomiast z wiarygodnego źródła operacyjnego wynika, że prywatny kontakt utrzymuje z Garretem Sobczykiem adiunkt Instytutu Fizyki Teoretycznej Uniwersytetu Wrocławskiego dr Zbigniew Oziewicz² – figurant sprawy operacyjnego rozpracowania krypt[onim] „Agora”, prowadzonej przez tut[ejszy] Wydział III.

Jednocześnie informuję, że Garret Sobczyk przebywał na terenie Wrocławia w latach 1980–1983, utrzymując ściśle kontakty z przedstawicielami tut[ejszej] opozycji.

Z uwagi na swoją działalność w lutym 1983 r. został wydalony z terytorium PRL.

Materiały dot[yczące] działalności Garreta Sobczyka znajdują się w tut[ejszym] Wydziale II.

^hNaczelnik Wydziału III-1
WUSW we Wrocławiu
ppłk mgr Józef Nowicki^{h3}

Wyk[onano] w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Oprac[owanie] M.K.

Druk N.S.

Nr ks. masz. 00188/85

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 260, 262, mps.

^{d-d} *Wpis w formie pieczęci z godłem.*

^e *Powyżej odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-001967/85.*

^f *Cyfra wpisana odręcznie.*

^g *Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] ppłk Kozera, data 85.12.20 i inicjały JR.*

^{h-h} *Wpis w formie pieczęci z nadpisany odręcznym podpisem.*

² Zbigniew Oziewicz (ur. 1941) – fizyk, pracownik naukowy Instytutu Fizyki Teoretycznej Uniwersytetu Wrocławskiego (1965–2003), działacz Solidarności, uczestnik akcji ulotkowych, po wprowadzeniu stanu wojennego współorganizator struktur RKS Dolny Śląsk, łącznik RKS ze Zbigniewem Bujakiem w Warszawie oraz zakładami pracy Dolnego Śląska, kurier RKS, internowany w 1982 r., członek Rady Politycznej Solidarności Walczącej od 1982 r., kolporter wydawnictw podziemnych, w 1984 r. aresztowany, w tym samym roku zwolniony, wykładowca na Universidad Nacional Autónoma de México w Meksyku (od 1993 r.) i University of Texas w San Antonio (od 2008 r.).

³ Józef Nowicki – naczelnik Wydziału III-1 KW MO/WUSW we Wrocławiu (1982–1989).

1986 luty 8, Szczecin – Pismo zastępcy szefa WUSW ds. SB w Szczecinie do dyrektora Departamentu V MSW informujące o inicjatywie utworzenia Emigracyjnego Klubu „Solidarność” w Berlinie Zachodnim, tajne specjalnego znaczenia

^aWojewódzki Urząd
Spraw Wewnętrznych
w Szczecinie^a
12 L.dz. OA-Z-00258/86^d

Szczecin, 8^b II 1986 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 1^c

Dyrektor Departamentu V MSW
w Szczecinie^e

Wydział V WUSW w Szczecinie uzyskał informację o inicjatywie grupy b[yłych] działaczy S[olidarności] z Regionu Pomorza Zachodniego przebywających na emigracji we Francji, RFN i Szwecji utworzenia Emigracyjnego Klubu „Solidarność”. Stroną organizacyjną tworzenia klubu zajmuje się Krzysztof Jagielski^f, przebywający w Berlinie Zachodnim.

Wśród inicjatorów znajdują się:

- Ryszard Bogacz², b[yły] członek K[omisji] K[rajowej] S[olidarności],
- Ryszard Drewniak³, działacz b[yłego] ZR Pomorza Zachodniego, sekcja rolna,
- Krzysztof Jagielski, działacz b[yłego] ZR Pomorza Zachodniego, członek KZ S[olidarności] w P[olskich] L[iniach] O[ceanicznych],

^{a-a} *Wpis w formie pieczęci z godłem.*

^b *Cyfra wpisana odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy dopisek OA-III-00251/86.*

^c *Cyfra wpisana odręcznie.*

^d *Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej dwa odręczne dopiski T[ow.] plk Gołębiowski, T[ow.] mjr Rząca: Pr[oszę] o rozmowę, data 86.02.10 i nieczytelny podpis oraz T[ow.] ppor. Bisiński, 86.02.20, proszę o rozmowę, JR.*

^e *Z prawej strony dopisany odręcznie znak zapytania.*

^f *Wszystkie imiona i nazwiska w dokumencie wpisano odręcznie.*

¹ Krzysztof Jagielski (ur. 1936) – pracownik Polskich Linii Oceanicznych (1969–1983), przewodniczący Komitetu Strajkowego w PLO, członek Komitetu Strajkowego PLO, członek ZR Pomorza Zachodnie, delegat na I KZD, uczestnik strajku w Stoczni Szczecińskiej 13–15 XII 1981 r., 15 XII 1981 r. aresztowany, zwolniony w 1982 r., w 1983 r. wyjechał do Berlina Zachodniego, twórca efemerycznej organizacji Emigracyjny Klub „Solidarność” (1986).

² Ryszard Bogacz (ur. 1939) – pracownik KWK „Piast” (1974–1982), członek PZPR (1968–1980), w 1981 r. członek MKR Jastrzębie, sekretarz Krajowej Komisji Koordynacyjnej Górnictwa, faktyczny przywódca strajku pod ziemią w kopalni Piast 14–28 XII 1981 r., następnie aresztowany, zwolniony w 1982 r., bezrobotny (1982–1987), w 1985 r. ponownie aresztowany, w 1986 r. skazany na 2 lata więzienia za druk ulotek, zwolniony na mocy amnestii z września 1986 r., członek jawnej Tymczasowej Rady Solidarności Regionu Śląsko-Dąbrowskiego, od 1987 r. na emigracji w USA.

³ Ryszard Drewniak (ur. 1952) – wiertacz naftowy; przewodniczący KZ Solidarności w Kombinacie PGR Banie-Lubanowo, przewodniczący Sekcji Rolnej w ZR Pomorza Zachodnie, uczestnik strajku w Stoczni Szczecińskiej 13–15 XII 1981 r., aresztowany i skazany w 1982 r. na 2,5 roku więzienia, zwolniony w 1983 r., kolporter wydawnictw podziemnych, od 1984 r. na emigracji w Szwecji, organizator pomocy materialnej dla podziemnej Solidarności.

- Tadeusz Janukiewicz⁴, brak danych,
- Zdzisław Kacprzak⁵, członek b[yłego] KZ S[olidarności] w Stoczni Szczec[ińskiej] im. A[dolfa] Warskiego,
- Andrzej Kamiński⁶, b[ył]y działacz S[olidarności] w P[olskiej] Ż[egludze] M[orskiej],
- Tadeusz Lichota⁷, b[ył]y działacz S[olidarności] w Stoczni im. A[dolfa] Warskiego, członek KZ S[olidarności], członek Komitetu Założycielskiego PSPP⁸,
- Jerzy Krzyżowski⁹, b[ył]y działacz S[olidarności] w budownict[wie],
- Leszek Ostojak¹⁰, brak danych,
- Franciszek Skwierczyński¹¹, b[ył]y działacz S[olidarności] w F[abryce] M[echanizmów] S[amochodowych] „Polmo”, członek ZR Pom[orza] Zachodniego.

Inicjatorzy powstania klubu rozesłali dokument (fotokopia w załączeniu) określający cele klubu i procedurę zgłaszania swoich kandydatur przez chętnych, którzy mają się rekrutować spośród działaczy b[yłej] S[olidarności] przebywających na emigracji w różnych krajach. W Szczecinie wyżej wymienionym dokumentem dysponuje Aleksander Krystosiak¹² (fig[urant] spr[awy] oper[acyjnego] rozpr[acowania] krypt[onim] „Lama”). Dokument ten od wyżej wymienionego uzyskał czasowo TW ps. „Jerzy Adamczyk”,

⁴ Tadeusz Janukiewicz (ur. 1934) – technik dentystyczny w 109. Wojskowym Szpitalu Garnizonowym w Szczecinie (1963–1981), przewodniczący KZ Solidarności Pracowników Cywilnych MON i MSW przy MKR w Szczecinie (1980–1981), uczestnik strajku w Stoczni Szczecińskiej 13–15 XII 1981 r., następnie internowany, kolporter podziemnych wydawnictw, zaangażowany w pomoc dla rodzin więzionych i poszkodowanych (1982–1983), od 1983 r. na emigracji w Szwecji.

⁵ Zdzisław Kacprzak (ur. 1949) – technolog materiałowy w Stoczni Szczecińskiej (1973–1981), uczestnik podpalenia KW PZPR w Szczecinie w 1970 r., od 1977 r. kolporter wydawnictw KSS „KOR”, ROPCio i KPN, członek KZ Solidarności Stoczni Szczecińskiej, członek ZR Pomorze Zachodnie, odpowiedzialny za przebieg I WZD Regionu Pomorze Zachodnie, uczestnik strajku w Stoczni Szczecińskiej 13–15 XII 1981 r., aresztowany i skazany w styczniu 1982 r. na 3 lata więzienia, zwolniony w grudniu 1982 r., w 1983 r. współorganizator mszy za ojczyznę w Szczecinie, od 1983 r. na emigracji w Szwecji, w 1983 r. organizator przerzutów nielegalnej literatury do Polski oraz zbiorów pieniężnych na materiały poligraficzne dla Solidarności Walczącej.

⁶ Andrzej Kamiński (ur. 1946) – mechanik w Polskiej Żegludze Morskiej (1968–1980), od 1978 r. kolporter wydawnictw niezależnych, członek Prezydium KZ Solidarności, rzecznik prasowy i redaktor naczelny „Biuletynu Informacyjnego NSZZ »Solidarność« w Polskiej Żegludze Morskiej” (1980–1981), w stanie wojennym internowany, od 1982 r. na emigracji w Szwecji, członek Prezydium Kongresu Polaków w Szwecji, odpowiedzialny za kontakty z podziemną Solidarnością.

⁷ Tadeusz Lichota (ur. 1938) – pracownik Stoczni Szczecińskiej (1962–1974, 1980–1982), uczestnik strajku okupacyjnego w stoczni w sierpniu 1980 r., członek Rady Zakładowej Solidarności Stoczni Szczecińskiej (1980–1981), uczestnik I KZD, uczestnik strajku w Stoczni Szczecińskiej 13–15 XII 1981 r., aresztowany i skazany w 1982 r. na 3,5 roku więzienia, zwolniony w 1984 r., członek nielegalnej Polskiej Socjalistycznej Partii Pracy (1980–1984), od 1985 r. na emigracji w Szwecji.

⁸ PSPP – Polska Socjalistyczna Partia Pracy, emigracyjne ugrupowanie polityczne o profilu trockistowskim, założone w 1980 r. przez Edmunda Bałukę. Działo do 1984 r.

⁹ Jerzy Krzyżowski po wprowadzeniu stanu wojennego wyemigrował do Szwecji.

¹⁰ Leszek Ostojak – polonijny działacz ze Szwecji.

¹¹ Franciszek Skwierczyński – pracownik Fabryki Mechanizmów Samochodowych w Szczecinie, członek MKR Szczecin, członek Prezydium ZR Pomorze Zachodnie, w stanie wojennym internowany, kolporter „Tygodnika Mazowsze”.

¹² Aleksander Krystosiak (1922–2002) – żołnierz NSZ/AK, pracownik Stoczni Remontowej Parnica w Szczecinie (1956–1981), członek KS Stoczni Remontowej Parnica, członek MKS, członek Prezydium MKR w Szczecinie, w 1981 r. wiceprzewodniczący ZR Pomorze Zachodnie, delegat na I WZD Regionu Pomorze Zachodnie, w stanie wojennym internowany, organizator kolportażu prasy i wydawnictw podziemnych, wielokrotnie zatrzymywany (1982–1988), członek PPS (1987–1988), mieszkał w USA (1988–1996).

realizując długofalowe zadania wobec figurantów prowadzonych rozpracowań operacyjnych Mariana Jurczyka¹³ i Aleksandra Krystosiaka.

Na podstawie tego dokumentu ma zostać opracowany komunikat informujący o powyższej inicjatywie, który zostanie zamieszczony w tutaj[szych] nielegalnych wydawnictwach. Z wypowiedzi A[leksandra] Krystosiaka wynika, że utrzymuje on bliżej nieokreślony kontakt poprzez łącznika z K[rzysztofem] Jagielskim. Zamiary A[leksandra] Krystosiaka wobec powstającego klubu idą w tym kierunku, aby uczynić z niego reprezentację S[olidarności] Regionu Pomorza Zachodniego za granicą podporządkowaną ośrodkowi dyspozycyjnemu w kraju.

Z uwagi na to, że wszyscy inicjatorzy utworzenia wspomnianego klubu pozostają w zainteresowaniu Inspektoratu I i Wydziału II WUSW w Szczecinie, nawiązano współpracę w celu rozpoznania ujawnionej inicjatywy.

Załącznik: fotokopia dokumentu^g.

^hZastępca szefa
Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych
ds. Służby Bezpieczeństwa
płk mgr Marian Pietrzak^{h14}

Rozdzielnik

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 –teczka pracy TW ps. „Jerzy Adamczyk”

Egz. nr 3 – sprawa oper[acyjnego] rozpr[acowania] krypt[onim] iLamaⁱ

Opr[acowanie] L.H./M.S.

Ks. masz. i00367/86ⁱ

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 5, k. 36–37, mps.

^g Załącznik nie jest publikowany.

^{h-h} Wpis w formie pieczęci z nadpisany odręcznym podpisem.

ⁱ⁻ⁱ Wpisano odręcznie.

¹³ Marian Jurczyk (ur. 1935) – pracownik Stoczni Szczecińskiej (1954–1986), przewodniczący MKS, sygnatariusz porozumień sierpniowych, w 1981 r. przewodniczący ZR Pomorze Zachodnie, delegat na I KZD, członek KK, w stanie wojennym internowany, ponownie aresztowany w 1982 r., przetrzymywany do amnestii z 1984 r., założyciel Solidarności '80 (1990), senator (1997–2000), prezydent Szczecina (1998–2000, 2002–2006).

¹⁴ Marian Pietrzak – zastępca komendanta ds. SB KW MO, następnie zastępca szefa WUSW w Szczecinie (1981–1990).

1986 luty 14, Warszawa – Meldunek operacyjny o spadku aktywności emigracyjnych struktur solidarnościowych na Zachodzie, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, 14 II 1986 r.

Meldunek operacyjny

L.dz. *003352^a

Tajne specjalnego znaczenia

Nr meldunku: 03

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Kozera¹

ID osobowy: 367145

Meldunek stanowi uzupełnienie do sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód”, nr rej. 71242.

W okresie lat 1984–1985 działalność biur i grup Solidarności na Zachodzie uległa osłabieniu. Przyczyną tego była, ogólnie biorąc, stabilizacja życia społeczno-politycznego w Polsce oraz powstałe rozbieżności w poglądach wśród działaczy na Zachodzie na temat metod i kierunków działania. Wpłynęło na to również rozbitcie jedności powstałe na tle osobistych zatargów i nieporozumień, w tym również na tle finansowym. Na osłabienie działalności wpłynął również fakt obcięcia subsydiów na rzecz ugrupowań „solidarnościowych” przez niektóre zachodnie centrale związków zawodowych.

Przykładami nieporozumień powstających wśród działaczy „solidarnościowych” mogą być:

– decyzja szefa Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli J[erzego] Milewskiego z grudnia 1984 r. o rozwiązaniu Biura Informacyjnego Solidarności w Londynie, któremu przewodniczył M[arek] Garztecki²;

– odwołanie ze stanowiska redaktora naczelnego dwutygodnika „Pogląd” w grudniu 1985 r. Edwarda Klimczaka. „Pogląd” jest organem Towarzystwa Solidarności działającego w Berlinie Zachodnim. Miejsce E[dwarda] Klimczaka zajął Grzegorz Ziętkiewicz³.

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Tadeusz Kozera (ur. 1929) – pracownik Wydziału III Departamentu V MSW, oficer prowadzący SOR „Zachód” (1983–1984).

² Marek Rohr-Garztecki (ur. 1947) – dziennikarz, krytyk muzyczny, socjolog; współpracownik „Polityki” i „Przekroju” (1969–1981), działacz Solidarności, 13 XII 1981 r. przebywał w Wielkiej Brytanii, gdzie pozostał; kierownik Biura Informacyjnego Solidarności w Londynie (1982–1985), przewodniczący emigracyjnej organizacji Polish Solidarity Campaign (1988–1990), od 1987 r. członek PPS, londyński korespondent „Rzeczpospolitej” i TVP (1992–1995), od 2005 r. pracownik naukowy ISP PAN.

³ Grzegorz Ziętkiewicz – dziennikarz; działacz Solidarności, redaktor poznańskiego „Obserwatora Wielkopolskiego” (1980–1981), w stanie wojennym internowany, na emigracji w Berlinie Zachodnim (1983–1997), współpracownik RWE i „Kultury”, współtwórca i współpracownik „Niezależnej Telewizji Polskiej” w sieci kablowej Berlina Zachodniego (1986–1988).

W lutym 1986 r. Biuro Koordynacyjne Solidarności w Brukseli zaapelowało za pośrednictwem RWE do działaczy Solidarności w kraju o zwiększenie napływu informacji na temat działalności struktur w Polsce w drodze kontaktów osobistych oraz za pośrednictwem nielegalnej prasy. Świadczy to o kłopotach w łączności i przepływie informacji.

W ramach sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód” podjęto działania zmierzające do głębszego rozpoznania sytuacji w istniejących ugrupowaniach solidarnościowych na Zachodzie, ustalania i rozpracowywania kanałów łączności oraz zmniejszenia przepływu nielegalnych wydawnictw z kraju do ośrodków zachodnich. Działania te realizowane są w szerokiej współpracy z terenowymi jednostkami pionu V MSW.

^bZ[astęp]ca naczelnika Wydziału III
Departamentu V MSW^b

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 147–148, mps.

^{b-b} *Wpis w formie pieczęci z nadpisany odręcznym podpisem.*

1986 marzec 5, Warszawa – Meldunek operacyjny o utworzeniu Emigracyjnego Klubu „Solidarność” w Berlinie Zachodnim, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, 5 III 1986 r.

Meldunek operacyjny

L.dz. 05103^a

Tajne specjalnego znaczenia

Nr meldunku: 07/86

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Bisiński¹

ID osobowy: 142331

Pseudonim: „Jerzy Adamczyk”

W uzupełnieniu meldunku dot[yczącego] wrogiej działalności w ramach sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód”, nr ewid[encyjny] 71242, informuję, że z uzyskanych informacji z Wydz[iału] V WUSW w Szczecinie wynika, iż z inicjatywy części b[yłych] działaczy Solidarności z Rejonu Pomorza Zachodniego przebywających obecnie na emigracji we Francji, RFN i Szwecji utworzony jest na terenie Berlina Zachodniego Emigracyjny Klub „Solidarność”. Wśród inicjatorów znajdują się: Bogacz Ryszard, Drewniak Ryszard, Jagielski Krzysztof, Janukiewicz Tadeusz, Kacprzak Zdzisław, Kamiński Andrzej, Krzyżowski Jerzy^b, Lichota Tadeusz, Ostojak Leszek, Skwierczyński Franciszek oraz N.N. osoba. Problematyką organizacyjną Emigracyjnego Klubu „Solidarność” zajmuje się, działając społecznie, Krzysztof Jagielski z Berlina Zachodniego.

Ww. będzie prowadził Biuro Organizacyjne Emigracyjnego Klubu „Solidarność” do czasu, gdy jego członkowie uznają, że biuro to należy rozwiązać.

Celem Klubu byłoby:

1) skupienie związkowej emigracji NSZZ „Solidarność” w Klubie i opracowanie pełnej osobowej dokumentacji o emigrantach; wydanie *Księgi Emigracji NSZZ „Solidarność”* oraz:

a) odtworzenie i utrwalenie prawdy historycznej poprzez publikację wspomnień (każdego członka klubu), opracowań naukowo-historycznych, polemik – z zakresu działalności NSZZ „Solidarność” – w klubowych wydawnictwach (np. „Kroniki Historyczne NSZZ »Solidarność«”);

b) zinwentaryzowanie, opisanie i opublikowanie prywatnych archiwów dotyczących NSZZ „Solidarność” wywiezionych z kraju w celu ułatwienia zainteresowanym opracowania naukowego, twórczości artystycznej;

^{a-a} Wpisano odręcznie.

^b W dokumencie Krzyżanowski.

¹ Tadeusz Bisiński (ur. 1958?) – pracownik Wydziału III Departamentu V MSW, oficer prowadzący SOR „Zachód” (1984–1988).

2) zacieśnianie więzów prywatnych członków Klubu, wzajemna pomoc, pomoc socjalna tym, którzy tej pomocy będą potrzebowali (kasa koleżeńska), wymiana dzieci w czasie wakacji, wzajemne udostępnianie mieszkań w czasie podróży itp.;

3) wzajemna informacja o sposobie i możliwościach pomocy humanitarnej do Polski, a na życzenie członków Klubu – koordynacja pomocy w określonych przypadkach, utworzenie Fundacji Stypendialnej dla kolegów w Polsce;

4) w celu doinformowania – publikacja faksymiliów prasy niezależnej z Polski.

Klub skupiać ma grupę związkowców byłych internowanych, aresztowanych, sądzonych, więzionych, którzy po 13 XII 1981 r. znaleźli się poza granicami Polski.

Uczestniczenie w innej organizacji, stowarzyszeniu, zrzeszeniu, związku, partii politycznej, klubie itp. nie jest przeszkodą w należeniu do Emigracyjnego Klubu „Solidarność”.

Klub nie będzie naruszał kompetencji Biura NSZZ „Solidarność”, a także stowarzyszeń, zrzeszeń, grup, które w nazwie posiadają słowo „Solidarność”. Adresem Klubu będzie miejsce zamieszkania Krzysztofa Jagielskiego – Neuköllner Str[asse] 266-1000, Berlin 47 – obecnie pracującego jako niewykwalifikowany robotnik.

Biuro Organizacyjne do maja 1986 r. nie będzie ogłaszało żadnych komunikatów ani odpowiadało na nadchodzącą korespondencję. Dopiero w maju 1986 r. przedstawiciele biura będą odpowiadać na otrzymaną korespondencję z własnych skromnych funduszy.

Biuro Organizacyjne Emigracyjnego Klubu „Solidarność” apeluje o przysłanie: danych personalnych, danych na temat funkcji związkowych, aresztowań, sążenia, więzienia, internowania, [danych o] czasie i miejscu, zawodzie i [na temat] akcesu lub negacji przynależenia do Klubu.

°Naczelnik Wydziału III
Departamentu V MSW°

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 149–150, mps.

°-° Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.

1986 marzec 17, Warszawa – Pismo zastępcy dyrektora Biura Studiów SB MSW do dyrektora Departamentu V MSW w sprawie rozpracowywania krajowych i zagranicznych kanałów łączności opozycji, tajne specjalnego znaczenia (z odpowiedzią Wydziału III Departamentu V z 4 kwietnia 1986 r.)

^aMinisterstwo Spraw Wewnętrznych^a
318 L.dz. SK-0045/86^c

Warszawa, dnia 17 III 1986 r.^b
Tajne specjalnego znaczenia
Egz. nr 3

Dyrektor Departamentu V
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Towarzysz gen. bryg. mgr Józef Sasin

Uprzejmie zawiadamiam, że realizując plan zatwierdzony przez szefa Służby Bezpieczeństwa MSW towarzysza gen. dyw. Władysława Ciastonia¹ w zakresie przedsięwzięć zmierzających do likwidacji centrum podziemia politycznego, m.in. rozpoznania kanałów łączności krajowej i zagranicznej funkcjonujących stale lub uruchamianych na polecenie TKK, wraz z określeniem stopnia ich kontroli, zachodzi potrzeba dokonania przeglądu znanych kanałów łączności – jednostkom operacyjnym pod kątem ich przydatności do rozpracowania i zwalczania opozycji wraz z określeniem możliwości dotarcia do centrum podziemia.

Biuro Studiów SB MSW zostało zobowiązane do dokonania koordynacji możliwości operacyjnych jednostek MSW w zakresie: organizowania, kontrolowania, przedstawiania i wykorzystywania kanałów łączności związanych z działaniami podziemia politycznego.

W tym celu niezbędne jest sporządzenie dla Biura Studiów charakterystyk znanych jednostkom MSW kanałów łączności, które obejmowałyby następujące zagadnienia:

- w jakiej sprawie (środowisku) tkwi i czy jest sprawdzony;
- trasa i częstotliwość łączności (kraj i za granicą);
- wykorzystywany świadomie czy kapturowo;
- czy jest ubezpieczony przez inne źródło lub służby (UC, GPK, Zwiad WOP);
- czy miał lub ma powiązania z opozycją polityczną, działaczami b[yłej] Solidarności, itp.;

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^b Powyżej odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-00394/86.

^c Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej dwa odręczne dopiski T[ow.] płk Zaorski, T[ow.] mjr Rząca: pr[oszę] o rozmowę, data 86.03.17 i nieczytelny podpis oraz T[ow.] ppłk Kozera: proszę o rozm[owę], data 86.03.19 i inicjały JR.

¹ Władysław Ciastoń (ur. 1924) – funkcjonariusz UB/SB, polityk; od 1979 r. generał brygady, pracownik Instytutu Maszyn Matematycznych PAN (1959–1971), zastępca dyrektora Departamentu III MSW (1971–1979), dyrektor Departamentu IIIA (1979–1981), wiceminister spraw wewnętrznych, szef SB MSW (1981–1986).

- sytuacje wstępne (kandydaci), z jakich można zbudować kierowany kanał łączności, itp.;
- kanały, które można uaktywnić, a zamrożone uruchomić i ukierunkować na podziemiu.

Zagadnienie kanałów łączności w Biurze Studiów SB MSW prowadzi Wydział II, a materiał informacyjny do decyzji koordynacyjnych przygotowuje płk E. Popławski.

^dZ[astęp]ca dyrektora
Biura Studiów Służby Bezpieczeństwa MSW
płk Stanisław Stępień^{d2}

Otrzymują:

Dyrektor Dep[artamentu] III – egz. nr 1
Dyrektor Dep[artamentu] IV – egz. nr 2
Dyrektor Dep[artamentu] V – egz. nr 3
Dyrektor Dep[artamentu] VI – egz. nr 4
Egz. nr 5 – aa

Warszawa, 4^e IV 1986 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 2^f

Naczelnik Wydziału II Biura Studiów SB MSW

W odpowiedzi na pismo z dnia 17 III 1986 r. l.dz. SK-0045/86 uprzejmie informuję, że Departament V MSW (Wydział III) w ramach prowadzonej gry operacyjnej kontroluje operacyjnie kanał łączności ze Szwecją, wykorzystywany przez grupę osób z podziemia związanych z tzw. Grupą Wola³ z terenu Warszawy.

Kanał dotychczas kontrolowany jest jednostronnie w zakresie odbioru przesyłek ekspediowanych ze Szwecji do Polski. Łączność pomiędzy Warszawą a skrzynką w Szwecji odbywa się inną drogą, dotychczas nieustaloną. Kanał wykorzystywany jest przez podziemie warszawskie w sposób świadomy w ramach „współpracy” pomiędzy nimi a podziemiem z terenu Koszalina.

Służba Bezpieczeństwa nie ma aktualnie możliwości wykorzystywania kanału do podejmowania gier operacyjnych z ośrodkami prosolidarnościowymi na Zachodzie.

Trasa kanału przebiega pomiędzy Malmö a Kołobrzegiem połączeniem promowym, a teoretyczna częstotliwość wynosi 14 dni.

^{d-d} *Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.*

^e *Cyfra wpisana odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-00609/86.*

^f *Cyfra wpisana odręcznie.*

² Stanisław Stępień (ur. 1931) – starszy inspektor w Wydziale VII Departamentu III MSW (1984–1985), w 1985 r. naczelnik Wydziału VI Departamentu III MSW, zastępca dyrektora Biura/Departamentu Studiów (i Analiz) MSW (1985–1990).

³ Jedna z komórek Grup Oporu „Solidarni”.

Kanał jest zabezpieczony wyłącznie przez jednostki SB w Koszalinie i Warszawie.

Naczelnik Wydziału III
Dep[artamentu] V MSW
mjr J[an] Rząca[§]

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

T.K./M.H.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 272–274, mps.

[§] Powyżej odręczny podpis.

1986 marzec 26, Poznań – Meldunek operacyjny o działaniach Grupy Roboczej Solidarności w Monachium, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia

Poznań, 26 III 1986 [r.]

Meldunek operacyjny

L.dz. *06640
833/86^a

Tajne specjalnego znaczenia

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Kuta
ID osobowy: 017163

Uzupełniając meldunek dot[yczący] wrogiej działalności w środowiskach, wyjaśnianej w ramach sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód”, nr ewid[encyjny] VO071242, prowadzonej przez Wydz[iał] III Dep[artamentu] V MSW, informuję, że Jankowski Jerzy, s. Franciszka (były działacz NSZZ „Solidarność”), ^bprzebywający w RFN, zamieszkuje w Monachium^b, ul. Oskar Maria Graf Ring 54. Nie pracuje zawodowo. Utrzymuje się z zasiłku w wysokości 700 marek m[iesięcz]nie. Jest żonaty z Polką, ob. Wszaf Janiną, zamieszkałą poprzednio w Luboniu k. Poznania. Obecnie Jankowski społecznie pełni funkcję przewodniczącego Grupy Roboczej Solidarności w Monachium. Sekretarzem grupy roboczej jest Teresa Sawicka. W skład zarządu wchodzi również Jerzy Sawicki, J. Matuszewski, Jerzy Abramowski, Zbigniew Adamski.

Jankowski wraz z grupą roboczą aktywnie uczestniczą w organizowaniu stoiska Solidarności w Monachium. Odbywa się to w każdy czwartek tygodnia. Materiały propagandowe, instrukcje oraz inne polecenia grupa otrzymuje m.in. z Brukseli od J[erzego] Milewskiego, z Berlina Zachodniego (dwutygodnik „Pogląd”) oraz [z] biuletynów propagandowych.

Grupa robocza otrzymuje małe dotacje finansowe z RWE na propagowanie idei Solidarności, urządzenie imprez z okazji 1 Maja, 3 Maja, rocznic śmierci J[ózefa] Piłsudskiego, rocznic wprowadzenia stanu wojennego itp.

W Monachium oprócz samodzielnej Grupy Solidarności działają:

- Zarząd IV Okręgu Związku Uchodźców Polskich¹ z prezesem [Eugeniuszem] Pietraszewskim²;
- Polska Komisja Katolicka, którą kieruje ks. Jerzy Galiński³.

^{a-a} Wpisano odręcznie. Obok odręczny dopisek Proszę z treścią rozmowy zapoznać T[ow.] Bisińskiego.

^{b-b} Fragment odręcznie podkreślony i zaznaczony na lewym marginesie pionową kreską.

¹ W latach siedemdziesiątych poszczególne okręgi Zjednoczenia Polskich Uchodźców w RFN w pełni się samodzielniły.

² Eugeniusz Pietraszewski – wieloletni przewodniczący IV Okręgu Zjednoczenia Polskich Uchodźców w Monachium, wydawca pisma „Rodak”.

³ Chodzi o Polską Misję Katolicką, kierowaną w latach 1978–1991 przez redemptorystę o. Jerzego Galińskiego (ur. 1935).

Z informacji wynika, że organizacje te walczą między sobą o prymat w środowisku emigracyjnym Monachium. Wśród ludzi, którzy skłócają jedność emigracji, prym wie dzie redaktor RWE ob. Tadeusz Podgórski⁴, dążąc do podporządkowania sobie wszystkich polskich organizacji działających w Monachium.

W roku 1984 T[adeusz] Podgórski był jednym z założycieli Polskiej Partii Socjalistycznej⁵ w Monachium. Członków do PPS werbował z Samodzielnej Grupy Solidarności⁶ i Związku Uchodźców Polskich poprzez różne sposoby, m.in. załatwianiem pracy w RWE, przekupstwem i obietnicami. Tym również sposobem trafił do PPS J[erzy] Jankowski.

Obecnie T[adeusz] Podgórski jako przewodniczący Komitetu Centralnego PPS stara się o stanowisko premiera w rządzie londyńskim. Na początku 1985 r. doszło do konfliktu T[adeusza] Podgórskiego z J[erzym] Jankowskim i grupą osób ze Związku Uchodźców Polskich, która sprzeciwiła się polityce przewodniczącego. Zaczęto odmawiać wykonywania jego poleceń i zarządzeń. Sytuacja ta doprowadziła do tego, że J[erzego] Jankowskiego skreślono z listy członków PPS. Spowodowało to, że członkowie Solidarności sympatyzujący z nim zaczęli wypisywać się z partii. Niezadowolony z takiego obrotu sprawy T[adeusz] Podgórski wysłał do J[erzego] Jankowskiego anonim zawierający groźbę wykonania wyroku śmierci. Jankowski przekazał anonim Polizei Kriminell⁷, która jednoznacznie miała stwierdzić, że został napisany na maszynie T[adeusza] Podgórskiego. W związku z tym Jankowski założył sprawę sądową, która prawdopodobnie odbyła się we wrześniu 1985 r.

Powyższe zadrażnienia spowodowały, że Jankowski nie udziela obecnie wywiadów w RWE. W przeszłości udzielał ich kilkakrotnie. W trakcie jednego z nich rozmawiał na terenie RWE z przedstawicielami amerykańskich służb wywiadowczych. Ich zainteresowanie dot[yczyło] Z[akładów] P[rzemysłu] M[etalowego] H[ipolit] Cegielski w Poznaniu (EU18-POPE)^c, jednakże Jankowski nie udzielił rzekomo na ten temat żadnej informacji.

Powyższe przesyłam do wykorzystania, informując jednocześnie o przekazaniu informacji do Departamentu I^d.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 99–101, mps.

^{c-c} *Dopisane odręcznie.*

^d *Poniżej odręczny podpis naczelnika Wydziału V WUSW w Poznaniu Ryszarda Krasickiego.*

⁴ Tadeusz Podgórski (1919–1986) – żołnierz AK; po zakończeniu wojny został na Zachodzie, mieszkał w Wielkiej Brytanii i RFN, członek redakcji Rozgłośni Polskiej RWE (1965–1985), przewodniczący emigracyjnego Centralnego Komitetu Zagranicznego PPS (1982–1986).

⁵ Chodzi o emigracyjną Polską Partię Socjalistyczną, działającą w latach 1939–1990, głównie w Belgii, Francji i Wielkiej Brytanii.

⁶ Chodzi o Grupę Roboczą Solidarności.

⁷ Chodzi o niemiecką policję kryminalną (Polizei Kriminell nie jest nazwą własną).

1986 kwiecień 3, Poznań – Meldunek operacyjny o szwajcarskich kontaktach Andrzeja Grzybowskiego, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia

Poznań, 3 IV 1986 r.

Meldunek operacyjny

L.dz. *007267^a

Tajne specjalnego znaczenia

Nr meldunku: [b]

ID osoby wyp[elniającej]: 017163

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Kuta, Ekner, *Bisiński^c

ID osobowy: 017163, 393705

Uzupełniając meldunek do sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód”, nr ewid[encyjny] VO071242, prowadzonej w związku z wrogą działalnością w środowiskach przez Wydział III Dep[artamentu] V MSW, informuję, że Andrzej Grzybowski¹ (PO033468), członek b[yłej] Tajnej Komisji Zakładowej NSZZ „S[olidarność]” w Z[akładach] P[rzemysłu] M[etalowego] „H[ipolit] Cegielski” (EU18-POPE), figurant prowadzonej przez nas sprawy, utrzymuje kontakty z osobami zamieszkałymi w Szwajcarii:

– Marią Estreicher, 2A, ch[aussée?] des Hutins 1232 [d] (Genewa), której przekazuje nielegalny biuletyn Solidarności – „Tygodnik Mazowsze” i znaczki tzw. Poczty Solidarności²;

– Jenny Grange, 24, route Aire-La-Ville, 1233 [d], której przekazuje ww. znaczki i zdjęcia z pielgrzymki do Częstochowy na Jasną Górę.

Powyższe przesyłam do wykorzystania i informuję, że figurant jest kontrolowany pod kątem źródeł pochodzenia nielegalnych opracowań i rozpoznawania jego kontaktów^e.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 102–103, mps.

^{a-a} Wpisano odręcznie.

^b Numer nieczytelny.

^{c-c} Dopisano odręcznie.

^d Wyraz nieczytelny.

^e Poniżej odręczny podpis naczelnika Wydziału V WUSW w Poznaniu Ryszarda Krasickiego.

¹ Andrzej Grzybowski (ur. 1948) – spawacz; pracownik ZPM H. Cegielskiego (1965–1986), współzałożyciel struktur Solidarności w zakładach, po wprowadzeniu stanu wojennego członek Tymczasowej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w zakładach, kolporter nielegalnych wydawnictw, internowany w listopadzie 1982 r., aresztowany na kilka miesięcy w 1983 i 1986 r., współorganizator działalności Duszpasterstwa Świata Pracy przy kościele pw. Matki Boskiej Bolesnej w Poznaniu (1984–1989), uczestnik strajku w zakładach Cegielskiego w 1988 r., członek PPS (1986–1988).

² Poczta Solidarności – wydawnictwa drugiego obiegu po wprowadzeniu stanu wojennego rozwinęły alternatywną wobec reżimowej poczty aktywność, drukując solidarnościowe znaczki, koperty okolicznościowe i kartki. Pierwsze z nich pojawiły się już w obozach internowania.

1986 maj 15, Poznań – Meldunek operacyjny o emigracyjnym wyjeździe Grzegorza Michalskiego, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia

Poznań, 15 V 1986 r.

Meldunek operacyjny

L.dz. *010844^a

Tajne specjalnego znaczenia

Nr meldunku: *0311^a

Uzupełniając meldunek do sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód”, nr ewid[encyjny] VO071242, prowadzonej w związku z wrogą działalnością w środowiskach przez Wydz[iał] III Dep[artamentu] V MSW, informuję, że b[były] członek ZR NSZZ „Solidarność” Poznań – Michalski Grzegorz¹ (PO037313) – wyjechał w lipcu 1983 r. emigracyjnie do USA i zamieszkuje pod adresem [b], Denville, NJ, USA. Przebywając na emigracji, w dalszym ciągu prezentuje wrogą postawę wobec sytuacji w kraju. Krytykuje reformę gospodarczą, wszelkie działania rządu i twierdzi, że jest przeciwnikiem socjalizmu. Podkreśla, że w Polsce najbardziej brakowało mu wolności, jaką uzyskał w USA.

Wymieniony uważa, że otrzymywana z kraju korespondencja nosi cechy cenzurowania, a wiele listów wysyłanych do kraju ginie okresowo. Przekazuje do kraju niewielkie kwoty dewizowe, poza jednym przypadkiem [z] 1984 r., kiedy to jego żona przekazała do Warszawy kwotę 1100 dol[arów] USA. O fakcie tym informowano Wydział II SUSW w Warszawie.

Powyższe przesyłam do wykorzystania oraz informuję, że figurant jest kontrolowany pod kątem rozpoznania osób utrzymujących z nim kontakty^c.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 112–113, mps.

^{a-a} Wpisano odręcznie.

^b Fragment nieczytelny.

^c Poniżej odręczny podpis naczelnika Wydziału V WUSW w Poznaniu Ryszarda Krasickiego.

¹ Grzegorz Michalski (ur. 1950) – współzałożyciel Solidarności w Poznańskich Zakładach Obuwia „Domena”, członek ZR Wielkopolska, w stanie wojennym internowany, od 1983 r. na emigracji w USA.

1986 maj 15, Poznań – Meldunek operacyjny o emigracyjnym wyjeździe Justyny Spychały, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia

Poznań, 15 V 1986 r.

Meldunek operacyjny

Tajne specjalnego znaczenia

L.dz. ^aGA-03051/86^a

Nr meldunku: ^b0334^b

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Kuta, ^btow. Rudecki^b

ID osobowy: 017163

Uzupełniając meldunek dot[yczący] wrogiej działalności w środowiskach, wyjaśnianej w ramach sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód”, nr ewid[encyjny] VO071242, prowadzonej przez Wydział III Dep[artamentu] V MSW, informuję, że pracownica sekretariatu b[ylego] Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Wielkopolska ob. Spychała Justyna, c. Andrzeja i Ireny, ur. 31 I 1959 r. w Poznaniu, przebywa aktualnie wraz z mężem w Berlinie Zachodnim i uzyskała również azyl polityczny. Z wymienionymi przebywa również małżeństwo Chojnackich (b[liższych] d[anych] b[rak]). Przed wyjazdem na Zachód Spychała Justyna była podejrzana o prowadzenie nielegalnej działalności oraz propagowanie wrogich poglądów przeciwko PRL.

Powyzsze przesyłam do wykorzystania i informację, że operacyjne dotarcie do ww. posiada Wydział WSW 3. Brygady Artylerii [w] m[iejscowości] Biedrusko^c.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 113–114, mps.

^{a-a} Wpisano odręcznie. Z prawej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-01510/83.

^{b-b} Wpisano odręcznie.

^c Poniżej odręczny podpis naczelnika Wydziału V WUSW w Poznaniu Ryszarda Krasickiego.

1986 maj 20, Warszawa – Meldunek operacyjny o konferencji emigracyjnych organizacji solidarnościowych z Kanady, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, 20 V 1986 r.

Meldunek operacyjny

L.dz. *011483^a

Tajne specjalnego znaczenia

Nr meldunku: *0022^a

Data nadania: [19]86 V 20

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Bisiński

ID osobowy: 142331

Meldunek stanowi uzupełnienie do sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód”, nr rej. 71242, założonej na fakt wrogiej działalności w środowisku b[yłej] S[olidarności] na Zachodzie.

Z inicjatywy Polskiego Ugrupowania Polityczno-Społecznego „Niepodległość-Solidarność” w Kanadzie odbyła się I Konferencja Organizacji Prosolidarnościowych z terenu całej Kanady.

W konferencji wzięli udział przedstawiciele Grupy Działania na rzecz Solidarności z Montrealu, Polish Canadian Action Group z Toronto¹, Przyjaciele Solidarności z Kitchener, Polskiego Ugrupowania Polityczno-Społecznego „Niepodległość-Solidarność” w Calgary, organizacji Solidarność Emigracji – Emigracja Solidarności z Edmonton, Towarzystwo Przyjaciół Solidarności z Vancouver oraz w charakterze obserwatora nieformalna jeszcze grupa przyjaciół Solidarności w Red Deer. Z zaproszonych gości nie przybyli uprzednio zaproszeni przedstawiciele Stowarzyszenia Solidarności z Winnipeg.

W charakterze gości w konferencji uczestniczyli również: kierownik Biura Informacyjnego Solidarności w Toronto Wojciech Gilewski², przedstawiciel Conference of Solidarity Support Organizations (Światowe Stowarzyszenie Organizacji Prosolidarnościowych) Andrzej Błaszczyński³, przedstawiciel centrali związków zawodowych Canadian Labour Congress Luis Lenkowski⁴.

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Polish Canadian Action Group (Polsko-Kanadyjska Grupa Działania) – organizacja polonijna założona w 1980 r. Jej zadaniem było wpływanie na rząd kanadyjski, aby prowadził bardziej zdecydowaną politykę wobec państw bloku wschodniego.

² Wojciech Gilewski – kierownik Biura Informacyjnego Solidarności w Kanadzie (1982–1989).

³ Andrzej Błaszczyński – założyciel i kierownik Konferencji Organizacji Wspierających Solidarność (Conference of Solidarity Support Organizations – CSSO; 1983–1990), porozumienia zrzeszającego ok. 40 organizacji z: Australii, Danii, Francji, Japonii, Kanady, Meksyku, Niemiec, Norwegii, Peru, Szwecji, USA, Wenezueli, Wielkiej Brytanii.

⁴ Luis Lenkowski (1921–1995) – polonijny działacz związkowy w Kanadzie (gdzie zamieszkał po wojnie); członek Canadian Labour Congress, New Democratic Party i Kongresu Polonii Kanadyjskiej.

W trakcie dwudniowych obrad organizacje przedstawiły swój dotychczasowy dorobek, a także zamierzenia na przyszłość. Omówiono formy wywierania nacisku w sprawach Polski na miejscowych polityków, posłów do parlamentów prowincjonalnych i parlamentu federalnego Kanady. W dyskusjach koncentrowano się również nad wypracowaniem optymalnych form współpracy oraz struktur organizacyjnych ugrupowań prosolidarnościowych.

Na zakończenie spotkania opublikowano komunikat, w którym uczestnicy konferencji zadeklarowali ścisłą współpracę z Biurem Koordynacyjnym NSZZ „Solidarność” w Brukseli, Kongresem Polonii Kanadyjskiej, światowymi organizacjami emigracji polskiej oraz reprezentującą organizacje emigracyjne z krajów Europy Wschodniej tzw. Grupą 7⁵. Ponadto wystosowano list do prezydenta rządu londyńskiego⁶, TKK oraz premiera Kanady⁷. Kolejna Konferencja Organizacji Prosolidarnościowych z terenu Kanady odbędzie się w końcu br. w miejscowości Kitchener.

^bNaczelnik Wydziału III
Departamentu V MSW^b

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 151–152, mps.

^{b-b} *Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.*

⁵ Grupa 7 – nieformalna i luźna struktura skupiająca przedstawicieli rządów i organizacji emigracyjnych reprezentujących siedem narodowości Europy Środkowo-Wschodniej.

⁶ Ówczesnym prezydentem RP na Uchodźstwie był Kazimierz Sabbat (1986–1989).

⁷ Ówczesnym premierem Kanady był Brian Mulroney (1984–1993).

1986 lipiec 16, Warszawa – Meldunek operacyjny o inicjatywie utworzenia Sekretariatu Komitetów Wsparcia Solidarności, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, 16 VII 1986 r.

Meldunek operacyjny

L.dz. *014882^a

Tajne specjalnego znaczenia

Nr meldunku: *0038^a

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Bisiński

ID osobowy: 142331

Uzupełnienie do sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód”, nr rej. 71242, założonej na fakt wrogiej działalności w środowiskach b[yłej] S[olidarności] na Zachodzie.

Przewodniczący działającej na terenie Lund (płd. Szwecja) tzw. Niezależnej Agencji Prasowej Józef Lebenbaum¹ podjął przygotowania do utworzenia na terenie Szwecji ogólnoeuropejskiego Sekretariatu Komitetów Wsparcia Solidarności.

Celem sekretariatu jest:

- skoordynowanie działań Komitetów Wsparcia Solidarności na terenie całej Europy Zachodniej,
- zbieranie informacji na temat Komitetów Wsparcia Solidarności oraz akcji wspierania podziemia Solidarności w kraju,
- zapewnienie nowych funduszy na pomoc dla krajowego podziemia oraz na akcje propagandowe,
- ograniczenie samodzielności Komitetów Solidarności niezależnych od biura brukselskiego.

W pierwszym okresie działalności zadaniem sekretariatu będzie zbieranie informacji na temat prowadzonych akcji i składów osobowych Komitetów Wsparcia S[olidarności]².

Inicjatywę utworzenia w Lund „centrali” Komitetów Wsparcia S[olidarności] popierają członkowie brukselskiego Biura Koordynacyjnego S[olidarności] (J[erzy] Milewski, M[irosław] Chojecki), działacze Komitetów Wsparcia S[olidarności] z terenu Szwecji

^{a-a} *Wpisano odręcznie.*

¹ Józef Lebenbaum – dziennikarz; redaktor łódzkiego „Głosu Robotniczego”, od 1968 r. na emigracji w Szwecji, założyciel i kierownik Niezależnej Agencji Polskiej (Independent Polish Agency, 1983–1990), rozpowszechniającej na Zachodzie informacje napływające z kraju, organizator przerzutów sprzętu poligraficznego i elektronicznego dla podziemia w Polsce.

² Inicjatywa ta nie została zrealizowana. Funkcję sekretariatu pełniła CSSO. Być może bezpieka pomyliła sekretariat z CSSO.

i USA, wydawca paryskiej „Kultury” Jerzy Giedroyc³ oraz b[yły] dyrektor sekcji polskiej RWE Jan Nowak⁴.

^bNaczelnik Wydziału III
Departamentu V MSW^b

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 153–154, mps.

^{b-b} *Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.*

³ Jerzy Giedroyc (1906–2000) – publicysta, działacz emigracyjny; redaktor „Polityki” (1937–1939), żołnierz 2. Korpusu gen. Andersa, założyciel i kierownik Instytutu Literackiego (1946–2000), założyciel i redaktor naczelnym miesięcznika „Kultura” (1947–2000).

⁴ Zdzisław Jeziorański „Jan Nowak” (1914–2005) – działacz społeczny, politolog, polityk, żołnierz AK, kurier; pracownik redakcji polskiej BBC (1948–1951), kierownik Rozgłośni Polskiej RWE (1952–1976), dyrektor krajowy Kongresu Polonii Amerykańskiej (1979–1996), konsultant Narodowej Rady Bezpieczeństwa USA, powrócił do Polski w 2002 r.

1986 sierpień 1, Warszawa – Meldunek operacyjny o działaniach organizacji Solidarity with Solidarity w Wielkiej Brytanii, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, 1 VIII 1986 r.

Meldunek operacyjny

L.dz. *015585^a

Tajne specjalnego znaczenia

Nr meldunku: *0045/86^a

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Bisiński

ID osobowy: 142331

W uzupełnieniu meldunku dot[yczącego] wrogiej działalności w ramach sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód”, nr ewid[encyjny] 71242, informuję, iż:

Organizacja Solidarity with Solidarity powstała na terenie W[ie]lk[iej] Brytanii bezpośrednio po wprowadzeniu w Polsce stanu wojennego w wyniku rozłamu dokonanego przez Tadeusza Jarzembowskiego¹ w organizacji Polish Solidarity Campaign². Aktualnie SWS liczy ok. 1200 członków, w większości polskiego pochodzenia. Jej członkami jest również kilku przedstawicieli brytyjskiego życia politycznego, m.in.: E. Wistrich³ – kandydat do Parlamentu Europejskiego, A[lexander] Carlile⁴ – poseł do Parlamentu, członek Partii Liberalnej – H[arry] Greenway⁵.

SWS posiada ponadto poparcie brytyjskich organizacji związkowych i społeczno-politycznych.

Z chwilą zawieszenia działalności londyńskiego Biura Informacyjnego Solidarności (grudzień 1985 r.) SWS stała się największą i najbardziej efektywnie działającą organizacją prosolidarnościową na terenie W[ie]lk[iej] Brytanii.

SWS nie posiada aktualnie jednoznacznie określonego perspektywicznego planu działania.

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Tadeusz Jarzembowski „Jarski” (1933–2007) – działacz polonijny, publicysta; w 1952 r. uciekł z Polski i osiedlił się w Wielkiej Brytanii, założyciel (14 XII 1981 r.) i kierownik organizacji Solidarity with Solidarity (1981–1992), od grudnia 1981 r. organizował demonstracje protestacyjne pod Ambasadą PRL w Londynie, radny w warszawskiej gminie Centrum (1994–1998).

² Polish Solidarity Campaign – brytyjska organizacja, powstała we wrześniu 1980 r. z inicjatywy polonijnych działaczy związkowych (Adam Westoby, Wiktor Moszczyński) i brytyjskich socjalistów (Karen i Robin Blick). Jej celem było przede wszystkim niesienie pomocy materialnej i wsparcia politycznego dla Solidarności. PSC zakończyła aktywną działalność w połowie lat dziewięćdziesiątych.

³ Być może chodzi o Enid Wistrich (brytyjska politolog; działaczka Labour Party, od 1995 r. pracownik naukowy Middlesex University) lub jej męża Ernesta Wistricha (polityk, europeista; działacz Labour Party, członek Brytyjskiego i Międzynarodowego Ruchu Europejskiego, autor książki *United States of Europe*, Londyn 1994).

⁴ Alexander Carlile (ur. 1948) – brytyjski polityk i prawnik polskiego pochodzenia; parlamentarzysta z ramienia partii liberalnej (1983–1997), od 1999 r. baron Carlile of Berriew.

⁵ Harry Greenway (ur. 1934) – brytyjski polityk; parlamentarzysta z ramienia konserwatystów (1979–1997).

Cechą charakterystyczną w działalności tej organizacji jest dążenie do uzyskania poparcia ze strony Parlamentu brytyjskiego. Program działania SWS obejmuje następujące dziedziny:

- ukazywanie społeczeństwu brytyjskiemu, a także środowisku emigracyjnemu, przyczyn „kryzysu” społeczno-politycznego w Polsce;
- propagowanie działalności krajowych ugrupowań opozycyjnych na rzecz obrony „więźniów politycznych”;
- tworzenie grup nacisku w związkach zawodowych, organizacjach politycznych i w Parlamencie brytyjskim w celu wykorzystania ich do pomocy na rzecz krajowej opozycji;
- współpraca z krajową opozycją w celu przerwania urzędów i materiałów poligraficznych oraz wydawnictw bezdebitowych;
- pomoc uchodźcom polskim, m.in. w ramach tzw. Projektu Polskiego⁶;
- współpraca z innymi organizacjami skupiającymi emigrantów z Polski i innych krajów socjalistycznych;
- zwalczanie osób i instytucji z brytyjskiego życia społeczno-politycznego prezentujących postawę antysocjalistyczną [*sic!*];
- organizowanie demonstracji przed polskimi przedstawicielstwami w W[ie]lk[iej] Brytanii oraz współdziałał w demonstracjach organizowanych przez ugrupowania emigracyjne z innych krajów Europy Wschodniej;
- organizowanie imprez okolicznościowych (wystawy, prelekcje, odezwy).

W skład SWS wchodzi aktualnie:

- T[adeusz] Jarzembowski – przewodniczący;
- A[dam?] Rajpold – sekretarz;
- J[erzy?] Wilczkowski – skarbnik;
- C[arole] Gardiner – członek;
- R[yszard] Janecki – członek;
- W[ładysław] Minkiewicz⁷ – członek;
- C. Jankiewicz – członek.

Dotychczas kontakty SWS z Biurem Koordynacyjnym Solidarności w Brukseli miały charakter okazjonalny, wynikający z konfliktu pomiędzy T[adeuszem] Jarzembowskim a M[arkiem] Garzdeckim, szefem londyńskiego Biura Informacyjnego. Obecnie, po rozwiązaniu londyńskiego Biura Informacyjnego, istnieją podstawy do zacieśniania wzajemnych kontaktów. SWS współdziała także z: Fundacją Solidarności w USA, na czele której stoi A[ndrzej] Czuma⁸, organizacjami emigracyjnymi z krajów socjalistycznych, Stowarzyszeniem Narodów Bałtyckich⁹, rządem londyńskim. SWS współdziała także

⁶ Nie wiadomo, jaki projekt miał na myśli autor dokumentu.

⁷ Władysław Minkiewicz (ur. 1945) – dziennikarz; od 1969 r. na emigracji w Wielkiej Brytanii, członek zarządu Solidarity with Solidarity (1981–1983), pracownik Instytutu Badań i Analiz RWE (1984–1995).

⁸ Andrzej Czuma (ur. 1938) – prawnik, polityk; założyciel niepodległościowej organizacji Ruch (1970), skazany na 7 lat więzienia, współzałożyciel ROPCiO, doradca Solidarności w Regionie Śląsko-Dąbrowskim, w stanie wojennym internowany, współpracownik TKK, od 1986 r. na emigracji w USA, przedstawiciel krajowej opozycji przy działającej od 1985 r. amerykańskiej Fundacji Solidarności w Waszyngtonie (1985–1989), od 2006 r. poseł na sejm, w 2009 r. minister sprawiedliwości.

⁹ Chodzi prawdopodobnie o Grupę 7.

z opozycją krajową na płaszczyźnie materialnej i politycznej. SWS posiada szczególnie rozbudowane kontakty z ośrodkami opozycyjnymi z terenu Katowic, W[arsza]wy, Łodzi i Lublina, współpracuje również z TKK Solidarności, dążąc tym samym do wyłącznego reprezentowania Solidarności na terenie W[ielkiej] Brytanii. Rozważana jest koncepcja bezpośredniego podporządkowania SWS TKK, by tworzyła ona przedłużenie działalności TKK w W[ie]lk[iej] Brytanii.

^bNaczelnik Wydziału III
Departamentu V MSW^b

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 155–156, mps.

^{b-b} *Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.*

Nr 91

1986 wrzesień 17, Warszawa – Wyciąg z informacji od tajnego współpracownika ps. „Jerzy Skiba” o środowiskach polonijnych w Kanadzie, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, 16 IX 1986 r.

Tajne spec[jalnego] znaczenia

Egz. poj[edynczy]

Wyciąg z informacji

Podczas spotkania TW poinformował mnie o swoim pobycie w Kanadzie, gdzie przebywał na zaproszenie swojej siostry zamieszkałej w Toronto. Podczas 5-tygodniowego pobytu nie spotkał się z żadnymi próbami docierania do niego osób związanych z zagranicznymi agendami byłej S[olidarności], jak też z innych środowisk wrogo ustosunkowanych do Polski. W ocenie TW środowiska polonijne w Kanadzie w bardzo niskim stopniu interesują się bieżącą sytuacją społeczno-polityczną kraju, ponieważ zajęci są przede wszystkim problemami własnej adaptacji. Sytuacja taka istnieje mimo tego, że „najmłodsza” emigracja wywodzi się ze środowisk prosolidarnościowych. Z tego, co przekazano TW, wynika, iż była próba stworzenia jakiegoś biura czy agencji byłej S[olidarności], podjęta przez byłego przewodniczącego Biura Informacyjnego S[olidarności] w Nowym Jorku [Zygmunta] Przetakiewicza, jednakże nie doszła do skutku. Powodem jest osoba P[rzetakiewicza] skompromitowana w środowisku polonijnym, zarzucającym P[rzetakiewiczowi] defraudację środków finansowych przeznaczonych na działalność B[iura] I[nformacyjnego] w Nowym Jorku. Ponadto P[rzetakiewicz] przyjechał do Kanady jako człowiek stosunkowo bogaty w porównaniu do innych emigrantów, co ugruntowało opinię o malwersacjach finansowych. Aktualnie P[rzetakiewicz] pracuje jako agent handlu nieruchomościami^a.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 47, mps.

^a Poniżej odręczna adnotacja Za zgodność: kpt. Z. Grzelka.

1986 wrzesień 19, Warszawa – Meldunek operacyjny o zjeździe Światowej Konferencji Komitetów Solidarności w Lund, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, 19 IX 1986 r.

Meldunek operacyjny

L.dz. *018701^a

Tajne specjalnego znaczenia

Nr meldunku: *0052^a

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Bisiński

ID osobowy: 142331

W uzupełnieniu meldunku dot[yczącego] wrogiej działalności w ramach sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód”, nr ewid[encyjny] 71242, informuję, iż:

W dniach 22–25 sierpnia 1986 r. w szwedzkiej miejscowości Lund odbyły się obrady Światowej Konferencji Komitetów Solidarności¹ – CSSO. W obradach udział wzięli przedstawiciele większości z funkcjonujących w Europie Zachodniej i obu Amerykach organizacji wspierających Solidarność, m.in.: Polsko-Kanadyjskiej Grupy Działania, Towarzystwa „Solidarność” z Berlina Zachodniego, Komitetów Wsparcia Solidarności z Lund, Kopenhagi, Los Angeles. Wśród zaproszonych gości byli: Joanna Pilarska – reprezentująca brukselskie Biuro Koordynacyjne NSZZ „Solidarność”, Mirosław Chojecki – reprezentujący pismo „Kontakt”, Andrzej Wirga² – przedstawiciel zagranicznej Solidarności Walczącej oraz Marzena Kęcik – żona znanego działacza Solidarności Wiejskiej³.

Zadaniem konferencji było m.in.:

- ustalenie zasad działania sekretariatu CSSO z siedzibą w Lund;
- opracowanie i skoordynowanie strategii działania Komitetów Wsparcia Solidarności na najbliższe lata;
- ustalenie zasad koordynowania działalności CSSO z podziemnymi strukturami Solidarności w Polsce;

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Właśc. Konferencja Organizacji Wspierających Solidarność.

² Andrzej Wirga (ur. 1945) – ekonomista; działacz Solidarności, od listopada 1981 r. na emigracji w RFN (zamieszkał w Moguncji), współpracownik Biura Informacyjnego Solidarności w Bremie (1982–1983), przedstawiciel Solidarności Walczącej w RFN (1984–1989).

³ Marzena Górszczyk-Kęcik (1945–1999) – współpracownica Andrzeja Czumy w Ruchu, skazana w 1971 r. na 2 lata więzienia, współpracownica KOR, współorganizatorka SKS we Wrocławiu, wraz z mężem redagowała pismo dla rolników „Płacówka” (1979–1980) i „Solidarność Wiejska” (1980–1981), działaczka Solidarności Rolników Indywidualnych, w stanie wojennym internowana, na emigracji w Szwecji (1985–1991).

Wiesław Kęcik (ur. 1946) – współpracownik Ruchu, w 1971 r. skazany na 3 lata więzienia, współpracownik KOR, współorganizator SKS we Wrocławiu, działacz Solidarności Rolników Indywidualnych, w stanie wojennym internowany wraz z żoną, 1985–1991 na emigracji w Szwecji.

– umożliwienie nawiązania wzajemnych kontaktów między działaczami CSSO z różnych krajów świata.

W czasie obrad ton nadawali M[irosław] Chojecki, J[oanna] Pilarska, J[ózef] Leibaum, E[wa] Ślusarek⁴ oraz nowo wybrany sekretarz generalny CSSO Jan Axel Stoltz⁵. Postanowiono także, iż zadaniem sekretariatu w Lund będzie:

– pośrednictwo i ułatwianie wymiany doświadczeń pomiędzy organizacjami członkowskimi;

– propagowanie idei komitetów popierania Solidarności w społeczeństwach zachodnich;

– przekazywanie do Polski informacji o działaniach komitetów wspierających Solidarność;

– informowanie polskiej opinii publicznej o reakcjach Zachodu na wydarzenia w Polsce i innych krajach socjalistycznych.

Zadanie te sekretariat CSSO będzie realizował poprzez:

– zbieranie informacji o działalności komitetów w poszczególnych krajach oraz przekazywanie tych informacji komitetom członkowskim, organizacjom opozycyjnym w Polsce oraz zainteresowanym stronom i instytucjom na świecie;

– przyjmowanie zgłoszeń nowych komitetów pragnących wstąpić do CSSO.

Dla ułatwienia prac sekretariatu CSSO organizacje członkowskie powinny przekazywać do sekretariatu informacje dot[yczące] charakterystyki swej działalności, zawierające dane na temat:

– specyfiki działalności organizacji;

– posiadanych kontaktów z przedstawicielami prasy, związków zawodowych, organizacji emigracyjnych oraz politykami;

– wydawanych publikacji oraz możliwości wydawniczych (koszty produkcji oraz posiadane zasoby materiałów propagandowych);

– planów imprez propagandowych.

Konferencja CSSO zaleciła wszystkim ugrupowaniom członkowskim organizowanie obchodów rocznicowych (demonstracji, spotkań, odczytów) w dniach 31 sierpnia ([rocznica] utworzenia Solidarności) i 13 grudnia ([rocznica] wprowadzenia stanu wojennego). Zalecono również, by członkowie CSSO w miarę możliwości finansowych i organizacyjnych przeprowadzali podobne imprezy w dniach 3 maja (święto Konstytucji 3 maja), 11 listopada (święto odzyskania niepodległości) i 15 sierpnia (święto żołnierza – rocznica zwycięstwa nad armią radziecką w 1920 r.) oraz podjęły współpracę z ugrupowaniami emigrantów z innych krajów socjalistycznych w celu organizowania wspólnych obchodów rocznicy podpisania układu Ribbentrop-Mołotow (23 sierpnia).

Podczas obrad doszło do rozbieżności pomiędzy przedstawicielami Ameryki i Europy na tle współdziałania z ruchem pokojowym. Przedstawiciele Ameryki stwierdzali, że współpraca z organizacjami pokojowymi nie ma sensu, gdyż są one inwigilowane przez ZSRR. Postanowiono zwiększyć dotacje dla podziemia w kraju oraz ustalono

⁴ Ewa Ślusarek (ur. 1948) – amerykańska politolog polskiego pochodzenia; współorganizatorka Komitetu Pomocy Solidarności na Rhode Island (1982–1989), koordynator CSSO w USA (1983–1989), przewodnicząca Centrum Kobiet w Providence (1981–1986).

⁵ Jan Axel Stoltz – sekretarz CSSO (1986–1989).

przydzielenie każdej organizacji „patronatu” nad poszczególnymi regionami, m.in. Regionem Pomorza Zachodniego zaopiekuje się Komitet Wsparcia Solidarności z Lund, Regionem Dolny Śląsk – Solidarność Los Angeles, a Regionem Mazowsze, ze względu na dużą liczbę osób represjonowanych, aż cztery różne komitety.

Konferencja zaproponowała reaktywowanie krajowych i zagranicznych struktur „Solidarności Chłopskiej”⁶, a także wystosowała apel do wszystkich organizacji wspierających Solidarność o pomoc dla niezależnych organizacji rolników indywidualnych w PRL. Uczestnicy konferencji przekazali pozdrowienia dla L[echa] Wałęsy, TKK, prezydenta tzw. rządu londyńskiego i „Solidarności Chłopskiej” oraz zaapelowali do rządu USA o dalsze dofinansowanie RWE, a także rozwiązanie sprawy uchodźców z Polski. Ustalono, iż następna konferencja CSSO odbędzie się 21–24 VIII 1987 r. w Londynie.

^bNaczelnik Wydziału III
Departamentu V MSW^b

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 157–159, mps.

^{b-b} *Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.*

⁶ NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność Chłopska” – rolniczy odpowiednik Solidarności założony w październiku 1980 r. W 1981 r. wraz z NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność Wiejska” i Chłopskimi Związkami Zawodowymi utworzył NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”, zarejestrowany 12 V 1981 r.

1987 luty 2, Poznań – Meldunek operacyjny o spotkaniach polskiej emigracji politycznej w Hamburgu, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia

Poznań, 2 II 1987 r.

Meldunek operacyjny

L.dz. *001222^a

Tajne specjalnego znaczenia

Nr meldunku: *0023^a

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Kaźmierczak¹

ID osobowy: 126174

Pseudonim: „Makk”

ID źródła: PO037066

Kryptonim sprawy: „Zachód”

Nr sprawy: 071242

1. Zagrożenie: EBO
2. Temat problemowy: YXQ
3. Temat grupy: b[rak] t[ematu]
4. Tematy szczegółowe: YAQ-YAZ

Uzupełniając meldunek do sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód”, nr ewid[encyjny] VO071242, prowadzonej przez Wydz[iał] III Dep[artamentu] V MSW w związku z wrogą działalnością w środowiskach, informuję, że w Hamburgu, RFN, na skrzyżowaniu ulic Reeperbahnstrasse i Holsteinerstrasse, obok kościoła polskiego, znajduje się świetlica, w której po niedzielnych mszach spotykają się Polacy przebywający w RFN. W świetlicy prowadzona jest sprzedaż publikacji i książek poświęconych b[ylemu] NSZZ „S[olidarność]” – autorstwa [Jacka] Kuronia, [Adama] Michnika² i innych; oraz znajduje się w niej mała scena, na której prezentowana jest różnorodna twórczość artystyczna, w tym także o charakterze antypolskim.

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Być może chodzi o Bronisława Kaźmierczaka (ur. 1942) – kierownika Wydziału III-1 KW MO/WUSW w Poznaniu (1982–1989).

² Adam Michnik (ur. 1946) – polityk, publicysta, działacz opozycyjny; uczestnik protestów marcowych w 1968 r., członek KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel TKN, wielokrotnie więziony, ponad sto razy zatrzymywany, doradca MKZ i ZR Mazowsze (1980–1981), uczestnik I KZD, w stanie wojennym internowany, aresztowany w 1982 r., zwolniony w 1984 r., doradca TKK, ponownie aresztowany w 1985 r., zwolniony w 1986 r., członek KO, uczestnik obrad Okrągłego Stołu, poseł na sejm (1989–1991), redaktor naczelny „Gazety Wyborczej” (1989–2004).

Ustalono również, że w Hamburgu, przy ul. Millekampstrasse, znajduje się Klub Polski, którego obecna działalność nie jest znana.

Powyższe przesyłam do ewentualnego wykorzystania.

^bNaczelnik Wydziału V
WUSW w Poznaniu^b

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 119, mps.

^{b-b} *Wpis w formie pieczęci z nadpisany odręcznym podpisem.*

1987 luty 3, Warszawa – Notatka na temat Kazimierza Krawczyka, sporządzona w Biurze Śledczym MSW, tajne

Warszawa, 3^a II 1987 r.

Tajne

Egz. nr 1^b

Notatka

dot[ycząca] Kazimierza Krawczyka

W dniu 2 lutego br. w wyniku przedsięwzięć Biura Śledczego i Departamentu I MSW uniemożliwiono wjazd do Polski **Kazimierzowi Stefanowi Krawczykowi**, s. Jakuba, ur. 19 II 1950 r. w Olsztynie, posiadającemu wykształcenie wyższe medyczne, żonatemu, zamieszkałemu na stałe w Oslo, Pilestredet 55a, posiadającemu paszport konsularny ważny do 28 V 1991 r., który przyłynął do Świnoujścia promem. K[azimierz] Krawczyk w trakcie kontroli paszportowej oświadczył, że chce wwieźć do Polski kilkadziesiąt egzemplarzy polskojęzycznych publikacji wydanych na Zachodzie.

* * *

Kazimierz Krawczyk w latach siedemdziesiątych, podczas studiów, zaangażował się w działalność KSS „KOR” i ROPCiO¹. Po osiedleniu się na stałe w Norwegii, wykorzystując możliwość przyjazdu do Polski, spełniał funkcję łącznika pomiędzy tzw. paryskim Komitetem [Koordynacyjnym] Solidarności a nielegalnymi strukturami w Polsce, przewożąc korespondencję, m.in. Jerzego Milewskiego.

K[azimierz] Krawczyk, przebywając na terenie Norwegii, przeprowadza zbiórki funduszy na wsparcie działających w Polsce nielegalnych struktur, a także organizuje przemyt do Polski polskojęzycznej literatury wydanej na Zachodzie.

W styczniu 1987 r. K[azimierz] Krawczyk udzielił wywiadu telewizji norweskiej, w którym stwierdził, iż uczestniczył w przemycaniu do Polski polskojęzycznej literatury bezdebitowej wydanej na Zachodzie i innych materiałów przeznaczonych dla nielegalnych struktur, w tym do przygotowania udaremnionej przez polską służbę celną próby przemytu, podjętej na początku grudnia 1986 r. przez obywatela Norwegii Daga Adahla².

^a Data dzienna wpisana odręcznie.

^b Cyfra wpisana odręcznie.

¹ ROPCiO – Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela, antykomunistyczne, niepodległościowe ugrupowanie opozycyjne (1977–1980), dążące do budowy państwa obywatelskiego i uniezależnienia Polski od ZSRR.

² W grudniu 1986 r. Kolegium ds. Wykroczeń w Świnoujściu skazało D[aga] Adahla na karę grzywny w wysokości 50 tys. zł [przypis w dokumencie].

Fakty te K[azimierz] Krawczyk potwierdził w skierowanym do Lecha Wałęsy liście³, który zostanie wyłączony z obiegu na podstawie postanowienia Naczelnej Prokuratury Wojskowej.

^cW dniu 10 stycznia br. Radio Wolna Europa poinformowało, że K[azimierz] Krawczyk zamierza na przełomie stycznia i lutego przyjechać do Polski, przywożąc znaczne ilości literatury bezdebitowej^c.

Mając na uwadze, iż przedsięwzięciu K[azimierza] Krawczyka zostały nadany znaczny rozgłos propagandowy przez zachodnie środki masowego przekazu, w tym RWE, spowodowano^d:

^e– zatrzymanie K[azimierza] Krawczyka na przejściu granicznym i anulowanie mu klauzuli umożliwiającej przyjazd do Polski,

– wydalenie K[azimierza] Krawczyka z kraju i uniemożliwienie mu w przyszłości przyjazdów do Polski z uwagi na prowadzoną działalność antypolską na Zachodzie^e.

W trakcie realizowanych czynności K[azimierz] Krawczyk zachow[wy]wał się spokojnie, stwierdził jedynie, iż swoim działaniem chciał zalegalizować wwożenie do Polski literatury bezdebitowej.

W dniu 2 bm. powrócił promem do Szwecji.

Opracowano w Biurze Śledczym MSW^f

Źródło: AIPN, 01820/49, t. 12, k. 11–13, mps.

^{c-c} Akapit zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

^d Wyraz podkreślony odręcznie.

^{e-e} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

^f Brak informacji o autorze.

³ Planuje się wykorzystanie treści listu w prowadzonym przez Biuro Śledcze MSW postępowaniu karnym w sprawie działalności aktywistów tzw. biura brukselskiego Solidarności [przypis w dokumencie].

1987 marzec 3, Warszawa – Meldunek operacyjny o działalności Aleksandra Pruszyńskiego, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, 3 III 1987 r.

Meldunek operacyjny

L.dz. ^a004219^a

Tajne specjalnego znaczenia

Nr meldunku: ^a11^a

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Bisiński

ID osobowy: 142331

Kod obiektu – lokalizacja: X100 – Wa[rsza]wa

Kryptonim sprawy: „Zachód”

Nr sprawy: 071242

W najbliższym okresie A[leksander] Pruszyński podejmie działania zmierzające do spopularyzowania programu KPN na terenie Kanady. W tym celu złożył on wizytę w RPA, gdzie próbował znaleźć wsparcie finansowe ze strony tamtejszej Polonii dla swojego programu politycznego.

Dążeniem ww. będzie utworzenie w Kanadzie Biura Zagranicznego KPN na wzór Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli i propagowanie idei KPN na forum międzynarodowym.

Przewidywana jest w najbliższym okresie czasu wizyta przywódcy KPN – L[eszka] Moczulskiego¹ – w Kanadzie, który m.in. spotka się z J[ackiem] Kalabińskim². Powyższe spotkanie dotyczyć będzie spraw organizacyjnych oraz oprawy propagandowej.

Jednym z podstawowych zamierzeń A[leksandra] Pruszyńskiego będzie zorganizowanie kanału przerzutowego do Polski za pośrednictwem pracownika dużej krajowej instytucji.

Proces działania opierałby się na otrzymywaniu w k[rajach] k[apitalistycznych] korespondencji, która byłaby następnie zwracana (po uprzednim uzupełnieniu o materiały nielegalne). Nadawca otrzymywałby zwrot z uwagi na rzekomo nieznanego adresata.

A[leksander] Pruszyński przewiduje współudział b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych] w organizowaniu w Polsce firm polonijnych i zagranicznych w celu dofinansowywania opozycji.

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Robert Leszek Moczulski (ur. 1930) – prawnik, historyk; członek PPR/PZPR (1948–1949), kierownik działu historycznego „Stolicy” (1961–1977), współzałożyciel i rzecznik prasowy ROPCiO (1977–1978), redaktor „Drogi” (1977–1980), wielokrotnie aresztowany i zatrzymywany, założyciel i przewodniczący KPN (1979–2001), w 1980 r. aresztowany i skazany w 1982 r. na 7 lat więzienia, zwolniony w 1984 r., w 1985 r. ponownie aresztowany, skazany na 4 lata więzienia, zwolniony w 1986 r., poseł na sejm (1991–1997). W USA i Kanadzie przebywał w okresie kwiecień–maj 1987 r.

² Jacek Kalabiński (1938–1998) – dziennikarz; prezes warszawskiego oddziału SDP (1980–1984), od 1984 r. na emigracji w USA, współpracownik RWE i BBC, korespondent „Gazety Wyborczej” (1991–1997).

Realizacją projektu zajmowałyby się Barbara Johnson^b-Piasecki³ (zam. USA, „Jasna Polana”, Princeton, NJ).

Zamierzeniem A[leksandra] Pruszyńskiego jest także uściślenie kontaktów z przedstawicielami opozycji w kraju.

Pierwsze rozmowy prowadził on ze Z[bigniewem] Bujakiem, W[ładysławem] Frąsiniukiem, w przyszłości przewidywane są rozmowy z A[ndrzejem] Gwiazdą⁴ i J[anem] Rulewskim. Powyższe rozmowy wraz z przedrukiem z prasy podziemnej były publikowane w „The Polish Express”. Artykuły krajowych autorów sygnowane były pseudonimami.

°Z[astęp]ca naczelnika Wydziału III
Departamentu V MSW°

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 162–163, mps.

^b *W dokumencie Johanson.*

^{c-c} *Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.*

³ Barbara Johnson-Piasecka (ur. 1937) – historyk sztuki, filantrop; w 1968 r. wyjechała z Polski, żona Johna Sewarda Johnsona – właściciela firmy „Johnson&Johnson” (1971–1983), założycielka amerykańskiej fundacji The Barbara Piasecka Johnson Foundation (1974), m.in. wspierającej Solidarność, a także Fundacji Barbary Piaseckiej Johnson działającej w Polsce (1992).

⁴ Andrzej Gwiazda (ur. 1935) – inżynier elektronik i elektryk; pracownik naukowy Politechniki Gdańskiej (1966–1973), inżynier w Zakładach Okrętowych Urządzeń Elektrycznych i Automatyki „Elmor” (1973–1981), współpracownik KOR, współzałożyciel i działacz WZZ Wybrzeża (1978–1980), członek Prezydium MKS w Stoczni Gdańskiej (1980), członek ZR Gdańskiego i KK (1980–1981), wiceprzewodniczący NSZZ „Solidarność” i KKP (1980–1981), delegat na I KZD, w stanie wojennym internowany, w 1982 r. zmieniono jego status na aresztowanego, zwolniony w lipcu 1984 r., ponownie aresztowany w grudniu, zwolniony w 1985 r., współzałożyciel opozycyjnej wobec Lecha Wałęsy Grupy Roboczej KK Solidarności (1986), członek Kolegium IPN (2007–2011).

1987 marzec 25, Poznań – Meldunek operacyjny o pobycie w Polsce Denisa Chouqueta, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia

Poznań, 25 III 1987 r.

Meldunek operacyjny

L.dz. *005099^a

Tajne specjalnego znaczenia

Nr meldunku: *0116^a

Data nadania: 870325

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Sroka^{b1}

ID osobowy: 017234

Kryptonim sprawy: „Zachód”

Nr sprawy: 071242

1. Zagrożenie: EBO
2. Temat problemowy: YXQ
3. Temat grupy: b[rak] t[ematu]
4. Tematy szczegółowe: YBQ-YBZ

Uzupełniając meldunek do sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód” nr ew[idencyjny] VO071242, prowadzonej przez Wydz[iał] III Dep[artamentu] V MSW w związku z wrogą działalnością w środowiskach, informuję, że na terenie kraju przebywa turystycznie obywatel Francji: Denis Chouquet², ur. 7 II 1952 r. Lyon, zam. Lyon, 21, rue des Capucines^c, czasowo zam. Poznań, ul. [...], u ob. Hugo Plewa, student uczelni w Paryżu, nawiązujący kontakty z przedstawicielami nielegalnych struktur na terenie kraju, m.in. J[anuszem] Pałubickim³ (fig[urant] tut[ejszego] Wydz[iału] III) oraz A[leksandrą] Bessert⁴, nr rej. PO033336.

^{a-a} Wpisano odręcznie.

^b Poniżej odręczny dopisek Pr[oszę] zapoznać tow. por. Bisińskiego, data 87.04.01 i nieczytelny podpis.

^c W dokumencie Capucino.

¹ Piotr Sroka (ur. 1949) – starszy inspektor Wydziału V WUSW w Poznaniu (1984–1989).

² Denis Chouquet (ur. 1952) – francuski fotograf; współpracownik pism „Libération”, „Nouvel Observateur”, „Politis”, mieszkał w Gdańsku (1991–1999), od 1997 r. pracownik paryskiej agencji Wostok Press.

³ Janusz Pałubicki (ur. 1948) – historyk sztuki; kierownik biblioteki Instytutu Historii Sztuki UAM (1972–1982), współzałożyciel Solidarności na UAM, członek Prezydium MKZ w Poznaniu (1980–1981), sekretarz ZR Wielkopolska (1981), delegat na I KZD, w stanie wojennym internowany, członek TKK (1982, 1986–1987), w 1982 r. aresztowany, w 1983 r. skazany na 4 lata więzienia, zwolniony w 1984 r., członek KKW (1987–1990), uczestnik strajku w zakładach Cegielskiego w 1988 r., członek KO (1988–1990), poseł na sejm z listy AWS (1997–2001).

⁴ Aleksandra Bessert (ur. 1953) – historyk; bibliotekarka w Bibliotece UAM (1979–1981), współpracownik KOR, ROPCiO, TKN (1977–1981), działaczka Wszechnicy Związkowej Solidarności w Poznaniu, członek Zarządu Koła Solidarności na UAM, w stanie wojennym internowana, angażowała się w organizację podziemnego kolportażu, od 1985 r. współpracownik Solidarności Walczącej, wiceprezes PPS w Poznaniu (1987–1990), fotograf berlińskiego „Poglądu” (1988–1990), wielokrotnie zatrzymywana, od 1990 r. dziennikarka poznańskiego ośrodka TVP.

Ponadto ustalono, że organizuje on zaproszenia dla osób związanych z „opozycją” do Francji oraz sporządza fotoreportaże o kraju mające szkalujący charakter. Z uzyskanych informacji wynika, że ww. cudzoziemiec przebywał w naszym kraju w przeszłości, dokonując reportaży fotograficznych czołowych działaczy tzw. opozycji z całego kraju, które okazjonalnie były publikowane w czasopismach francuskich, jak też wydawnictwach emigracyjnych struktur S[olidarności] na Zachodzie. Fakty te budziły jego obawy uzyskania wizy wjazdowej do PRL.

Wym[ieniony] ponownie przyjechał do PRL turystycznie dnia 7 XI 1986 r. na zaproszenie Krajewskiej Anny, zam. Gdańsk, ul. [...], i przedłużył sobie pobyt do dnia 26 II 1987 r.

Dotychczas przebywał w Gdańsku, Warszawie i Poznaniu.

Powyższą informację przesyłam do ewentualnego wykorzystania.

^dNaczelnik Wydziału V
WUSW w Poznaniu^d

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 121–122, mps.

^{d-d} *Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.*

Nr 97

1987 czerwiec 23, Warszawa – Meldunek operacyjny Wydziału III Departamentu V MSW o jednostkach wojskowych w Karlsruhe, sporządzony w Wydziale V WUSW w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, 23 VI 1987 r.

Meldunek operacyjny

Tajne specjalnego znaczenia

L.dz. *012578^a

Nr meldunku: *030^a

Nazwisko funk[cjonariusza] oper[acyjnego]: Bisiński

ID osobowy: 142331

Kryptonim sprawy: „Zachód”

Nr sprawy: 071242

Z ustaleń operacyjnych wynika, iż zakłady Mercedes mieszczące się w Karlsruhe (RFN) wykonują poza bieżącą produkcją samochodów także ciężarówki i transporterzy dla policji i wojska.

W ww. zakładzie pracują m.in. obywatel RFN polskiego pochodzenia Budziński Alfred oraz Peter Ihle, którzy ponadto pracują w Centrum Badań Budowy Elementów Reaktorowych w Karlsruhe.

Działania operacyjne wykazały, iż w Karlsruhe znajduje się duża baza jednostek lotniczych wojsk USA oraz lotnisko. Często spotykanymi samolotami nad miastem są samoloty myśliwskie oraz helikoptery. Pracownicy i żołnierze z powyższej bazy zamieszkują w osiedlu Ettlingen, ok. 15 km od Karlsruhe (20–30 budynków mieszkalnych). Na autostradzie Karlsruhe–Heilbronn można często zauważyć przemieszczanie się ciężkich samochodów, czołgów oraz transporterów opancerzonych wojsk amerykańskich. Na ulicach Karlsruhe widuje się stosunkowo często żołnierzy Bundeswehry z jednostek powietrznodesantowych. Dalsze ustalenia operacyjne wykazały, że w dzielnicy Karlsruhe-Durlach znajduje się szkoła policyjna.

^bZ[astęp]ca naczelnika Wydziału III
Departamentu V MSW^b

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 164–165, mps.

^{a-a} Wpisano odręcznie.

^{b-b} Wpis w formie pieczęci z nadpisaniem odręcznym podpisem.

1987 lipiec 1, Lublin – Pismo zastępcy szefa WUSW ds. SB w Lublinie do dyrektora Departamentu V MSW w sprawie rozpracowania kanału łączności między lubelskimi a gdańskimi strukturami Solidarności, tajne specjalnego znaczenia

^aWojewódzki Urząd
Spraw Wewnętrznych
w Lublinie^a
12 L.dz. OA-III-00^d185^d/87

Lublin, dnia 1 VII 1987 r.^b
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 2^c

Dyrektor Departamentu V
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
w Warszawie

W trakcie realizacji czynności operacyjnych przeciwko nielegalnym strukturom S[olidarności] Regionu Środkowo-Wschodniego od TW ps. „Władysław” (nr ew[idencyjny] 27479) uzyskano informacje operacyjne mówiące o tym, że Sokołowski Andrzej¹, fig[urant] s[praw]y o[peracyjnego] r[ozpracowania] krypt[onim] „Komar” (nr ew[idencyjny] 26945), członek konspiracyjnych ponadzakładowych struktur S[olidarności] na terenie Lublina i Świdnika, zlecił TW wyjazd w dniu 29 V 1987 r. do Gdańska z konspiracyjną przesyłką od Tymczasowego Zarządu Regionu Środkowo-Wschodniego S[olidarności] w Lublinie. Na powyższą propozycję TW wyraził zgodę. Wg relacji Sokołowskiego TW ps. „Władysław” w dniu 29 V 1987 r. w godz. 19.00–20.00 miał się zgłosić na adres: Lublin, ul. [...], po odbiór przesyłki. Z przesyłką tą miał udać się do Gdańska i o godz. 10.00 dostarczyć ją na adres: Gdańsk, ul. [...], w dniu 30 V 1987 r.

Na adresie tym miał się posłużyć hasłem „Jestem od Ani”. Po upływie 2 godzin w czasie określonym przez osobę w Gdańsku TW miał ponownie zgłosić się po odbiór przesyłki kierowanej do Lublina i oddać ją po przyjeździe do Lublina A[ndrzejowi] Sokołowskiemu.

W wyniku zastosowanej kombinacji operacyjnej przy współdziałaniu z Inspektorem II WUSW w Gdańsku ustalono zawartość przesyłki kierowanej do Gdańska. W przesyłce tej znajdowało się 11 kopert oznakowanych cyfrowo z następującą zawartością:

^{a-a} *Wpis w formie pieczęci z godłem.*

^b *Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-01766/87.*

^c *Cyfra wpisana odręcznie.*

^{d-d} *Wpisano odręcznie. Poniżej dwa odręczne dopiski T[ow.] mjr Nikodem: proszę o rozmowę, data 87.07.11 i inicjały JR oraz ustalono za pośrednictwem tow. Pałki podjęcie wspólnych działań w przypadku dalszego rozwoju tematyki, por. T[adeusz] Bisiński, data 87.07.17.*

¹ Andrzej Sokołowski (ur. 1941) – pracownik WSK PZL-Świdnik (1959–1981), członek KS, następnie wiceprzewodniczący KZ Solidarności w tych zakładach, członek Prezydium MKZ Lubelszczyzny, w 1981 r. współorganizator I WZD Regionu Środkowo-Wschodniego, uczestnik spacyfikowanego przez ZOMO strajku w WSK PZL-Świdnik 13–17 XII 1981 r., następnie w ukryciu, wiceprzewodniczący RKK Regionu Środkowo-Wschodniego (1982–1984), aresztowany w 1984 r., w tym samym roku zwolniony, członek TZR Środkowo-Wschodniego (1984–1989), przewodniczący KO w Świdniku (1988–1990).

1) koperta oznakowana 10/1

– zawiadomienie o możliwości uzyskania wejściówek do odpowiednich sektorów na spotkanie z J[anem] Pawłem II na Czubach²;

– pismo „Solidarność Nauczycielska Region Środkowo-Wschodni”, nr 58 i nr 59, po 5 szt[uk];

– Informator Regionu Śr[odkowo]-Wschodniego, nr 139 z 22 IV 1987 [r.], szt[uk] 2;

– Informator Ziemi Zamojskiej i Roztocza, nr 29 z dnia 8 V 1987 r., szt[uk] 3;

– stanowisko TZR i RKK Regionu Środkowo-Wschodniego o możliwości pluralizmu związkowego w Polsce – maj 1987 r. (kopia maszynopisu).

Identyczną zawartość posiadały koperty oznakowane: 10/2, 10/3, 10/4, 10/6, 10/7, 10/8, 10/9, 10/11. Natomiast w kopercie oznakowanej 10/5 brak było zawiadomienia o możliwości uzyskania wejściówek oraz stanowiska TZR i RKK w sprawie pluralizmu związkowego w Polsce. Koperta oznakowana 10/13 zawierała dodatkowo zaklejoną kopertę listową, w której znajdowała się karteczka, dwustronnie zadrukowana pismem maszynowym z następującą treścią:

„Strona 1 – dla Gdańska

1. Podanie danych najbliższej teczki.

2. Podanie daty i sposobu skontaktowania się naszego »komputerowca« z Wami na adres w Gdańsku, ul. [...] – inf[ormacja:] rodzice Wojtka.

Strona 2

3. Adres, o który prosił J. (z 40 C) L[u]b[lin] – ul. [...]”.

W podpisie „pozdrowienia, RSW”.

W przesyłce kierowanej do Lublina znajdowało się 5 kopert oznakowanych cyfrowo w następujący sposób: 6/10, 9/10, 4/10, 2/10, 3/10, w których znajdowały się nielegalne wydawnictwa z poszczególnych regionów, i tak:

– koperta 2/10 zawierała wydawnictwa Regionu Małopolska (Kraków);

– koperta 3/10 – wydawnictwa Regionu Gdańskiego oraz dodatkowo zawierała informację mówiącą o tym, że osoby przyjeżdżające na spotkanie z papieżem w Gdańsku winny zgłosić się 11 czerwca br. w parafii św. Brygidy w Gdańsku, gdzie dyżurował będzie K[onrad] Maruszczyk³;

– koperta 4/10 – wydawnictwo Regionu Dolny Śląsk (Wrocław);

– koperta 6/10 – wydawnictwo Regionu Śląsko-Dąbrowskiego;

– koperta 9/10 – wydawnictwo Regionu Szczecińskiego zatytułowane „Obraz” nr 3–4/1887 r., marzec–kwiecień.

Kolejny wyjazd TW ps. „Władysław” do Gdańska, również na zlecenie A[ndrzej]a Sokołowskiego, nastąpił w dniu 26 VI 1987 r. Jednakże odbioru przesyłki do Gdańska TW dokonał za pośrednictwem właściciela mieszkania – Lublin, ul. [...], który zawiózł TW swoim samochodem do pomieszczeń Towarzystwa Przyjaciół KUL, Lublin, ul. Chopina 29. W pomieszczeniach tych przekazał TW 11 kopert oznakowanych

² W czasie trzeciej pielgrzymki do Polski Jan Paweł II wygłosił 9 VI 1987 r. w lubelskiej dzielnicy Czuby homilię pt. „Służyć Bogu – służyć ludziom”.

³ Konrad Maruszczyk (1936–1996) – pracownik Centrum Informatyki Gospodarki Morskiej w Gdyni (1975–1982), przewodniczący KZ Solidarności w centrum, delegat na I WZD Regionu Gdańskiego, członek Prezydium ZR Gdańskiego, w stanie wojennym internowany, członek Bractwa Oblatów św. Brygidy w Gdańsku (1984–1988), uczestnik strajku w Stoczni Gdańskiej w 1988 r.

identycznie jak poprzednio. W kopertach tych, jak ustalono w WUSW w Gdańsku, znajdowało się od 2 do 5 egz[emplarzy] wydawnictw pt. „Solidarność Walcząca Oddział Lublin”, nr 4/51 z maja 1987 r., oraz od 1 do 2 egz[emplarzy] „Informatora” nr 141/87 Regionu Śródkowo-Wschodniego. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż w kopercie oznakowanej 10/5 znajdowały się dodatkowo 3 małe koperty, w których na bardzo cienkiej przebitce, przypominającej bardziej tkaninę niż papier, naniesiony był pismem maszynowym tekst w języku polskim i francuskim (w załączeniu fotokopie tych dokumentów). Koperty te miały swoich następujących adresatów:

- CFDT–Tuluza – przez p. [Piotra] Chruszczyńskiego;
- M. Michalski, Sz[to]k[ho]lm;
- T. Omba, CSC;

a znajdujące się w nich dokumenty firmowane były przez Tymczasowy Zarząd Regionu Śródkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność” oraz przez „Sylwestra”.

Odbierając tę przesyłkę, TW został pouczone, iż pozostałe dokumenty nie przedstawiają większej wartości i nawet w przypadku wpadki nie stanowią to będzie większego zagrożenia dla działalności podziemia S[olidarności]. Natomiast wyżej opisane 3 koperty winien TW wieźć oddzielnie i w przypadku wpadki zniszczyć. Ponowne włożenie tych przesyłek do koperty oznakowanej 10/5 nastąpić miało bezpośrednio przed wejściem na punkt w Gdańsku. TW otrzymał również informację, że dokumenty te sporządzone są w taki sposób, iż w przypadku zetknięcia się ich z wilgocią (nawet silną) stają się nieczytelne. W dniu 27 VI 1987 r. o godz. 10.00 całą przesyłkę dostarczył na punkt w Gdańsku, natomiast po odbiór przesyłki z Gdańska polecono mu, aby zgłosił się o godz. 13.30.

Po przybyciu na punkt o godz. 13.30 przesyłka była jeszcze nieprzygotowana, w związku z czym oczekiwał na nią na punkcie. Około godz. 14.20 do mieszkania na punkcie przyszedł n[ieznany] mężczyzna (TW nie widział go), który dostarczył przesyłkę dla Lublina. Przesyłka ta zawierała 5 kopert oznakowanych cyfrowo, w których znajdowały się:

- koperta oznakowana 2/10 – wydawnictwa Regionu Małopolska (Kraków);
- koperta 3/10 – wydawnictwa Regionu Gdańskiego;
- koperta 4/10 – wydawnictwa Regionu Dolny Śląsk (Wrocław);
- koperta 6/10 – wydawnictwa Regionu Śląsko-Dąbrowskiego;
- oraz koperta formatu A5, bez oznaczenia, w której znajdowały się wydawnictwa Regionu Mazowsze.

W przesyłce nie było koperty oznakowanej 9/10. Nadmienić należy, że w przesyłce znajdowały się różne tytuły nielegalnych wydawnictw z poszczególnych regionów w ilościach od 1 do 5 egz[emplarzy] każdego tytułu.

Podczas pierwszego pobytu, tj. 30 V 1987 r., na punkcie w Gdańsku TW został przyjęty przez mężczyznę w wieku 35–40 lat, niski, wzrost ok. 165–170 cm, blondyn, twarz okrągła. Z rozmowy TW wynioskował, że osobą odpowiedzialną za przyjęcie przesyłki jest jego żona, która w tym czasie była nieobecna. Natomiast przy odbiorze przesyłki o godz. 14.00 mężczyzna ten przeprowadził z TW krótką rozmowę, stwierdzając, że we wszystkim zorientowana jest żona. Poza tym powiedział, że mieli wątpliwości co do osoby TW, ponieważ nikt z Lublina nie uprzedził ich o zmianie łącznika. Jednakże po obejrzeniu przesyłki uznali, że wszystko jest w porządku. Poinformował on również TW, że następny kontakt nastąpi w dniu 27 VI 1987 r., a kolejny 1 VIII 1987 r. Ponadto TW

poinformowany został, że osoba kierująca „kanałem” przebywa aktualnie w RFN i, jak wywnioskował TW, z terenu RFN kieruje całością. Natomiast w dniu 29 VI 1987 r. na punkcie w Gdańsku zastał kobietę w wieku 40 lat. Podczas rozmowy z nią wywnioskował, że pracuje ona w jakiejś spółdzielni, gdzie jest kierowniczką działu. Wymieniona stwierdziła, że grupa, w ramach której ona prowadzi działalność, nieznana jest organom ścigania „ubeccji”, a terminy oraz godziny dostarczania i odbioru przesyłek podyktowane są systemem pracy grupy i są niezależne od niej. Potwierdziła również następny kontakt w dniu 1 VIII 1987 r. oraz określiła kolejny przyjazd łącznika z Lublina na pierwszą wolną sobotę września (prawdopodobnie chodzi o dzień 5 IX 1987 r.).

Przesyłkę pobraną w Gdańsku TW w dniu 28 VI 1987 r. przekazał A[ndrzejowi] Sokołowskiemu, co uzgodnił z mężczyzną zam. Lublin, ul. [...], przed wyjazdem z Lublina.

Dokonane przez nas w trakcie uzyskiwania informacji od TW ps. „Władysław” sprawdzenia i ustalenia wykazały, że:

– w dniu 29 V 1987 r. TW ps. „Władysław” przesyłkę dla Gdańska pobrał od Krzyżanowskiego Józefa⁴, s. Józefa, ur. 1 II 1940 Szczaki, zam. Lublin, ul. [...], prac[owni-ka] Instytutu Medycyny Wsi. Do 13 XII 1981 r. przewodniczący Rady Programowej ds. Wydawnictw Związkowych Zarządu Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „S[olidarność]” w Lublinie, fig[urant] s[praw]y o[peracyjnego] r[ozpracowania] krypt[onim] „Kret”, nr ew[idencyjny] 34822;

– w dniu 26 VI 1987 r. TW przesyłkę do Gdańska na polecenie A[ndrzej] Sokołowskiemu pobrał oraz otrzymał instrukcje od Samolińskiego Wojciecha⁵, s. Wojciecha, ur. 1 XII 1953 r. Gdańsk, zam. Lublin, ul. [...], zatr[udnionego:] Wydawnictwo Zeszytów Naukowych KUL – Lublin, ul. Chopina 29, były rzecznik prasowy ZR Śr[odkowo]-Wschodniego NSZZ „S[olidarność]”, internowany, fig[urant] s[praw]y o[peracyjnego] r[ozpracowania] krypt[onim] „Redaktor”, nr ew[idencyjny] 26589;

– adres: Gdańsk, ul. [...], należy do rodziców W[o]jciecha Samolińskiego.

– adres: Lublin, ul. [...], należy do Kozak Jana⁶, s. Michała, ur. 17 VI 1935 r. Płonki, były sekretarz ZR Śr[odkowo]-Wschodniego NSZZ „S[olidarność]” w Lublinie, fig[urant] k[westionariusza] e[widencyjnego] kryptonim „Cichy”, nr ew[idencyjny] 26856.

Przeprowadzona przez nas analiza materiałów i informacji uzyskanych w trakcie realizacji wspólnie z Inspektorem II WUSW w Gdańsku kombinacji operacyjnej pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

⁴ Józef Krzyżanowski (ur. 1940) – filolog polski; kierownik Działu Dokumentacji i Informacji Naukowej Instytutu Medycyny Pracy i Higieny Wsi w Lublinie (1966–1992), wiceprzewodniczący KZ Solidarności w instytucie (1980–1981), delegat na I WZD Regionu Środkowo-Wschodniego, uczestnik strajku w WSK PZL-Świdnik (13–16 XII 1981), przewodniczący podziemnego TZR Środkowo-Wschodniego (1983–1986), członek redakcji „Informatora Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ »Solidarność«” (1982–1989), dyrektor Wydziału Kultury, Sportu i Turystyki Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie (1992–1998).

⁵ Wojciech Samoliński (ur. 1953) – redaktor w Dziale Wydawniczym KUL (1983–1989), współpracownik KOR, sekretarz zespołu ekspertów MKZ Regionu Środkowo-Wschodniego (1980–1981), w 1981 r. rzecznik prasowy ZR, w stanie wojennym internowany, członek TZR Środkowo-Wschodniego (1985–1989), wielokrotnie zatrzymywany, rzecznik prasowy Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie (1990–1992).

⁶ Jan Kozak (ur. 1935) – pracownik Zakładu Energetycznego w Lublinie (1965–1985), przewodniczący KZ Solidarności w tym zakładzie, delegat na I WZD Regionu Środkowo-Wschodniego, w 1981 r. sekretarz ZR, w stanie wojennym internowany, sekretarz TZR Środkowo-Wschodniego (1985–1989), współpracownik Radia „Solidarność”, kolporter wydawnictw podziemnych, radny miasta Lublin (1990–1998).

– ilość egz[emplarzy] (1–5 szt[uk] nielegalnych wydawnictw przesyłanych z Lublina oraz odbieranych z Gdańska nie jest przeznaczona do kolportażu, a stanowi formę wymiany informacji za pośrednictwem Gdańska między poszczególnymi regionami S[olidarności] (forma serwisu informacyjnego);

^e– adres Gdańsk, ul. [...], stanowi punkt w konspiracyjnym kanale przekazu nielegalnych materiałów z Regionu Śr[odkowo]-Wsch[odniego] do ekspozytur S[olidarności] na Zachodzie – Belgia, Francja^e.

– ww. adres jest punktem obustronnego przekazu informacji między regionem Środkowo-Wschodnim i regionami S[olidarności] w kraju oraz TKK.

– cyfrowe oznaczenie kopert świadczy o tym, że poszczególne regiony występują pod konkretnymi cyframi, i tak:

- 2 – Region Małopolska (Kraków),
- 3 – Region Gdańsk,
- 4 – Region Dolny Śląsk (Wrocław),
- 6 – Region Śląsko-Dąbrowski,
- 9 – Region Szczecin,
- 10 – Region Środkowo-Wschodni (Lublin);

– dotychczas nie ustalono, jaki organ S[olidarności] występuje pod cyframi: 1, 5, 7, 8, 11, 12, 13. W dniu 30 V 1987 r. w kopercie oznaczonej 10/13 znajdowała się informacja dla Gdańska dot[ycząca] adresów kontaktowych w Gdańsku i Lublinie. Niewykluczone, że pod nr. 13 występuje Tymczasowa Komisja Krajowa S[olidarności]. W dniu 27 VI 1987 r. w kopercie oznaczonej 10/5 znajdowały się informacje przeznaczone na Zachód, co świadczyć może, iż pod nr. 5 kryją się ekspozytury S[olidarności] na Zachodzie;

– Wojciech Samoliński – fig[urant] s[praw]y o[peracyjnego] r[ozpracowania] [kryptonim] „Redaktor” prowadzonej przez Wydz[iał] V tut[ejszego] WUSW, z ramienia TZR Śr[odkowo]-Wschodniego S[olidarności] – odpowiedzialny jest za współdziałanie z ekspozyturami S[olidarności] na Zachodzie (Belgia, Francja);

– Andrzej Sokołowski, fig[urant] s[praw]y o[peracyjnego] r[ozpracowania] [kryptonim] „Komar”, rencista, zatrudniony jako sprzedawca w agencyjnym kiosku warzywnym w Lublinie (sprawa prowadzona przez RUSW Świdnik), z ramienia TZR Śr[odkowo]-Wschodniego – odpowiedzialny jest za stronę dyspozycyjną i organizatorską tego regionu z krajowymi strukturami S[olidarności];

– w stosunku do ww. figurantów (W[o]jciecha Samolińskiego i A[ndrzeja] Sokołowskiego) w ramach prowadzonych rozpracowań operacyjnych podjęte zostały czynności zmierzające do wykorzystania pod nich środków techniki operacyjnej (PP, PT);

– fig[urant] k[westionariusza] e[widencyjnego] krypt[onim] „Cichy”, prowadzonego przez Wydz[iał] V tut[ejszego] WUSW, Kozak Jan, zam. Lublin, ul. [...], zostanie niezwłocznie poddany rozpracowaniu operacyjnemu celem wyjaśnienia jego roli w nielegalnych strukturach S[olidarności] Regionu Śr[odkowo]-Wsch[odniego];

– przechodzący w uzyskanych (w wyniku kombinacji operacyjnej) materiałach „mgr Mieczysław Bochyński” jest to faktycznie ks. Mieczysław Bochyński⁷, przewod-

^{e-e} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

⁷ Mieczysław Bochyński (1944–1988) – duchowny katolicki; jeden z najbliższych współpracowników biskupa lubelskiego Bolesława Pylaka, przewodniczący Wydziału Duszpasterskiego Kurii Biskupiej w Lublinie (1976–1988),

niczący Wydziału Duszpasterskiego Kurii Biskupiej w Lublinie i pozostaje on w zainteresowaniu operacyjnym Wydziału IV tutaj [ejszego] WUSW. Ujawniona w wyniku tej kombinacji jego rola w kontaktach z zagranicą na płaszczyźnie nielegalnych struktur S[olidarności] oraz duszpasterstwa zostanie uwzględniona w jego rozpracowaniu przez tutaj [ejszy] Wydział IV;

– podana w sprawozdaniu Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „S[olidarność]” informacja o przeprowadzeniu w miesiącu maju br. tajnych wyborów [do] Rad Robotniczych stanowi nowy element w działalności S[olidarności] na naszym terenie, dotychczas nam niezny, i wymaga sprawdzenia, a następnie i rozpracowania;

– w związku z tym, że na obecnym etapie realizacji kombinacji operacyjnej brak jest pełnego rozpoznania kanału łączności zarówno krajowej, jak i z zagranicą, wnioskujemy o kontynuację przedmiotowej kombinacji operacyjnej w celu pełnego rozpracowania tych kanałów łączności oraz w miarę możliwości wykorzystania ich dla naszych celów operacyjnych.

W związku z koniecznością koordynacji działań w przedmiotowej kombinacji operacyjnej ze strony Biura Studiów SB MSW informacje o identycznej treści przesłano do dyrektora Biura Studiów SB MSW w Warszawie i kierownika Inspektoratu II WUSW w Gdańsku.

Zastępca szefa
Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych
ds. Służby Bezpieczeństwa w Lublinie
ppłk mgr Antoni Kowalski⁸

Załącznik: fotokopie formatu A4, sztuk 15⁸

Wykonano: 4 egz.

Egz. nr 1 – dyrektor Biura Studiów SB MSW

Egz. nr 2 – dyrektor Dep[artamentu] V MSW

Egz. nr 3 – kierownik Inspektoratu II WUSW w Gdańsku

Egz. nr 4 – aa S. III

Opracowanie: J.T./M.R.

L.dz. masz. 00453/87

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 5, k. 1–4, mps.

zaangażowany w pomoc dla internowanych, współorganizator akcji „Wakacje z Bogiem” – nielegalnych zimowisk i kolonii dla dzieci związkowców Solidarności organizowanych przez podziemie we współpracy z parafiami (1987–1988).

¹⁻⁴ *Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.*

⁸ *Załącznik nie jest publikowany.*

⁸ Antoni Kowalski – zastępca komendanta ds. SB KW MO, następnie szefa WUSW w Lublinie (1983–1990).

1987 lipiec 24, Warszawa – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału V WUSW w Gdańsku w sprawie współpracy między Związkiem Zawodowym Pracowników Transportu w Oslo a gdańską Solidarnością, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, ^a24^a VII 1987 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 2^b

Naczelnik Wydziału V
Wojewódzkiego Urzędu S[praw] W[ewnętrznych]
w Gdańsku
pplk H[enryk] Łapuszek

Z uzyskanych danych operacyjnych wynika, iż N.N. osoba skierowała dokument do Bożeny Wiki-Czomowskiej, zam. Oslo 10, ul. Lindebergåsen 32A. Dokument zawierał uwagę dot[yczącą] współpracy we wszystkich dziedzinach działalności związkowej pomiędzy Oslo Transport Workers Federation i b[łyłym] NSZZ „Solidarność” Morskiego Portu Handlowego Gdańska.

Współpraca polegać będzie na:

- kontaktach między członkami obydwu związków i ich rodzin;
- wzajemnym przekazywaniu informacji o warunkach życia związkowców, technologii przeładunków, warunkach bezpieczeństwa itp.;
- podejmowaniu wspólnych akcji w przypadkach naruszenia praw związkowych lub praw człowieka w Polsce i Norwegii.

Ponadto umowa zawierała informacje o zamieszczaniu treści o tematyce związkowej w czasopismach związkowych obu krajów.

Przedstawicielem NSZZ „Solidarność” Morskiego Portu Handlowego Gdańsk do spraw bieżącej realizacji umowy jest Wiesław Wika-Czomowski¹, Oslo 10, ul. Lindebergåsen 32A. Umowa została sporządzona w dwóch egzemplarzach – w języku polskim i angielskim.

^{a-a} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-001859/87.

^b Cyfra wpisana odręcznie.

¹ Wiesław Wika-Czomowski (1939–2002) – mechanik okrętowy; współorganizator strajku w Porcie Gdańskim w sierpniu 1980 r., członek Komisji Wydziałowej Solidarności w Porcie Gdańskim (1980–1981), współorganizator strajku w porcie po wprowadzeniu stanu wojennego 13–19 XII 1981 r., następnie aresztowany, w styczniu 1982 r. skazany na 3 lata więzienia, zwolniony w sierpniu 1982 r., następnie wyjechał (przez Włochy) do Norwegii, przedstawiciel podziemnych władz Solidarności Portu Gdańskiego w Norwegii (1983–1989), współpracownik solidarnościowej organizacji norweskiej Solidaritet Norge-Polen, a także norweskiego Związku Zawodowego Transportowców.

Na podstawie danych operacyjnych wynika, iż N.N. osoba z Polski otrzymała 2100 dolarów USA oraz 25 dolarów kanadyjskich w celu dofinansowania działalności struktur b[yłego] NSZZ „Solidarność” w kraju.

Z[astęp]ca naczelnika Wydz[iału] III
Dep[artamentu] V MSW
mjr Henryk Nikodem^c

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr – adresat

Egz. nr 2 – aa

T.S./K.W.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 5, k. 20, mps.

^c Powyżej odręczny podpis.

Nr 100

1987 lipiec 27, Warszawa – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW do naczelnika Wydziału V WUSW w Krakowie w sprawie kontaktów działaczy Solidarności z Konina, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, ^a27^a VII 1987 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 2^b

Naczelnik Wydziału V
Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych
w Krakowie

Z posiadanych danych operacyjnych wynika, że w dniu 31 maja br. w Koninie przebywał nieokreślony mężczyzna, który nawiązał kontakty z tamtejszymi działaczami b[yłego] NSZZ „Solidarność”. Rysopis ww. mężczyzny: wiek ok. 30 lat, tęgiej budowy ciała, wzrost ok. 176 cm, włosy w kolorze rudym, duża broda. Dodatkowe dane wskazują, że:

– jest przedstawicielem niezależnego harcerstwa w Krakowie i w przeszłości był etatowym instruktorem w ZHP¹, skąd został usunięty. Fakt zwolnienia z pracy prawdopodobnie zaskarżył do sądu pracy.

Dalsze dane operacyjne wskazują, że w przeszłości uczestniczył w zlocie skautów w k[rajach] k[apitalistycznych].

Ponadto ww. sugerował pomoc działaczom struktur b[yłego] NSZZ „Solidarność” w Koninie z Zachodu za pośrednictwem Wacława Zawadzkiego².

Z[astęp]ca naczelnika Wydz[iału] III
Dep[artamentu] V MSW
mjr Henryk Nikodem^c

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

T.S./K.W.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 5, k. 21, mps.

^{a-a} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-001867/87.

^b Cyfra wpisana odręcznie.

^c Powyżej odręczny podpis.

¹ ZHP – Związek Harcerstwa Polskiego, organizacja harcerska założona w 1918 r. Zlikwidowana w 1949 r., powołana na nowo w 1956 r. pod kontrolą aparatu administracyjno-partyjnego.

² Nie mylić z Wacławem Zawadzkim (1889–1978) – historykiem, eseistą, członkiem KOR.

Nr 101

1987 październik 8, Katowice – Pismo zastępcy szefa MUSW ds. SB w Bytomiu do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie Adama Nikodema (z odpowiedzi Wydziału III z 28 stycznia 1988 r.), tajne specjalnego znaczenia

^aMiejski Urząd
Spraw Wewnętrznych
w Bytomiu, woj. katowickie^a
06 L.dz. BS-001930/87^c

Katowice, 8 X 1987 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 1^b

Naczelnik Wydziału III Departamentu V MSW
w Warszawie

W naszym czynnym zainteresowaniu operacyjnym pozostaje figurant sprawy krypt[onim] „Dyzma”, ob. Nikodem Adam¹, s. Damazego, Walentyny, ur. 4 VII 1946 r. Mysłowice, narod[owość] i obywat[elstwo] polskie, wyksz[tałcenie] średnie, bezpartyjny, żonaty, jedno dziecko, zam. Bytom, ul. [...].

W przeszłości ww. był jednym z figurantów sprawy operacyjnego rozpracowania krypt[onim] „Walentyna”. Poprzez swoją siostrę Annę Nikodem² (główną figurantkę tej sprawy) utrzymywał kontakty organizacyjne z działaczami byłej MKK NSZZ „Solidarność” Regionu Śląsko-Dąbrowskiego.

Posiadał również kontakty z innymi nielegalnymi strukturami we Wrocławiu, Krakowie i Częstochowie.

W okresie do aresztowania, co miało miejsce w listopadzie 1983 r., zajmował się kolportażem nielegalnych wydawnictw o treściach antysocjalistycznych. Na mocy amnestii z 21 VII 1984 r. został zwolniony z aresztu tymczasowego.

Po opuszczeniu aresztu figurant, jak wynika z potwierdzonych informacji operacyjnych, nadal utrzymuje ścisłe kontakty ze swoją siostrą Anną Nikodem oraz była przewodniczącą zlikwidowanej MKK NSZZ „Solidarność” Regionu Śląsko-Dąbrowskiego ob. Danutą Skorenko³, zamieszkałą w Katowicach, będącą figurantką Wydziału V MSW w Katowicach.

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^b Cyfra wpisana odręcznie.

^c Znak sprawy wpisany odręcznie.

¹ Adam Nikodem (ur. 1946) – pracownik Kombinatu Budowlanego w Chorzowie (1976–1983) i Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Wodociągowo-Kanalizacyjnego w Katowicach Oddział w Bytomiu (1984–1988), działacz Solidarności, kolporter wydawnictw opozycyjnych, prowadził w mieszkaniu bibliotekę wydawnictw niezależnych (1982–1989), aresztowany w 1983 r., zwolniony w 1984 r.

² Anna Nikodem-Przekupień (ur. 1948) – inspektor techniczny w Wojewódzkiej Spółdzielni Mieszkaniowej w Katowicach (1980–1984), wiceprzewodnicząca KZ Solidarności w spółdzielni, kolporterka wydawnictw podziemnych (1982–1989), członek MKK Regionu Śląsko-Dąbrowskiego (1982–1983), aresztowana w 1983 r., zwolniona w 1984 r., od 1989 r. członek UPR.

³ Danuta Skorenko (1940–2000) – pracownik I Oddziału PZU w Katowicach (1979–1982), przewodnicząca KZ Solidarności w oddziale (1980–1981), założycielka MKK w Katowicach, w ukryciu (1982–1983), aresztowana

Oprócz tych osób figurant utrzymywał i nadal utrzymuje kontakty z innymi byłymi działaczami zlikwidowanej MKK NSZZ „Solidarność”, jak również z działaczem byłych nielegalnych struktur z terenu Bielska-Białej, Krakowa i Częstochowy.

Aktualnie część z tych kontaktów jest zerwana z uwagi na częściową emigrację polityczną tych osób do k[rajów] k[apitalistycznych].

W okresie od 9 VIII 1987 r. do 6 IX 1987 r. nasz figurant przebywał na terenie RFN, gdzie wyjechał na zaproszenie swojego wujka Waława Nikodem, zam. 8034 Germering, Waldemarstr[asse] 1, wraz ze swym synem Dominikiem.

Przebywając na terenie RFN, legitymował się paszportem seria i nr PL 358952, wydanym przez Naczelnika Wydziału Paszportów w Katowicach dnia 13 VII 1987 r.

Jego wyjazd do RFN został przez nas wykorzystany operacyjnie. W toku rewizji, jaką dokonano mu na punkcie granicznym w Zgorzelcu, ujawniono szereg notatek i adresów, z których wykonano fotokopie. Ponadto figurant przy wjeździe do kraju, na zgłoszeniu dewizowym, zadeklarował przywóz środków dewizowych o sumie 4150 dolarów USA i 3410 marek zachodnich. Oprócz pieniędzy do kraju przywiózł także samochód osobowy marki Audi 100 oraz mikrokomputer wraz z oprzyrządowaniem.

Uzyskane informacje operacyjne wskazują, iż na terenie RFN nasz figurant miał podjąć pracę zarobkową, którą załatwić miał mu wymieniony już wujek Waław. Praca ta miała polegać na montażu okien i drzwi w budujących się domach, przy wynagrodzeniu 15 marek na godzinę.

Kupno samochodu Audi 100 (rok produkcji 1978–1979) miało kosztować naszego figuranta sumę 1400 marek. Wiadome nam jest, iż wujek naszego figuranta to osoba skąpa i daleka od dawania różnego rodzaju drogich prezentów, tym bardziej w żywej gotówce.

Figurant obecnie ubiega się o zmniejszenie cła za wwieziony samochód, usiłując zarejestrować go na nazwisko matki Walentyny Nikodem, która jest członkiem ZBoWiD⁴, mówiąc wśród swoich znajomych, że nie ma tak dużej sumy.

W kontekście powyższego oraz analizy uzyskanych materiałów operacyjnych z granicy (głównie notatki różnego rodzaju obliczeń finansowych w walutach wymienialnych, których fotokopie załączamy) sądzimy, iż nasz figurant nie mógł zarobić własną pracą tak dużej sumy pieniędzy, a stał się pośrednikiem lub kurierem do przywozu określonej sumy do kraju, przeznaczonej na nielegalną działalność opozycyjną.

Powyższą informację przekazujemy do wykorzystania i równocześnie prosimy o udzielenie odpowiedzi, czy z posiadanych przez Was materiałów nie wynika, iż nasz figurant mógł być kurierem przewożącym środki płatnicze przeznaczone na nielegalną działalność w kraju, oraz czy prowadzone przez niego rozliczenia finansowe nie mają związku z działalnością zagranicznych ekspozytur byłego NSZZ „Solidarność”.

w 1983 r., zwolniona w 1984 r., ponownie aresztowana w 1985 r., skazana w 1986 r. na 2,5 roku więzienia, zwolniona na mocy amnestii we wrześniu 1986 r., współpracowniczka Komisji Interwencji i Praworządności Solidarności (1987–1989), członek RKW Regionu Śląsko-Dąbrowskiego (1988–1990).

⁴ ZBoWiD – Związek Bojowników o Wolność i Demokrację, podporządkowana PZPR organizacja kombatancka założona w 1949 r., przekształcona w 1990 r. w działający do dziś Związek Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych.

Załącznik: 2 komplety po 3 zdjęcia nierozszyfrowanych rozliczeń finansowych figuranta sprawy krypt[onim] „Dyzma”^d.

Wykonano w 2 egz. M.N.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

L.dz. masz. 001207^f/87

ⁱZastępca szefa
Miejskiego Urzędu Spraw Wewnętrznych
ds. Służby Bezpieczeństwa
w Bytomiu, woj. katowickie
płk Zygmunt Mistrzак^{e5}

Warszawa, 28^g I 1988 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 2^h

Naczelnik Wydziału V
Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych
w Katowicach
mjr S[ławomir] Rejdak⁶

W nawiązaniu do Waszego pisma o nr CB-002250/87 z dnia 15 X 1987 r. informujemy, iż z posiadanych przez nas materiałów nie wynika, aby figurant prowadzonej przez Was sprawy krypt[onim] „Dyzma” mógł być kurierem przewożącym środki płatnicze przeznaczone dla podziemia w kraju, a rozliczenia finansowe miałyby związek z działalnością zagranicznych ekspozytur b[yłego] NSZZ „S[olidarność]”.

Zwłoka w udzieleniu odpowiedzi na Wasze pismo spowodowana była dokonywanymi sprawdzeniami w Dep[artamencie] I MSW.

Z[astęp]ca naczelnika Wydz[iału] III
Dep[artamentu] V MSW
mjr Henryk Nikodemⁱ

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

T.S./K.W.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 5, k. 23–25, 27, mps.

^d Załączniki nie są publikowane.

^{e-e} Wpis w formie pieczęci z nadpisany odręcznym podpisem.

^{f-f} Wpisano odręcznie.

^{g-g} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-00122/88.

^h Cyfra wpisana odręcznie.

ⁱ Powyżej odręczny podpis.

⁵ Zygmunt Mistrzак – zastępca komendanta ds. SB KM MO, następnie szefa MUSW w Bytomiu (1983–1990).

⁶ Sławomir Rejdak – kursant Wyższej Szkoły KGB w Moskwie (1983), zastępca naczelnika Wydziału V-1 (1984–1987), następnie naczelnik Wydziału V WUSW w Katowicach (1987–1989).

Nr 102

1987 październik 21, Olsztyn – Pismo naczelnika Wydziału V WUSW w Olsztynie do naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w sprawie rozpracowywania kanału przetrzutowego Solidarności z Warszawy do Brukseli, tajne

^aWojewódzki Urząd
Spraw Wewnętrznych
w Olsztynie^a
08 L.dz. CA-III-01336/87^d

Olsztyn, 21 X 1987 r.^b
Tajne
Egz. nr 1^c

Naczelnik Wydziału III Departamentu V MSW
w Warszawie

Wydział V prowadzi sprawę operacyjnego sprawdzenia kryptonim „Norweg”, nr 18476, dot[ycząca] przetrzutu materiałów z Warszawy za pośrednictwem Hławy do Biura Koordynacyjnego S[olidarności] w Brukseli *via* Norwegia. Z poczynionych ustaleń wynika, iż osobą z Warszawy, która dostarczyła materiały, jest Joanna „Wierzbicka”¹. Wierzbicka jest matką Aleksandra Rusieckiego², byłego bądź aktualnego figuranta s[praw]y o[peracyjnego] s[prawdzenia] kryptonim „Kurs”, prowadzonej przez Wasz wydział. W tej sytuacji prosimy o podanie bliższych danych i informacji o Joannie Wierzbickiej, gdyż dysponujemy jedynie imieniem i nazwiskiem.

Naczelnik Wydziału V
WUSW w Olsztynie
ppłk inż. L[eszek] Dubiniecki³

Wyk[onano] 2 egz. L.D./J.L.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Druk nr 665/87

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 5, k. 69, mps.

^{a-a} *Wpis w formie pieczęci z godłem.*

^b *Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-02486/88.*

^c *Cyfra wpisana odręcznie.*

^d *Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek Tow. por. Bisiński: Pr[oszę] porozumieć się z tow. kpt. [nazwisko nieczytelne], data 87.10.23 i nieczytelny podpis.*

^{e-e} *Podkreślono odręcznie.*

^f *Powyżej odręczny podpis.*

¹ Joanna Wierzbicka-Rusiecka (ur. 1934) – rusycystka, reżyserka; współpracownik telewizji (1969–1986), współzałożycielka i redaktorka pisma dla internowanych „Skrót” (1982) oraz pism „AIS” (1983–1984) i „KAT” (1984–1986), aresztowana w 1986 r., skazana na 1,5 roku więzienia, zwolniona na mocy amnestii we wrześniu 1986 r., organizatorka tajnych szkoleń drukarskich w 1988 r., działaczka Solidarności Ziemi Grajewskiej (1989–1992).

² Aleksander Rusiecki – działacz Solidarności Walczącej.

³ Leszek Dubiniecki (ur. 1939) – zastępca naczelnika (1982–1987), następnie naczelnik Wydziału V KW MO/WUSW w Olsztynie (1987–1989).

1989 kwiecień 28, Warszawa – Pismo dyrektora Biura Studiów SB MSW do dyrektora Departamentu I MSW w sprawie zaangażowania Polonii australijskiej w kampanię wyborczą, tajne specjalnego znaczenia

^aMinisterstwo Spraw Wewnętrznych^a
317 L.dz. SK-III-00206/89^c

Warszawa, dnia ^b28^b IV 1989 r.
Tajne specjalnego znaczenia
Egz. nr 1^d

Dyrektor Departamentu I
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Tow. gen. bryg. Z[dzisław] Sarewicz

W nawiązaniu do informacji l.dz. OCH-0489/89 z dnia 28 kwietnia br. uprzejmie informuję, że z Komitetem Obywatelskim Solidarności w Warszawie nawiązał kontakt ^eHenry Sikora^{e1}, zamieszkały aktualnie w Sydney^f – Australia.

Sikora poinformował, że są zainteresowani propozycjami ze strony Solidarności, jeśli chodzi o udział Polonii w nadchodzących wyborach² w placówkach konsularnych i dyplomatycznych. Interesował się, czy przewidywane jest przesyłanie upoważnień dla mężów zaufania do placówek dyplomatycznych i konsularnych dla kogoś. Przedstawiciel Biura Wyborczego S[olidarności] stwierdził, że byłoby radzi, gdyby tam znalazł się ktoś, kto ma czystą postawę moralną i mógłby zostać mężem zaufania Solidarności przy tamtejszych urnach wyborczych. Jeśli Sikora chce otrzymać takie upoważnienie, to musi jak najszybciej podać teleksem lub telegrafem, kto to jest.

Sikora podał nazwiska 2 mężów zaufania: dr Jędrzej Krakowski³ z ambasady polskiej w Canberze; Henry Sikora z Sydney, który od 4 lat prowadzi Biuro Solidarności z upoważnienia Jerzego Milewskiego.

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^{b-b} Wpisano odręcznie.

^c Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej dwa odręczne dopiski: nieczytelny z datą 29.04.89 oraz Ksera dla Wyd[ziału] XI z datą 89.05.02 i nieczytelnym podpisem.

^d Cyfra wpisana odręcznie.

^{e-e} Podkreślono odręcznie i zaznaczono złotym flamastrem.

^f Wyraz zaznaczony złotym flamastrem.

¹ Henryk Sikora (ur. 1952) – górnik; współorganizator strajku w KWK „Lenin” w Mysłowicach-Wesołej we wrześniu 1980 r., wiceprzewodniczący KZ Solidarności w kopalni, członek Międzyzakładowej Komisji Robotniczej – Komisji Założycielskiej Solidarności w Jastrzębiu, delegat na I i II WZD Regionu Śląsko-Dąbrowskiego, od 14 XII 1981 r. w ukryciu, internowany w lutym 1982 r., następnie aresztowany i skazany na 3 lata więzienia, zwolniony w 1983 r., na emigracji w Australii (1984–2003), kierownik Biura Informacyjnego Solidarności w Australii (1985–1991), członek Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli (1988–1990), w 1989 r. pełnomocnik KO w kampanii wyborczej w Australii.

² Chodzi o częściowo demokratyczne wybory do Sejmu i Senatu PRL z czerwca 1989 r. W czasie kampanii Polonia w wielu krajach organizowała komitety wyborcze (obywatelskie, społeczne) Solidarności, na wzór Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” powołanego w grudniu 1988 r. w Warszawie.

³ Jędrzej Krakowski (ur. 1940) – ekonomista, dyplomata; wiceprzewodniczący KZ Solidarności w Akademii Ekonomicznej w Katowicach (1980–1981), doradca na I KZD, w stanie wojennym internowany, pracownik naukowy

Sikora zapewnił, że w najbliższych dniach na konto Biura Wyborczego S[olidarności] wpłynie kilkutyśięczna kwota pieniężna. Ponadto poinformował, że dla zapewnienia łączności z Biurem Wyborczym S[olidarności] w kraju został uruchomiony w Sydney teleks nr 1-76-770.

Z Biurem Wyborczym S[olidarności] skontaktował się również ^gJacek Cedrowski^g z Radia „Solidarność” w Paryżu^h, który poinformował, że wspólnie z Piotrem Chruszczyńskim organizują na terenie Francji kampanię wyborczą Solidarności. Zakładany przez nich komitet obywatelski ma otrzymać upoważnienie z Warszawy, po czym wyśtąpi o przyznanie miejsc w komisjach wyborczych działających w konsulatach oraz ustanowienie mężów zaufania S[olidarności]. W ocenie Cedrowskiego na cztery polskie placówki konsularne we Francji S[olidarności] może liczyć bez problemu na Paryż i Lille, ponieważ ma tam swoich ludzi.

W przypadku, gdyby S[olidarności] nie pozwolono wprowadzić do komisji wyborczych własnych członków oraz mężów zaufania, zorganizowane zostanie niezależne głosowanie kontrolne, wykorzystujące pobyt we Francji ok. 200 tys. obywateli polskich, a więc siłę, z którą trzeba się liczyć.

Cedrowski ma skontaktować się również z Barbarą Malak⁴ z Amsterdamu jako osobą nadzorującą powstawanie Wyborczych Komitetów Obywatelskich Solidarności w innych krajach Europy oraz w USA.

ⁱDyrektor Biura Studiów
Służby Bezpieczeństwa MSW
płk Adam Malikⁱ⁵

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Oprac[owanie] A.B./druk E.M.

L.dz. masz. 81/89

Źródło: AIPN, 0449/53, t. 8, k. 19–20, mps.

Research School of Social Sciences in The Australian National University in Canberze (1984–1989), członek zarządu The Australian „Solidarity with Poland” Fund (1987–1989), ambasador w Korei Południowej (1990–1994), dyrektor Ośrodka Studiów Europejskich Uniwersytetu Śląskiego (1996–2005).

^{g-g} *Podkreślono odręcznie i zaznaczono żółtym flamastrem. Brzmienie nazwiska niepewne.*

^h *Wyraz zaznaczony żółtym flamastrem.*

ⁱ⁻ⁱ *Wpis w formie pieczęci z nadpisany odręcznym podpisem.*

⁴ Barbara Malak – psycholog; przewodnicząca Solidarności na Wydziale Psychologii UW, w stanie wojennym internowana, następnie członek podziemnej Rady Ogólnej Społecznego Komitetu Nauki, członek Biura Informacyjnego Solidarności w Amsterdamie, rzecznik Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Holandii (1989–1991).

⁵ Adam Malik (ur. 1928) – dyrektor Biura Studiów (i Analiz) MSW (1985–1990).

1989 maj 15, Warszawa – Pismo dyrektora Departamentu III MSW do dyrektora Departamentu I MSW informujące o powstaniu w Australii Komitetu Społecznego Solidarności ds. Wyborów, tajne

^aMinisterstwo Spraw Wewnętrznych^a
121 L.dz. OE-I-0647/89^b

Warszawa, dnia 15 V 1989 r.

Tajne
Egz. nr 1^c

Dyrektor Departamentu I
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Tow. gen. bryg. Z[dzisław] Sarewicz

Uprzejmie informuję, iż Wojciech Maziarski¹, pełniący funkcję redaktora naczelnego Serwisu Informacyjnego Solidarności, otrzymał od Henryka Sikory z Australii komunikat powstałego tam w dniu 8 maja br. Komitetu Społecznego Solidarności ds. Wyborów. Jednocześnie H[enryk] Sikora poinformował, iż przedstawiciele Biura Informacyjnego NSZZ „Solidarność” (Henryk Sikora, Grzegorz Długi² i Jarosław Gąsiorek) przeprowadzili rozmowy z konsulem generalnym PRL Franciszkiem^f Ciasiem, proponując utworzenie punktów wyborczych poza konsulem i poza ambasadą, nie uzyskując zgody.

W załączeniu przesyłam do ew[entualnego] wykorzystania służbowego treść przekazanego komunikatu^d.

Dyrektor Departamentu III MSW
gen. bryg. Krzysztof Majchrowski^{e3}

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 – adresat

Egz. nr 2 – aa

Opr[acowanie] W.K.

Druk E.L.

Nr ks. masz. 0149/89

Źródło: AIPN, 0449/53, t. 8, k. 16–18.

^{a-a} Wpis w formie pieczęci z godłem.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej dwa nieczytelne dopiski odręczne z nazwiskami funkcjonariuszy.

^c Cyfra wpisana odręcznie. Z prawej strony odręczny dopisek T-Dep[artament] III, data 89.06.20 i nieczytelny podpis.

^d Załącznik nie jest publikowany.

^e Powyżej odręczny podpis.

^f W dokumencie Franciszkiem. Kazimierz Cias – konsul generalny PRL w Sydney w drugiej połowie lat osiemdziesiątych.

¹ Wojciech Maziarski (ur. 1960) – dziennikarz; współredaktor podziemnego pisma „Obóz”, założyciel i szef „Serwisu Informacyjnego »Solidarności«” (1988–1989), korespondent sekcji polskiej BBC (1990–1991), dziennikarz „Gazety Wyborczej” (1991–2001), od 2009 r. redaktor naczelny „Newsweek Polska”.

² Grzegorz Długi (ur. 1955) – prawnik; od 1976 r. kolporter pism drugiego obiegu, członek KZ Solidarności przy Sądzie Wojewódzkim w Katowicach, w stanie wojennym internowany, w 1982 r. członek RKW Regionu Śląsko-Dąbrowskiego, ponownie internowany, w 1982 r. aresztowany, w 1983 r. uniewinniony, wielokrotnie zatrzymywany (1983–1986), na studiach w Australii (1986–1991), pracownik Biura Informacyjnego Solidarności w Sydney (1986–1990), radca Ambasady RP w Chicago i Waszyngtonie (1991–1997).

³ Krzysztof Majchrowski (ur. 1929) – zastępca dyrektora (1985–1987), następnie dyrektor Departamentu III MSW (1987–1989), dyrektor Departamentu Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa MSW (1989–1990).

INFORMACJE WYWIADOWCZE DEPARTAMENTU I MSW

Nr 105

1981 lipiec 7, Warszawa – Informacja na temat niektórych aspektów kontaktów międzynarodowych Solidarności, tajne

^aMinisterstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)^a
L.dz. OCH 0691/81

Warszawa, dnia 7 lipca 1981 r.^b
Tajne
Egz. nr 13^c

Informacja^d

dotyczy: niektórych aspektów kontaktów międzynarodowych NSZZ „Solidarność”

W kontaktach z delegacjami NSZZ „Solidarność” przebywającymi ostatnio m.in. w Wielkiej Brytanii i [we] Włoszech uwaga przedstawicieli zachodnich ośrodków decyzyjnych koncentruje się na przygotowaniach do zjazdu NSZZ „Solidarność”, szczególnie w aspekcie określenia politycznego charakteru związku oraz jego aktywności międzynarodowej.

Poniżej prezentujemy oceny przekazywane na ten temat przez reprezentantów NSZZ „Solidarność”, m.in. przedstawicielom brytyjskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz brytyjskich i włoskich związków zawodowych.

Problematyka wewnętrzna:

Dotychczasowe prace przygotowawcze wskazują, iż I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność” zdominowany zostanie przez orędowników stanowiska, w którym akcentowane będą m.in. następujące poglądy:

– NSZZ „Solidarność” nie kwestionuje Konstytucji PRL i uprzywilejowanej roli PZPR. Zastrzegają sobie jednak prawo do posiadania sojuszników wśród partii, które mogą powstać na bazie KSS „KOR” i innych nurtów politycznych^e. Mechanizmy łączące NSZZ „Solidarność” z partiami politycznymi mają być zbliżone do modelu stosunków TUC z Partią Pracy¹;

^{a-a} *Wpis w formie pieczęci.*

^b *Data wstemplowana.*

^c *Poniżej nieczytelny dopisek odręczny i podpis.*

^d *Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik Otrzymują: Tow. Grabski, Tow. Waszczuk, Tow. Cypryński, Tow. Kurowski, Tow. Ciosek, Tow. Czyrek, Tow. Milewski, Tow. Atlas, Tow. W. Piątkowski, Tow. Krzysztoporski, Tow. Pożoga, Tow. Stachura, Tow. Ciastoń, Tow. Walczyński, Tow. Chomętowski.*

^e *Tak w tekście.*

¹ NSZZ „Solidarność” zwrócił się do TUC o pilne przekazanie materiałów i ewentualne przeprowadzenie konsultacji na ten temat [*przypis w dokumencie*].

Partia Pracy (Labour Party) – brytyjskie ugrupowanie polityczne o profilu socjaldemokratycznym założone w 1900 r.

– prawo NSZZ „Solidarność” do wypowiedzania się i działania w sferze politycznej podyktowane jest koniecznością obrony przez związek zawodowy robotników i ludzi pracy bez względu na charakter ustroju społecznego. Prawo to musi być egzekwowane od rządu, który w trudnym dla siebie okresie uznał je, włączając NSZZ „Solidarność” w rozwiązywanie szeregu istotnych kwestii o jednoznacznym wydźwięku politycznym.

W zakresie problematyki wewnętrznej NSZZ „Solidarność” będzie koncentrować swoje działania w bieżącym roku na:

- poszerzaniu wpływów we wszystkich środowiskach i lansowaniu taktyki działania przy pomocy działaczy KSS „KOR”;
- kontynuowaniu procesu rozbudowy struktur dwuwładzy, przy utrzymaniu dotychczasowych ogólnych zasad ustrojowych i sojuszu z ZSRR, co będzie stanowić jeden z czynników minimalizujących możliwość interwencji ZSRR.

Kontakty międzynarodowe:

NSZZ „Solidarność” stoi przed koniecznością zbudowania sprawnej sieci reprezentantów NSZZ „Solidarność” w krajach zachodnich oraz usprawnienia systemu kontaktów z organizacjami na Zachodzie popierającymi związek. W działalności zagranicznej NSZZ „Solidarność” muszą być uwzględnione:

- zasada „równego dystansu” stosunków związku z Zachodem i ZSRR;
- idea utrzymywania kontaktów z tymi organizacjami, które w sposób jawny i bez warunków wstępnych popierają związek.

Działania związku winny zmierzać do zaakceptowania przez władze nieograniczonych kontaktów działaczy politycznych związanych z NSZZ „Solidarność” z instytucjami na Zachodzie i wszystkimi organizacjami emigracyjnymi, w tym również odbudowy oficjalnych więzi między tradycyjnymi partiami politycznymi na emigracji a przedstawicielami ruchów inicjatywnych pracującymi nad odbudową tych partii w kraju.

NSZZ „Solidarność” widzi możliwość wykorzystania w odpowiednim momencie swoich wpływów w dyskusji z partnerami zachodnimi nad kwestiami ewentualnego finansowania kredytów dla Polski i zatrudnienia polskich bezrobotnych w niektórych krajach Europy Zachodniej.

W zacieśnieniu dotychczasowych kontaktów z MSZ w sprawach działalności związku za granicą NSZZ „Solidarność” upatruje możliwość przedyskutowania w odpowiednim momencie i uzyskania akceptacji całokształtu działalności międzynarodowej związku. Natomiast w kontaktach z placówkami zagranicznymi PRL zamierza prowadzić politykę ich izolacji od imprez organizowanych przez organizacje zachodnie, gdyż na placówkach rolę wiodącą odgrywają orędownicy idei konfrontacji z NSZZ „Solidarność”, podatni na sugestie i polecenia KC PZPR, MON.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
gen. bryg. J[an] Słowikowski^f

768/81-B.G./K.Ł.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 1–3, mps.

^f Powyżej odręczny podpis.

1981 grudzień 31, Warszawa – Informacja na temat kampanii prosolidarnościowej w Szwecji, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I Wydział Informacyjny
L.dz. OCH 01582/81^b

Warszawa, dnia 31 XII 1981 r.^a
Tajne
Egz. nr 1^c

Informacja

dotyczy: propagandowej kampanii „prosolidarnościowej” w Szwecji^d

W Sztokholmie, w centrum miasta, otwarto Biuro Informacyjne Solidarności. Prowadzona jest równolegle intensywne akcja plakatowo-ulotkowa na rzecz zbiórki funduszy na finansowanie działalności KPN, Solidarności i innych nielegalnych organizacji antysocjalistycznych w Polsce. Szwedzkie związki zawodowe dążą usilnie do wysłania swej delegacji do Polski w celu nawiązania kontaktu z L[echem] ^eWałęsą i innymi działaczami Solidarności.

W dzienniku „Expressen”¹ opublikowano wywiad z ^eAgnieszka Holland², w którym przedstawiła ona m.in. następujące tezy:

– Polska znajduje się pod okupacją, która w niczym nie różni się od okupacji hitlerowskiej;

– sytuację w Polsce można jedynie porównywać z Chile [Augusto] Pinocheta³; władze wojskowe Polski aresztowały 50 tys. osób, z których część wywieziono do ZSRR;

– Polska stała się gettem w środku Europy.

Treści wywiadu A[gnieszki] Holland dla „Expressen” zostały szeroko wykorzystane przez inne gazety szwedzkie jako ilustracja doniesień o rozwoju sytuacji w Polsce po wprowadzeniu stanu wojennego.

Naczelnik Wydziału [Informacyjnego
Departamentu I MSW]^f

2144/81-M.P./G.K.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 6, k. 84–85, mps.

^a Data wstemplowana.

^b Numer sprawy wpisany odręcznie. Z prawej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-I-03670/81.

^c Cyfra wpisana odręcznie.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymuje:** tow. Zyglar, dalej trzy nieczytelne nazwiska i odręczny podpis.

^{e-e} Podkreślono odręcznie.

^f Poniżej nieczytelny podpis.

¹ „Expressen” – szwedzki dziennik o charakterze bulwarowym założony w 1944 r.

² Agnieszka Holland (ur. 1948) – reżyserka, scenarzystka; absolwentka Praskiej Szkoły Filmowej (1971), od 1981 r. przebywa i pracuje głównie na Zachodzie.

³ Augusto Pinochet (1915–2006) – polityk; prezydent Chile (1974–1990), przywódca junty wojskowej, do władzy doszedł we wrześniu 1973 r. w wyniku puczu wojskowego.

1981 grudeń 31, Warszawa – Informacja na temat programu działań organizacji Solidarité France-Pologne, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I Wydział Informacyjny
L.dz. OCH 01577/81^b

Warszawa, dnia 31 XII 1981 r.^a
Tajne

Informacja

dotyczy: programu działalności Solidarité France-Pologne¹

Organizacja Solidarność Francji z Polską opracowała program działania na najbliższy okres. Zgodnie z tym programem organizacja ta zamierza:

- organizować lokalne komitety celem zbierania pieniędzy na finansowanie grup oporu Solidarności w Polsce oraz prowadzenie propagandy przeciwko „reżimowi w PRL”;
- utrzymywać łączność z krótkofalowcami w Polsce celem zbierania informacji o sytuacji w kraju;
- zorganizować rozgłoszenie na Polskę;
- objąć patronat nad „więźniami i internowanymi” w PRL oraz ogłosić imienne listy represjonowanych;
- organizować „bliźniactwo” miast i organizacji polskich i francuskich;
- organizować demonstracje przed polskimi placówkami we Francji i wysyłać petycje do WRON².

Naczelnik Wydziału [Informacyjnego
Departamentu I MSW]^d

2148/81-S.K./E.Sz.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 33, mps.

^a Data wstemplowana.

^b Numer sprawy wpisany odręcznie. Z prawej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-I-03667/81.

^c Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymuje:** tow. Zyglar i trzy nieczytelne nazwiska.

^d Poniżej nieczytelny podpis.

¹ Stowarzyszenie Solidarité France-Pologne powstało we wrześniu 1980 r. Na czele organizacji stanął Piotr Słonimski.

² WRON – Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego, pozakonstytucyjny organ władz PRL, funkcjonujący w czasie stanu wojennego (12 XII 1981 – 22 VII 1983). Na czele WRON stał gen. Wojciech Jaruzelski.

Nr 108

1982 styczeń 13, Warszawa – Informacja na temat zamiaru utworzenia na Zachodzie grup zbrojnych składających się z polskiej emigracji, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I Wydział Informacyjny
L.dz. OCH 081/82^b

Warszawa, dnia 13 I 1982 r.^a
Tajne
Egz. nr 1

Informacja

dotyczy: zamiaru utworzenia na Zachodzie zbrojnych grup składających się z polskiej emigracji^c

Wśród polskich ugrupowań emigracyjnych w USA wyrażany jest pogląd, że na Zachodzie, zwłaszcza w Nowym Jorku i Paryżu, podejmowane są próby organizowania polskich grup zbrojnych, które w sprzyjających okolicznościach mogłyby zostać przerzucone do Polski.

Ocenia się jednak, iż inicjatywa ta ma niewielkie szanse realizacji ze względu na trudności w znalezieniu sponsorów.

Naczelnik Wydziału [Informacyjnego
Departamentu I MSW]^d

63/82-S.K./E.S.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 8, mps.

^a Data wstemplowana. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-I-0129/82.

^b Numer sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek 98/I.

^c Na lewym marginesie odręczny dopisek N[aczelnik Wydziału] III i trzy nieczytelne podpisy. Poniżej wpisana na maszynie adnotacja **Otrzymuje:** Tow. Zyglar i odręczny dopisek Tow. Głąbiński, Tow. Strulichowski, nieczytelny podpis i data 21.01.82 r.

^d Poniżej nieczytelny podpis.

1982 styczeń 13, Warszawa – Informacja na temat utworzenia w Berlinie Zachodnim organizacji *Solidarność na Obczyźnie*, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I Wydział Informacyjny
L.dz. OCH 073/82^b

Warszawa, dnia 13 I 1982 r.^a
Tajne
Egz. nr 1^c

Informacja

dotyczy: utworzenia organizacji pn. *Solidarność na Obczyźnie* w Berlinie Zachodnim^d

W dniach 17–19 grudnia 1981 r. w Berlinie Zachodnim utworzono organizację *Solidarność na Obczyźnie*^{e1}. Grono założycieli składa się z ok. 10 osób, spośród których wyłoniono tzw. trójkę inicjatywną w składzie: Barbara Nowakowska-Drozdek (Łódź), Krzysztof Kasprzyk² (Gdańsk) – wyróżniający się aktywnością – i Krzysztof Wcisło³ (Łódź), któremu powierzono kierownictwo grupy. Publicznie organizacja ta poinformowała o swoim ukonstytuowaniu się na „prosolidarnościowym” wiece w Berlinie Zachodnim w dniu 19 grudnia 1981 r., zorganizowanym przez lewackie ugrupowanie pn. Initiative Solidarität mit *Solidarność*^e oraz część działaczy zachodniobermberskich związków zawodowych, członków i sympatyków tej grupy. „W zawiązaniu się *Solidarność* na Obczyźnie brał aktywny udział znany współpracownik zachodnich ośrodków dywersji ideologicznej Peter Raina^{e4}.”

„Zachodniobermberska *Solidarność* na Obczyźnie stawia sobie za cel zorganizowanie sieci tego typu grup, obejmującej teren RFN. Rozpoczęto już ewidencjonowanie członków NSZZ „*Solidarność*” przebywających w Berlinie Zachodnim i w RFN^e. Równolegle grupa zamierza występować z politycznymi oświadczeniami i relacjonować przebieg wydarzeń w Polsce na różnego rodzaju imprezach „prosolidarnościowych”, rozpoczynając tę działalność od ścisłej współpracy z Initiative Solidarität mit *Solidarność* i korzystając

^a Data wstemplowana. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-I-0132/82.

^b Numer sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] plk Kuca [?] Oczekuję na charakterystyki, odręczny podpis i data 14.01.82.

^c Cyfra wpisana odręcznie.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymuje:** Tow. Zyglar. Poniżej i powyżej rozdzielnika niezYTELNE odręczne dopiski.

^{e-e} Podkreślono odręcznie.

¹ Organizacja *Solidarność* na Obczyźnie w 1982 r. przekształciła się w Grupę Roboczą *Solidarność*.

² Krzysztof Kasprzyk (ur. 1946) – poeta, dziennikarz; uczestnik strajku w Stoczni Gdańskiej w sierpniu 1980 r., autor piosenek strajkowych *Postulat 22* i *Piosenka dla córki*, w lipcu 1981 r. wyjechał do RFN, gdzie pozostał do 1985 r., następnie osiedlił się w Toronto, kierownik Grupy Roboczej „*Solidarność*” w Berlinie Zachodnim (1982–1984), współzałożyciel i redaktor pisma „Przekazy” (1982–1984).

³ Krzysztof Wcisło – współzałożyciel i redaktor berlińskiego pisma „Przekazy” (1982–1984).

⁴ Peter Raina (ur. 1935) – historyk pochodzenia hinduskiego; mieszkał w Polsce (1962–1967), a następnie w Berlinie Zachodnim, działacz opozycyjny, współpracownik RWE, KOR, wydawnictwa NOW-a i *Solidarność*.

z pomocy P[etera] Rainy. Zdaniem P[etera] Rainy grupa winna możliwie najszybciej stać się także swego rodzaju centrum informacyjnym o tematyce polskiej. P[eter] Raina zadeklarował swą pomoc dla grupy w wydawaniu dwujęzycznego biuletynu informacyjnego. Należy się także spodziewać, iż grupa uzyska fundusze na swą działalność ze składek gromadzonych przez Initiative Solidarität mit Solidarność.

W załączeniu kopia ulotki Solidarności na Obczyźnie, kolportowana na wiecu w Berlinie Zachodnim w dniu 19 grudnia 1981 r., określająca bliżej oblicze i plany tej grupy⁵.

Naczelnik Wydziału [Informacyjnego
Departamentu I MSW]^f

27/82-M.P./E.S.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 120–121, mps.

^f Poniżej nieczytelny podpis.

⁵ Ulotka się nie zachowała.

Nr 110

1982 styczeń 18, Warszawa – Informacja na temat wystąpienia Zbigniewa Kowalewskiego na wiecu prosolidarnościowym w Madrycie, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I Wydział Informacyjny^b

Warszawa, dnia 18 I 1982 r.^a
Tajne
Egz. nr ...^c

Informacja

dotyczy: wystąpienia Zbigniewa Kowalewskiego na „prosolidarnościowym” wiecu w Madrycie^d

Uzyskaliśmy informację, iż w dniu 13 stycznia 1982 r. na uniwersytecie w Madrycie, na wiecu zorganizowanym przez komunistyczne i socjalistyczne organizacje związkowe oraz ugrupowania lewackie, główny referat wygłosił Zbigniew Kowalewski (Łódź), przebywający obecnie w Paryżu. W wystąpieniu swym Z[bigniew] Kowalewski, przedstawiając genezę powstania NSZZ „Solidarność” i apelując o zorganizowanie oporu wobec „dyktatury wojskowej” w Polsce, eksponował następujące tezy:

- sytuacja w Polsce jest sprawą międzynarodową;
- nieudolność działania PZPR w sferze ekonomicznej i społecznej;
- Solidarność nie zamierzała przejmować władzy, chciała jedynie urzeczywistnić konstytucyjną zasadę, iż „władza należy do ludzi pracy”;
- stan wojenny w Polsce był przygotowywany przez „nomenklaturę” już od początku 1981 r. Solidarność, nie przewidując takiego obrotu sprawy, nastawiła się na parlamentarną drogę przemian i wywieranie w tym kierunku nacisków na sejm;
- błędem Solidarności była wiara w siłę strajków – związek preferował pasywne formy walki politycznej.

Z[bigniew] Kowalewski w swym wystąpieniu na wiecu nie poruszał spraw z zakresu stosunków polsko-radzieckich, nie wspominał o roli Kościoła, unikając szczegółów, przedstawiał poruszane problemy w kategoriach ogólnych.

Naczelnik Wydziału [Informacyjnego
Departamentu I MSW]^e

106/82-M.P./E.S.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 6, k. 99–100, mps.

^a Data wstemplowana.

^b Poniżej nieczytelny dopisek i data 21 I 82.

^c Cyfry nie wpisano.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymuje:** Tow. Zyglar. Poniżej nieczytelny dopisek i data 20.01.82 r.

^e Brak podpisu.

1982 marzec 3, Warszawa – Informacja na temat działalności emigracyjnych struktur solidarnościowych na Zachodzie, tajne

Warszawa, 3 III 1982 r.
Tajne

Informacja

dotyczy: niektórych aspektów antypolskich działań na Zachodzie^a

Utworzenie w Monachium organizacji pn. Solidarność II

W ostatnich dniach stycznia br. w Monachium powstała organizacja Solidarność II. W jej skład wchodzi członkowie i działacze Solidarności przebywający w RFN – m.in. Krzysztof Banasik (Nowa Huta) i Jerzy Jankowski („Cegielski”-Poznań), którzy kilkakrotnie odwiedzali siedzibę RWE w Monachium.

Powstanie i działalność Solidarności II wiąże się z działalnością Klubu Wolnej Myśli Demokratycznej w Monachium, zorganizowanego przez przewodniczącego PPS w RFN T[adeusza] Podgórskiego. Przeprowadzono dotychczas dwa spotkania klubowe dla Polaków przebywających w RFN, w tym jedno z udziałem przedstawicieli RWE – [Zbigniewa] Lewickiego¹, [Jeremiego] Sadowskiego² i [Wiesława] Wawrzyniaka³. Uczestnicy tego spotkania, w tym członkowie Solidarności II, przypuścili ostry atak na RWE i T[adeusza] Podgórskiego, domagając się, by zwłaszcza ta rozgłośnia traktowała „uchodźców politycznych” z Polski jako „siłę polityczną na emigracji”. Uczestnicy spotkania zarzucili także RWE brak obiektywizmu w ocenie sytuacji politycznej w Polsce i zbyt małe zainteresowanie „uchodźcami”.

Belgia

Działalność członków Solidarności w Belgii

Belgia staje się, obok Szwecji, USA, Francji i Szwajcarii, terenem najbardziej aktywnych działań przebywających na Zachodzie członków Solidarności, co wynika zarówno z istniejących w tym kraju korzystnych warunków dla tego typu działalności, jak i z pomocy, jakiej udzielają członkom Solidarności belgijskie związki zawodowe oraz usytuowana w Brukseli centrala Światowej Konfederacji Pracy (CMT)⁴. Sytuacja taka

^a *Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik Otrzymują:* Tow. Jaruzelski, Tow. Czyrek, Tow. Milewski, Tow. Olszowski, Tow. Kiszczak, Tow. Siwicki, Tow. Rakowski, Tow. Ciosek, Tow. Atlas, Tow. Stachura, Tow. Ciastoń, Tow. Pożoga, Tow. Słowikowski, Tow. Sarewicz, Tow. Sasin, Tow. Szarszewski, Tow. Walczyński, Tow. Chomętowski, Tow. Misztal.

¹ Zbigniew Lewicki (ur. 1945) – amerykańista; od 1973 r. pracownik naukowy Wydziału Filologii Obcych, następnie Neofilologii UW, współpracownik RWE, dyrektor Departamentu Ameryki MSZ (1990–1995).

² Jeremi Sadowski – członek redakcji „Res Publici” (1979–1981), współpracownik RWE.

³ Wiesław Wawrzyniak – współpracownik RWE, obecnie korespondent i publicysta Polskiego Radia w Berlinie.

⁴ Światowa Konfederacja Pracy (World Confederation of Labour, WCL; Confédération Mondiale du Travail, CMT) – międzynarodowa struktura związkowa o korzeniach chrześcijańskich, powstała w 1920 r. jako Międzynarodowa

spowodowała, iż rozpoczęto przygotowania do zorganizowania w Brukseli wyposażonego we własny lokal ośrodka koordynacyjnego dla działających poza granicami kraju członków Solidarności.

Najbardziej aktywnymi na terenie Belgii są: K[rystyna] Ruchniewicz i J[ózef] Przybylski. K[rystyna] Ruchniewicz, która odwiedziła już wszystkie większe ośrodki działania członków Solidarności, a także brała udział w spotkaniu z papieżem, oceniana jest na Zachodzie jako doświadczony działacz Solidarności, posiadający już duże wpływy w wielu krajach zachodnich.

Kanada

1. Aktywność Z[ygmunta] Przetakiewicza

Z[ygmunt] Przetakiewicz, który po likwidacji stworzonego przez niego biura Solidarności w Nowym Jorku przybył do Toronto, gdzie otrzymał prawo pobytu na okres 12 miesięcy. Przy pomocy centrali związkowej Canadian Labour Congress (przydzieliła mu biuro w swoim lokalu związkowym) rozpoczął działalność jako przedstawiciel Solidarności na Kanadę. Bierze on czynny udział w demonstracjach organizowanych przed konsulatem PRL w Toronto, udziela licznych wywiadów szkalujących obecne władze PRL, a także próbował zorganizować strajki na polskich statkach rybackich zawijających do portu w Vancouver.

2. Działalność organizacji Solidarność i Niepodległość

Aktywizuje swoją działalność powstała wiosną 1981 r. w Toronto organizacja Solidarność i Niepodległość. Grupa ta, której prezesem jest Leszek Prusiński⁵, skupia głównie przedstawicieli ostatniej fali polskiej emigracji. Solidarność i Niepodległość stawia przed sobą następujące cele:

- działalność na rzecz uzyskania niepodległości Polski;
- oddziaływanie na władze kanadyjskie w kierunku politycznego i materialnego wspierania ruchu Solidarności;
- organizowanie współpracy pomiędzy kanadyjskimi związkami zawodowymi a Solidarnością;
- prowadzenie działalności propagandowej i dywersyjnej przeciwko obecnej władzy w Polsce oraz jej przedstawicielstwom w Kanadzie.

Organizacja weszła ostatnio w skład Kongresu Polonii Kanadyjskiej, co może przyczynić się do uzyskania przez nią większego niż dotychczas znaczenia w środowisku emigracji polskiej. Na grudniowym zebraniu honorowym gościem organizacji był czołowy działacz Solidarności Mirosław Chojecki.

Szwecja

Antypolskie seminarium w Sztokholmie

Organizacja Solidaritetskommitten⁶ jest inicjatorem zapowiedzianego na 6 marca br. w Sztokholmie seminarium pn. „Polska w cieniu junty”, w którym udział wezmą: Jakub

Konfederacja Chrześcijańskich Związków Zawodowych. Pod nazwą Światowa Konfederacja Pracy funkcjonowała w latach 1968–2006.

⁵ Leszek Prusiński – działacz polonijny w Kanadzie; kierownik organizacji Solidarność i Niepodległość (1981–1990), koordynator CSSO w Kanadzie (1983–1990), członek Kongresu Polonii Kanadyjskiej.

⁶ Prawdopodobnie chodzi o Kommitten för Polen Solidaritet – Komitet Wsparcia Solidarności, założony 20 XII 1981 r.

Święcicki⁷, Maria Lunderius, Henryk Rubinstein⁸, Jan Zagóra⁹, Hakan Larsson¹⁰ (sekretarz Związku Młodzieży Partii Centrum), Kristian Gerner¹¹ (historyk z Uniwersytetu w Lund), Maria Borowska¹², Kjell Albin Abrahamsson¹³ (Instytut Szwedzki).

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski^b

425/82-A.Z./E.S.

Źródło: AIPN, 0449/6, t. 6, k. 254–256, mps, rkps.

^b *Powyżej odręczny podpis.*

⁷ Jakub Święcicki (ur. 1948) – działacz polonijny; od 1972 r. na emigracji w Szwecji, prezes Rady Uchodźstwa Polskiego w Szwecji (1976–1977), współpracownik KOR i Solidarności, przedstawiciel Solidarności w Międzynarodowej Konferencji Związków Zawodowych w Brukseli, zastępca posła do Riksdagu (1988–1991).

⁸ Henryk Rubinstein – dziennikarz, filozof, działacz polonijny; w 1968 r. wyemigrował do Szwecji, założyciel firmy informatycznej Textalk (1988).

⁹ Jan Zagóra – działacz polonijny w Szwecji.

¹⁰ Hakan Larsson (ur. 1950) – szwedzki polityk, dziennikarz; członek Partii Centrum, poseł do Riksdagu (2002–2006).

¹¹ Kristian Gerner (ur. 1942) – historyk; pracownik naukowy uniwersytetów w Lund (1969–1987, od 2002) i Uppsali (1994–2002).

¹² Maria Borowska (1921–2001) – żona pisarza Tadeusza Borowskiego, więźniarka Oświęcimia, współpracownik Solidarności.

¹³ Kjell Albin Abrahamsson (1945) – dziennikarz, pisarz; wschodnioeuropejski korespondent szwedzkiego radia.

[1982 marzec 22?], Warszawa – Informacja na temat działalności emigracyjnych struktur solidarnościowych na Zachodzie (z załącznikiem), tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 0529/82^b

Warszawa, dnia [a]
Tajne
Egz. nr °15^c

Informacja^d

dotyczy: niektórych aspektów działań antypolskich na Zachodzie

Belgia, Szwecja, Włochy

Możliwości utworzenia tzw. Trybunału Russella¹ w sprawie Polski

Uzyskaliśmy informację, iż autor dwu głośnych i kontrowersyjnych biografii J[osipa] Tito², prof. Vladimir Dedijer³, czyni usilne starania na rzecz rozpatrzenia sprawy Polski przez specjalnie powołany w tym celu Trybunał Russella. V[ladimir] Dedijer był uprzednio przewodniczącym takiego trybunału w sprawie Wietnamu i honorowym przewodniczącym w sprawie Afganistanu. Obecnie zamierza on zorganizować pierwszą sesję Trybunału Russella. Rozmowy na ten temat V[ladimir] Dedijer będzie prowadził w końcu bm. ze szwedzkimi związkami zawodowymi (LO) w Sztokholmie oraz w Leuven w Belgii, gdzie miałyby też nastąpić skompletowanie składu sędziowskiego trybunału.

Berlin Zachodni

Utworzenie w Berlinie Zachodnim Komitetu Obrony Solidarności

W dniu 3 marca 1982 r. od zachodniobermberskiego Komitetu Popierania Wolnych i Niezależnych Związków Zawodowych odłączyła się sekcja polska, tworząc samodzielny Komitet Obrony Solidarności, pod kierownictwem Edwarda Klimczaka i Włodzimierza Nechamkisa⁴. W deklaracji ideowej tego tworu ujęte są następujące cele polityczne:

^a *Data nieczytelna. Poniżej nieczytelny odręczny dopisek, dwa podpisy i data 26.03.82.*

^b *Numer sprawy wpisany odręcznie.*

^{c-c} *Wpisano odręcznie i przekreślono.*

^d *Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik Otrzymują:* Tow. Jaruzelski, Tow. Barcikowski, Tow. Czyrek, Tow. Milewski, Tow. Olszowski, Tow. Kiszczak, Tow. Siwicki, Tow. Rakowski, Tow. Baryła, Tow. Atlas, Tow. Stachura, Tow. Ciastoń, Tow. Pożoga, Tow. Słowikowski, **Tow. Sasin**, Tow. Szarszewski, Tow. Walczyński, Tow. Chomętowski, Tow. Misztal.

¹ Trybunał Russella – Międzynarodowy Trybunał Zbrodni Wojennych, międzynarodowa pacyfistyczna organizacja społeczna założona w 1966 r. przez matematyka i filozofa Bertranda Russella (1872–1970) oraz filozofa Jeana Paula Sartre’a (1905–1980) w reakcji na przebieg wojny amerykańsko-wietnamskiej. Jej zadaniem było monitorowanie amerykańskiej polityki zagranicznej, a w późniejszych latach – również innych państw.

² Josip Broz Tito (1892–1980) – komunistyczny przywódca Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii (1945–1980).

³ Vladimir Dedijer (1913–1990) – jugosłowiański polityk, historyk; członek KC Komunistycznej Partii Jugosławii (1952–1954), prezydent sesji Trybunału Russella z 1966 r., autor biografii *Tito: The Story from Inside* (New York 1980).

⁴ Włodzimierz Nechamkis – dziennikarz, działacz polonijny w RFN; członek kierownictwa Komitetu Obrony Solidarności, członek redakcji „Przekazów” (1982–1984), współzałożyciel i redaktor pisma „Archipelag” (1983–1987).

- obrona „polskiej drogi do demokracji”;
- informowanie opinii publicznej o walce Solidarności w podziemiu;
- organizowanie akcji solidarności z Solidarnością i pomocy dla internowanych.

Komitet Obrony Solidarności zamierza realizować swe cele polityczne m.in. przez organizowanie demonstracji i wieców, wywieranie nacisków na DGB w sprawie opowiedzenia się tej organizacji związkowej za Solidarnością i obrony interesów Solidarności.

Dania

Organizacje antypolskie działające w Danii

W działalność prosolidarnościową na terenie Danii zaangażowane są m.in.:

1. Støttekonnte for polakherne^e (Komitet na rzecz Pomocy Polakom) – powstał na bazie Towarzystwa Duńsko-Polskiego. Działalnością organizacji kieruje powołany 27 stycznia 1982 r. 13-osobowy Komitet Koordynacyjny na czele z prof. K[ristine] Heltberg, dr. P. Kempem, W. Andrasenem. Zadaniem Komitetu Koordynacyjnego jest m.in.:

- powołanie grupy roboczej organizacji;
- udzielanie pomocy humanitarnej zarówno „uciekinierom”, jak i Polakom w kraju;
- prowadzenie akcji informacyjno-agitacyjnej.

Siedzibą organizacji jest Instytut Filozofii Uniwersytetu w Kopenhadze, znajdujący się na Købmagergade 50, 1150 Kobenhovaren^f.

2. Komitet Pomocy Polsce „Solidarność” – powstał po wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce. W jego skład wchodzi reprezentanci wrogiej emigracji polskiej oraz przedstawiciele duńskich ugrupowań politycznych, takich jak: SF – Socjalistyczna Partia Ludowa, DKP – Komunistyczna Partia Danii, VS – Partia Lewicy Socjalistycznej. Komitet liczy aktualnie około 100 aktywnych członków.

Do głównych zadań komitetów należy m.in.:

- organizowanie pomocy materialnej (w tym żywność, leki) dla wybranych rodzin w Polsce;
- organizowanie akcji propagandowych (ulotki, artykuły w prasie, manifestacje) na rzecz potępienia stanu wojennego w Polsce;
- nawiązywanie łączności i współpracy z podobnymi komitetami w innych krajach, zwłaszcza we Francji i Szwecji.

W wyniku rozbieżności, jakie pojawiły się na początku lutego br. między członkami komitetu, nastąpiło jego rozbitcie: działacze emigracyjni wraz z przedstawicielami VS i SF utrzymali dotychczasowy kierunek działania, natomiast pozostali członkowie (głównie Duńczycy) stworzyli swoistego rodzaju klub dyskusyjny.

Elementem łączącym działalność obydwu grup pozostaje nadal wydawany wspólnie „Biuletyn Informacyjny”, który ma być w przyszłości przekształcony w stałe pismo opozycyjne emigracji polskiej w Danii.

^e Nazwa prawdopodobnie zniekształcona.

^f Nazwy prawdopodobnie zniekształcone.

Francja

1. Kolejna akcja balonowa przeciwko Polsce

Komitet Koordynacyjny Solidarności w Paryżu przygotowuje ulotki propagandowe dla kolejnej akcji balonowej, która planowana jest na kwiecień br. W organizację powyższej akcji zaangażowany jest ^aPiotr Jegliński⁵ – znany ze swych powiązań z francuskimi służbami specjalnymi.

2. Tworzenie nowego wydawnictwa emigracyjnego

Z wiarygodnego źródła uzyskaliśmy informację, iż przebywający w Paryżu M[irosław] Chojecki oraz wspierająca go grupa wpływowych działaczy emigracyjnych (Cz[esław] Miłosz⁶, G[ustaw] Herling-Grudziński⁷, K[onstanty] Jeleński) finalizuje starania o utworzenie nowego, dużego wydawnictwa emigracyjnego, które wchłonęłoby także Instytut Literacki⁸ w Paryżu kierowany przez J[erzego] Giedroycia. M[irosław] Chojecki objąłby w tym wydawnictwie funkcję sekretarza (o stanowisko dyrektora trwają nadal przetargi). Wydawnictwo miałyby filie w Londynie i Monachium. Obecnie trwa zbiórka funduszy na rzecz wydawnictwa – m.in. ma odbyć się turniej tenisowy z udziałem znanych zawodników, z którego dochód byłby przeznaczony na ten cel. Także Fundacja Forda⁹, za sprawą Cz[esława] Miłosza, obiecała udzielić wydawnictwu dotacji w wysokości podwójnej sumy składek zebranych do końca maja br.

Głównym celem wydawnictwa będzie prezentowanie pozycji powstałych w Polsce i kolportowanych w sposób nielegalny. Aby uzyskać rozeznanie w aktualnej sytuacji w Polsce, szczególnie w zakresie nielegalnego ruchu wydawniczego, M[irosław] Chojecki wysłał w końcu lutego br. do Polski zaufaną osobę, która przywiozła ze sobą nowoczesny sprzęt do mikrofilmowania i miała sporządzić kopie pierwszych materiałów dla wydawnictwa. Osoba ta przywiozła także kwotę 5 tys. dolarów na „koszty organizacyjne i zapomogę” i miała się zorientować w możliwościach przerzutu do Polski wydawanej na Zachodzie wrogiej literatury.

Zal[ącznik]: 1 – 1 str.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski^h

528/82-A.Z./E.S.

^a Podkreślono odręcznie.

^h Powyżej odręczny podpis.

⁵ Piotr Jegliński (ur. 1951) – publicysta, działacz opozycyjny; od 1974 r. na emigracji we Francji, założyciel wydawnictwa Editions-Spotkania (1978), organizator przemytu nielegalnej literatury do Polski, współuczestnik akcji balonowej – wysłania 5 II 1982 r. z Bornholmu na teren PRL balonów z ulotkami przez francuski Komitet Wolnych Balonów dla Polski.

⁶ Czesław Miłosz (1911–2004) – poeta, prozaik, eseista, tłumacz; na emigracji we Francji i w USA (1951–1993), do 1980 r. jego dzieła były objęte zakazem druku w kraju, laureat literackiej Nagrody Nobla w 1980 r.

⁷ Gustaw Herling-Grudziński (1919–2000) – pisarz, publicysta; więzień łagrów, od 1945 r. na emigracji w Wielkiej Brytanii i we Włoszech, laureat nagrody literackiej polskiego Pen Clubu w 1990 r.

⁸ Instytut Literacki – emigracyjne wydawnictwo założone w 1946 r. i kierowane przez Jerzego Giedroycia, rok później przeniesione z Rzymu do Maisons-Laffitte pod Paryżem. Instytut był wydawcą m.in. miesięcznika „Kultura” i serii „Biblioteka Kultury” (1947–2000) oraz „Zeszytów Historycznych” (1962–2010).

⁹ Fundacja Forda (Ford Foundation) – prywatna fundacja amerykańska założona w 1936 r. w Nowym Jorku. Jej statutowym zadaniem jest działanie na rzecz promocji pokoju, wolności i edukacji na świecie.

Załącznik

Seminarium pn. „Polska w cieniu junty”

W nawiązaniu do informacji z dnia 3 marca 1982 r. dotyczącej seminarium pn. „Polska w cieniu junty” odbytego 6 marca 1982 r. przytaczamy niektóre tezy i stwierdzenia toczony tam dyskusji:

– Armia Radziecka dokonała w 1981 r. bilansu kosztów ewentualnej interwencji zbrojnej w Polsce. Skrajny wariant tego bilansu zakładał 500 tys. zabitych i rannych ze strony radzieckiej i 1 500 000 ze strony polskiej. Ten czynnik miał decydować o rozwiązaniu sytuacji w Polsce siłami armii polskiej;

– teza, iż NATO zostało zaskoczone wprowadzeniem stanu wojennego w Polsce, nie jest prawdziwa, a to z uwagi na następujące fakty:

- w kwietniu 1981 r. ZSRR utworzył w Polsce swój autonomiczny system telekomunikacji wojskowej, wykryty przez brytyjski ośrodek nasłuchu elektronicznego w Cheltenham. Ustalono fakt przesunięcia do Polski ok. 1000 radzieckich radiotelegrafistów z północnej części ZSRR, NRD i Bułgarii;

- prowadzone rozpoznanie lotnicze i radarowe NATO potwierdziło, iż ZSRR nie dokonuje ruchów wojsk, wskazujących na możliwość ich użycia w Polsce, o czym poinformowane były rządy państw NATO 6 grudnia 1981 r., wraz z sugestią, iż w Polsce będzie użyta armia polska, korzystająca z radzieckiego systemu telekomunikacyjnego;

– w przygotowaniach stanu wojennego w Polsce ustalono następującą gradację lojalności:

- 1) ZOMO i SB;
- 2) MO i WP;
- 3) grupy operacyjne WP;

– Solidarność popełniła poważny błąd, działając legalnie i zaniedbując pracę konspiracyjną. Nie penetrowała właściwie PZPR, MO i WP.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 9–13, mps.

1982 kwiecień 5, Warszawa – Informacja na temat stanowiska Bohdana Cywińskiego wobec sytuacji w kraju, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 0610[?]/82^b

Warszawa, dnia 5 IV 1982 r.^a
Tajne
Egz. nr 1^c

Informacja

dotyczy: stanowiska B[ohdana] Cywińskiego¹ wobec sytuacji w kraju^d

Z uzyskanej przez nas jednoźródłowej informacji wynika, iż:

1. B[ohdan] Cywiński ocenia jako bezsensowne wszelkie sugestie i plany działania emigracyjnych i przebywających za granicą Solidarności o konieczności zorganizowania konspiracyjnego ruchu oporu w kraju. Uważa, że na obecnym etapie rozwoju sytuacji należy podjąć rozsądny dialog z rządem wojskowym celem uzyskania jak najkorzystniejszego obrazu i kształtu przyszłego ruchu związkowego, i to wcale nie pod sztandarem dawnej Solidarności, tj. w ujęciu sprzed 13 grudnia 1981 r., ale w ujęciu, jakie formułuje statut i porozumienia gdańskie. Osobiście przymierza się on do odegrania roli interlokutora władz państwowych w tej kwestii. Twierdzi, że już od dawna był przeciwnikiem upolitycznienia Solidarności, a zwolennikiem linii czysto związkowej tego ruchu. Ten jego pogląd na sytuację w Solidarności i w kraju leży również u podstaw jego przekonania o konieczności jak najszybszego powrotu do kraju.

2. Związki ideowe B[ohdana] Cywińskiego z Kościołem mają charakter b[ardzo] płytki, m.in. dlatego że w gruncie rzeczy jest on człowiekiem niewierzącym. Mimo to jest on ceniony w kołach kościelnych za swoje poglądy społeczno-polityczne i rozważę. Zdaniem naszego źródła, B[ohdan] Cywiński jest jedną z tych „kart”, na którą stawia Kościół w swojej wizji modernizacji Solidarności.

616/82-K.Cz./E.S.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski^e

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 6, k. 52–53, mps.

^a Data wstemplowana. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-I-0872/82.

^b Numer sprawy wpisany odręcznie.

^c Cyfra wpisana odręcznie. Poniżej odręczny dopisek proszę o kserokopie, data 7 IV 82, odręczny podpis i kilka nieczytelnych nazwisk.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymuje** Tow. Sasin. Poniżej odręczny dopisek Tow. Głabiński [?] Do wykorzystania, data 10.04.82 i odręczny podpis.

^e Powyżej odręczny podpis.

¹ Bohdan Cywiński (ur. 1939) – publicysta, historyk idei; redaktor naczelny „Znaku” (1973–1977), współtwórca TKN (1978), ekspert MKS w Stoczni Gdańskiej, zastępca redaktora naczelnego „Tygodnika Solidarność” (1980–1981), na emigracji we Włoszech, Szwajcarii i Francji (1981–1989), w 1983 r. w zastępstwie Lecha Wałęsy wygłosił przemówienie w Oslo z okazji przyznania liderowi Solidarności Pokojowej Nagrody Nobla, doradca Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli (1982–1989), przedstawiciel krajowego Komitetu Helsińskiego za granicą (1982–1989), doradca premiera Jana Olszewskiego (1991–1992).

1982 maj 5, Warszawa – Informacja na temat zamiarów tworzenia stałych form organizacyjnych Solidarności za granicą, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 0769/82^b

Warszawa, dnia 5 V 1982 r.^a
Tajne
Egz. nr 17

Informacja

dotyczy: zamiarów tworzenia stałych form organizacyjnych Solidarności za granicą^c

Członkowie Solidarności przebywający na Zachodzie podejmują wysiłki mające na celu usankcjonowanie wobec zachodniej opinii publicznej i ośrodków politycznych istniejących komitetów Solidarności jako namiastki legalnych władz tego związku za granicą. W działaniach swoich napotykają oni jednak na coraz większe trudności związane między innymi z pogłębiającymi się kłopotami finansowymi, brakiem łączności z krajem oraz coraz silniejszym partykularyzmem wśród poszczególnych działaczy.

Poniżej prezentujemy istotniejsze uwarunkowania oraz przejawy działań podejmowanych przez istniejące na Zachodzie struktury Solidarności.

Oceny możliwości działania Solidarności w Polsce

Wśród przebywających na Zachodzie członków Solidarności dominuje przekonanie, iż w obecnej sytuacji istnieją jedynie nikłe przesłanki wskazujące na możliwość liberalizacji życia w kraju (niektórzy wiążą je m.in. z możliwością ponownego wzrostu presji społecznej na władze, a nawet ze spodziewanymi zmianami w kierownictwie radzieckim). Większość działaczy jest zdania, iż władze rozpoczęły przygotowanie terenu pod ostateczną likwidację Solidarności. Działacze ci, bazując na informacjach napływających z kraju nieoficjalnymi kanałami, liczą w tym kontekście na możliwość dalszego gwałtownego wzrostu nastrojów niezadowolenia i eskalacji oporu społeczeństwa w przypadku rozwiązania przez rząd Solidarności¹, co doprowadzi do powstania nowych form organizacyjnych opozycji o wyraźnie politycznym charakterze.

^a Data wstemplowana. Z lewej strony odręcznie wpisany znak sprawy OA-III-02330/82.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] plk Kuca: Pr[oszę] pilnie uzupełnić kier[unki] naszych działań wobec [wyraz nieczytelne] S[solidarności] w KK i data 5 V 82.

^c Na lewym marginesie dopisek w formie maszynopisu **Otrzymują:** Tow. Jaruzelski, Tow. Barcikowski, Tow. Czyrek, Tow. Milewski, Tow. Olszowski, Tow. Kiszczak, Tow. Siwicki, Tow. Rakowski, Tow. Baryła, Tow. Atlas, Tow. Natorf, Tow. Stachura, Tow. Ciastoń, Tow. Pożoga, Tow. Słowikowski, Tow. Sarewicz, **Tow. Sasin**, Tow. Szarszewski, Tow. Walczyński, Tow. Chomętowski, Tow. Miształ. Poniżej odręczny dopisek Tow. Hankiewicz, data 5.05.82 i nieczytelny podpis.

¹ Przebywający w USA członkowie Solidarności są w posiadaniu informacji, iż skrajni działacze Solidarności w kraju organizują konspiracyjną strukturę związku celem doprowadzenia do „ostatecznej rozgrywki” z rządem. Mają się oni m.in. przygotowywać do ogłoszenia strajku generalnego, a jednym z możliwych terminów tego strajku ma być moment ogłoszenia rozwiązania Solidarności [przypis w dokumencie].

Perspektywy działalności Solidarności za granicą

W wyniku powyższych ocen część działaczy Solidarności bierze pod uwagę możliwość długotrwałego pobytu na emigracji. W związku z tym planują oni podjąć m.in. następujące działania, stwarzające trwałe podstawy funkcjonowania Solidarności w krajach zachodnich, jako politycznej organizacji emigracyjnej:

- zacieśnić współpracę i usprawnić koordynację działań komitetów Solidarności istniejących na Zachodzie;

- zabezpieczyć dopływ środków finansowych pozwalających na rozwinięcie szerokiej akcji polityczno-propagandowej popularyzującej komitety Solidarności jako obrońcę swobód demokratycznych w Polsce (w ostatnim okresie organizacje Solidarności na Zachodzie odnotowały wyraźne zmniejszenie się wpływów finansowych);

- podjąć działania na rzecz oficjalnego uznania i usankcjonowania zagranicznych struktur Solidarności przez władze zachodnie (wysiłki podejmowane do tej pory w Szwajcarii i Belgii nie dały oczekiwanych rezultatów);

- zacieśnić współpracę z wybranymi zachodnimi związkami zawodowymi i organizacjami politycznymi, które wykazują zainteresowanie popieraniem politycznych i materialnych działań Solidarności;

- uregulować stosunki z ośrodkami wrogiej emigracji politycznej, która rości sobie prawo (tzw. rząd londyński) do wyłączności w „ustalaniu wytycznych politycznych i ogólnych zasad działalności polskiej na terenie międzynarodowym oraz w zakresie pomocy krajowi”;

- doskonalić metody kontaktowania się z krajem i oddziaływania na środowiska opozycyjne.

W dążeniach do realizacji tych przedsięwzięć największą aktywność przejawiają przedstawiciele Grupy Delegatów Krajowego Zjazdu Solidarności za Granicą i jej biura w Brukseli. Dotychczasowe ich wysiłki nie przyniosły jednak spodziewanych rezultatów, a próby koordynacji działań ośrodków Solidarności na Zachodzie napotykają na trudności wynikające m.in. z rosnącego partykularyzmu oraz ambicji przywódczych poszczególnych działaczy, wiążących się z różnymi orientacjami politycznymi w krajach pobytu i lansujących „własne koncepcje działania”^d.

Poważne niepokoje wywołuje również problem zabezpieczenia egzystencji przebywających na Zachodzie członków Solidarności. Podejmowane dotychczas w tej dziedzinie działania mają głównie charakter indywidualny i bazują na wykorzystywaniu (a często nadużywaniu) możliwości, m.in. finansowych, jakie stwarza antypolska kampania na Zachodzie. Uzyskano jednak już pewne korzyści o charakterze zbiorowym, ^dnp. we Francji, gdzie członkowie Komitetu Koordynacyjnego otrzymali najniższą zagwarantowaną prawem pensję (tzw. SMIC²)^d, czy w Szwajcarii, gdzie władze wydały członkom Solidarności zgodę na podjęcie pracy. Perspektywa dłuższego pobytu na emigracji wymaga jednak, w przekonaniu działaczy Solidarności, bardziej radykalnych i jednoznacznych rozwiązań w tej dziedzinie.

^{d-d} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

² SMIC – Le salaire minimum interprofessionnel de croissance, francuska pensja minimalna.

Stanowisko związków zawodowych Europy Zach[odniej] wobec Solidarności

Związki zawodowe Europy Zachodniej zamierzają kontynuować poparcie dla Solidarności, zwłaszcza działającej w Polsce, traktując je jako formę realizacji ogólnych założeń politycznych, m.in. Międzynarodówki Socjalistycznej³, wobec krajów socjalistycznych. Ważną rolę w tym zakresie spełniać będą centrale związków zawodowych Szwecji, Austrii i RFN, związane z ruchem socjaldemokratycznym w tych krajach. Tym niemniej niektóre związki zawodowe Europy Zachodniej z dużą rezerwą odnoszą się do emigracyjnych grup Solidarności, które coraz częściej odchodzą od deklarowanych celów swojej aktywności politycznej na Zachodzie, zajmując się wewnętrzną walką o prymat w politycznej reprezentacji Solidarności wobec kół politycznych i społeczeństwa Zachodu.

Stanowisko AFL-CIO wobec Solidarności

Koncepcje dalszych działań Solidarności lansowanych za granicą nie znajdują pełnej akceptacji centrali amerykańskich związków zawodowych AFL-CIO. Ujawniło się to m.in. w czasie rozmów pomiędzy przedstawicielami biura Solidarności w Brukseli (K[rystyna] Ruchniewicz, J[erzy] Mohl⁴, J[erzy] Milewski) a przewodniczącym AFL-CIO – L[ane]m Kirklandem⁵, które odbyło się 26 marca br. w siedzibie AFL-CIO.

Na spotkaniu tym Kirkland nie zajął konkretnego stanowiska w sprawie prezentowanych mu bieżących problemów w działalności Solidarności za granicą. Ustosunkowując się do dążeń biura Solidarności w kwestii stworzenia filii biura w USA, zaproponował utworzenie takiej filii na bazie działającego w Nowym Jorku Komitetu Pomocy Solidarności, co nie zyskało aprobaty rozmówców⁶. Kirkland oświadczył ponadto, iż AFL-CIO nie wyraża zgody na przekazanie zebranych dotychczas funduszy (50 tys. dolarów) biuru Solidarności w Brukseli, gdyż pieniądze te przeznaczone są na pomoc dla Solidarności w kraju.

* * *

Z analizy napływających informacji wynika, że ostatnie demonstracje w Polsce będą wykorzystywane przez emigracyjne grupy Solidarności do wzmożenia aktywności celem uzyskania od zachodnich kół politycznych, związków zawodowych i społeczeństwa poparcia propagandowego i finansowego dla realizacji wypracowanego programu, w imię „obrony swobód demokratycznych w Polsce”.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski^e

785/82-K.Cz./E.S.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 73–77, mps.

^e Powyżej odręczny podpis.

³ Międzynarodówka Socjalistyczna – powstała w 1951 r. w Frankfurtu nad Menem międzynarodowa organizacja skupiająca ponad 160 partii socjaldemokratycznych, w tym SLD.

⁴ Jerzy Mohl (1929–2010) – radca prawny; przewodniczący KZ Solidarności w Budostalu w Krakowie, członek ZR Małopolska, delegat na I KZD, od 1982 r. na emigracji, członek Grupy Delegatów na I KZD NSZZ „Solidarność Obecnie za Granicą”.

⁵ Lane Kirkland (1922–1999) – przewodniczący amerykańskiej centrali związkowej AFL-CIO (1979–1995).

⁶ Komitet ten, popierany przez AFL-CIO od momentu powstania, wzbrania się przed całkowitym podporządkowaniem się biuru w Brukseli. Będąc pod wpływami syjonistycznymi, forsuje własne kierunki działania, co zraziło do niego nawet szerokie kręgi polonijne w USA [przypis w dokumencie].

Nr 115

1982 maj 6, Warszawa – Informacja na temat nowych zasad postępowania służb specjalnych Austrii wobec Polaków przebywających w tym kraju, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 0784/82^b

Warszawa, dnia 6 V 1982 r.^a
Tajne
Egz. nr 7

Informacja

dotyczy: nowych zasad postępowania służb specjalnych Austrii wobec Polaków przebywających w tym kraju^c

Służby kontrwywiadowcze głównych krajów zachodnich przyjmujących emigrantów z Polski z terenu Austrii (USA, Kanada, Australia, Szwajcaria) od dłuższego czasu wywierały naciski na austriackie MSW, domagając się zaostżenia weryfikacji emigrantów polskich pod kątem kontrwywiadowczym. Żądania te uzasadniano obecnością wśród emigrantów licznych agentów wywiadu polskiego i innych k[rajów] s[ocjalistycznych]. W ostatnim czasie uzależniono wysokość tzw. kwot emigracyjnych z Austrii od zaostżenia postępowania austriackiego MSW wobec emigrantów z Polski. W związku z tym minister s[praw] w[ewnętrznych] Austrii zaakceptował nowy regulamin postępowania organów bezpieczeństwa wobec emigrantów. Regulamin ten zezwala na stosowanie wszystkich dostępnych środków i metod operacyjnych i psychologicznych wobec osób podejrzanych o współpracę z polskimi służbami specjalnymi. W praktyce austriackie organa bezpieczeństwa najczęściej stosują wobec przesłuchanych metodę wmawiania współpracy z SB i posiadania dowodów tej współpracy oraz groźbę deportacji do Polski, połączoną z propozycją przyznania się i współpracy. Dotyczy to szczególnie osób przybyłych do Austrii po 13 grudnia 1981 r.

Według naszych informacji, wiele osób przyjęło propozycję współpracy i zostało skierowanych do rozpracowywania uchodźców z Polski w obozach na terenie Austrii.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski^d

807/82-M.P./E.S.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 3, mps.

^a Data wstemplowana.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie.

^c Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Kiszczak, Tow. Stachura, Tow. Ciasłoń, Tow. Pożoga, Tow. Słowikowski, Tow. Sarewicz, Tow. Sasin, [nazwisko nieczytelne], Tow. Szarszewski, Tow. Walczyński, Tow. Chomętowski, Tow. Miształ.

^d Powyżej odręczny podpis.

1982 maj 8, Warszawa – Informacja na temat kontenerów do nielegalnego przewozu broni, wydawnictw i narkotyków, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 0796/82^b

Warszawa, dnia 8 V 1982 r.^a
Tajne
Egz. nr 2

Informacja

dotyczy: kontenerów do nielegalnego przewozu broni, wydawnictw i narkotyków^c

Uzyskaliśmy informację, iż służby specjalne Turcji dysponują danymi o stosowaniu jako kontenerów do przewozu nielegalnych ładunków (broń, wydawnictwa, kosztowności, narkotyki) akumulatorów z podwójnym dnem, stosowanych w samochodach ciężarowych. Metodą tą posługują się zarówno zorganizowane grupy przemytniczo-przestępcze, jak też nielegalne organizacje polityczne. Kontenery w akumulatorach stosowane są również w pojazdach samochodowych krajów socjalistycznych.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski^d

821/82-M.P./E.S.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 78, mps.

^a *Data wstemplowana. Z lewej strony nieczytelny dwuwyrzowy odręczny dopisek.*

^b *Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręcznie wpisane nieczytelne nazwisko i data 8.05.82.*

^c *Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Sarewicz, **Tow. Sasin**, Tow. Walczyński, Tow. Warda. Poniżej odręczny dopisek Tow. Głabiński: do omówienia działań w tym zakresie i powstałego zagrożenia, nieczytelny podpis i data 10.05.82 r.*

^d *Powyżej odręczny podpis. Poniżej odręczny dopisek Wysłano informację do Szefostwa WOP, data 13.05.82 i nieczytelny podpis.*

Nr 117

1982 maj 8, Warszawa – Informacja na temat kanałów przerzutowych Solidarności w relacji Austria–Polska–Austria, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 0785/82^b

Warszawa, dnia 8 V 1982 r.^a
Tajne
Egz. nr 7^c

Informacja

dotyczy: kanałów przerzutowych Solidarności w relacji Austria–Polska–Austria^d

Ze środowisk działaczy Solidarności przebywających w Austrii uzyskano informację, iż kierowcy austriaccy i osoby towarzyszące transportom darów dla Polski ^esą wykorzystywani do wywozu z Polski nielegalnych materiałów działających w podziemiu komórek Solidarności. Tą drogą dostarczane są także do Polski materiały techniczne i urządzenia poligraficzne dla Solidarności, jak również środki dewizowe. Kwoty te przeznaczone są m.in. na przekupywanie funkcjonariuszy celnych i MO („opłata” za „ulgową” odprawę celną ma wynosić 100–500 dolarów, a „pozyskanie przychylności” funkcjonariusza MO sięga do 1000 dolarów)^e. Działacze Solidarności mają posiadać kontakty, poprzez które docierają do odpowiedzialnych funkcjonariuszy celnych i MO z propozycjami przekupstwa.

Szczególnie wartościowe, nielegalne materiały Solidarności i filmy są przekazywane drogą dyplomatyczną poprzez kilka zachodnich ambasad – głównie Francji, Belgii, RFN i USA.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski^f

808/82-M.P./E.S.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 2, mps.

^a Data wstemplowana.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] płk Kuca, data 8 V 82 i nieczytelny podpis.

^c Cyfra wpisana odręcznie.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Kiszczak, Tow. Stachura, Tow. Cias-toń, Tow. Pożoga, Tow. Słowikowski, Tow. Sarewicz, **Tow. Sasin**, Tow. Starszak, Tow. Szarszewski, Tow. Walczyński, Tow. Płatek, Tow. Chomętowski, Tow. Beim, Tow. Misztal, Tow. **Warda**, Tow. Stopiński. *Poniżej odręczny dopisek* Tow. Głabiński [nieczytelne nazwisko] proszę [?] o wnioski, *nieczytelny podpis i data* 7.05.82 r.

^{e-e} Podkreślono odręcznie.

^f Powyżej odręczny podpis.

1982 maj 31, Warszawa – Informacja na temat amerykańskich ocen sytuacji w Polsce,
tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 0915/82^b

Warszawa, dnia 31 V 1982 r.^a
Tajne
Egz. nr 15^c

Informacja

dotyczy: niektórych aspektów propagandy USA wobec Polski^d

W kwietniu br. na zlecenie administracji USA opracowany został dokument dot[y-
czący] aktualnej sytuacji w Polsce i prognoz jej rozwoju. W opracowaniu mają być
uwzględnione również informacje i oceny naukowców i specjalistów z Polski, przeka-
zane do USA.

Poniżej prezentujemy najważniejsze tezy dokumentu (przekazanego m.in. krajom
członkowskim NATO), które wykorzystywane będą w oddziaływaniu propagandowym
na Polskę przez Agencję ds. Łączności Międzynarodowej – ICA¹, RWE i VOA², zgod-
nie z wytycznymi Białego Domu, zalecającymi powoływanie się w działalności propa-
gandowej na źródła polskie.

Wprowadzenie stanu wojennego wbrew oczekiwaniom władz PRL nie przyczyniło
się do istotnego postępu w normalizacji sytuacji w kraju. Świadczą o tym m.in. następu-
jące przesłanki:

– podejmując decyzję o wprowadzeniu stanu wojennego, gen. W[ojcich] Jaruzelski
i WRON zakładali m.in., że wymuszenie dyscypliny w społeczeństwie przyczyni się
do zwiększenia wydajności pracy, a tym samym do wzrostu produkcji. Przewidywania
te jednak nie spełniły się, m.in. z uwagi na skuteczność zastosowanych przez Zachód
sankcji ekonomicznych;

– „zastąpienie partii przez wojsko w realizacji jej zasadniczych funkcji spowodowało
niezadowolenie partyjnej biurokracji i konflikty kompetencyjne, co przyczyniło się do
pogłębienia kryzysu w PZPR”;

^a Data wstemplowana.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej nieczytelny podpis i data 31 V 82.

^{c-c} Wpisano odręcznie.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Jaruzelski, Tow. Czyrek, Tow. Milew-
ski, Tow. Olszowski, Tow. Kiszczak, Tow. Rakowski, Tow. Siwicki, Tow. Atlas, Tow. Natorf, Tow. Słowikowski,
Tow. Sarewicz, **Tow. Sasin**, Tow. Płatek, Tow. Walczyński, Tow. Misztal.

¹ ICA – International Communication Agency (Międzynarodowa Agencja Komunikacyjna), komórka Agencji
Informacyjnej Stanów Zjednoczonych (United States Information Agency, USIA), działającej w latach 1953–1999.
USIA zarządzała m.in. rozgłośnią Voice of America.

² VOA – Voice of America (Głos Ameryki), rozgłośnia radiowa należąca do rządu USA, w latach 1942–2004 na-
dająca audycje w języku polskim, w okresie Polski Ludowej zagłuszana (podobnie jak RWE i BBC).

– w momencie ogłoszenia stanu wojennego oficerowie LWP działali w przekonaniu, iż ratują kraj przed wyniszczającym go chaosem, jednak wprowadzeni do instytucji i zakładów pracy napotkali na trudności w sprawach produkcji i zarządzania oraz na niechęć do wojska [ze strony] kadry cywilnej, co spowodowało utratę wiary w możliwości ustabilizowania gospodarki PRL;

– reforma gospodarcza jest odbierana przez znaczną część społeczeństwa negatywnie, gdyż powoduje dalsze odczuwalne obniżenie stopy życiowej;

– sytuacja w rolnictwie jest tragiczna, „polski rolnik nadal bojkotuje władze komunistyczne oraz wrogo odnosi się do władz wojskowych”, a układ stosunków ekonomicznych pomiędzy miastem a wsią jest w dalszym ciągu nieprawidłowy.

Utrzymanie stanu wojennego w Polsce przez dłuższy czas prowadzić będzie m.in. do:

– dalszego spadku wiarygodności PZPR w społeczeństwie;

– systematycznego spadku prestiżu społecznego wojska;

– dalszego wzrostu znaczenia Kościoła;

– dalszego spadku produkcji przemysłowej i rolnej.

* * *

W ocenie ekspertów Departamentu Stanu propagandowe wykorzystanie tych tez przez ICA i RWE pozwoli na pogłębienie w społeczeństwie polskim przekonania, iż:

– dotychczasowa polityka Zachodu wobec Polski jest słuszna i winna być utrzymana, gdyż skutecznie utrudnia umocnienie się władz wojskowych oraz wspiera opozycję i Kościół;

– kraje socjalistyczne nie są w stanie skutecznie pomóc Polsce, gdyż same przeżywają trudności i zagrożone są wybuchem niezadowolenia społecznego. W tej sytuacji umacnia się przekonanie, że tylko program społeczno-polityczny Solidarności jest jedyną realną podstawą do przezwyciężenia obecnego kryzysu.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski^e

463/82-S.K./G.K.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 88–90, mps.

^e Powyżej odręczny podpis.

1982 maj 31 [?], Warszawa – Informacja na temat działalności emigracyjnych struktur solidarnościowych na Zachodzie, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 0921/82^b

Warszawa, dnia 31 [?] V 1982 r.^a
Tajne
Egz. nr 15

Informacja

dotyczy: niektórych aspektów antypolskich działań na Zachodzie^c

Szwecja

1. Stanowisko Szwecji wobec ewentualnego przyjęcia internowanych, deklarujących chęć wyjazdu z Polski

^dWładze szwedzkie gotowe są przyjąć znaczną liczbę internowanych, którzy chcieliby osiedlić się w tym kraju^d. Wnioski o wyjazd do Szwecji będą jednak rozpatrywane „bez pośpiechu i w sposób biurokratyczny”. Przyjęcie takiego postępowania uzasadnione jest zarówno względami politycznymi (utrzymywanie przez Szwecję generalnej linii postępowania wobec Polski zbliżonej do USA i państw zachodnich), jak też koniecznością gruntownych sprawdzeń kontrwywiadowczych Polaków, którzy chcieliby osiedlić się w Szwecji.

^dOficjalnie rząd szwedzki zamierza jednak demonstrować niechętnie stanowisko wobec wyjazdu internowanych z Polski, a nawet może formalnie protestować wobec naszych władz przeciwko „zmuszaniu ludzi do opuszczania swego kraju”^d.

2. Działalność członków Solidarności przebywających w Szwecji

– w kwietniu br. odbyło się na terenie Szwecji spotkanie przedstawicieli komitetów Solidarności z różnych krajów Europy Zachodniej. ^dCelem spotkania było omówienie programu dalszych działań przeciwko Polsce oraz problemów związanych z koordynacją tych działań. Ustalono m.in.:^d

^ea) przeprowadzenie kolejnej akcji balonowej przy wykorzystaniu łodzi i jachtów, które wypłyną na eksterytorialne wody Bałtyku;

b) zorganizowanie antypolskich akcji podczas Targów Paryskich^{e1};

^a Data wstemplowana. Poniżej nieczytelny podpis i data 31 V 82.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] płk Olejarz, T[ow.] płk Gołębiowski, T[ow.] płk Kuca, Pr[oszę] o rozmowę, nieczytelny podpis i data 31 V 82.

^c Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Jaruzelski, Tow. Czyrek, Tow. Miłowski, Tow. Olszowski, Tow. Kiszczak, Tow. Siwicki, Tow. Rakowski, Tow. Ciosek, Tow. Atlas, Tow. Stachura, Tow. Ciastoń, Tow. Pożoga, Tow. Słowikowski, Tow. Sarewicz, **Tow. Sasin**, Tow. Skarszewski, Tow. Walczyński, Tow. Chomętowski, Tow. Miształ. Powyżej odręczny dopisek Tow. Gołębiowski, Pr[oszę] o wnioski, data 1 VI 82 i nieczytelny podpis.

^{d-d} Podkreślono odręcznie.

^{e-e} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

¹ Targi Paryskie (Foire de Paris) – coroczne targi organizowane od 1923 r. w paryskim Porte de Versailles.

– w związku z planowaną na dzień 13 bm. demonstracją przed Ambasadą PRL w Sztokholmie Biuro Informacyjne w Szwecji otrzymało instrukcje Solidarności z kraju, zalecające rezygnację z tej formy protestu, m.in. z uwagi na obawę o małą frekwencję.

Z naszych informacji wynika, iż podobne instrukcje miały otrzymać i inne biura informacyjne Solidarności na Zachodzie.

3. Kongres Polaków w Szwecji

Uzyskaliśmy informację, iż szwedzki Państwowy Urząd Imigracyjny w Norrköping nie wyraził zgody na udzielenie dotacji na działalność Kongresu Polaków w Szwecji². Jan Żuchowski³ (przewodniczący Kongresu) przedstawiał tę organizację jako reprezentanta interesów większości polskich emigrantów. Podkreślał również jej ogólnopolonijny charakter. Argumentacja ta nie przekonała jednak szwedzkich władz imigracyjnych, w związku z czym Państwowy Urząd Imigracyjny rozpatrzy ponownie wniosek J[ana] Żuchowskiego dopiero za 2 lata. W tym czasie Kongres powinien „wykazać swój rzeczywście ogólnopolonijny charakter”.

Francja

1. Sposoby kontaktowania się komitetów Solidarności we Francji z krajem

Komitety Solidarności działające we Francji otrzymują informacje z kraju m.in. za pośrednictwem:

^e– marynarzy polskich statków zawijających do Szwecji (informacje te są następnie przekazywane telefonicznie do Paryża, bezpośrednio lub poprzez Bremę, gdzie opracowywane są w biurze Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu, rue 26 Monthalon, i przekazywane m.in. do Radia „Solidarność” w Paryżu);

– obywateli francuskich przebywających służbowo w PRL (np. ostatnio obywatele francuscy przebywający w Puławach ^fuzyskali materiały od byłego przewodniczącego NSZZ „Solidarność” Ziemi Puławskiej^f i przekazali je redaktorowi tygodnika „Solidarność” w Lyonie – [Andrzejowi] Kowalczykowi);

– obywateli polskich wyjeżdżających do Francji (np. „Apel 42 internowanych”⁴ przewieziony został z Polski i ^gdoręczony w dniu 20 marca br.^g w siedzibie Solidarności w Paryżu, rue 26 Monthalon, przez ^dobywatelkę polską przebywającą we Francji na paszporcie konsularnym^d)^e.

^{f-f} Podkreślono odręcznie. Na lewym marginesie odręczny dopisek T[ow.] płk Kuca, Pr[oszę] ich ustalić, data 31 V 82 i nieczytelny podpis. Na prawym marginesie nieczytelny odręczny dopisek z datą 11.06.82.

^{g-g} Podkreślono odręcznie. Na lewym marginesie odręczny dopisek kto to jest?

² Kongres Polaków w Szwecji – Solidarność – organizacja polonijna założona w 1982 r. Pierwszym prezesem kongresu został Jan Żuchowski.

³ Być może chodzi o dentystę Jana Żuchowskiego, praktykującego w Szwecji (nie mylić z Janem Żuchowskim – kierownicą, przewodniczącym KZ Solidarności w PKS Płock, członkiem ZR Płock, kolporterem prasy podziemnej).

⁴ Być może chodzi o głódówkę podjętą 8 III 1982 r. przez grupę 42 internowanych w ośrodku odosobnienia w Ostrowie Wielkopolskim.

2. Wydanie wybranych prac Z[dzysława] Najdera⁵ przez paryską „Kulturę”

W najbliższym czasie ukazać się mają w Paryżu wybrane prace Z[dzysława] Najdera wydane nakładem paryskiej „Kultury”, z którą Najder współpracował od momentu powrotu do kraju w latach pięćdziesiątych. Zawierać one będą artykuły pisane dla paryskiej „Kultury” pod różnymi pseudonimami (m.in. „Socjusz”). Materiały do tych artykułów Najder czerpał m.in. z bliskich kontaktów z różnymi osobistościami polskiego życia politycznego i kulturalnego (np. z K[arolem] Małcużyńskim⁶).

3. Wizyta A[leksandra] Smolara⁷ w Chinach i Japonii

Na zaproszenie Towarzystwa Krzewienia Wiedzy o Chinach 13 kwietnia br. udał się do Pekinu A[leksander] Smolar, występujący ostatnio m.in. w roli doradcy Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu. W programie jego wizyty w ChRL znajdował się m.in. pobyt w Pekinie, Szanghaju i Tybecie. Z Chin Smolar udał się do Japonii, gdzie został zaproszony przez wydalonego z Polski działacza NSZZ „Solidarność” Region Mazowsze – Japończyka Yoshiho^h. Yoshiho, który rozwija w Japonii szeroką działalność jako przedstawiciel Solidarności, przekazał na ręce Smolara bliżej nieustaloną kwotę pochodzącą ze zbiórki japońskich związków zawodowych, a przeznaczoną na pomoc dla Solidarności.

USA

1. Działalność T[adeusza] Walendowskiego⁸

T[adeusz] Walendowski, pracownik Głosu Ameryki oraz założyciel antypolskiej organizacji w USA Polish Watch Center (PWC), otrzymał ostatnio w ramach tzw. Fundacji Forda 36 tys. dolarów na intensyfikację antypolskiej działalnościⁱ. T[adeusz] Walendowski otworzył już w Waszyngtonie biuro PWC, a otrzymane fundusze zamierza przeznaczyć na działalność wydawniczą antypolskiej literaturyⁱ.

^h *W dokumencie tu i dalej* Yoshito. Yoshiho Umeda (ur. 1949) – student UW (1968–1975), asystent dyrektora generalnego w polskim przedstawicielstwie Nichimen Corporation (1973–1981), współpracownik KOR (1976–1981), współorganizator Radia „Solidarność” Regionu Mazowsze (1980), w maju 1981 r. przygotowywał wyjazd delegacji Solidarności do Japonii, uczestnik I KZD, w 1982 r. wydany z Polski, współorganizator i współpracownik Centrum Informacji Polskiej w Tokio (1981–1990), pracownik Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli (1982–1989), przedstawiciel Solidarności w Azji (1984–1989).

ⁱ⁻ⁱ *Podkreślono odręcznie.*

⁵ Zdzisław Najder (ur. 1930) – filozof, polonista; pracownik naukowy IBL PAN (1952–1981), współzałożyciel Polskiego Porozumienia Niepodległościowego (1976), działacz „Solidarności”, na emigracji (1982–1987), dyrektor RWE (1982–1987), doradca Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli (1982–1989), w 1983 r. skazany zaocznie na karę śmierci przez Sąd Wojskowy w Warszawie, członek redakcji „Kontakt” (1987–1991), przewodniczący KO (1990–1991), w 1992 r. szef doradców premiera Jana Olszewskiego.

⁶ Karol Małcużyński (1922–1984) – dziennikarz, publicysta; poseł na sejm (1976–1984), 25 I 1982 r. wstrzymał się od głosu przy głosowaniu nad ustawą „o szczególnej regulacji prawnej w okresie stanu wojennego”.

⁷ Aleksander Smolar (ur. 1940) – ekonomista; asystent na Wydziale Ekonomii UW (1964–1968), II sekretarz PZPR na Wydziale Ekonomii UW (1963–1966), aresztowany w 1968 r., od 1971 r. na emigracji, rzecznik KOR za granicą (1976–1980), współzałożyciel i redaktor naczelny wydawnictwa Aneks (1974–1989), doradca ds. politycznych premiera Tadeusza Mazowieckiego (1989–1990), od 1990 r. prezes Fundacji im. Stefana Batorego.

⁸ Tadeusz Walendowski (1944–2004) – dziennikarz, filmowiec; uczestnik protestów studenckich w Łodzi w 1968 r., współpracownik KOR, od 1979 r. na emigracji w USA, przedstawiciel KOR w USA, pracownik Głosu Ameryki, współzałożyciel Biblioteki Polskiej w Waszyngtonie (1991).

2. Sympozjum w Polskim Instytucie Naukowym w Nowym Jorku⁹

1 maja br. w Polskim Instytucie Naukowym im. J[ózefa] Piłsudskiego w Nowym Jorku odbyło się sympozjum na temat pluralizmu w państwach komunistycznych. Na uwagę zasługuje wystąpienie pracownika Departamentu Stanu – Andersona, który oceniając działalność Solidarności, wskazał na następujące elementy:

– w działalności Solidarności brakowało konsekwentnej myśli przewodniej, jedności działania i umiejętności zawierania kompromisów;

– błędem było dążenie do przejęcia władzy przez związek;

– chaos organizacyjny powodował, iż wszyscy chcieli rządzić w związku¹.

Oceniając natomiast perspektywy rozwiązania obecnego kryzysu w Polsce, Anderson stwierdził, że jedyną realną drogą jest współdziałanie władz PRL z Kościołem.

3. Działalność wydawnicza Komitetu Pomocy Solidarności

Komitet Pomocy Solidarności w USA wydał ostatnio drugi, próbny numer „Biuletynu Solidarności”, poświęcony w całości stanowi wojennemu. Biuletyn ten ma wkrótce ukazywać się jako regularne czasopismo (dwutygodnik lub miesięcznik) i będzie rozprowadzany na zasadach komercyjnych (1 dolar za egzemplarz). Będzie on wydawany we współpracy z AFL-CIO, Socjalistyczną Partią USA¹⁰ i Ligą Demokratyczną¹¹.

Ponadto Komitet rozsyła do szerokiego kręgu odbiorców, w tym do prasy, opracowania dotyczące bieżącej sytuacji w Polsce.

4. Utworzenie funduszu dla stypendystów polskich

Na początku 1982 r. został utworzony specjalny fundusz dla stypendystów polskich, którzy w związku z istniejącym stanem wojennym w Polsce chcą przedłużyć swój pobyt w USA. Fundusz powstał z prywatnych składek, a dysponuje nim Międzynarodowe Biuro Wymiany Naukowej, z którym Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki posiada oficjalną umowę o wymianie stypendystów.

RFN

1. Zjazd Koordynacyjny Solidarności w Düsseldorfie (13–14 III 1982 r.)

W uzupełnieniu naszej poprzedniej informacji o zjeździe Solidarności w Düsseldorfie poniżej prezentujemy niektóre tezy wypowiedzi uczestników tej imprezy:

^k– Biuro Informacyjne Solidarności w Bremie będzie koordynować działalność poszczególnych grup w RFN, co nie oznacza jednak zarządzania nimi. Koordynację działań zapewni udział w składzie Biura przedstawicieli poszczególnych grup;

– Solidarność nie tworzy w RFN emigracyjnej struktury związku, a działacze nie pełnią funkcji związkowych (bezpośrednio) na terenie RFN;

– celem Solidarności w RFN jest udzielanie pomocy dla „walczącego związku i Polaków w kraju”¹ informowanie o „stanie tych walk” oraz propagowanie idei i działań

^{j-i} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

⁹ Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce Poświęcony Badaniom Najnowszej Historii Polski – placówka naukowo-badawcza założona w 1943 r. w Nowym Jorku przez Polonię amerykańską.

¹⁰ Socjalistyczna Partia USA (The Socialist Party USA) – amerykańska partia socjaldemokratyczna powstała w 1973 r. w wyniku rozpadu Socialist Party of America (Socjalistycznej Partii Ameryki).

¹¹ Być może chodzi o Ligę Młodych Komunistów (Young Communist League) – młodzieżówkę Komunistycznej Partii USA.

Solidarności, zarówno w społeczeństwie RFN, jak i wśród wszystkich Polaków przebywających w tym kraju;

– apel o bojkot polskich towarów żywnościowych w RFN został uchwalony w wyniku troski o lepsze zaopatrzenie robotników w Polsce. Zjazd popiera każdą pomoc dla Polski, która „trafia do społeczeństwa, a nie do rządu”^k.

Wśród uczestników zjazdu w Düsseldorfie panuje opinia, iż ich powrót do Polski byłby możliwy po zniesieniu stanu wojennego i przywróceniu działalności Solidarności. Powrót do kraju w obecnej sytuacji uważają oni za jednoznaczny z internowaniem.

Berlin Zachodni

1. Działalność Grupy Roboczej Solidarności

Począwszy od dnia 19 kwietnia 1982 r., Grupa Robocza Solidarności w Berlinie Zachodnim uzyskała stałą siedzibę w okolicy stacji metra Kleistpark, w pobliżu Potsdamerstr[asse]. Wynajęcie i utrzymanie lokalu jest nieoficjalnie finansowane przez zachodniobermberskie związki zawodowe. ^lCzłonkami zarządu Grupy (stan na 19 IV 1982 r.) są: Krzysztof Kasprzyk – przewodniczący, Jan Abstawski¹², Wojciech Drozdek, Marian Stefański, Jerzy Stachurski¹³, Witold Kamiński. W skład prezydium wchodzi: Andrzej Białuski¹⁴, Barbara Drozdek, Roman Piórkowski¹⁵, Waldemar Kozłowski, Monika Popiołek i Iwona Trenkner^l.

Dotychczasowy inspirator i „opiekun ideologiczny” Grupy Peter Raina zerwał oficjalne kontakty z zarządem, zarzucając mu lewicowość.

Z naszych ^linformacji wynika, iż Grupa posiada własne kanały łączności z nielegalnymi strukturami Solidarności w Polsce, otrzymując tą drogą informacje^l i nielegalne wydawnictwa krajowe. Kontakty te utrzymywane są przy zachowaniu wszelkich zasad konspiracji, także wśród członków Grupy. Grupa otrzymuje także informacje i materiały do swego periodyku „Przekazy” z redakcji dziennika „Der Tagesspiegel”¹⁶, która posiada własne drogi łączności z nielegalnymi strukturami Solidarności w Polsce¹⁷.

Grupa Robocza Solidarności została zarejestrowana jako stowarzyszenie wyższej użyteczności publicznej. W związku z tym winna przeprowadzić wybory zarządu. Z uwagi na istnienie dość znacznego skłócenia wśród działaczy Grupy należy spodziewać się zmian personalnych w jej kierownictwie.

^mGrupa podjęła już inicjatywę nawiązania współpracy z RWE. Rozgłoszenia wyraziła zainteresowanie otrzymaniem informacji o działalności Grupy^m.

^{k-k} *Fragment zaznaczony na marginesie odręczną pionową kreską.*

^{l-l} *Podkreślono odręcznie.*

^{m-m} *Akapit zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską. Obok dwa nieczytelne odręczne dopiski.*

¹² Jan Abstawski (1945–2004) – plastyk, rysownik; od 1980 r. na emigracji w RFN.

¹³ Jerzy Stachurski (ur. 1953) – poeta; współzałożyciel pisma „Archipelag” (1982–1987).

¹⁴ Być może Andrzej Białuski – fotograf; od 1998 r. mieszka w Nowym Jorku.

¹⁵ Roman Piórkowski (zm. 2007) – działacz polonijny w Berlinie Zachodnim; współpracownik berlińskich organizacji solidarnościowych, wydawca niemieckiej wersji pisma „Pomost”.

¹⁶ „Der Tagesspiegel” – niemiecki dziennik o profilu liberalnym wydawany od 1945 r.

¹⁷ Kilkakrotnie przewoziła materiały „Solidarności” do Berlina Zachodniego Rosalyn Seidler, pilotując transporty darów [przypis w dokumencie].

Odnotowaliśmy także obejmowanie patronatem lokalnych organizacji zachodnioberlińskich niektórych internowanych (T[adeusz] Lichota, W[itold] Romanowski¹⁸, J[arosław] Guzy¹⁹, A. Mikranowski²⁰). Organizacje te deklarują, iż działają w imieniu Solidarności. Z naszych informacji wynika, iż akcje te są inspirowane przez 'Ruperta Schroetera²¹ z zachodniobierlińskiego Komitetu Popierania Wolnych i Niezależnych Związków Zawodowych²². Patronat ten polega na wysyłaniu petycji żądających zwolnienia internowanych, poprawy warunków przebywania w miejscach internowania itp.

Szwajcaria

1. Działalność wrogiej emigracji na terenie Szwajcarii

W połowie kwietnia 1982 r. w Rapperswilu odbyło się spotkanie wrogich działaczy emigracyjnych z krajów Europy Zachodniej, USA i Australii. W wyniku spotkania 'postanowiono nadal udzielać pomocy materialnej i rzeczowej działającym w podziemiu strukturom Solidarności w kraju. Pomoc ta ma być świadczona za pośrednictwem Kościoła¹.

W zamierzeniach działaczy emigracyjnych Rapperswil ma stać się w przyszłości „duchowym centrum” Polonii, a być może i siedzibą „międzynarodowej” Solidarności, gdyby doszło do organizacyjnego zjednoczenia grup związku działających w różnych krajach Zachodu.

* * *

W Neuchâtel powstała organizacja pn. Pro Polonia, założona przez działaczy emigracyjnych [Zygmunta] Marzysa²³ i Sokorowskiego. Organizacja ta, deklarując działalność charytatywną, w istocie ma na celu wspomaganie opozycji w Polsce. Marzys w kwietniu br. przebywał w Polsce, odwiedzając m.in. Lublin i biskupa [Ignacego] Tokarczuka²⁴ w Przemyślu. Podczas tego pobytu Marzys dostarczył także większą ilość pasty do butów, z której specjaliści Solidarności produkują farby drukarskie wykorzystywane w nielegalnej działalności wydawniczej. Dysponujemy informacją, iż Marzys i Sokorowski zamierzają ponownie przyjechać do Polski w czerwcu br.

¹⁸ Witold Romanowski (ur. 1938) – pracownik Stoczni Szczecińskiej (1962–1981), uczestnik strajku okupacyjnego w stoczni w sierpniu 1980 r., od 1980 r. członek nielegalnej Polskiej Socjalistycznej Partii Pracy, internowany w styczniu 1982 r., kolporter podziemnej prasy (1983–1989), wielokrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany.

¹⁹ Jarosław Guzy (ur. 1955) – współpracownik SKS (1977–1980), przewodniczący Krajowej Komisji Koordynacyjnej NZS (1981), w stanie wojennym internowany, współpracownik Komisji Interwencji i Praworządności Solidarności, współpracownik Ruchu „Wolność i Pokój”, przebywał w USA (1988–1991), w 1992 r. doradca ministra obrony narodowej w rządzie Jana Olszewskiego.

²⁰ Być może chodzi o Andrzeja Milczanowskiego (ur. 1939) – prawnika; współpracownika KSS „KOR” (1978–1980), członka KS Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej w Szczecinie, przewodniczącego zespołu doradców prawnych przy MKR w Szczecinie (1980–1981), w 1981 r. doradcę ZR Pomorze Zachodnie i Stoczni Szczecińskiej, przywódcę strajku w stoczni (13–15 XII 1981), aresztowanego i w 1982 r. skazanego na 5 lat więzienia, zwolnionego w 1984 r., członka TKK (1984–1987), współorganizatora strajków w Porcie Szczecińskim w 1988 r., członka KO (1988–1989), szefa UOP (1990–1992), ministra spraw wewnętrznych (1992–1995).

²¹ Rupert Schroeter – niemiecki polityk landu Brandenburgia; współpracownik polskich organizacji solidarnościowych w Berlinie Zachodnim.

²² Prawdopodobnie chodzi o Komitet Poparcia Solidarności.

²³ Zygmunt Marzys – działacz polonijny w Szwajcarii; wykładowca języka francuskiego na Uniwersytecie w Neuchâtel, założyciel i prezes organizacji Pro Polonia-Neuchâtel (1982), od 2003 r. członek jury Nagrody Fundacji im. Kościelskich.

²⁴ Ignacy Tokarczuk (ur. 1918) – duchowny katolicki; biskup diecezji przemyskiej (1965–1992), arcybiskup archidiecezji przemyskiej (1992–1993), od 1993 r. biskup senior archidiecezji przemyskiej.

* * *

"Grono działaczy Stowarzyszenia Polaków w Genewie (M. Tymiński, B. Kozłowska, Skibiński, [Andrzej?] Śliwiński, Nowacki, Szerer)ⁿ planuje zorganizowanie w dniu 12 czerwca 1982 r. prosolidarnościowej demonstracji w Genewie. Okazją po temu ma być pobyt papieża w tym mieście²⁵. Celem tych działań jest także opracowanie i rozpowszechnianie tekstu petycji skierowanej do sesji MOP, domagającej się uwolnienia L[echa] Wałęsy²⁶. Petycja miałaby nawiązywać do udziału L[echa] Wałęsy w sesji MOP w czerwcu 1981 r.

2. Działalność szwajcarskiego Komitetu Solidarności z „Solidarnością”

W dniu 8 maja br. w Bernie odbyło się spotkanie przedstawicieli Regionalnych Komitetów Solidarności z „Solidarnością”. Celem spotkania była koordynacja pomocy i działań propagandowych na rzecz Solidarności na uczelniach szwajcarskich.

Komitet nawiązał również współpracę z Caritasem²⁷ i Szwajcarską Robotniczą Akcją Pomocy²⁸ w zakresie zakupu i transportu do Polski towarów przeznaczonych dla Solidarności. W myśl ustaleń Caritas będzie dostarczał dary bezpośrednio wybranym osobom, zakładom pracy i instytucjom w Polsce. Drogą pocztową wysyłane są również paczki z żywnością i odzieżą.

Wielka Brytania

W dniu 27 marca br. odbyło się pierwsze walne zebranie "Grupy Roboczej Solidarności w W[ielkiej] Brytanii. Wybrano władze w składzie:

A. Grosztowski – przewodniczący;

J. Mostowski – sekretarz;

A. Pietrzak – skarbnik;

A[rtur] Świergiel²⁹, P[iotr] Kozłowski³⁰, D[anuta] Górzyńska³¹ – członkowieⁿ.

Grupa liczy około 100 osób. Celem działania jest polityczne i materialne popieranie podziemnej działalności Solidarności w Polsce. Grupa utrzymuje kontakt z Komitetem Koordynacyjnym Solidarności w Paryżu.

Kanada

13 kwietnia br. powstała w "Toronto z inicjatywy Z[ygmunt]a Przetakiewicza organizacja Solidarity Information Office in Canadaⁿ. Celem działalności ww. jest:

^o – materialne wspieranie konspiracyjnej działalności Solidarności w kraju oraz jej członków przebywających w Kanadzie;

ⁿ⁻ⁿ *Podkreślono odręcznie.*

²⁵ Papież Jan Paweł II wizytował 68. Sesję MOP 15 VI 1982 r.

²⁶ Lech Wałęsa formalnie był internowany od 26 I do 12 XI 1982 r., ale został zatrzymany w nocy z 12 na 13 XII 1981 r.

²⁷ Caritas – międzynarodowa katolicka organizacja charytatywna z siedzibą w Bazylei, funkcjonująca od 1926 r.

²⁸ Prawdopodobnie chodzi o L'Oeuvre Suisse d'Entraide Ouvrière (Szwajcarską Akcją Samopomocy Robotniczej) – organizację charytatywną o profilu socjaldemokratycznym założoną w Szwajcarii w 1936 r.

²⁹ Artur Świergiel – działacz polonijny; członek Grupy Roboczej Solidarności, następnie Biura Informacyjnego Solidarności w Wielkiej Brytanii, od 1984 r. członek Polish Solidarity Campaign.

³⁰ Piotr Kozłowski – pracownik ZM „Ursus”, działacz Solidarności, od 1981 r. na emigracji w Wielkiej Brytanii, członek Grupy Roboczej Solidarności.

³¹ Danuta Górzyńska-Hart – działaczka Solidarności, od 1981 r. na emigracji w Wielkiej Brytanii, członek Grupy Roboczej Solidarności, od 1982 r. współpracownik Polish Solidarity Campaign.

- współpraca z kanadyjskimi związkami zawodowymi oraz organizacjami polonijnymi zrzeszonymi w Kongresie Polonii Kanadyjskiej (KPK);
- publicystyczna działalność na rzecz propagandowego wspierania ruchu Solidarności^o.

Władze nowo powstałej organizacji ukonstytuowały się w następującym składzie: prezes: Z[ygmunt] Przetakiewicz; członkowie zarządu: L. Lenkiński – asystent prezesa Canadian Labour Congress w prowincji Ontario, J[an] Fedorowicz – członek Zarządu KPK, G. Nowak – kierownik wydawnictwa „Związkowiec”, A. Piekarski – sekretarz Polish Canadian Action Group.

Sytuacja w emigracyjnych ugrupowaniach PPS

^{P1}. Analiza ostatnich materiałów obu emigracyjnych frakcji PPS (C[entralnego] K[omitetu] PPS – L[idii] Ciołkoszowej³² i C[entralnego] K[omitetu] Z[agranicznego] PPS – S[tanisława] Wąsika³³) uprawnia do stwierdzenia, iż w przygotowaniach do obchodów 90-lecia PPS organizacje te eksponują zbieżność własnych programów ideologicznych z programem Solidarności.

Ożywienie aktywności PPS, wywołane w okresie ostatnich dwóch lat sytuacją w Polsce, oraz działania obu frakcji na rzecz stworzenia „antykommunistycznego frontu z udziałem polskich patriotycznych środowisk z kraju i na emigracji” stwarza przesłankę do zjednoczenia rozbitego w początkach lat sześćdziesiątych nurtu socjaldemokratycznego³⁴.

2. Wprowadzenie stanu wojennego w Polsce umocniło pozycję emigracyjnej PPS w RFN, a także spowodowało poprawę we wzajemnych stosunkach SPD³⁵ z Komitetem Głównym PPS³⁶ w RFN. Wskazują na to m.in. ostatnie posunięcia niektórych krajowych przywódców SPD, którzy zaoferowali KG PPS bezpłatny druk pism i broszur.

W tej sytuacji można się spodziewać, że SPD gotowa będzie udzielać dalszej pomocy KG PPS, uzależniając ją jednak od swoich bieżących interesów politycznych.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski⁹

872/82-K.Cz./J.S.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 91–101, mps.

^{o-o} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską. Obok dopisek Płk Kuca: do omówienia i nieczytelny podpis.

^{P-P} Akapity zaznaczone na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

⁹ Powyżej odręczny podpis.

³² Lida Ciołkosz (1902–2002) – działaczka polonijna, publicystka; członek kierownictwa emigracyjnych struktur PPS (1948–1987), przewodnicząca Centralnej Rady Partyjnej tej partii (1987–1990) i jej honorowa przewodnicząca (1990–2002).

³³ Stanisław Wąsik (1908–1998?) – działacz emigracyjnej PPS od 1948 r., przewodniczący CKZ PPS (1968–1990), wiceprzewodniczący (1990) i przewodniczący Rady Naczelnej tej partii (1991–1992).

³⁴ W 1960 r. emigracyjna PPS rozpadła się na dwa stronnictwa: CK PPS i CKZ PPS. W 1987 r. odbył się Scaleniowy Zjazd PPS, a w 1990 r. struktury emigracyjne partii połączyły się z krajowymi.

³⁵ SPD – Sozialdemokratische Partei Deutschlands (Socjaldemokratyczna Partia Niemiec), niemieckie centrolewicowe ugrupowanie polityczne, założone w 1863 r. (początkowo pod nazwą Socjalistyczna Partia Robotnicza).

³⁶ Komitet Główny PPS w RFN – niemiecki oddział CK PPS.

[1982 czerwiec 9?], Warszawa – Informacja na temat przerzutu do Polski publikacji wydawanych na Zachodzie, tajne specjalnego znaczenia

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 00973/82^b

Warszawa, dnia [a]
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 3^c

Informacja

dotyczy: przerzutu do PRL wrogich publikacji wydawanych na Zachodzie^d

Z wiarygodnego źródła uzyskaliśmy następujące informacje:

1. W akcji przemytu wrogich publikacji z Zachodu do Polski wykorzystywane są transporty żywności organizowane przez Pax Christi¹ z terenu RFN, m.in. tym kanałem na początku maja br. przewieziono do Polski miniaturowe wydanie „Kultury” paryskiej. Było ono pakowane w torebki z proszkiem budyniowym.

2. Lekarka Krystyna Graef-Cieślak², zamieszkała we Frankfurcie n. Menem, w organizowanych przez siebie transportach leków do Polski przemycła dla konspiracyjnych organizacji opozycyjnych antysocjalistyczne materiały i publikacje wydawane na Zachodzie. W czasie ostatniego pobytu w Polsce Krystyna Graef-Cieślak nawiązała kontakt z przedstawicielami wrogiej opozycji, od których otrzymała m.in. „memorandum”, którego autorem jest Władysław Bartoszewski³, oraz materiały opracowane przez Jana Józefa Szczepańskiego⁴ podpisane pseudonimem „Kowalski”.

^a *Data nieczytelna. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-002965/82 i RFN.*

^b *Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek Z[ąstę]cy T[ow.] plk Kuca: do omówienia na rannej odprawie, data 9.06.82 i nieczytelny podpis. Z prawej strony nieczytelny dopisek, podpis i data 11 VI 82.*

^c *Cyfra wpisana odręcznie.*

^d *Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik Otrzymują: Tow. Sarewicz, Tow. Dankowski, Tow. Sasin, Tow. Warda. Poniżej odręczny dopisek Tow. Głębiński: proszę o pismo do dyr[ektora] Dep[artamentu] I za podpisem dyr[ektora] Sasina o niepotwierdzenie [?] tej informacji, data 12 VI 82 i nieczytelny podpis.*

¹ Pax Christi – międzynarodowa katolicka organizacja pacyfistyczno-charytatywna, założona we Francji w 1945 r. Niemiecki oddział powstał w 1947 r.

² Krystyna Cieślak-Graef – psychoterapeutka, działaczka polonijna; organizator transportów z pomocą charytatywną dla Polski oraz przerzutów nielegalnej literatury i sprzętu dla opozycji (1981–1989).

³ Władysław Bartoszewski (ur. 1922) – historyk, pisarz; więzień Oświęcimia, po wojnie dwukrotnie więziony (1946–1948, 1949–1954), honorowy profesor (tytuł nadany przez rząd Bawarii, gdzie wykładał na uniwersytetach w latach 1983–1990), członek SDP (1946–1982), sygnatariusz „Listu 59” (1975), współorganizator TKN, członek Solidarności, współzałożyciel Komitetu Więzionych za Przekonania przy KK (1980), w stanie wojennym internowany, redaktor „Tygodnika Powszechnego” (1982–2007), ambasador w Austrii (1990–1995), minister spraw zagranicznych (1995, 2000–2001), senator (1997–2001), od 2007 r. sekretarz stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

⁴ Jan Józef Szczepański (1919–2003) – pisarz, reporter, scenarzysta; sygnatariusz „Listu 59” (1975), członek kierownictwa PPN (1976–1980), współpracownik KSS „KOR” i TKN (1978–1980), prezes ZLP (1980–1983), członek KO (1988–1990), od 1994 r. członek PAU.

3. W organizowaniu przetrzutu wrogich publikacji do Polski pośredniczy węgierski dziennikarz Dezső Monoszloy^{e5}. Wykorzystując częste wyjazdy do Austrii, odbiera od przebywającej w Wiedniu swojej przyjaciółki pochodzenia węgierskiego (zamieszkałej [w:] I Wien, Fleischmarkt 22, zatrudnionej w Creditanstalt Bankverein w Wiedniu) materiały przeznaczone dla polskich organizacji konspiracyjnych. Z terenu Węgier materiały przemywane są do PRL przez polskich „kurierów”.

4. W charakterze konwojentów lub kierowców przewożących transporty żywnościowe z RFN zatrudniani są byli działacze Solidarności przebywający w tym kraju. Przyjeżdżają na paszportach RFN. Celem ich pobytu w Polsce jest nawiązanie kontaktów z ukrywającymi się przywódcami związku.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski^f

987/82-K.F./E.S.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 107–108, mps.

^{e-c} Podkreślono odręcznie.

^f Powyżej odręczny podpis.

⁵ Dezső Monoszloy (ur. 1923) – węgierski pisarz i dziennikarz; od 1969 r. na emigracji w Austrii.

Nr 121

1982 czerwiec 25, Warszawa – Informacja na temat francuskiej procedury udzielania wiz emigracyjnych działaczom Solidarności, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 01047/82^b

Warszawa, dnia 25 VI 1982 r.^a
Tajne
Egz. nr ...^c

Informacja

dotyczy: francuskiej procedury udzielania wiz emigracyjnych dla działaczy Solidarności^d

Według wiarygodnych informacji odpowiedzialnym za wydawanie wiz emigracyjnych do Francji dla działaczy Solidarności jest pracownik Wydziału Konsularnego Ambasady [Francji] w Warszawie – ^eMazzoni. Do chwili obecnej wydał wizy dla 6 osób^e.

W swojej pracy Mazzoni kieruje się precyzyjnymi dyspozycjami francuskiego MSZ i MSW, które zalecają dużą ostrożność oraz stosowanie ograniczeń przy udzielaniu wiz dla działaczy Solidarności. Procedura stosowana przez Ambasadę Francji służyć ma m.in. ustaleniu, na ile wyjazd ma charakter polityczny, a na ile był inspirowany przez polskie służby specjalne.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski^f

597/82-J.D./G.K.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 16, mps.

^a Data wstemplowana. Obok odręcznie dopisany znak sprawy OA-I-01490/82.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej dwa nieczytelne podpisy, dwukrotnie wpisana data 26 VI 81 i dopisek tow. płk W[adysław] Kuca, tow. mjr [nazwisko nieczytelne] W[ydział] III.

^c Cyfry nie wpisano.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Dankowski, Tow. Sarewicz, **Tow. Sasin.** Poniżej odręczny dopisek Tow. Głębiński: do wykorzystania, data 29.06.82 i nieczytelny podpis.

^{e-e} Podkreślono odręcznie.

^f Powyżej odręczny podpis.

1982 lipiec 30, Warszawa – Informacja na temat działalności emigracyjnych struktur solidarnościowych na Zachodzie, tajne specjalnego znaczenia

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 001208/82^b

Warszawa, dnia 30 VII 1982 r.^a
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 16^c

Informacja

dotyczy: niektórych aspektów antypolskich działań na Zachodzie^d

Wzmoczone zainteresowanie rozgłośni Głos Ameryki środowiskiem emigracyjnych działaczy Solidarności w Europie Zachodniej

Z polecenia dyrekcji Głosu Ameryki – zainteresowanej uzyskaniem pełniejszego rozeznania [w] aktualnej sytuacji w polskich środowiskach emigracyjnych – w Europie Zachodniej przebywa pracownik tej rozgłośni W[acław] Bniński¹, który w oparciu o rozmowy prowadzone z działaczami zaangażowanymi w „działalność antypolską, m.in. B[ohdanem] Cywińskim, M[irosławem] Chojeckim, G[ustawem] Herlingiem-Grudzińskim, Z[dzisławem] Najderem oraz z obywatelami polskimi tymczasowo przebywającymi za granicą, m.in. ze S[tefanem] Kisielewskim², dąży do^e:

– rozpoznania stopnia zorganizowania emigracyjnych struktur Solidarności oraz wysondowania ew[entualnej] możliwości ich wykorzystania do zwalczania inicjatyw polityczno-gospodarczych podejmowanych przez władze polskie;

– wytypowania z grona emigracyjnych działaczy Solidarności stałych współpracowników oraz informatorów dla potrzeb Głosu Ameryki;

– wysondowania możliwości uzyskania za pośrednictwem emigracyjnej Solidarności szerszego dostępu do materiałów i opracowań pochodzących ze środowisk opozycyjnych w Polsce.

W trakcie swojego pobytu w Rzymie W[acław] Bniński przeprowadził szereg rozmów z przedstawicielami polskiej hierarchii kościelnej (m.in. z bp. Sz[czepanem]

^a Data wstemplowana. Po prawej stronie odręcznie dopisany znak sprawy OA-I-001704/82.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] ppłk Ulanowski [?]: do omówienia, 31.07.82, nieczytelny podpis. Z lewej strony odręczny dopisek Wydz[iał] III: aa i nieczytelny podpis.

^{c-c} Wpisano odręcznie.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Jaruzelski, Tow. Barcikowski, Tow. Czyrek, Tow. Milewski, Tow. Kiszczak, Tow. Siwicki, Tow. Rakowski, Tow. Natorf, Tow. Stachura, Tow. Ciastoń, Tow. Pożoga, Tow. Słowikowski, Tow. Sarewicz, Tow. Dankowski, Tow. Płatek, **Tow. Sasin**. Poniżej odręczny dopisek Tow. Głabiński, Tow. Hankiewicz: proszę [wyraz nieczytelny], nieczytelny podpis i data 2.08.82 r.

^{e-e} Podkreślono odręcznie.

¹ Wacław Bniński (1923–1998) – dziennikarz, żołnierz AK i WiN; na emigracji od 1946 r., pracownik RWE i Głosu Ameryki.

² Stefan Kisielewski (1911–1991) – kompozytor, publicysta, pisarz; współpracownik „Tygodnika Powszechnego” (1945–1989), poseł na sejm (1957–1965), sygnatariusz „Listu 34” (1964), współzałożyciel i członek UPR (1989–1991).

Wesołym³, ks. J[anuszem] Bolonkiem⁴ oraz kwietniu br. z abp. J[ózefem] Glempem⁵), badając możliwości efektywniejszego wykorzystania struktur organizacyjnych Kościoła i jego autorytetu do wspierania działalności środowisk opozycyjnych w Polsce. Po rozmowach Bniński wypowiadał się negatywnie na temat abp. Glempa, dając do zrozumienia, iż jego inicjatywy nie zostały przyjęte.

RFN

Kontakty działaczy Solidarności z CDU/CSU⁶

^fPrzebywający obecnie na Zachodzie działacz Solidarności Z[ygmunt] Pałuszyński podejmuje ostatnio rozmowy z przywódcami chadecji w RFN w celu uzyskania ich protektoratu dla wszystkich grup Solidarności^f działających w Niemczech Zachodnich. Były one gośćmi zjazdu CSU w Monachium, podczas którego doszło do rozmów z przywódcami chadecji, F[ranzem]-J[osefem] Straussem⁷, H[elmutem] Kohlem⁸ i F[riedrichem] Zimmermannem⁹. W rozmowach, których tłumaczem był przywódca Komitetu Obrony Solidarności w Berlinie Zachodnim E[dward] ^fKlimczak^f – popierający idee Z[ygmunta] Pałuszyńskiego – wyrażono opinię, iż CDU/CSU jest jedyną siłą, na którą może stawiać Solidarność. Uzgodniono również, iż CDU/CSU obejmie patronatem grupy Solidarności działające w RFN w zamian za poparcie dla polityki realizowanej przez te partie. Pierwszym etapem współpracy ma być zorganizowanie przez CDU w Berlinie Zachodnim sympozjum adwokatów, którzy udzielać będą emigracji polskiej pomocy prawnej w kontaktach z władzami RFN.

Członkowie Komitetu Obrony Solidarności bardzo krytycznie oceniają udział E[dwarda] Klimczaka w rozmowach Z[ygmunta] Pałuszyńskiego z przywódcami chadecji. Większość członków komitetu ostro przeciwstawia się wszelkim powiązaniom z prawicą w RFN, przewidując, iż mogłoby to im przeszkodzić w powrocie do Polski po zniesieniu stanu wojennego.

^{f-f} Podkreślono odręcznie.

³ Szczepan Wesoły (ur. 1926) – duchowny katolicki; biskup pomocniczy gnieźnieński (1968–2003), delegat prymasa Polski i koordynator duszpasterstwa emigracyjnego w Rzymie (1980–2003), od 1994 r. arcybiskup *ad personam*.

⁴ Janusz Bolonek (ur. 1938) – duchowny katolicki; od 1989 r. arcybiskup, pracownik Zespołu ds. Stałych Kontaktów Roboczych między Stolicą Apostolską a Rządem PRL watykańskiego Sekretariatu Stanu (1979–1989), nuncjusz apostolski w Rumunii (1995–1998), Urugwaju (1999–2008) i Bułgarii (od 2008 r.).

⁵ Józef Glemp (ur. 1929) – duchowny katolicki; osobisty sekretarz kardynała Stefana Wyszyńskiego (1967–1979), biskup warmiński (1979–1981), arcybiskup metropolita gnieźnieński i warszawski (1981–1992), metropolita warszawski (1992–2007), prymas Polski (1981–2009), przewodniczący Konferencji Biskupów Polskich (1981–2004), od 1983 r. kardynał.

⁶ Unia Chrześcijańsko-Demokratyczna Niemiec (Christlich Demokratische Union Deutschlands, CDU) – centrowprawicowa partia polityczna powstała w 1945 r. Jej odpowiednikiem w Bawarii jest nieco bardziej prawicowa Unia Chrześcijańsko-Społeczna (Christlich-Soziale Union in Bayern, CSU), założona w 1946 r. Obie partie od początku istnienia ściśle ze sobą współpracują.

⁷ Franz-Josef Strauss (1915–1988) – niemiecki polityk; współzałożyciel CSU (1945), przewodniczący CSU (1961–1988), premier Bawarii (1978–1988).

⁸ Helmut Kohl (ur. 1930) – niemiecki polityk; premier Nadrenii-Palatynatu (1969–1976), przewodniczący CDU (1973–1998), kanclerz RFN (1982–1998).

⁹ Friedrich Zimmermann (ur. 1925) – niemiecki polityk; wiceprzewodniczący CSU (1979–1989), federalny minister spraw wewnętrznych (1982–1989), federalny minister transportu (1989–1991).

Berlin Zachodni

Działalność Grupy Roboczej Solidarności

Poglębiamy się rozbieżności pomiędzy dwiema istniejącymi w Berlinie Zachodnim grupami Solidarności: Komitetem Obrony Solidarności (KOS) i Grupą Roboczą Solidarności. Członkowie zarządu Grupy Roboczej w obawie przed rosnącą zależnością od KOS odrzucili koncepcję połączenia się obu organizacji. Nie wyklucza się natomiast ściślejszej współpracy w określonych sytuacjach, co ma m.in. zapobiec ew[entualnej] krytyce obu organizacji przez społeczność polską w Berlinie Zachodnim.

Powszechnie krytykowany przewodniczący Grupy Roboczej K[rzysztof] Kasprzyk postanowił wyjechać z Berlina Zachodniego do Francji, gdzie ma nadzieję „szybciej zrobić karierę polityczną”. Obowiązki przewodniczącego Grupy po wyjeździe K[rzysztofa] Kasprzyka przejmie W[ojcich] Drozdek.

Powołanie Rady Socjalnej Polaków w Berlinie Zachodnim

Na zebraniu zorganizowanym 20 czerwca 1982 r. przez tzw. Grupę Inicjatywną (z E[dwardem] Klimczakiem na czele) powołano Radę Socjalną Polaków w Berlinie Zachodnim. Rada została zdominowana przez działaczy Komitetu Obrony Solidarności. Jedyne przedstawiciel Grupy Roboczej, któremu proponowano udział w Radzie – [Krzysztof] Wcisło – odmówił. Zadaniem Rady jest dbałość o warunki życia Polaków, którzy uzyskali azyl w Berlinie Zachodnim.

Francja

Solidarność we Francji

Kierownictwo rozgłośni emigracyjnej Solidarności we Francji – dążąc do zwiększenia zasięgu emisji audycji radiowych – zwróciło się w ostatnim okresie do władz municypalnych Paryża z prośbą o umożliwienie zainstalowania nowej anteny nadawczej na jednym z gmachów usytuowanych w XIX dzielnicy Paryża – przy Place des Fêtes.

§Nowa siedziba radia mieści się pod adresem 66, rue David d'Angers, Paris 19ème. Aktualnie audycje nadawane są połączeniem kablowym przez ośrodek nadawczy w Romainville, który wykorzystywany jest również przez francuskie służby wywiadowcze§.

Radio Solidarność otrzymuje dotacje finansowe m.in. z Komitetu Koordynacyjnego Solidarności, Francuskiej Demokratycznej Konfederacji Pracy (CFDT), a materiały informacyjne – z redakcji francuskich czasopism „Le Matin” i „Libération”¹⁰ oraz RWE i od informatorów krajowych.

Dania

Działalność Komitetu na rzecz Wsparcia Solidarności

Działający na terenie Danii Komitet na rzecz Wsparcia Solidarności (Støt Solidarnøst) zrzesza obecnie ponad 100 członków. Na czele komitetu stoi Andrzej Łabuda – emigrant polityczny z Polski po 1968 r. Program komitetu zakłada walkę polityczną o:

- uwolnienie wszystkich więźniów politycznych w Polsce;
- zniesienie stanu wojennego;
- przywrócenie swobodnej działalności Solidarności.

§-§ Akapit zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

¹⁰ „Libération” – francuski dziennik społeczno-polityczny o profilu lewicowym wydawany od 1973 r.

Komitet popiera sankcje gospodarcze USA wobec Polski i ZSRR, wzywa do poparcia moralnego i finansowego dla swoich działań. Podejmowana przez komitet działalność ogranicza się dotychczas głównie do akcji propagandowych oraz sprzedaży plakatów i znaczków Solidarności. Jedną z ostatnich akcji był podjęty 13 czerwca 1982 r. przez 6 działaczy komitetu dwudniowy strajk głodowy na znak protestu przeciwko stanowi wojennemu w Polsce. Działalność komitetu i jego program nie cieszą się popularnością wśród Duńczyków.

Finanse komitetu pochodzą głównie z:

- składek członkowskich (wszyscy członkowie zobowiązani są do miesięcznej składki w wysokości 20 koron duńskich);
- ulicznej sprzedaży plakatów i znaczków Solidarności.

Komitet posiada ścisłe powiązania ze swoim odpowiednikiem w Sztokholmie, na rzecz którego przekazuje część swoich dochodów oraz utrzymuje kontakty z członkami Solidarności w kraju.

Wielka Brytania

W ocenie działaczy emigracyjnych struktur Solidarności w Wielkiej Brytanii rozwiniecie szerszej działalności przez te organizacje nie jest obecnie możliwe, między innymi ze względu na:

- brak koordynacji działań poszczególnych ugrupowań związku;
- małą aktywność członków, których większość, nosząc się z zamiarem powrotu do kraju z chwilą reaktywowania Solidarności, nie chce prowadzić szerszej działalności, mogącej być uznana przez władze PRL jako antypolska.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski^h

1211/82-K.F., K.W./E.S.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 102–106, mps.

^h Powyżej odręczny podpis.

1982 sierpień 21, Warszawa – Informacja na temat zainteresowania amerykańskich służb specjalnych i zachodnich związków zawodowych strukturami Solidarności w kraju i na emigracji (z załącznikiem), tajne specjalnego znaczenia

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 001271/82^b

Warszawa, dnia 21 VIII 1982 r.^a
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 17^c

Informacja

dotyczy: inspiracyjnych działań Zachodu wobec struktur Solidarności w kraju i na emigracji^d

Z napływających informacji wywiadowczych wynika, że wzrasta zainteresowanie amerykańskich służb specjalnych emigracyjnymi grupami Solidarności oraz Kościołem i ugrupowaniami katolickimi w Polsce. Wynika to z przyjętych ocen i prognoz, że w sytuacji braku „dialogu” z władzami PRL i szans na odbudowę Solidarności w jej dotychczasowym kształcie wzrośnie (w polityce amerykańskiej) rola Kościoła jako dźwigni nacisku na władze PRL oraz „tarczy ochronnej” nad opozycją. W ocenie ekspertów amerykańskich zmiana sytuacji w Polsce i utrzymujące się ograniczenia wynikające z funkcjonowania stanu wojennego determinują konieczność całkowitego podporządkowania USA emigracyjnych struktur Solidarności jako ważnego i bezpiecznego kanału aktywizowania działań opozycyjnych w PRL.

Poniżej prezentujemy istotniejsze aspekty działań amerykańskich podejmowanych wobec emigracyjnych struktur Solidarności.

1. ^aAmerykańskie ośrodki dywersji ideologicznej i służby specjalne dążą aktualnie do zainspirowania nowej fali działań konfrontacyjnych ze strony opozycji wewnętrznej w Polsce^e. Celem tej taktyki jest m.in. podbudowanie eksponowanej przez USA na forum NATO tezy, że ostatnie posunięcia liberalizacyjne władz polskich nie mają większego znaczenia z punktu widzenia interesów Zachodu i społeczeństwa polskiego, czego dowodem będzie przewidywana aktywizacja opozycji i jej podziemnych struktur w okresie jesieni br.

W opinii ekspertów amerykańskich z tego punktu widzenia niekorzystnym zjawiskiem jest pogłębiający się podział opozycji na dwa zasadnicze nurty:

^a Data wstępowana. Poniżej dwa nieczytelne odręczne dopiski.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie.

^{c-c} Wpisano odręcznie.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Jaruzelski, Tow. Barcikowski, Tow. Czyrek, Tow. Milewski, Tow. Olszowski, Tow. Głowczyk, Tow. Kiszczak, Tow. Siwicki, Tow. Rakowski, Tow. Baryła, Tow. Poradko, Tow. Stachura, Tow. Ciastoń, Tow. Pożoga, Tow. Słowikowski, Tow. Sarewicz, **Tow. Sasin**, Tow. Płatek, Tow. Chomętowski, Tow. Miształ. *Poniżej odręczny dopisek* Tow. Głębiński: proszę o rozmowę i wnioski, *nieczytelny podpis i data 24.08.82.*

^{e-e} Podkreślono odręcznie.

– bazujący na byłych działaczach KSS „KOR” nurt konfrontacyjny, przekształcający się stopniowo w odrębny ruch polityczny o otwarcie antysocjalistycznym charakterze,
– związany z Kościołem, „ugodowy” nurt o charakterze związkowym, doceniający potrzebę działań na rzecz stabilizacji sytuacji w kraju.

Względniąc powyższe przesłanki, ośrodki te orientują się aktualnie w swojej działalności wobec opozycji na:

– pełne podporządkowanie emigracyjnych struktur Solidarności administracji amerykańskiej i wykorzystanie ich jako instrumentu realizacji celów polityki USA, w tym również wobec sojuszników zachodnich, czemu będzie służyło powołanie w Oslo Biura Koordynacyjnego Solidarności za granicą jako centralnego ośrodka koordynującego działalność emigracyjnych struktur Solidarności¹.

– podjęcie wielopłaszczyznowych działań wobec Kościoła w Polsce i Watykanu zmierzających do osłabienia i neutralizacji istniejących tam nurtów pragmatycznych oraz ograniczenie wpływu umiarkowanej części kierownictwa episkopatu na „ugodowy” nurt w opozycji wewnętrznej w PRL.

2. Amerykańskie służby specjalne z uwagi na ograniczenia związane ze stanem wojennym przywiązują aktualnie dużą wagę do wykorzystania emigracyjnych struktur Solidarności do działań wywiadowczych, zwłaszcza w zakresie budowy nowych kanałów łączności i przepływu do Polski środków materialnych i finansowych dla „podziemia”.

Między innymi CIA² inspirowuje tworzenie na bazie przebywających na Zachodzie Polaków tajnych struktur zajmujących się organizowaniem kanałów przepływu informacji i przetrzutu do Polski sprzętu poligraficznego, łącznościowego oraz środków finansowych. W związku z tym już w końcu marca br. na posiedzeniu Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu wskazano na konieczność dokonania podziału wśród działaczy emigracyjnych struktur tego związku na:

– grupę oficjalną – złożoną ze znanych działaczy (posiadających azyl polityczny), której zadaniem byłoby prowadzenie oficjalnej działalności polityczno-propagandowej wobec rządów i społeczeństw na Zachodzie;

– grupę tajną – realizującą operacyjne zadania w zakresie łączności i inspiracyjnego oddziaływania na kraj, zlecone przez amerykańskie służby specjalne^f.

W rezultacie przy komitetach i grupach działania Solidarności na Zachodzie tworzone są tajne komórki, które posiadają uprzywilejowany status w strukturze komitetów³ i korzystają z szerokiej pomocy wrogiej emigracji polskiej (np. paryskiej „Kultury” w zakresie nielegalnych kanałów kontaktowania się z krajem), ośrodków dywersji

^{f-f} Akapity zaznaczono na lewym marginesie odrębną pionową kreską.

¹ Pod presją amerykańską, w której decydującą rolę odegrał fakt, iż aktualnie USA przyjęły główny ciężar finansowania emigracyjnych struktur Solidarności, nastąpiły przegrupowania w łonie działaczy Solidarności na Zachodzie, w wyniku czego dominującą pozycję zdobyła grupa, w skład której wchodzi J[erzy] Milewski, M[iroslaw] Chojecki, S[eweryn] Blumsztajn, Z[ygmunt] Przetakiewicz i B[ohdan] Cywiński. Grupa ta odegrała zasadniczą rolę w powołaniu Biura Koordynacyjnego Solidarności za Granicą (Oslo, 17–19 lipca br.) oraz weszła w skład kierowniczego organu tego Biura. Jednocześnie Blumsztajnowi powierzono kierownictwo tworzonego w Paryżu Światowego Ośrodka Informacyjnego Solidarności [przypis w dokumencie].

² CIA – Central Intelligence Agency (Centralna Agencja Wywiadowcza), powstała w 1947 r. amerykańska rządowa agencja zajmująca się wywiadem, nakierowana na działalność poza terytorium USA.

³ Np. rozliczają się z otrzymywanych funduszy bez wyspecyfikowania charakteru dokonywanych wydatków [przypis w dokumencie].

ideologicznej i służb specjalnych, związków zawodowych (np. AFL-CIO, która udziela im porzeczania i pomocy finansowej) oraz różnego rodzaju organizacji na Zachodzie (np. Międzynarodowej Organizacji Praw Człowieka⁴ we Frankfurcie n. Menem, dostarczającej tym komórkom adresy przebywających na Zachodzie Polaków, gotowych zaangażować się w antykrajowe działania o charakterze tajnym).

3. W realizacji ww. celów bierze udział amerykańska centrala związkowa AFL-CIO. Centrala ta, wykorzystując zmniejszone zainteresowanie europejskiego ruchu związkowego Solidarnością (oskarżaną o stosowanie metod szkodliwych dla obecnych i perspektywicznych interesów ruchu związkowego), uzależniła struktury zagraniczne tego związku w USA, Kanadzie, Szwecji, Francji, RFN i Włoszech, przejmując w poważnym stopniu ich finansowanie. Dążąc do zwiększenia wpływu zagranicznych grup Solidarności na sytuację w Polsce, AFL-CIO patronuje idei skoncentrowania aktywności tych grup w jednym lub kilku krajach Europy Zachodniej. W tym też celu centrala AFL-CIO przekazała ośrodkom europejskim ponad 50 mln dolarów „na pomoc Solidarności w kraju”.

Ostatnio AFL-CIO zawarła porozumienie z Włoską Unią Pracy – UIL dotyczące współpracy obu organizacji związkowych w niesieniu pomocy dla przebywających na Zachodzie działaczy Solidarności, którzy zdecydują się na prowadzenie publicznej lub tajnej działalności, nakierowanej na budowanie kanałów łączności ze strukturami Solidarności w Polsce. Porozumienie to obejmuje koordynację działań na terenie Europy Zachodniej i odnosi się głównie do udzielania pomocy byłym działaczom KSS „KOR”.

Zal[ączniki]: 2 – str. 4

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski⁸

1250/82-K.Cz./E.S.

Załącznik nr 2⁵

Tajne spec[jalnego] znac[enia]
Egz. nr ...

Aktualne stanowisko niektórych zachodnich związków zawodowych wobec działalności NSZZ „Solidarność” w kraju i za granicą

W kierowniczych kołach europejskich związków zawodowych, zwłaszcza o orientacji chadeckiej, coraz częściej^h wskazuje się na fakt, iż funkcjonujące na Zachodzie grupy Solidarności tracą stopniowo swój związkowy charakter na rzecz typowo politycznej działalności emigracyjnej^h. Przyczynę tego zjawiska upatruje się m.in. w zdominowaniu

⁸ Powyżej odręczny podpis.

^{h-h} Podkreślono odręcznie.

⁴ Być może chodzi o frankfurcki oddział Amnesty International – międzynarodowej organizacji pozarządowej założonej w 1961 r. w Londynie.

⁵ Załącznik nr 1 nie zachował się.

emigracyjnych struktur Solidarności przez działaczy powiązanych z amerykańskimi ośrodkami dywersji ideologicznej. Negatywnie ocenia się również związki szeregu emigracyjnych działaczy z zachodnimi organizacjami pracodawców, patronatów itp., które wynikają z poszukiwania przez emigracyjne struktury Solidarności jak największej ilości sponsorów, bez względu na ich orientację polityczną i ideologiczną. Sytuacja taka zaczyna wpływać na zmniejszenie zaangażowania się zachodniego ruchu zawodowego w pomoc i poparcie dla zagranicznych grup Solidarności. Na tym tle coraz częściej pojawiają się również głosy domagające się zweryfikowania stanowiska zachodnich organizacji związkowych wobec działalności, jaką rozwijają niektórzy działacze Solidarności przez zachodnie związki zawodowe. Niepowodzeniem zakończyły się również dotychczasowe próby utworzenia przy zachodnich centralach związkowych sekcji NSZZ „Solidarność”.

W związku z tym część europejskich organizacji związkowych, w tym przede wszystkim chrześcijańsko-demokratycznych, orientuje się na selektywne podejście do kontaktów z Solidarnością, tzn. koncentrację zainteresowania na jej umiarkowanym nurcie związanym z Kościołem. Wynika to m.in. z oceny, iż zmiany, jakie zachodzą w Polsce po wprowadzeniu stanu wojennego, będą miały charakter trwały, toteż główną troską zachodnich związków zawodowych powinno być utrzymanie przez Solidarność maksymalnych możliwości oddziaływania na profil przyszłego kształtu ruchu zawodowego w Polsce.

¹Chrześcijańsko-demokratyczne związki zawodowe liczą ponadto, że w ramach nowego kształtu stosunków państwo–Kościół w Polsce da się doprowadzić do powstania nurtu chadeckiego w polskim ruchu zawodowym⁶. Bazując na tych założeniach, brukselska centrala związków zawodowych nosiła się od pewnego czasu z zamiarem wysłania do Polski związkowej komisji dobrych usług. Wobec sprzeciwu w tej sprawie amerykańskich związków zawodowych aktualnie centrala ta, a także centrala chrześcijańskich związków zawodowych (CSC) upoważniły Federację Austriackich Związków Zawodowych – ÖGB do aktywizowania kontaktów z Polską. Zdaniem sekretarza generalnego Frakcji Chrześcijańskich Związków Zawodowych w ÖGB – G[ünthera] Engelmayera⁷, inicjatywy te mogą doprowadzić do zaktualizowania koncepcji wyjazdu do Polski delegacji ÖGB. Wyjazd taki mógłby mieć miejsce już na jesieni br.

1244/82-K.Cz./E.S.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 107–113, mps.

ⁱ⁻ⁱ *Podkreślono odręcznie.*

⁶ W środowiskach chadeckich rozwiązanie to jest traktowane jako jeden z warunków osiągnięcia trwałego porozumienia narodowego w Polsce [*przypis w dokumencie*].

⁷ Günther Engelmayer (ur. 1941) – austriacki polityk, działacz związkowy; sekretarz ÖGB (1980–1990), członek lokalnych władz Wiednia (1983–1990).

1982 sierpień 28, Warszawa – Informacja na temat zagranicznych kontaktów struktur Solidarności z ośrodkami antykomunistycznymi na Zachodzie, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 01325/82^b

Warszawa, dnia 28 VIII 1982 r.^a
Tajne
Egz. nr 23^c

Informacja

dotyczy: kontaktów zagranicznych struktur Solidarności z antykomunistycznymi ośrodkami na Zachodzie^d

Poparcie polityczno-propagandowe i finansowe, jakiego Zachód udzielał Solidarności i innym organizacjom opozycyjnym w kraju przed wprowadzeniem stanu wojennego, po 13 grudnia 1981 r. zostało niejako sformalizowane i skierowane na te organizacje grupujące tradycyjną i najnowszą polską emigrację, które stwarzały Zachodowi przesłanki, iż będą realizować główne założenia polityki NATO wobec Polski, szczególnie w aspekcie wspierania i inspirowania działań opozycyjnych w kraju.

Antypolska działalność wszystkich organizacji emigracyjnych, bez względu na ich dotychczasowy profil polityczny, zaczęła od początku br. koncentrować się wokół haseł lansowanych przez emigracyjnych działaczy Solidarności. Wiele nowo powstających lub zreorganizowanych organizacji emigracyjnych, przyjmując nazwę „Solidarność”, reprezentuje różnorodne idee – od maoizmu do wojującego antykomunizmu. Dla tradycyjnych, emigracyjnych ugrupowań, skupionych wokół np. rządu londyńskiego, zaangażowanie się w działania pro-solidarnościowe jest próbą odbudowania wpływów w społeczeństwie polskim. Szczególną aktywność wykazuje w tej sferze emigracyjna PPS.

Organizacje te, a szczególnie tzw. komitety Solidarności, grupujące najnowszą emigrację, otrzymują poparcie przede wszystkim państw członkowskich NATO. Poza tymi państwami jedynie Szwecja udziela daleko idącej pomocy tzw. organizacjom solidarnościowym z uwagi m.in. na duże skupisko polskiej emigracji politycznej i wcześniejsze zaangażowanie się związków zawodowych tego państwa w popieranie Solidarności.

Istnieją jednak państwa, które odmówiły zgody na utworzenie formalnych grup skupiających członków Solidarności. Na terenie Szwajcarii i Finlandii antypolska działalność

^a Data wstemplowana. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-I-02196/82 i data 23.09.82 r. Poniżej adnotacja aa.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek Tow. nacz[elnik] M[ieczysław] Greszta [?], data 28.8.82 i nieczytelny podpis.

^{c-c} Wpisano odręcznie. Poniżej odręczny dopisek Głabiński, data 30.8. i nieczytelny podpis.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Jaruzelski, Tow. Barcikowski, Tow. Czyrek, Tow. Milewski, Tow. Olszowski, Tow. Główczyk, Tow. Kiszczak, Tow. Mokrzyszczak, Tow. Siwiczki, Tow. Gorywoda, Tow. Orzechowski, Tow. Rakowski, Tow. Baryła, Tow. Natorf, Tow. Stachura, Tow. Ciastoń, Tow. Pożoga, Tow. Słowikowski, Tow. Sarewicz, Tow. Dankowski, **Tow. Sasin**, Tow. Płatek, Tow. Kuca, Tow. Tarała, Tow. Chomętowski, Tow. Misztal.

przebywających tam członków tego związku została poważnie ograniczona przez miejscowe władze. Również w Austrii próby powołania organizacji Solidarności spotkały się z dużym oporem władz.

Działalność prosolidarnościowa na Zachodzie, w której afirmowana jest wręcz wrogość do Polski, wywołała poważne rozbitcie społeczności polonijnej. Akcje wąskiej grupy działaczy emigracji politycznej zmierzającej do narzucania środowisku polonijnemu wrogiego stosunku do wszystkiego, co ma związek z dzisiejszą Polską, choć zyskały początkowo akceptację, stają się obecnie przedmiotem krytyki części tego środowiska, która swoje związki z ojczyzną opiera na poczuciu wspólnoty narodowej i kulturowej.

Krytyczne stanowisko wobec aktualnych działań Solidarności za Zachodzie zajmują również niektórzy aktywiści tego ruchu. Ostatnio K[rystyna] Ruchniewicz, kierująca Komitetem [Koordynacyjnym] Solidarności w Brukseli, obciążała emigracyjne kierownictwo tego „związku” odpowiedzialnością za brak związkowego charakteru działalności emigracyjnych struktur Solidarności, co ma miejsce w efekcie jego bliskich kontaktów z ośrodkami amerykańskimi. Tego typu oceny podzielane są przez niektórych innych działaczy związku, którzy wskazują również na fakt, iż kierunki działań zagranicznych struktur Solidarności są obecnie wyznaczane przez osoby niemające nic wspólnego z nurtem robotniczym. Osoby te wywodzą się z krajowych środowisk opozycyjnych, w tym głównie KOR-owskich, i cieszą się poparciem, a także otrzymują wydatną pomoc materialną z USA^e.

Przejmowanie kierownictwa emigracyjnych struktur Solidarności przez osoby zaangażowane w działalność polityczną skierowaną przeciwko Polsce socjalistycznej znalazło wyraz w zdominowaniu powołanego w połowie lipca br. na „spotkaniu w Oslo” Biura Koordynacyjnego Solidarności za Granicą przez grupę, w skład której wchodzi J[erzy] Milewski, M[irosław] Chojecki, S[eweryn] Blumsztajn, Z[ygmunt] Przetakiewicz i B[ohdan] Cywiński. J[erzy] Milewski i M[irosław] Chojecki otrzymali poważne dotacje z amerykańskich fundacji Forda i Rockefellera^{e1}. Bezpośrednio po wprowadzeniu stanu wojennego obaj nasilili kontakty z amerykańską centralą związkową AFL-CIO i ośrodkami dywersji. J[erzy] Milewski jako jedyny przedstawiciel Solidarności wziął również udział, obok [Romualda] Spasowskiego² i [Zdzisława] Rurarza³, w antypolskim „show” zorganizowanym z inicjatywy R[onald]a Reagana przez Agencję ds. Łączności Międzynarodowej (ICA)⁴. M[irosław] Chojecki za amerykańskie fundusze założył w Paryżu czasopismo „Kontakt”, które, przemycane do Polski, ma stać się źródłem informacji dla opozycji w kraju i wyznaczać jej kierunki działania. Obaj po krótkim pobycie w USA osiedlili się w Europie Zachodniej. Utrzymują jednak bezpośrednio, stałe kontakty z pracownikami ambasad USA, m.in. w Paryżu i w Brukseli. Tego typu

^{e-e} *Podkreślono odręcznie.*

¹ Fundacja Rockefellera (Rockefeller Foundation) – amerykańska organizacja dobroczynna założona w 1913 r. w Nowym Jorku przez biznesmena Johna D. Rockefellera.

² Romuald Spasowski (1921–1995) – dyplomata; wiceminister spraw zagranicznych (1972–1977), ambasador w USA (1977–1981), po wprowadzeniu stanu wojennego poprosił amerykańskie władze o azyl polityczny, przez polskie sądy zaocznie skazany na karę śmierci.

³ Zdzisław Rurarz (1930–2007) – dyplomata; ambasador w Japonii (1980–1981), po wprowadzeniu stanu wojennego poprosił władze w Tokio o azyl polityczny, przez polskie sądy zaocznie skazany na karę śmierci.

⁴ Chodzi o 90-minutowy program dokumentalno-artystyczny pt. „Let Poland Be Poland”, emitowany 30 I 1982 r. z okazji ogłoszonego przez Ronalda Reagana Dnia Solidarności.

kontakty, które stanowią swoistą formę wymiany informacji i konsultacji na temat kierunków działań komitetów Solidarności, utrzymują także inni działacze emigracyjnych struktur Solidarności (m.in. na terenie Berlina Zachodniego z Peterem Rainą, znanym współpracownikiem zachodnich służb specjalnych).

[...]f

§W ramach tej struktury istnieje także podział odpowiedzialności m.in. za kontakty z przedstawicielami zachodnich kół politycznych. Działacze emigracyjnych struktur Solidarności przeprowadzali m.in. rozmowy ze [Franzem-Josefem] Straussem, [Helmutem] Kohlem i [Friedrichem] Zimmermannem podczas ostatniego zjazdu CSU. W ich wyniku uzgodniono, iż organizacje polskiej emigracji, w tym struktury Solidarności w RFN, w zamian za pomoc chadecji w realizowanych akcjach, poczynią pewne koncesje na rzecz polityki prowadzonej przez CDU/CSU. Natomiast jeszcze przed bezpośrednim przydzieleniem członkom władz emigracyjnej Solidarności odpowiedzialności za „sprawy zagraniczne” działacze tego związku z terenu Francji (m.in. S[eweryn] Blumsztajn, Z[bigniew] Kowalewski) spotkali się w lutym br. z ministrem spraw zagranicznych Francji C[laude'em] Cheyssonem⁵. W rezultacie spotkania uzyskali oni zapewnienie realizacji ich postulatów: uruchomienia stałych programów radia France Inter w języku polskim⁶ oraz oficjalnego uznania przez rząd francuski konieczności udzielania stałej pomocy dla emigracyjnej Solidarności. Spotkanie przygotował i brał w nim udział jako doradca aktywistów Solidarności A[leksander] Smolar, który wraz z P[iotrem] Jeglińskim inspirował i kontroluje do tej pory działalność Komitetu Solidarności we Francji. Zarówno A[leksander] Smolar, jak i P[iotr] Jegliński są współpracownikami zachodnich służb specjalnych i aktywnie angażują się w akcje materialnego i politycznego wspierania opozycji w Polsce⁸.

Zagraniczne struktury Solidarności otrzymują istotne poparcie z sekcji polskiej RWE, paryskiej „Kultury” oraz innych ośrodków tradycyjnie wrogo nastawionej do Polski Ludowej emigracji. Ożywienie działalności politycznej całej emigracji w związku z sytuacją w Polsce i działalnością na Zachodzie struktur Solidarności jest wykorzystywane przez ośrodki dywersji związane z USA, a głównie RWE, do prób skupienia całej emigracji politycznej pod jednym kierownictwem, które byłoby w stanie prowadzić skoordynowaną akcję pomocy dla opozycji w kraju. Podstawowym założeniem tej koncepcji jest wspieranie tendencji antysocjalistycznych w Polsce przez utrzymywanie bezpośrednich, zakonspirowanych kontaktów z opozycyjnymi środowiskami w kraju i wspieranie przebywających na Zachodzie przedstawicieli tych środowisk.

W celu stworzenia bazy dla tej koncepcji ośrodki emigracyjne i dywersyjne planują m.in.:

– ustalić strefy pracy ideologiczno-informacyjnej w Europie dla poszczególnych instancji. Np. sekcja polska RWE obejmie aktywnym rozpracowaniem środowiska emigracji polskiej w RFN, Beneluksie, Szwecji i Austrii, będzie również współpracować

¹ Pominięto dwa akapity powtarzające informacje zawarte w dok. nr 123.

⁸⁻⁸ Niemal cały akapit podkreślony odręcznie.

⁵ Claude Cheysson (ur. 1920) – francuski polityk socjalistyczny, komisarz europejski (1973–1981), minister spraw zagranicznych (1981–1984).

⁶ Chodzi o Radio France Internationale (RFI) – publiczną rozgłośnię francuską nadającą programy dla zagranicy, powstała w 1975 r. 17 XII 1981 r. utworzono polską redakcję RFI. Działała do 2010 r.

ze środowiskami czy wydawnictwami emigracyjnymi, które nie kontaktują się lub nie podporządkowują programowo redakcji paryskiej „Kultury”;

– wykorzystać kontakty z przedstawicielami administracji amerykańskiej i innych rządów zachodnich w celu ułatwienia aktywistom Solidarności nawiązania dialogu z niektórymi politykami zachodnimi;

– wspierać i uczestniczyć w działaniach podejmowanych na Zachodzie, mających na celu organizowanie pomocy politycznej i finansowej dla aktywistów Solidarności przebywających w kraju i po za jego granicami;

– objąć kontrolą redagowane przez M[irosława] Chojeckiego pismo „Kontakt”, które, wysyłane do Polski, ma być źródłem informacji o aktywności zakonspirowanych grup Solidarności i stanowić wytyczną działalności tych grup.

* * *

Analiza aktywności struktur Solidarności na Zachodzie wskazuje, iż USA traktuje je – obok dywersyjnych rozgłośni radiowych – jako najefektywniejszy z punktu widzenia aktualnie realizowanej polityki amerykańskiej kanał aktywizowania działań opozycyjnych w Polsce.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski^h

1333/82-B.G./E.S.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 114–119, mps.

^h Powyżej odręczny podpis.

1982 wrzesień 8 [?], Warszawa – Informacja na temat działalności podziemnych struktur Solidarności, tajne specjalnego znaczenia

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 001370/82^b

Warszawa, dnia 8 [?] IX 1982 r.^a
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 10^c

Informacja

dotyczy: działalności podziemnych struktur Solidarności^d

Według informacji uzyskanych ze źródeł wywiadowczych, pod koniec sierpnia br. przedstawicielka podziemia Solidarności dr Maria Mańkowska^{e1} (wicedyrektor Instytutu Psychologii UMCS w Lublinie) przekazała na Zachód poprzez specjalnego kuriera informację dot[yczącą] ocen aktualnej sytuacji w podziemiu Solidarności, rozbieżności między kierownictwem podziemia a częścią hierarchii kościelnej oraz wytyczne dla emigracyjnych struktur Solidarności, której odbiorcą miał być przebywający w Genewie Bohdan Cywiński i za jego pośrednictwem papież Jan Paweł II. Poniżej prezentujemy główne tezy informacji przekazanej przez dr M[arię] Mańkowską.

1. Krajowe kierownictwo podziemia Solidarności nie liczy na aktywniejszą działalność Solidarności regionu warszawskiego z uwagi na fakt, że czołowi działacze z Warszawy są obserwowani przez Służbę Bezpieczeństwa. ^fNatomiast bardzo silne i dobrze zakonspirowane ma być podziemie w Lublinie^f. W najbliższym czasie inicjatywy akcji organizowanych w skali krajowej będą wychodziły z Lublina, m.in. z uwagi na fakt, iż w regionie lubelskim działa wiele osób, których władze nie podejrzewają o jakiegokolwiek wcześniejsze związki z Solidarnością, KOR lub innymi organizacjami opozycyjnymi. Mają one bardzo dobre stosunki z biskupem przemyskim [Ignacym] Tokarczukiem oraz kierownictwem KUL (m.in. u bp. Tokarczuka są zdeponowane materiały przetrucane z Zachodu w ramach transportów Pro Polonii). Grupa lubelska, łącznie z [bp.] Tokarczukiem, występuje zdecydowanie przeciwko prymasowi [Józefowi] Glempowi oraz episkopatowi.

^a Data wstemplowana. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-I-002321/82.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej nieczytelny odręczny dopisek i data 8 IX 82.

^{c-c} Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręczny dopisek pr[oszę] o omówienie na naszej odpr[awie] [wyraz nieczytelny] wniosków wynikających z tej inf[ormacji] do bieżącej pracy op[er]acyjnej] w [wyraz nieczytelny] pionie, nieczytelny podpis.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Jaruzelski, Tow. Kiszczak, Tow. Stachura, Tow. Ciastoń, Tow. Pożoga, Tow. Słowikowski, Tow. Sarewicz, Tow. Dankowski, Tow. Płatek, **Tow. Sasin**. Poniżej nieczytelny odręczny dopisek. Pod nim odręczny dopisek W[ydział] III – aa. Głąbiński i nieczytelny podpis.

^e Personalalia wymienionych w tym akapicie osób podkreślone odręcznie.

^{f-f} Podkreślono odręcznie.

¹ Maria Mańkowska – pracownik naukowy UMCS (1976–1985), zastępca dyrektora Instytutu Psychologii UMCS (IX 1981–I 1982), w 1982 r. współredaktorka podziemnego pisma „Kontrapunkt”.

^gCały region jest dobrze zaopatrzony w materiały potrzebne do prowadzenia działalności propagandowej (papier, farba drukarska, tzw. woskówki). Papier dostarczany jest głównie przez członków Solidarności z instytucji państwowych^g.

W chwili obecnej najważniejszą sprawą jest budowa radiostacji. Jedna radiostacja została zbudowana własnymi siłami, natomiast do uruchomienia drugiej brak jest pewnych podzespołów. Po ich uzyskaniu i uruchomieniu nadajnik-radiostacja zostanie przekazany do Warszawy.

2. Kierownictwo podziemia w kraju negatywnie ocenia politykę prymasa Glempa oraz episkopatu, która w efekcie przyczynia się do umocnienia pozycji gen. W[oiciecha] Jaruzelskiego. ^hPapież musi koniecznie wiedzieć, że episkopat jest przeciwny wszelkim działaniom Solidarności, w związku z tym winien wpłynąć na Glempa i część hierarchii kościelnej, aby nie torpedowali inicjatyw mających akceptację całego kierownictwa podziemia^h. Przykładem może być przerwanie strajku głodowego przez internowanych w Lublinie w czerwcu br., które nastąpiło na skutek interwencji biskupa lubelskiego, działającego na polecenie J[ózefa] Glempa. ⁱJednocześnie episkopat i osobiście J[ózef] Glempe nie zgadzają się, aby w Polsce odbyły się tzw. 20-godzinne nabożeństwa pokutne, które w intencji kierownictwa Solidarności mają stanowić platformę dalszej integracji całego społeczeństwa w Polsceⁱ. Podziemie Solidarności czeka na odpowiedni moment, żeby spowodować akcję zbrojną przeciwko władzy, ale do tego celu potrzebne jest pełne zjednoczenie wszystkich ludzi w kraju, toteż nadal będą czynione naciski na Glempa odnośnie [do] zorganizowania mszy pokutnych.

3. W związku z planowanym zintensyfikowaniem działań podziemnej Solidarności należy się liczyć z nową falą aresztowań. Kierownictwo związku oczekuje od zagranicznych struktur Solidarności nasilenia kampanii propagandowej w obronie aresztowanych i internowanych działaczy, wykorzystując do tego celu narodowe i ponadnarodowe organizacje polityczne i społeczne na Zachodzie. ^hDotychczasowa analiza wskazuje, iż zachodnie protesty w obronie aresztowanych odnoszą pożądany skutek^h. Internowani nie są poddawani represjom fizycznym i psychicznym w postaci wielogodzinnych przesłuchań. Członkowie kierownictwa podziemia nie wykluczają, że część z nich może być aresztowana. ^hWówczas na adresy działaczy Pro Polonii w Szwajcarii – Sokorowskiego i [Zygmunta] Marzysa – będą wysyłane z Polski listy lub telegramy, w których – zgodnie z ustalonym szyfrem – podana zostanie wiadomość, kto został zatrzymany^h. Poprzez Amnesty International należy rozpocząć szeroko zakrojoną akcję propagandową na rzecz uwolnienia danej osoby.

Sprawą priorytetową jest obecnie przekazanie do kraju przez zaufane i pewne osoby określonych podzespołów do radiostacji. ⁱZe względów bezpieczeństwa przesyłki winny być przewożone stopniowo przez różnych ludzi mających przy sobie detale, na podstawie których trudne byłoby określenie ostatecznego ich przeznaczeniaⁱ. Zapotrzebowanie na konkretne części będzie sukcesywnie przekazywane w instrukcjach na Zachód.

^{g-g} Akapit zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

^{h-h} Podkreślono odręcznie.

ⁱ⁻ⁱ Podkreślono odręcznie. Przy dalszej części akapitu po lewej stronie odręczna pionowa kreska.

^{j-j} Podkreślono odręcznie. Przy ostatnich dwóch liniach akapitu z lewej strony odręczna pionowa kreska.

Natomiast okresowo należy wstrzymać przerzut papieru, farby drukarskiej i tzw. wosków, z uwagi na ich wystarczający zapas.

Czołowi działacze Solidarności na Zachodzie muszą zwrócić uwagę na ludzi, którzy opuścili Polskę po wprowadzeniu stanu wojennego, gdyż są oni wykorzystywani przez Służbę Bezpieczeństwa do infiltracji zagranicznych struktur Solidarności. Szczególnie odnosi się to do osób wyjeżdżających na paszportach służbowych w ramach różnych kontraktów Polservice² oraz naukowców udających się na stypendia, staże i konferencje naukowe. Ludzi tych należy izolować, nie dopuszczać do działalności w grupach solidarnościowych i w żadnym wypadku nie wykorzystywać jako kanałów łączności z podziemiem w kraju. ^kKierownictwo związku opracowuje aktualnie listę współpracowników SB^k.

Jednocześnie należy zawiesić przyjazdy do Polski osób znanych ze swojej działalności opozycyjnej na Zachodzie, gdyż SB poprzez ich inwigilację może szybko rozpoznać struktury organizacyjne podziemia w kraju. ^hZastrzeżenie to dotyczy także działaczy w Szwajcarii^h, przyjeżdżających do Polski w ramach organizowanych akcji transportowych przez stowarzyszenie Pro Polonia. W wypadku przyjazdów do Polski tych osób podziemie zerwie z nimi wszelkie kontakty i dalszą współpracę.

Aktualna sytuacja w kraju wymaga zorganizowania przez zagraniczne struktury Solidarności dużej akcji o takim zasięgu i znaczeniu, że stanowiłaby ona sygnał do rozpoczęcia aktywnych działań w Polsce.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski¹

1370/82-M.P./E.S.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 120–123, mps.

^{k-k} Podkreślono odręcznie. Akapit zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

¹ Powyżej odręczny podpis.

² Przedsiębiorstwo Handlu Zagranicznego „Polservice” (1961–1996) – jedna z central handlu zagranicznego, perelowskich przedsiębiorstw o specjalnym statusie, mających uprawnienia do prowadzenia obrotu gospodarczego w walutach wymiennalnych z podmiotami zagranicznymi.

1982 wrzesień 17 [?], Warszawa – Informacja na temat działalności organizacji Pro Polonia, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 01911/82^b

Warszawa, dnia 17 [?] IX 1982 r.^a
Tajne
Egz. nr 16^c

Informacja

dotyczy: działalności organizacji Pro Polonia^d

Po wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce w Szwajcarii powstała organizacja pn. Pro Polonia, stawiająca sobie za cel wspieranie opozycji w Polsce pod przykryciem niesienia pomocy charytatywnej. Założycielem tej organizacji jest Zygmunt Marzys, profesor Uniwersytetu w Neuchâtel. Organizacja zrzesza przedstawicieli starej emigracji polskiej oraz obywateli państw zachodnich prezentujących wrogi stosunek do socjalizmu. Pomimo faktu, iż statut organizacji nie formułuje żadnych ograniczeń w sprawach członkostwa organizacji, nie są do niej przyjmowane osoby posiadające obywatelstwo polskie oraz przedstawiciele nowej emigracji. Poniżej prezentujemy niektóre aspekty działalności tej organizacji.

Akcje podejmowane przez tę organizację prowadzone są w oparciu o organizacje kościelne, dodające im wiarygodności i autentyczności w oczach społeczeństwa szwajcarskiego oraz władz polskich. Wśród członków organizacji, różnego typu instytucji oraz społeczeństwa szwajcarskiego zbierane są fundusze, z których poważna część przeznaczona jest na zakup urządzeń drukarskich, farb, papieru i wszelkich niezbędnych materiałów w kraju, które przetrucane są następnie do Polski w transportach z pomocą charytatywną. Transporty organizowane przez Pro Polonię kierowane są do diecezji przemyskiej oraz lubelskiej, z którymi organizacja ta utrzymuje stałe kontakty w oparciu o bliską znajomość Z[ygmunta] Marzysa z bp. [Ignacym] Tokarcukiem oraz kierownictwem KUL^e. Ośrodki te przekazują organizacji Pro Polonia konkretne sugestie nt. pożądaných przez nie materiałów dla działań opozycyjnych.

W dotychczasowych transportach dostarczono do kraju m.in. farbę drukarską, zakamuflowaną w pojemnikach z pastą do butów, papier w postaci zeszytów do druku

^a Data wstemplowana. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-1215/82. Poniżej nieczytelny podpis i data 17 IX 82 r.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek Tow. tow. naczelnicy wydziałów [wyraz nieczytelny], n[aczelnicy], z[astępcy] wydz[iałów] Dep[artamentu] I, data 17.09.82 i nieczytelny podpis.

^c Wpisano odręcznie.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Jaruzelski, Tow. Czyrek, Tow. Milewski, Tow. Olszowski, Tow. Kiszczak, Tow. Siwicki, Tow. Rakowski, Tow. Baryła, Tow. Stachura, Tow. Ciastoń, Tow. Pożoga, Tow. Słowikowski, Tow. Sarewicz, Tow. Dankowski, Tow. Płatek, **Tow. Sasin**, Tow. Chomętowski, Tow. Misztal. Obok z prawej strony odręczny dopisek Wydz[iał] III, nieczytelny podpis.

^{e-e} Podkreślono odręcznie.

ulotek, części do urządzeń drukarskich oraz matryce drukarskie. Materiały dostarczone przez Pro Polonię traktowane są jako rezerwa na wypadek likwidacji przez MO obecnie działających drukarni. Zamierzeniem działaczy tej organizacji jest przesłanie do Polski radiostacji o dużej mocy, na zakup której gromadzone są obecnie fundusze^f.

Inną formą działalności są przygotowania do utworzenia „emigracyjnego teatru polskiego”, który ma działać w oparciu o pomoc zachodnioeuropejskich fundacji kulturalnych. Polityczną intencją tego zamierzenia jest stworzenie wspólnego ośrodka polskich stowarzyszeń emigracyjnych na Zachodzie, który prezentowałby pozycje polemiczne w stosunku do interpretacji dziejów Polski przez historiografię PRL. Funkcję konsultanta „emigracyjnego teatru polskiego” planuje się powierzyć jednemu ze znanych polskich aktorów.

Pro Polonia nawiązuje szerokie kontakty ze środowiskiem wrogiej emigracji na Zachodzie, w tym emigracyjną Solidarnością. Kontakty te mają przede wszystkim znaczenie propagandowe, ponieważ umożliwiają organizacji Pro Polonia przejęcie części funduszy będących w dyspozycji Solidarności oraz umożliwiają kontrolowanie jej przedsięwzięć. Powiązania z Solidarnością nie są jednak eksponowane w związku z obawą, iż mogą one uniemożliwić dalsze prowadzenie akcji na terenie Polski. Innym powodem ograniczonych kontaktów z Solidarnością jest niska ocena niektórych działaczy Solidarności przebywających na Zachodzie przez kierownictwo Pro Polonii, które obawia się, iż niektóre podejmowane przez nich akcje mogą umożliwić władzom polskim kompromitację Solidarności oraz organizacji z nimi związanych.

Działacze Pro Polonii kładą szczególny nacisk na pozyskanie nowych sympatyków dla swego stowarzyszenia w środowiskach partyjno-rządowych, gospodarczych oraz finansowych Szwajcarii. Do grona sympatyków zaliczany jest m.in. szef Szwajcarskiej Partii Radykalnej Yann Rychter¹ oraz minister spraw zagranicznych Szwajcarii P[ierre] Aubert².

Z załączeniu prezentujemy krótką charakterystykę statutu tej organizacji^g.

Zal[ącznik]: 1, str. 2

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski^h

1386/82-K.F./A.K.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 158–160, mps.

^{f-f} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

^g Załącznik nie jest publikowany.

^h Powyżej odręczny podpis.

¹ Yann Rychter-Du Pasquier (1928–2008) – szwajcarski polityk; przewodniczący centroprawicowej Parti Radical-Démocratique/Partito Liberale-Radicale Svizzero (Radykalno-Demokratycznej Partii Szwajcarii) (1978–1984).

² Pierre Aubert (ur. 1927) – szwajcarski polityk, prawnik; członek szwajcarskiego rządu – Rady Federalnej (1978–1987), kierownik Federalnego Departamentu Spraw Zagranicznych (1979–1987), prezydent Konfederacji (1983, 1987).

1982 październik 5, Warszawa – Notatka informacyjna na temat wypowiedzi Mieczysława Grudzińskiego dla prasy duńskiej, tajne

Warszawa, dnia 5^a X 1982 r.
Tajne
Egz. nr 1^b

Notatka informacyjna

dot[yczy:] wypowiedzi M[ieczysława] Grudzińskiego dla duńskiej prasy

“Mieczysław Grudziński¹ po wypuszczeniu go z obozu dla internowanych wyjechał z Polski i będąc w drodze do Francji, udzielił w Kopenhadze wywiadu dziennikarce największego duńskiego dziennika „Politiken”^c.

Dla przedstawienia treści wypowiedzi M[ieczysława] Grudzińskiego zamieszczamy poniżej opracowanie tego artykułu pt. *Solidarność na wygnaniu*.

„Krytyk systemu miał do wyboru obóz dla internowanych albo Zachód”.

Mieczysław Grudziński, krytyk systemu i obrońca praw człowieka, przybył promem do Danii, gdzie udzielił wywiadu. Dalszy cel jego podróży to Francja. Dziennikarka opisuje działalność Grudzińskiego przed powstaniem Solidarności i podczas istnienia organizacji, kiedy to Grudziński był odpowiedzialny [za] system komunikacji (łączności) związkowej między regionami.

Grudziński opowiada o swoim pobycie w obozie dla internowanych w Białolece, gdzie zachorował, prawdopodobnie z powodu złego wyżywienia. „Żyliśmy prawie na granicy głodu, gdyż wyżywienie było bardzo skromne”. Następnie został przeniesiony do szpitala, a potem na rekonwalescencję do domu. Dnia 15 września miał się z powrotem stawić do obozu. „Władze pozwoliły mu na wybór: obóz albo wyjazd na Zachód na zawsze, a po jego odmowie dostał nową ofertę wyjazdu na 3 lata. Rząd chciałby, by wszyscy byli przywódcy Solidarności opuścili kraj, gdyż wtedy Solidarność nie miałaby szans przeżycia, lecz na szczęście bardzo niewielu decyduje się na opuszczenie kraju. Prawdopodobnie tylko 800 osób złożyło podanie o wyjazd, w tym należy liczyć rodziny aktywistów. Grudzińskiemu władze stawiały warunki, że jego wyjazd na 3 lata jest uzależniony od działalności jako donosiciela milicji przeciwko przywódcom Solidarności. W końcu otrzymał pozwolenie na wyjazd bez żadnych warunków. Grudziński nie ma zamiaru pomagać władzom w rozwiązaniu Solidarności i nie chce zawieść swoich przyjaciół w obozach dla internowanych. Ma nadzieję kontynuować pracę dla Solidar-

^a Cyfra wpisana odręcznie.

^b Cyfra wpisana odręcznie.

^c Fragment odręcznie podkreślony i zaznaczony na lewym marginesie pionową kreską.

¹ Mieczysław Grudziński – działacz Solidarności, w stanie wojennym internowany, od 1982 r. we Francji, pracownik Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu (1982–1989), przedstawiciel wydawnictwa NOW-a we Francji.

ności we Francji. Planuje zbieranie materiałów do filmu dokumentalnego o 469 dniach związku”.

O Solidarności wypowiada się następująco. Nie sądzi, że Solidarność posunęła się za daleko. Listy internowanych istniały od samego początku organizacji, na długo przed wprowadzeniem stanu wojennego. Nie miał kontaktu z podziemiem Solidarności, gdyż obawiał się, że jest śledzony. Jest przeciwny organizowaniu strajku generalnego, gdyż oznaczałoby to ogromne straty w kierownictwie Solidarności. Związek posiada słabą komunikację między miastami, a w przypadku strajku generalnego i rozgromienia go siłą przez władze Solidarność nie ma się czym bronić. Należy skoncentrować się na młodzieży, gdyż od tej generacji wszystko będzie zależeć. Młodzież powinna przejść polityczne i demokratyczne szkolenie, by poznać alternatywę dla systemu totalitarnego. Większość członków Solidarności to młodzież w wieku 20–25 lat i oni będą w przyszłości realizować założenia Solidarności. „Musimy także starać się o znalezienie poparcia dla Solidarności, by ono nie podupało. Musimy organizować akcje, by pokazać, że ciągle działamy, lecz nie chodzi tu o strajk generalny. Solidarność ma nadal wielu sympatyków, czego dowiodły demonstracje w dniu 31 sierpnia”.

Odb[ito] w 2 egz. K.D.

Oprac[owanie] W.S.

Nr ks. 2061/82

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 6, k. 80–81, mps.

1982 grudzień 9, Warszawa – Informacja na temat planowanych zmian w metodach i formach działalności emigracyjnych struktur Solidarności, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 01984/84/82^b

Warszawa, dnia 9 XII 1982 r.^a
Tajne
Egz. nr 17

Informacja

dotyczy: planowanych zmian w metodach i formach antypolskiej działalności emigracyjnych struktur Solidarności^c

W wyniku nacisków podejmowanych ostatnio przez zachodnie ośrodki dywersji ideologicznej "Rada Koordynacyjna NSZZ „Solidarność” za Granicą podjęła przygotowania do zwołania zjazdu, na którym dokonane zostaną zmiany programowe i strukturalne w funkcjonowaniu grup Solidarności na Zachodzie^d. Przygotowane zmiany uwzględniają konieczność dostosowania działania emigracyjnych struktur Solidarności do zmienionej sytuacji w kraju, a także do wypracowanych aktualnie w USA założeń programowych, precyzujących kierunki wdrażania Reaganowskiej doktryny konfrontacji z komunizmem. Poniżej, w oparciu o napływające materiały wywiadowcze, prezentujemy planowane zmiany w metodach i formach antypolskiej działalności emigracyjnych struktur Solidarności.

Według ocen amerykańskich, dyskutowanie przez Zachód aktywności opozycji politycznej w Polsce w sytuacji znacznego zneutralizowania przez władze działań podziemia wymaga szerszego niż dotychczas wykorzystania grup Solidarności na Zachodzie, które powinny:

– wyraźniej eksponować w oficjalnych działaniach związek z krajem i swoją służebną rolę wobec Solidarności krajowej^e;

– wypracować skuteczniejsze formy koordynacji „antyreżimowych” działań w kraju i za granicą, w ramach których podjęte zostaną m.in. przygotowania do kolejnego antyrządowego wybuchu w Polsce w zmienionych warunkach;

^a Data wstemplowana. Z lewej strony odręczny dopisek W[ydział] III egz[emplarz] roboczy, znak sprawy OA-I-02666/82. Poniżej nieczytelny odręczny dopisek.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej nieczytelny odręczny dopisek, z prawej strony odręczny dopisek T[ow.] mjr Zyglar [?], pr[oszę] o rozmowę, data 12.12.82 i nieczytelny podpis.

^c Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Jaruzelski, Tow. Barcikowski, Tow. Czyrek, Tow. Milewski, Tow. Olszowski, Tow. Głowczyk, Tow. Kiszczak, Tow. Siwicki, Tow. Rakowski, Tow. Ciosek, Tow. Stachura, Tow. Ciastoń, Tow. Pożoga, Tow. Słowikowski, Tow. Sarewicz, Tow. Dankowski, **Tow. Sasin**, Tow. Piatek, Tow. Chomętowski, Tow. Misztal. Powyżej odręczny dopisek W[ydział] III 22.12.82 T[ow.] Głabiński.

^{d-d} Fragment odręcznie podkreślony i zaznaczony na lewym marginesie pionową kreską.

^{e-e} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

– zacieśnić współpracę z ośrodkami dysydenckimi z innych krajów socjalistycznych celem przeszczepienia na grunt tych krajów idei Solidarności, a także wypracowania wspólnej płaszczyzny działań o charakterze antysocjalistycznym.

Konsekwencją takiego stanowiska USA jest rozpoczęcie przez Komitet i Radę Koordynacyjną NSZZ „Solidarność” za Granicą z siedzibą w Brukseli przygotowań do zwołania zjazdu, na którym mają zostać zatwierdzone zmiany organizacyjne i programowe w funkcjonowaniu tych struktur. ^fZasadniczym elementem przygotowanych zmian jest zastąpienie istniejących dotychczas komitetów i biur Solidarności delegaturami, które będą ściśle podporządkowane Biuru Solidarności w Brukseli^{f1}. Scentralizowane w ten sposób struktury zagraniczne Solidarności, obok realizowanych dotychczas kierunków działania (akcje protestacyjne, naciski na rządy zachodnie w kierunku zaostrzenia antypolskiego kursu, włączanie się do wrogiej kampanii prowadzonej przez zachodnie ośrodki dywersji i propagandy, współpraca z burżuazyjnymi związkami zawodowymi, m.in. w zakresie bojkotowania nowych związków w Polsce, organizowanie pomocy i poparcia dla politycznego podziemia), skoncentrują się na dążeniu do:

– ugruntowania swojego statusu jako oficjalnego przedstawicielstwa Solidarności na Zachodzie, posiadającego formalnoprawną legitymację do utrzymywania stosunków ze światowymi centralami związkowymi, a także instytucjami i organizacjami o charakterze międzynarodowym;

– zacieśnienia współpracy ze środowiskami dysydenckimi z innych krajów socjalistycznych, w tym m.in. z „niezależnymi związkami zawodowymi” w ZSRR (SMOT²), ugrupowaniem Karta 77³ w Czechosłowacji, ruchem pacyfistycznym w NRD, a także z narodowymi rozgłośniami w RWE/Radiu Swoboda (pierwsze kontakty z tymi ośrodkami zostały już nawiązane);^g

– podtrzymywania pozytywnego stosunku do Solidarności w zachodnich środowiskach decyzyjno- i opiniotwórczych, społeczeństwach zachodnich, ośrodkach polonijnych;

– wypracowania form skuteczniejszego zabezpieczenia zagranicznych struktur Solidarności przed infiltracją Służby Bezpieczeństwa.

Działania te będą realizowane w dwóch płaszczyznach:

– oficjalnej – uwzględniającej konieczność maksymalnego wyeliminowania wszelkich negatywnych konsekwencji politycznych działań Solidarności za granicą dla podziemnych struktur tego związku w kraju (będą to realizowane oficjalnie przez znanych działaczy Solidarności na Zachodzie inicjatywy zmierzające do utrzymania poparcia ośrodków zachodnich dla Solidarności oraz przywrócenia legalnej działalności tego związku w kraju);

^{f-f} Podkreślono odręcznie.

^{g-g} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

¹ Dotychczas poszczególne grupy Solidarności cieszyły się dużą niezależnością w swoich działaniach. Szerszej koordynacji podlegały jedynie akcje typu „obchody rocznicowe”, protesty przeciwko nowej ustawie związkowej w PRL itp. [*przypis w dokumencie, zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską*].

² SMOT – Swobodnoje niezprofesjonalnoje objedinenije trudiaszczichsia (Wolne Międzyzawodowe Zjednoczenie Robotników), nielegalna organizacja dysydencka założona w ZSRR w 1978 r.

³ Karta 77 – czechosłowacki ruch opozycyjny działający w latach 1976–1992. Jednym z jego założycieli był Václav Havel (ur. 1936), prezydent Czechosłowacji, następnie Republiki Czeskiej (1989–2003).

– utajnionej – koncentrującej się na przedsięwzięciach o charakterze konspiracyjnym na linii zagranica–kraj, a zwłaszcza [na] budowaniu kanałów łączności, organizowaniu przerzutów środków materiałowych, finansowych i wrogiej literatury, przeprowadzaniu spektakularnych, głośnych akcji o charakterze terrorystycznym (^hdziałania te przeprowadzone będą przez pozostające aktualnie w stadium organizacji tajne komórki Solidarności za granicą, budowane na bazie mało znanych członków tego związku, a także przedstawicieli wrogiej emigracji polskiej na Zachodzie)^h.

Znaczne uszczuplenie funduszy zagranicznych struktur Solidarności, bazujących dotychczas głównie na sumach przekazywanych doraźnie przez zachodnie związki zawodowe oraz publicznych zbiórkach pieniędzy, spowodowało również podjęcie prac nad wyszukaniem stałych źródeł finansowania tych struktur. Opracowany w USA (przy współudziale Departamentu Stanu i AFL-CIO) program działań w tym zakresie przewiduje ściślejsze powiązanie zagranicznej Solidarności z wielkimi centralami związkowymi (CISL, CMT, CES) oraz związkami lokalnymi (głównie we Francji, RFN, Wielkiej Brytanii i Skandynawii) celem:

- wykorzystywania bazy i funduszy tych związków w działaniach Solidarności;
- zakamuflowania sum przekazywanych na rzecz Solidarności, m.in. przez zachodnie ośrodki dywersji i służby specjalne (celowi temu ma również służyć organizowanie w szerszym zakresie imprez typu kiermasze, zbiórki publiczne, sprzedaż akcesoriów związanych z Solidarnością itp.).

Głównym koordynatorem akcji organizowania stałych form pomocy finansowej dla zagranicznych struktur Solidarności będzie AFL-CIO.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowskiⁱ

2093/82-K.Cz./A.K.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 124–127, mps.

^{h-h} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

ⁱ Powyżej odręczny podpis.

1982 grudzień 17, Warszawa – Informacja na temat przetrzutu z Kanady środków finansowych dla podziemia w Polsce, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCM 02042/82^b

Warszawa, dnia 17 XII 1982 r.^a
Tajne
Egz. nr 3^c

Informacja

dotyczy: przetrzutu z Kanady środków finansowych dla podziemia w kraju^d

Na terenie Kanady gromadzeniem oraz przekazywaniem do kraju środków finansowych na rzecz politycznego podziemia zajmują się przede wszystkim:

– Biuro Informacyjne Solidarności w Kanadzie z Z[ygmunt] Przetakiewiczem na czele;^e

– sekcja Polsko-Kanadyjskiej Grupy Działania, wchodząca w skład Kongresu Polonii Kanadyjskiej. Posiada ona swoje filie w Toronto, Ottawie, Montrealu i Londynie, a jej przewodniczącym jest L[eszek] Prusiński.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 1982 r. grupy te przekazały do kraju 27 tys. dolarów, przy czym w ramach tej sumy 12 tys. zgromadziły kanadyjskie struktury Solidarności. Organizując przetrzut pieniędzy, grupy te posługiwały się własnym systemem kontaktowania się z krajem, ^fbazującym na wykorzystywaniu transportów Międzynarodowego Czerwonego Krzyża, a ostatnio przede wszystkim kanałów kościelnych^f. W Montrealu wyszukano również dwie osoby, które podjęły się spełnienia roli kurierów na linii zagranica–kraj. Jedną z nich jest bliżej nieustalona osoba świecka, a drugą ksiądz Henryk Pieprzycki¹ (ur. 15 września 1917 r. w Gnieźnie, proboszcz w Misji św. Wojciecha w Montrealu, kapelan KPK, założyciel i duchowy przywódca Grupy Działania na rzecz Solidarności). W lecie br. ks. Pieprzycki przewiózł do kraju 10 tys. dolarów, które przekazane zostały podziemnej Solidarności za pośrednictwem instytucji kościelnych, w tym m.in. zakonu oo. franciszkanów, mającego siedzibę w Warszawie, ul. Zakroczymska 1.

^a Data wstemplowana. Z lewej strony odręczny dopisek Kanada.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] plk [nazwisko nieczytelny]: proszę o rozmowę, data 18.12.82 i nieczytelny podpis.

^c Cyfra wpisana odręcznie.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Sarewicz, Tow. Płatek, Tow. Sasin, Tow. Kuca, Tow. Warda.

^{e-e} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

^{f-f} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

¹ Henryk Pieprzycki (ur. 1917) – duchowny katolicki, franciszkanin; rektor Misji św. Wojciecha i św. Maksymiliana w Montrealu (1973–1987).

Aktualnie przygotowano do kolejnych przerzutów sumę ok. 20 tys. dolarów, przy czym kwota 8–10 tys. ma zostać przewieziona do kraju jeszcze w grudniu br. lub w styczniu 1983 r.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk. Fabian Dmowski[§]

2149/82-K.Cz./A.K.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 71–72, mps.

[§] Powyżej odręczny podpis.

1983 luty 24, Warszawa – Informacja na temat kanałów łączności podziemnej opozycji z ośrodkami na Zachodzie, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 0256/83^b

Warszawa, dnia 24 II 1983 r.^a
Tajne
Egz. nr 10^c

Informacja

dotyczy: kanałów łączności antypolskich ośrodków na Zachodzie z podziemiem w kraju^d

Lansowana w ostatnim okresie przez zachodnie ośrodki dywersji ideologicznej koncepcja budowania w Polsce tzw. społeczeństwa podziemnego zakłada m.in. szeroką pomoc materiałową i finansową Zachodu dla podziemia oraz koordynację antyrządowych działań prowadzonych przez wrogie ośrodki w kraju i za granicą. Aktualnie rozbudowane są kanały łączności i przerzutu na linii zagranica–kraj, a szczególne znaczenie przywiązuje się do wykorzystania w tym celu terenu krajów neutralnych. Poniżej prezentujemy strukturę kanałów łączności z krajem, organizowanych z terenu Szwajcarii.

Na terytorium Szwajcarii głównymi ośrodkami utrzymującymi stałą łączność z podziemiem w kraju są:

– ^ePro Polonia^e – organizacja stawiająca sobie za cel wspieranie opozycji w Polsce pod przykryciem niesienia pomocy charytatywnej. Zrzesza ona przedstawicieli starej emigracji polskiej, prezentującej wrogi stosunek do socjalizmu. Jej najaktywniejszymi działaczami są: Z[ygmunt] Marzys i Sokorowski¹.

– Muzeum Polskie w Rapperswilu, którego kierownikiem jest J[anusz] Morkowski², członek Pro Polonii oraz Zarządu Fundacji Libertas³, kierowanej przez dominikanina o. [Józefa] Bocheńskiego⁴. Morkowski, zapewniając sobie wpływ w większości

^a Data wstemplowana.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] Głąbiński: ksero dla was, oryginał do W[ydziału] I, data 25 II i nieczytelny podpis.

^{c-c} Wpisano odręcznie. Z lewej strony nieczytelny odręczny dopisek i data 25.02.83 r. Poniżej odręczny dopisek [dwa nieczytelne nazwiska] – do omówienia na rannej odprawie. Pr[oszę] o rozmowę.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Jaruzelski, Tow. Barcikowski, Tow. Czyrek, Tow. Milewski, Tow. Olszowski, Tow. Kiszczak, Tow. Pożoga, Tow. Ciastoń, Tow. Dankowski, **Tow. Sasin**, Tow. Płatek, Tow. Sarewicz, Tow. Kuca, Tow. Chomętowski, Tow. Miształ.

^{e-e} Podkreślono odręcznie.

¹ O działalności Pro Polonii informowaliśmy szczegółowo w opracowaniu z dnia 15 września 1982 r. [przypis w dokumencie].

² Muzeum Polskie w Rapperswilu działało z przerwami od 1870 do 1952 r. Ponownie zostało otwarte w 1975 r. Pierwszym kustoszem odnowionej placówki został działacz polonijny Janusz Morkowski (1975–2005).

³ Polska Fundacja Kulturalna „Libertas” – organizacja powstała w 1978 r. w celu wspierania Muzeum Polskiego w Rapperswilu.

⁴ Józef Maria Bocheński (1902–1995) – duchowny katolicki, dominikanin, logik, filozof; w czasie II wojny światowej kapelan WP, od 1945 r. wykładowca filozofii na uniwersytecie we Fryburgu, rektor tego uniwersytetu

instytucji i organizacji emigracyjnych na Zachodzie, zmierza do utworzenia w Rapperswilu centralnego ośrodka emigracji polskiej;

– Grupa Robocza Solidarności, której działacze, m.in. M[aria] Nowak⁵, A[ndrzej] Opiela⁶, P[iotr] Gmaj, w ramach przyjętego ogólnego podziału zadań struktur Solidarności na Zachodzie zajmują się zbieraniem informacji z Polski oraz budowaniem kanałów łączności z krajem.

^fNa terenie Szwajcarii organizowaniem pomocy dla podziemia w kraju zajmują się ponadto m.in. W. Kaczmarek, ob[ywatel] PRL przebywający na stypendium w Zurychu, spełniający funkcję łącznika pomiędzy Grupą Solidarności w Szwajcarii a opozycją w kraju; T[adeusz] Wojnarski⁷ – kierownik Domu Polskiego w Zurychu – oraz B[ohdan] Cywiński, czołowy działacz emigracyjnych struktur Solidarności^f.

Zarówno wymienione powyżej organizacje, jak i poszczególni działacze współpracują na bieżąco z głównymi ośrodkami dywersji ideologicznej oddziaływanymi na Polskę, w tym z RWE i paryską „Kulturą”. Utrzymują również stałe kontakty z Ambasadą USA w Szwajcarii oraz z obywatelami amerykańskimi i zachodnioniemieckimi podejrzanyymi o współpracę ze służbami specjalnymi.

^fPrzerzuty z terenu Szwajcarii organizowane są w oparciu o bieżące zapotrzebowanie podziemia. Zamówienia na dostawę konkretnych materiałów zbiera m.in. przebywający często w Polsce Z[ygmunt] Marzys, wykorzystując do tego celu kontakty z kierownictwem KUL w Lublinie, bp. Tokarczukiem oraz redaktorem „Tygodnika Powszechnego” M[arkiem] Skwarnickim⁸.

Fundusze na zakup materiałów dla podziemia Solidarności pochodzą ze zbiórek pieniężnych prowadzonych przez Pro Polonię na tzw. pomoc dla Polski. Zakupiona z tych funduszy farba drukarska, papier i inne materiały ^gprzekazywane są do kraju w organizowanych przez Pro Polonię transportach z pomocą charytatywną, kierowanych do diecezji przemyskiej i lubelskiej. Dalszym magazynowaniem oraz dystrybucją przekazywanych materiałów dla podziemnych struktur zajmuje się kierownictwo KUL oraz bp Tokarczuk^g.

Budując nowe kanały łączności z podziemnymi strukturami Solidarności w kraju, zarówno J[anusz] Morkowski, jak i Z[ygmunt] Marzys oraz Sokorowski starają się wykorzystywać do tego celu osoby pewne i sprawdzone, posiadające naturalne i udo-

(1964–1966), założyciel i rektor Polskiej Misji Katolickiej we Fryburgu (1950–1976), założyciel Fundacji „Libertas” (1978).

^{f-f} *Akapit zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.*

^{g-g} *Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.*

⁵ Maria Nowak-Grębska – działaczka Solidarności, w listopadzie 1981 r. wyjechała z delegacją Solidarności do Szwajcarii, po wprowadzeniu stanu wojennego pozostała na emigracji.

⁶ Andrzej Opiela (ur. 1945) – pracownik Wydziału Remontu Sprzętu Zarządu Portu Gdynia (1963–1981), współorganizator strajku na tym wydziale w sierpniu 1980 r., w 1981 r. reprezentant Portu Gdynia w Prezydium MKZ w Gdańsku, w 1981 r. członek Prezydium ZR Gdańskiego, delegat na I KZD, w listopadzie 1981 r. wyjechał z delegacją Solidarności do Szwajcarii, po wprowadzeniu stanu wojennego pozostał na emigracji, w 1982 r. przewodniczący Komitetu Solidarności w Szwajcarii.

⁷ Tadeusz Wojnarski (1922–1999) – działacz polonijny; na emigracji od II wojny światowej, w 1958 r. osiadł w Szwajcarii, współpracownik Muzeum Polskiego w Rapperswilu (1975–1999), założyciel i redaktor polonijnego pisma „Nasza Gazetka” (1973–1999), współtwórca Domu Polskiego w Zurychu (1976).

⁸ Marek Skwarnicki (ur. 1930) – poeta, publicysta, tłumacz; redaktor „Tygodnika Powszechnego” (1958–1992), w ZLP (1962–1983), od 1976 r. członek polskiego Pen Clubu, członek Papieskiej Rady do spraw Laikatu (1977–1984).

kumentowane możliwości przyjazdów do Polski, a jednocześnie nieskompromitowane działalnością antypolską w kraju i na Zachodzie. Przy organizacji tych kanałów pomaga kierownik Domu Polskiego w Zurychu T[adeusz] Wojnarski. Prowadzi on szkolenie wytypowanych i sprawdzonych osób przybyłych z kraju w obsłudze urządzeń przeznaczonych dla podziemia oraz przewozić do Polski materiałów drukarskich, części radiostacji, a także pieniędzy na działalność opozycyjną. Osobami przewidzianymi do takiego szkolenia w najbliższym czasie są m.in.: Maria Sienkiewicz⁹ z Warszawy¹⁰, Maria Mańkowska z Lublina, dominikanin Jan Góra¹¹ z Poznania.

Organizując kolejne akcje przerzutu materiałów i sprzętu do Polski, działacze antypolscy w Szwajcarii będą nadal wykorzystywać transporty samochodowe z pomocą charytatywną, „w których materiały te są bardzo trudne do wykrycia”. Najbliższy transport „darów” dla Polski przygotowywany jest na miesiąc marzec br. Będą w nim przewożone m.in. farba drukarska, której brak sygnalizuje podziemie w kraju, specjalny papier do odbitek kserograficznych, zeszyty, z których po wyjęciu spinaczy uzyskiwany będzie papier do drukowania, oraz maszyny do pisania i komplety czcionek na wymianę, na wypadek rejestracji maszyn przez organy ścigania.

* * *

Rozpoznanie wywiadowcze wskazuje, że mimo rozbitcia wewnętrznego i znacznego osłabienia aktywności podziemia w kraju tradycyjne ugrupowania emigracyjne i struktury zagraniczne Solidarności nie rezygnują z działań inspirujących i koordynujących aktywność opozycji w Polsce.

W związku z tym podejmowane będą przedsięwzięcia zmierzające do rozpoznania działań wrogich ośrodków, ujawniania kanałów łączności z opozycją krajową oraz eliminowania wynikających stąd zagrożeń.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski^h

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 7, k. 146–149, mps.

^h Powyżej odręczny podpis.

⁹ Być może chodzi o Marię Sienkiewicz (ur. 1930) – wnuczkę Henryka Sienkiewicza.

¹⁰ M[aria] Sienkiewicz – przebywała już w Szwajcarii z cyklem recitali aktorskich. W międzyczasie kontaktowała się z T[adeuszem] Wojnarskim w Zurychu. Podczas jej powrotu do kraju polskie władze celne zakwestionowały u niej farbę drukarską oraz pieniądze dla KOR [*przypis w dokumencie, zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską*].

¹¹ Jan Góra (ur. 1948) – duchowny katolicki, dominikanin; duszpasterz młodzieży szkół średnich w Poznaniu (1977–1987), od 1987 r. duszpasterz akademicki w kościele pw. Najświętszej Maryi Panny Królowej Różańca Świętego w Poznaniu, współorganizator VI Światowych Dni Młodzieży na Jasnej Górze w 1991 r., pomysłodawca i organizator spotkań młodzieży w Lednicy (od 1997 r.).

1983 marzec 7, Warszawa – Informacja na temat aktualnej sytuacji w zagranicznych strukturach Solidarności, tajne specjalnego znaczenia

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCM 00310/89^b

Warszawa, dnia 7 III 1983 r.^a
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 16^c

Informacja

dotyczy: aktualnej sytuacji w zagranicznych strukturach NSZZ „Solidarność”^d

Rozwiązanie NSZZ „Solidarność” oraz fiasko taktyki podziemia obliczonej na prowokowanie masowych wystąpień antyrządowych doprowadziły do podjęcia prób zmiany form i metod działania opozycji politycznej w kraju i za granicą. Z inspiracji zachodnich ośrodków dywersji rozpoczął się proces budowania „społeczeństwa podziemnego” w kraju oraz centralizowanie zagranicznych struktur Solidarności celem stworzenia szerokiej infrastruktury działania przeciwko socjalistycznej władzy. „Ważnym etapem tych zamierzeń miał być przeprowadzony w dniach 29–30 stycznia w Brukseli zjazd działaczy Solidarności za granicą^e. Poniżej, w oparciu o posiadane materiały wywiadowcze, prezentujemy aktualny stan przygotowań emigracyjnej Solidarności do działania w zmienionych warunkach społeczno-politycznych kraju.

W grudniu ub[iegłego] roku radykalni działacze emigracyjnych struktur Solidarności (m.in. J[erzy] Milewski, M[irosław] Chojecki, S[eweryn] Blumsztajn), współpracujący na bieżąco z zachodnimi ośrodkami dywersji ideologicznej, podjęli próbę scentralizowania tych struktur i podporządkowania ich aktywności szerokiemu programowi antypolskich działań, opracowanemu m.in. przez RWE i paryską „Kulturę”, uzasadniając to:

- długofalową perspektywą walki z „reżimem” w warunkach konspiracji,
- koniecznością zwiększenia operatywności i skuteczności działania struktur zagranicznej Solidarności, zwłaszcza na odcinku niesienia pomocy „walczącemu krajowi”;
- niebezpieczeństwem przeniknięcia do tych struktur polskich służb specjalnych, co jest wysoce prawdopodobne przy dalszym utrzymaniu „modelu demokratycznego” w obsadzaniu ważnych stanowisk w komitetach i biurach Solidarności za granicą.

^fPodjęte przez przewodniczącego Biura Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” za Granicą – J[erzego] Milewskiego działania, obliczone na całkowite podporządkowanie

^a Data wstemplowana.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie.

^{c-c} Wpisano odręcznie. Z lewej strony nieczytelny odręczny dopisek i data 8.03.83.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Jaruzelski, Tow. Barcikowski, Tow. Czyrek, Tow. Milewski, Tow. Olszowski, Tow. Głowczyk, Tow. Kiszczak, Tow. Siwicki, Tow. Orzechowski, Tow. Rakowski, Tow. Pożoga, Tow. Ciastoń, Tow. Sarewicz, Tow. Dankowski, Tow. Płatek, **Tow. Sasin**, Tow. Kuca, Tow. Misztal.

^{e-e} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

Biuru grup Solidarności na Zachodzie (do decydowania o obsadzie kadrowej włącznie¹), spotkały się jednak z ostrą krytyką na zjeździe przeprowadzonym w dniach 29–30 stycznia br. w Brukseli. Zarzucono mu, że powołał się na instrukcje z kraju, które nie zawsze ujawnia współpracownikom, dąży do narzucania zagranicznej Solidarności własnej linii działania i nie respektuje demokratycznych zasad kierowania. Obciążono go również odpowiedzialnością za nie najlepszą współpracę z podziemiem oraz postępujący spadek aktywności struktur Solidarności za granicą².

W tym kontekście postanowiono wybrać nową Radę Biura Koordynacyjnego Solidarności za Granicą (M. Seweryński³ – przewodniczący – oraz J[erzy] Grębski⁴, A[rtur] Świergiel, A[ndrzej] Chodakowski⁵, P[iotr] Chruszczyński, H[enryk] Jagielski, J[erzy] Mohl i K[rystyna] Ruchniewicz) oraz zmodyfikować zakres jej kompetencji, kładąc nacisk na funkcję nadzorczą-kontrolną nad działalnością Biura i jej przewodniczącego⁶.

Pomimo nieudanych prób scentralizowania zagranicznych struktur Solidarności radykalnym działaczom udało się jednak przeforsować na zjeździe program dalszych działań tych struktur. Referat programowy poświęcony sytuacji w Polsce wygłosił przedstawiciel emigracji pomarcowej w Paryżu K[rzysztof] Pomian, który stwierdził m.in., że:

– należy powstrzymać się od szerzej zakrojonych akcji strajkowych i skoncentrować się na budowaniu „państwa podziemnego”;

– odbudowa silnych struktur opozycyjnych wymaga rozłożonej w czasie pracy organizacyjnej i potrwa ok. 2–3 lat⁷.

W dyskusji, jaka wywiązała się po referacie, padły m.in. następujące stwierdzenia:

– w dużych zakładach pracy w kraju powstają na bazie nieznanych dotąd władzom działaczy (tzw. trzeci garnitur) nowe, głęboko zakonspirowane struktury Solidarności, które posiadają już dobrą sieć powiązań w całym kraju;

– strukturom tym należy zapewnić pomoc i poparcie z zagranicy przy jednoczesnym zachowaniu zaostrzonych rygorów w zakresie konspiracji;

– w pierwszym etapie tworzenia „państwa podziemnego” najważniejszą sprawą jest ⁸zorganizowanie niezawodnego przepływu instrukcji i informacji na linii zagranica–kraj⁸;

¹⁻⁴ Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

⁸⁻⁸ Podkreślono odręcznie.

¹ W grudniu ub[iegłego roku] roku Milewski podjął m.in. decyzję o przemianowaniu Komitetu Koordynacyjnego w Paryżu na delegaturę Biura w Brukseli (przy zachowaniu dotychczasowej nazwy komitetu), dokonując zarazem zmian kadrowych eliminujących ludzi „niepewnych” [przypis w dokumencie].

² Z wypowiedzi kulaarowych wynika, iż część oponentów Milewskiego wystosowała list do B[ogdana] Lisa (którego uważa się za nieformalnego lidera podziemia w kraju) z prośbą o pozbawienie go funkcji przewodniczącego Biura Koordynacyjnego [przypis w dokumencie; przypis zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską].

³ Prawdopodobnie chodzi o Macieja Seweryńskiego – fizyka, działacza Solidarności z Mazowsza, delegata na I KZD.

⁴ Jerzy Grębski (ur. 1947) – lekarz anestezjolog; działacz Solidarności, na emigracji w Szwajcarii (1981–2003), działacz polonijny.

⁵ Andrzej Chodakowski – reżyser; działacz Solidarności, współautor filmu *Robotnicy '80* (1980).

⁶ Szerzej o utworzeniu rady zob. I. Goddeeris, *Ministerstwo Spraw Zagranicznych „Solidarności”*..., s. 322.

⁷ Prezentowane przez Pomiana tezy pozostawały w bezpośrednim związku z wynikami narady, która odbyła się w grudniu ub[iegłego roku] w Paryżu, a była poświęcona nakreśleniu kierunków antypolskich działań na 1983 r. W naradzie, obok Pomiana, wzięli udział: J[erzy] Giedroyc, Z[dzisław] Najder, B[ogdan] Cywiński i A[leksander] Smolar (patrz nasza informacja z dnia 5 lutego br.) [przypis w dokumencie].

– odchodząc na razie od szerszych działań antyrządowych, należy jednak kontynuować akcje ulotkowe.

W rezultacie postanowiono:

^h– podzielić kraj na regiony (strefy), nad którymi roztoczą opiekę poszczególne komitety i biura Solidarności za granicą (włącznie z organizacją łączności na linii zgraniczania–kraj)^h;

– dążyć w miarę możliwości do ograniczenia liczby osób realizujących kontakty z podziemiem w kraju celem zaostrożenia kontroli i usprawnienia linii przerzutowych oraz pogłębienia konspiracji (pozostaje to m.in. w bezpośrednim związku z faktem, iż ostatnio działacze podziemia w trosce o swoje bezpieczeństwo ograniczają lub wręcz odcinają się od kontaktów z zagranicą);

– wystrzegać się osób, które z uwagi na kontakty z placówkami PRL lub z innych względów są podejrzewane o współpracę z polskimi służbami specjalnymi.

* * *

Ostatnie rozgrywki w łonie zagranicznych struktur Solidarności, które znalazły wyraz również podczas zjazdu w Brukseli, ujawniły następujące problemy nurtujące aktualnie te struktury:

– rosną trudności związane ze spadkiem zainteresowania problematyką solidarnościową na Zachodzie. Sytuacja taka sprzyja radykalnym działaczom optującym za zacieśnieniem współpracy z ośrodkami dywersji ideologicznej, które gotowe są udzielić zagranicznej Solidarności istotnego wsparcia za cenę szerszego włączenia się w realizację programu antypolskich działań;

– pogłębia się wewnętrzne rozbieżności zagranicznych struktur Solidarności wynikające z aspiracji poszczególnych działaczy, wzajemnych animozji, różnic w kwestii kierunków dalszej aktywności, nierównego traktowania poszczególnych działaczy przez ośrodki zachodnie;

ⁱ– mnożą się przykłady nadużyć w gospodarowaniu środkami finansowymi przez poszczególnych działaczy (zjazd w Brukseli, który ujawnił wiele takich faktów i w związku z tym usunął np. Z[ygmunta] Przetakiewicza z funkcji przewodniczącego biura w Toronto, postanowił nie ujawniać tego zjawiska „dla dobra Solidarności”)ⁱ;

– w sytuacji, w której próba scentralizowania zagranicznej Solidarności zakończyła się na razie fiaskiem, rośnie znaczenie „ośrodka paryskiego” w stymulowaniu całokształtu wrogich działań w kraju. Wynika to z korzystnego klimatu, jaki istnieje we Francji dla antypolskich działań, a także z bliskiej współpracy działaczy paryskich z ugrupowaniami dywersji ideologicznej (m.in. RWE i paryską „Kulturą”), realizującymi [na] bieżąco zadania zalecane przez USA.

W kontekście powyższych uwarunkowań oceniamy, że prawdopodobieństwo utworzenia na bazie zagranicznych struktur Solidarności centralnego ośrodka dyspozycyjnego, koordynującego działania na rzecz państwa podziemnego, jest znikome. Należy się liczyć natomiast z możliwością utworzenia grupy kierowania w oparciu o „sprawdzonych” działaczy tych struktur (typu M[irosław] Chojecki, B[ohdan] Cywiński, J[erzy]

^{h-h} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

ⁱ⁻ⁱ Fragment zaznaczony na prawym marginesie odręczną pionową kreską.

Milewski) oraz przedstawiciele starszej emigracji polskiej na Zachodzie (ludzi pokroju K[rzysztofa] Pomiana czy A[leksandra] Smolara, powiązanych od lat z ośrodkami dywersji ideologicznej w USA i Europie Zachodniej).

W tej sytuacji wywiad kontynuować będzie przedsięwzięcia na rzecz pogłębiania dezintegracji zagranicznej Solidarności, ujawniania i dokumentowania jej antypolskich działań oraz powiązań z ośrodkami dywersji ideologicznej, a także paraliżowania kanałów oddziaływania na kraj.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski¹⁾

450/83-K.Cz./E.S.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 167–171, mps.

¹⁾ Powyżej odręczny podpis.

1983 marzec 26, Warszawa – Informacja na temat przetrzutu na Zachód raportu „Prawa człowieka i obywatela w okresie stanu wojennego 13 XII 1981 – 31 XII 1982 r.”, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 0421/83^b

Warszawa, dnia 26 III 1983 r.^a
Tajne

Informacja

dotyczy: przetrzutu na Zachód raportu na temat praw człowieka w Polsce^c

Działacze Biura Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” za Granicą rozpowszechnili wśród delegacji państw uczestniczących w konferencji KBWE w Madrycie raport pt. „Prawa człowieka i obywatela w okresie stanu wojennego 13 XII 1981 – 31 XII 1982 r.”¹ Poniżej szczegóły dotyczące przetrzutu tego dokumentu na Zachód.

Raport „Prawa człowieka i obywatela w okresie stanu wojennego 13 XII 1981 – 31 XII 1982 r.” opracowany został przez tzw. Komitet Helsiński w Polsce na zlecenie Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność”. W pierwszych dniach marca br. przetrzucono go na Zachód drogą morską, która jest obecnie jednym z głównych kanałów łączności podziemia z zagranicą².

Tekst raportu dostarczył na bliżej nieznany statek w Gdańsku, odpływający do Bremy lub Rotterdamu, osobisty kierowca i łącznik Bogdana Lisa (z zawodu taksówkarz), który jest bardzo bliskim znajomym lub krewnym działacza Biura Informacyjnego Solidarności w Brukseli – Józefa Przybylskiego, organizatora kanałów łączności z podziemiem w kraju³.

Ze statku dokument odebrał szef Biura Informacyjnego Solidarności w Holandii – Jan Zielonka⁴, który przekazał go osobiście Jerzemu Milewskiemu, szefowi Biura Koordynacyjnego [Solidarności] w Brukseli.

^a Data wstemplowana.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej dwa nieczytelne odręczne dopiski i dwukrotnie wpisana data 26.03.83.

^c Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Pożoga, Tow. Ciastoń, **Tow. Sasin**, Tow. Kuca.

¹ Pod koniec 1982 r. Komitet Helsiński (założona w październiku 1982 r. m.in. przez Stefana Starczewskiego i Marka Nowickiego niezależna organizacja monitorująca przestrzeganie przez polskie władze postanowień Aktu Końcowego KBWE) przemyciła na Zachód raport „Prawa człowieka i obywatela w PRL”. Został on wydany przez Instytut Literacki i był prezentowany w odcinkach na falach RWE. Dokument przekazano też na ostatnią sesję obrad KBWE w Madrycie, zamkniętą 9 IX 1983 r. przyjęciem bardzo ogólnego, kompromisowego dokumentu końcowego (por. dok. nr 133).

² W przetrzucie materiałów z Polski wykorzystywane są porty w Hamburgu, Bremie, Antwerpii i Rotterdamie [przypis w dokumencie].

³ Według naszych informacji J[ózef] Przybylski, organizując łączność z krajem, często telefonuje w tych sprawach bezpośrednio na Wybrzeże [przypis w dokumencie].

⁴ Jan Zielonka (ur. 1955) – politolog; pracownik naukowy UW (1977–1982), po 1982 r. na emigracji w Holandii, wykładowca na uniwersytecie w Groningen (1984–1984), Lejdzie (1984–1996) i Oksfordzie (od 2004 r.), przedstawiciel Biura Koordynacyjnego Solidarności przy ONZ i KBWE (1982–1985).

Materiał ten przetłumaczono na język angielski⁵ i poprzez Annę Lutosławską⁶ przekazano Ambasadzie USA w Brukseli (A[nn]a Lutosławska przybyła do Brukseli ze Stanów Zjednoczonych w lutym br. i jest obecnie stałą łączniczką pomiędzy Biurem Koordynacyjnym NSZZ „Solidarność” za Granicą i Ambasadą Amerykańską w Brukseli).

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski^d

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 172–173, mps.

^d Powyżej odręczny podpis.

⁵ J[erzy] Milewski na konferencji prasowej w Madrycie w dniu 18 marca, omawiając sprawę raportu, stwierdził, iż pełne tłumaczenie angielskie zostanie dokonane w terminie późniejszym. Delegatom na KBWE wręczono tekst polski zaopatrzony jedynie w streszczenie w języku angielskim. Koszty tłumaczenia mają pokryć Światowa Konfederacja Pracy i Międzynarodowa Konfederacja Wolnych Związków Zawodowych [*przypis w dokumencie*].

⁶ Anna Lutosławska (ur. 1928) – aktorka, reżyserka teatralna; po wprowadzeniu stanu wojennego wyjechała do USA.

1983 czerwiec 22, Warszawa – Informacja na temat aktualnych kierunków działania zagranicznych struktur Solidarności, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH^b

Warszawa, dnia 22 VI 1983^a [r.]
Tajne
Egz. nr ^c14^c

Informacja

dotyczy: aktualnych kierunków działania zagranicznych struktur Solidarności^d

Poniżej, w oparciu o posiadane materiały wywiadowcze, prezentujemy dane nt. aktualnej sytuacji w Biurze Koordynacyjnym NSZZ „Solidarność” w Brukseli oraz ważniejszych przedsięwzięć, jakie planowane są do końca br.

Sytuacja w Biurze Koordynacyjnym Solidarności w Brukseli

Kierownik Biura Jerzy Milewski nie zamierza rezygnować z podporządkowania sobie w szerszym niż dotychczas zakresie komitetów i biur informacyjnych wchodzących w skład zagranicznych struktur Solidarności, mimo krytyki, z jaką spotkały się jego wysiłki w tej dziedzinie na ostatnim zjeździe¹ w Brukseli (29–30 I 1983 r.).

Podniesieniu znaczenia Biura w Brukseli i osobiście J[erzego] Milewskiego jako jego kierownika służyć ma m.in.:

– podejmowanie działań na arenie międzynarodowej (m.in. na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych, Międzynarodowej Organizacji Pracy, a także na KBWE w Madrycie) w imieniu solidarnościowego podziemia w kraju oraz wszystkich ugrupowań Solidarności na Zachodzie;

– kontynuowanie działań na rzecz eliminowania z zagranicznych struktur Solidarności byłych związkowców i zastępowania ich renomowanymi aktywistami politycznej opozycji, działającymi do niedawna w kraju (np. M[irosław] Chojecki, S[eweryn] Blumsztajn) lub w środowiskach wrogiej emigracji polskiej na Zachodzie (K[rzysztof] Pomian, A[leksander] Smolar, [Władysław] Minkiewicz i in.);

^a Data wstemplowana. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-I-01277/83. Poniżej odręczny dopisek 4: Dep[artament] I, z[astęp]cy, nieczytelne podpisy i data 23.6.83.

^b Znak sprawy nieczytelny. Poniżej nieczytelny odręczny dopisek, podpis i data 24.06.1983.

^{c-c} Wpisano odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] plk [nazwisko nieczytelne], T[ow.] mjr [nazwisko nieczytelne], pozostali n[aczeln]icy wydz[iałów] Dep[artamentu] VI, data 22 VI 82 i nieczytelny podpis.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Jaruzelski, Tow. Czyrek, Tow. Milewski, Tow. Olszewski, Tow. Kiszczak, Tow. Siwicki, Tow. Głowczyk, Tow. Rakowski, Tow. Ciosek, Tow. Pożoga, Tow. Ciastoń, Tow. Sarewicz, Tow. Dankowski, **Tow. Sasin**, Tow. Kuca, Tow. Chomętowski, Tow. Miształ.

¹ Szczegółowo o przebiegu zjazdu działaczy Solidarności za granicą informowaliśmy w naszym opracowaniu z dnia 7 lutego br. nr OCH-310 [przypis w dokumencie].

- stała troska o utrzymanie dobrych stosunków ze związkami zawodowymi, przedstawicielami organizacji społeczno-politycznych i środków masowego przekazu oraz zabieganie u nich o wszechstronne poparcie i pomoc finansową²;
- zacieśnienie współpracy z ośrodkami dywersji ideologicznej (J[erzy] Milewski pozostaje w stałym kontrakcie m.in. z dyrektorem sekcji polskiej RWE Z[dzisiaj] Najderem).

Plany przedsięwzięć zagranicznych struktur Solidarności

Obecnie Biuro Koordynacyjne Solidarności w Brukseli kładzie szczególny nacisk na kontynuowanie przygotowań mających doprowadzić do:

- oficjalnego wystąpienia przedstawiciela zagranicznych struktur Solidarności na jesiennej sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych³ oraz do uchwalenia na tym forum rezolucji ONZ nt. Polski⁴ (zgodnie z intencjami działaczy zagranicznych ugrupowań Solidarności rezolucja ta, „wskazując na naruszanie praw człowieka w Polsce, w tym na represjonowanie działaczy związkowych, powinna zawierać również kategorię zalecenia ONZ dla rządu PRL odnośnie [do] niezwłocznej zmiany takiego stanu rzeczy”);

- częściowego chociażby uznania Solidarności w systemie organów przedstawicielskich ONZ (w związku z tym zamierza się podjąć w najbliższym czasie kroki na rzecz zinstytucjonalizowania kontaktów Biura z ambasadorem Gobbim, mianowanym w grudniu ub.r. przez sekretarza generalnego ONZ na przewodniczącego komisji opracowującej raport nt. sytuacji w Polsce⁵. Planowana jest także aktywizacja działalności na rzecz zebrania odpowiedniej, „wiarygodnej” dokumentacji, opracowanie analiz prawnych i ożywianie pro-solidarnościowej kampanii propagandowej w zachodnich mass mediach);

- wywarcia wpływu na treść dokumentu końcowego konferencji w Madrycie. Działacze zagranicznych struktur Solidarności oceniają, że opracowany przez grupę państw

² 1. Ostatnio Międzynarodowa Konfederacja Wolnych Związków Zawodowych przekazała biuro 3,5 mln franków belg[ijskich]. Suma ta ma zostać ulokowana na wysoki procent (10–12%) w jednym z banków w Luksemburgu.

2. W dniu 24 maja br. J[erzy] Milewski po raz pierwszy uczestniczył w posiedzeniu zarządu AFL-CIO. W trakcie posiedzenia uzyskał on zapewnienie, iż centrala amerykańskich związków zawodowych rozszerzy zakres swojego poparcia politycznego i materialnego dla Biura oraz promować będzie „sprawę Solidarności” na zbliżającym się światowym zjeździe Międzynarodowej Konfederacji Wolnych Związków Zawodowych, który zostanie przeprowadzony pod koniec czerwca br. w Oslo [*przypis w dokumencie*].

³ Coroczne spotkania ministrów spraw zagranicznych państw członkowskich ONZ (w ramach sesji zwyczajnych Zgromadzenia Ogólnego) odbywają się w Nowym Jorku w drugiej połowie września.

⁴ W związku z tym Biuro rozważa możliwości nawiązania ścisłej współpracy z organami angażującymi się w kwestii praw człowieka na forum ONZ, m.in. z Międzynarodową Komisją Prawników, która, dysponując statusem konsultacyjnym przez ONZ, mogłaby udostępnić trybunę Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Solidarności [*przypis w dokumencie*].

⁵ 10 III 1982 r. na forum 39. Sesji Komisji Praw Człowieka ONZ stosunkiem głosów 19:13 (za były państwa zachodnie i Japonia) komisja uchwaliła rezolucję, w której wezwała Sekretariat Generalny ONZ do zbadania przypadków naruszeń praw obywatelskich w Polsce. Sekretarz generalny dopiero w grudniu 1982 r. zdecydował się wyznaczyć argentyńskiego polityka Hugo Gobbiego, dotychczasowego przedstawiciela ONZ na Cyprze, na przewodniczącego komisji. Gobbi zamierzał jak najszybciej udać się do Polski. Chociaż władze PRL go nie wpuściły, przygotował on raport, który przedstawił w lutym 1983 r. na sesji komisji w Genewie. Był on wyraźnie propeerelewski i usprawiedliwiał wprowadzenie stanu wojennego jako czynu zgodnego z Konstytucją PRL i Konwencją Praw Człowieka. Jedynie marginalnie wspominał o naruszeniu swobód obywatelskich.

neutralnych i niezaangażowanych projekt dokumentu końcowego zawiera rozwiązanie kompromisowe, pozabawiające Zachód możliwości wykorzystywania procesu KBWE dla „obrony praw człowieka w Europie Wschodniej”. Obawiając się, że projekt ten może zostać podpisany przez Zachód, Biuro zamierza wywierać presję na ministerstwa spraw zagranicznych Francji, Belgii, RFN, Austrii, Szwecji, Szwajcarii i Finlandii, aby kraje te wniosły szereg poprawek do zgłoszonego projektu. Biuro jest szczególnie zainteresowane, by w dokumencie końcowym zawarte zostały szczegółowe sformułowania odnośnie [do] związków zawodowych, w tym zwłaszcza [takie], że „związki działają zgodnie z prawem danego państwa, które jednak musi uwzględniać umowy międzynarodowe”; m.in. stwierdzenie, iż „strajk stanowi legalną formę protestu”;

– rozwinięcia po podpisaniu dokumentu końcowego konferencji w Madrycie kampanii propagandowej na kraj (m.in. za pośrednictwem RWE, Głosu Ameryki, prasy podziemnej), która eksponowałaby poszczególne, wybrane fragmenty tekstu dokumentu w charakterze sukcesu Solidarności, niezależnie od ostatecznego wyniku działań zmierzających do „ulepszenia” jego treści;

– utworzenia nowych biur Solidarności, m.in. w Japonii i Wenezueli.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski[°]

1019/83-K.W.-A.K./E.S.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 28–31, mps.

[°] Powyżej odręczny podpis.

1983 wrzesień 8, Warszawa – Informacja na temat działań Solidarności w RFN, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 01239/83^b

Warszawa, dnia 8 IX 1983 r.^a

Tajne
Egz. nr 3^c

Informacja

dotyczy: działalności Solidarności w RFN^d

Emigracyjne struktury Solidarności w RFN podjęły działania na rzecz rozbudowy oraz usprawnienia kanałów przerzutu materiałów poligraficznych na potrzeby podziemia w kraju. M.in. planuje się zwiększenie przerzutów farby drukarskiej, przesyłanej do Polski w paczkach żywnościowych pochodzących rzekomo od osób prywatnych. W celu kamuflażu farba znajdować się będzie w „fabrycznie zamkniętych” puszkach konserwowych (mięsnych bądź innych). Natomiast papier drukarski w dalszym ciągu wysyłany będzie na adresy przedstawicielstw krajów zachodnich w PRL, a następnie – za pośrednictwem pracowników tych placówek – przekazywany działaczom nielegalnych struktur Solidarności.

Emigracyjna Solidarność zamierza również podjąć akcję wypisywania antysocjalistycznych haseł oraz odezw pro-solidarnościowych na furgonetkach i wagonach kolejowych KS-ów¹ kursujących po Europie Zachodniej.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
płk Fabian Dmowski^e

1371/83-K.W./A.K.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 52, mps.

^a Data wstemplowana. Z lewej strony nieczytelny odręczny dopisek.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek Tow. nacz[elnik] M[ieczysław] Greszta [?], Tow. Nacz[elnik] J. Zyglar, nieczytelny podpis i data 8.9.83.

^c Cyfra wpisana odręcznie. Z lewej strony odręczny dopisek 2/RFN.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Sarewicz, Tow. Dankowski, **Tow. Sasin**, Tow. Kuca.

^e Powyżej odręczny podpis.

¹ Chodzi o kraje socjalistyczne.

Nr 135

1983 wrzesień 26, Warszawa – Informacja na temat zakupu broni dla członków Solidarności w Polsce, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 01336/83^b

Warszawa, dnia 26 IX 1983 r.^a
Tajne
Egz. nr 3^c

Informacja

dotyczy: zakupu broni dla członków Solidarności w Polsce^d

Według uzyskanych informacji Dmitrij Motruk, właściciel firmy witrażowej Laub Glass, mieszczącej się w Nowym Jorku na Manhattanie przy I Avenue, posiada licencję na zakup broni, którą nabywa dla emigrantów polskich w celu przerzucenia jej dla członków Solidarności w Polsce.

D[mitrij] Motruk jest aktywnym działaczem banderowskiego Związku Młodzieży Ukraińskiej¹.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
gen. bryg. Z[dzisław] Sarewicz^e

1489/83-J.S./A.K.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 64, mps.

^a Data wstemplowana. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-08784/83.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek USA. Tow. nacz[elnik] M[ieczysław] Greszta, nieczytelny podpis i data 26.9.83.

^c Cyfra wpisana odręcznie. Poniżej odręczny dopisek 1/USA.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Pożoga, Tow. Sereda, **Tow. Sasin**, Tow. Kuca. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] R. Wieczorek, data 27.09 i nieczytelny podpis.

^e Powyżej odręczny podpis.

¹ Być może chodzi o emigracyjny odpowiednik SUM – Spółka Ukraińskojji Mołodi (Związek Młodzieży Ukraińskiej) – nacjonalistycznej organizacji działającej na wschodniej Ukrainie od końca lat osiemdziesiątych.

1983 październik 13, Warszawa – Informacja na temat sytuacji w niektórych komitetach Solidarności na Zachodzie, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 01458/83^b

Warszawa, dnia 13 X 1983 r.^a
Tajne
Egz. nr 2^c

Informacja

dotyczy: sytuacji w niektórych komitetach Solidarności na Zachodzie^d

Paryż

Najaktywniejsza dotychczas komórka Solidarności na Zachodzie – paryski Komitet Koordynacyjny – od dłuższego czasu boryka się z trudnościami finansowymi i organizacyjnymi. W związku z tym przywódcy tego ugrupowania S[eweryn] Blumsztajn i S[ławomir] Czarlewski rozpatrują możliwość dokonania zmian w dotychczasowym systemie funkcjonowania Komitetu.

Obecnie zatrudnionych jest tam 8 pracowników etatowych, w tym 5 osób nieznających języka. Od przyszłego roku liczba etatów, według nowych zamierzeń, została ograniczona do 2 osób z odpowiednimi kwalifikacjami. Duża część działań oparta zostałaby na pracy społecznej sympatyków ruchu. Obaj działacze uważają, że „reformy” taka jest konieczna, ponieważ obecny zespół jest niekompetentny, nadrabiający swoje braki ofiarnością. Aktualnie potrzebni są fachowcy, energiczni, znający język i stosunki panujące we Francji. Przeciwnikiem tej koncepcji jest M[irosław] Chojcecki, który opowiada się za utrzymaniem dotychczasowej liczby zatrudnionych.

Priorytetowym zadaniem Komitetu pozostaje nadal pomoc dla kraju (ok. 100 tys. franków miesięcznie). Kontynuowana jest również „akcja adopcji” – wyszukiwanie rodzin francuskich, które zaopiekowałyby się rodzinami polskich emigrantów. Inne działania, jak np. demonstracje, mają ostatnio charakter sporadyczny.

Jednocześnie rozwijane są zakonspirowane kontakty z różnorodnymi antypolskimi ośrodkami poza Francją. Świadczą o tym następujące przykłady:

– jednym z odbiorców materiałów propagandowych [T]KK Solidarności i stałym korespondentem jest Księgarnia Polska w Tel Awiwie, mieszcząca się pod adresem: Księgarnia Polska Eneustein, Bookstore P.O. Box 29443 Tel-Aviv/61293;

^a Data wstemplowana. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-01844/83.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek Tow. nacz[elnik] M[ieczysław] Greszta, nieczytelny podpis i data 14.10.83.

^c Cyfra wpisana odręcznie. Poniżej odręczny dopisek „2” Dep[artament] I.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Sereda, Tow Sasin, Tow. Kuca. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] ppłk Wieczorek, data 17.10.83 i nieczytelny podpis.

– znany przedstawiciel wrogiej emigracji A[leksander] Smolar, doradca paryskiego Komitetu [Koordynacyjnego] S[olidarności], ma być pośrednikiem między ugrupowaniem a niemiecką partią CDU.

Brema

W Biurze Informacyjno-Koordynacyjnym Solidarności w Bremie nastąpił rozłam na dwie zwalczające się nawzajem grupy. Pierwszej przewodzi Kazimierz Kunikowski, drugiej Henryk Jagielski. Ten ostatni pozostaje w ostrym konflikcie z brukselskim Biurem Koordynacyjnym. Jagielski wraz z innym członkiem bremeńskiego Biura, Jerzym Korsakiem, zamierzają utworzyć odrębną organizację, chcą również powołać do życia w RFN Klub Internowanych, który skupiałby przybyłych w czasie trwania stanu wojennego emigrantów z Polski.

W ostatnim okresie ze składu Biura został usunięty Lucjan Gut, b[yły] dziennikarz „Głosu Szczecińskiego”¹.

Wiedeń

Na ostatnim zebraniu przebywających w Austrii działaczy prosolidarnościowych (22 lipca br. w Domu Polskim w Wiedniu) postanowiono utworzyć Wiedeńską Grupę „Solidarność”, której zmieniono następnie nazwę na Komitet Pomocy Solidarności. Podstawowym celem organizacji jest:

- głoszenie i popularyzowanie idei Solidarności;
- dążenie wszelkimi środkami do przywrócenia działania Solidarności;
- pozyskiwanie wsparcia dla idei Solidarności w środowiskach austriackich polityków, dziennikarzy i duchownych;
- udzielanie pomocy finansowej i materialnej dla Solidarności w kraju.

Przewodniczącym Komitetu został Franciszek Drzewiński², ur. w 1937 r., były aktywny działacz Solidarności w P[rzedsiębiorstwie] P[aństwowym] „Polmozbyt” w Warszawie. Był członkiem Komisji Rewizyjnej b[yłej] Solidarności Regionu Mazowsze.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
gen. bryg. Zdzisław Sarewicz^e

W.Z./W.Z.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 72–74, mps.

^e Powyżej odręczny podpis.

¹ „Głos Szczeciński” – regionalny dziennik ukazujący się od 1947 r., do 1990 r. organ prasowy PZPR.

² Franciszek Drzewiński (ur. 1937) – pracownik Przedsiębiorstwa Państwowego „Polmozbyt” w Warszawie, członek KS w Polmozbycie, członek Komisji Rewizyjnej ZR Mazowsze, od 1982 r. na emigracji w Austrii.

1983 grudzień 15, Warszawa – Meldunek o demonstracjach przed ambasadami PRL na Zachodzie, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
OCH-01800/83^b

Warszawa, dnia ^a15^a XII 1983 r.

Tajne
Egz. nr 1^c

Meldunek

dotyczy: demonstracji przed ambasadami PRL na Zachodzie

W drugą rocznicę wprowadzenia stanu wojennego w Polsce w niektórych stolicach i większych miastach państw zachodnich, m.in. w Paryżu, Londynie, Berlinie Zach[odnim], Kolonii i Kopenhadze, odbyły się okolicznościowe imprezy i manifestacje. Akcje nie spotkały się jednak z szerokim zainteresowaniem zachodniej opinii publicznej.

Kolonia

W demonstracji pod Ambasadą PRL w Kolonii uczestniczyło ok. 100 osób, w tym dużo dzieci i młodzieży. Uczestnicy demonstracji nieśli portrety Wałęsy, palili pochodnie oraz ułożyli krzyż z kwiatów i świec. Na niesionych transparentach umieszczono tradycyjne slogany solidarnościowe, obraźliwe w swej wymowie dla PRL. Rozdawano ulotki w języku polskim i niemieckim sygnowane przez Grupy Robotcze Solidarności z Kolonii i Monachium oraz Komitet Pomocy z Meinz, traktujące o sytuacji więźniów politycznych ([Andrzej] Słowik, [Andrzej] Gwiazda) w Polsce.

Zainteresowanie mieszkańców Kolonii demonstracją było znikome, a wśród obserwujących demonstrację rozlegały się głosy „oddajcie nam Śląsk”^d.

Kopenhaga

13 bm. przed Ambasadą PRL w Kopenhadze odbyły się dwie demonstracje. Pierwsza, tzw. demonstracja milcząca, w której udział wzięło 9 osób, została zorganizowana przez Organizację Młodzieży Konserwatywnej¹ i trwała ok. 30 min[ut]. W drugiej, zorganizowanej przez Komitet na rzecz Wsparcia Solidarności (Støt Solidarnøst), w godz. 18.00–18.45 udział wzięły 82 osoby, głównie przedstawiciele młodej emigracji oraz działacze Federacji Duńskich Związków Zawodowych – LO – i lewackiej partii KAP². Uczestnicy demonstracji palili pochodnie oraz nieśli plakaty z napisami w języku

^{a-a} Wpisano odręcznie.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie.

^c Cyfra wpisana odręcznie.

^d Poniżej pieczęć Sekretariat [wyras nieczytelny] Informacji i Spraw [wyras nieczytelny] WSW, odręcznie wpisana data 19.12.83 oraz nr 19-02116/83.

¹ Chodzi o duńską organizację Młodzież Konserwatywna (Konservativ Ungdom) działającą przy Konserwatywnej Partii Ludowej (Det Konservative Folkeparti), założoną w 1904 r.

² KAP – Kommunistisk Arbejderparti (Komunistyczna Partia Robotnicza), duńskie ugrupowanie maoistyczne działające w latach 1976–1994.

polskim i duńskim („SOS Solidarność”, „Solidarność tak, Jaruzelski nie”, „wypuścić więźniów politycznych”). W czasie demonstracji odczytano apel LO skierowany do gen. Jaruzelskiego. Próba przekazania petycji nie udała się z uwagi na zdecydowaną interwencję policji. Przed bramą ambasady złożono wieniec i na tym tle zrobiono kilka zdjęć. Demonstracje te nie miały większego zasięgu i nie zostały odnotowane przez środki masowego przekazu.

W dniach 9 i 13 bm. Ambasada PRL w Kopenhadze otrzymała 2 apele – protesty sygnowane przez kierownictwo LO i frakcję parlamentarną Socjalistycznej Partii Ludowej³, z prośbą o przekazanie gen. W[o]jciechowi Jaruzelskiemu. Zawarty jest w nich apel o podjęcie rozmów z Solidarnością, zwolnienie więźniów politycznych oraz przeciwko procesowi działaczy KOR.

Montreal

13 grudnia we wczesnych godzinach wieczornych ostrzelano z broni małokalibrowej (8–10 pocisków) Konsulat Generalny PRL. Strzały oddano w kierunku drzwi i dwóch okien pomieszczeń zamieszkiwanych przez pracowników Konsulatu. Nikt nie został ranny.

1305/83-K.F./G.K.

Otrzymują:

Tow. Wojciech Jaruzelski

Tow. Stefan Olszowski⁴

Tow. Kazimierz Barcikowski⁵

Tow. Jan Głowczyk⁶

Tow. Józef Czyrek⁷

Tow. Florian Siwicki⁸

Tow. Zbigniew Messner⁹

Tow. Mieczysław F. Rakowski¹⁰

Źródło: AIPN, 1585/3913, k. 1–3, mps.

³ Socjalistyczna Partia Ludowa (Socialistisk Folkeparti) – duńska partia socjalistyczno-ekologiczna założona w 1959 r.

⁴ Stefan Olszowski (ur. 1931) – polityk, dyplomata; minister spraw zagranicznych (1971–1976, 1982–1985), sekretarz KC PZPR (1968–1971, 1976–1980, 1980–1982), członek Biura Politycznego KC PZPR (1970–1980), poseł na sejm (1969–1980), w 1986 r. wyjechał do USA.

⁵ Kazimierz Barcikowski (1927–2007) – polityk; minister rolnictwa (1974–1977), przewodniczący Rady Narodowej m. Krakowa (1977–1980), członek Rady Państwa (1980–1985), członek (1968–1989) i sekretarz KC PZPR (1970–1974, 1981–1985), członek Biura Politycznego KC PZPR (1980–1989), poseł na sejm (1965–1989).

⁶ Jan Głowczyk (ur. 1927) – polityk, ekonomista; dziennikarz, pracownik WSE w Krakowie (1951–1952), redaktor naczelny „Życia Gospodarczego” (1957–1981), przewodniczący Rady Nadzorczej RSW „Prasa-Książka-Ruch” (1982–1988), członek KC PZPR (1981–1990), przewodniczący Komisji Propagandy KC (1986–1988), członek Biura Politycznego KC PZPR (1986–1988).

⁷ Józef Czyrek (ur. 1928) – polityk, dyplomata; podsekretarz stanu w MSZ (1971–1980), minister spraw zagranicznych (1980–1982), zastępca członka (1971–1980) i członek KC PZPR (1980–1989), członek Biura Politycznego KC PZPR (1981–1989).

⁸ Florian Siwicki (ur. 1925) – wojskowy, polityk; od 1984 r. gen. armii, zastępca szefa (1971–1973) i szef Sztabu Generalnego WP (1973–1983), wiceminister obrony narodowej (1973–1983), członek WRON (1981–1983), minister obrony narodowej (1983–1990), zastępca członka (1969–1975) i członek KC PZPR (1975–1990), zastępca członka (1981–1986) i członek Biura Politycznego KC PZPR (1986–1990).

⁹ Zbigniew Messner (ur. 1929) – ekonomista, polityk; prorektor (1968–1975) i rektor WSE w Katowicach (1975–1982), wicepremier (1983–1985), premier (1985–1988), członek Egzekutywy KM PZPR w Katowicach (1972–1981), I sekretarz KW PZPR w Katowicach (1982–1983), członek Biura Politycznego KC PZPR (1981–1989).

¹⁰ Mieczysław F. Rakowski (1926–2008) – dziennikarz, polityk; redaktor naczelny „Polityki” (1957–1982), wicepremier (1981–1985), premier (1988–1989), poseł na sejm (1972–1989), wicemarszałek sejmu (1985–1988), członek Biura Politycznego KC PZPR (1987–1990), I sekretarz KC PZPR (1989–1990).

1984 czerwiec 29, Warszawa – Informacja na temat aktualnej działalności emigracji polskiej w Berlinie Zachodnim (z załącznikiem), tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 01023/84^b

Warszawa, dnia 29 VI 1984 r.^a
Tajne
Egz. nr 11^c

Informacja

dotyczy: aktualnej działalności emigracji polskiej w Berlinie Zachodnim^d

Polityka władz Berlina Zachodniego wobec uchodźców

W ostatnim okresie władze Berlina Zachodniego wprowadziły szereg uregulowań prawnych mających powstrzymać niekontrolowany napływ uchodźców z krajów Europy Wschodniej. Zasadnicze ograniczenia stworzyła nowelizacja federalnej ustawy o pomocy socjalnej, obowiązująca od 1 kwietnia br. Zmniejszyła ona zasiłek socjalny dla bezrobotnych uchodźców do tzw. pomocy egzystencjalnej (środki pozwalające tylko na utrzymanie się przy życiu) oraz całkowicie pozbawiła pomocy socjalnej osoby, które przybyły do Berlina wyłącznie dla polepszenia swych warunków bytowych. Jednocześnie zaostrzono przepisy dotyczące udzielania uchodźcom zezwoleń na podejmowanie pracy w Berlinie Zachodnim¹. Władze Berlina Zachodniego prowadzą dokładną kontrolę w firmach zatrudniających uchodźców i w przeważającej większości przypadków nakazują zatrudnienie na miejsce cudzoziemca obywatela niemieckiego.

Nowe przepisy zmuszają uchodźców do opuszczenia Berlina Zachodniego i RFN (dalsza emigracja) lub też złożenia wniosku o azyl polityczny, co jednak łączy się z zakazem podejmowania pracy (do czasu rozpatrzenia wniosku) oraz z obowiązkiem zamieszkania w zamkniętych obozach na terenie RFN.

Polityka władz Berlina Zachodniego nie sprzyja podejmowaniu przez uchodźców działalności politycznej, a powoduje ich wyjazd z Berlina lub skoncentrowanie się na uzyskaniu środków do życia. Z trudnościami tymi stykają się także ugrupowania pro-solidarnościowe, które prowadzą swą działalność głównie w oparciu o osoby posiadające już prawo pobytu i pracy w Berlinie Zachodnim, najczęściej niewywodzące się z tzw. emigracji pro-solidarnościowej.

^a Data wstemplowana. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-08018/84.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej nieczytelny odręczny dopisek i dwukrotnie wpisana data 29 VI 84.

^{c-c} Wpisano odręcznie.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Czyrek, Tow. Olszowski, Tow. Kiszczak, Tow. Głównyzyk, Tow. Rakowski, Tow. Dęga, Tow. Pożoga, Tow. Ciastoń, Tow. Sereda, Tow. Dankowski, **Tow. Sasin**, Tow. Kuca, Tow. Poradko, Tow. Misztal.

¹ M.in. nie otrzymują zezwoleń na pracę posiadacze tzw. Duldungu (cudzoziemcy tolerowani na terenie RFN), którzy w okresie poprzednim nie byli objęci żadnymi ograniczeniami w tym zakresie oraz uzyskali dużą pomoc socjalną [przypis w dokumencie].

Towarzystwo „Solidarność”

W styczniu 1984 r. ostatecznie zalegalizowano działalność Komitetu Obrony Solidarności. Komitet zmienił nazwę na Towarzystwo „Solidarność” (Gesellschaft Solidarität) i został oficjalnie zarejestrowany. Jego przewodniczącym jest E[dward] Klimczak, zastępcą przewodniczącego T[adeusz] Folek² i skarbnikiem ob[ywate]l RFN Christian Bergemann. Program działania organizacji przewiduje m.in.:

- informowanie zachodniej opinii publicznej o walce opozycji w kraju;
- organizowanie akcji solidarności z „walczącym krajem”;
- udzielanie bezpośredniej pomocy finansowej, materialnej oraz technicznej podziemiu w Polsce.

Zasadniczym zewnętrznym przejawem działalności towarzystwa jest redagowanie i wydawanie dwutygodnika „Pogląd”. Pismo to, ciesząc się pewną popularnością i uznaniem w środowiskach emigracji polskiej, odczuwa spore trudności kadrowe, które wynikają z realizacji przez władze Berlina Zachodniego nowych przepisów odnośnie [do] cudzoziemców³. W redakcji w miejsce b[yłych] członków Solidarności zatrudniani są przedstawiciele starszej emigracji i współpracownicy RWE mający obywatelstwo RFN. „Pogląd” ma obecnie ambicje stania się dla Polaków podstawowym źródłem informacji na temat sytuacji w Polsce i na świecie oraz działalności i programu emigracji. Coraz częściej udostępnia swoje łamy autorom propagującym podjęcie działalności w znanych organizacjach starej emigracji, takich jak Związek Polaków w Niemczech, oraz w ugrupowaniach i partiach politycznych powiązanych z tzw. rządem londyńskim. Na łamach pisma omawiane są także sprawy niemieckie, przede wszystkim w aspekcie stanowiska Polaków do idei zjednoczonych Niemiec.

„Pogląd” ukazuje się również w wersji niemieckojęzycznej – „Meinung” – przeznaczonej dla Niemców oraz od lutego br. w wersji kieszonkowej dla czytelników w kraju⁴. Redakcja „Poglądu” zajmuje się także wydawaniem pozycji książkowych, takich jak *Zapiski błędnego kola* T[omasza] Jastruna⁵, *Rewolucja bez rewolucji* L[eszka] Moczulskiego, *Credo* J[ózefa] Kuśmierka⁶, *Prawo azylu* T[adeusza] Folka. Ambicją szefa redakcji oraz towarzystwa E[dwarda] Klimczaka jest przekształcenie „Poglądu” w główne pismo emigracji polskiej w RFN oraz, podobnie jak „Tydzień Polski”⁷ czy „Kultura”, w pismo Polaków we wszystkich krajach zachodnich⁸.

² Tadeusz Folek – działacz polonijny, prawnik, dziennikarz; współpracownik Deutsche Welle i berlińskiego „Poglądu”, działacz emigracyjnej PPS.

³ Decyzją władz miasta opuścił Berlin członek redakcji „Pogląd” R[oman] Żelazny, a w najbliższym czasie do obozu zbiorczego dla azylantów w RFN będą musieli się udać inni członkowie redakcji: L[eszek] Kaleta, S[tanisław] Ochocki, B[artłomiej] Koziewicz. Urząd Zatrudnienia proponuje zastąpienie ich pracownikami niemieckimi [przypis w dokumencie].

⁴ Podobne kieszonkowe numery swych czasopism wydają redakcje paryskiej „Kultury” i „Kontaktu” [przypis w dokumencie].

⁵ Tomasz Jastrun (ur. 1959) – poeta, prozaik; współpracownik paryskiej „Kultury”, działacz Solidarności, po wprowadzeniu stanu wojennego w ukryciu, internowany w 1982 r., redaktor podziemnego pisma „Wezwanie”, dyrektor Instytutu Polskiego w Sztokholmie (1990–1994).

⁶ Józef Kuśmierz (1927–1992) – dziennikarz, pisarz; współpracownik „Po Prostu” (1955–1957), „Przeglądu Kulturalnego” (1957–1963), „Życia i Nowoczesności” (1970–1973, 1980–1981) i NOW-ej, publicysta drugiego obiegu.

⁷ „Tydzień Polski” – londyński tygodnik emigracyjny wydawany przez redakcję „Dziennika Polskiego i Dziennika Żołnierza” w latach 1959–2005.

⁸ E[dward] Klimczak zakupił nowe, nowoczesne maszyny drukarskie i zakłada, iż „Pogląd” będzie „polskim Springerem”, którego numer będzie miał podobną objętość jak „Stern” czy „Spiegel” [przypis w dokumencie].

Analiza wydatków ponoszonych na druk pisma, liczne i kosztowne podróże członków, wyodrębnienie specjalnych funduszy także na przerzut pisma do kraju świadczą, iż towarzystwo otrzymuje systematycznie znaczne dotacje finansowe. Według naszych informacji, pochodzą one ze źródeł amerykańskich i są przekazywane za pośrednictwem RWE, z którym ściśle kontakty utrzymuje Edward Klimczak.

Działalność „Archipelagu”

Byli współpracownicy wydawanego przez Grupę Roboczą Solidarności w Berlinie Zachodnim miesięcznika „Przekazy”, Andrzej Więckowski⁹, Jerzy Stachurski, Włodzimierz Nechamkis, założyli własne wydawnictwo pod nazwą „Archipelag”. Pismo nie utożsamia się z żadnym z nurtów ideowych opozycji politycznej¹⁰. „Archipelag” podaje, iż jest wydawnictwem niezależnym, finansowanym z darów i środków prywatnych oraz ze zbiorów pieniężnych na fundusz wydawniczy. Redaktorem naczelnym jest Andrzej Więckowski, sekretarzem redakcji – Jerzy Stachurski, a współpracownikami przedstawiciele środowisk intelektualnych najnowszej i starej emigracji, posiadający spore doświadczenie w pracy publicznej, m.in. nacjonalista ukraiński Bohdan Osadczyk¹¹. Miesięcznik posiada swoich przedstawicieli w Austrii, RFN, USA i Wielkiej Brytanii.

„Archipelag”, mimo krótkiego okresu istnienia, podjął już pewne inicjatywy polityczne. M.in. w grudniu 1983 r. wspólnie z innymi instytucjami z Berlina Zachodniego zorganizował kolokwium polsko-niemieckie pt. „Szanse kultury polskiej”. Współorganizatorem tej imprezy byli: Berliński Związek Pisarzy Niemieckich, Nowe Towarzystwo Literackie (Neue Gesellschaft für Literatur), berlińska Akademia Sztuk (Akademie für Künste), Literarische Colloquium oraz Senat Berlina Zachodniego.

Strona zachodnioniemiecka przywiązywała do tego spotkania dużą wagę, delegując do udziału w nim m.in. Güntera Grassa¹², Hansa Christopha Buscha¹³ (prezes Berlińskiego Związku Pisarzy Niemieckich), Ingeborg Drewitz¹⁴ (wiceprezes niemieckiego Penklubu), prof. Gottholda Rhode¹⁵ i innych. Ze strony polskiej wystąpili, poza redaktorami i współpracownikami „Archipelagu”, Gustaw Herling-Grudziński (paryska „Kultura”) i Bronisław Wildstein¹⁶ („Kontakt”).

⁹ Andrzej Więckowski (ur. 1949) – poeta, dziennikarz; od 1970 r. współpracownik „Odry”, od 1981 r. na emigracji w RFN, współpracownik „Przekazów” (1982–1983), wydawca „Archipelagu” (1983–1987), współpracownik RWE (1980–1994) – m.in. kierownik działu kultury (1990–1994).

¹⁰ W załączeniu prezentujemy analizę głównych nurtów politycznych publicystyki „Archipelagu” [przypis w dokumencie].

¹¹ Bohdan Osadczyk (ur. 1920) – ukraiński politolog; publicysta od 1941 r., na emigracji w Niemczech, od 1966 r. profesor politologii i historii na Wolnym Uniwersytecie w Berlinie, w 2001 r. odznaczony orderem Orła Białego za działania na rzecz polsko-ukraińskiego pojednania.

¹² Günter Grass (ur. 1927) – niemiecki pisarz, autor *Blaszanego bębna* (*Die Blechtrommel*, 1959), laureat literackiej Nagrody Nobla w 1999 r.

¹³ Hans Christoph Busch (ur. 1944) – niemiecki pisarz, dziennikarz; członek Związku Pisarzy Niemieckich (1972–1986) i niemieckiego Pen Klubu (1972–1998).

¹⁴ Ingeborg Drewitz (1923–1986) – niemiecka pisarka; wykładowca na Wolnym Uniwersytecie w Berlinie (1973–1980), członek niemieckiego Pen Klubu (1964–1986), wiceprzewodnicząca Związku Pisarzy Niemieckich (1969–1980).

¹⁵ Gotthold Rhode – niemiecki historyk; specjalista w dziedzinie najnowszej historii Europy Wschodniej.

¹⁶ Bronisław Wildstein (ur. 1952) – publicysta; od 1976 r. współpracownik KOR, współzałożyciel SKS (1977), wielokrotnie zatrzymywany, uczestnik strajku w Stoczni Gdańskiej w sierpniu 1980 r., na emigracji we Francji (1980–1990), redaktor naczelny „Kontakt” (1982–1987), pracownik RWE (1987–1989), dyrektor Radia Kraków (1990–1993), sekretarz redakcji „Życia Warszawy” (1993–1996), prezes TVP (2006–2007).

Tematami kolokwium były: stosunki polsko-niemieckie, polsko-ukraińskie oraz problemy kultury polskiej, wśród których dyskutowano formy pomocy pisarzom polskim.

Zal[ącznik]: str. 3

Dyrektor [Departamentu I MSW]
gen. bryg. Zdzisław Sarewicz^o

1326/84-K.F./A.K.

Załącznik

Tajne

Główne nurty polityczne publicystyki „Archipelagu”

Zawartość formalna miesięcznika jest dość szeroka, ponieważ publikuje on eseistykę, prozę, poezję, dramat, publicystykę polityczną, historię najnowszą i krytykę literacką. Pismo ma ambicje publikowania tekstów oryginalnych, zastrzegając sobie równocześnie prawo przedruków bez własnej zgody. Obserwuje się nadal proces poszukiwania ostatecznego profilu „Archipelagu”, który może potrwać jeszcze do końca roku. Obecnie dominują trzy wątki problemowe, w których pismo zadeklarowało swoje stanowisko:

Opozycja polityczna i Solidarność

„Archipelag” nie projektuje kształtu opozycji w Polsce ani też nie modeluje jej koncepcji i programu. Główny wysiłek koncentruje na analizie przeszłości, szukając przyczyn niepowodzenia opozycji i Solidarności. Tą pośrednią drogą pismo przygotowuje intelektualną bazę dla opozycji politycznej.

Jednym z głównych błędów opozycji, zdaniem „Archipelagu”, było założenie o jej legalizmie, tzn. przyjęcie wyłącznie legalnych metod walki. Na skutek tego błędnego założenia w momencie wprowadzania stanu wojennego opozycja była zaskoczona i zdezorientowana i legalizm nie pozwolił jej przystosować się do owych warunków.

Kolejnym błędem opozycji i Solidarności było oparcie się na micie o jedności narodo-wej całego społeczeństwa, które miało być skupione wokół haseł związku. Nie rozumiano, jak oceniał „Archipelag”, że duża część społeczeństwa była bierna i tylko werbalnie deklarowała się po stronie Solidarności. W konsekwencji tej oceny pismo stwierdziło, iż „stan wojenny był rozwiązaniem sprawy polskiej przez samych Polaków”.

Wątek niedoceniań stopnia świadomości politycznej Polaków jest podejmowany w miesięczniku w różnych odniesieniach. Zastanawiając się nad przyczynami upadku Solidarności, twierdzi się, że główną przyczyną było słabnące poparcie mas, powstałe w wyniku stopniowego przekształcania się związku w struktury bliższe partii politycznej. Nie doceniano możliwości krytycznej oceny związku przez społeczeństwo.

^o Powyżej odręczny podpis.

Szukając analogii z wydarzeniami węgierskimi 1956 r., „Archipelag” dowodzi, iż tylko forma rad i samorządów robotniczych jest przez społeczeństwo uznawana i w razie potrzeby broniąca. Analiza analogii służy, rzecz jasna, uwagom na przyszłość, które wyrażają się w tezie, iż decydujące jest poparcie mas.

Dyskutuje się także bazę ideologiczną zarówno opozycji, jak [i] Solidarności. Sugerując, iż Solidarność odziedziczyła zalety i wady opozycji, dowodzi się, że było wiele najrozmaitszych orientacji i inspiracji ideowych, ale nie dążono do wylansowania jakiejś konkretnej ideologii. Powodem tego było zastosowanie zasady kompromisu, dyktowanego jako taktyka działania.

Powyższe oceny i wnioski są adresowane pod kątem rodzących się programów i koncepcji działania opozycji politycznej w Polsce. „Archipelag” uważa, że istniejące na Zachodzie ośrodki propagandowe i pisma emigracyjne stanowią niezbędną bazę i zaplecze dla opozycji w kraju.

Kościół

Jednym z bliższych celów miesięcznika jest przeprowadzenie dyskusji nad rolą Kościoła w Polsce, co, zdaniem redakcji, wymaga krytycznej analizy. W marcu br. redakcja otworzyła dyskusję na ten temat, publikując kontrowersyjny tekst *Polska między Moskwą a Watykanem*. Główną tezę materiału jest pogląd, iż Polska jest dla Watykanu przykładem modelowym oraz że Kościół może być pożytecznym, ale ograniczonym sojusznikiem Polaków „w walce o wolność”.

„Archipelag” przypomina wypowiedź prymasa J[ózefa] Glempa dla portugalskiego pisma, w której stwierdził, że Kościół popierał Solidarność jako związek zawodowy, a przerwał poparcie, kiedy związek stał się organizacją polityczną. Dalej sugeruje się, że Kościół cechuje poczucie przynależności do ponadnarodowego Kościoła i dlatego należy Solidarność bronić przed Watykanem i jego reprezentantami w Polsce.

Problem niemiecki

W żadnym problemie redakcja nie zajęła otwarcie stanowiska tak wyraźnie jak w kwestii niemieckiej. Twierdzi się, że RFN stosuje strategię fałszywego oceniania sytuacji w Polsce, ponieważ służy to procesowi zjednoczenia Niemiec. Wszystkie siły polityczne RFN, zdaniem redakcji, życzą sobie najszybszej normalizacji w Polsce: „w tym na długo planowanym procesie zjednoczenia niemieckiego – pisze „Archipelag” – burząca się Polska może doprowadzić do niebezpiecznego zaostrzenia polityki Związku Radzieckiego, co przyniosłoby ze sobą znaczne zmniejszenie pola manewru RFN jako niezależnej siły między USA i ZSRR”.

1315 /84-K.F./A.K.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 4, k. 162–168, mps.

1984 październik 24, Warszawa – Notatka informacyjna na temat wykorzystania łączności komputerowej w kontaktach między podziemiem w Polsce a emigracyjnymi strukturami Solidarności, tajne

Wydz[iał] XI Dep[artament] I
Źródło: „Irmena”, „Drajver”^b

Warszawa, dnia ^a24^a X 1984 r.
Tajne
Egz. pojed[ynczy]^c

Notatka informacyjna

dot[yczy:] wykorzystania łączności komputerowej w relacji podziemie w kraju – emigracyjne struktury S[olidarności]

Posiadane informacje wskazują, iż podziemie w kraju przygotowuje się do zastosowania techniki komputerowej w łączności z emigracyjnymi strukturami S[olidarności] na Zachodzie. Pierwsze próby w tym zakresie zostały już podjęte. Nie były one uwieńczone powodzeniem, niemniej jednak przekazywanie informacji tą techniką w relacji wewnątrz krajowej zakończyło się sukcesem.

Komplet urządzeń do łączności komputerowej składa się z dwóch zestawów, przy czym w skład każdego wchodzi minikomputer, specjalny magnetofon przystosowany do współpracy z komputerem oraz tzw. coupler (urządzenie umożliwiające przeniesienie meldunku bezpośrednio z komputera na łącze telefoniczne). Łączność odbywa się z wykorzystaniem zwykłych łączy telefonicznych w relacji wewnątrz krajowej i międzynarodowej.

Przekazywanie informacji poprzez łącza telefoniczne przy pomocy komputerów może odbywać się bezszmerowo – stąd nawet zastosowanie podsłuchu telefonicznego nie wykaże żadnych sygnałów akustycznych, mimo że na taśmie nagrany zostanie impuls przesyłanego meldunku. Jednakże stwierdzenie istnienia takiego impulsu wymaga zastosowania wysoko specjalistycznego sprzętu.

Ponadto komputer może być wykorzystany do szyfrowania informacji w takim stopniu, który praktycznie uniemożliwia jej odczytanie.

Podziemie w kraju, niezależnie od posiadanego już sprzętu, złożyło zamówienie na kolejne komputery wraz ze specjalistycznym osprzętem, w tym m.in. urządzeniem umożliwiającym wykorzystanie minikomputera do zapisu danych na określonych nośnikach informacji (dyskietkach). Sprzęt ten ma służyć zarówno do łączności komputerowej

^{a-a} Wpisano odręcznie.

^b Poniżej odręczny dopisek Waszyngton oraz znaki sprawy OCH-09471/P/84, OCE-05459/84. Obok z prawej strony odręczny dopisek T2832D KPR.

^c Poniżej odręczny dopisek FWPL.

w relacji podziemie – emigracyjne struktury S[olidarności], jak również do gromadzenia w uporządkowany sposób informacji, w tym dot[yczących] m.in. SB (np. kartoteka pojazdów SB)^d.

Wydz[iał] XI Dep[artament] I MSW

Odb[ito] w 1 egz. L.K.

Oprac[owanie] J.S.

Nr ks. 3288/84

Źródło: AIPN, 0449/6, t. 10, k. 421, mps.

^d *Brak informacji o autorze.*

1984 listopad 16, Warszawa – Informacja na temat sytuacji w zagranicznych strukturach Solidarności, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 01119/81^b

Warszawa, dnia 16 XI 1984 r.^a
Tajne
Egz. nr 13^c

Informacja

dotyczy: sytuacji w zagranicznych strukturach Solidarności^d

Doprowadzenie do likwidacji najważniejszych kanałów łączności krajowego podziemia z zagranicą, a zwłaszcza objęcie amnestią przywódców opozycji politycznej, wywołało dezorganizację w funkcjonowaniu emigracyjnej Solidarności. Jej przywódcy, obawiając się znacznego ograniczenia bazy, a nawet całkowitego zahamowania działalności poszczególnych biur i komitetów, podjęli próby wypracowania programu taktyki adekwatnej do nowych sytuacji¹.

W dniu 11 sierpnia odbyło się w Paryżu spotkanie działaczy zagranicznych struktur Solidarności, na którym omawiano perspektywę dalszej działalności ugrupowań emigracyjnych związku oraz sytuację w krajowym podziemiu. Podczas zebrania wybrano nowy komitet koordynacyjny: Jerzy Milewski (przewodniczący), Mirosław Chojecki, Piotr Chruszczyński, Krzysztof Pomian, Danuta Nowakowska, Aleksander Seniuta i Henryk Jagiełło. Reprezentują oni jedynie brukselskie i paryskie biura Solidarności.

[Zarówno] to spotkanie, jak i szereg kolejnych dyskusji organizowanych w mniejszych gronach, doprowadziło do wypracowania w środowiskach prosolidarnościowych na Zachodzie następujących ocen i wniosków:

Przyczyny spadków aktywności zagranicznych struktur Solidarności

Za przyczyny te uważa się: stabilizację sytuacji w Polsce i przez to poważne ograniczenie płaszczyzn działania opozycji, zmniejszenie się dotacji ze strony zachodnich organizacji i instytucji oraz tarcia między działaczami zagranicznej Solidarności, a także sprzeczności pojawiające się w relacjach Solidarności z podziemiem, środowiskami emigracyjnymi i polonijnymi. Przykładem tego był incydent z pobiciem członków

^a Data wstemplowana. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-I-02531/84. Poniżej odręczny dopisek 586/3.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej nieczytelny odręczny dopisek i data 17.11.84.

^{c-c} Wpisano odręcznie.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Jaruzelski, Tow. Czyrek, Tow. Olszowski, Tow. Porębski, Tow. Głowczyk, Tow. Kiszczak, Tow. Siwicki, Tow. Rakowski, Tow. Dęga [?], Tow. Pożoga, Tow. Ciastoń, Tow. Rakowski, Tow. Sasin [?], Tow. Kuca, Tow. Sereda, Tow. Misztal. Z prawej strony nieczytelny odręczny dopisek.

¹ W załączeniu aktualny wykaz ważniejszych ugrupowań Solidarności działających na Zachodzie [załącznik nie jest publikowany].

nowojorskiej organizacji prosolidarnościowej przez działaczy AFL-CIO podczas przedwyborczej imprezy w USA².

Skomplikowanie kontaktów z tym związkiem, jak również brak większego zainteresowania innych zachodnich central związkowych dalszym dotowaniem biur i komitetów Solidarności powoduje, że jej działacze liczą się z możliwością poważnych cięć w pomocy finansowej otrzymywanej z tych źródeł. Niektórzy aktywiści, w tym Seweryn Blumsztajn, twierdzą, że związki zawodowe już od dłuższego czasu w ogóle nie angażują się finansowo we wspieranie zachodniej Solidarności. Zdaniem Sławomira Czarlewskiego, pomoc finansowa zachodnich związków zawodowych może trwać jeszcze przez okres ok. 1 roku. Po tym czasie jedyną alternatywą dla istniejących struktur Solidarności będzie zmiana charakteru działalności ze związkowego na „czysto polityczny” i, co za tym idzie, konieczność znalezienia innych źródeł finansowania.

Powtarzane są opinie, że w aktualnej działalności biura Solidarności za granicą skupiają się przede wszystkim na zabieganiu o dotacje na zakup sprzętu i materiałów dla podziemia przy jednoczesnym znacznym ograniczeniu aktywności politycznej.

W zagranicznych ośrodkach Solidarności istnieją także obawy, że w najbliższym czasie może nastąpić zahamowanie uzyskiwania przez biura funduszy od organizacji, takich jak np. Amnesty International, ze względu na to, że większość działaczy krajowej opozycji znajduje się obecnie na wolności.

Powroty działaczy Solidarności do Polski

Kwestia ta może, zdaniem środowisk emigracji prosolidarnościowej, podważyć wiarygodność zagranicznej Solidarności w oczach TKK i podziemia, a także ograniczyć zaufanie do działaczy Solidarności ze strony zachodnich central związkowych i innych organizacji wspierających emigracyjne struktury. Z dotychczasowych zapowiedzi wynika, że wiosną przyszłego roku zamierza do kraju powrócić Józef Przybylski z Brukseli. Chęć powrotu deklarują również Seweryn Blumsztajn, Sławomir Czarlewski i Andrzej Seweryn³ z Paryża. Jednak, o ile Andrzej Seweryn poczynił pewne kroki wskazujące na to, że jego wyjazd może nastąpić w najbliższym czasie, to pozostali ograniczają się jedynie do ustnych deklaracji. Z zamiarem powrotu noszą się również działacze ze Szwajcarii i inni.

Oceny sytuacji w krajowym podziemiu

Od ponad pół roku znacznemu ograniczeniu uległa łączność biur Solidarności na Zachodzie z krajową opozycją, co w efekcie spowodowało m.in. podjęcie przez nowo wybrany komitet koordynacyjny decyzji o wstrzymaniu przekazywania przez biura funduszy na potrzeby podziemia. Brak pełnego rozeznania w sytuacji krajowej opozycji nie zahamował jednak dyskusji w kołach prosolidarnościowych na Zachodzie nad jej dalszym kształtem i programem działania.

Przewiduje się, iż trwający obecnie w podziemiu bezwład organizacyjny powinien zostać pokonany do końca br. i w najbliższym czasie nastąpi „upolitycznienie się” opozycji.

² Incydent ten nie jest bliżej znany. Być może SB powtarzała nieudokumentowaną pogłoskę.

³ Andrzej Seweryn (ur. 1946) – aktor, reżyser; pracownik Teatru Ateneum w Warszawie (1968–1980), na emigracji we Francji (1980–2010), od 1994 r. aktor Comédie Française.

W zagranicznych strukturach Solidarności nie jest również jaszcze znana rola, jaką w przyszłości ma spełniać TKK. Twierdzi się, że aktualnie przewodzi TKK Zbigniew Bujak, a działalność polityczna Komisji sterowana jest przez Jacka Kuronia i jego zwolenników.

Odnosnie [do] spraw personalnych w przyszłym kierownictwie opozycji w Polsce uważa się, że znacznie zmniejszyły się wpływy działaczy RMP⁴ na Lecha Wałęsę, natomiast obecnie do grona najbliższych doradców lidera b[yłej] Solidarności zalicza się Janusza Onyszkiewicza, Bronisława Geremka i Tadeusza Mazowieckiego.

Analiza informacji wywiadowczych wykazuje, że stopień aktywności emigracyjnych struktur Solidarności jest pochodną sytuacji w ugrupowaniach opozycji w kraju.

Błędad organizacyjny w zachodnich strukturach związku po przeprowadzeniu ustawy o amnestii wynikał głównie z braku inspiracji ze strony krajowego podziemia nt. kierunków dalszej działalności.

Sprawa ks. J[erzego] Popiełuszki⁵ potwierdza ten funkcjonalny związek. Intensyfikacja działań opozycji, przejawiająca się głównie w tworzeniu tzw. Komitetów Obrony Praworządności⁶, określiła przyszłą płaszczyznę funkcjonowania opozycji. Działania te mają jednocześnie przywrócić wcześniejsze funkcje i pozycję emigracyjnej Solidarności. Uważa się bowiem, że zagraniczne struktury związku będą mogły ponownie ubiegać się o dotacje finansowe – tym razem na rzecz KOP-ów, które prawdopodobnie przejmą rolę spełnianą dotychczas przez podziemie; tyle że – zgodnie z nowymi koncepcjami programowymi – na tzw. płaszczyźnie legalnej.

Zorganizowani w komitetach aktywiści KOR, KPN i b[yłej] Solidarności będą również wywierać naciski na zwiększenie działalności propagandowej emigracyjnych struktur w kierunku popularyzowania na Zachodzie aktualnych zamierzeń i sytuacji w krajowej opozycji.

Dyrektor [Departamentu I]
gen. bryg. Zdzisław Sarewicz^e

2169/84-W.Z./A.K.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 174–177, mps.

^e Powyżej odręczny podpis.

⁴ Ruch Młodej Polski (RMP) – niezależny ruch ideowy o profilu chrześcijańsko-społecznym założony w 1979 r. przez opozycjonistów skupionych wokół pisma „Bratniak” i duszpasterstwa akademickiego (m.in. Jacek Bartyzel, Aleksander Hall, Marek Jurek, Arkadiusz Rybicki) w celu obrony praw człowieka, zachowania suwerennych praw narodu i polskiej kultury. Prowadził m.in. działalność samokształceniową (w formie Klubów Swobodnej Dyskusji). Liderem ugrupowania był Aleksander Hall. W 1983 r. działalność RMP została zawieszona, wznowiono ją w 1988 r. i kontynuowano do 1990 r.

⁵ Jerzy Popiełuszko (1947–1984) – duchowny katolicki; duszpasterz środowisk medycznych (od 1978 r.) i hutników (od 1980 r.), od 1980 r. kapłan w warszawskiej parafii pw. św. Stanisława Kostki. Po wprowadzeniu stanu wojennego współorganizował Prymasowski Komitet Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i ich Rodzinom, współpracował z podziemiem, był obserwatorem procesów politycznych. Jego patriotyczne msze odprawiane w intencji ojczyzny w kościele pw. św. Stanisława Kostki stały się symbolem oporu wobec władzy. W grudniu 1983 r. został oskarżony o „nadużywanie wolności sumienia”, w kolejnych miesiącach był wielokrotnie przesłuchiwany i aresztowany. 19 X 1984 r. został porwany przez funkcjonariuszy SB, torturowany i zamordowany. Pogrzeb ks. Popiełuszki 4 XI 1984 r. przeistoczył się w masową demonstrację antypaństwową. Beatyfikowany w 2010 r.

⁶ Komitet Obrony Praworządności oraz Komitet Obywatelski przeciw Przemocy powstały w 1984 r. na bazie Komitetu Helsińskiego. Dwa lata później Zbigniew i Zofia Romaszewscy utworzyli jawną Komisję Interwencji i Praworządności NSZZ „Solidarność”.

1984 listopad 26 [?], Warszawa – Informacja na temat Księgarni Polskiej w Wiedniu, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH^b

Warszawa, dnia 26 [?] XI 1984 r.^a
Tajne
Egz. nr 5^c

Informacja

dotyczy: Księgarni Polskiej w Wiedniu^d

Aktywiści wrogiej emigracji polskiej na Zachodzie podejmują działania mające na celu rozszerzenie rynku (w sensie komercyjnym) dla wydawnictw emigracyjnych, a także zwiększenie możliwości docierania wydawnictw polityczno-społeczno-propagandowych do Polski. Uznana formą tych działań jest tworzenie w skupiskach polonijnych oraz miejscach, do których przybywa duża ilość turystów z kraju, tzw. Księgarń Polskich.

Od maja 1984 r. funkcjonuje w Wiedniu Księgarnia Polska. Mieści się ona w centrum miasta pod adresem 1070 Wien, Burgasse 22, tel. 0222/9387222. Księgarnia prowadzi sprzedaż drukowanych na Zachodzie książek o jednoznacznej antysocjalistycznej wymowie oraz wydawnictw i biuletynów organizacji wrogiej emigracji polskiej (w tym wydawnictwa prosolidarnościowe), a także książek sprowadzanych z Polski. Bezpośrednią obsługą klientów zajmuje się uciekiniarka z Polski Zofia Milewicz-Reinbacher¹. Z księgarnią stale współpracują oraz udzielają bezpośredniej pomocy w jej pracach m.in.:

- Stefan Detko (*vel* Marek Schmidt) – działacz Polsko-Austriackiego Towarzystwa Kulturalnego „Lech” oraz wydawca pisma „Myśl Niepodległa”;
- Wojciech Witkowski – współpracownik ugrupowań prosolidarnościowych w Wiedniu, członek Zarządu Komitetu Pomocy Solidarności;
- Arkadiusz Januszewski – działacz komitetu Solidarität mit Solidarność;
- Elżbieta Góźdz – aktywistka Zarządu Polaków w Austrii, członek Zarządu Komitetu Pomocy Solidarności;
- Andrzej Balcarek (*vel* Fuchs) – działacz ugrupowań prosolidarnościowych, współpracownik paryskiej „Kultury” w Austrii.

^a Data wstemplowana. Powyżej i poniżej nieczytelne odręczne dopiski i data 84.11.26.

^b Znak sprawy nieczytelny. Powyżej wpisany odręcznie znak sprawy OA-I-02691/84.

^c Cyfra wpisana odręcznie. Poniżej nieczytelny odręczny dopisek.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Pożoga, Tow. Ciastoń, Tow. Sereda, Tow. Dankowski, Tow. Sasin, Tow. Kuca.

¹ Zofia Milewicz-Reinbacher – działaczka polonijna; od 1974 r. na emigracji w Austrii, od 1984 r. kierownik Księgarni Polskiej w Wiedniu.

Głównymi inicjatorami utworzenia Księgarni Polskiej w Wiedniu byli Jerzy Giedroyc², Zofia Milewicz oraz prof. Andrzej Zięba³, były prorektor Uniwersytetu Jagiellońskiego. Podejmują oni działania mające na celu stworzenie przy księgarni prężnego ośrodka antypolskiego, zajmującego się m.in.:

– kolportażem wydawnictw wśród emigracji polskiej w Austrii oraz turystów z kraju (planowane jest bezpłatne rozdawnictwo części posiadanych materiałów propagandowych – ok. 30% – i rozsyłanie ich do ważniejszych instytucji zachodnich oraz wysyłanie do kraju);

– organizowaniem kanałów łączności z krajem;
– udzielaniem pomocy materialnej i finansowej opozycji w Polsce;
– utrzymaniem stałej łączności ze środowiskami wrogiej emigracji polskiej w innych krajach zachodnich.

Znaczne fundusze na rozwinięcie działalności księgarni uzyskał prof. A[ndrzej] Zięba, który już wyasygnował na ten cel 260 tys. szylingów. Ponadto A[ndrzej] Zięba przeznaczył na działalność antypolskiego ośrodka przy Księgarni Polskiej ok. 2 mln DM, które otrzymał w latach 1982–1984 w ramach dotacji od inwestorów naukowych, organizacji społecznych i politycznych RFN, wobec których występował jako reprezentant kół prosolidarnościowych w Austrii⁴.

Zofia Milewicz oraz Andrzej Zięba utrzymują stałe kontakty z Jerzym Giedroyciem, Mirosławem Chojeckim, Aleksandrem i Eugeniuszem Smolarami oraz Piotrem Jeglińskim, którzy dostarczają poważną część prezentowanych w księgarni pozycji wydawniczych, udzielając na nie dużego rabatu. W ramach współpracy udzielają oni również pomocy finansowej i merytorycznej w prowadzeniu księgarni. M.in. w Londynie na zaproszenie braci Smolarów przebywała Z[ofia] Milewicz, która odbywała tam tzw. szkolenie księgarskie. Na zaproszenie J[erzego] Giedroycia przebywała w Paryżu Danuta Stołecka – główny organizator kanałów łączności księgarni z krajem (głównie ze środowiskiem Solidarności Waleczącej we Wrocławiu).

W celu popularyzacji działalności księgarni wśród emigracji polskiej na Zachodzie działacze prosolidarnościowi z nią związani nawiązali kontakty z dziennikarzami austriackimi. Uzyskali od nich obietnicę popularyzacji księgarni, m.in. w „Wiener Tagebuch”⁵, „Profilu”⁶ oraz telewizji austriackiej.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
gen. bryg. Zdzisław Sarewicz^e

2277/84-K.F./A.K.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 191–193, mps.

^e Powyżej odręczny podpis.

² Kierowana przez J[erzego] Giedroycia „Kultura” paryska udziela Księgarni dużej pomocy finansowej. Pokrywa ona m.in. koszty adaptacji lokalu oraz partycypuje w innych wydatkach związanych z bieżącą działalnością Księgarni [przypis w dokumencie].

³ Andrzej Zięba (1929–1986) – matematyk, astronom; pracownik naukowy Uniwersytetu Wrocławskiego, następnie Jagiellońskiego, dyrektor Obserwatorium Astronomicznego UJ (1974–1978), od 1978 r. na emigracji.

⁴ Zbierając fundusze, A[ndrzej] Zięba wykorzystywał kontakty osobiste z okresu sprawowania przez niego funkcji prorektora Uniwersytetu Jagiellońskiego [przypis w dokumencie].

⁵ „Wiener Tagebuch” – austriackie pismo kulturalne o profilu komunistycznym (1946–1989).

⁶ „Profil” – austriacki tygodnik o profilu centrowym założony w 1970 r.

1984 grudzień 4, Warszawa – Informacja na temat kolportażu broszury pt. „Inwigilacja elektroniczna”, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 01825/84^b

Warszawa, dnia 4 XII 1984 r.^a
Tajne
Egz. nr 2^c

Informacja

dotyczy: kolportażu broszury pt. *Inwigilacja elektroniczna*^d

Działacze prosolidarnościowi przebywający w Wiedniu podjęli ostatnio na terenie Austrii kolportaż broszury pt. *Inwigilacja elektroniczna*. Zajmuje się tym m.in. Krzysztof Kędzierski¹.

W broszurze opisane są sposoby zakładania podsłuchu i metody jego wykrycia oraz sposoby prowadzenia tajnej obserwacji przy pomocy urządzeń elektronicznych.

Broszura ta ma być także przesyłana do kraju w korespondencji nadchodzącej z terenu Austrii, Szwajcarii, RFN i Berlina Zachodniego.

W załączeniu kserokopia broszury^e.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
gen. bryg. Zdzisław Sarewicz^f

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 194, mps.

^a Data wstemplowana. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-01880/84.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] mjr [Jan] Rząca [?]: do poinformowania] na rannej odprawie, data 4.12.84 i nieczytelny podpis.

^c Cyfra wpisana odręcznie.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Sereda, **Tow. Sasin**, Tow. Kalinowski, Tow. Miształ, Tow. Poradko. Powyżej nieczytelny dopisek i data 6.12.84.

^e Załącznik nie jest publikowany.

^f Powyżej odręczny podpis.

¹ K[rzysztof] Kędzierski był współtwórcą Polsko-Austriackiego Towarzystwa Kulturalnego „Sokół” powstałego w czerwcu 1982 r. Towarzystwo organizowało akcje propagandowe oraz demonstracje przed placówkami PRL. Próbowoło nawiązać współpracę z emigrantami z innych k[rajów] s[ocjalistycznych] oraz podejmowało próby przetrzutu do kraju broni. Jednak wzajemne animozje doprowadziły do rozpadu grupy. Obecnie K[rzysztof] Kędzierski współpracuje z RWE jako ankieter [przypis w dokumencie].

1984 grudzień 12, Warszawa – Informacja na temat systemów łączności wykorzystywanych przez podziemie w Polsce, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH^b

Warszawa, dnia 12 XII 1984 r.^a
Tajne
Egz. nr 5^c

Informacja

dotyczy: systemów łączności wykorzystywanych przez podziemie^d

Uzyskaliśmy wiarygodne informacje, że członkowie struktur konspiracyjnych wykorzystują w łączności w relacji kraj–zagranica, zagranica–kraj oraz na terenie kraju systemy łączności umożliwiające zabezpieczenie przed podsłuchem, działające w oparciu o systemy mikrokomputerowe i zwykle łącza telefoniczne.

Łączność tego typu umożliwia przygotowanie w dowolnym miejscu informacji (zakodowanie lub zaszyfrowanie) oraz przekazanie jej łączem telefonicznym.

W systemach tych wykorzystywany jest sprzęt standardowy, ogólnie dostępny dla indywidualnych użytkowników zarówno na Zachodzie, jak i w Polsce. Sprzęt taki może być również produkowany w warunkach domowych.

Poniżej przedstawiamy schematy działania dwóch – stosowanych przez podziemie – wariantów łączności.

Wariant I

System po stronie nadawczej i odbiorczej posiada identyczny zestaw: mikrokomputer umieszczony w walizce typu „aktówka”, wyposażony w klawiaturę typowej maszyny do pisania, wyświetlacz ciekłokrystaliczny (ekran), ukazujący do 8 wierszy po 80 znaków, zwykły magnetofon kasetowy oraz łącznik akustyczny, umożliwiający wykorzystanie słuchawki aparatu telefonicznego do przekazania sygnału z mikrokomputera do odbiorcy. Szybkość przekazu – około 300 słów na minutę.

Przygotowanie i przesyłanie depezy:

– tekst depezy za pomocą klawiatury wprowadzony jest do pamięci mikrokomputera i zakodowany;

– z dowolnego aparatu telefonicznego uzyskuje się połączenie z abonentem, do którego ma być przekazana depeza;

^a Data wstemplowana.

^b Znak sprawy nieczytelny.

^c Cyfra wpisana odręcznie. Poniżej nieczytelny podpis i data 18 XII 84 rok.

^d Na lewym marginesie odręczny dopisek W[ydział] III oraz wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Kiszczak, Tow. Pożoga, Tow. Ciastoń, Tow. Sereďa, Tow. Dankowski, **Tow. Sasin**, Tow. Kuca, Tow. Kalinowski, Tow. Stochaj, Tow. Siedlecki, Tow. Zabawski, Tow. Poradko, Tow. Miształ. Poniżej podłużna, prostokątna pieczęćka Dodatkowa kserokopia nr 1 21/12/86.

- po uzyskaniu połączenia i potwierdzenia, że jest to właściwa osoba (hasło), słuchawka zostaje połączona łącznikiem akustycznym z mikrokomputerem;
- po naciśnięciu przełącznika tekst z pamięci komputera zostaje przekazany do odbiorcy za pośrednictwem linii telefonicznej;
- obserwacja przesyłanego tekstu na ekranie umożliwia wykrycie podsłuchu telefonicznego i przerwanie nadawania.

Wariant II

Nadawca wyposażony jest w następujące elementy:

- zwykły magnetofon kasetowy;
- lekki przenośny aparat telefoniczny z cyfrowym wybieraczem numerów i pamięcią na 1 numer telefonu ([aparaty] aktualnie dostępne na rynku krajowym pozwalają uzyskać szybkie połączenie telefoniczne);
- taśmę z zakodowaną depeszą;
- szybki kasownik taśmy, w którym zazwyczaj przechowywana jest taśma.

Przygotowanie i przesyłanie depeszy:

- przygotowaną tak jak w wariantcie I depeszę przy pomocy łącznika akustycznego zapisuje się na taśmie magnetofonu kasetowego (w postaci sygnału akustycznego depesza jest ciągiem nieregularnych pisków i buczenia);
- przesyłanie depeszy odbywa się tak jak w wariantcie I, z tą różnicą, że nadawca wykorzystuje do tego celu wyłącznie przenośny aparat telefoniczny i magnetofon kasetowy.

W przypadku ryzyka dekonspiracji w czasie posiadania przy sobie kasety z zapisaną informacją lub w czasie nadawania nadawca może pozbyć się kompromitującej depeszy przez naciśnięcie wyzwalacza w kasowniku, w którym zwykle przechowywana jest taśma. Skasowanie depeszy powoduje zniszczenie jedyne dokumentu kompromitującego.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
gen. bryg. Zdzisław Sarewicz^e

1404/04-SI.K./G.K.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 196–198, mps.

^e Powyżej odręczny podpis.

1985 styczeń 8, Warszawa – Informacja dotycząca zachodnich ocen sytuacji w polskich środowiskach opozycyjnych, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 035/85^b

Warszawa, dnia 8 I 1985 r.^a
Tajne
Egz. nr ^c12^c

Informacja

dotyczy: zachodnich ocen sytuacji w polskich środowiskach opozycyjnych^d

Po uwolnieniu w ramach amnestii przywódców KOR i b[ylej] Solidarności¹ w łonie środowisk opozycyjnych rozpoczęła się ożywiona dyskusja na temat taktyki działań, która pogłębiła istniejącą w tych środowiskach polaryzację stanowisk. Przebiegające w łonie opozycji podziały, obejmujące zarówno grupy działające nielegalnie, jak i pół-oficjalnie, nie zostały przezwyciężone. Zachodnie ośrodki dywersji z uwagą obserwują rozwój sytuacji w środowiskach opozycyjnych, starając się rozpoznać najsilniejsze ogniska i ich program. Poniżej przedstawiamy – w oparciu o analizę materiałów wywiadowczych – szersze naświetlenie wspomnianych problemów.

Zachodnie ośrodki dywersji politycznej i ideologicznej, obserwując i analizując układ sił politycznych w Polsce, oceniają, że mimo braku jedności środowisk opozycyjnych możliwa jest kontynuacja strategii destabilizowania Polski w oparciu o „półlegalne” struktury opozycyjne i tworzone równoległe ugrupowania „niezależne”. Jednakże, aby zapewnić sobie optymalne wykorzystanie zgromadzonych na ten cel środków technicznych i finansowych, ośrodki dywersji muszą zidentyfikować te struktury opozycyjne, które w najbliższej przyszłości dysponować będą największymi wpływami i możliwościami działania.

Sytuacja w podziemiu

Najbardziej prężne i najlepiej zorganizowane struktury podziemne funkcjonują we Wrocławiu, Warszawie, Gdańsku i Nowej Hucie. We Wrocławiu np. ukazało się największej tytułów podziemnych wydawnictw, działa sprawna sieć kolportażu oraz zbierania składek. Jednakże zasadniczą słabością podziemia b[ylej] Solidarności są występujące

^a Data wstemplowana.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie.

^{c-c} Wpisano odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] płk Zaorski [?], nieczytelny podpis i data 85.01.09, T[ow.] płk Gołębiowski, nieczytelny podpis i data 85.01.09, T[ow.] mjr [Jan] Rząca [?] – pr[oszę] o rozmowę, nieczytelny podpis i data 85.01.14, T[ow.] płk Sułyga [?], n[aczeln]icy wydz[iałów] Dep[artamentu], data 1985.01.09 i nieczytelny podpis.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Jaruzelski, Tow. Czyrek, Tow. Messner, Tow. Olszowski, Tow. Głowczyk, Tow. Kiszczak, Tow. Siwicki, Tow. Rakowski, Tow. Pozoga, Tow. Ciastoń, Tow. Dankowski, **Tow. Sasin**, Tow. Kuca, Tow. Poradko, Tow. Miształ.

¹ Chodzi o amnestię uchwaloną przez Sejm PRL 21 IX 1984 r.

we wszystkich regionach podziały w gronie czołowych działaczy struktur podziemnych. W ramach poszczególnych regionów funkcjonują dwie, trzy, a w niektórych wypadkach nawet cztery „frakcje”, prezentujące różne, często wzajemnie wykluczające się koncepcje działania podziemia. Takim skrajnym przypadkiem jest region Śląsk, gdzie działają cztery podziemne Międzyzakładowe Komitety Solidarności – każdy reprezentujący odmienną linię działania. Sytuacja taka prowadzi – w ocenie działaczy podziemia – do dezorientacji robotników, którzy w rezultacie wstępują do oficjalnych związków zawodowych^e.

Regionalni działacze podziemia krytykują mimo to L[echa] Wałęsę za asekurantwo i brak konkretnych propozycji działania z jego strony. Oceniają oni, że gdyby władze zgodziły się na pluralizm związkowy, to Wałęsa nie byłby w stanie skupić wszystkich niezrzeszonych i w rezultacie powstałyby co najmniej trzy odłamy w ruchu związkowym.

Rozwój wydarzeń w Polsce w roku 1984 nie doprowadził do wypracowania jednolitej taktyki działania środowisk opozycyjnych, a wręcz pogłębił istniejące zróżnicowania. Przedstawiciele opozycji określają sami ten proces jako wyodrębnienie się dwóch zasadniczych nurtów: „lewicowego” i „katolickiego”.

Nurt „lewicowy”

Nurt „lewicowy”, którego reprezentantami są m.in. członkowie TKK i RKK Mazowsze, działający wokół wydawnictwa „KOS”², a także niektórzy aktywiści z kręgu dawnego KOR, radykalni przywódcy b[ylej] Solidarności, wyróżnia się agresywnym i ofensywnym podejściem do wszelkich wydarzeń w kraju, mogących stanowić pretekst do akcji antyrządowych. Posunięcia taktyczne działań tego nurtu zmiierzają prawie zawsze do prowokowania sytuacji konfliktowych i wymuszania na władzach reakcji represyjnych. Działania takie mają dużą nośność propagandową, zwłaszcza na Zachodzie, ale są przedmiotem krytyki ze strony nurtu „katolickiego”, mającego bardziej zachowawczy charakter. Podstawą tej krytyki jest teza, iż konfrontacyjnie nastawiona „lewica opozycyjna” nie jest w stanie uzyskać poparcia ze strony społeczeństwa (w większości katolickiego), gdyż wyraźnie odseparowała się od innych grup opozycyjnych, skupionych wokół episkopatu, podejmując atak na nurt „katolicki” za ugodowe stanowisko wobec władz.

Nurt „katolicki”

Nurt „katolicki” obejmuje ugrupowania skupione wokół Kościoła katolickiego, ocenianego jako jedyna poważna siła polityczna w kraju, mogąca stanowić „parasol ochronny” nad umiarkowaną opozycją. W nurcie tym można uplasować m.in. Lecha Wałęsę i sztab jego doradców, aktywistów Ruchu Młodej Polski, a także grupę zwolenników Antoniego Macierewicza³.

^e *Na lewym marginesie odręczny dopisek* Jak ta sprawa przedstawia się w świetle naszego rozpoznania?

² „KOS” – niezależny, podziemny dwutygodnik, następnie tygodnik, wychodzący w latach 1981–1989. Większość numerów pisma wydało Wydawnictwo Społeczne „KOS”.

³ Antoni Macierewicz (ur. 1948) – polityk, historyk, harcerz; uczestnik protestów marcowych w 1968 r., współzałożyciel KOR, wielokrotnie zatrzymywany, współzałożyciel i szef Ośrodka Badań Społecznych przy MKZ/ZR Mazowsze, członek Zespołu Ekspertów przy KKP/KK, uczestnik I KZD, uczestnik strajku w Stoczni Gdańskiej 13–16 XII 1981 r., w stanie wojennym internowany, w ukryciu (1982–1984), wydawca „Głosu”, „Wiadomości”, w 1990 r. członek KO, wiceprzewodniczący ZChN (1989–1991), minister spraw wewnętrznych (1991–1992), szef Służby Kontrwywiadu Wojskowego (2006–2007), poseł na sejm (1997–2005, od 2007).

Przedstawiciele tego nurtu, akcentujący – faktyczną bądź taktyczną – zbieżność programów ideowych swoich ugrupowań z ideologią i doktryną społeczną Kościoła, stanęli w obliczu konieczności zaangażowania się w obronę linii politycznej prezentowanej przez prymasa Glempa. Projekt zorganizowania *ad hoc* takiej grupy, która przeciwstawiałaby się atakom grup „lewicy opozycyjnej” na prymasa w prasie podziemnej, przedstawił Antoni Macierewicz. Idea ta znalazła poparcie Lecha Wałęsy i przedstawicieli Prymasowskiej Rady Społecznej⁴.

Przedstawiciele nurtu „katolickiego” oceniają, że taktyka konfrontacji z władzami państwowymi już od dłuższego czasu nie przynosi pozytywnych – z punktu widzenia opozycji – skutków. Fiasco planowanych strajków, inspirowanych przez TKK po prośbie księdza Popiełuszki, oraz ujawnienie się Eugeniusza Szumiejki⁵ i Zbigniewa Janasa⁶ wydatnie świadczą o tym, że Tymczasowa Komisja Koordynacyjna, posługując się uparciem szyldem byłej Solidarności, traci na znaczeniu.

Sytuacja w TKK

Otoczenie Lecha Wałęsy oceniało, że odejście Eugeniusza Szumiejki z TKK spowoduje przejęcie kontroli nad jej działalnością przez środowisko byłego KOR (Szumiejko był jedynym członkiem TKK o nastawieniu „antycorowskim”). W nowej sytuacji Zbigniew Bujak, mając obecnie duży wpływ na Tadeusza Jedynaka⁷, z łatwością podporządkuje sobie Marka Muszyńskiego⁸ oraz dokooptuje do TKK ludzi posłusznych byłym działaczom KOR. W ten sposób czołową rolę w sterowaniu „wizytówką” polskiego podziemia odgrywać będzie panująca nad Zbigniewem Bujakiem grupa byłych działaczy KOR z Adamem Michnikiem na czele. Ponieważ otoczenie Lecha Wałęsy (m.in. jego doradca ds. międzynarodowych Jacek Merkel⁹) ocenia

⁴ Prymasowska Rada Społeczna – świecka instytucja utworzona 12 XII 1981 r. przez prymasa Józefa Glempa. Rada funkcjonowała w dwóch kadencjach: 1981–1984 (pod przewodnictwem Stanisława Stommy) i 1986–1991 (pod przewodnictwem Władysława Findeisena).

⁵ Eugeniusz Szumiejko (ur. 1946) – astronom; pracownik Zakładu Techniki Biurowej „Biurotechnika” we Wrocławiu (1980–1981, 1985), przewodniczący KZ Solidarności w Biurotechnice, sekretarz Prezydium ZR Dolny Śląsk, delegat na I KZD, członek Prezydium KK, w ukryciu (1981–1984, 1986–1988), współtwórca i członek Krajowego Komitetu Strajkowego (XII 1981), Ogólnopolskiego Komitetu Oporu (I–IV 1982) i TKK (1982–1984, 1987), przewodniczący RKS Dolny Śląsk (1986–1988), wiceprezes wrocławskiego Portu Lotniczego (1992–1996).

⁶ Zbigniew Janas (ur. 1953) – kolejarz; pracownik ZM „Ursus” (1976–1981), współpracownik ROPCiO (1978–1980), KSS „KOR” (1980–1981), delegat do Stoczni Gdańskiej w sierpniu 1980 r., przewodniczący Zarządu Fabrycznego Solidarności w Ursusie, delegat na I KZD, członek KK, w ukryciu (1981–1984), członek RKW (1982–1984), działacz podziemnej Solidarności Polsko-Czechosłowackiej (1985–1989), poseł na sejm (1989–2001).

⁷ Tadeusz Jedynak (ur. 1949) – pracownik KWK „Manifest Lipcowy” w Jastrzębiu (1974–1981), wiceprzewodniczący MKS przy kopalni, sygnatariusz porozumienia jastrzębskiego (3 IX 1980), wiceprzewodniczący MKR Jastrzębie (1980–1981), członek ZR Śląsko-Dąbrowskiego (1981), delegat na I KZD, członek KK, w stanie wojennym internowany, w ukryciu (1982–1985), w 1985 r. aresztowany, zwolniony w 1986 r. na mocy amnestii, członek Tymczasowej Rady NSZZ „Solidarność” (1986–1987), wielokrotnie zatrzymywany, uczestnik strajku w KWK „Manifest Lipcowy” w 1988 r., poseł na sejm (1991–1997).

⁸ Marek Muszyński (ur. 1947) – pracownik naukowy Instytutu Fizyki Politechniki Wrocławskiej (1971–1982), wiceprzewodniczący KZ Solidarności na politechnice, współorganizator strajku okupacyjnego na politechnice po 13 XII 1981 r., przewodniczący RKS Dolny Śląsk i członek TKK (1983–1987), rzecznik RKS (1987–1990), poseł na sejm (1991–1993, 2001–2005).

⁹ Jacek Merkel (ur. 1954) – pracownik Biura Projektowo-Konstrukcyjnego Stoczni Gdańskiej (1978–1983), uczestnik strajku w stoczni w sierpniu 1980 r., wiceprzewodniczący KZ Solidarności w Stoczni Gdańskiej, w 1981 r. członek Prezydium ZR Gdańskiego, delegat na I KZD, członek KK, w stanie wojennym internowany, doradca Lecha Wałęsy i współpracownik TKK (1983–1987), utrzymywał kontakt z Biurem Koordynacyjnym Solidarności w Brukseli – był

Michnika i jego grupę bardzo negatywnie, wcześniej czy później dojdzie do poważnych rozbieżności na linii TKK–Wałęsa.

W celu przeciwdziałania narastaniu rozbieżności w łonie opozycji Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej przedstawiono do rozpatrzenia dokument programowy – autorstwa mecenasa Siły-Nowickiego¹⁰ – w sprawie perspektyw działania podziemia. W dokumencie tym stwierdza on, iż możliwości działania podziemia są obecnie bardzo ograniczone. Aby nie utracić tego, co uzyskano w czasie stanu wojennego, należy kontynuować społeczny nacisk na władze. Jednakże TKK – ze względu na nikłe możliwości oddziaływania na społeczeństwo i mobilizowania go do takiego nacisku – powinna się ujawnić. W jej miejsce powinno przy Lechu Wałęsie powstać ciało społeczne, grupujące ludzi o znanych nazwiskach, które poprzez publiczne zabieranie głosu w ważnych dla kraju sprawach (listy do rządu, sejm, petycje itp., propagowane równocześnie na Zachodzie) zdobywałoby „przyczółki legalności” dla działań opozycji w Polsce.

Nowe inicjatywy opozycji

Tendencja do przechodzenia opozycji do legalnych form działania została zapoczątkowana próbami powołania Komitetów Obrony Praworządności. Inicjatywa ta została jednak odrzucona przez przedstawicieli nurtu „katolickiego” ze względu na fakt, że inspiratorami powoływania owych komitetów byli działacze KOR, krytycznie nastawieni do władz kościelnych, m.in. Kuroń i Michnik¹¹.

W ostatnich miesiącach w środowiskach opozycji politycznej pojawiają się również inne, równoległe inicjatywy, zmierzające do przezwyciężenia chaosu organizacyjnego i skonsolidowania działań opozycyjnych w oparciu o jednorodną formę organizacyjną. Część działaczy, zwolenników przechodzenia na pozycje legalne, optuje za stworzeniem chrześcijańskich związków zawodowych, mogących stać się podstawą dla nowego stronnictwa politycznego (W[iesław] Chrzanowski¹², działacze RMP). Również B[ogdan] Lis planuje doprowadzić w dalszej perspektywie do powstania legalnie działającej (w ramach porządku konstytucyjnego PRL) partii politycznej. Natomiast T[adeusz] Stański¹³,

pomysłodawcą komputerowego szyfrowania łączności (zob. dok. nr 143), uczestnik strajku w stoczni w 1988 r., członek Prezydium KKW (1989–1990), członek KO (1988–1990), poseł na sejm (1989–1993), minister stanu ds. bezpieczeństwa w Kancelarii Prezydenta (1991–1992).

^{f-f} *Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.*

¹⁰ Władysław Siła-Nowicki (1913–2004) – prawnik; współpracownik KSS „KOR” (1977–1981), współautor statutu Solidarności (1980), ekspert KKP i KK (1980–1981), członek Prymasowskiej Rady Społecznej (1981–1984), obrońca w procesach działaczy podziemia, członek Rady Konsultacyjnej przy Przewodniczącym Rady Państwa (1986–1989), sędzia Trybunału Stanu (1992–1994).

¹¹ Faktycznym inicjatorem powołania KOP miał być A[dam] Michnik. Był on zwolennikiem powołania jednego, ogólnopolskiego komitetu, złożonego ze znanych osobistości opozycyjnych, co utrudniałoby władzom podejmowanie wobec nich represji. Wskutek braku ośrodka dyspozycyjnego inicjatywa ta wymknęła się spod kontroli Michnika, przeradając się w koncepcję regionalnych Komitetów Obrony Praworządności (zwraca uwagę zbieżność idei ogólnopolskiego KOP z koncepcją mec. Siły-Nowickiego) [*przypis w dokumencie*].

¹² Wiesław Chrzanowski (ur. 1923) – prawnik; członek nieformalnego zespołu informacyjnego przy prymasie Stefanie Wyszyńskim (1965–1981), patron ideowy RMP, doradca KKP, KK (1980–1981), członek Prymasowskiej Rady Społecznej (1981–1984), prodziekan Wydziału Prawa Kanonicznego KUL (1987–1990), współzałożyciel ZChN (1989), marszałek sejmu (1991–1993), senator (1997–2001).

¹³ Tadeusz Stański (ur. 1948) – pracownik Stowarzyszenia PAX (1974–1978), współpracownik ROPCiO (1977–1979), współzałożyciel KPN (1979), członek Rady Politycznej KPN (1979–1984), aresztowany w 1980 r., skazany w 1982 r. na 5 lat więzienia, zwolniony w 1984 r., współzałożyciel Polskiej Partii Niepodległościowej (1985).

były działacz KPN, ostro krytykując „zachowawczość i ugodowość” większości środowisk opozycyjnych, planuje utworzenie nowej, agresywnej formacji politycznej będącej kontynuatką KPN¹⁴. Organizacja ta miałaby charakter elitarny, a jej celem byłaby walka o „niepodległość” Polski. Tymczasowy program tej walki opracowuje obecnie R[omuald] Szeremietiew¹⁵.

Ocena zachodnich ośrodków dywersji

Oceny ekspertów zachodnich ośrodków dywersji zasadniczo zbieżne są z poglądami prezentowanymi przez przedstawicieli nurtu „katolickiego”. Uważają oni bowiem, że:

– rozbitcie i zamieszanie panujące w łonie opozycji, a zwłaszcza brak jedności w funkcjonowaniu podziemia, utrudnia skuteczną działalność opozycyjną, a co więcej, komplikuje dystrybucję pomocy materialnej z Zachodu, a także działanie polskich ugrupowań emigracyjnych na Zachodzie;

– TKK i zagraniczne biuro Solidarności nie są w stanie prowadzić konkretnej działalności opozycyjnej wobec władz, wywierającej realny wpływ na sytuację i układ sił politycznych w kraju;

– w chwili obecnej w Polsce krystalizuje się wpływowa opozycja o charakterze chadeckim, formowana na stosunkowo szerokiej platformie politycznej i ideowej, pozwalającej na symbiozę – m.in. za pośrednictwem laikatu katolickiego – ze strukturami Kościoła. Nurt ten, posługując się taktyką wykorzystywania możliwości działania na forum legalnie istniejących organizacji (np. ruchu związkowego, PRON¹⁶), będzie miał wkrótce możliwość wywarcia wpływu na sytuację polityczną w Polsce, a zwłaszcza na przebieg kampanii wyborczej do sejmu w 1985 r.;

§– w nurcie półoficjalnych i oficjalnych działań prowadzonych przez opozycję w Polsce największą rolę odegrać może elitarnie ugrupowanie Ruch Młodej Polski, wysoko oceniane przez Prymasowską Radę Społeczną. RMP odbudowuje swoje wpływy po osłabieniu wywołanym reperkusjami aresztowania B[ogdana] Lisa i P[iotra] Mierzewskiego¹⁷.

§-§ Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

¹⁴ Chodzi o Polską Partię Niepodległościową – tajne ugrupowanie polityczne założone w 1985 r. m.in. przez Tadeusza Stańskiego i Romualda Szeremietiewa. Współpracowało m.in. z Solidarity with Solidarność, a także z krajowymi partiami niepodległościowymi w ramach Porozumienia Partii i Organizacji Niepodległościowych (1987–1989). W latach 1989–1992 działało legalnie, a w 1992 r. połączyło się z Ruchem dla Rzeczypospolitej Jana Olszewskiego. (Nie mylić z PPN – Polskim Porozumieniem Niepodległościowym – tajną organizacją opozycyjną założoną przez Zdzisława Najdera, działającą w latach 1976–1981).

¹⁵ Romuald Szeremietiew (ur. 1945) – prawnik; działacz ROPCiO (1977–1979), współzałożyciel i działacz KPN (1979–1984), przewodniczący KPN (1980–1981), od 1980 r. poszukiwany listem gończym, w 1981 r. aresztowany i skazany w 1982 r. na 5 lat więzienia, zwolniony w 1984 r., współzałożyciel Polskiej Partii Niepodległościowej (1985), działacz Grupy Roboczej KK (1987–1989), wiceminister obrony narodowej (1992, 1997–2001), współtwórca AWS (1996).

¹⁶ Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego (PRON) – reżimowa organizacja społeczno-polityczna działająca w latach 1982–1989, skupiająca większość funkcjonujących legalnie ruchów społecznych. PRON miał duży wpływ na kształt list wyborczych do sejmu i rad narodowych. Na jego czele stał Jan Dobraczyński (1982–1989).

¹⁷ Równoległe z aresztowaniem Lisa i Mierzewskiego SB zlikwidowała grupę RMP w Warszawie [*przypis w dokumencie*].

Piotr Mierzewski – lekarz; w 1981 r. sekretarz Sekcji Służby Zdrowia NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, działacz RMP, aresztowany w czerwcu 1984 r., zwolniony prawdopodobnie w grudniu 1984 r., wice-minister zdrowia (1989–1993).

Dezorganizacja w łonie opozycji w Polsce, powodująca wstrzeźliwość ze strony zachodnich ośrodków dywersji (co jest widoczne m.in. w działaniach zagranicznych struktur Solidarności), nie oznacza zahamowania pomocy z Zachodu. Nadal przekazywane są środki techniczne i finansowe na potrzeby opozycji. Jednakże kierownictwa zachodnich ośrodków dywersji zdają sobie sprawę, iż należy poszukiwać równoległych – do związkowej – płaszczyzn konfrontacji z rządem w Polsce. Umacnianie się nurtu „katolickiego” wyraźnie wskazuje kierunek rozwoju opozycji.

* * *

Amerykańskie służby specjalne, które już od dłuższego czasu dostrzegały kurczenie się możliwości wykorzystywania szyldu i kanału Solidarności do wspierania opozycji w Polsce, są obecnie przygotowane organizacyjnie do przekazywania tej pomocy również za pośrednictwem innych kanałów, pod inną „legendą”. W chwili obecnej mają miejsce ożywione kontakty w tej sprawie, m.in. pomiędzy przedstawicielami europejskich filii Causa International¹⁸ i działaczami emigracji prosolidarnościowej na Zachodzie. Causa udziela już obecnie pomocy – zarówno propagandowej, jak i finansowej – polskim ruchom opozycyjnym. Kontrolując szereg liczących się pism i dzienników na Zachodzie (m.in. „The Washington Times”¹⁹), a także organizując wykłady i seminaria, Causa jest w stanie propagować idee polskich ruchów opozycyjnych (m.in. RMP) na arenie międzynarodowej. Jedną z form współpracy Causa z polską opozycją będą przyjazdy działaczy Causa do PRL (jako dziennikarzy, turystów itp.) na bezpośrednie spotkania i rozmowy z przedstawicielami opozycji. Działacze Causa wyrazili też gotowość bezpłatnego dostarczenia dla potrzeb opozycji w kraju wszelkich pism, magazynów i publikacji ukazujących się na Zachodzie. Podjęli również starania zmierzające do utworzenia sieci stałych „współpracowników i konsultantów” w sprawach polskich, rezydujących nie tylko na Zachodzie, ale także w kraju²⁰.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
gen. bryg. Zdzisław Sarewicz^h

2461/84-K.B./A.K.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 199–205, mps.

^h Powyżej odręczny podpis.

¹⁸ Causa Int[ernational] – organizacja antykomunistyczna, polityczna przybudówka działającego w USA tzw. Kościoła Zjednoczenia (the Unification Church) „wielebego” Sun Myung Moona. Kościół ten jest powiązany z koreańską CIA, a także z amerykańską Centralną Agencją Wywiadowczą. W latach osiemdziesiątych Causa ograniczała swoją działalność do terenu Ameryki Łacińskiej i USA. W 1984 r. powołała swoje biura w Paryżu i Londynie. Działacze Causa kontaktują się m.in. z aktywistami RMP [przypis w dokumencie].

¹⁹ „The Washington Times” – amerykański dziennik o profilu konserwatywnym założony w 1982 r. przez pastora Sun Myung Moona.

1985 styczeń 30, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący paryskiego wydania książki Seweryna Blumsztajna „Wracam do kraju”, tajne

Załącznik do informacji dziennej z 30 I 1985 r.^a

**Wydanie paryskie książki Seweryna Blumsztajna
pt. *Wracam do kraju***

W pierwszych dniach stycznia 1985 r. ukazała się w Paryżu książka autorstwa Seweryna Blumsztajna *Wracam do kraju* (*Je Rentre Au Pays*). Edytorem książki jest wydawnictwo Calmann-Levy. Ukazała się w serii „Aktualności” w nakładzie 11 090 egzemplarzy. Ze względu na nieznaną znajomość języka S[ewerynowi] Blumsztajnowi przy pisaniu książki pomagali dziennikarze francuscy Patrick Michel¹ i Georges Mink² (socjolog specjalista do spraw polskich).

We wstępie S[eweryn] Blumsztajn stwierdza, iż motywem napisania tej książki było wyjaśnienie przyczyn decyzji powrotu do kraju w sytuacji, jak to sam określa, „gdy rząd polski grozi opozycjonistom banicją”.

Kolejne rozdziały: *Warszawska młodość*, *Zerwanie*, *Margines*, *KOR*, *Solidarność*, *Na Zachodzie*, zawierają w skróconej formie biografię Blumsztajna, opartą na najistotniejszych, jego zdaniem, wydarzeniach w życiu kraju i jego działalności politycznej. Treść tych rozdziałów jest dobrana w sposób tendencyjny, mający wykazać przyczyny zaangażowania się Blumsztajna w działalność polityczną oraz powód jego 3-letniej emigracji. Stara się w nich stworzyć wrażenie człowieka, który całą swoją młodość i początek dorosłego życia poświęcił walce o wolność i sprawiedliwość ukochanego kraju, człowieka zafascynowanego mądrością polityczną osób, które stanowiły dla niego wzór patriotyzmu ([Karol] Modzelewski, [Jacek] Kuroń, [Leszek] Kołakowski³, [Jan] Lityński⁴).

Cały ten wywód nie zawiera jednak wszystkich szczegółów działalności politycznej samego Blumsztajna. Jedyne moment, kiedy przyznaje, że był jednym ze współorganizatorów KOR, świadczy o tym, że nie był jedynie postronnym obserwatorem, dającym inspirować się siłą i sugestią polityczną swoich przyjaciół.

^a *Na lewym marginesie odręczny dopisek* W[ydział] III: spr[awa] „Zachód”.

¹ Patrick Michel (ur. 1955) – francuski politolog; pracownik naukowy uniwersytetu Paris I, EPHE, CNRS.

² Georges Mink (ur. 1946) – francuski socjolog, sowietolog; pracownik naukowy CNRS, członek Rady Naukowej Francuskiego Ośrodka Badawczego Nauk Społecznych w Pradze.

³ Leszek Kołakowski (1927–2009) – filozof, historyk filozofii; pracownik naukowy IFiS PAN (1964–1968), Oxford University (1972–1991), *visiting professor* na kilku uczelniach amerykańskich, od 1968 r. na emigracji, członek KSS „KOR” (przedstawiciel za granicą), KO (1988–1990).

⁴ Jan Lityński (ur. 1946) – współorganizator protestów marcowych w 1968 r., współzałożyciel i redaktor „Biuletynu Informacyjnego” KOR (1976–1980), członek KSS „KOR” (1977–1981), doradca Solidarności w MKZ w Wałbrzychu, Regionie Mazowsze i KZ Solidarności w Nowej Hucie, w stanie wojennym internowany, w 1982 r. oskarżony o próbę obalenia ustroju, w ukryciu (1983–1986), członek RKW Regionu Mazowsze (1984–1988), członek KO (1988–1990), poseł na sejm (1989–2001).

Rzeczywisty zamiar powrotu do kraju zostaje zaprezentowany dopiero pod sam koniec książki, tj. w rozdziale pt. *Kraj, do którego wracam* i zamieszczonym w aneksie „Liście do związkowców francuskich”. W wymienionym rozdziale Blumsztajn stara się wykazać, że Polska jest krajem wyjątkowych sprzeczności, w którym absurdy w życiu społecznym i politycznym nie znajdują odpowiedników w innych krajach świata. Jest to zarazem kraj, w którym dzięki tym właśnie sprzecznościom istnieją bardzo duże możliwości prowadzenia działalności politycznej, opozycyjnej. [Blumsztajn] określa to mianem „wiadomo, że jest tu dozwolone to, co nie jest dozwolone”. Do takiego kraju chce wrócić. W „Liście” natomiast stwierdza, że jego przyjazd do kraju będzie symbolicznym gestem [zarówno] wobec działaczy b[yłej] Solidarności represjonowanych w Polsce, jak i aktywistów tego związku działających na Zachodzie. Chce wykazać, po pierwsze, że nie jest prawdą, jakoby to, co robił w Paryżu, było skierowane przeciwko Polsce i opierało się na współpracy z zachodnimi służbami specjalnymi. Ma być to zarazem dowód na niewinność B[ogdana] Lisa, oskarżonego, jak to stwierdził Blumsztajn, „wyłącznie o kontakty z komitetem Solidarności za granicą”. Po drugie, Blumsztajn chce dać przykład postępowania prawdziwego Polaka i „wraca do umiłowanego kraju w momencie, gdy rząd grozi działaczom opozycji banicją”.

Z uzyskiwanych dotychczas sygnałów wynika, że sprawa powrotu S[eweryna] Blumsztajna ma stać się okazją do ponownego zainteresowania zachodniej opinii publicznej tzw. sprawą polską. Świadczy o tym m.in. oprawa propagandowa związana z wydaniem książki *Wracam do kraju*, jaką przygotowały jej francuskie środki masowego przekazu. S[eweryn] Blumsztajn wystąpił m.in. w jednym z programów francuskiej telewizji, „Le Monde”⁵ zamieścił recenzję książki, zaś „Libération” przeprowadził wywiad z Blumsztajnem. Od dłuższego czasu tak książka, jak i sprawa powrotu S[eweryna] Blumsztajna są tematem audycji rozgłośni polskich RWE i RFI⁶.

Otrzymują:

Tow. Wojciech Jaruzelski

Tow. Kazimierz Barcikowski

Tow. Józef Czyrek

Tow. Zbigniew Messner

Tow. Tadeusz Porębski⁶

Tow. Jan Główny

Tow. Florian Siwicki

Tow. Mieczysław F. Rakowski

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 206–207, mps.

^b *Brak informacji o autorze.*

⁵ „Le Monde” – francuska opiniotwórcza gazeta codzienna o profilu centrowym ukazująca się od 1944 r.

⁶ Tadeusz Porębski (1931–2001) – mechanik ciała stałego; profesor od 1969 r., rektor Politechniki Wrocławskiej (1969–1980), I sekretarz KW PZPR we Wrocławiu (1981–1983), członek Biura Politycznego KC PZPR i sekretarz KC (1981–1988).

1985 lipiec 5, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący inicjatyw zagranicznych struktur Solidarności, tajne

Załącznik do informacji dziennej z 5 VII 1985 r.

Inicjatywy zagranicznych struktur Solidarności

1. Komitet Koordynacyjny NSZZ „Solidarność” w Paryżu podejmuje działania zmierzające do uniemożliwienia uzyskania przez PRL nowych kredytów. W tym celu w pierwszej dekadzie czerwca 1985 r. przedstawiciele Komitetu Mirosław Chojecki i Piotr Chruszczyński przekazali Ambasadzie USA w Paryżu ocenę sytuacji w Polsce ze szczególnym podkreśleniem represyjnego charakteru polityki władz PRL wobec opozycji. Domagali się od USA nieudzielania nowych kredytów do momentu zwrotu dotychczasowych pożyczek.

Komitet Koordynacyjny Solidarności w Paryżu zamierza wystąpić z identycznymi postulatami do władz francuskich. W wyniku podjętych działań minister spraw zagranicznych Francji R[oland] Dumas¹ wyraził gotowość przyjęcia delegacji KK Solidarności we wrześniu bieżącego roku².

2. Brukselskie Biuro Koordynacyjne NSZZ „Solidarność” za Granicą planuje wystąpić z apelem do wszystkich związków zawodowych na Zachodzie, aby wywarły presję na swoje rządy w celu:

- nieudzielania PRL żadnych kredytów,
- ograniczenia importu z Polski, przede wszystkim artykułów rolno-spożywczych, węgla – tj. pozycji, które mają wpływ na wolumen uzyskiwanych dewiz z polskiego eksportu³.

Otrzymują:

Tow. Wojciech Jaruzelski

Tow. Henryk Jabłoński³

Tow. Kazimierz Barcikowski

Tow. Florian Siwicki

Tow. Józef Czyrek

Tow. Henryk Bednarski⁴

Tow. Zbigniew Messner

^a Brak informacji o autorze.

¹ Roland Dumas (ur. 1922) – francuski polityk socjalistyczny; minister spraw zagranicznych (1984–1986, 1988–1993).

² Do spotkania prawdopodobnie nie doszło. 30 IX 1985 r. Francja zawarła z PRL umowę o restrukturyzacji polskiego długu, niezbyt korzystną dla strony polskiej.

³ Henryk Jabłoński (1909–2003) – historyk; minister oświaty i szkolnictwa wyższego (1965–1972), przewodniczący Rady Państwa (1972–1985), członek PPR/PZPR (1945–1990), członek KC PZPR (1948–1981, 1986–1990) Biura Politycznego KC PZPR (1971–1981).

⁴ Henryk Bednarski (ur. 1934) – socjolog, polityk; prorektor WSP w Bydgoszczy (1978–1980) przewodniczący Komisji Nauki i Oświaty KC PZPR (1984–1986), minister edukacji narodowej (1987–1988), poseł na sejm

Tow. Mieczysław F. Rakowski
Tow. Stefan Olszowski
Tow. Janusz Kubasiewicz⁵
Tow. Tadeusz Porębski
Tow. Józef Baryła⁶
Tow. Jan Głowczyk

Źródło: AIPN, 01820/49, t. 5, k. 113, mps.

(1985–1989), członek ZMP (1948–1956) i PZPR (1954–1990), I sekretarz KW PZPR w Bydgoszczy (1980–1983), sekretarz KC PZPR (1983–1987).

⁵ Janusz Kubasiewicz (ur. 1938) – polityk; członek KC PZPR (1986–1990) i Biura Politycznego KC PZPR (1989–1990), I sekretarz Komitetu Warszawskiego PZPR (1985–1990).

⁶ Józef Baryła (ur. 1924) – wojskowy, polityk; generał broni od 1983 r., I zastępca szefa Głównego Zarządu Politycznego WP (1972–1980), wiceminister obrony narodowej i szef GZP WP (1980–1986), członek WRON (1981–1983), poseł na sejm (1985–1989), członek PPR/PZPR (1946–1990), sekretarz KC PZPR (1985–1988), członek Biura Politycznego KC PZPR (1986–1988).

1985 sierpień 27, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący przygotowań do obchodów piątej rocznicy podpisania porozumień sierpniowych, tajne

Załącznik do informacji dziennej z 27 VIII 1985 r.

Przygotowania do obchodów 5. rocznicy podpisania porozumień sierpniowych

Na Zachodzie trwają przygotowania do obchodów 5. rocznicy podpisania porozumień sierpniowych. W ich organizację angażują się przede wszystkim środowiska wrogiej emigracji polskiej, zachodnie związki zawodowe oraz prasa. Czynione są próby zaangażowania w akcje związane z obchodami oficjalnych przedstawicieli rządów zachodnich. Rocznicą podpisania porozumienia gdańskiego jest w tym roku „sygnałem wywoławczym” do rozpoczęcia na Zachodzie kampanii antypolskiej, której natężenie, zgodnie z założeniami zachodnich centrów dyspozycyjnych, będzie potęgowane w miarę zbliżania się terminu wyborów do Sejmu PRL.

Waszyngton

Rocznicą podpisania porozumień sierpniowych zostanie, podobnie jak w latach poprzednich, odnotowana przez prasę, radio i telewizję. Jednakże aktywiści prosolidarnościowi mają trudności ze zorganizowaniem demonstracji z uwagi na obowiązujący w Waszyngtonie zakaz ich urządzania oraz słabość liczebną i organizacyjną ugrupowań Solidarności i KPA. Działacze wrogiej emigracji oczekują, iż Biały Dom jak co roku wyda oświadczenie, w którym przypominając o rocznicy, wyrazi poparcie dla niezależnych demokratycznych tendencji w Polsce oraz potępi represję i politykę władz PRL. Oświadczenie o podobnej treści wyrażające poparcie dla Solidarności oraz protest i potępienie dla represji i polityki władz polskich przygotowują związki zawodowe AFL-CIO. Będzie ono sygnowane nazwiskiem L[ane'a] Kirklanda.

Chicago

W dniu 29 sierpnia 1985 r. działacze prosolidarnościowi planują zorganizowanie uroczystego odsłonięcia pomnika upamiętniającego idee Solidarności – tzw. wieży Solidarności¹. Natomiast 31 sierpnia 1985 r. chicagowska Grupa Solidarności organizuje wspólnie z Wydziałem Stanowym KPA demonstrację przed konsulatem PRL pod hasłem poparcia dla „walczącej Solidarności w kraju”.

Sztokholm

Przebywający w Szwecji działacze Solidarności zamierzają zorganizować demonstrację przed Ambasadą PRL w Sztokholmie. Inną formą uczczenia rocznicy przez ugru-

¹ Z okazji rocznicy powstania Solidarności w sierpniu 1985 r. obudowano siedzibę Polskiego Centrum Kulturalnego w Chicago konstrukcją stanowiącą replikę wieży zegarowej Zamku Królewskiego. Obiekt nazwano Wieżą Solidarności.

powania emigracyjne będą próby zakłócenia organizowanych przez naszą ambasadę w miejscowości Helsingborg obchodów Dni Polskich.

Manifestując swe poparcie dla idei Solidarności, szczególnie w obliczu zbliżającej się rocznicy, władze Szwecji przyznały nagrodę literacką im. Kurta Tucholskiego² emigracyjnemu pisarzowi polskiemu Adamowi Zagajewskiemu³. Wręczenie nagrody z udziałem szwedzkich czynników oficjalnych – nagrodę wręczy minister kultury [Bengt] Goransson⁴ – przedstawiciele szwedzkich środowisk naukowych i kulturalnych, dziennikarzy oraz aktywistów wrogich ugrupowań emigracyjnych odbędzie się 28 sierpnia 1985 r. Również z rocznicą podpisania porozumień sierpniowych związana była emisja przez szwedzką telewizję filmu pt. *Człowiek z żelaza* oraz inicjatywa przyznania przez Uniwersytet w Uppsali nagrody reżyserowi A[ndrzejowi] Wajdzie⁵.

Londyn

31 sierpnia br. o godz. 15.00 w Hyde Parku rozpocznie się manifestacja organizowana przez tamtejsze grupy prosolidarnościowe. Przewiduje się udział w niej członków parlamentu brytyjskiego i delegacji tzw. narodów ujarzmionych. Po zakończeniu wiecu planuje się przemarsz pod Ambasadę ZSRR.

Bruksela

Na 29 sierpnia 1985 r. Międzynarodowa Konfederacja [Wolnych] Związków Zawodowych⁶ i brukselskie Biuro Solidarności zapowiedziały zorganizowanie konferencji prasowej, w trakcie której omawiane będą kwestie swobód obywatelskich w Polsce i walki o niezależny ruch związkowy.

Berno

W kilku większych miastach Szwajcarii – Genewa, Berno, Zurych, Lozanna – przewidziane są akcje propagandowe (rozdawanie ulotek, stoiska z literaturą prosolidarnościową) organizowane przez delegację Solidarności.

Paryż

Na 31 sierpnia 1985 r. przygotowane są dwie demonstracje przed Ambasadą PRL w Paryżu. W jednej z nich, organizowanej przez środowiska lewackie, ma wziąć udział E[dmund] Bałuka⁷.

² Kurt Tucholski (1890–1935) – niemiecki pisarz tworzący w Niemczech i Szwecji.

³ Adam Zagajewski (ur. 1945) – poeta, prozaik, tłumacz; sygnatariusz „Listu 59” w 1975 r., objęty zakazem druku, na emigracji we Francji (1981–2002).

⁴ Bengt Goransson (ur. 1932) – szwedzki polityk; socjaldemokrata, minister bez teki w Ministerstwie Edukacji i Kultury (1982–1989), minister edukacji (1989–1991), europoseł (1985–1991).

⁵ Andrzej Wajda (ur. 1926) – reżyser; kierownik zespołu filmowego „X” (1972–1983), prezes Stowarzyszenia Filmowców Polskich (1978–1983), doradca Solidarności (1980–1981), członek KO (1989–1990), senator (1989–1991), od 1997 r. członek zagraniczny Institut de France, m.in. twórca filmu *Człowiek z żelaza* (1981).

⁶ Międzynarodowa Konfederacja Wolnych Związków Zawodowych (MKWZZ; International Confederation of Free Trade Unions, ICFTU; Confédération Internationale des Syndicats Libres, CISL) – międzynarodowa centrala związkowa założona w 1949 r. W 2006 r. połączyła się z WCL/CMT.

⁷ Edmund Bałuka (ur. 1933) – pracownik Stoczni Szczecińskiej (1958–1972, 1981–1985), uczestnik strajku okupacyjnego w stoczni w grudniu 1970 r., współorganizator i przywódca drugiego strajku w stoczni w styczniu 1971 r., od 1973 r. na emigracji, w 1977 r. osiedlił się we Francji, w kwietniu 1981 r. powrócił do kraju, działacz Solidarności

Do obchodów rocznicowych przygotowują się również działacze prosolidarnościowi z terenu Kanady. Planują oni zorganizowanie w dniu 31 sierpnia br. demonstracji przed konsulatami PRL w Montrealu i Toronto.

* * *

Według informacji upowszechnianych przez emigrację solidarnościową na Zachodzie, środowiska opozycyjne z terenu Gdańska powiązane z L[echem] Wałęsą zamierzają 30 sierpnia 1985 r. w godzinach 14.00–15.00 złożyć wieńce pod pomnikiem ofiar grudnia 1970 r.⁸ Termin ten został wybrany z myślą o ewentualnym sprowokowaniu demonstracji, do której włączyliby się stoczniovcy wychodzący z pracy.

Natomiast w dniu 31 sierpnia 1985 r. o godz. 18.00 planują wziąć udział w uroczystej mszy odprowadzanej przez księdza H[enryka] Jankowskiego⁹ w kościele św. Brygidy. Po mszy wszyscy zebrani mają udać się pod pomnik. W przypadku niedopuszczenia przez władze do odbycia planowanych uroczystości działacze opozycyjni zamierzają zebrać się w kościele św. Brygidy w dniu 1 IX 1985 r. o godz. 11.00.

Podczas uroczystości 31 sierpnia 1985 r. L[ech] Wałęsa zamierza ogłosić program działania zawierający analizę minionego okresu i perspektywy ruchu związkowego w Polsce. W programie zostanie zaakcentowana sprawa pluralizmu związkowego oraz „nieudolność rządu w rozwiązywaniu problemów społecznych i ekonomicznych”. W kontekście ogłoszenia przez L[echa] Wałęsę programu działania duże zainteresowanie przebywających na Zachodzie aktywistów Solidarności budzą rozbieżności pomiędzy L[echem] Wałęsą a TKK co do treści i wymowy dokumentu. Niektórzy emigracyjni działacze przypuszczają, iż brak porozumienia odnośnie [do] programu może doprowadzić do bezprecedensowego rozłamu między L[echem] Wałęsą a TKK^a.

Otrzymują:

Tow. Wojciech Jaruzelski
Tow. Kazimierz Barcikowski
Tow. Józef Czyrek
Tow. Zbigniew Messner
Tow. Stefan Olszowski
Tow. Tadeusz Porębski

Tow. Henryk Jabłoński
Tow. Florian Siwicki
Tow. Mieczysław F. Rakowski
Tow. Włodzimierz Natorf¹⁰
Tow. Józef Baryła

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 208–210, mps.

w Stoczni Szczecińskiej, w stanie wojennym internowany, w 1982 r. aresztowany i skazany w 1983 r. na 5 lat więzienia, zwolniony w 1984 r., na emigracji we Francji (1985–1989).

^a *Brak informacji o autorze.*

⁸ Pomnik ku czci robotników poległych w czasie protestów w grudniu 1970 r. w Gdyni, Gdańsku, Szczecinie i Elblągu został odsłonięty w pobliżu Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni 17 XII 1980 r.

⁹ Henryk Jankowski (1936–2010) – duchowny katolicki; proboszcz parafii pw. św. Brygidy w Gdańsku (1970–2004), w 1981 r. kapelan Solidarności na mocy dekretu prymasa Stefana Wyszyńskiego, współpracownik Lecha Wałęsy, organizator pomocy dla internowanych, współpracownik podziemnych struktur Solidarności (1982–1989), współorganizator Bractwa Oblatów św. Brygidy, skupiającego działaczy opozycji (1984–1988).

¹⁰ Włodzimierz Natorf (ur. 1931) – polityk, dyplomata; kierownik Wydziału Zagranicznego KC PZPR (1981–1982, 1985), stały przedstawiciel PRL przy ONZ w randze ambasadora (1982–1984), ambasador w Moskwie (1986–1990), członek KC PZPR (1986–1990).

1985 wrzesień 19, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący konfliktu wśród polskich ugrupowań emigracyjnych w RFN, tajne

Załącznik do informacji dziennej z 19 IX 1985 r.

Konflikt wśród polskich ugrupowań emigracyjnych w RFN

W kołach emigracji polskiej w RFN panuje przekonanie, iż z inspiracji przewodniczącego zagranicznej Solidarności J[erzego] Milewskiego prowadzone są działania mające na celu kompromitację, a w efekcie – likwidację Grupy Roboczej Solidarności w Monachium^a.

W działaniach tych J[erzego] Milewskiego aktywnie wspomaga szef PPS T[adeusz] Podgórski. Pojawiają się opinie, że ten ostatni nakłonił przewodniczącego Komitetu Głównego PPS w RFN J[acka] Kowalskiego¹ do oskarżenia szefa GR Solidarności J[erzego] Jankowskiego o defraudację 7 tys. DM, zebranych na konserwację cmentarza na Monte Cassino. W efekcie J[erzy] Jankowski wystąpił do sądu z oskarżeniem J[acka] Kowalskiego o pomówienie.

W obawie przed wywołaniem skandalu w rozwiązanie sprawy włączył się aktywnie premier tzw. rządu londyńskiego K[azimierz] Sabbat², który delegował do RFN swego „ministra”, adwokata [Wincentego Broniwoja-]Orlińskiego³. Orliński po zbadaniu okoliczności sprawy stwierdził, że pomówienie J[erzego] Jankowskiego było bezpodstawne, jednak za „wywołanie awantury” obaj muszą wpłacić po 1000 DM na pomoc dla krajowej Solidarności. Decyzja ta została przyjęta przez skłócone strony^b.

Otrzymują:

Tow. Wojciech Jaruzelski
Tow. Kazimierz Barcikowski
Tow. Józef Czyrek
Tow. Zbigniew Messner
Tow. Stefan Olszowski
Tow. Tadeusz Porębski
Tow. Jan Głowczyk

Tow. Henryk Jabłoński
Tow. Florian Siwicki
Tow. Henryk Bednarski
Tow. Mieczysław F. Rakowski
Tow. Janusz Kubasiewicz
Tow. Włodzimierz Natorf
Tow. Józef Baryła

Źródło: AIPN, 01820/49, t. 5, k. 159, mps.

^a Na lewym marginesie nieczytelny odręczny dopisek.

^b Brak informacji o autorze.

¹ Jacek Kowalski (ur. 1950) – publicysta, działacz polonijny; uczestnik strajków na Wybrzeżu w 1970 r., od 1976 r. na emigracji w RFN, współpracownik RWE (1976–1994), organizator siatki przerzutu antykomunistycznej literatury (1982–1989), członek emigracyjnej PPS (1976–1990), współpracownik „Dziennika Polskiego”.

² Kazimierz Sabbat (1913–1989) – prawnik, polityk, działacz emigracyjny; prezes Egzekutywy Zjednoczenia Narodowego (1967–1976), premier (1976–1986) i prezydent RP na Uchodźstwie (1986–1989).

³ Wincenty Broniwoj-Orliński (1913–2006) – prawnik, polityk; minister pełnomocny i delegat Rządu RP na Uchodźstwie na Niemcy (1974–1990).

1985 wrzesień 24, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący nielegalnego przetrzutu „wrogich” wydawnictw do Polski, tajne

Załącznik do informacji dziennej z 24 IX 1985 r.^a

Nielegalny przetrzut do Polski wrogiej literatury

Kierownictwo antypolskiego wydawnictwa tzw. Towarzystwa „Solidarność” w Berlinie Zachodnim – „Pogląd” – zamierza jeszcze przed wyborami do Sejmu PRL dokonać przetrzutu na teren kraju ok. 3 tys. zminiaturyzowanych egzemplarzy wydawanego przez siebie dwutygodnika. Bezpośrednim impulsem do przeprowadzenia akcji przetrzutu jest ocena kierującego wydawnictwem Edwarda Klimczaka, iż:

– treści dwutygodnika „Pogląd” mogą odegrać pewną rolę w umacnianiu nieprzychylnych wobec władz postaw społecznych, co byłoby szczególnie istotne w związku ze zbliżającymi się wyborami do Sejmu PRL (z tego względu wybrane do przetrzutu czasopisma zawierają przede wszystkim treści szkalujące organa władzy oraz podstawy ustrojowe PRL; m.in. przetrzucony ma być lipcowy numer „Poglądu” z 7 lipca br. zawierający artykuł pt. *W działaniu ponad partią*, którego autor Krzysztof Sztablewski¹ dąży do wykazania, iż „ustrój socjalistyczny w Polsce ma charakter policyjny”);

– uwieńczone powodzeniem akcje przetrzutu 2 tys. egzemplarzy miniatur „Poglądu” w lipcu i sierpniu 1985 r. do Wrocławia, Krakowa i Gdańska świadczą o trafnym wyborze metody przetrzutu. Stąd również w przyszłości do przetrzutów wykorzystywane będą firmy przewozów towarów z Berlina i Monachium (paczki z literaturą są specjalnie przylepiane do podwozia bez wiedzy przewoźników)^b.

Otrzymują:

Tow. Wojciech Jaruzelski
Tow. Kazimierz Barcikowski
Tow. Józef Czyrek
Tow. Zbigniew Messner
Tow. Stefan Olszowski
Tow. Tadeusz Porębski
Tow. Jan Głowczyk

Tow. Henryk Jabłoński
Tow. Florian Siwicki
Tow. Henryk Bednarski
Tow. Mieczysław F. Rakowski
Tow. Janusz Kubasiewicz
Tow. Józef Baryła

Źródło: AIPN, 01820/49, t. 11, k. 9, mps.

^a Na lewym marginesie nieczytelny odręczny dopisek.

^b Brak informacji o autorze.

¹ Blizszych danych nie ustalono. Być może był to pseudonim jednego z redaktorów „Poglądu”.

1985 grudzień 3, Warszawa – Informacja na temat stanowiska ugrupowań emigracyjnych wobec Piotra Jeglińskiego, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 02085/85^b

Warszawa, dnia 3 XII 1985 r.^a
Tajne
Egz. nr 7^c

Informacja

dotyczy: stanowiska ugrupowań emigracyjnych wobec P[iotra] Jeglińskiego^d

W środowiskach wrogiej emigracji polskiej na Zachodzie ze znacznym zaniepokojeniem przyjęto treść wywiadu, jakiego we wrześniu br. udzielił „Trybunie Ludu” wice-minister spraw wewnętrznych PRL gen. Władysław Pożoga¹. Wymienił on wówczas obok paryskiej „Kultury” Piotra Jeglińskiego i prowadzone przez niego zakonspirowane przedsięwzięcia jako przykłady wyrotowej aktywności wymierzonej przeciwko Polsce². Fakt ten część emigracji uznała za dowód, iż MSW PRL ma dobre rozeznanie w zakresie agenturalnych metod pracy nie tylko ośrodka Jeglińskiego, ale i innych ugrupowań, pomimo ich zabiegów o zamaskowanie podejmowanych przedsięwzięć.

W tym kontekście sprawa działalności Jeglińskiego była przedmiotem rozmowy kierującego paryską „Kulturą” J[erzego] Giedroycia z G[ustawem] Herling[iem]-Grudzińskim oraz J[anem] Nowakiem-Jeziorańskim, która odbyła się w końcu września 1985 r. w Paryżu. W trakcie rozmowy J[erzy] Giedroyc podkreślił, że władze PRL mogą w przyszłości szerzej wykorzystać swoje rozeznanie na temat działalności Jeglińskiego

^a Data wstemplowana.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej nieczytelny odręczny dopisek i data 85.12.05.

^c Cyfra wpisana odręcznie.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Kiszczak, Tow. Pożoga, Tow. Ciastoń, [nazwisko nieczytelne], Tow. Dankowski, Tow. Sereda, [nazwisko nieczytelne].

¹ Władysław Pożoga (ur. 1923) – wojskowy, polityk; od 1983 r. generał dywizji, zastępca dyrektora (1973) i dyrektor Departamentu II MSW (1973–1980), szef Służby Wywiadu i Kontrwywiadu MSW (1981–1989), wiceminister spraw wewnętrznych (1980–1986), ambasador w Bułgarii (1989–1991).

² P[iotr] Jegliński kieruje działalnością ośrodka dywersyjnego – wydawnictwa Spotkania-Libertas w Paryżu, które jest finansowane przez USA oraz Watykan. Jednocześnie prowadzi działalność na rzecz organizowania kanałów łączności Biura S[olidarności] w Paryżu z podziemiem w kraju. Ponadto Jegliński utrzymuje niezależne od zagranicznych struktur S[olidarności] kanały łączności z opozycją w PRL, głównie w środowiskach młodej inteligencji, a także z niektórymi aktywistami podziemia, m.in. z [Bogdanem] Borusewiczem, z którym łączy go bliska znajomość jeszcze z okresu studiów w KUL. Dużej pomocy w funkcjonowaniu ww. kanałów udziela personel dyplomatyczny Ambasady Belgii w Warszawie. Z inspiracji CIA oraz francuskich służb specjalnych w ostatnim okresie P[iotr] Jegliński prowadzi przygotowania do utworzenia w kraju grup terrorystycznych, których działalność wymierzona byłaby głównie przeciwko działaczom partyjnym i gospodarczym w poszczególnych województwach. W związku z trudnościami w realizacji tego zamierzenia wynikającymi ze stabilizacji sytuacji wewnętrznej Polski rozważa się m.in. propagowanie fikcyjnych działań grup terrorystycznych w kraju poprzez wydawanie oświadczeń, iż ew[entualne] zdarzenia losowe (wypadki samochodowe), których ofiarami byłiby działacze partyjni i państwo, są dziełem grup terrorystycznych. Tego rodzaju propaganda ma służyć zastraszeniu przedstawicieli władz PRL [przypis w dokumencie].

w celu dyskredytowania również innych emigracyjnych ugrupowań politycznych, tym bardziej że działalność ta ma charakter awanturniczy. Jednocześnie stwierdził, iż w związku z tym paryska „Kultura” zerwała ostatnio wszelkie kontakty z P[iotrem] Jeglińskim, uważając, że podobnie powinny postąpić również inne organizacje z uwagi na ryzyko wypływające z tych kontaktów.

Uczestniczący w rozmowie G[ustaw] Herling-Grudziński³, podzielając stanowisko J[erzego] Giedroycia w tej kwestii, przytoczył następujące dane na temat P[iotra] Jeglińskiego i prowadzonych przez niego działań:

1. Sytuacja finansowa P[iotra] Jeglińskiego uległa ostatnio nagłej poprawie. Kupił dwa mieszkania, willę, maszynę offsetową oraz 51% udziałów w polskiej księgarni na [bulwarze] St. Germain. Niewątpliwie ma to związek z finansowaniem jego przedsięwzięć politycznych przez CIA. Nie można wykluczać, że jest on opłacany również przez BND jako osoba związana z organizacją rosyjskich solidarystów (Narodno-Trudowej Sojuz – NTS⁴), której centrala mieści się we Frankfurcie, oraz przez wywiad francuski, który zainteresował się Jeglińskim po zadenuncjowaniu przez niego swojego kolegi po przyjeździe do Francji przed kilkoma laty.

2. O skali i charakterze działań Jeglińskiego świadczą m.in. następujące fakty:

– P[iotr] Jegliński rozwinął wielką akcję wysyłania do PRL puszek z mięsem i groszkiem, zawierających faktycznie „bibułę polityczną”, współorganizował również akcję balonową;

– na składzie u W. Zahorskiego⁵ w Rzymie leżą od dłuższego czasu duże radiowe stacje nadawcze kupione we Włoszech, których P[iotr] Jegliński z niewiadomych przyczyn dotychczas nie odebrał.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
gen. bryg. Zdzisław Sarewicz^e

2840/85-K.W./A

Źródło: AIPN, 01820/49, t. 11, k. 61–63, mps.

^e Powyżej odręczny podpis.

³ W dniu 6 października br. G[ustaw] Herling-Grudziński w trakcie swojego pobytu w Neapolu poinformował m.in. D[ominika?] Morawskiego o przebiegu ww. rozmowy oraz o stanowisku paryskiej „Kultury” wobec P[iotra] Jeglińskiego [przypis w dokumencie].

⁴ Chodzi o Narodno-trudowej sojuz rosyjskich solidarystów (NTS, Narodowo-Pracowniczy Związek Rosyjskich Solidarystów) – rosyjskie emigracyjne ugrupowanie polityczne, założone przez środowisko białogwardzistów. Działo w latach 1930–1996, w okresie 1948–1990 głównie w RFN.

⁵ Być może chodzi o Witolda Zahorskiego (1912–1989) – żołnierza, działacza polonijnego; po wojnie osiadłego we Włoszech, redaktora „Kombatanta” (1947–1989), członka Stowarzyszenia Polskich Kombatantów we Włoszech (1947–1989), autora książki *Polak we Włoszech* (Rzym 1964).

[1985 grudzień], Warszawa – Informacja na temat odejścia Edwarda Klimczaka z redakcji dwutygodnika „Pogląd”, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCM 074/86^b

Warszawa, dnia ...^a
Tajne
Egz. nr 4^c

Informacja

dotyczy: odejścia Edwarda Klimczaka¹ z redakcji dwutygodnika „Pogląd”^{2d}

Według posiadanych przez nas informacji dnia 2 grudnia 1985 r. w Berlinie Zachodnim miało miejsce zebranie pracowników redakcji dwutygodnika „Pogląd”, w trakcie którego kierujący wydawnictwem Edward Klimczak zagroził rezygnacją ze swego stanowiska z powodu osobistego konfliktu z redaktorem technicznym „Poglądu” Andrzejem Skulskim². Dalszą pracę w „Poglądzie” uzależnił od zwolnienia Skulskiego.

Zebrani nie zgodzili się na odejście z pracy Skulskiego, twierdząc, iż spowodowało by to poważne trudności w dalszym wydawaniu pisma.

W związku z konfliktem Klimczaka ze Skulskim wyszły na jaw malwersacje finansowe Klimczaka, polegające na ukrywaniu rzeczywistych dochodów. O powyższym miał zostać powiadomiony Urząd Podatkowy w Berlinie Zachodnim.

Wobec braku poparcia w gronie pracowników redakcji „Poglądu” Klimczak sprawę konfliktu przedstawił w Zarządzie Towarzystwa „Solidarność” w Berlinie Zachodnim. Przeprowadzono głosowanie, w wyniku którego wszyscy członkowie Zarządu opowiedzieli się za opuszczeniem przez Klimczaka wydawnictwa „Pogląd”.

Postanowiono, że do chwili zwołania zebrania z udziałem członków założycieli wydawnictwa obowiązki Klimczaka przejmie Grzegorz Ziętkiewicz.

Po decyzji członków Zarządu Towarzystwa „Solidarność” Klimczak wykazuje oznaki silnej depresji; odgrażał się „rozpędzeniem” całego towarzystwa, powołując się przy

^a *Data nieczytelna. Poniżej nieczytelny odręczny dopisek.*

^b *Znak sprawy wpisany odręcznie.*

^c *Cyfra wpisana odręcznie.*

^d *Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik Otrzymują: Tow. Pożoga, Tow. Ciastoń, Tow. Dankowski, Tow. Sasin, Tow. Malik.*

¹ Edward Klimczak, ur. 5 kwietnia 1944 r. w Kielcach, wykształcenie wyższe – mgr filologii rosyjskiej i angielskiej. W 1973 r. wyjechał do Szwajcarii, a następnie do RFN. Od 1974 r. obywatel RFN. W 1982 r. utworzył na terenie Berlina Zach[odniego] Komitet Obrony Solidarności, przekształcony następnie w Towarzystwo „Solidarność”. Stał na czele redakcji dwutygodnika „Pogląd”. Delegat „rządu londyńskiego” w Berlinie Zach[odnim], współpracownik RWE. Jego działalność finansowana jest prawdopodobnie przez służby specjalne USA [*przypis w dokumencie*].

² Andrzej Skulski – marynarz, działacz polonijny; członek redakcji „Poglądu” (1983–1987).

tym na silne poparcie swoich „sponsorów”. Nadmieniał przy tym, że założy nowe czasopismo, do którego zaangażuje tylko osoby sobie przychylnie.

Z redakcją „Pogląd” Klimczak rozstał się ostatecznie w dniu 13 grudnia 1985 r.[°]

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 234–235, mps.

[°] *Brak informacji o autorze.*

[1986 styczeń 15?], Warszawa – Informacja dotycząca opinii Jerzego Milewskiego na temat działalności emigracyjnych struktur Solidarności, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCM 02206/86^b

Warszawa, dnia ...^a
Tajne
Egz. nr 3^c

Informacja

dotyczy: opinii Jerzego Milewskiego z tzw. Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli na temat działalności emigracyjnych struktur b[ylej] Solidarności^d

Według posiadanych informacji poglądy J[erzego] Milewskiego na działalność emigracyjnych struktur b[ylej] Solidarności uległy ostatnio pewnej ewolucji. Dotychczas był on zdecydowanym przeciwnikiem istnienia innych komitetów Solidarności poza kierowanym przez siebie brukselskim Biurem Koordynacyjnym i Biurem S[olidarności] w Paryżu¹. Obecnie natomiast podkreśla celowość reaktywowania komitetów w niektórych krajach zachodniej Europy.

Zmiana stanowiska J[erzego] Milewskiego w tej kwestii jest wynikiem nacisków ze strony działaczy podziemia krajowego, którzy korzystają w swej nielegalnej działalności z kanałów łączności z ośrodkami S[olidarności] w wielu krajach zachodnich. Ewolucja poglądów J[erzego] Milewskiego wynika ponadto z niedoinformowania go o rzeczywistej sytuacji w poszczególnych strukturach regionalnych S[olidarności], utrzymujących bezpośrednią łączność z działaczami S[olidarności] w innych stolicach zachodnich.

Niektóre komitety S[olidarności], szczególnie w Londynie, Sztokholmie i Kopenhadze, stały się finansowo niezależne i zdolne do konkretnej pomocy materiałowo-finansowej nie tylko dla podziemia krajowego, ale również dla Biura w Brukseli.

Najsilniejszy pod względem finansowym i organizacyjnym, poza biurami w Brukseli i Paryżu, jest Komitet [Koordynacyjny] S[olidarności] w Wielkiej Brytanii, kierowany przez M[arka] Garzteckiego. Według oceny eksperta finansowego Biura [Koordynacyjnego] S[olidarności] w Brukseli – H[enryka] Jagiełły, Komitet dysponuje obecnie sumą ok. 20–30 tys. funtów. J[erzy] Milewski zamierzał ostatnio przejąć część tych funduszy, ale spotkał się z odmową M[arka] Garzteckiego, który uzasadnił, iż są one przeznaczone na rzeczywistą pomoc dla podziemia krajowego, a nie „na dyplomację”. Przyczyniło się to do ochłodzenia stosunków między obydwojma ośrodkami.

^a *Daty nie wpisano.*

^b *Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej dwa odręczne dopiski T[ow.] mjr [Jan] Rząca [?]: do poinformowania na rannej odprawie, nieczytelny podpis i data 86.01.17 oraz T[ow.] plk Sołypa [?] i data 86.01.15.*

^c *Cyfra wpisana odręcznie.*

^d *Na lewym marginesie wpisano na maszynie rozdzielnik Otrzymują: Tow. Pożoga, Tow. Ciastoń, Tow. Sasin, Tow. Malik.*

¹ Chodzi o paryski Komitet Koordynacyjny Solidarności.

Ostatnio zaktywizował działalność Komitet S[olidarności] w Kopenhadze. Uzyskał on środki finansowe i nawiązał łączność z podziemnymi strukturami S[olidarności] w kraju (w tym regionie szczecińskim). Członkowie Komitetu S[olidarności] w Kopenhadze prowadzą działalność w sposób zakonspirowany z uwagi na częste przyjazdy ich rodzin do kraju. Kierownictwo Biura Koordynacyjnego S[olidarności] w Brukseli nie posiada w związku z tym informacji na temat składu personalnego tego ośrodka S[olidarności].

Działacz prosolidarnościowy z terenu Holandii J[an] Minkiewicz otrzymał zgodę J[erzego] Milewskiego na reaktywowanie Komitetu S[olidarności] w Amsterdamie. Warunkiem reaktywowania jest ponowne uznanie tego komitetu przez holenderskie związki zawodowe – FNV. W związku z tym J[an] Minkiewicz uzgodnił z J[erzym] Milewskim, iż będzie nakłaniał przedstawicieli struktur podziemnych w Krakowie, Puławach, Lublinie i we Wrocławiu do wystąpienia w tej sprawie do holenderskich związków zawodowych z prośbą o poparcie dla amsterdamskiego Komitetu S[olidarności]. Sprawę tę J[an] Minkiewicz uzgodnił już z sekretarzem generalnym FNV [Johanem] van Rensem², który miał mu oświadczyć, iż po otrzymaniu rezolucji z ww. ośrodków wystąpi do komitetu wykonawczego FNV o przeforsowanie sprawy poparcia.

Pomimo zmiany stanowiska J[erzego] Milewskiego w sprawie działalności innych ośrodków S[olidarności] za granicą nadal jest on zwolennikiem nadrzędności kierowanego przez niego biura brukselskiego nad innymi komitetami S[olidarności]. Neguje ponadto ich prawo do wglądu w działalność ośrodka w Brukseli.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
gen. bryg. Zdzisław Sarewicz^e

1804/85-A.P./J.S.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 236–238, mps.

^e Powyżej odręczny podpis.

² Johan van Rens (ur. 1946) – holenderski działacz związkowy; członek Komitetu Społecznego i Ekonomicznego Wspólnoty Europejskiej (1972–1986), sekretarz generalny FNV do 1994 r.

1986 styczeń 29, Warszawa – Informacja na temat działalności Fundacji Solidarności w USA, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 0182/86^b

Warszawa, dnia 29 I 1986 r.^a
Tajne
Egz. nr 11^c

Informacja

dotyczy: tzw. Fundacji Solidarności^{d1}

Od 19 listopada 1985 r. działa na terenie USA tzw. Fundacja Solidarności². Jej głównym celem jest propagowanie pomocy dla opozycji w Polsce. Działania podejmowane przez działaczy Fundacji mają charakter zdecydowanie antykomunistyczny, a zarazem antypolski i antyradziecki. Aktualnie w ramach rozbudowy bazy Fundacja tworzy oddziały w większych miastach USA.

W działalność Fundacji zaangażowani są przede wszystkim ludzie młodzi, głównie przedstawiciele nowej emigracji. Nie zamierzają oni pozostać na stałe w USA, ponieważ, jak twierdzą, są przekonani o nieuchronności takich zmian w Polsce, które umożliwią im powrót do kraju w ciągu 10 lat.

Środki finansowe gromadzone w ramach Fundacji mają być przeznaczone wyłącznie dla wsparcia krajowej opozycji, stąd też działacze Fundacji nie zamierzają podejmować współpracy z żadnymi ugrupowaniami emigracyjnymi, nie liczą również na wsparcie finansowe i propagandowe ze strony tak wpływowych osób, jak Z[bigniew] Brzeziński³ czy J[an] Nowak-Jeziorański^e.

^a Data wstemplowana. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-I-0231/85.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej nieczytelny odręczny dopisek i data 1986.02.03.

^c Wpisano odręcznie. Z lewej strony odręczny dopisek Z[astęp]cy: [dwa nieczytelne podpisy], 86.01.30, T[ow.] płk Sołtyka [?], n[aczeln]cy wydz[iałów] Dep[artamentu] V, data 86.01.31 i nieczytelny podpis.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Jaruzelski, Tow. Messner, Tow. Czyrek, Tow. Głowczyk, Tow. Kiszczak, Tow. Orzechowski, Tow. Baryła, Tow. Kucza, Tow. Pożoga, Tow. Ciastoń, **Tow. Sasin**, Tow. Malik.

^{e-e} Akapit zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

¹ Fundacja Solidarności – amerykańska organizacja pozarządowa, działająca w latach 1985–1989, kierowana przez Piotra Mroczyka (1947–2007, współzałożyciel Solidarności w Komitecie ds. Radia i Telewizji w Warszawie, przewodniczący KZ Solidarności w Komitecie i KKK Solidarności Radia i Telewizji (1980–1981), w stanie wojennym internowany, na emigracji (1983–1994), dyrektor RWE (1989–1994), pracownik placówki RWE w Warszawie (1994–1997), współpracownik Głosu Ameryki).

² Uroczystość inauguracyjna działalności Fundacji odbyła się w Kongresie USA, wzięło w niej udział ok. 50 osób – polityków (17 członków Kongresu USA, w tym 3 polskiego pochodzenia), dziennikarzy, działacze wrogiej emigracji. Przewodniczącym Fundacji został b[y]ły ambasador USA w Polsce R[ichard] Davies, a dyrektorem wykonawczym b[y]ły działacz Solidarności w PRiTV P[iotr] Mroczyk. Z wypowiedzi P[iotra] Mroczyka wynika, iż jednym z zadań, jakie stawia sobie Fundacja, jest przygotowanie kadr zdolnych w przyszłości do objęcia władzy w Polsce. Zdaniem ww. działaczy Fundacji, licząc na poparcie ze strony rządu amerykańskiego, wychodzą z założenia, iż w wyniku przemian w kraju polityka zagraniczna Polski oparta zostanie w przyszłości na związkach z USA, a nie z ZSRR [przypis w dokumencie].

³ Zbigniew Brzeziński (ur. 1928) – politolog; do 1938 r. w Polsce, w 1958 r. otrzymał obywatelstwo amerykańskie, wykładowca na Harvard University (1953–1960), pracownik Działu Planowania Politycznego Departamentu

Brak zainteresowania działaczy Fundacji współpracą ze środowiskami emigracyjnymi wynika m.in. z dużego zakresu poparcia, jakie Fundacja otrzymała ze strony najbardziej reakcyjnych, a zarazem wpływowych kręgów politycznych USA. W ramach Fundacji działa bowiem tzw. Komitet Doradczy⁴, który ze względu na swój reprezentatywny skład jest gwarantem silnego poparcia ze strony kół pravicowych oraz finansjery. Przykładem skrajnie reakcyjnych zapatrywań politycznych była m.in. wypowiedź jednego z jego członków, kongresmana J[acka] Kempa⁵, który w trakcie posiedzenia inauguracyjnego działalności Fundacji stwierdził, iż walka polskiej opozycji toczy się o wyzwanie spod „dominacji” ZSRR i stanowi kontynuację tradycji powstań narodowych przeciwko zaborcom, a następnie – przeciwko okupantowi hitlerowskiemu.

Oficjalnym przedstawicielem krajowej opozycji przy Fundacji został A[ndrzej] Czuma, który do czasu wyjazdu do USA pełnił w Polsce funkcję doradcy TKK. Z upoważnienia TKK ma on zajmować się podziałem środków finansowych Fundacji przeznaczonych na rzecz opozycji w kraju. Decyzja TKK spotkała się z pełną akceptacją strony amerykańskiej, szczególnie po wystąpieniu A[ndrzeja] Czumy w trakcie uroczystości inauguracyjnych, gdzie dał on wyraz swej nienawiści do władz PRL, poddając ostrej krytyce sojusze Polski z krajami UW, szczególnie z ZSRR.

^fDelegowanie A[ndrzeja] Czumy do USA związane jest – według posiadanych informacji – z koncepcją Z[bigniewa] Bujaka powołania oddzielnego przedstawicielstwa Regionu Mazowsze na Zachodzie z pominięciem Biura [Koordynacyjnego] Solidarności w Brukseli^f.

W najbliższym czasie TKK zamierza przekazać Czumie instrukcje dotyczące sposobu dystrybucji środków finansowych dla podziemia w kraju. TKK zależy na tym, by środki te były przekazywane bezpośrednio dla konkretnych organizacji podziemnych w kraju. Wiąże się to z negatywną oceną rozdziału środków finansowych dokonywanego przez Biuro [Koordynacyjne] Solidarności w Brukseli. TKK przejawia duże zainteresowanie nowo powstałą w USA Fundacją, licząc na istotne zwiększenie pomocy finansowej napływającej z zagranicy. Ze względu jednak na sposób funkcjonowania Fundacji – kapitał z odsetek od sum uprzednio zebranych, a następnie ulokowanych w bankach – dopływ środków finansowych spodziewany jest po upływie dłuższego czasu.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
gen. bryg. Zdzisław Sarewicz^g

121/86-A.P./E.M.

^gŹródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 241–243, mps.

Stanu USA (1966–1968), Centrum Studiów Strategicznych i Międzynarodowych w Waszyngtonie (1960–1989), doradca ds. bezpieczeństwa prezydenta Jimmy’ego Cartera (1977–1981).

^{f-f} *Akapit zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.*

^g *Powyżej odręczny podpis.*

⁴ Na czele 21-osobowego Komitetu Doradczego Fundacji stoją senator B[ill] Bradley i kongresman J[ack] Kemp (przygotowują się do udziału w wyborach prezydenckich w 1988 r.). Obok ww. w skład komitetu wchodzi m.in.: wydawca miesięcznika „Kultura” paryska J[erzy] Giedroyc, b[była] ambasador USA przy ONZ J[eane] Kirkpatrick, bp [James William] Malone, prezes Kongresu Polonii Amerykańskiej A[lojzy] Mazewski, kongresman [nazwisko nieczytelne], b[były] ambasador USA w PRL W[alter] Stoessel, wicedyrektor Agencji Informacyjnej Stanów Zjednoczonych (USIA) L[eslie] Lenkowsky [*przypis w dokumencie*].

⁵ Jack Kemp (1935–2009) – zawodnik futbolu amerykańskiego, polityk; kongresman z ramienia republikanów (1971–1989), sekretarz ds. urbanizacji w administracji George’a Busha (1989–1993).

1986 styczeń, Warszawa – Meldunek o działaniach organizacji emigracji polskiej w USA „Pomost” na rzecz budowy pomnika upamiętniającego ofiary Katynia, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I

Warszawa, dnia ...^a I 1986 r.

Tajne
Egz. nr ...^b

Meldunek

dotyczy: działań „Pomostu” na rzecz budowy pomnika ofiar Katynia

Skrajnie antysocjalistyczna organizacja emigracji polskiej w USA – „Pomost” – zaktywizowała ostatnio działania na rzecz budowy w Waszyngtonie pomnika upamiętniającego ofiary Katynia. W ramach tych działań:

– podjęto inicjatywy na rzecz zacieśnienia współpracy z Kongresem Polonii Amerykańskiej (KPA). Budowa pomnika była już przedmiotem rozmowy aktywistów „Pomostu”, w tym m.in. K[rzysztofa] Raca¹, z prezesem KPA – A[lojzym] Mazewskim², który poparł tę ideę oraz zobowiązał się do uczestniczenia w rozmowach na ten temat z władzami miejskimi Waszyngtonu;

– prowadzona jest akcja propagandowa mająca na celu uzasadnienie w środowiskach emigracji polskiej w USA celowości budowy ww. pomnika;

– trwają przygotowania do zbiórki pieniędzy, zwłaszcza w Chicago i Nowym Jorku, gdzie wg przewidywań kierownictwa „Pomostu” zebrać można ok. 60 tys. dolarów³.

Wzrost zainteresowania „Pomostu” realizacją budowy pomnika ma związek z obecnymi trudnościami finansowymi i spadkiem popularności tej organizacji. Kierownictwo „Pomostu” planuje przeznaczyć nieoficjalnie część zebranych funduszy zwłaszcza na dofinansowanie swojego wydawnictwa, które z uwagi na malejącą poczytność oraz liczne zwroty „obecnie nie zarabia na siebie”^c.

14/86-K.W./E.M.

Źródło: AIPN, 0449/2, t. 9, k. 527, mps.

^a Daty dziennej nie wpisano.

^b Cyfry nie wpisano.

^c Brak informacji o autorze.

¹ Krzysztof Rac (1945–2007) – inżynier, działacz polonijny; od 1961 r. na emigracji w USA, współpracownik ROPCiO i RMP, współzałożyciel miesięcznika „Pomost” i Ruchu Społeczno-Politycznego „Pomost” (1979–1989).

² Alojzy Mazewski (1910–1988) – prawnik, działacz polonijny; prezes KPA (1968–1988).

³ Ostatecznie projekt nie został zrealizowany. Pomnik katyński odsłonięto za to w pobliskim Baltimore w 1996 r.

1986 luty 1, Warszawa – Informacja na temat kulis rozwiązania londyńskiego Biura Informacyjnego Solidarności, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCM 0218/86^b

Warszawa, dnia 1 II 1986 r.^a
Tajne
Egz. nr 3^c

Informacja

dotyczy: kulis rozwiązania londyńskiego Komitetu Solidarności^{d1}

J[erzy] Milewski – szef Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli – podjął w grudniu ub[iegłego] roku decyzję o rozwiązaniu londyńskiego Komitetu Solidarności kierowanego przez M[arka] Garzdeckiego. Formalnym pretekstem stało się wydanie kilku tysięcy funtów na zorganizowanie w dniu 13 grudnia ub[iegłego] roku demonstracji prosolidarnościowej w Londynie, a następnie odmowa Garzdeckiego dokonania rozliczeń z Biurem brukselskim jako przedstawicielstwem zagranicznym TTK. Faktyczną jednak przyczyną rozwiązania londyńskiego Biura jest dążenie Milewskiego do wyeliminowania Garzdeckiego jako działacza, który stał się politycznie samodzielny. Silna pozycja umożliwiła mu bowiem przejmowanie pomocy przekazywanej Solidarności przez brytyjską Partię Pracy, za pośrednictwem centrali związkowej TUC.

W okresie poprzedzającym rozwiązanie Biura w Wielkiej Brytanii Milewski jeździł do Londynu w celu zmuszenia Garzdeckiego do podporządkowania się Biuru Koordynacyjnemu Solidarności w Brukseli. Spotkał się jednak ze zdecydowaną odmową, przy czym Garzdecki użył argumentu, iż prowadzi konkretną działalność i nie ma zamiaru finansowania „dyplomatycznych podróży” Milewskiego.

Wobec swych współpracowników Milewski utrzymuje, iż w sprawie rozwiązania Biura kierowanego przez Garzdeckiego uzyskał zgodę Wałęsy i Bujaka. Na tej właśnie podstawie wystosował listy do kierownictwa brytyjskiej Partii Pracy oraz MKWZZ w Brukseli, informujące o odebraniu Garzdeckiemu prawa do reprezentowania Solidarności. W listach zawarto również prośbę o wstrzymanie finansowania komitetu londyńskiego.

J[erzy] Milewski oczekuje, że pomimo formalnego rozwiązania Komitetu Garzdecki przez pewien jeszcze czas kontynuować będzie działalność, gdyż dysponuje odpowied-

^a Data wstemplowana. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-III-0154/86.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek Tow. nacz[elnik] J[an] Rząca: do sprawy „Zachód”, niez czytelny podpis i data 86.02.01.

^c Cyfra wpisana odręcznie.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Pożoga, Tow. Ciastoń, **Tow. Sasin**, Tow. Malik. Powyżej odręczny dopisek T[ow.] ppor. Bisiński [?], data 86.02.03.

¹ Tu i dalej chodzi o Biuro Informacyjne Solidarności w Londynie.

nimi funduszami. Po wstrzymaniu dopływu pieniędzy Garztecki zmuszony zostanie – wg przewidywań Milewskiego – do podporządkowania się decyzji o rozwiązaniu londyńskiego Komitetu.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
gen. bryg. Zdzisław Sarewicz^e

200/86-M.Z./E.M.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 239–240, mps.

^e Powyżej odręczny podpis.

1986 luty 19, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący Krajowego Komitetu Pomocy dla Opozycji Demokratycznej w Polsce, tajne

Załącznik do informacji dziennej z 19 II 1986 r.

Krajowy Komitet Pomocy dla Opozycji Demokratycznej w Polsce¹

Powstanie Krajowego Komitetu Pomocy dla Opozycji Demokratycznej w Polsce jest kolejną inicjatywą reakcyjnej części emigracji amerykańskiej, mającą na celu finansowanie struktur krajowego podziemia politycznego.

Działalność Komitetu, zgodnie z założeniami jego inicjatorów, oparta miała być na dobrowolnych składkach Polonii amerykańskiej. Działacze KPA przeprowadzili w związku z tym akcję propagandową w środowisku emigracji polskiej w USA, za pośrednictwem polonijnych środków masowego przekazu i wpływowych postaci miejscowej Polonii. M.in. w akcji propagandowej na rzecz wsparcia Komitetu uczestniczyć miał b[ył]y dyrektor sekcji polskiej RWE Jan Nowak-Jeziorański. Na koszt KPA miał wystąpić w głównych ośrodkach polonijnych USA (Los Angeles, San Francisco, Detroit, Chicago) z odczytem na temat swojej książki pt. *Wojna w eterze*², propagując przy okazji ideę funduszu na rzecz krajowej opozycji.

Z posiadanych informacji wynika, iż zbiórka pieniędzy na fundusz pomocy dla opozycji nie przyniosła dotychczas większych efektów. W środowiskach emigracyjnych apel KPA nie spotkał się z szerszym zainteresowaniem. Wobec powyższego kierownictwo KPA zapowiedziało wywieranie nacisku na poszczególne ogniwa Kongresu.

Inicjator powołania Komitetu, A[lojzy] Mazewski, zamierza wystąpić do Narodowego Funduszu na rzecz Demokracji³ o przekazanie części funduszu przeznaczonego dla Solidarności (w 1986 r. – 800 tys. dolarów) dla Krajowego Komitetu Pomocy dla Opozycji Demokratycznej w Polsce. Odpowiednie wystąpienie w tej sprawie przygotować ma szef Komitetu Spraw Polskich przy ZG KPA Kazimierz Łukomski⁴.

Ponadto na konto Komitetu ma wpłynąć kwota 30 tys. dolarów wyasygnowana przez Radę Dyrektorów KPA^a.

Otrzymują:

Tow. Wojciech Jaruzelski

Tow. Zbigniew Messner

^a Brak informacji o autorze.

¹ Krajowy Komitet Pomocy dla Opozycji Demokratycznej w Polsce został utworzony na początku br. przy Zarządzie Głównym Kongresu Polonii Amerykańskiej z inicjatywy jego prezesa Alojzego Mazewskiego. Prezesem Komitetu wybrany został działacz emigracyjny z Chicago Bonawentura Migła [przypis w dokumencie].

² Zdzisław Jeziorański (Jan Nowak), *Wojna w eterze: wspomnienia*, t. 1, Londyn 1985 (tom 2 ukazał się w 1988 r.).

³ Narodowy Fundusz na rzecz Demokracji (National Endowment for Democracy) powstał w 1983 r. w ramach tzw. Programu Demokracja. Powołany jako jeden z elementów amerykańskiej kampanii ideologiczno-propagandowej przeciwko ZSRR i jego sojusznikom. Działalność NED finansowana jest z budżetu federalnego [przypis w dokumencie].

⁴ Kazimierz Łukomski (1920–1991) – lotnik, działacz polonijny; członek SPK, wiceprzewodniczący KPA (1968?–1991).

Tow. Kazimierz Barcikowski
Tow. Józef Czyrek
Tow. Tadeusz Porębski
Tow. Włodzimierz Mokrzyński⁵
Tow. Marian Orzechowski⁶
Tow. Florian Siwicki
Tow. Roman Malinowski⁷
Tow. Władysław Gwiazda⁸
Tow. Bogusław Kołodziejczak⁹
Tow. Włodzimierz Natorf
Tow. Michał Janiszewski¹⁰
Tow. Józef Baryła
Tow. Jerzy Urban¹¹

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 251–252, mps.

⁵ Włodzimierz Mokrzyński (ur. 1938) – polityk, dyplomata; członek KC PZPR (1981–1988), zastępca członka (1981–1986) i członek Biura Politycznego KC PZPR (1986–1988), ambasador w Czechosłowacji (1988–1990).

⁶ Marian Orzechowski (ur. 1931) – polityk, historyk; rektor Uniwersytetu Wrocławskiego (1971–1975), Akademii Nauk Społecznych przy KC PZPR (1984–1986), minister spraw zagranicznych (1985–1988), sekretarz KC PZPR (1981–1983, 1988–1989), członek Biura Politycznego KC PZPR (1986–1990), poseł na sejm (1989–1991).

⁷ Roman Malinowski (ur. 1935) – polityk; wicepremier (1980–1985), minister przemysłu spożywczego i skupu w 1980 r., prezes ZSL (1981–1989), członek Rady Krajowej PRON (1983–1987), przewodniczący TPPR (1987–1991), marszałek sejmu (1985–1989).

⁸ Władysław Gwiazda (1935–1998) – polityk; wicepremier (1985–1987), minister współpracy gospodarczej z zagranicą (1987–1988), ambasador w Holandii (1989–1991), członek PZPR (1957–1990).

⁹ Bogusław Kołodziejczak (ur. 1929) – wojskowy; pułkownik, oficer do zleceń specjalnych w Gabinetie Ministra Obrony Narodowej (1972–1981), szef gabinetu I sekretarza KC PZPR (1981–1982), kierownik Kancelarii Sekretariatu KC PZPR (1982–1989), członek KC PZPR (1986–1990), szef misji wojskowej w Berlinie Zachodnim w 1990 r.

¹⁰ Michał Janiszewski (ur. 1926) – wojskowy; generał, szef gabinetu gen. Jaruzelskiego (1972–1989), członek WRON (1981–1983), kierownik URM (1981–1989), szef Kancelarii Prezydenta PRL/RP (1989–1990), członek PZPR (1950–1990).

¹¹ Jerzy Urban (ur. 1933) – polityk, dziennikarz; kierownik działu krajowego „Polityki” (1961–1981), rzecznik prasowy rządu (1981–1989), szef Komitetu ds. Radia i Telewizji w 1989 r., od 1990 r. redaktor naczelny „Nie”.

1986 luty 26, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący działań Solidarności Walczącej na rzecz rozbudowy powiązań z ugrupowaniami emigracyjnymi, tajne

Załącznik do informacji dziennej z 26 II 1986 r.

Działania Solidarności Walczącej na rzecz rozbudowy powiązań z ugrupowaniami emigracyjnymi

Kierowane przez K[ornela] Morawieckiego¹ konspiracyjne ugrupowanie pn. Solidarność Walcząca, działające głównie na terenie Wrocławia, zamierza doprowadzić do dalszej rozbudowy powiązań z ugrupowaniami wrogiej emigracji na Zachodzie, w tym w USA, oraz organizować kolejne „przedstawicielstwa zagraniczne”². Przejawem tego dążenia było w ostatnim okresie udzielenie przez kierownictwo Solidarności Walczącej „pełnomocnictw” dla J[arosława] Świątką³ – b[yłego] działacza NSZZ [„Solidarność”] we Wrocławiu, które uprawniają go do reprezentowania interesów ugrupowania na terenie USA.

W dniu 1 lutego 1986 r. przedstawiciele Solidarności Walczącej nawiązali współpracę ze skrajnie antykomunistyczną organizacją emigracji polskiej w USA – „Pomost”. Cele tej współpracy przedstawione zostały m.in. w komunikacie opublikowanym w dniu 22 lutego 1986 r. przez wydawnictwo „Gwiazda Polarna”⁴, w którym stwierdza się, że obie organizacje współdziałać będą na rzecz:

- odzyskania „niepodległości” kraju;
- aktywizacji polskich środowisk emigracyjnych;
- wymiany informacji nt. aktualnej sytuacji politycznej w kraju i na emigracji.

W konkluzji komunikatu, podpisanego za „Pomost” przez K[rzysztofa] Raca, a za Solidarność Walcząca – przez K[ornela] Morawieckiego, podkreśla się, że współpraca obu organizacji „jest ważną próbą podjęcia regularnych kontaktów oraz powinna przybliżyć ostateczny cel – wolną Polskę”^a.

Otrzymują:

Tow. Wojciech Jaruzelski

Tow. Józef Czyrek

Tow. Zbigniew Messner

Tow. Tadeusz Porębski

^a Brak informacji o autorze.

¹ Kornel Morawiecki (ur. 1941) – fizyk; uczestnik protestów marcowych we Wrocławiu w 1968 r., współpracownik TKN (1979–1980), współorganizator Solidarności na Dolnym Śląsku, delegat na I KZD, propagator „Posłania do narodów Europy Wschodniej”, po 13 XII 1981 r. w ukryciu, członek RKS Dolny Śląsk (1981–1982), założyciel i przywódca Solidarności Walczącej (1982–1994), aresztowany w 1987 r., w 1988 r. zmuszony do emigracji, po kilku miesiącach nielegalnie wrócił do kraju, w ukryciu do 1990 r.

² Dotychczas działa utworzona w 1984 r. w Moguncji (RFN) ekspozytura Solidarności Walczącej, którą z upoważnienia K[ornela] Morawieckiego kieruje A[ndrzej] Wirga. Ekspozytura pośredniczy w kontaktach S[olidarności] W[alczącej] ze strukturami emigracyjnej Solidarności i tradycyjnymi ośrodkami dywersji, w tym m.in. z paryską „Kulturą”, oraz przekazuje organizowanymi przez siebie kanałami środki finansowe i sprzęt dla podziemia [*przypis w dokumencie*].

³ Jarosław Świątek – działacz Solidarności, w stanie wojennym internowany, przedstawiciel Solidarności Walczącej w USA (1987–1990).

⁴ „Gwiazda Polarna” – polonijne pismo wydawane w USA od 1908 r.

Tow. Jan Głowczyk
Tow. Włodzimierz Mokrzyński
Tow. Marian Orzechowski
Tow. Florian Siwicki
Tow. Józef Baryła
Tow. Henryk Bednarski
Tow. Waldemar Świrgoń⁵
Tow. Roman Malinowski
Tow. Mieczysław F. Rakowski

Tow. Zbigniew Gertych⁶
Tow. Stanisław Ciosek⁷
Tow. Bogdan Jachacz⁸
Tow. Bogusław Kołodziejczak
Tow. Władysław Loranc⁹
Tow. Jerzy Łazarz¹⁰
Tow. Michał Janiszewski
Tow. Jerzy Urban
Tow. Tadeusz Szaciło¹¹

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 253, mps.

⁵ Waldemar Świrgoń (1953–2008) – dziennikarz, polityk; przewodniczący Związku Młodzieży Wiejskiej (1980–1983), sekretarz KC PZPR (1982–1986), redaktor naczelny „Chłopskiej Drogi” (1986–2008).

⁶ Zbigniew Gertych (1922–2008) – ekonomista, polityk; dyrektor Instytutu Warzywnictwa w Skierniewicach (1974–1985), I zastępca sekretarza naukowego PAN (1978–1982), członek Prezydium PAN (1978–1980, 1984–1986), członek PZPR (1955–1990), wicepremier (1985–1987), wicemarszałek sejmu (1982–1985), ambasador w Wielkiej Brytanii (1987–1990).

⁷ Stanisław Ciosek (ur. 1939) – polityk, dyplomata; minister ds. związków zawodowych (1980–1985), minister pracy, płac i spraw socjalnych (1983–1984), zastępca członka (1971–1980) i członek KC PZPR (1980–1981, 1986–1990), sekretarz KC PZPR (1988–1989), członek Biura Politycznego KC PZPR (1988–1989), ambasador w ZSRR, następnie w Rosji (1989–1996).

⁸ Bogdan Jachacz (ur. 1941) – polityk; kierownik Wydziału Prasy, Radia i Telewizji KC PZPR (1982–1986), kierownik Wydziału Propagandy KC PZPR w 1986 r.

⁹ Władysław Loranc (ur. 1930) – polityk, dziennikarz; podsekretarz stanu w Ministerstwie Kultury i Sztuki (1974–1981), przewodniczący Komitetu ds. Radia i Telewizji (1981–1982), kierownik Wydziału Ideologicznego KC PZPR (1982–1987), kierownik Urzędu ds. Wyznań (1987–1989).

¹⁰ Jerzy Łazarz (ur. 1930) – polityk; kierownik Wydziału Informacji KC PZPR (1985–1986).

¹¹ Tadeusz Szaciło (ur. 1925) – wojskowy; generał, zastępca szefa (1983–1986) i szef GZP WP (1986–1989), komendant Wojskowego Instytutu Historycznego w 1990 r.

1986 kwiecień 8, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący wizyty prymasa Józefa Glempa we Francji, tajne

Załącznik do informacji dziennej z 8 IV 1986 r.

Wizyta prymasa Polski Józefa Glempa we Francji

Działacze wrogiej emigracji polskiej we Francji reprezentujący głównie Kongres Polonii Francuskiej oraz Komitet Koordynacyjny Polskich Organizacji Wschodniej Francji w Metz planują zorganizowanie w czasie obchodów 150. rocznicy utworzenia Polskiej Misji Katolickiej w Paryżu szeregu imprez o charakterze politycznym. Zgodnie z opracowanym planem manifestacje wyrażające potępienie dla polityki rządu PRL oraz poparcie dla Solidarności będą odbywać się w czasie imprez przewidzianych w programie uczestnictwa w obchodach prymasa Polski J[ózefa] Glempa.

Przewiduje się m.in.:

– 17 kwietnia 1986 r. godz. 18.00 prowokacyjne wystąpienia działaczy wrogiej emigracji podczas spotkania J[ózefa] Glempa z Polonią Wschodniej Francji po mszy w Metz;

– 19 kwietnia 1986 r. złożenie wieńca pod pomnikiem Solidarności w Vaudricourt w ramach spotkania J[ózefa] Glempa z Polonią;

– 20 kwietnia 1986 r. [w] Lille – uroczystości związane z obchodami Konstytucji 3 maja (termin obchodów tej imprezy został specjalnie przyspieszony z uwagi na przyjazd J[ózefa] Glempa do Lille).

Większość działaczy emigracyjnych z terenu Francji krytykuje J[ózefa] Glempa za jego „ugodową politykę wobec władz”. Z ich inicjatywy telewizja francuska FR-3 9 kwietnia 1986 r. nada audycję pt. „Solidarność”, w której zostanie zaprezentowany reportaż filmowy opisujący powstanie i działalność Solidarności do okresu aktualnego (m.in. wypowiedzi L[echa] Wałęsy, Z[bigniewa] Bujaka) oraz katastrofalną sytuację ekonomiczną i społeczną w Polsce. Zarówno reportaż, jak i poprzedzająca go wypowiedź A[leksandra] Smolara mają czynić J[ózefa] Glempa współodpowiedzialnym za złą sytuację wewnętrzną w kraju^a.

Otrzymują:

Tow. Wojciech Jaruzelski
Tow. Zbigniew Messner
Tow. Józef Czyrek
Tow. Tadeusz Poręba
Tow. Marian Woźniak
Tow. Jan Głowczyk

Tow. Włodzimierz Mokrzyński
Tow. Marian Orzechowski
Tow. Florian Siwicki
Tow. Józef Baryła
Tow. Henryk Bednarski
Tow. Zbigniew Michałek¹

^a Brak informacji o autorze.

¹ Zbigniew Michałek (ur. 1935) – polityk; sekretarz KC PZPR (1981–1990), członek Biura Politycznego KC PZPR (1988–1990).

Tow. Waldemar Świrgoń
Tow. Roman Malinowski
Tow. Mieczysław F. Rakowski
Tow. Zbigniew Gertych
Tow. Stanisław Ciosek
Tow. Bogdan Jachacz
Tow. Bogusław Kołodziejczak

Tow. Władysław Loranc
Tow. Jerzy Łazarz
Tow. Michał Janiszewski
Tow. Adam Łopatka²
Tow. Jerzy Urban
Tow. Tadeusz Szaciło

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 254, mps.

² Adam Łopatka (1928–2003) – prawnik, polityk; kierownik działu w Instytucie Podstawowych Problemów Marksizmu-Leninizmu KC PZPR (1975–1981), kierownik Urzędu ds. Wyznań (1982–1987), I prezes Sądu Najwyższego (1987–1990), członek KC PZPR (1976–1986).

1986 kwiecień 10, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący filmu o sekcji polskiej Radia Wolna Europa, tajne

Załącznik do informacji dziennej z 10 IV 1986 r.

Film o sekcji polskiej Radia Wolna Europa

Nadzorujący działalność rozgłośni Radio Wolna Europa – Radio Swoboda Zarząd ds. Międzynarodowej Radiofonii (BIB¹) przyznał sekcji polskiej RWE fundusze na nakręcenie propagandowego filmu o jej działalności. Reżyserem filmu ma być Andrzej Chodakowski².

Film ma być przegrany na wideokasety i rozprowadzony w kraju. Jego dystrybucją mają zająć się nielegalne struktury b[yłej] Solidarności.

Realizacja filmu ma na celu przybliżenie społeczeństwu polskiemu codziennej pracy sekcji polskiej RWE. Ma służyć ponadto jako argument przeciwko zarzutom o agenturalnym i proamerykańskim charakterze rozgłośni.

Inicjatorzy przedsięwzięcia liczą na sprowokowanie dyskusji w polskich środkach masowego przekazu i ewentualne spowodowanie pokazania filmu w TVP^a.

Otrzymują:

Tow. Wojciech Jaruzelski
Tow. Zbigniew Messner
Tow. Kazimierz Barcikowski
Tow. Józef Czyrek
Tow. Jan Głowczyk
Tow. Marian Orzechowski
Tow. Florian Siwicki
Tow. Józef Baryła
Tow. Roman Malinowski

Tow. Mieczysław F. Rakowski
Tow. Zbigniew Gertych
Tow. Stanisław Ciosek
Tow. Bogdan Jachacz
Tow. Bogusław Kołodziejczak
Tow. Ernest Kucza³
Tow. Michał Janiszewski
Tow. Jerzy Urban
Tow. Tadeusz Szaciło

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 255, mps.

^a Brak informacji o autorze.

¹ BIB – Board of International Broadcasting, amerykańska agencja rządowa kontrolująca w latach 1974–1994 działalność RWE.

² Ur. 8 marca 1936 r. w Warszawie. Wykształcenie wyższe, z zawodu inżynier mechanik. Były pracownik wytwórni Filmów Dokumentalnych, reżyser filmu *Robotnicy '80*. Od listopada 1981 r. przebywa za granicą. Od 1983 r. przewodniczący Solidarności we Włoszech, inicjator wrogich wobec PRL akcji na tym terenie. Współpracuje z bruckim biurem Solidarności [przypis w dokumencie].

³ Ernest Kucza (ur. 1930) – polityk; wiceminister spraw zagranicznych (1982–1985), kierownik Wydziału Zagranicznego KC PZPR (1985–1989).

1986 kwiecień 14, Warszawa – Informacja na temat przedstawiciela brukselskiego Biura Koordynacyjnego Solidarności w RFN Jana Bartzaka, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 0613/86^b

Warszawa, dnia 14 IV 1986 r.^a
Tajne
Egz. nr 5^c

Informacja

dotyczy: przedstawiciela brukselskiego Biura Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” w RFN – J[ana] Bartzaka^{d1}

W ostatnim okresie Jerzy Milewski upoważnił b[yłego] aktywistę Solidarności z Lublina – Jana Bartzaka² – do reprezentowania oraz podejmowania w RFN działań na rzecz brukselskiego Biura Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność”. Zadaniem J[ana] Bartzaka ma być m.in.:

– podjęcie działania w celu aktywizacji kontaktów Biura z działającymi w RFN organizacjami emigracyjnymi oraz zachodnioniemieckimi związkami zawodowymi;

– weryfikowanie przebywających w RFN działaczy prosolidarnościowych zmierzające do ujawnienia ew[entualnych] współpracowników Służby Bezpieczeństwa (zdaniem działaczy Biura Koordynacyjnego w Brukseli, J[an] Bartzak pozostaje w kontakcie z zachodnioniemieckim Urzędem Ochrony Konstytucji³);

– dostarczanie J[erzemu] Milewskiemu informacji nt. zamierzeń i inicjatyw aktywistów prosolidarnościowych, zajmujących krytyczne stanowisko wobec Biura [Koordynacyjnego] Solidarności w Brukseli, a także wobec Komitetu Koordynacyjnego S[olidarności] w Paryżu.

Jerzy Milewski poinformował oficjalnie m.in. Chrześcijańską Służbę Wyzwolenia Narodów⁴ o mianowaniu przedstawiciela Biura Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność”

^a Data wstemplowana.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie.

^c Cyfra wpisana odręcznie. Poniżej nieczytelny odręczny dopisek.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Pożoga, Tow. Ciastoń, Tow. Dankowski, Tow. Sereda, **Tow. Sasin**, Tow. Malik.

¹ Jan Bartzak (ur. 1947) – pielęgniarz, teolog, zakonnik (1974–1978); członek MKZ Regionu Środkowo-Wschodniego, w 1981 r. przewodniczący ZR Środkowo-Wschodniego, delegat na I KZD, członek KK, w stanie wojennym internowany, od 1983 r. na emigracji w RFN, świadek w czasie rozprawy przez MOP w Genewie skargi o łamanie praw związkowych w PRL (1983–1984).

² Bartzak Jan Józef, s. Józefa i Janiny z d. Jaśkiewicz, ur. 9 stycznia 1947 r. w miejscowości Koźminek, wykształcenie wyższe, z zawodu teolog. W b[yłym] NSZZ „Solidarność” pełnił funkcję etatowego przewodniczącego Zarządu Regionu Środkowo-Wschodniego (Lublin) [przypis w dokumencie].

³ Chodzi o Federalny Urząd Ochrony Konstytucji (Bundesamt für Verfassungsschutz) – niemiecką agencję kontrwywiadu cywilnego, powstałą w 1950 r.

⁴ Chrześcijańska Służba Wyzwolenia Narodów „Prawda Krzyż Wyzwolenie” – polonijne stowarzyszenie religijne założone w 1982 r. w Carlsbergu (RFN), stawiające sobie za cel pokojowe dążenie do wyzwolenia narodów Europy Wschodniej na bazie wartości ewangelicznych. Założycielem organizacji był ks. Franciszek Blachnicki.

na teren RFN, w związku z tym ChSWN zaprasza J[ana] Bartczaka do udziału w organizowanych imprezach.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
gen. bryg. Zdzisław Sarewicz[°]

506/86-K.W./J.S.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 256–257, mps.

[°] Powyżej odręczny podpis.

1986 maj 8, Warszawa – Informacja na temat I Konferencji Organizacji Prosolidarnościowych z Kanady, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH^b

Warszawa, dnia 8 V 1986 r.^a
Tajne
Egz. nr ...^c

Informacja

dotyczy: I Konferencji Organizacji Prosolidarnościowych z terenu Kanady^d

W dniach 5–6 kwietnia 1986 r. z inicjatywy Polskiego Ugrupowania Polityczno-Społecznego „Niepodległość-Solidarność” w Calgary (Alberta) odbyła się I Konferencja Organizacji Prosolidarnościowych z terenu całej Kanady. W konferencji udział wzięli przedstawiciele Grupy Działania na rzecz Solidarności w Montrealu, Polish Canadian Action Group z Toronto, Przyjaciele Solidarności z Kitchener, Polskiego Ugrupowania Polityczno-Społecznego „Niepodległość-Solidarność” w Calgary, organizacji Solidarność Emigracji – Emigracja Solidarności z Edmonton, Towarzystwo Przyjaciół Solidarności z Vancouver oraz w charakterze obserwatora nieformalna jeszcze grupa przyjaciół Solidarności z Red Deer. Mimo zaproszenia nie przybyli przedstawiciele Stowarzyszenia Solidarności z Winnipeg.

W charakterze gości konferencji uczestniczyli również kierownik Biura Informacyjnego Solidarności w Toronto Wojciech Gilewski, przedstawiciel Conference of Solidarity Support Organizations (CSSO)¹ Andrzej Błaszczczyński, przedstawiciel centrali związków zawodowych Canadian Labour Congress Luis Lenkinski. Telegramy do konferencji przesłały brukselskie Biuro Solidarności oraz „Pomost”.

W trakcie dwudniowych obrad organizacje przedstawiały swój dotychczasowy dorobek, a także zamierzenia na przyszłość. Omówiono formy wywierania nacisku w sprawach Polski na miejscowych polityków, posłów do parlamentów prowincjalnych i parlamentu federalnego Kanady. W dyskusjach koncentrowano się również nad wypracowaniem optymalnych form współpracy oraz struktur organizacyjnych ugrupowań prosolidarnościowych. Rozważana była koncepcja połączenia wszystkich grup

^a Data wstemplowana.

^b Znak sprawy nieczytelny. Poniżej odręczny dopisek Tow. płk Gołębiowski, tow. mjr [?] [Jan] Rząca [?]: pr[oszę] poinformować na rannej odprawie, data 86.05.08 i nieczytelny podpis.

^c Cyfry nie wpisano.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Pożoga, Tow. Ciastoń, Tow. Dankowski, **Tow. Sasin**, Tow. Malik.

¹ CSSO – Światowe Stowarzyszenie Organizacji Prosolidarnościowych – stanowi forum 21 organizacji prosolidarnościowych z Ameryki i Europy. Głównym celem aktywności jest wymiana informacji, doświadczeń oraz koordynacja działań. Ścisłe współpracuje z Biurem Koordynacyjnym NSZZ „Solidarność” w Brukseli oraz waszyngtońskim Funduszem Solidarności. Pracą bieżącą kieruje David Philips (Ameryka P[ó]ln[ocna] i P[o]ł[ud]n[owiowa]) i Jan Axel Stolz (Europa) [przypis w dokumencie; informacje nieścisłe, por. dok. nr 88, przyp. 3].

kanadyjskich. Ostatecznie przeważała idea przystąpienia do istniejącego już CSSO. Akces do CSSO poszczególne organizacje z Kanady złożą indywidualnie jeszcze przed kolejną konferencją CSSO, mającą się odbyć w USA w dniach 24–25 maja. Za istotne sukcesy konferencji uważa się zażegnanie narastającego ostatnio konfliktu pomiędzy Polish Canadian Action Group a Biurem Informacyjnym Solidarności z Toronto.

Na zakończenie spotkania opublikowano komunikat, w którym uczestnicy konferencji zadeklarowali ścisłą współpracę z Biurem Koordynacyjnym NSZZ „Solidarność” w Brukseli, Kongresem Polonii Kanadyjskiej, światowymi organizacjami emigracji polskiej oraz reprezentującą organizacje emigracyjne z krajów Europy Wschodniej tzw. Grupą 7. Ponadto wystosowano listy do prezydenta „rządu londyńskiego”, TKK oraz premiera Kanady. Zadeklarowano niesienie pomocy dla Solidarności i opozycji w Polsce. W liście do premiera Kanady zaprotestowano przeciwko wizycie w Polsce min[istra] J[ake’a] Eppa², którą odczytano jako przedwczesny krok do normalizacji stosunków z Polską, w dodatku niekonsultowany z przedstawicielami emigracji.

Kolejna konferencja Organizacji Prosolidarnościowych z terenu Kanady ma się odbyć w końcu br. w miejscowości Kitchener.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
gen. bryg. Zdzisław Sarewicz[°]

816/86-K.F./E.M.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 258–259, mps.

[°] *Brak podpisu.*

² Jake Epp (ur. 1939) – kanadyjski polityk konserwatywny, parlamentarzysta (1972–1993), minister zdrowia (1984–1989).

1986 maj 21, Warszawa – Informacja na temat działalności organizacji podziemnej Solidarność Walcząca i jej ekspozytury w RFN, tajne

Warszawa, 21 V 1986

Tajne^a
Egz. nr ...^b

[Informacja]

dotyczy: działalności organizacji podziemnej Solidarność Walcząca i jej ekspozytury w RFN

Działająca we Wrocławiu nielegalna organizacja pod nazwą Solidarność Walcząca, którą kieruje Kornel Morawiecki, doprowadziła do utworzenia w 1984 r. swojej ekspozytury na terenie RFN z siedzibą w Mainz^c. Przywódcą ekspozytury Solidarności Walczącej w RFN jest Andrzej Wirga – b[yły] działacz NSZZ „Solidarność” we Wrocławiu, który otrzymał pisemne pełnomocnictwo K[ornela] Morawieckiego „uprawniające go” do reprezentowania interesów Solidarności Walczącej za granicą.

Andrzej Wirga, mimo podkreślania odrębności Solidarności Walczącej od Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej oraz powiązanych z nią zagranicznych struktur Solidarności, ściśle współpracuje z ich działaczami: z ^dM[irosławem] Chojeckim i A[ndrzejem] Mietkowskim¹ (Paryż), z J[anem] Minkiewiczem (Amsterdam)^{d2}. Ponadto A[ndrzej] Wirga utrzymuje kontakty z szefem paryskiej „Kultury” – Jerzym Giedroyciem, z którym uzgadnia szereg przedsięwzięć Solidarności Walczącej na terenie RFN.

A[ndrzej] Wirga utrzymuje regularną łączność z organizacją Solidarność Walcząca we Wrocławiu i osobiście z K[ornelem] Morawieckim za pośrednictwem grupy łączników, którzy przewożą zarówno korespondencję organizacji, jak również dokonują przetrzutu środków finansowych i sprzętu dla struktur Solidarności Walczącej we Wrocławiu. Część tego sprzętu przekazywana jest również działającym w tym regionie nielegalnym organizacjom podporządkowanym tzw. Regionalnemu Komitetowi Strajkowemu³. Tą

^a Wpisano odręcznie.

^b Cyfry nie wpisano.

^{c-c} Podkreślono odręcznie.

^{d-d} Nazwiska podkreślone odręcznie.

¹ Andrzej Mietkowski (ur. 1956) – działacz opozycyjny, szef poligrafii SKS (1978–1980), rzecznik SKS (1979–1980), założyciel NZS w WSP w Krakowie (1980), członek Ogólnopolskiej Komisji Koordynacyjnej NZS, na emigracji od 1981 r. korespondent RWE, BBC i Deutsche Welle, zagraniczny przedstawiciel Solidarności Walczącej, współpracownik Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli i Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu (1982–1989).

² W prywatnych wypowiedziach A[ndrzej] Wirga podkreśla, iż współpraca z działaczami emigracyjnych struktur Solidarności układa mu się bardzo dobrze, w tym zwłaszcza z M[irosławem] Chojeckim [*przypis w dokumencie*].

³ Regionalny Komitet Strajkowy NSZZ „Solidarność” Dolny Śląsk założyli 13 XII 1981 r. członkowie ZR Dolny Śląsk. Przewodniczącym RKS został ukrywający się Władysław Frasyniuk. Spory wewnątrz organizacji spowodowały rozłam i powstanie w 1982 r. Solidarności Walczącej. Kolejnymi przywódcami RKS, którzy jednocześnie

samą drogą przekazywana jest korespondencja K[ornela] Morawieckiego do A[ndrzej] Wirgi, która w swej przeważającej części zawiera zamówienia na sprzęt poligraficzny, fotograficzny, elektroniczny, w tym – na części do samodzielnej konstrukcji urządzeń. Ponadto na Zachód przrzucone są m.in. pakiety drukowanych przez Solidarność Walczącą „znaczków pocztowych” (np. z wizerunkiem Piłsudskiego, ks. Popiełuszki) oraz różnego [rodzaju] plakietki z emblematami Solidarności Walczącej i b[yłego] NSZZ „Solidarność”. Przerzucane znaczki i plakietki sprzedawane są na Zachodzie, w tym w USA, a uzyskane ze sprzedaży fundusze przeznaczone są na kolejne zakupy sprzętu dla podziemia w kraju.

Obok organizowania kanałów łączności z podziemiem w Polsce ekspozytura Solidarności Walczącej w RFN prowadzi następujące formy działalności:

- wydawanie biuletynu informacyjnego (jest to miesięcznik zawierający głównie przedruki z nielegalnie rozpowszechnianych w kraju wydawnictw Solidarności Walczącej; w jednym z ostatnich biuletynów ukazał się wywiad z K[ornelem] Morawieckim, popularyzujący założenia Solidarności Walczącej);

- organizowanie spotkań i seminariów dotyczących Solidarności i sytuacji w Polsce;

- działalność informacyjna (m.in. wywiady prasowe i radiowe);

- organizowanie demonstracji przed przedstawicielstwami PRL w RFN (ekspozytura Solidarności Walczącej była organizatorem akcji protestacyjnych przeprowadzonych 11 listopada oraz 13 grudnia 1984 r. przed Ambasadą PRL w Kolonii);

- akcje zbierania podpisów pod petycjami protestacyjnymi;

- organizowanie konferencji prasowych.

A[ndrzej] Wirga planuje w porozumieniu z K[ornelem] Morawieckim utworzenie silnego przedstawicielstwa Solidarności Walczącej na Zachodzie – tzw. Centrum, które koordynowałoby działalność innych ewentualnych przedstawicielstw Solidarności Walczącej, a jednocześnie wyposażone byłoby w odpowiednie środki techniczne, ułatwiające łączność z Solidarnością Walczącą w kraju (teleks, łączność komputerowa). Zamierza się zwłaszcza zastosować systemy mikrokomputerowe zarówno w celu usprawnienia łączności, jak i przekazywania za granicę gotowych „matryc” wydawnictw Solidarności Walczącej. Plan utworzenia Centrum jest związany z dążeniem krajowych struktur Solidarności Walczącej do organizowania kolejnych przedstawicielstw zagranicznych. Przykładem tego dążenia jest m.in. udzielenie w ostatnim okresie „pełnomocnictwa” dla Jarosława Świątka – b[yłego] działacza NZS⁴ we Wrocławiu, uprawniającego go do reprezentowania interesów Solidarności Walczącej na terenie USA^e.

Źródło: AIPN, 1585/3998, k. 2–4, mps.

wchodzili do TTK, byli Piotr Bednarz, Józef Piniór, Marek Muszyński, Eugeniusz Szumiejko i Tomasz Wójcik. RKS funkcjonował do marca 1990 r.

^e Brak informacji o autorze.

⁴ NZS – Niezależne Zrzeszenie Studentów, niezależna organizacja studencka powstała we wrześniu 1980 r., nazywana „studencką Solidarnością”. Po wprowadzeniu stanu wojennego działała w podziemi. Ponownie zalegalizowana we wrześniu 1989 r.

1986 lipiec 3, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący utworzenia ogólnoeuropejskiego Sekretariatu Komitetów Wsparcia Solidarności, tajne

Załącznik do informacji dziennej z 3 VII 1986 r.

Utworzenie ogólnoeuropejskiego Sekretariatu Komitetów Wsparcia Solidarności

Przewodniczący działającej na terenie Lund (płd. Szwecja) tzw. Niezależnej Agencji Prasowej¹ Józef Lebenbaum podjął przygotowania do utworzenia na terenie Szwecji ogólnoeuropejskiego Sekretariatu Komitetów Wsparcia Solidarności. Celem Sekretariatu jest m.in.:

- skoordynowanie działań Komitetów Wsparcia Solidarności z terenu całej Europy Zachodniej, szczególnie w zakresie organizowania wszelkiego rodzaju akcji protestacyjnych;
- zbieranie informacji nt. Komitetów Wsparcia Solidarności oraz akcji wspierania podziemia Solidarności w kraju;
- zapewnienie nowych funduszy na pomoc dla krajowego podziemia oraz na akcje propagandowe;
- ograniczenie samodzielności Komitetów Solidarności niezależnych od biura brukselskiego.

W pierwszym okresie działalności zadaniem Sekretariatu będzie zbieranie wszelkich informacji nt. składów narodowych poszczególnych Komitetów Wsparcia Solidarności oraz prowadzonych przez nie akcji, a następnie gromadzenie ich w przeznaczonym specjalnie do tego komputerze².

Inicjatywę utworzenia w Lund „centrali” Komitetów Wsparcia Solidarności popierają członkowie brukselskiego Biura Koordynacyjnego Solidarności (J[erzy] Milewski, M[irosław] Chojecki), działacze Komitetów Wsparcia Solidarności z terenu Szwecji i USA, wydawca paryskiej „Kultury” Jerzy Giedroyc oraz dyrektor sekcji polskiej RWE Jan Nowak³.

Otrzymują:

Tow. Wojciech Jaruzelski
Tow. Zbigniew Messner
Tow. Kazimierz Barcikowski
Tow. Józef Czyrek
Tow. Jan Głowczyk

Tow. Marian Orzechowski
Tow. Florian Siwicki
Tow. Józef Baryła
Tow. Roman Malinowski
Tow. Mieczysław F. Rakowski

^a Brak informacji o autorze.

¹ Niezależna Agencja Prasowa (IPA) – powstała na bazie Komitetu Wsparcia Solidarności w Lund, zajmuje się zbieraniem wszelkiego rodzaju dokumentacji w postaci fotografii i filmów nt. działalności opozycji w Polsce. Współpracuje z zachodnimi mass mediami i wydawnictwami wrogiej emigracji [przypis w dokumencie].

² Komputer został zakupiony z funduszy Kongresu Polonii Amerykańskiej, a wszelkie formalności związane z jego przekazaniem załatwił b[były] dyrektor sekcji polskiej RWE Jan Nowak [przypis w dokumencie].

Tow. Zbigniew Gertych
Tow. Władysław Gwiazda
Tow. Stanisław Ciosek
Tow. Bogdan Jachacz
Tow. Bogusław Kołodziejczak
Tow. Ernest Kucza

Tow. Władysław Loranc
Tow. Jerzy Łazarz
Tow. Michał Janiszewski
Tow. Jerzy Urban
Tow. Tadeusz Szaciło

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 260–261, mps.

1986 lipiec 15, Warszawa – Informacja na temat organizacji Solidarity with Solidarity, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 01082/86^b

Warszawa, dnia 15 VII 1986 r.^a
Tajne
Egz. nr 5^c

Informacja

dotyczy: brytyjskiej organizacji prosolidarnościowej Solidarity with Solidarity (SWS)^d

Organizacja Solidarity with Solidarity (Solidarność z Solidarnością) powstała na terenie W[ielkiej] Brytanii bezpośrednio po wprowadzeniu w Polsce stanu wojennego, w wyniku rozłamu dokonanego przez Tadeusza Jarzembowskiego¹ w organizacji Polish Solidarity Campaign². Aktualnie SWS liczy ok. 1200 członków, w większości obywatele brytyjskich polskiego pochodzenia. Jej członkami jest również kilku przedstawicieli brytyjskiego życia politycznego, m.in.: E[nid.?] Wistrich – kandydat do Parlamentu Europejskiego, A[lex] Carlile – poseł do Parlamentu, członek Partii Liberalnej³, H[arry] Greenway, poseł do Parlamentu, członek Partii Konserwatywnej⁴. SWS posiada ponadto poparcie brytyjskich organizacji związkowych i społeczno-politycznych. Z chwilą zawieszenia działalności londyńskiego Biura Informacyjnego Solidarności (grudzień 1985 r.) SWS stała się największą i najbardziej efektywnie działającą organizacją pro-solidarnościową na terenie W[ielkiej] Brytanii.

^a Data wstemplowana.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek T[ow.] ppor. Bisiński [?], data 86.07.17 i nieczytelny podpis.

^c Cyfra wpisana odręcznie. Z lewej strony odręczny dopisek T[ow.] mjr [Jan] Rząca [?]: do poinf[ormowania] na rannej odprawie, data 86.07.15 i nieczytelny podpis.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Kiszczak, Tow. Pożoga, Tow. Ciastoń, Tow. Sereda, **Tow. Sasin**, Tow. Malik, Tow. Karpacz.

¹ Tadeusz Jarzembowski-Jarski, s. Aleksandra i Albiny, ur. 16 maja 1933 r. w Lublinie, narodowość polska, obywatelstwo brytyjskie, z zawodu technik elektryk, zam. 7, Quintin Avenue, Londyn, SW 208 LD, od 1952 r. przebywa na terenie W[ielkiej] Brytanii [przypis w dokumencie].

² Organizacja powstała na terenie W[ielkiej] Brytanii we wrześniu 1980 r. z inicjatywy przedstawiciela polskiej emigracji w tym kraju Wiktora Moszczyńskiego i Mike'a Cooleya. Celem organizacji było od początku niesienie pomocy materialnej, sprzętowej i propagandowej dla NSZZ „Solidarność” [przypis w dokumencie].

³ Partia Liberalna (Liberal Party) – partia polityczna wywodząca się ze stronnictwa wigów; w drugiej połowie XIX w. główny rywal konserwatystów (torysów). Po 1945 r. ewoluowała w stronę lewicy, w 1988 r. połączyła się z Demokratyczną Partią Socjalną (Social Democratic Party), tworząc ugrupowanie Liberalni Demokraci (Liberal Democrats).

⁴ Partia Konserwatywna (Conservative Party) – centroprawicowe ugrupowanie polityczne wywodzące się ze stronnictwa torysów, powstałe w 1834 r. Od 1912 r. działa jako Conservative and Unionist Party (Partia Konserwatywna i Unionistyczna).

I. Program SWS

SWS nie posiada aktualnie jednoznacznie określonego perspektywicznego planu działania. Cechą charakterystyczną w działalności tej organizacji jest dążenie do uzyskania poparcia ze strony Parlamentu brytyjskiego. W związku z tym szef SWS T[adeusz] Jarzembowski uważa, iż czynnikiem, który ułatwiłby działalność organizacji na forum Parlamentu, byłby wybór do niego obywatela brytyjskiego narodowości polskiej. Jednym z kandydatów miał być ob[ywate]l brytyjski pochodzenia polskiego Andrzej Pietrzak. Z kandydatury tej T[adeusz] Jarzembowski ostatecznie zrezygnował, twierdząc, iż postawa A[ndrzeja] Pietrzaka nie zapewni właściwego reprezentowania interesów SWS w Parlamencie. Wobec powyższego nie jest wykluczone, iż T[adeusz] Jarzembowski sam podejmie starania o kandydowanie do brytyjskiego Parlamentu.

Działacze SWS podkreślają apolityczny charakter swojej organizacji, przez co chcą uniknąć utożsamienia jej z określonym programem politycznym jednej partii, a tym samym utraty poparcia ze strony innych partii.

Program działania SWS obejmuje następujące dziedziny:

- ukazywanie społeczeństwu brytyjskiemu, a także środowisku emigracyjnemu przyczyn „kryzysu” społeczno-politycznego w Polsce;
- propagowanie działalności krajowych ugrupowań opozycyjnych na rzecz obrony „więźniów politycznych”;
- tworzenie grup nacisku w związkach zawodowych, organizacjach politycznych i w Parlamencie brytyjskim w celu wykorzystania ich do pomocy na rzecz krajowej opozycji (m.in. w celu inspirowania ich do wysyłania listów i petycji interwencyjnych w sprawie aresztowanych przedstawicieli opozycji);
- współpraca z krajową opozycją w celu przerwania urzędów i materiałów poligraficznych oraz wydawnictw bezdebitowych;
- pomoc uchodźcom polskim, m.in. w ramach tzw. Projektu Polskiego⁵;
- współpraca z innymi organizacjami skupiającymi emigrantów z Polski i innych krajów socjalistycznych;
- zwalczanie osób i instytucji z brytyjskiego życia społeczno-politycznego prezentujących postawę antysolidarnościową;
- organizowanie demonstracji przed polskimi przedstawicielstwami w W[ielkiej] Brytanii oraz współudział w demonstracjach organizowanych przez ugrupowania emigracyjne z innych krajów Europy Wschodniej;
- organizowanie imprez okolicznościowych (wystawy, prelekcje, odczyty).

W swoich założeniach programowych SWS świadomie unika tworzenia ekspozytur poza terenem W[ielkiej] Brytanii w obawie przed utratą kontroli nad ich działalnością, uleganiem niepożądanym wpływom oraz osłabieniem działalności na terenie samej W[ielkiej] Brytanii.

⁵ Organizacja utworzona w czerwcu 1983 r. na terenie W[ielkiej] Brytanii, sponsorowana przez British Refugee Council (Brytyjska Rada ds. Uchodźców). Jej celem jest:

- pomoc osobom przybyłym z kraju w uzyskaniu zatrudnienia,
- organizowanie kursów językowych i przysposobienia do zawodu dla przedstawicieli nowej emigracji [*przypis w dokumencie*].

Zdaniem T[adeusza] Jarzembowskiego, optymalnym rozwiązaniem powinno być utrzymywanie dobrych, ale niezobowiązujących kontaktów z organizacjami prosolidarnościowymi działającymi na Zachodzie.

W skład zarządu SWS wchodzi aktualnie następujące osoby:

- T[adeusz] Jarzembowski-Jarski – przewodniczący,
- A[dam?] Rajpold – sekretarz,
- J[erzy?] Wilczkowski – skarbnik,
- C[arole] Gardiner – członek,
- R[yszard] Janecki – członek,
- W[ładysław] Minkiewicz – członek,
- C. Jankiewicz – członek.

II. Kontakty SWS z Biurem Koordynacyjnym Solidarności w Brukseli

Dotychczasowe kontakty SWS z Biurem Koordynacyjnym Solidarności w Brukseli (BK S[olidarności]) miały charakter okazjonalny. Sytuacja ta była spowodowana konfliktem między przewodniczącym SWS T[adeuszem] Jarzembowskim a szefem londyńskiego Biura Informacyjnego Markiem Garzteckim, popieranym przez przewodniczącego brukselskiego Biura Koordynacyjnego Solidarności Jerzego Milewskiego.

Z chwilą zawieszenia działalności Biura Informacyjnego Solidarności w Londynie (grudzień 1985 r.) powstały warunki sprzyjające do zacieśnienia kontaktów między SWS a Biurem Koordynacyjnym w Brukseli. Koncepcja ta spotkała się z przychylnością ze strony Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej (TKK) Solidarności, która, okazując poparcie dla SWS, wskazywała na celowość nawiązania tych kontaktów na zasadzie pełnego partnerstwa.

T[adeusz] Jarzembowski, precyzując formułę działalności Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli, jest zdania, iż powinno ono spełniać rolę koordynatora i pośrednika między podziemiem w kraju a organizacjami prosolidarnościowymi na Zachodzie. Według niego Biuro w Brukseli powinno systematycznie przekazywać organizacjom prosolidarnościowym na Zachodzie reakcje podziemia na okazaną pomoc materialną, potwierdzić jej celowość oraz wskazywać na aktualne zapotrzebowania ze strony działaczy opozycji krajowej. Podkreślił przy tym konieczność zsynchronizowania działań ugrupowań prosolidarnościowych na Zachodzie i krajowej opozycji.

III. SWS a Fundacja Solidarności w USA

Z chwilą utworzenia na terenie USA tzw. Fundacji Solidarności⁶ SWS otrzymała ze strony TKK Solidarności formalne upoważnienie do nawiązania kontaktu z jej przedstawicielem na terenie USA Andrzejem Czumą. Organizacja utrzymuje również stałe kontakty z dyrektorem wykonawczym Fundacji Piotrem Mroczykiem. Sytuacja ta spowodowała, iż SWS stała się niejako pośrednikiem w przekazywaniu informacji między Fundacją a TKK. Nie można wykluczyć, iż w przyszłości SWS stanie się

⁶ Organizacja powstała w USA w dn[iu] 19 listopada 1985 r. Jej głównym celem jest propagowanie pomocy dla opozycji w Polsce. Działalność Fundacji ma charakter antykomunistyczny, a zarazem antypolski i antyrządziecki. Przewodniczącym Fundacji jest b[yty] ambasador USA w Polsce R[ichard] Davies, dyrektorem wykonawczym b[yty] działacz Solidarności w PRiTV Piotr Mroczyk, a przedstawicielem opozycji krajowej b[yty] działacz tzw. Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela – Andrzej Czuma [*przypis w dokumencie*].

dystrybutorem części środków finansowych przekazywanych przez Fundację dla podziemia w kraju.

IV. Kontakty SWS z innymi organizacjami emigracyjnymi działającymi na terenie W[ielkiej] Brytanii

SWS od początku swego istnienia utrzymuje stałe kontakty z organizacjami emigracyjnymi mniejszości narodowych z krajów socjalistycznych. T[adeusz] Jarzembowski dąży do przejęcia roli nieformalnego reprezentanta tych organizacji na terenie W[ielkiej] Brytanii. W związku z tym posiada rozbudowane kontakty z organizacjami emigracyjnymi wielu krajów, w tym szczególnie z ZSRR, Węgier oraz Afganistanu. M.in. SWS była głównym inicjatorem i organizatorem demonstracji związanych z pobylem w 1984 r. w W[ielkiej] Brytanii Michaiła Gorbaczowa.

SWS aktywnie działa w ramach Stowarzyszenia Narodów Bałtyckich, dążąc do zdominowania działalności tej organizacji.

Po zawieszeniu w grudniu 1985 r. działalności Biura Informacyjnego Solidarności w Londynie SWS stała się najsilniejszą organizacją prosolidarnościową na terenie W[ielkiej] Brytanii. Z uwagi na duże ambicje polityczne T[adeusza] Jarzembowskiego brak jest szerszego współdziałania i koordynacji działań między mniejszymi organizacjami prosolidarnościowymi w W[ielkiej] Brytanii. Wyjątkiem jest tylko sporadyczny udział członków tzw. Grupy Roboczej Solidarności w W[ielkiej] Brytanii w akcjach protestacyjnych organizowanych przez SWS.

W ostatnim okresie uwidacznia się tendencja do nawiązania bliższej współpracy SWS z „rządem londyńskim”. O ile w pierwszym okresie istnienia SWS „rząd londyński” z rezerwą odnosił się do jej działań, to w ostatnim okresie wzrosło zainteresowanie przedstawicieli „rządu” działalnością SWS. Sytuacja ta wynika z poparcia, jakie SWS otrzymuje ze strony niektórych członków Parlamentu brytyjskiego, oraz z faktu dobrych kontaktów SWS z krajowym podziemiem politycznym. Przykładem zacieśnienia kontaktów między SWS a „rządem londyńskim” była prośba „ministra spraw krajowych rządu” E[dwarda] Szczepanika⁷ o zorganizowanie siłami SWS demonstracji przed Ambasadą PRL w Londynie z okazji wizyty wicemarszałka Sejmu PRL M[ieczysława] F. Rakowskiego. Kontaktami z „rządem londyńskim” T[adeusz] Jarzembowski zainteresowany jest głównie ze względów finansowych, licząc na pomoc ze strony „rządu”.

V. SWS a krajowe podziemie polityczne

Współpraca SWS z krajową opozycją prowadzona jest na dwóch płaszczyznach:

- materialnej (przekazywanie do kraju materiałów i urządzeń poligraficznych, literatury bezdebitowej oraz środków finansowych);
- politycznej (lansowanie działaczy opozycji krajowej w wydawnictwach emigracyjnych, np. członka TKK Jana Andrzeja Górnego⁸).

⁷ Edward Szczepanik (1915–2005) – ekonomista, polityk; minister spraw wewnętrznych i wicepremier Rządu RP na Uchodźstwie (1981–1986), premier rządu (1986–1990).

⁸ Jan Górny (ur. 1955) – pracownik Huty Katowice (1976–1983), członek KZ Solidarności w hucie, w 1981 r. wiceprzewodniczący MKZ w Katowicach, członek ZR Górny Śląsk, w ukryciu (13 XII 1981–1987), kolporter, redaktor pism drugiego obiegu, współzałożyciel „Przeglądu Katowickiego” (1982), członek TKK (1986–1987) i TKW

SWS posiada szczególnie rozbudowane kontakty z ośrodkami opozycyjnymi z terenu Katowic, Warszawy, Łodzi i Lublina, współpracuje również z TKK Solidarności, dążąc tym samym do wyłączności reprezentowania Solidarności na terenie W[ielkiej] Brytanii. Rozważana jest koncepcja bezpośredniego podporządkowania SWS TKK, by tworzyła ona przedłużenie działalności TKK w W[ielkiej] Brytanii.

Od dłuższego czasu SWS utrzymuje kontakty z jezuitą z Łodzi Stefanem Miecznikowskim⁹ i kierowanym przez niego kościołem o.o. Jezuitów. W ramach tych kontaktów SWS, poprzez organizację Anglo-Polish Medical Foundation¹⁰, przekazuje do Łodzi m.in. materiały propagandowe o charakterze antypolskim i sprzęt wideo. Sprzęt ten jest następnie sprzedawany, a uzyskane tą drogą fundusze przekazywane są na działalność podziemia. SWS otrzymuje ponadto od S[tefana] Miecznikowskiego materiały dot[yczące] działalności krajowej opozycji, głównie z regionu łódzkiego.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
gen. bryg. Zdzisław Sarewicz^e

1207/86-A.P./E.M.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 262–268, mps.

(1987), zatrzymany w 1987 r., skazany w 1988 r. na 4 lata więzienia, zwolniony w tym samym roku, doradca podczas strajku w KWK „Manifest Lipcowy” w 1988 r.

^e *Powyżej odręczny podpis.*

⁹ Stefan Miecznikowski (1921–2004) – duchowny katolicki, jezuita; współpracownik łódzkiej Solidarności, organizator Ośrodka Pomocy Uwięzionym, Internowanym i Ich Rodzinom po 13 XII 1981 r., inspirator powstania galerii sztuki w kościele oo. Jezuitów (1985), wielokrotnie przesłuchiwany, wykładowca w seminarium oo. Jezuitów w Jastrzębiej Górze (1989–1994).

¹⁰ Być może chodzi o fundację Medical Aid for Poland Fund (MAPF, Fundacja Pomocy Medycznej dla Polski) utworzoną w środowisku brytyjskiej Polonii w 1981 r. Fundacja współpracowała z Polskim Ośrodkiem Społeczno-Kulturalnym (instytucją polonijną utworzoną w 1964 r.; siedzibę POSK-u oddano do użytku w 1974 r. – mieści się w niej m.in. Instytut im. Józefa Piłsudskiego, Polska Biblioteka, Stowarzyszenie Conradystów). Do 1999 r. MAPF przesyłała 335 transportów z pomocą medyczną dla Polaków.

1986 wrzesień 1, Warszawa – Informacja na temat aktualnej sytuacji w paryskim Komitecie Koordynacyjnym Solidarności, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCH 01296/86^b

Warszawa, dnia 1 IX 1986 r.^a
Tajne
Egz. nr ^c10^c

Informacja

dotyczy: aktualnej sytuacji w paryskim Komitecie Koordynacyjnym Solidarności^d

Działający od 1982 r. w Paryżu Komitet Koordynacyjny Solidarności jest obecnie, obok brukselskiego Biura, najaktywniejszym na Zachodzie ośrodkiem emigracji post-solidarnościowej.

Ośrodek ten, funkcjonujący pod patronatem francuskich central związkowych, jest jednocześnie pod stałą kontrolą francuskich służb specjalnych. Przedstawiciele francuskiej policji prowadzą w siedzibie Komitetu regularnie – co 2–3 miesiące – rozmowy z aktualnym kierownictwem Komitetu: Piotrem Chruszczyńskim i Danutą Nowakowską, [podczas] których omawiane są tematy związane z sytuacją wewnętrzną w Polsce, atmosferą w środowiskach emigracji polskiej w Paryżu, skutecznością zabezpieczenia siedziby Komitetu. Podczas tych rozmów podejmowane są również próby ustalenia osób współpracujących z polską SB lub KGB. Jednocześnie P[iotr] Chruszczyński wydaje dla potrzeb miejscowej policji opinie na temat Polaków ubiegających się o azyl polityczny we Francji.

Do stałych działań paryskiego Komitetu należy m.in. pośrednictwo w wysyłaniu polskich emigrantów z Francji do pracy w Republice Południowej Afryki. Akcja ta przy współpracy Ambasady RPA w Paryżu prowadzona jest już ponad 2 lata. Kandydatami są najczęściej młodzi mężczyźni, którzy po odbyciu kursu językowego i niezbędnym przeszkoleniu kierowani są do pracy w wojsku i policji. Poręczenia tym osobom wobec Ambasady RPA udziela osobiście P[iotr] Chruszczyński.

W ramach akcji propagandowych prowadzonych przez Komitet rozpoczęto m.in. kampanię związaną z awarią reaktora w Czarnobylu¹. Obecnie opracowywana jest

^a Data wstemplowana.

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej nieczytelny odręczny dopisek, dwa podpisy i dwie daty 86.09.02.

^{c-c} Wpisano odręcznie.

^d Na lewym marginesie wpisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Jaruzelski, Tow. Baryła, Tow. Kiszczak, Tow. Orzechowski, Tow. Ciosek, Tow. Pożoga, Tow. Ciastoń, Tow. Dankowski, Tow. Sereba, **Tow. Kar-pacz**, Tow. Malik.

¹ 26 IV 1986 r. doszło do wybuchu wodoru w reaktorze w bloku nr 4 elektrowni atomowej w Czarnobylu. Była to największa katastrofa w historii energetyki jądrowej, której rozmiary władze radzieckie starały się tuszować.

literatura tendencyjnie omawiająca tę problematykę. Druk materiałów, które mają zostać przerzucone do ZSRR i Polski, zostanie zakończony jesienią br.

W związku z awarią Komitet przeprowadził również zbiórkę pieniędzy na zakup mleka w proszku dla polskich dzieci. Zebrana kwota, ok. 25 tys. franków, została jednak przeznaczona na pomoc dla rodzin więźniów politycznych w Polsce i ma zostać przekazana do kraju za pośrednictwem Polskiej Misji Katolickiej w Paryżu.

Komitet aktywnie współpracuje z Polską Misją Katolicką i jej rektorem bp. Stanisławem Jeżem², szczególnie w zakresie wymiany informacji na temat sytuacji w kraju i koordynacji przedsięwzięć propagandowych.

Ścisłe związki utrzymywane są również z redakcją „Kontaktu” i jej szefem Mirosławem Chojeckim. W wyniku tej współpracy powstało szereg wspólnych inicjatyw, m.in. list do polskich organizacji prosolidarnościowych na świecie, apelujący o nawiązanie współpracy z paryskim Komitetem (akcją tę prowadził M[irosław] Chojecki wspólnie z D[anuta] Nowakowską) oraz przygotowana ostatnio ankieta M[irosława] Chojeckiego i Marka Tabina³ pt. „Sprawa polska w świecie”⁴. Na podstawie rezultatów tej ankiety paryski Komitet opracuje książkę na powyższy temat, która ma być w przyszłości rozpropagowana przez krajowe podziemie.

Kierownictwo Komitetu stanowią od dłuższego czasu Piotr Chruszczyński – przewodniczący, Marek Tabin – redaktor naczelny „Biuletynu Informacyjnego” i Danuta Nowakowska – prowadząca sprawy związane z pomocą dla tzw. więźniów politycznych w Polsce. Wszyscy oni mają status pracowników etatowych, przy czym zarobki miesięczne M[arka] Tabina i P[iotra] Chruszczyńskiego wynoszą 6 tys. franków, zaś D[anuta] Nowakowska otrzymuje 3 tys. franków oraz dodatek w wysokości 4 tys. franków. Ponadto pod koniec każdego roku otrzymują oni premie przeciętnie w wysokości ok. 10 tys. franków, których fundatorami są francuskie centrale związkowe (CFDT, CFTC, FO), opłacające tej trójce również koszty świadczeń mieszkaniowych.

Do stałych współpracowników Komitetu należą Lena Kaczmarek – archiwistka, Barbara Tatko⁵ – żona P[iotra] Chruszczyńskiego, prowadząca sprawy finansowe, Maryla Nowakowska – synowa Danuty, prowadząca rejestr osób „prześladowanych” w Polsce, oraz Joanna Wiertel – maszynistka, zaangażowana jednocześnie w redakcji „Kontaktu”. Osoby te również otrzymują regularne wynagrodzenie miesięczne w wysokości 1–2 tys. franków.

² Stanisław Jeż (ur. 1945) – duchowny katolicki; misjonarz w Afryce (1971–1979), we Francji od 1979 r., rektor Polskiej Misji Katolickiej od 1985 r., członek Komisji ds. Polonii i Polaków za Granicą Konferencji Episkopatu Polski, od 2004 r. infulat.

³ Marek Tabin – socjolog; współpracownik KSS „KOR” (1977–1981), współzałożyciel Wydawnictwa Krąg (1980–1981), działacz Solidarności, w stanie wojennym internowany, w 1983 r. wyjechał do Francji, wydawca „Biuletynu Informacyjnego” Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu (1983–1988), współpracownik RWE, pracownik naukowy Instytutu Socjologii UW.

⁴ Treść ankiety w załączeniu [*przypis w dokumencie; załącznik nie jest publikowany*].

⁵ Bożena Barbara Tatko-Chruszczyńska (ur. 1954) – pracownik ZM „Ursus” (1978–1984), uczestniczka strajku w Ursusie w sierpniu 1980 r., członek Komisji Fabrycznej Solidarności, przepisywała teksty dla niezależnej prasy (1980–1981), w stanie wojennym internowana, kolporter i wykonawczyni matryc dla prasy podziemnej (1982–1986), aresztowana w 1984 r. i zwolniona w lipcu tego roku na mocy amnestii, kurierka do Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu w 1985 r., mieszkała we Francji (1986–1990), pracownik Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu (1986–1990).

Były szef Komitetu Seweryn Blumsztajn aktualnie korzysta ze stypendium rządu francuskiego (50 tys. franków), dzięki czemu może przygotowywać publikację na temat nielegalnych wydawnictw w kraju. W pracach nad tym tematem korzysta z materiałów Komitetu. Z jego dotychczasowych kontaktów i „doświadczeń” korzysta P[iotr] Chruszczyński, który konsultuje z S[ewerynem] Blumsztajnem kierunki i metody pracy Komitetu, a także za jego pośrednictwem załatwia sprawy finansowe i organizacyjne z francuskimi centralami związkowymi.

Dyrektor [Departamentu I MSW]
gen. bryg. Zdzisław Sarewicz[°]

1405/86-W.Z./A.K.

Źródło: AIPN, 01820/49, t. 11, k. 198–200, mps.

[°] Powyżej odręczny podpis.

1986 wrzesień 3, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący obchodów szóstej rocznicy porozumień sierpniowych na Zachodzie, tajne

Załącznik do informacji dziennej z 3 IX 1986 r.

Obchody rocznicy wydarzeń sierpniowych na Zachodzie

6. rocznica sierpnia 1980 r. została wykorzystana przez antypolskie ośrodki na Zachodzie do zorganizowania szeregu imprez i manifestacji. Przebieg tych akcji oraz niewielka liczba osób w nich uczestniczących świadczą o braku zainteresowania miejscowej opinii publicznej działalnością emigracyjnych ugrupowań prosolidarnościowych.

Paryż

W organizowaniu obchodów brały udział ugrupowania wrogiej emigracji polskiej we Francji, działacze Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu oraz aktywiści francuskich związków zawodowych Force Ouvrière i CFDT. Komitet Koordynacyjny Solidarności w Paryżu rozesłał do dziennikarzy francuskich komunikat przypominający o wydarzeniach sierpniowych oraz [o] aktualnej „walce podziemia z władzami”. Zwrócono uwagę, iż zadaniem dziennikarzy jest przypomnienie zachodniej opinii publicznej o wydarzeniach w Polsce. Z inicjatywy Komitetu Koordynacyjnego zorganizowano w dniu 31 sierpnia 1986 r. w centralnym punkcie Paryża przy wieży Montparnasse „spotkanie” pod hasłem „Walczymy o nasze miejsce w Europie Narodów Wolnych i Demokratycznych”. Ekspozowano tam zdjęcia z okresu strajków sierpniowych oraz kolportowano wydawnictwa ugrupowań polskiej emigracji politycznej w języku polskim i francuskim. Wywieszono także wielkie transparenty z hasłami solidarnościowymi nad wjazdami do Paryża z autostrady południowej. O godz. 18.00 przed Ambasadą PRL w Paryżu odbyła się manifestacja pod hasłem „Obrona idei wolnych związków zawodowych w krajach socjalistycznych”. Wzięło w niej udział ok. 30–40 osób.

Rocznicę sierpnia odnotowały także francuskie środki masowego przekazu. W prasie francuskiej publikowano wywiady z działaczami emigracyjnych struktur Solidarności, w których sugerowano „kontynuowanie przez Zachód akcji pomocy dla Solidarności w Polsce”.

Londyn

Z inicjatywy Polish Solidarity Campaign^a (Kampania na rzecz Solidarności) zorganizowano w Hyde Parku demonstrację, w której wzięli udział emigranci z Polski oraz angielscy sympatycy Solidarności z partii laburzystowskiej i konserwatywnej. Przemawiali m.in. członek Parlamentu Europejskiego – lord [Nicholas] Bethell¹, przedstawiciel

^a W dokumencie Company.

¹ Nicholas Bethell (1938–2007) – brytyjski polityk, tłumacz; działacz Partii Konserwatywnej, członek Izby Lordów (1967–1999), europoseł (1975–1994).

Partii Pracy lord Ted Graham², przewodniczący Zjednoczenia Polskiego w W[ielkiej] Brytanii Artur Rynkiewicz³ oraz przedstawiciel „walczącego Afganistanu” dr Amauvar^b. W przemówieniach podkreślano konieczność działania na rzecz „obrony praw człowieka i obywatela”. Demonstranci przeszli pod kolumnę [Horatio] Nelsona, gdzie ułożyli krzyż z kwiatów.

Berlin Zachodni

Członkowie ugrupowań emigracji polskiej w Berlinie Zachodnim, głównie Towarzystwa „Solidarność” oraz wydawnictwa „Pogląd”, zorganizowali w lokalu Polskiej Grupy Samopomocy wystawę fotografii Ryszarda Dąbrowskiego^c zatytułowaną „Solidarność w trzynastu odsłonach”. Eksponowano fotografie ze strajków, negocjacji i podpisania porozumień sierpniowych. W dniu 31 sierpnia 1986 r. na najbardziej uczęszczanym placu przy gmachu Europa Center przeprowadzono akcję kolportażu ulotek i wydawnictw informujących mieszkańców Berlina Zachodniego o „obecnej sytuacji w Polsce i aktualnym stanie związku działającego w podziemiu”.

Chicago

Obchody rocznicy sierpnia 1980 r. zorganizowała organizacja pn. Wspólnota Rozproszonych „Solidarność”⁴ przy współdziałaniu Freedom for Poland i Wydziału Stanowego KPA. W dniu 31 sierpnia 1986 r. odbyła się manifestacja przed Konsulatem PRL w Chicago, której uczestnicy (ok. 30 osób) demonstrowali pod hasłem „utrwalenia dokonań Solidarności oraz poparcia dla tych, którzy są prześladowani i więzieni”. Głównym mówcą był prezes Wydziału Stanowego KPA w Illinois – Roman Puciński⁵.

Sydney

W dniu 30 sierpnia 1986 r. odbyła się przed Konsulatem PRL demonstracja, w której wzięło udział ok. 40 osób. Manifestanci domagali się uwolnienia więźniów politycznych. W nocy z 30 na 31 sierpnia 1986 r. usiłowano malować na ogrodzeniu konsulatu wrogie hasła, ale akcja ta została udaremniona przez policję australijską^d.

Otrzymują:

Tow. Wojciech Jaruzelski
Tow. Zbigniew Messner
Tow. Józef Baryła
Tow. Józef Czyrek

Tow. Jan Głowczyk
Tow. Marian Orzechowski
Tow. Tadeusz Porębski
Tow. Florian Siwicki

^b *Prawdopodobnie zapis fonetyczny.*

^c *W dokumencie Dąbrkowskiego. Ryszard Dąbrowski – fotograf, rysownik, współpracownik „Poglądu”.*

^d *Brak informacji o autorze.*

² Ted Graham (ur. 1925) – brytyjski polityk; działacz Partii Pracy, parlamentarzysta (1974–1983), od 1983 r. członek Izby Lordów.

³ Artur Rynkiewicz – lotnik; jeden z fundatorów siedziby POSK i działacz tej placówki od 1974 r., współzałożyciel Medical Aid for Poland Fund (1981).

⁴ Właśc. Wspólnota Rozproszonych Członków Solidarności – organizacja założona w początkach 1985 r. w Chicago przez byłych działaczy Solidarności przebywających w USA (zob. dok. nr 172).

⁵ Roman Puciński (1919–2002) – amerykański polityk polskiego pochodzenia, lotnik; kongresman (1959–1973), następnie prezes Wydziału Stanowego KPA w Illinois.

Tow. Marian Woźniak⁶
Tow. Zbigniew Michałek
Tow. Henryk Bednarski
Tow. Stanisław Ciosek
Tow. Kazimierz Cypryński⁷
Tow. Andrzej Wasilewski⁸
Tow. Roman Malinowski
Tow. Mieczysław F. Rakowski
Tow. Zbigniew Gertych

Tow. Józef Barecki⁹
Tow. Andrzej Gdula¹⁰
Tow. Bogusław Kołodziejczak
Tow. Ernest Kucza
Tow. Władysław Loranc
Tow. Michał Janiszewski
Tow. Jerzy Urban
Tow. Tadeusz Szaciło

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 269–270, mps.

⁶ Marian Woźniak (1936–1996) – polityk; członek KC PZPR (1981–1988), sekretarz KC PZPR (1981–1982, 1985–1988), członek Biura Politycznego KC PZPR (1982–1988), I sekretarz Komitetu Warszawskiego PZPR (1985–1988).

⁷ Kazimierz Cypryński (ur. 1934) – polityk; kierownik Wydziału Organizacyjnego/Wydziału Polityczno-Organizacyjnego KC PZPR (1981–1986), członek KC PZPR (1986–1990), sekretarz KC PZPR (1986–1988), członek Biura Politycznego KC PZPR (1988–1990).

⁸ Andrzej Wasilewski (1928–2009) – wydawca, dziennikarz, polityk; sekretarz ds. kultury w Ambasadzie PRL w Rzymie (1961–1964), dyrektor PTWK (1972–1979), dyrektor PIW (1967–1986).

⁹ Józef Barecki (1926–1999) – polityk, dziennikarz; redaktor naczelny „Rzeczpospolitej” (1983–1987), rzecznik prasowy rządu (1980–1981), poseł na sejm (1976–1989), członek KC PZPR (1975–1981), kierownik Wydziału Propagandy KC PZPR (1986–1987).

¹⁰ Andrzej Gdula (ur. 1942) – polityk; podsekretarz stanu w MSW (1984–1986), kierownik Wydziału Społeczno-Prawnego KC PZPR (1986–1989), dyrektor Zespołu Doradców Prezydenta RP (1996–2005).

1986 wrzesień 11, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący Konferencji Organizacji Wspierających Solidarność, tajne

Załącznik do informacji dziennej z 11 IX 1986 r.

Światowa Konferencja Komitetów Wspierania Solidarności¹

W dniach 22–25 sierpnia 1986 r. w szwedzkiej miejscowości Lund odbyły się obrady Światowej Konferencji Organizacji Wspierających Solidarność (CSSO)². W obradach udział wzięli przedstawiciele większości z funkcjonujących w Europie Zachodniej i obu Amerykach organizacji wspierających Solidarność, m.in. Polsko-Kanadyjskiej Grupy Działania, Towarzystwa „Solidarność” z Berlina Zachodniego, Komitetów Wsparcia Solidarności z Lund i Kopenhagi i Solidarności Los Angeles. Wśród zaproszonych gości byli: Joanna Pilarska – reprezentująca brukselskie Biuro Koordynacyjne NSZZ „Solidarność”, Mirosław Chojecki – reprezentujący pismo „Kontakt”, Andrzej Wirga – przedstawiciel zagraniczny Solidarności Walczącej, oraz Marzena Kęcik – żona znanego działacza b[yłej] Solidarności Wiejskiej.

Zadaniem konferencji było m.in.:

- ustalenie zasad działania sekretariatu CSSO z siedzibą w Lund;
- opracowanie i skoordynowanie strategii działania komitetów wsparcia Solidarności na najbliższe lata;
- ustalenie zasad koordynowania działalności CSSO z podziemnymi strukturami Solidarności w Polsce;
- umożliwienie nawiązania wzajemnych kontaktów między działaczami CSSO z różnych krajów świata.

W czasie obrad, którym ton nadawali M[irosław] Chojecki, J[Joanna] Pilarska, J[ózef] Lebenbaum, E[wa] Ślusarek oraz nowo wybrany sekretarz generalny CSSO Jan Axel Stoltz, postanowiono, iż zadaniem sekretariatu CSSO w Lund będzie:

- pośrednictwo i ułatwienie wymiany doświadczeń pomiędzy organizacjami członkowskimi;
- propagowanie idei komitetów popierania Solidarności w społeczeństwach zachodnich;
- przekazywanie do Polski informacji o działaniach komitetów wspierających Solidarność;

¹ Właśc. Konferencja Organizacji Wspierających Solidarność.

² Konferencja Organizacji Wspierających Solidarność (CSSO) stanowi forum 21 organizacji prosolidarnościowych, głównie z Ameryki i Europy. Głównym celem jej aktywności jest wymiana informacji i doświadczeń oraz koordynacja działań. Ścisłe współpracuje z brukselskim Biurem Solidarności oraz waszyngtońskim Funduszem Solidarności. Odpowiedzialnym za koordynację działań wszystkich organizacji wchodzących w skład Konferencji jest sekretarz generalny CSSO Jan Axel Stoltz. Pracami organizacji prosolidarnościowych na kontynentach kierują tzw. koordynatorzy, m.in. Józef Lebenbaum jest koordynatorem europejskim. Ewa Ślusarek jest koordynatorem amerykańskim, a Yoshiho Umeda jest koordynatorem azjatyckim [*przypis w dokumencie; informacje nieściśle, por. dok. nr 88, przyp. 3*].

– informowanie polskiej opinii publicznej o reakcjach Zachodu na wydarzenia w Polsce i innych krajach socjalistycznych.

Zadania te sekretariat CSSO będzie realizował poprzez:

– zbieranie informacji o działalności komitetów w poszczególnych krajach oraz przekazywanie tych informacji komitetom członkowskim, organizacjom opozycyjnym w Polsce oraz zainteresowanym stronom i instytucjom na świecie³;

– przyjmowanie zgłoszeń nowych komitetów pragnących wstąpić do CSSO.

Dla ułatwienia prac sekretariatu CSSO organizacje członkowskie powinny przekazywać do sekretariatu informacje dot[yczące] charakterystyki swej działalności, zawierające dane nt.:

– specyfiki działalności organizacji,

– posiadanych kontaktów z przedstawicielami prasy, związków zawodowych, organizacji emigracyjnych oraz politykami;

– wydawanych publikacji oraz możliwości wydawniczych (koszty produkcji oraz posiadane zapasy materiałów propagandowych);

– planów imprez propagandowych.

Konferencja CSSO zaleciła wszystkim ugrupowaniom członkowskim organizowanie obchodów rocznicowych (demonstracji, spotkań, odczytów) w dniach 31 sierpnia (utworzenie Solidarności) i 13 grudnia (wprowadzenie stanu wojennego). Zalecono również, by członkowie CSSO w miarę możliwości finansowych i organizacyjnych przeprowadzali podobne imprezy w dniach 3 maja (święto Konstytucji 3 maja), 11 listopada (święto odzyskania niepodległości) i 15 sierpnia („święto żołnierza” – rocznica zwycięstwa nad armią radziecką w 1920 r.) oraz podjęły współpracę z ugrupowaniami emigrantów z innych krajów socjalistycznych w celu organizowania wspólnych obchodów rocznicy podpisania układu Ribbentrop-Mołotow (23 sierpnia).

Innym wspólnym elementem akcji organizowanych przez poszczególne komitety powinny być demonstracje i pikety przeciwko budowie elektrowni atomowej w Żarnowcu⁴.

W czasie konferencji dyskutowano także nad możliwością podjęcia bliższej współpracy z zachodnim ruchem na rzecz pokoju, ale w tej kwestii doszło do rozbieżności zdań między przedstawicielami Ameryki i Europy. Współdziałaniu z ruchem pokojowym przeciwstawili się działacze amerykańscy, którzy prezentowali pogląd, iż „najlepszym gwarantem pokoju na świecie są czynione przez administrację Reagana zbrojenia, a współpraca z organizacjami pokojowymi nie ma sensu, gdyż są one inwigilowane przez ZSRR”.

W ramach zwiększenia pomocy dla podziemia w Polsce postanowiono, iż poszczególne organizacje członkowskie CSSO skoordynują akcje pomocy dla represjonowanych przez władze PRL działaczy poprzez przydzielenie każdej organizacji „patronatu” nad poszczególnymi regionami. M.in. zgodnie z zawartym porozumieniem Regionem Pomorza Zachodniego zaopiekuje się Komitet Wsparcia Solidarności z Lund, Regionem

³ Zebrane informacje sekretariat będzie opracowywał w specjalnym biuletynie informacyjnym CSSO, przekazywanym organizacjom członkowskim i zainteresowanym organizacjom i instytucjom [*przypis w dokumencie*].

⁴ Budowę Elektrowni Jądrowej Żarnowiec rozpoczęto w 1982 r. Powodowała ona liczne protesty, zwłaszcza po katastrofie w Czarnobylu. Po 1989 r. zaniechano dalszych prac.

Dolny Śląsk – Solidarność Los Angeles, a Regionem Mazowsze, ze względu na dużą liczbę osób represjonowanych, aż cztery różne komitety⁵.

Konferencja zaaprobowwała reaktywowanie krajowych i zagranicznych struktur Solidarności Chłopskiej. W związku z tym wystosowano apel do wszystkich organizacji wspierających Solidarność o udzielanie pomocy nie tylko ugrupowaniom „robotniczej Solidarności”, ale także wszystkim niezależnym organizacjom rolników indywidualnych w PRL. Zwrócono uwagę, iż w chwili obecnej istotne znaczenie ma udzielanie Solidarności Chłopskiej pomocy moralnej, m.in. poprzez zainteresowanie jej problemami zachodnich partii chłopskich, które powinny wywierać „odpowiednie naciski” na rząd PRL, mogące np. doprowadzić do zmian strukturalnych w polskim rolnictwie.

Uczestnicy konferencji przekazali pozdrowienia dla L[echa]Wałęsy, TKK, prezydenta tzw. rządu londyńskiego i Solidarności Chłopskiej oraz zaapelowali do rządu USA o dalsze dofinansowywanie RWE, a także rozwiązanie sprawy uchodźców z Polski. Ustalono, iż następna Konferencja CSSO odbędzie się 21–24 sierpnia 1987 r. w Londynie^a.

Otrzymują:

Tow. Wojciech Jaruzelski
Tow. Zbigniew Messner
Tow. Józef Baryła
Tow. Józef Czyrek
Tow. Jan Głowczyk
Tow. Marian Orzechowski
Tow. Tadeusz Porębski
Tow. Florian Siwicki
Tow. Marian Woźniak
Tow. Zbigniew Michałek
Tow. Henryk Bednarski
Tow. Stanisław Ciosek
Tow. Kazimierz Cypryński

Tow. Andrzej Wasilewski
Tow. Roman Malinowski
Tow. Mieczysław F. Rakowski
Tow. Zbigniew Gertych
Tow. Józef Barecki
Tow. Andrzej Gdula
Tow. Bogusław Kołodziejczak
Tow. Ernest Kucza
Tow. Władysław Loranc
Tow. Michał Janiszewski
Tow. Jerzy Urban
Tow. Tadeusz Szaciło

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 271–273, mps.

^a *Brak informacji o autorze.*

⁵ Przy przydzielaniu regionów pod opiekę wzięto pod uwagę dane na temat liczby osób represjonowanych, dostarczone przez Andrzeja Wirgę z przedstawicielstwa Solidarności Walczącej z Moguncji [*przypis w dokumencie*].

1987 styczeń 29, Warszawa – Meldunek o niektórych aspektach działalności emigracyjnej Solidarności na terenie RFN, tajne

Warszawa, 29 I 1987 r.
Tajne

[Meldunek]

dotyczy: niektórych aspektów działalności emigracyjnej Solidarności na terenie RFN

1. Końcowe miesiące ubiegłego roku charakteryzowały się nasileniem działalności propagandowej emigracyjnej Solidarności na terytorium RFN, zwłaszcza wzmocnieniem kontaktów z młodzieżą szkół wyższych oraz szukaniem porozumienia z tzw. lewicą niezależną i ruchem „Zielonych”¹. Przejawem tych tendencji były m.in. wystąpienia na uniwersytetach w Bielefeld i Münster działaczy brukselskiego Biura [Koordynacyjnego] Solidarności oraz przedstawiciela emigracyjnej Solidarności z Amsterdamu Jana Minkiewicza.

Spotkania ze studentami w Bielefeld i Münster były niejako podsumowaniem aktywnej postawy i zaangażowania struktur „solidarnościowych” w problematyce zimnej wojny, jak również zaznaczeniem podstawowych kierunków działania Solidarności w tym aspekcie. Można je sprowadzić do kilku zasadniczych punktów:

– „demokratyzacja” krajów Europy Wschodniej: jedyną drogą do osiągnięcia tego celu jest destabilizacja struktur politycznych k[rajów] s[ocjalistycznych], co ma przyczynić się do zwiększenia szans utrzymania pokoju w Europie;

– popieranie ruchów pokojowych na Zachodzie: Solidarność wyraża gotowość współdziałania z ruchami pacyfistycznymi, o ile ich program zakładać będzie w równej mierze zwalczanie zbrojeń na Zachodzie i na Wschodzie;

– propagowanie metod walki „bez użycia siły”, co ma sprzyjać rozwojowi tendencji pokojowych i antyzbrojeniowych.

W tym kontekście działacze emigracyjni zakładają, że lewica zachodnia winna popierać dążenia Solidarności do osłabienia w krajach Europy Wschodniej pozycji tzw. nomenklatury i wzmocnienia „autonomicznych” ruchów społecznych w rodzaju niezależnego ruchu obrońców pokoju w Polsce czy w NRD – zmierzając do utworzenia w Europie Wschodniej tzw. *civil society*.

Z tego punktu widzenia Solidarność krytycznie oceniła wizytę w Polsce H[elmuta] Schmidta². Jej przedstawiciele przeprowadzili rozmowę z Karstenem Voigtem³, posłem

¹ Partia Zielonych (Die Grünen) – niemiecka partia lewicowo-ekologiczna założona w 1980 r. W 1993 r. połączyła się z ugrupowaniem Związek 90 (Bündnis 90). W latach 1998–2005 wraz z socjaldemokratami tworzyła koalicję rządową.

² Helmut Schmidt (ur. 1918) – niemiecki polityk socjaldemokratyczny; poseł SPD w Bundestagu (1953–1958, 1965–1986), wiceprzewodniczący SPD (1968–1984), kanclerz RFN (1974–1982), od 1983 r. współpracownik tygodnika „Die Zeit”, gościł w Polsce na zaproszenie PISM w dniach 28–31 IX 1986 r.

³ Karsten D. Voigt (ur. 1941) – niemiecki polityk socjaldemokratyczny; poseł SPD w Bundestagu (1976–1998), rzecznik SPD ds. polityki zagranicznej (1983–1998).

do Bundestagu i ekspertem SPD w sprawach rozbrojenia i Europy Wschodniej, w której miał on wykazać zrozumienie dla tej krytyki.

2. Charakterystyczne było w wypowiedziach J[ana] Minkiewicza nawoływanie do unikania przez uczelnie zachodnioniemieckie oficjalnych kontaktów z uczelniami polskimi, a ograniczanie się do zaproszeń prywatnych.

W tej sprawie podjęte już zostały pierwsze kroki. Oprócz afiliowanych przy CDU towarzystw gromadzących środki na stypendia dla naukowców polskich powstały już w 10 miastach RFN nowe placówki tego typu pod nazwą Gemeinschaft zur Förderung der Aufenthalte polnischer Studenten in der BRD⁴. Organizują one wakacyjne kursy języka niemieckiego dla studentów polskich oraz umożliwiają studiowanie przez jeden semestr na wybranym przez kandydata kierunku studiów. Działalność tych placówek polega na:

- organizowaniu przyjazdów studentów z Polski na zasadzie indywidualnych zaproszeń prywatnych,
- zbieraniu składek członkowskich, przeznaczonych na pokrycie kosztów pobytu studentów,
- ułatwianiu studentom kontaktów w różnych środowiskach oraz ich aklimatyzacji towarzyskiej.

Nie ustalono, według jakich kryteriów następować ma dobór kandydatów na kursy językowe^a.

267/87-R.L./E.M.

Źródło: AIPN, 0449/2, t. 11, k. 400–402, mps.

^a Brak informacji o autorze.

⁴ Gemeinschaft zur Förderung der Aufenthalte polnischer Studenten in der BRD (Towarzystwo Wspierania Pobytu Polskich Studentów w RFN) – społeczna organizacja pomocowa powstała w 1987 r.

1987 styczeń, Warszawa – Meldunek o inspiracyjnych działaniach USA wobec organizacji emigracyjnych na Zachodzie, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I^b

Warszawa, dnia ...^a I 1987 r.

Tajne
Egz. nr ...^c

Meldunek

dotyczy: inspiracyjnych działań USA wobec organizacji emigracyjnych na Zachodzie

Z posiadanego rozpoznania wynika, że w ostatnim okresie administracja waszyngtońska podejmuje wobec antysocjalistycznych ugrupowań emigracyjnych na Zachodzie działania inspiracyjne, mające na celu wypracowanie wspólnej płaszczyzny aktywności tych ugrupowań na rzecz „przestrzegania praw człowieka w bloku wschodnim”.

Zdaniem twórców polityki zagranicznej USA, dotychczasowa polityka tego kraju wobec k[rajów] s[ocjalistycznych] jest wysoce efektywna i skuteczna. W przyszłości będzie ona kontynuowana, zaś głównymi jej wyznacznikami będą:

a) deklaratywne prowadzenie dialogu z ZSRR i selektywne traktowanie pozostałych k[rajów] s[ocjalistycznych] w stosunkach politycznych i gospodarczych,

b) doskonalenie metod i techniki propagandowej rozgłośni RWE/RS jako skutecznego środka kształtowania opinii publicznej w k[rajach] s[ocjalistycznych],

c) polityczne i materialne wsparcie organizacji emigracyjnych z k[rajów] s[ocjalistycznych] i ruchów dysydenckich w tych krajach, szczególnie zaś w Polsce oraz republikach nadbałtyckich ZSRR i na Węgrzech. Pomoc ta będzie polegała na wspomaganiu działalności wydawniczej, przeznaczonej dla krajów pochodzenia emigrantów, oraz wspieraniu realizacji przez te organizacje kontaktów z grupami dysydenckimi.

Do realizacji powyższych założeń politycznych Waszyngton stara się pozyskać przedstawicieli największych antysocjalistycznych ugrupowań emigracyjnych działających na Zachodzie. Z najbliższymi planami wobec k[rajów] s[ocjalistycznych] zapoznano m.in. przebywającego w listopadzie ub.r. w USA Norberta Żabę¹, który spotkał się

^a *Daty dziennej nie wstawiono.*

^b *Brak znaku sprawy.*

^c *Cyfry nie wstawiono.*

¹ Norbert Żaba, ur. 13 lipca 1907 w Tallinie, obywatelstwo szwedzkie, zam. w Sztokholmie. Jest wieloletnim aktywistą organizacji emigracyjnych w Szwecji, kieruje działalnością założonego w 1969 r. Towarzystwa Przyjaciół „Kultury”. Towarzystwo skupia przedstawicieli inteligencji polskiej przebywających w Szwecji, a ponadto dysponuje kartotekami nazwisk Polaków zamieszkałych w tym kraju, wśród których rozprowadza publikacje paryskiej redakcji „Kultury”. W środowiskach emigracyjnych uchodzi za osobę posiadającą najszerze kontakty z politykami zachodnimi [przypis w dokumencie. *Norbert Żaba (1907–1994) – dyplomata, poliglota, działacz polonijny, przed 1939 r. attaché Poselstwa RP w Szwecji, założyciel Towarzystwa Przyjaciół „Kultury” w Szwecji w 1970 r.*].

z b[yłym] doradcą Rady ds. Bezpieczeństwa Narodowego USA² Z[bigniewem] Brzezińskim, doradcą w sprawach Europy Wschodniej Rady Bezpieczeństwa Narodowego USA J[anem] Nowakiem-Jeziorańskim oraz prezesem fundacji finansującej działalność wydawniczą ośrodków emigracyjnych na Zachodzie A[damem] Rudzki³.

W rozmowie z N[orbitem] Żabą stwierdzili oni, że:

– jednym z podstawowych warunków zwiększenia pomocy USA dla polskiej emigracji politycznej jest zintensyfikowanie przez nią wysiłków na rzecz tworzenia w Europie Zachodniej wspólnych organizacji z emigrantami z innych krajów, w tym głównie republik nadbałtyckich ZSRR. Według rozpoznania USA organizacje takie byłyby popierane przez grupy dysydentów we wszystkich k[rajach] s[ocjalistycznych];

– USA z niezrozumieniem obserwuje małe zainteresowanie organizacji emigracyjnych z k[rajów] s[ocjalistycznych] akcjami politycznymi krytykującymi ZSRR za zaangażowanie polityczno-militarne tego kraju w Afganistanie. Z uznaniem USA spotkałaby się natomiast inicjatywa tworzenia ochotniczych oddziałów imigrantów z k[rajów] s[ocjalistycznych], które byłyby wysyłane do pomocy powstańcom afgańskim.

Ulegając tym inspiracyjnym działaniom Waszyngtonu, przedstawiciele polskich organizacji emigracyjnych w Szwecji rozpoczęli w grudniu ub[iegłego] roku rozmowy z istniejącą w tym kraju organizacją emigrantów estońskich Estniska Forening⁴ na temat podjęcia współpracy polegającej na wzajemnym wspomaganiu ugrupowań opozycyjnych w PRL i Estonii. Negocjatorami w tej sprawie są ze strony polskiej emigracji aktywny działacz Towarzystwa Przyjaciół „Kultury” paryskiej Jakub Świącicki, grupa przedstawicieli Solidarności powiązana ze szwedzkimi związkami zawodowymi oraz aktywiści Kongresu Polaków w Szwecji.

W prowadzonych rozmowach organizacje polskiej emigracji wysuwają gotowość pomocy w przetrzymaniu w Estonii wydawnictw emigracyjnych i broszur o charakterze religijnym. Od Estończyków zaś oczekują one podejmowania akcji na rzecz prezentowania wobec organizacji i instytucji szwedzkich⁵ wspólnego stanowiska odnośnie [do] „przestrzegania praw człowieka w Polsce i Estonii”^{5d}.

51/87-S.W./A.K.

Źródło: AIPN, 0449/2, t. 11, k. 562–564, mps.

^d Brak informacji o autorze.

² Właśc. Rada Bezpieczeństwa Narodowego USA (National Security Council) – federalny organ amerykańskiej administracji państwowej, utworzony w 1947 r. W skład rady wchodzi doradcy i członkowie gabinetu prezydenta USA.

³ Adam Rudzki (1901–1987) – ekonomista, działacz polonijny; od 1945 r. członek emigracyjnej partii Niepodległość i Demokracja, od 1951 r. w USA.

⁴ Adres organizacji: Estniska Forening Bo 31, 14600 Tullinge, Husabyvägen 10 [*przypis w dokumencie*].

⁵ Estońska Forening [*Stowarzyszenie*] utrzymuje kontakty ze szwedzkim Instytutem Spraw Międzynarodowych [*przypis w dokumencie*].

1987 luty 16, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący działalności Aleksandra Pruszyńskiego, tajne

Załącznik do informacji dziennej z 16 II 1987 r.

Tajne

Działalność Aleksandra Pruszyńskiego

Aleksander Pruszyński¹ podejmuje działania mające na celu pozyskanie wśród polskiej emigracji w Kanadzie i [w] innych środowiskach polonijnych w świecie zwolenników koncepcji lansowanych przez Konfederację Polski Niepodległej. Temu celowi służyła również jego niedawna wizyta w RPA, podczas której poszukiwał w środowisku tamtejszej opinii oraz władzach południowoafrykańskich finansowego wsparcia dla działalności KPN.

W celu propagowania idei KPN na forum międzynarodowym pragnie utworzyć w Kanadzie Biuro Zagraniczne KPN – na wzór Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli. Zdaniem A[leksandra] Pruszyńskiego impulsem do tego działania powinna być ewentualna wizyta przywódcy KPN Leszka Moczulskiego w Kanadzie, której organizację i oprawę propagandową omawiał w Nowym Jorku z Jackiem Kalabińskim.

W najbliższym czasie A[leksander] Pruszyński planuje podjęcie następujących działań:

– zorganizowanie kanału przerzutowego do Polski. W tym celu zamierza pozyskać do współpracy pracownika dużej krajowej instytucji rozsyłającej biuletyny (np. Interpress), zajmującego się odbiorem poczty krajowej i zagranicznej. Pracownik ten wysyłałby na podane przez A[leksandra] Pruszyńskiego adresy oficjalne biuletyny, które przejmowałiby współpracownicy A[leksandra] Pruszyńskiego, wkładali do nadesłanych kopert swoje materiały, odsyłając przesyłkę do nadawcy na zasadzie zwrotu ze względu na rzekomo nieznanego adresata. A[leksander] Pruszyński rozpatruje również możliwość wykorzystania do łączności z krajowym podziemiem załóg rybackich statków dalekomorskich;

– zapewnienie Solidarności i KPN stałych źródeł dochodów, m.in. poprzez współudział w organizowaniu w Polsce firm polonijnych i zagranicznych (z kapitałem inwestycyjnym i gwarancyjnym maks. 50 tys. dol[arów]), z których dochód przeznaczony byłby na finansowanie opozycji. Realizacją projektu zajmowałaby się Barbara Johnson-Piasecki (zam. USA, „Jasna Polana”, Princeton N[ew] J[ersey]);

¹ Aleksander Pruszyński, ur. 4 maja 1934 r., zam. Toronto, 234 Sorauren [Avenue]. Wydawca i redaktor naczelny emigracyjnej gazety „The Polish Express”. W 1970 r. wyemigrował z Polski do W[ielkiej] Brytanii, a od połowy lat siedemdziesiątych przebywa w Kanadzie. W Polsce przebywał w październiku 1984 r., biorąc m.in. udział w spotkaniach z przedstawicielami różnych nurtów krajowej opozycji (KPN, b[yla] Solidarność) oraz kleru. W środowiskach emigracyjnych jest on podejrzewany o współpracę z CIA i kanadyjską służbą wywiadowczą [przypis w dokumencie].

– nakłonienie Stefana Bratkowskiego² lub Wojciecha Giełżyńskiego³ do napisania książki o współczesnej Służbie Bezpieczeństwa.

W ostatnim czasie A[leksander] Pruszyński nawiązał kontakty z przedstawicielami opozycji solidarnościowej, przeprowadzając wywiady telefoniczne ze Z[bigniewem] Bujakiem i W[ładysławem] Frasyniukiem, które opublikował w „The Polish Express”. W przyszłości ma zamiar nawiązać podobny kontakt z A[ndrzejem] Gwiazdą i J[anem] Rulewskim. Oprócz wywiadów zamieszczono w „The Polish Express” liczne przedruki z prasy podziemnej, artykuły krajowych autorów sygnowane pseudonimami oraz rysunki satyryczne Sz[ymona] Kobylińskiego^{4a}.

Otrzymują:

Tow. Wojciech Jaruzelski
Tow. Zbigniew Messner
Tow. Józef Baryła
Tow. Józef Czyrek
Tow. Jan Głowczyk
Tow. Marian Orzechowski
Tow. Tadeusz Porębski
Tow. Florian Siwicki
Tow. Marian Woźniak
Tow. Zbigniew Michałek
Tow. Henryk Bednarski
Tow. Stanisław Ciosek
Tow. Kazimierz Cypryński

Tow. Andrzej Wasilewski
Tow. Roman Malinowski
Tow. Mieczysław F. Rakowski
Tow. Zbigniew Gertych
Tow. Józef Barecki
Tow. Andrzej Gdula
Tow. Bogusław Kołodziejczak
Tow. Ernest Kucza
Tow. Władysław Loranc
Tow. Michał Janiszewski
Tow. Jerzy Urban
Tow. Tadeusz Szaciło

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 274–275, mps.

^a *Brak informacji o autorze.*

² Stefan Bratkowski (ur. 1934) – prawnik, dziennikarz; członek PZPR (1954–1981), członek redakcji „Po Prostu” (1956–1957), członek (1957–1982) i prezes SDP (1980–1982), redaktor naczelny „Życia i Nowoczesności” (1970–1973, 1980–1981), współtwórca Konwersatorium „Doświadczenie i Przyszłość” (1978–1983), współtwórca Wolnej Wszechnicy Robotniczej przy parafii pw. św. Stanisława Kostki w Warszawie (1983–1984), publicysta „Gazety Dźwiękowej” (1983–1988), członek KO (1988–1990), prezes Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” (1991–1992).

³ Wojciech Giełżyński (ur. 1930) – dziennikarz, wioślarz; współpracownik „Polityki” do 1980 r., autor tekstów w pismach podziemnych (1982–1989), członek redakcji „Vacatu” (1982–1989), współpracownik „PWA” (1984–1988), uczestnik strajków w Stoczni Gdańskiej w 1988 r., członek redakcji „Tygodnika Solidarność” (1989–1992), rektor Wyższej Szkoły Komunikowania i Mediów Społecznych im. Jerzego Giedroycia w Warszawie (1996–2005).

⁴ Szymon Kobyliński (1927–2002) – rysownik, satyryk; felietonista „Polityki” (1957–1990) i „Tygodnika Solidarność” (1990–2002), współpracownik „Szpilek”, „Przekroju”, „Panoramy” i „Życia Warszawy”.

1987 luty, Warszawa – Meldunek o emigracyjnej grupie terrorystycznej powstałej w Wiedniu, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I^b

Warszawa, dnia ...^a II 1987 r.

Tajne
Egz. nr ...^c

Meldunek

dotyczy: emigracyjnej grupy terrorystycznej powstałej w Wiedniu

1. Według uzyskanej informacji w Wiedniu powstała emigracyjna grupa terrorystyczna zorganizowana przez Zbigniewa Nahoreckiego i Janusza Gana. Spotkania grupy odbywają się w byłej redakcji „Mazurka”¹.

Celem działalności grupy jest walka o „niepodległość Polski i innych k[rajów] s[ocjalistycznych], które są pod wpływem ZSRR”. Grupa zamierza posługiwać się środkami przemocy i podejmować działania terrorystyczne. Wzorem działania jest dla niej francuska organizacja terrorystyczna Action Directe².

Z[bigniew] Nahorecki i J[anusz] Gan rozpowszechniają opinię, że są przeciwnikami Solidarności i nie mają z nią ideologicznych powiązań.

Działalność ww. grupy jest przedmiotem rozpracowania austriackich służb specjalnych.

2. Janusz Gan jest byłym funkcjonariuszem MO, pracował w okresie od 25 marca 1958 r. do 22 grudnia 1971 r., ostatnio na stanowisku inspektora Ruchu Drogowego KD MO Wrocław-Śródmieście w stopniu porucznika.

W okresie służby był wielokrotnie opiniowany negatywnie i karany dyscyplinarnie. Oceniany był jako konfliktowy³, agresywny i wulgarny w postępowaniu ze współpracownikami i interesantami. Ze służby został zwolniony dyscyplinarnie rozkazem z dnia 22 grudnia 1971 r.

W 1982 r. wyjechał turystycznie do Austrii, gdzie podjął starania o uzyskanie azylu politycznego. Przebywał w obozie dla uchodźców w Traiskirchen, gdzie w trakcie przesłuchań ujawnił dane dotyczące swojej pracy w MO oraz znanych sobie pracowników MO. Po przejściu przez obóz zamieszkał pod adresem 2534 Baden-Alland,

^a Daty dziennej nie wpisano.

^b Brak znaku sprawy.

^c Cyfry nie wpisano.

¹ Miesięcznik emigracyjny „Mazurek” wydawany był w Wiedniu. W 1986 r. ukazały się tylko 2 numery. Adres redakcji: [Hotel] Geblergasse 16, Wien, tel. 307222 [przypis w dokumencie].

² Action Directe – skrajnie lewicowa francuska organizacja terrorystyczna założona w 1977 r., zdelegalizowana w 1982 r. Od 1984 r. współpracowała z niemiecką Frakcją Czerwonej Armii. Zorganizowała około pięćdziesięciu zamachów zbrojnych. W 1987 r. czołowi działacze Action Directe zostali aresztowani i skazani na dożywocie.

³ Współpracownicy uważali go za osobę [...] [przypis w dokumencie; opuszczono fragment zawierający dane wrażliwe].

Reisemarkt 18 i podjął starania o uzyskanie zgody na stały wyjazd do Australii. Po odmowie tamtejszych władz starał się o zgodę na wyjazd do USA i Kanady, lecz w obu przypadkach udzielono mu negatywnej odpowiedzi. Ostatni adres zamieszkania w kraju: Wrocław, ul. [...].

3. Zbigniew Nahorecki jest członkiem zarządu Komitetu Pomocy Solidarności, współpracownikiem Księgarni Polskiej. Odsunął się od działalności prosolidarnościowej w Wiedniu. Zatrudnił się w zakładach mechanicznych, gdzie podobno pracuje na stanowisku inżyniera. W najbliższym czasie zamierza nostryfikować dyplom ukończenia politechniki. Chce sprowadzić do Wiednia rodzinę z kraju (żona Wiesława i syn Janusz). Adres: Wałbrzych, [...]^d.

406/87-Cz.K./E.M.

Źródło: AIPN, 0449/2, t. 11, k. 348–349, mps.

^d W dokumencie brak autorów, podpisów.

1987 marzec 3, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący utworzenia w USA organizacji *Solidarność – Wspólnota Rozproszonych*, tajne

Załącznik do informacji dziennej z 3 III 1987 r.

Tajne

Utworzenie w USA (Detroit) organizacji pn. *Solidarność – Wspólnota Rozproszonych*

W dniu 21 lutego br. odbyło się w Detroit spotkanie ok. 30 byłych działaczy *Solidarności* zamieszkałych obecnie na terenie stanu Michigan, podczas którego utworzono lokalną organizację pn. *Solidarność – Wspólnota Rozproszonych*¹. Tymczasowym przewodniczącym organizacji został Leszek Waliszewski. Postanowiono, że celem organizacji jest „wolna i demokratyczna Polska”, a jej działalność w najbliższym czasie sprowadzać się będzie m.in. do:

- wspierania krajowych organizacji opozycyjnych prowadzących działalność wydawniczą, szkoleniową i oświatową;
- udzielania pomocy osobom prześladowanym w kraju za działalność opozycyjną;
- informowania środowisk polonijnych i amerykańskich o sytuacji społeczno-politycznej w Polsce.

Obok ww. organizacji w USA działa również *Solidarność – Wspólnota Rozproszonych* z siedzibą w Chicago. Działacze obu organizacji przewidują powstawanie następnych regionalnych struktur, które w przyszłości mogą przekształcić się w organizację ogólnoamerykańską^a.

Otrzymują:

Tow. Wojciech Jaruzelski
Tow. Zbigniew Messner
Tow. Józef Baryła
Tow. Józef Czyrek
Tow. Jan Głowczyk
Tow. Włodzimierz Mokrzeszczak
Tow. Marian Orzechowski
Tow. Tadeusz Porębski
Tow. Florian Siwicki
Tow. Marian Woźniak
Tow. Zbigniew Michałek
Tow. Henryk Bednarski
Tow. Stanisław Ciosek

Tow. Kazimierz Cypryński
Tow. Andrzej Wasilewski
Tow. Roman Malinowski
Tow. Mieczysław F. Rakowski
Tow. Zbigniew Gertych
Tow. Józef Barecki
Tow. Andrzej Gdula
Tow. Bogusław Kołodziejczak
Tow. Ernest Kucza
Tow. Władysław Loranc
Tow. Michał Janiszewski
Tow. Jerzy Urban
Tow. Tadeusz Szaciło

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 276, mps.

^a Brak informacji o autorze.

¹ Ustalono, że do stowarzyszenia mogą przystąpić członkowie b[ylej] *Solidarności* lub innych nielegalnych ugrupowań działających w Polsce, a także osoby, „których walory moralne kwalifikują do nowo utworzonej organizacji” [przypis w dokumencie].

1987 marzec 9, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący wypowiedzi Piotra Jeglińskiego na temat sytuacji wśród polskiej opozycji i emigracji na Zachodzie, tajne

Załącznik do informacji dziennej z 9 III 1987 r.

Tajne

Wypowiedź P[iotra] Jeglińskiego o sytuacji wśród polskiej opozycji i emigracji na Zachodzie^a

Zdaniem Piotra Jeglińskiego¹ środowisko działaczy Solidarności przebywających obecnie na Zachodzie jest całkowicie rozbite i nie odgrywa żadnej roli politycznej, tracąc poparcie administracji USA. Ponownego znaczenia nabiera tzw. Lewica, tj. emigracja z 1968 r., mająca ustabilizowaną pozycję i dobre stosunki ze wszystkimi ośrodkami politycznymi na Zachodzie oraz sprecyzowane formy działania. Wytworzeniu się takiej sytuacji sprzyjały indywidualne ambicje emigracyjnych działaczy solidarnościowych, ich walka o kontakty z krajową opozycją oraz dążenia do szybkiego wzbogacenia się, stanowiąc przeszkodę w utworzeniu silnego emigracyjnego ośrodka dyspozycyjnego.

Prezentując powyższe poglądy, P[iotr] Jegliński wyraża zamiar zorganizowania przy poparciu i pomocy USA prężnego centrum emigracyjnego polskiej emigracji solidarnościowej².

Swoją działalność na Zachodzie pragnie prowadzić, współpracując z krajowymi strukturami Solidarności Walczącej. W tym celu podjął kampanię propagującą idee Solidarności Walczącej, prezentując ją jako jedyną obecnie podziemną organizację kontynuującą twarde metody walki z władzami PRL. Pozostałe organizacje polskiego podziemia zostały – zdaniem P[iotra] Jeglińskiego – w swoich działaniach ograniczone przez kontrposunięcia rządu, a w niektórych przypadkach podjęły współpracę z polskimi władzami^b.

Otrzymują:

Tow. Wojciech Jaruzelski

Tow. Zbigniew Messner

Tow. Kazimierz Barcikowski

Tow. Józef Baryła

Tow. Józef Czyrek

Tow. Jan Głowczyk

Tow. Włodzimierz Mokrzyński

Tow. Marian Orzechowski

Tow. Tadeusz Porębski

Tow. Florian Siwicki

^a Poniżej z lewej strony dwa odręczne dopiski T[ow.] mjr Nikodem [?], data 87.03.10 i nieczytelny podpis, Tow. por. Bisiński [?], data 1987.03.10 i nieczytelny podpis.

^b Brak informacji o autorze.

¹ Ur. 1951 r., zam. 75014 Paris, 64 av[enue] Jean Moulin, kieruje działalnością ośrodka dywersyjnego – wydawnictwa Spotkania-Libertas w Paryżu, które jest finansowane głównie przez USA. Jednocześnie prowadzi działalność na rzecz organizowania kanałów łączności Biura S[olidarności] w Paryżu z podziemiem w Polsce. Jest powiązany z tajnymi służbami USA oraz francuskim kontrwywiadem DST [przypis w dokumencie].

² Przeciwnikiem tej koncepcji jest dyrektor paryskiej „Kultury” J[erzy] Giedroyc [przypis w dokumencie].

Tow. Marian Woźniak
Tow. Zbigniew Michałek
Tow. Henryk Bednarski
Tow. Stanisław Ciosek
Tow. Kazimierz Cypryński
Tow. Andrzej Wasilewski
Tow. Roman Malinowski
Tow. Mieczysław F. Rakowski
Tow. Zbigniew Gertych

Tow. Władysław Gwiazda
Tow. Józef Barecki
Tow. Andrzej Gdula
Tow. Bogusław Kołodziejczak
Tow. Ernest Kucza
Tow. Władysław Loranc
Tow. Michał Janiszewski
Tow. Jerzy Urban
Tow. Tadeusz Szaciło

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 277, mps.

1987 marzec 9, Warszawa – Załącznik do informacji dziennej dotyczący aktualnej sytuacji w brukselskim Biurze Koordynacyjnym Solidarności, tajne

Załącznik do informacji dziennej z 9 III 1987 r.

Tajne

Aktualna sytuacja w brukselskim Biurze [Koordynacyjnym] Solidarności^a

Rozpoczynający się proces normalizacji stosunków PRL–USA¹ jest przedmiotem znacznego zaniepokojenia aktywistów brukselskiego Biura [Koordynacyjnego] Solidarności, którzy uważają, że administracja amerykańska, podejmując decyzję o zmianie swojego podejścia wobec Polski, dała zarazem do zrozumienia, iż problem Solidarności stracił na aktualności.

W ocenie kierownika Biura – Jerzego Milewskiego – takie stanowisko administracji może doprowadzić do znacznego ograniczenia poparcia materialnego, udzielanego przez instytucje amerykańskie opozycji w kraju i strukturom emigracyjnej Solidarności, utrudniając bądź uniemożliwiając ich dalsze funkcjonowanie. Dotychczas działalność tych struktur finansowana była bowiem głównie przez instytucje USA (m.in. Narodowy Fundusz [na rzecz] Demokracji – NED, centralę związkową AFL-CIO).

Ograniczenie poparcia amerykańskiego jest prawdopodobne także z uwagi na umacnianie się w kołach politycznych USA przekonania, iż:

– opozycja w kraju utraciła zdolność działania, m.in. z powodu nasilającego się procesu wewnętrznych podziałów i konfliktów;

– Biuro brukselskie w coraz mniejszym stopniu może być uważane za reprezentanta Solidarności i nie jest w stanie oddziaływać na podziemie ze względu na jego dezorganizację, a także odcinanie się niektórych ugrupowań konspiracyjnych, w tym zwłaszcza Solidarności Walczącej, od współpracy z Biurem.

Jednocześnie J[erzy] Milewski uważa, iż o wzroście sceptycyzmu amerykańskich sponsorów co do celowości kontynuacji wsparcia finansowego dla Solidarności może świadczyć zobowiązanie Biura do:

1. Szczegółowego rozliczania się z wydatków, w tym – dostarczania dokumentów potwierdzających odbiór funduszy przez poszczególne ugrupowania w kraju,

2. Przekazania w najbliższym okresie Departamentowi Stanu USA szczegółowych danych dot[yczących]:

– aktualnej sytuacji w ugrupowaniach Solidarności w kraju oraz zakresu poparcia społecznego;

– roli odgrywanej przez inne struktury opozycyjne i ich wzajemnych relacji;

– sytuacji społeczno-gospodarczej Polski ze szczególnym uwzględnieniem obecnego stanu nastrojów społecznych.

^a Poniżej z lewej strony dwa odrębne dopiski T[ow.] mjr Nikodem [?], data 87.03.10 i nieczytelny podpis Tow. por. Bisiński [?], data 1987.03.10 i nieczytelny podpis.

¹ 19 II 1987 r. USA ostatecznie zniosły sankcje ekonomiczne narzucone na PRL po wprowadzeniu stanu wojennego.

W związku z powyższym aktywiści Biura brukselskiego uważają za konieczne podjęcie w najbliższym czasie działań na rzecz:

– wynegocjowania z przedstawicielami NED porozumienia, zgodnie z którym Biuro otrzymywałoby stałą roczną dotację w wysokości 0,5 mln dolarów, z czego 300 tys. dol[arów] miałyby być przeznaczone dla ugrupowań w kraju, a pozostała kwota – na pokrycie kosztów związanych z funkcjonowaniem Biura²;

– nakłonienia struktur krajowych do systematycznego opracowania projektów swoich budżetów i przesłania ich do Biura brukselskiego;

– zorganizowania nowych kanałów przerzutu sprzętu i materiałów poligraficznych dla podziemia;

– zaktywizowania działalności propagandowej w celu podtrzymania zainteresowania zachodniej opinii publicznej i kół politycznych problematyką Solidarności^{b3}.

Otrzymują:

Tow. Wojciech Jaruzelski

Tow. Zbigniew Messner

Tow. Kazimierz Barcikowski

Tow. Józef Baryła

Tow. Józef Czyrek

Tow. Jan Głównicki

Tow. Włodzimierz Mokrzyński

Tow. Marian Orzechowski

Tow. Tadeusz Porębski

Tow. Florian Siwicki

Tow. Marian Woźniak

Tow. Zbigniew Michałek

Tow. Henryk Bednarski

Tow. Stanisław Ciosek

Tow. Kazimierz Cypryński

Tow. Andrzej Wasilewski

Tow. Roman Malinowski

Tow. Mieczysław F. Rakowski

Tow. Zbigniew Gertych

Tow. Władysław Gwiazda

Tow. Józef Barecki

Tow. Andrzej Gdula

Tow. Bogusław Kołodziejczak

Tow. Ernest Kucza

Tow. Władysław Loranc

Tow. Tadeusz Sawic⁴

Tow. Michał Janiszewski

Tow. Aleksander Krawczuk⁵

Tow. Jerzy Urban

Tow. Tadeusz Szaciło

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 278–279, mps.

^b *Brak informacji o autorze.*

² Brukselskie biuro Solidarności otrzymało już z NED fundusze na działalność w 1987 r. w wysokości 300 tys. dol[arów] oraz 120 tys. dol[arów] tytułem rekompensaty za wpadkę transportu sprzętu dla podziemia przewożonego przez L[ennarta] Järna. Obecnie działacze Biura oczekują na kolejną dotację w wysokości 100 tys. dol[arów] [*przypis w dokumencie*].

³ J[erzy] Milewski zamierza m.in. doprowadzić do uruchomienia w jednej z amerykańskich sieci telewizyjnych codziennego programu (3–4 godz.), który miałby być emitowany drogą satelitarną również do Polski. W sprawie tej J[erzy] Milewski odbył już wstępne rozmowy w Departamencie Stanu. Funkcjonariusze DS nie zajęli jednak jednoznacznego stanowiska wobec propozycji J[erzego] Milewskiego [*przypis w dokumencie*].

⁴ Tadeusz Sawic (ur. 1951) – polityk; kierownik Wydziału Kultury KC PZPR (1986–1989).

⁵ Aleksander Krawczuk (ur. 1922) – historyk, polityk; minister kultury (1986–1989), poseł na sejm (1991–1997).

1988 styczeń 8, Warszawa – Informacja na temat sprawozdania finansowego biur Solidarności w Brukseli i Paryżu, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)^b

Warszawa, dnia 8 I 1988 r.^a
Tajne

Informacja

dotyczy: sprawozdania finansowego biur Solidarności w Brukseli i Paryżu

W ostatnich dniach listopada br. kierownik Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli J[erzy] Milewski przesłał komisji mieszanej Międzynarodowej Konfederacji Wolnych Związków Zawodowych (MKWZZ) i Światowej Konfederacji Pracy (SKP)¹ oraz krajowym władzom Solidarności sprawozdanie finansowe biur S[olidarności] w Brukseli i Paryżu za pierwsze półrocze 1987 r.

Z załączonego dokumentu wynika, iż placówka brukselska w omawianym okresie dysponowała kwotą ok. 483 tys. dolarów, w tym sumą 175 tys. dolarów pochodzących z budżetu Narodowego Funduszu na rzecz Demokracji (NED), oraz 50 tys. dolarów z organizacji pn. Open Society Fund².

Z całej sumy na bezpośrednią pomoc w gotówce dla krajowych struktur Solidarności przeznaczono ok. 52 tys. dolarów oraz ok. 48,5 tys. dolarów dla tzw. Ośrodka Kultury Niezależnej (OKN-o)³. Łącznie zatem przekazano do kraju w tej formie ok. 100 tys. dolarów. W sumie w okresie rozliczeniowym na funkcjonowanie biura wydano ok. 70 tys. dolarów, na pomoc dla NSZZ „Solidarność” w kraju (sprzęt poligraficzny, komputery, łączności, gotówka) około 200 tys. dolarów, dla „Tygodnika Mazowsze” ok. 2 tys. oraz dla Ośrodka Kultury Niezależnej ok. 45 tys.

Placówka paryska w omawianym okresie dysponowała funduszem ok. 31 tys. dolarów. Ogółem na funkcjonowanie biura wydatkowano ok. 9,5 tys. dolarów, na wydawanie

^a Data wstemplowana.

^b Znak sprawy nieczytelny. Poniżej nieczytelny odręczny dopisek i data 88.01.09.

¹ Przy ww. centralach związkowych w 1986 r. afiliowana została NSZZ „Solidarność”. Komisja MKWZZ-SKP sprawuje kontrolę nad budżetem biura [przypis w dokumencie].

² Open Society Fund – fundacja amerykańskiego biznesmena węgierskiego pochodzenia George’a Sorosa, przemianowana w 1993 r. na Open Society Institute. Jej celem było promowanie demokracji w krajach bloku wschodniego. Open Society Institute finansuje Fundację im. Stefana Batorego.

³ Chodzi o OKN-o (Oświata Kultura Nauka) – niezależną od Solidarności organizację społeczną powstałą w 1983 r. w wyniku porozumienia autonomicznych podziemnych organizacji społecznych i kulturalnych: Społecznego Komitetu Nauki, Związku Oświaty Niezależnej, Komisji Kultury Niezależnej i Społecznej Komisji Zdrowia. Koordynatorem OKN-a był Wiktor Kulerski z RKW Mazowsze. Z organizacją współpracowali m.in. Leszek Kołakowski, Mirosław Chojecki, Eugeniusz Smolar, Seweryn Blumsztajn, Irena Lasota. Podstawowym zadaniem OKN-a był podział środków finansowych nadsyłanych z zagranicy (ICFTU, NED, Solidarité France-Pologne i in.) przeznaczonych na naukę, oświatę i kulturę. W 1986 r. organizacja podpisała umowę o współpracy z TKK.

Informacyjnego Biuletynu Solidarności 19 tys. dolarów, na pomoc dla kraju 1 tys. dolarów.

Zal[ącznik] str. 8^c

Dyrektor [Departamentu I MSW]
gen. bryg. Zdzisław Sarewicz^d

389/87-S.W./A.K.

Źródło: AIPN, 01820/49, t. 12, k. 92–93, mps.

^c Załącznik nie jest publikowany.

^d Powyżej odręczny podpis.

1989 luty, Warszawa – Pismo dyrektora Departamentu I MSW do p.o. dyrektora Biura Śledczego MSW w sprawie demonstracji przed polskimi placówkami dyplomatycznymi na Zachodzie, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, dnia ... II 1989 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr ...^a

Pplk Wiktor Fonfara¹
p.o. dyrektor Biura Śledczego MSW

W odpowiedzi na Wasze pismo nr J-00197/10/II/89 z dnia 18 lutego 1989 r. dotyczącej manifestacji przed Ambasadą PRL w Londynie informuję, iż Departament I MSW jest w posiadaniu następujących danych w tej sprawie:

– 13 lutego br. w godz. 19.20–20.15 przed gmachem Ambasady PRL w Londynie została zorganizowana demonstracja pod hasłem „S[tefan] Niedzielak i S[tanisław] Suchowolec zamordowani przez komunistów”². Organizatorem demonstracji było pro-solidarnościowe ugrupowanie Solidarity with Solidarity, kierowane przez Tadeusza Jarskiego-Jarzembowskiego³. W demonstracji uczestniczyło około 50 osób. W wygłoszonym przemówieniu T[adeusz] Jarski-Jarzemowski stwierdził, iż śmierć księży Niedzielaka oraz Suchowolca nie była dziełem przypadku i, nawiązując do zabójstwa ks. Popiełuszki, wskazał, iż sprawców należy szukać wśród funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa. W trakcie demonstracji do zgromadzonych przemawiał ponadto działacz emigracyjnych struktur PPS Honycz (b[liższych] d[anych] b[rak]), popierając stanowisko T[adeusza] Jarskiego-Jarzembowskiego;

– w sprawie zabójstwa ww. księży odbyła się ponadto demonstracja przed budynkiem Konsulatu Generalnego PRL w Toronto. Jej organizatorami byli działacze ugrupowania emigracyjnego Polish Canadian Action Group (Polsko-Kanadyjska Grupa Działania) Anna i Stanisław Dubisky (b[liższych] d[anych] b[rak]);

^a Cyfry nie wpisano.

¹ Wiktor Fonfara (ur. 1948) – naczelnik Wydziału I Biura Śledczego MSW (1985–1988), p.o. zastępca, zastępca dyrektora (1988–1989) i dyrektor Biura Śledczego MSW (1989–1990).

² Stefan Niedzielak (1914–1989) – duchowny katolicki; proboszcz parafii pw. św. Karola Boromeusza na warszawskich Powązkach (1956–1961, 1977–1989), zaangażowany w upamiętnianie zbrodni katyńskiej, zamordowany 19/20 I 1989 r. na terenie parafii.

Stanisław Suchowolec (1958–1989) – duchowny katolicki; wikary w parafii pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Suchowoli (1984–1986), parafii pw. Niepokalanego Serca Maryi w Białymstoku, kapelan białostockiej Solidarności i KPN, zamordowany 30 I 1989 r. na terenie parafii.

³ Ur. 16 maja 1933 r. w Lublinie, s. Aleksandra i Albiny, narodowość polska, ob[ywatelstwo] brytyjskie, zawód wyuczony – technik elektryk, zawód wykonywany – tłumacz, żonaty, zam. 7 Quintin Avenue, Londyn, SW 20, 8LD. Poza granicami kraju przebywa od 1952 r. Prowadzi aktywną działalność we wrogich ośrodkach emigracji, m.in. utrzymuje bliskie kontakty z wydawcą kwartalnika „Aneks” – Eugeniuszem Smolarem. W 1982 r. założył organizację Solidarity with Solidarity. Przebywając w 1981 r. w Polsce, nawiązał szereg kontaktów z działaczami Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność” [przypis w dokumencie].

– demonstracje w ostatnim okresie zorganizowane zostały też przed polskimi placówkami w: Nowym Jorku, Sztokholmie i Bernie (w załączeniu kserokopie szyfrogramów MSZ dot[yczących] tych akcji).

Zal[ączniki]: 4 szyfrogramy⁴

Dyrektor Departamentu I MSW
gen. bryg. Zdzisław Sarewicz^b

111/89-A.P./A.K.

Źródło: AIPN, 0449/53, t. 11, k. 114–115, mps.

^b *Brak podpisu.*

⁴ Załączniki się nie zachowały.

Raporty, opracowania, plany działań

Nr 177

1982 marzec 16, Warszawa – Informacja Departamentu V MSW na temat komitetów i biur informacyjnych Solidarności na Zachodzie, tajne

Warszawa, dnia ^a16^a III 1982 r.

Tajne

Egz. poj[edynczy]

Informacja

dot[yczy]: Komitetów i Biur Informacyjnych Solidarności działających na Zachodzie

Od stycznia do 13 grudnia 1981 r. wyjechało za granicę do krajów kapitalistycznych na podstawie paszportów prywatnych i służbowych 483 działaczy funkcyjnych i członków NSZZ „Solidarność”, w tym 18 osób oficjalnie odmówiło powrotu do kraju.

Szczegółowa analiza zjawiska wykazuje, iż:

- na paszportach służbowych przebywa w k[rajach] k[apitalistycznych] – 13 osób,
- na paszportach prywatnych przebywa – 470 osób.

Głównymi kierunkami wyjazdów były:

- RFN i Berlin Zachodni – 145 osób,
- Francja – 135 osób,
- Austria – 103 osoby,
- Włochy – 62 osoby,
- Szwecja – 38 osób,

w dalszej kolejności należy wymienić: Szwajcarię, Grecję, USA i Hiszpanię.

W omawianych grupach znajdowali się członkowie n[ieżej] wymienionych organów NSZZ „Solidarność”:

- Zarządów Regionalnych,
- MKZ NSZZ „Solidarność”,
- Komitetów Zakładowych NSZZ „Solidarność”,
- NSZZ Rolników Indywidualnych,
- Regionalnych Komitetów Obrony Więzionych za Przekonania oraz Niezależnego Związku Studentów¹.

Wprowadzenie stanu wojennego w kraju zintegrowało przebywających za granicą b[yłych] członków i sympatyków NSZZ „Solidarność” oraz uaktywniło przede wszyst-

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Właśc. Niezależnego Zrzeszenia Studentów (NSZ).

kim działaczy oficjalnych delegacji Solidarności, które opuściły kraj przed 13 grudnia 1981 r. Od tej chwili zaczęły tworzyć się delegatury tego związku na Zachodzie.

Dotychczas przebywający na Zachodzie działacze NSZZ „Solidarność” nie posiadają całościowej koncepcji działalności politycznej i związkowej poza granicami kraju, a ich aktywność koncentruje się głównie wokół powoływania do życia w niektórych krajach Zachodu tzw. Komitetów Działania Solidarności.

Dotychczasowe formy aktywności Solidarności, m.in. w Szwajcarii, Belgii, Francji, USA i Szwecji, realizowane są głównie dzięki poparciu czynników rządowych oraz pomocy tamtejszych central związkowych. Ponadto istotnym źródłem inspiracji i pomocy w działaniu są organizacje typu Solidarność z Solidarnością, działające jako twory samoistne lub komórki istniejące w partiach politycznych, a także organizacje wrogiej emigracji polskiej na Zachodzie.

Najbardziej efektywną bezpośrednią pomoc dla członków Solidarności niosą zachodnie centrale związkowe. Podobnie jak to miało miejsce przed 13 grudnia ub.r., narasta tutaj rywalizacja o wpływy pomiędzy socjaldemokratyczną Konfederacją Wolnych Związków Zawodowych (CISL) a chadecką Światową Konfederacją Pracy (CMT). Głównym inicjatorem powstania komórek Solidarności np. w Szwecji i Francji były centrale związkowe należące do CISL. Organizacja ta zaprasza do Brukseli członków Solidarności z różnych krajów zachodnich celem przejęcia pieczy nad skoordynowaną akcją Solidarności na Zachodzie. Czołową rolę w tym przedsięwzięciu odgrywa znany działacz emigracyjny ze Sztokholmu – ^bJakub Świącicki^b, który był m.in. koordynatorem akcji finansowania działań Solidarności z funduszy AFL-CIO.

Z inicjatywy CMT powstały natomiast Komitety Akcji Solidarności w Szwajcarii i Belgii. Czołową rolę odgrywa tutaj sekretarz generalny CMT – ^bJ[an] Kułakowski^{b2}.

Komitety działania lub inne twory powołane dotychczas do życia przez członków Solidarności na Zachodzie powstały m.in. w:

Francja – ukonstytuowany po 13 grudnia 1981 r. Komitet Koordynacyjny Solidarności w Paryżu powstał z inicjatywy ^cP[iotra] Jeglińskiego, A[leksandra] Smolara i S[eweryna] Blumsztajna^c. W skład komitetu wchodzi: S[eweryn] Blumsztajn, Z[bigniów] Kowalewski, S[ławomir] Czarlewski, J[acek?] Kaczmarek i A[ndrzej] Wałowski. Z komitetem współpracują niektórzy intelektualiści polscy przebywający we Francji (np. A[g-nieszka] Holland, A[ndrzej] Seweryn), jak również przedstawiciele wrogiej emigracji polskiej w tym kraju (np. P[iotr] Jegliński, A[leksander] Smolar i K[rzysztof] Pomian). Adres siedziby komitetu: passage des Deux Soeurs, 75009 Paris, telefon 523-14-38.

Jako główne cele działania komitet określił:

- niesienie wszechstronnej pomocy dla działaczy Solidarności w kraju,
- przeciwstawianie się faktom „manipulowania” informacjami na temat sytuacji w Polsce przez państwa UW,
- informowanie światowej opinii publicznej o „walce” społeczeństwa polskiego.

^{b-b} Podkreślono odręcznie.

^{c-c} Inicjały imion i nazwiska podkreślone odręcznie.

² Jan Kułakowski (ur. 1930) – działacz związkowy, polityk, prawnik; od 1945 r. na emigracji, przewodniczący ŚKP (1974–1988), szef Misji RP przy Wspólnotach Europejskich w Brukseli (1990–1996), europoseł (2004–2009).

W wyniku uzgodnień mających na celu „podział zadań” pomiędzy komitetami Solidarności w różnych krajach Zachodu Komitet Koordynacyjny w Paryżu przyjął na siebie rolę głównego organizatora antypolskich wieców i manifestacji.

Komitet korzysta z poparcia i pomocy francuskiej Partii Socjalistycznej oraz centrali związkowej CFDT. Wszystkie lokale Komitetu należą do CFDT. Fundusze tej placówki, które przekroczyły już 2 mln franków, pochodzą w przeważającej części ze zbiorów organizowanych również przez CFDT. Komitet cieszy się poparciem francuskich kół rządowych, które nie zamierzają przeszkadzać mu w prowadzonej działalności. Wyrazem takiego poparcia jest m.in. przyjęcie członków Komitetu przez francuskiego ministra spraw zagranicznych C[laude’a] Cheyssona w dniu 15 stycznia br.

Szwajcaria – w dniach 18–20 grudnia ub.r. powołano w Zurychu Komitet Akcji Solidarności, w skład którego weszli: Jerzy Grębski, Piotr Gmaj, Danuta Żurkowska³, Andrzej Opieła i Mieczysław Tarnowski⁴. Przy powołaniu do życia KAS w Szwajcarii czynny udział wzięło 33 działacze Solidarności, w tym Z[bigniew] Kowalewski, S[eweryn] Blumsztajn, B[ohdan] Cywiński, S[ławomir] Czarlewski i S[tefan] Trzcziński⁵. Komitet ten rości sobie prawo do odgrywania przywódczej roli w działalności członków Solidarności za granicą.

Komitet Akcji Solidarności postawił sobie następujące cele działania:

- koordynowanie działań członków Solidarności za granicą,
- współdziałanie z siłami na Zachodzie w organizowaniu antypolskich akcji protestacyjnych,
- niesienie pomocy rodzinom w kraju i ułatwianie kontaktów z krajem,
- działanie na rzecz przerwania pomocy żywnościowej Zachodu dla Polski (wystosowano w tej sprawie odrębny apel),
- zbieranie informacji o sytuacji w Polsce i przekazywanie ich ośrodkom zachodnim.

Oprócz powyższego członkowie Komitetu biorą czynny udział w wiecach i spotkaniach organizowanych w Zurychu, Bernie, Genewie, Bazylei, Lucernie i w wielu innych miejscowościach, zakładach pracy i uczelniach wyższych. Do największych należało spotkanie zorganizowane w dniu 6 lutego br. w Hali Ludowej w Zurychu oraz w dniu 26 lutego br. w Bernie. Wyświetlono filmy *Robotnicy* [’80] i *Człowiek z żelaza*. Działacze Solidarności również zamieszczają artykuły w miejscowej prasie emigracyjnej. W lutym br. zorganizowali na terenie całej Szwajcarii akcję zbierania pieniędzy na

³ Danuta Żurkowska (ur. 1947) – bibliotekarka w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Gdańsku (1970–1981), przewodnicząca KZ Solidarności w bibliotece (1980–1981), członek ZR Gdańskiego, delegat na I KZD, w listopadzie 1981 r. wyjechała z delegacją Solidarności do Szwajcarii, po wprowadzeniu stanu wojennego osiadła w Zurychu, współorganizatorka zjazdu emigracyjnych działaczy Solidarności (17 XII 1981 r.), współzałożycielka Komitetu Akcji Solidarności (XII 1981), pracownik Biblioteki Polskiej w Rapperswilu (1984–1986).

⁴ Mieczysław Tarnowski (1945–1991) – górnik w KWK „Wałbrzych”, uczestnik strajku w kopalni w sierpniu 1980 r., w 1981 r. wiceprzewodniczący Zarządu Oddziału Wojewódzkiego Solidarności w Wałbrzychu, w listopadzie 1981 r. wyjechał z delegacją Solidarności do Szwajcarii, po wprowadzeniu stanu wojennego pozostał na emigracji, wrócił do kraju w 1983 r., wielokrotnie zatrzymywany, aresztowany na 8 miesięcy w 1983 r., organizator tajnej Komisji Oddziału Wałbrzyskiego Solidarności (1983–1987), przewodniczący RKW Wałbrzych (1987–1989), senator (1989–1991).

⁵ Stefan Trzcziński – działacz Solidarności, pracownik biura prasowego Janusza Onyszkiewicza, w listopadzie 1981 r. wyjechał z delegacją Solidarności do Szwajcarii, po wprowadzeniu stanu wojennego pozostał na emigracji, osiedlił się w Szwecji, publicysta „Orla Białego”.

pomoc dla internowanych działaczy Solidarności. Zbierano też podpisy pod protestami skierowanymi przeciwko stanowi wojennemu w Polsce.

Komitet wspierany jest finansowo przez szwajcarskie związki zawodowe, które miesięcznie przekazują na potrzeby członków Solidarności 30 tys. franków.

Władze szwajcarskie nie wyraziły dotychczas zgody na utworzenie emigracyjnej Solidarności. Przedłużono jednak prawo pobytu całej grupie o 3 miesiące do połowy kwietnia br. oraz wyrażono zgodę na podjęcie przez nich pracy w Zurychu.

USA – działający tutaj Komitet Pomocy Solidarności staje się dzięki mecenatowi i pomocy finansowej AFL-CIO najbardziej prężną organizacją tego typu na terenie USA. Rozbudowuje on swoje zaplecze ludzkie oraz kontakty z krajem przez Paryż, Londyn i Wiedeń. Aktywiści Komitetu (M[irosław] Chojecki, P[iotr] Naimski⁶, J[akub] Karpiński⁷) z pogardą wypowiadają się o Wałęsie, obciążając go m.in. odpowiedzialnością za zlekceważenie sygnałów o możliwości wprowadzenia stanu wojennego. Komitet Pomocy Solidarności odrzuca inicjatywy Stowarzyszenia Przyjaciół Solidarności w Waszyngtonie, które borykając się z poważnymi trudnościami, chętnie widziałyby podejmowanie antypolskich przedsięwzięć we współpracy z KPS.

Kanada – wiosną 1981 r. w Toronto powstała organizacja Solidarność i Niepodległość. Grupa ta, której prezesem jest Leszek Prusiński, skupia głównie przedstawicieli ostatniej fali polskiej emigracji. Solidarność i Niepodległość ostatnio zaktywizowała się w swoich działaniach. Stawia przed sobą następujące cele:

- działalność na rzecz uzyskania niepodległości Polski,
- oddziaływanie na władze kanadyjskie w kierunku politycznego i materialnego wspierania ruchu Solidarności,
- organizowanie współpracy pomiędzy kanadyjskimi związkami zawodowymi a Solidarnością,
- prowadzenie działalności propagandowej i dywersyjnej przeciwko obecnej władzy w Polsce oraz jej przedstawicielom w Kanadzie.

Organizacja weszła ostatnio w skład Kongresu Polonii Kanadyjskiej, co może przyczynić się do uzyskania przez nią większego niż dotychczas znaczenia w środowisku emigracji polskiej. Na grudniowym zebraniu honorowym gościem organizacji był czołowy działacz Solidarności Mirosław Chojecki.

Aktywność Z[ygmunt] Przetakiewicza w Kanadzie

Z[ygmunt] Przetakiewicz po likwidacji stworzonego przez siebie Biura Solidarności w Nowym Jorku przybył do Toronto, aby kontynuować działalność związkową. Przy pomocy centrali związkowej Canadian Labour Congress (przydzieliła mu biuro w swoim lokalu związkowym) rozpoczął działalność jako przedstawiciel Solidarności na Kanadę. Bierze on czynny udział w demonstracjach organizowanych przed konsulatem PRL w Toronto, udziela licznych wywiadów szkalujących obecne władze PRL, a także

⁶ Piotr Naimski (ur. 1951) – chemik; pracownik naukowy New York University Medical School (1981–1984), uczestnik protestów marcowych w 1968 r., współzałożyciel KOR (1976), wielokrotnie zatrzymywany, członek Rady Programowej Ośrodka Badań Społecznych Regionu Mazowsze, współzałożyciel i członek Komitetu Poparcia Solidarności w Nowym Jorku (1981–1984), współzałożyciel i członek ZChN (1989–1992), szef UOP (1992).

⁷ Jakub Karpiński (1940–2003) – socjolog; od 1978 r. na emigracji w USA, współzałożyciel Komitetu Poparcia Solidarności w Nowym Jorku (14 XII 1981 r.).

próbował zorganizować strajki na polskich statkach rybackich zawijających do portu w Vancouver.

Wielka Brytania – na apel oficjalnej delegacji Solidarności w Zurychu powołany został w Londynie w dniu 20 grudnia ub.r. „Zespół działań Solidarności”, składający się z członków NSZZ „Solidarność” oraz NZS przebywających czasowo w Anglii.

Funkcję przewodniczącego zespołu pełni Artur Świergiel – b[yły] członek Zarządu Regionalnego „Mazowsze”.

Zespół zajmuje się:

- kontaktami z brytyjskimi związkami zawodowymi,
- zbieraniem i rozpowszechnianiem informacji z kraju (zespół wydaje „Biuletyn Informacyjny” w j[ęzyku] polskim i angielskim),
- zbieraniem informacji o internowanych w kraju i ubieganiem się o ich zwolnienie,
- pomocą w załatwianiu spraw bytowych członków Solidarności i NZS.

Aktualnie pogłębiają się rozbieżności pomiędzy organizacjami emigracyjnymi a nowo powstałymi grupami Solidarności w Wielkiej Brytanii. Powodem rozbieżności są m.in.:

- nieporozumienia na tle dostępu do funduszy przekazywanych na działalność Solidarności,
- niechęć grup Solidarności do podporządkowywania się starym strukturom emigracyjnym (rząd londyński, SPK⁸ i inne),
- dążenia E[ugeniusza] Smolara do tworzenia organizacji solidarnościowych o powiązaniach syjonistycznych.

Pomimo iż Kościół polski w Wielkiej Brytanii postanowił nie włączać się bezpośrednio do działalności organizacji o charakterze politycznym, rząd londyński wyraża nadzieję, iż przy pomocy Kościoła uda się podporządkować wszystkie grupy Solidarności działające na terenie Anglii.

Belgia – powołany do życia w dniu 22 grudnia ub.r. belgijski Komitet Akcji Solidarności działa w ścisłym powiązaniu z chadeckimi i liberalnymi związkami zawodowymi. Najbardziej aktywnymi działaczami tego związku jest K[rystyna] Ruchniewicz i J[ózef] Przybylski. K[rystyna] Ruchniewicz, która odwiedziła już wszystkie większe ośrodki działań członków Solidarności, a także brała udział w spotkaniu z papieżem, oceniana jest na Zachodzie jako doświadczony działacz Solidarności, posiadający już duże wpływy w wielu krajach zachodnich.

Komitet Akcji Solidarności zakłada w swoich działaniach nawiązanie kontaktów z innymi podobnymi komitetami w Europie Zachodniej oraz przebywającymi tam członkami Solidarności. Cechą charakterystyczną Komitetu jest fakt, iż należą do niego wszystkie emigracyjne organizacje polityczne i katolickie z terenu Belgii.

Ośrodek ten, obok Szwecji, USA, Francji, Szwajcarii, staje się najbardziej aktywnym pod względem działań przebywających na Zachodzie członków Solidarności, co wynika zarówno z istniejących w tym kraju korzystnych warunków dla tego typu działalności, jak i pomocy, jakiej udzielają członkom Solidarności belgijskie związki zawodowe oraz usytuowana w Brukseli centrala Światowej Konfederacji Pracy (CMT).

⁸ SPK – Stowarzyszenie Polskich Kombatantów, polska emigracyjna organizacja kombatancka założona w 1946 r. w Londynie, grupująca stowarzyszenia kombatantów Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie z całego świata.

Sytuacja taka spowodowała, iż rozpoczęto przygotowania do zorganizowania w Brukseli wyposażonego we własny lokal ośrodka koordynacyjnego dla działających poza granicami kraju członków Solidarności.

Szwecja – działające tutaj Biuro Informacyjne Solidarności opiera swoją działalność prawie w całości na pomocy szwedzkiej centrali związkowej LO, która na mocy decyzji swojego kierownictwa przyznała Biuru lokal, środki techniczne oraz finansowe.

Głównymi działaczami Biura Informacyjnego są S[tefan] Trzciniński, M[aria] Borowska, Marek Tarka⁹ i Katarzyna Hanuszkiewicz¹⁰.

Z uwagi na bliskość kraju teren Szwecji ma stanowić wg planów tych działaczy jeden z zasadniczych centrów oddziaływania na kraj. Biuro utrzymuje ściśle kontakty z ośrodkami Solidarności w Szwajcarii, a zwłaszcza w Genewie, gdzie planowane jest utworzenie Biura Łączności ze światowym ruchem związkowym oraz ze związkiem w kraju (Biuro to współpracowałyby ściśle z MOP oraz ze światowymi centralami związkowymi).

Dania – w dniu 28 grudnia ub.r. powstał tutaj Komitet na rzecz Wspierania Solidarności, na czele którego stoi działacz Solidarności – K[rzysztof] Lubowiecki¹¹. Komitet ma działać na rzecz zniesienia stanu wojennego oraz uwolnienia internowanych członków NSZZ „Solidarność”.

Holandia – w Hadze działa Komitet Solidarności, którego przedstawicielami są [Józef] Szyguła¹² i Maligówka^d. Komitet ten ściśle współdziała z Komitetem Koordynacyjnym w Paryżu. Wspierany jest przez partię chrześcijańsko-demokratyczną CDA¹³ oraz tamtejsze związki zawodowe. Członkowie Komitetu angażują się m.in. w sprawy międzynarodowe, próbują reprezentować nasz kraj za granicą. Biorą udział w spotkaniach z przedstawicielami tamtejszych władz państwowych. Np. w dniu 4 lutego 1982 r. uczestniczyli w rozmowach z przewodniczącym Komisji Spraw Zagranicznych Izby Parlamentu [Janem Nico] Scholtenem¹⁴, podczas których omawiano sprawy polskie.

Włochy – w Rzymie powstał Włoski Komitet Solidarności, w skład którego weszli: B[ohdan] Cywiński (b[ył] zastępca redaktora naczelnego „Tygodnika Solidarność”) oraz A[ndrzej] Chodakowski, J[acek] Pałasiński¹⁵ i M[arek] Janas¹⁶. Na co dzień współpracują z Włoską Partią Socjalistyczną. W najbliższym czasie planują wydać czasopismo „Solidarność” w j[ęzyku] polskim i włoskim.

RFN – w ostatnich dniach stycznia 1982 r. w Monachium powstała organizacja Solidarność II. W jej skład wchodzi członkowie i działacze Solidarności przebywający

^d W dokumencie Maligówka.

⁹ Marek Tarka – działacz Solidarności w Regionie Mazowsze, od 1981 r. na emigracji w Szwecji.

¹⁰ Katarzyna Hanuszkiewicz – córka reżysera teatralnego Adama Hanuszkiewicza, działaczka polonijna; od 1978 r. na emigracji w Szwecji.

¹¹ Krzysztof Lubowiecki (ur. 1949) – malarz, architekt, działacz polonijny; od 1969 r. mieszka w Danii, współpracownik KOR i Solidarności.

¹² Józef Szyguła – działacz Solidarności w KWK „Piaś” w Bieruniu, od 1982 r. na emigracji.

¹³ CDA – Christen-Democratisch Appèl (Apel Chrześcijańsko-Demokratyczny), holenderskie chadeckie ugrupowanie polityczne powstałe w 1980 r.

¹⁴ Jan Nico Scholten (ur. 1932) – polityk holenderski; członek parlamentu (1970–1986), senator (1998–1999).

¹⁵ Jacek Pałasiński (ur. 1952) – dziennikarz; współpracownik KOR i Solidarności, w 1981 r. wyjechał do Włoch, współzałożyciel Komitetu Solidarności we Włoszech (1982).

¹⁶ Marek Janas – działacz Solidarności, członek Grupy Delegatów na I KZD NSZZ „Solidarność Obecnie za Granicą” (1982), działacz solidarnościowy w Rzymie.

w RFN, m.in. Krzysztof Banasik z Nowej Huty i Jerzy Jankowski z [Zakładów Przemysłu Metalowego] Cegielskiego w Poznaniu, którzy kilkakrotnie odwiedzali RWE w Monachium.

Powstanie i działalność Solidarności II wiąże się z działalnością Klubu Wolnej Myśli Demokratycznej w Monachium, zorganizowanego przez przewodniczącego PPS w RFN T[adeusza] Podgórskiego. Przeprowadzono dotychczas dwa spotkania klubowe dla Polaków przebywających w RFN, w tym jedno z udziałem przedstawicieli RWE – [Zbigniewa] Lewickiego, [Jeremiego] Sadowskiego i [Wiesława] Wawrzyniaka. Uczestnicy tego spotkania, w tym członkowie Solidarności II, przypuścili ostry atak na RWE i T[adeusza] Podgórskiego, domagając się, by zwłaszcza ta rozgłośnia traktowała „uchodźców politycznych” z Polski jako „siłę polityczną na emigracji”. Uczestnicy spotkania zarzucili także RWE brak pełnej informacji o sytuacji politycznej w Polsce i zbyt małe zainteresowanie „uchodźcami”.

Berlin Zachodni – w dniach 17–19 grudnia ub.r. w Berlinie Zachodnim utworzono organizację Solidarność na Obczyźnie. Grono założycieli składa się z 10 osób, spośród których wyłoniono tzw. trójkę inicjatywną w składzie: Barbara Nowakowska-Drozdek (Łódź), Krzysztof Kasprzyk (Gdańsk), wyróżniający się dużą aktywnością, i Krzysztof Wcisło (Łódź), któremu powierzono kierownictwo grupy. Publicznie organizacja ta poinformowała o swoim ukonstytuowaniu się na „prosolidarnościowym” wiecu w Berlinie Zachodnim w dniu 19 grudnia ub.r., zorganizowanym przez lewackie ugrupowanie pn. Initiative Solidarität mit Solidarność oraz część działaczy zachodnich związków zawodowych, członków i sympatyków tej grupy. W zawiązaniu się Solidarności na Obczyźnie brał aktywny udział znany współpracownik zachodnich ośrodków dywersji ideologicznej Peter Raina.

Zachodniobierlińska Solidarność na Obczyźnie stawia sobie za cel zorganizowanie sieci tego typu grup obejmującej teren RFN. Równoległe grupa ta zamierza występować z publicznymi oświadczeniami i relacjonować przebieg wydarzeń w Polsce na różnego rodzaju imprezach „prosolidarnościowych”.

* * *

Należy podkreślić, iż całokształtem działalności Solidarności na Zachodzie zainteresowane są w dalszym ciągu Stany Zjednoczone, które za pośrednictwem CIA w RWE i „Kulturze” paryskiej^e próbują kierować ruchem związkowym.

I tak: według założeń skrajnego skrzydła administracji Reagana, proces formowania zagranicznych [struktur] Solidarności winien być uzależniony od rozwoju sytuacji w Polsce i przebiegać w dwóch etapach:

I etap – organizowanie przedstawicielstw Solidarności w poszczególnych krajach zachodnich,

II etap – stworzenie zagranicznej reprezentacji Solidarności, mającej stanowić rodzaj kierowniczego organu tego związku za granicą.

Przedstawicielstwa Solidarności w poszczególnych krajach zachodnich miałyby zostać uznane przez rządy tych krajów za rzeczywistych wyrazicieli interesów narodu polskiego na danym terenie, natomiast „zagraniczna reprezentacja Solidarności” powin-

^{e-e} W dokumencie „Kulturze Paryskiej”.

na stanowić organ konsultatywno-opiniodawczy we wszystkich sprawach dotyczących Polski i w tym zakresie spełniać rolę „przedstawicielstwa PRL” uznawanego *de facto* przez rządy zachodnie. Organ ten powinien także opiniować decyzje władz PRL, tak jak to było w praktyce działania Solidarności do 13 grudnia ub.r. Takie ukształtowanie zakresu kompetencji wynikało m.in. z założenia, iż organ ten mógłby przejąć funkcję jedyne go uznawanego na Zachodzie reprezentanta interesów polskiej klasy robotniczej.

W wyniku realizacji tych założeń przedstawione powyżej Komitety i Biura Informacyjne Solidarności dokonały między sobą podziału zadań. I tak np.:

- członkowie Solidarności w Wielkiej Brytanii specjalizują się ostatnio w problematyce informacyjnej (z uwagi na dobre kontakty z Reuterem¹⁷ i innymi agencjami informacyjnymi); postanowili oni również nieść aktywną pomoc podziemnym grupom Solidarności działającym w kraju,

- we Francji aktywność działającego tam Komitetu Koordynacyjnego Solidarności koncentruje się na organizowaniu kanałów przerzutu do kraju materiałów dla poligrafii (farby itp.) przy wykorzystaniu środków transportu służących do tzw. pomocy humanitarnej i na organizowaniu antypolskich manifestacji,

- we Włoszech – przebywający tam członkowie Solidarności ponoszą główny ciężar kontaktów z Kościołem,

- w Szwecji – budowane są zasadnicze kanały łączności z krajem dla przerzutu środków dla poligrafii, organizowania pomocy grupom opozycyjnym oraz zbierania informacji o sytuacji wewnętrznej w PRL celem ich kolportowania na Zachodzie.

W miarę aktywizowania się grup Solidarności w poszczególnych krajach Departament Stanu USA zaczął wywierać naciski, głównie na rządy NATO, w kierunku uznawania tych grup za „rzeczywistych przedstawicieli narodu polskiego”. Działania takie podjęły również grupy Solidarności. M.in. reprezentacja K[omitetu] K[oordynacyjnego] Solidarności w Paryżu skierowała taki protest pod adresem władz francuskich podczas spotkania z C[laude'em] Cheyssonem.

W ramach realizacji II etapu tworzenia struktur na Zachodzie ukonstytuowała się w Paryżu 11-osobowa Grupa Delegatów Krajowego Zjazdu Solidarności za Granicą, złożona z tych przebywających poza granicami kraju członków Solidarności, którzy brali udział w I Zjeździe Związku w Gdańsku jako delegaci. Grupa ta z racji swojego składu uważa się za przedstawiciela polskiej klasy robotniczej (a nawet całego narodu) i jedyne go uprawnionego reprezentanta Solidarności za granicą, w związku z czym zastrzega sobie wyłączność:

- kontaktowania się z osobistościami rządowymi i związkowymi,
- wydawania oświadczeń,
- dysponowania funduszami Solidarności z kont zachodnich.

Jednocześnie postanowiono utworzyć oficjalną siedzibę Solidarności w Brukseli, której pracami kierować będzie K[rystyna] Ruchniewicz, mająca do dyspozycji przeniesiony w niedługim czasie z Francji do Belgii fundusz Solidarności – około 5–7 mln franków. Obecnie fundusz ten jest kontrolowany przez specjalnego komisarza, mianowanego przez francuskie związki zawodowe.

¹⁷ Agencja Informacyjna Reutera (Reuters Group Limited) – brytyjska agencja informacyjna funkcjonująca w Londynie od 1851 r.

Zgodnie z założeniami przyjętymi w Paryżu grupa ta zależnie od rozwoju sytuacji w Polsce może zaprzestać działania (w przypadku przywrócenia Solidarności pozycji sprzed 13 grudnia ub.r.) lub je kontynuować, zaostrzając nawet antyrządowy i antysocjalistyczny kurs. Ponadto grupa ta postanowiła już na wstępie:

- wszcząć kontrolę przesyłek humanitarnych do Polski celem niedopuszczania produktów lub innych dziedzin wzmacniających władzę (Europę Zachodnią podzielono na regiony, w których działać mają oddelegowani przez Solidarność kontrolerzy),
- wyrzucić nacisk na EWG celem zaprzestania pomocy humanitarnej dla Polski po wyczerpaniu się dotychczas ustalonych kwot (miałoby to mieć miejsce w końcu wiosny br.),
- przygotować we współpracy z Parlamentem Europejskim i Amnesty International materiały, na podstawie których można będzie postawić rząd PRL w stan oskarżenia przed Trybunałem Russella,
- rozpocząć szeroką akcję zbiórki pieniędzy wśród społeczeństw zachodnich celem stworzenia kolejnego funduszu Solidarności.

Ten inspirowany przez USA kierunek aktywności Solidarności za granicą jest przedmiotem rozbieżności pomiędzy poszczególnymi grupami. Jedną z przyczyn tego zjawiska jest przesunięcie się za granicę ekstremizmów panujących do 13 grudnia w ruchu opozycyjnym. Część zwolenników chadeckiego modelu związku, według których błędem jest budowanie struktur Solidarności za granicą w sytuacji, gdy władze jeszcze nie zdelegalizowały tej organizacji w kraju, oponuje wobec tak wyznaczonej działalności Solidarności za granicą. Są oni zdania, iż walkę o ruch zawodowy w Polsce należy oprzeć o możliwości, które stwarza polskie prawo, i powiązać je ściśle z działaniami episkopatu. Stanowisko to [jest] jednak osłabione rosnącym przekonaniem działaczy Solidarności, iż dążenia do odbudowy niezależnego ruchu związkowego w kształcie sprzed 13 grudnia 1981 r. przybiorą formę długotrwałej walki, która wymaga skoordynowania aktywności wszystkich grup Solidarności za granicą i skoncentrowania ciężaru działań na przedsięwzięciach ściśle politycznych.

* * *

Rozbudowywanie struktur Solidarności na Zachodzie staje się coraz bardziej niebezpiecznym i groźnym problemem dla naszego państwa. Grupy te w dalszym ciągu prowadzą szeroko zakrojoną propagandę antysocjalistyczną, ingerują w sprawy zagraniczne oraz podrywają autorytet Polski na forum międzynarodowym.

Wobec powyższego należy jak najszybciej poczynić przedsięwzięcia w kierunku zneutralizowania tego zjawiska.

I tak:

1. ^fDoprowadzić do wiedzy^f wszystkim członkom Solidarności przebywającym za granicą, iż w terminie do 30 czerwca 1982 r. mogą swobodnie wrócić do kraju i nie będą odpowiadać za popełnione czyny.

W przypadku odmowy i niezaprzestania dotychczasowej wrogiej działalności będą pociągnięci do odpowiedzialności karnej. Powyższą decyzję należy przekazać za pomocą:

- komunikatu rzecznika prasowego rządu PRL,
- przeprowadzenia rozmów operacyjnych z członkami ich najbliższych rodzin.

^{f-f} Tak w tekście.

Rozmowy winni przeprowadzić pracownicy jednostek, z terenu których wyjechali działacze Solidarności.

2. Biuro Śledcze MSW na bieżąco winno gromadzić materiały dot[yczące] działalności antysocjalistycznej członków Solidarności na Zachodzie. Rozważyć wszczęcie sprawy śledczej. W uzyskiwaniu i gromadzeniu tych materiałów winny współuczestniczyć wszystkie jednostki operacyjne resortu spraw wewnętrznych.

3. Rozpoznaniem kierunków, programów i metod działania struktur Solidarności w krajach kapitalistycznych winien nadal zajmować się Departament I MSW z racji swoich zainteresowań oraz wszystkie pozostałe jednostki posiadające takie możliwości operacyjne.

4. Ujawnianie kanałów łączności, wprowadzanie na łączników sprawdzonych tajnych współpracowników, pozyskiwanie nowych źródeł winno być sprawą codzienną wszystkich jednostek operacyjnych resortu spraw wewnętrznych.

5. W związku z tym, iż aktualne założenia i programy działania ruchu związkowego Solidarności na Zachodzie mają charakter długofalowy, celowe jest, aby Wydział III Departamentu V MSW na całość zagadnienia założył sprawę obiektową, w ramach której będzie:

- zbierał i systematyzował informacje w zakresie ww. zagrożenia,
- prowadził okresowe i kompleksowe analizy działalności ośrodków Solidarności na Zachodzie,
- wypracowywał formy i metody zwalczania wymienionych zagrożeń.

Druk: S.G.

Opracował:

st[arszy] inspektor Wydziału III Dep[artamentu] V MSW
por. Stanisław Głabiński[§]

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 1–13, mps.

[§] Powyżej odręczny podpis.

1982 marzec 27, Warszawa – Opracowanie na temat niektórych aspektów działalności pro-solidarnościowej za granicą, sporządzone w Departamencie I MSW, tajne

Warszawa, dnia ^a27^a III 1982 r.

Tajne

Egz. nr ^b54^b

Dyrektor Departamentu V MSW
plk Józef Sasin^c

W załączeniu przesyłam opracowanie prezentujące niektóre aspekty działalności pro-solidarnościowej za granicą.

Zal[ącznik]: 1 na 37 str.

Dyrektor Departamentu I MSW
plk Fabian Dmowski^d

Wydruk[owano] w 58 egz.
Egz. nr 1–57 wg rozdz[ielnika]
Egz. nr 58 – aa
590/82-B.G./E.S.

Zagraniczna aktywność członków Solidarności (uwarunkowania ogólne)

[...]^e

Wśród członków i działaczy Solidarności, którzy 13 grudnia ub[iegłego] roku znajdowali się poza granicami kraju, reakcja na wprowadzenie stanu wojennego była zróżnicowana. Część z nich, jak np. M[arek] Brunné^f, bez względu na osobisty stosunek do nowej sytuacji zdecydowała się nie podejmować działań godzących w Polskę i jej

^{a-a} Wpisano odręcznie. Poniżej odręczny dopisek OA-III-01858/82.

^{b-b} Wpisano odręcznie.

^c Z lewej strony pieczęć z godłem Ministerstwo Spraw Wewnętrznych L.dz. OCH 0585/82 (znak sprawy wpisany odręcznie). Poniżej odręczny dopisek Z[astęp]cy [nieczytelny podpis] 21 IV 82, T[ow.] plk Kuca [?]: pr[oszę] o rozmowę, data 1.04.82 i nieczytelny podpis.

^d Powyżej odręczny podpis. Z lewej strony odręczny dopisek Tow. Głabiński: Proszę o rozmowę po zapoznaniu się, data 5.04.82 i nieczytelny podpis.

^e Pominięto strony tytułowe i spis treści.

^f W dokumencie dalej większość inicjałów, imion i nazwisk podkreślona odręcznie. Zrezygnowano z zaznaczania podkreśleń.

¹ Marek Brunné (1940–2002) – pracownik naukowy Instytutu Maszyn Przepływowych PAN w Gdańsku (1963–1992), członek Komisji Instytutowej Solidarności, rzecznik prasowy ZR Gdańskiego (VII–X 1981), rzecznik prasowy KK (X–XII 1981), 13 XII 1981 r. przebywał na konferencji naukowej w Seattle (USA), do Polski powrócił w styczniu 1982 r., współorganizator ChDSP (1989).

interesy i powrócić do kraju. Inni, prezentując podobną postawę, pozostali w krajach zachodnich, uzależniając swój powrót do Polski od rozwoju sytuacji w kraju. Pewna grupa członków i działaczy Solidarności, wywodząca się przede wszystkim z tzw. radykalnego skrzydła, podjęła jednak aktywne działania przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego i jego konsekwencjom, a także – wykorzystując sprzyjającą na Zachodzie atmosferę – przeciwko panującemu w Polsce ustrojowi. Z działaniami tej grupy (do której zaliczyć można S[eweryna] Blumsztajna, B[ohdana] Cywińskiego, S[ławomira] Czarlewskiego, P[iotra] Naimskiego, M[irosława] Chojeckiego i innych) idzie w parze aktywność tych intelektualistów polskich, którzy, identyfikując się z „solidarnościową ekstremą”, upatrywali w Solidarności przede wszystkim ruch polityczny zdolny do obalenia socjalizmu w Polsce. Wśród nich wymienić należy przede wszystkim A[ndrzeja] Seweryna, [8].

Aktywność tych osób, przejawiająca się w organizowaniu antypolskich akcji we współdziałaniu z wrogimi Polsce i ustrojowi socjalistycznemu ugrupowaniami politycznymi, związkami zawodowymi i innymi siłami, wykorzystywana jest przez zachodnie ośrodki dywersji i propagandy w prowadzonej ostatnio kampanii oszczerstw i antypolskich ataków. Ich działalność wykorzystywana jest również w akcji propagandowej zachodnich mass mediów, mającej uzasadnić własnym społeczeństwom „słuszność” antypolskiej i antysocjalistycznej nagonki.

W wyniku działań podjętych przez administrację amerykańską oraz partie polityczne i rządy niektórych państw Europy Zachodniej przebywający na Zachodzie członkowie Solidarności rozpoczęli formowanie „zagranicznego przedstawicielstwa Solidarności”, którego zadaniem ma być m.in. reprezentowanie związku za granicą, a także organizowanie konspiracyjnych struktur opozycyjnych w kraju oraz stymulowanie i koordynowanie ich aktywności.

Według założeń skrajnego skrzydła administracji Reagana, proces formowania zagranicznych struktur Solidarności winien być uzależniony od rozwoju sytuacji w Polsce i przebiegać w dwóch etapach:

I etap – organizowanie przedstawicielstw Solidarności w poszczególnych krajach zachodnich;

II etap – stworzenie „zagranicznej reprezentacji Solidarności”, mającej stanowić rodzaj kierowniczego organu tego związku za granicą.

Przedstawicielstwa Solidarności w poszczególnych krajach zachodnich miałyby zostać uznane przez rządy tych krajów za rzeczywistych wyrazicieli interesów narodu polskiego na danym terenie, natomiast „zagraniczna reprezentacja Solidarności” powinna stanowić organ konsultatywno-opiniotwórczy we wszystkich sprawach dotyczących Polski i w tym zakresie spełniać rolę „przedstawicielstwa PRL”, uznawanego *de facto* przez rządy zachodnie. Organ ten powinien także opiniować decyzje władz PRL, tak jak to było w praktyce działania Solidarności do 13 grudnia ub[iegłego] roku. Takie ukształtowanie zakresu kompetencji wynikało m.in. z założenia, iż organ ten mógłby przejąć funkcję jedyne go uznawanego na Zachodzie reprezentanta interesów polskiej klasy robotniczej.

⁸ Nieczytelne nazwisko.

W wyniku realizacji powyższych założeń grupy działania Solidarności w postaci komitetów lub biur informacyjnych powstały m.in. ^{h-h}we Francji, Włoszech, w USA, Szwecji, Szwajcarii, Wielkiej Brytanii, Belgii, Holandii, Kanadzie i RFN^h.

W zależności od specyfiki terenu działania grupy te dokonały między sobą podziału zadań. I tak m.in. w zakresie:

- propagowania programów politycznych Solidarności i innych krajowych struktur opozycyjnych szczególną aktywność wykazują członkowie Solidarności i sympatycy tej organizacji w USA, RFN, W[ielkiej] Brytanii i Francji;

- utrzymania kontaktów z przedstawicielami Watykanu i z przebywającymi w Rzymie reprezentantami duchowieństwa z kraju szczególną rolę odgrywają działacze Solidarności przebywający we Włoszech, Francji i [w] Szwajcarii;

- organizowania kanałów łączności z krajem, w tym głównie przepływu informacji i przetrzutu do kraju środków małej poligrafii oraz funduszy na działalność opozycyjną – tą sferą zajmują się działacze Solidarności i ich sympatycy przede wszystkim w Szwecji, [we] Francji.

W miarę aktywizowania się grup Solidarności w poszczególnych krajach administracja amerykańska zaczęła wywierać naciski, głównie na rządy państw NATO, w kierunku uznawania tych grup za „rzeczywistych przedstawicieli narodu polskiego”. Działania takie podjęły również grupy Solidarności.

Poniżej prezentujemy istotniejsze przejawy działań tych członków Solidarności i przedstawicieli ugrupowań opozycyjnych, których aktywność godzi wprost w polską rację stanu i socjalizm.

Belgia

1. Działalność członków Solidarności w Belgii

Belgia staje się, obok Szwecji, USA, Francji i Szwajcarii, terenem najbardziej aktywnych działań przebywających na Zachodzie członków Solidarności, co wynika zarówno z istniejących w tym kraju korzystnych warunków dla tego typu działalności, jak i z pomocy, jakiej udzielają członkom Solidarności belgijskie związki zawodowe oraz usytuowana w Brukseli centrala Światowej Konfederacji Pracy (CMT).

Korzystając z poparcia CMT, działacze Solidarności przebywający w Belgii utworzyli w początkach marca br. ośrodek koordynacyjny dla działających poza granicami kraju członków Solidarności. Pracami ośrodka kieruje K[rystyna] Ruchniewicz, mająca do dyspozycji przeniesiony z Francji fundusz Solidarności (ok. 5–7 mln franków).

Ośrodek ten, zależnie od rozwoju sytuacji w Polsce, może zaprzestać działania (w przypadku przywrócenia Solidarności pozycji sprzed 13 grudnia ub.r.) lub je kontynuować, zaostrzając nawet antyrządowy i antysocjalistyczny kurs. Kierownictwo ośrodka postanowiło na obecnym etapie m.in.:

- wszcząć kontrolę przesyłek humanitarnych do Polski celem niedopuszczania produktów mogących być pożytecznymi dla wojska, produkcji lub innych dziedzin wzmacniających władzę (Europę Zachodnią podzielono na regiony, w których działać mają oddelegowani przez Solidarność kontrolerzy);

^{h-h} Podkreślono odręcznie.

- wyrzucić nacisk na EWG celem zaprzestania pomocy humanitarnej dla Polski po wyczerpaniu się dotychczas ustalonych kwot (miałyby to mieć miejsce w końcu wiosny br.);
- przygotować we współpracy z Parlamentem Europejskim i Amnesty International materiały, na podstawie których można będzie postawić rząd PRL w stan oskarżenia przed Trybunałem Russella (podkreśla się tu dobry stan stosunków z Parlamentem Europejskim, który na bieżąco informuje Solidarność o wszystkich działaniach dot[yczących] Polski);
- rozpocząć szeroką akcję zbiórki pieniędzy wśród społeczeństw zachodnich celem stworzenia kolejnego funduszu Solidarności.

2. Komitet Akcji Solidarność

Komitet powstał 22 grudnia ub.r. Jest powiązany z chadeckimi i liberalnymi związkami zawodowymi. Program Komitetu zakłada nawiązanie kontaktów z innymi podobnymi strukturami w Europie Zachodniej.

Cechą charakterystyczną Komitetu jest fakt, iż należą do niego wszystkie polskie emigracyjne organizacje polityczne i katolickie z terenu Belgii.

Francja

Komitet Koordynacyjny Solidarności w Paryżu

Ukonstytuowany po 13 grudnia ub.r. Komitet Koordynacyjny Solidarności w Paryżu powstał z inicjatywy P[iotra] Jeglińskiego, A[leksandra] Smolara i S[eweryna] Blumsztajna. W skład Komitetu wchodzi: S[eweryn] Blumsztajn, Z[bigniew] Kowalewski, S[ławomir] Czarlewski, J[acek?] Kaczmarek i A[ndrzej] Wałowski. Z Komitetem współpracują niektórzy intelektualiści polscy przebywający we Francji (np. A[gnieszka] Holland, A[ndrzej] Seweryn), jak również przedstawiciele wrogiej emigracji polskiej w tym kraju (np. P[iotr] Jegliński, A[leksander] Smolar, K[rzysztof] Pomian).

Jako główne cele działania Komitet określił:

- niesienie wszechstronnej pomocy dla działaczy Solidarności w kraju;
- przeciwstawianie się faktom „manipulowania” informacjami na temat sytuacji w Polsce przez państwa UW;
- informowanie światowej opinii publicznej o „walce społeczeństwa polskiego”.

W wyniku uzgodnień mających na celu „podział zadań” pomiędzy komitetami Solidarności w różnych krajach Zachodu Komitet Koordynacyjny w Paryżu przyjął na siebie rolę głównego organizatora antypolskich wieców i manifestacji.

Komitet korzysta z poparcia i pomocy francuskiej Partii Socjalistycznej oraz centrali związkowej CFDT. Wszystkie lokale Komitetu należą do CFDT. Fundusze tej placówki, które przekroczyły już 2 mln franków², pochodzą w przeważającej części ze zbiórek organizowanych również przez CFDT. Komitet cieszy się poparciem francuskich kół rządowych, które nie zamierzają przeszkadzać mu w prowadzonej działalności. Wyrazem takiego poparcia jest m.in. przyjęcie członków Komitetu przez francuskiego ministra spraw zagranicznych C[laude'a] Cheyssona w dniu 15 lutego 1982 r.

W trakcie spotkania przedstawiciele Solidarności zwrócili się do min[istra] C[laude'a] Cheyssona o:

² Po utworzeniu w Belgii Komitetu Koordynacyjnego Solidarności pieniądze te zostały przekazane [na] jego konto [przyjepis w dokumencie].

- wzmożenie presji „na juntę” celem zniesienia w Polsce stanu wojennego i podjęcie rozmów „trójstronnych”;
- wzmożenie akcji pomocy medycznej i żywnościowej dla społeczeństwa polskiego;
- uruchomienie stałych programów radia France Inter w języku polskim;
- oficjalne uznanie przez rząd francuski udzielania stałej pomocy Komitetowi Koordynacyjnemu Solidarności.

1. Kolejna akcja balonowa przeciwko Polsce

Komitet Koordynacyjny Solidarności w Paryżu przygotowuje ulotki propagandowe dla kolejnej akcji balonowej, która planowana jest na kwiecień br.

2. Tworzenie nowego wydawnictwa emigracyjnego

Przebywający w Paryżu M[irosław] Chojecki oraz wspierająca go grupa wpływowych działaczy emigracyjnych (Cz[esław] Miłosz, G[ustaw] Herling-Grudziński, K[onstanty] Jeleński) finalizuje starania o utworzenie nowego, dużego wydawnictwa emigracyjnego, które wchłonęłoby także Instytut Literacki w Paryżu kierowany przez J[erzego] Giedroycia. M[irosław] Chojecki objąłby w tym wydawnictwie funkcję sekretarza (o stanowisko dyrektora trwają nadal przetargi). Wydawnictwo miałyby filie w Londynie i Monachium. Obecnie trwa zbiórka funduszy na rzecz wydawnictwa – m.in. ma odbyć się turniej tenisowy z udziałem znanych zawodników, z którego dochód byłby przeznaczony na ten cel. Także Fundacja Forda, za sprawą Cz[esława] Miłosza, obiecała udzielić wydawnictwu dotacji w wysokości podwójnej sumy składek zebranych do końca maja br.

Działalność na terenie Francji radiostacji „Solidarność”

Za zgodą i poparciem władz francuskich na terenie tego państwa rozpoczęła działalność radiostacja „Solidarność”, nadająca audycje w języku polskim i francuskim, na falach UKF w paśmie 95.1 MHz, [w] godzinach 7.00–19.00³. Program radiostacji ma wybitnie propagandowy i antypolski charakter. Zawiera on m.in. stałe pozycje dotyczące:

- „represji” stosowanych przez władze polskie wobec członków NSZZ „Solidarność” i innych obywateli;
- informacji o:
 - a) możliwości pozostawania Polaków we Francji bez konieczności ubiegania się o azyl polityczny (podany telefon właściwej prefektury policji – 502-14-23 wew. 51-87);
 - b) zorganizowaniu pomocy medycznej (tel. 581-86-55);
 - c) przygotowaniu środków transportu do Polski (tel. 776-95-59 w godz. 9.00–18.00).

Propagandowy kształt audycji radiostacji „Solidarność” ma równie agresywny i antypolski wydźwięk jak audycje RWE.

Aktywność Agnieszki Holland

A[gnieszka] Holland przybyła ze Szwecji do Francji na zaproszenie władz miejskich St. Étienne (z rekomendacji K[rzysztofa] Zanussiego⁴) na przegląd filmów polskich.

³ Chodzi o paryskie Radio „Solidarność” – polskojęzyczną rozgłośnię uruchomioną 18 XII 1981 r. m.in. przez Stefana Riegera w siedzibie lokalnego radia Fréquence Montmartre w Paryżu. Radiostację wspierał Komitet Poparcia Radia „Solidarność”, skupiający francuskich intelektualistów i artystów (m.in. Yves’a Montanda, Michela Foucaulta). Początkowo nadawało przez 12 godzin na dobę, ale latem 1982 r. skróciło czas nadawania. W ograniczonym stopniu przetrwało w różnych lokalizacjach do 1988 r.

⁴ Krzysztof Zanussi (ur. 1939) – reżyser; od 1979 r. dyrektor i kierownik artystyczny Studia Filmowego TOR, wiceprezes Stowarzyszenia Filmowców Polskich (1971–1983), od 1987 r. członek Komitetu Kinematografii.

Podobnie jak w Szwecji, A[gnieszka] Holland włączyła się natychmiast do różnego rodzaju akcji o wrogim, antypolskim charakterze. Wzięła ona m.in. udział w dwóch spotkaniach dyskusyjnych w St. Étienne oraz w imprezie pt. „12 godzin dla Polski”, zorganizowanej w Paryżu przez Solidarité France-Pologne, Komisję Koordynacyjną Solidarności, organizację AIDA⁵ oraz centralę związkową CFDT. Rozpoczęła ponadto działalność jako aktywistka sekretariatu Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu.

Republika Federalna Niemiec

W dniach 13–14 marca 1982 r. w Düsseldorfie odbył się I Zjazd Koordynacyjny, w którym wzięli udział działacze Solidarności przebywający w RFN. Zjazd ten odbył się w pomieszczeniach SPD Północnej Nadrenii-Westfalii, przy pomocy tej partii i poparciu DGB. Reprezentanci tzw. grup roboczych Solidarności z terenu RFN i Berlina Zachodniego (36 osób) postanowili utworzyć w Bremie Biuro Informacyjne Solidarności, sankcjonując w ten sposób istniejący od połowy stycznia br. w tym mieście ośrodek. Biuro to ma spełniać następujące zadania:

– koordynacja działań oraz świadczenie pomocy dla „punktów informacyjnych” i zorganizowanych grup Solidarności;

– współpraca z organizacjami RFN-owskimi w zakresie organizowania żywnościowej, finansowej i technicznej pomocy dla Solidarności w Polsce;

– nawiązanie i organizacja współpracy z DGB;

– wydawanie biuletynu informacyjnego o sytuacji i działaniach Solidarności w Polsce.

Zjazd w Düsseldorfie pod przewodnictwem Wojciecha Gruszeckiego przyjął także kilka uchwał, m.in.:

– deklarację programową, apelującą do Polaków w kraju, aby „organizowali się w podziemiu” i nie wierzyli propagandzie, iż Zachód odwrócił się od Polski;

– oświadczenie protestujące przeciw instytucji internowania;

– apel do społeczeństwa RFN o poparcie Solidarności, nawołujący także do bojkotu towarów pochodzących z Polski;

– posłanie do papieża informujące o zjeździe i proszące o poparcie;

– komunikat końcowy, informujący o powstaniu Biura Informacyjnego w Bremie, wzywający Polaków przebywających w RFN do współpracy z działającą w tym kraju Solidarnością.

Działalność kolońskiego Komitetu Solidarności z Solidarnością

W siedzibie kolońskiego radia i telewizji (WDR) odbyło się kolejne spotkanie komitetu przy udziale działaczy Solidarności – Andrzeja Kaczmarczyka⁶ (Rybnik) i Janusza Słomianowicza, angażujących się aktywnie w organizowanie „prosolidarnościowej” działalności na Zachodzie. Wśród około 150 uczestników spotkania byli oficjalni przedstawiciele lokalnych organizacji SPD, FDP⁷ i DGB.

⁵ Prawdopodobnie chodzi o Association Internationale de Défense des Artistes Victimes de la Répression dans le Monde (Międzynarodowe Stowarzyszenie Obrony Artystów – Ofiar Represji na Świecie).

⁶ Prawdopodobnie nie chodzi o Andrzeja Kaczmarczyka (ur. 1959) – aktora; członka Krajowej Komisji Wykonawczej NZS (1982–1983).

⁷ FDP – Freie Demokratische Partei (Wolna Partia Demokratyczna), niemieckie ugrupowanie polityczne o profilu centrowym, założone w 1948 r.

Celem spotkania było przekazanie zebranym informacji o sytuacji w Polsce, w szczególności o położeniu Solidarności i działacze związku po wprowadzeniu stanu wojennego. W dyskusji podejmowano próby wykorzystywania spraw polskich w kontekście stosunków wewnątrzniemieckich.

Utworzenie w Monachium organizacji pn. Solidarność II

W ostatnich dniach stycznia br. w Monachium powstała organizacja Solidarność II. W jej skład wchodzi członkowie i działacze Solidarności przebywający w RFN – m.in. Krzysztof Banasik (Nowa Huta) i Jerzy Jankowski („Cegielski” – Poznań), którzy kilkakrotnie odwiedzali siedzibę RWE w Monachium.

Powstanie i działalność „Solidarności II” wiąże się z działalnością Klubu Wolnej Myśli Demokratycznej w Monachium, zorganizowanego przez przewodniczącego PPS w RFN, T[adeusza] Podgórskiego. Przeprowadzono dotychczas dwa spotkania klubowe dla Polaków przebywających w RFN, w tym jedno z udziałem przedstawicieli RWE – [Zbigniewa?] Lewickiego, [Jeremiego] Sadowskiego i [Wiesława] Wawrzyniaka. Uczestnicy tego spotkania, w tym członkowie Solidarności II, przypuścili ostry atak na RWE i T[adeusza] Podgórskiego, domagając się, by zwłaszcza ta rozgłośnia traktowała „uchodźców politycznych” z Polski jako „siłę polityczną na emigracji”. Uczestnicy spotkania zarzucili także RWE brak obiektywizmu w ocenie sytuacji politycznej w Polsce i zbyt małe zainteresowanie „uchodźcami”.

Powstanie i działalność Initiative Solidarität mit Solidarność

Od dłuższego czasu obserwujemy rosnące zainteresowanie problematyką polską wśród licznych ugrupowań i partii lewackich w RFN i Berlinie Zachodnim, spotęgowane jeszcze przez wydarzenia sierpnia 1980 r. Od tego czasu datuje się również powstawanie licznych grup, komitetów, inicjatyw obywatelskich itp. organizacji, mających za cel udzielanie pomocy NSZZ „Solidarność”, propagowanie jej działalności i utrzymywanie szerokich kontaktów z ogniwami i działaczami tego związku zarówno na terenie Polski, jak [też] RFN i Berlina Zachodniego. Obecnie działalność tych grup weszła już na trwałe do krajobrazu życia polityczno-społecznego RFN i Berlina Zachodniego, zdobywając coraz liczniejszych sympatyków, głównie ze środowisk młodzieżowych, studenckich, intelektualnych, jak również niektórych branżowych związków zawodowych zrzeszonych w DGB, znajdujących się w sferze wpływów partii lewackich. Szczególną inicjatywę w działalności na rzecz NSZZ „Solidarność” wykazują: KBW (Kommunistischer Bund Westdeutschlands⁸), GIM (Gruppe Internationale Marxisten⁹), oraz SB (Sozialistisches Büro¹⁰), posiadające swe agendy również na terenie Berlina Zachodniego i skupiające znaczną liczbę członków i sympatyków. Działalność ta zyskała także poparcie zachodnioniemieckich środowisk intelektualnych, aczkolwiek ich przedstawiciele (np. pisarka Ingeborg Drewitz) najczęściej nie identyfikują się z celami politycznymi i doktrynami lewaków.

Okres powstawania i początków „prosolidarnościowej” działalności licznych grup regionalnych wytworzył z biegiem czasu podstawy i trend do synchronizacji i racjonalizacji ich działań na rzecz NSZZ „Solidarność”. Obecnie najaktywniejsze ugrupowania

⁸ KBW – Kommunistischer Bund Westdeutschlands (Komunistyczny Związek Niemiec Zachodnich), niewielkie ugrupowanie maoistyczne działające w RFN.

⁹ GIM – Gruppe Internationale Marxisten (Międzynarodowa Grupa Marksistów), ugrupowanie trockistowskie działające jako niemiecki oddział IV Międzynarodówki w latach 1969–1986.

¹⁰ SB – Sozialistisches Büro (Biuro Socjalistyczne), ugrupowanie tzw. nowej lewicy działające w latach 1969–1997.

lewackie RFN, mimo dzielących je różnic doktrynalnych, postanowiły uznać pomoc i propagandę na rzecz Solidarności za płaszczyznę możliwego współdziałania organizacyjnego, a zarazem realizacji swych odrębnych interesów politycznych. W wyniku różnych wspólnych przedsięwzięć i imprez propagandowych, datujących się od wiosny br., doszło w dniach 5–6 września 1981 r. we Frankfurcie do spotkania konstytucyjnego regionalnych komitetów i grup Solidarności z Solidarnością, które doprowadziło w efekcie do powstania Initiative Solidarität mit Solidarnosc, organizacji o charakterze i zasięgu federalnym, obejmującej również Berlin Zachodni. Organizacja ta jednoczy 19 grup regionalnych, pozostających pod wpływami politycznymi różnorodnych partii i ugrupowań lewackich. Wyłoniono również Wspólną Komisję Koordynacyjną, w skład której wchodzi znani działacze KBW, GIM, Sozialistisches Büro i innych pomniejszych organizacji lewackich.

Berlin Zachodni

W dniach 17–19 grudnia 1981 r. w Berlinie Zachodnim utworzono organizację Solidarnosc na Obczyźnie. Grono założycieli składa się z ok. 10 osób, spośród których wyłoniono tzw. trójkę inicjatywną w składzie: Barbara Nowakowska-Drozdek (Łódź), Krzysztof Kasprzyk (Gdańsk) – wyróżniający się aktywnością – i Krzysztof Wcisło (Łódź), któremu powierzono kierownictwo grupy. Publicznie organizacja ta poinformowała o swoim ukonstytuowaniu się na „prosolidarnościowym” wiecu w Berlinie Zachodnim w dniu 19 grudnia 1981 r., zorganizowanym przez lewackie ugrupowanie pn. Initiative Solidarität mit Solidarnosc oraz część działaczy zachodniobierlińskich związków zawodowych, członków i sympatyków tej grupy. W zawiązaniu się Solidarności na Obczyźnie brał aktywny udział znany współpracownik zachodnich ośrodków dywersji ideologicznej Peter Raina.

Zachodniobierlińska Solidarnosc na Obczyźnie stawia sobie za cel zorganizowanie sieci tego typu grup obejmującej teren RFN. Rozpoczęto już ewidencjonowanie członków NSZZ „Solidarnosc” przebywających w Berlinie Zachodnim i w RFN. Równolegle grupa zamierza występować z politycznymi oświadczeniami i relacjonować przebieg wydarzeń w Polsce na różnego rodzaju imprezach „prosolidarnościowych”, rozpoczynając tę działalność od ścisłej współpracy z Initiative Solidarität mit Solidarnosc i korzystając z pomocy P[etera] Rainy. Zdaniem P[etera] Rainy, grupa winna możliwie najszybciej stać się także swego rodzaju centrum informacyjnym o tematyce polskiej. P[eter] Raina zadeklarował swą pomoc dla grupy w wydawaniu dwujęzycznego biuletynu informacyjnego. Należy się także spodziewać, iż grupa uzyska fundusze na swą działalność ze składek gromadzonych przez Initiative Solidarität mit Solidarnosc.

Utworzenie w Berlinie Zachodnim Komitetu Obrony Solidarności

W dniu 3 marca 1982 r. od zachodniobierlińskiego Komitetu Popierania Wolnych i Niezależnych Związków Zawodowych odłączyła się sekcja polska, tworząc samodzielny Komitet Obrony Solidarności, pod kierownictwem Edwarda Klimczaka i Włodzimierza Nechamkisa. W deklaracji ideowej tego tworu ujęte są następujące cele polityczne:

- obrona „polskiej drogi do demokracji”;
- informowanie opinii publicznej o „walce Solidarności w podziemiu”;
- organizowanie akcji solidarności z Solidarnością i pomocy dla internowanych.

Komitet Obrony Solidarności zamierza realizować swe cele polityczne m.in. przez organizowanie demonstracji i wieców, wywieranie nacisków na DGB w sprawie

opowiedzenia się tej organizacji związkowej za Solidarnością i obrony interesów Solidarności.

Szwecja

W Sztokholmie, w centrum miasta, otwarto Biuro Informacyjne Solidarności. Prowadzona jest równolegle intensywne akcja plakatowo-ulotkowa na rzecz zbiórki funduszy na finansowanie działalności KPN, Solidarności i innych nielegalnych organizacji antysocjalistycznych w Polsce.

Działalność Biura Solidarności w Sztokholmie

W pracach Biura Solidarności w Sztokholmie zaangażowani są obecnie m.in.:

- Jakub Świącicki – pełniący do niedawna obowiązki kierownika biura;
- Stefan Trzciniński – koncentruje swoją aktywność na próbach zjednoczenia poszczególnych organizacji emigracyjnych w Szwecji wokół akcji pro-solidarnościowych;
- Marek Tarka – uciekinier z promu, odpowiedzialny za zorganizowanie kanałów łączności z krajem, przede wszystkim w oparciu o pomoc załóg polskich promów;
- Katarzyna Hanuszkiewicz (córka Adama Hanuszkiewicza) – pełni obowiązki tłumacza i pomocy biurowej.

Osoby te znajdują się na etatach centrali związków zawodowych LO, która finansuje również działalność biura.

W Biurze Informacyjnym Solidarności w Sztokholmie doszło do poważnych sporów w związku z naciskami szwedzkiej centrali związkowej LO, aby kierownikiem biura został obywatel polski, będący jednocześnie członkiem Solidarności. Personel biura opowiadał się za utrzymaniem na tym stanowisku obywatela szwedzkiego polskiego pochodzenia J[akuba] Świącickiego, jednak ostatecznie wyraził zgodę, aby biurem kierował nowy kierownik – S[tefan] Trzciniński.

LO poparło kandydaturę Trzcinińskiego, co jest zgodne z ustaleniami, jakie zapadły w czasie spotkań z przebywającymi za granicą członkami Solidarności w Zurychu i Brukseli.

W najbliższym okresie Biuro Solidarności w Sztokholmie ma rozpocząć wydawanie biuletynu informacyjnego, którego częstotliwość ukazywania się ma być uzależniona od napływu materiałów informacyjnych.

W dzienniku „Expressen” opublikowano wywiad z Agnieszką Holland, w którym przedstawiła ona m.in. następujące tezy:

- Polska znajduje się pod okupacją, która w niczym nie różni się od okupacji hitlerowskiej;
- sytuację w Polsce można jedynie porównywać z Chile [Augusto] Pinocheta;
- władze wojskowe Polski aresztowały 50 tys. osób, z których część wywieziono do ZSRR;
- Polska stała się gettem w środku Europy.

Treści wywiadu A[gnieszki] Holland dla „Expressen” zostały szeroko wykorzystane przez inne gazety szwedzkie jako ilustracja doniesień o rozwoju sytuacji w Polsce po wprowadzeniu stanu wojennego.

Wzmoczona aktywność jednego z kół Solidarności w Szwecji

W szwedzkiej miejscowości Södertälje tamtejsze koło Solidarności znacznie ożywiło swą antypolską działalność organizacyjną i propagandową. Wyróżniającymi się

aktywnością działaczami tego koła są: Kazimierz Szyparyn, Mieczysław Nycz¹¹, Zdzisław Adamski, Tadeusz Piekarski¹² i Apolonia Högestätt¹³. Obecne koło koncentruje swą działalność na następujących kierunkach:

- rozbięcie i eliminacja z życia środowiska Stowarzyszenia Polaków w Södertälje;
- zbiórka pieniędzy na rzecz pomocy internowanym działaczom Solidarności i kolportowanie tekstu „prosolidarnościowego” apelu do społeczeństwa szwedzkiego;
- intensyfikacja sprzedaży nagrań L[echa] Wałęsy z audycji u papieża.

Powstanie Kongresu Polaków w Szwecji – Solidarność

W Sztokholmie w drugiej połowie stycznia br. z inicjatywy Jana Żuchowskiego, Wiesława Patka¹⁴ i Władysława Nowika¹⁵ doszło do powołania nowej organizacji emigracyjnej o nazwie Kongres Polaków w Szwecji – Solidarność, której przewodniczącym został Jan Żuchowski. Przyjęty na zebraniu założycielskim w dniu 10 stycznia 1982 r. statut określa Kongres jako organizację ponadpartyjną, której celem jest odbudowa „demokratycznej i niepodległej Polski”.

Do statutowych zadań nowo powołanej organizacji należą m.in.:

- „działanie na rzecz demokracji w Polsce;
- utrzymanie kontaktu z działaczami Solidarności w kraju przebywającymi czasowo za granicą, walczącymi o pełną realizację porozumień z sierpnia 1980 r. oraz uchwał I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ »Solidarność« w Gdańsku;
- udział w organizowaniu pomocy materialnej dla rodaków w kraju oraz wsparcie moralne poprzez manifestacje i akademie, protesty itp.;
- informowanie szwedzkiej i światowej opinii publicznej o sytuacji w Polsce, o prawdziwych mechanizmach konfliktów i przyczynach trudności, [jakie] przeżywają rodacy w ojczyźnie;
- działalność na rzecz sprawy polskiej w myśl wytycznych zawartych w posłaniu do Polonii całego świata z I Zjazdu Delegatów NSZZ »Solidarność«, uchwalonym w dniu 8 września 1981 r. w Gdańsku”.

Niezależnie od działań o charakterze ściśle politycznym Kongres zamierza zajmować się następującymi problemami i pracami „na rzecz imigrantów polskich w Szwecji”:

- „zjednoczeniem wszystkich Polaków zamieszkałych w Szwecji, bez względu na poglądy polityczne, wyznanie czy pochodzenie, pragnących kierować się zasadami demokracji i tolerancji;
- wspólną pracą nad zachowaniem języka ojczystego, kultury i tradycji, świadomości historycznej oraz oddziaływaniem na procesy wychowawcze młodego pokolenia w poszanowaniu ideałów patriotycznych i wiary swoich przodków;

¹¹ Mieczysław Nycz (ur. 1926) – działacz polonijny; w 1951 r. uciekł na kutrze rybackim do Szwecji, pracownik firmy Scania (1954–1991), członek Komitetu Solidarności z Polską w Södertälje, organizator transportów do Polski (1981–1989), w 1989 r. powrócił do kraju, w 2008 r. odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Zasługi RP.

¹² Tadeusz Piekarski – działacz polonijny; członek SPK Koło Sztokholm.

¹³ Apolonia Högestätt – działaczka polonijna; od 1945 r. na emigracji w Szwecji, w 2008 r. odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Zasługi RP.

¹⁴ Wiesław Patek – dyplomata, działacz polonijny; *chargé d'affaires* rządu RP w Norwegii (1942–1945), delegat Rządu RP na Uchodźstwie, następnie przedstawiciel konkurencyjnej wobec rządu emigracyjnej Egzekutywy Zjednoczenia Narodowego w Szwecji (1945–1988).

¹⁵ Władysław Nowik – działacz polonijny; od 1982 r. II wiceprezes Kongresu Polaków w Szwecji.

– pomocą nowo przybyłym do Szwecji, oczekującym na prawo osiedlenia i osiedlonym na stałe, jak również studentom z Polski;

– pomocą kombatantom, byłym więźniom politycznym oraz byłym więźniom koncentracyjnych obozów hitlerowskich, sowieckich lub obozów utworzonych w dzisiejszej Polsce;

– pomocą dla starszego pokolenia, ludziom niepełnosprawnym, osamotnionym wskutek choroby, samotnym matkom, utrzymywaniem kontaktów ze szwedzkimi organizacjami społecznymi i charytatywnymi;

– ochroną interesów polskiej mniejszości etnicznej w Szwecji wobec władz i urzędów”.

Kongres Polaków w Szwecji – Solidarność dopuszcza możliwość przynależności do tej organizacji obok osób fizycznych także członków zbiorowych, którymi mogą być „demokratyczne organizacje lub stowarzyszenia”. Działalność Kongresu ma być finansowana ze składek członkowskich, zbiórek, darowizn, wpływów ze sprzedaży wydawnictw i organizowanych imprez.

Kongres Polaków w Szwecji – Solidarność zamierza objąć w przyszłości swym działaniem wszystkie kraje skandynawskie i ma wzorować się na Kongresie Polonii Amerykańskiej (KPA). Rozmowy na temat charakteru działań nowej organizacji emigracyjnej były prowadzone przez przedstawicieli Kongresu z A[lojzym] Mazewskim, prezesem KPA.

Dotychczas powstały oddziały terenowe Kongresu w Sztokholmie, Västerås, Jönköping, Lund i Malmö. Odkonferowały się również kilka zebrań, w tym jedno przy udziale przybyłych ze Szwajcarii działaczy Solidarności, Marii Nowak i Henryka Czerwińskiego. Powstanie Kongresu jest zbieżne z utworzeniem w Sztokholmie Biura Informacyjnego Solidarności, prowadzonego przez Stefana Trzecińskiego, i stanowi wyraz obawy działaczy emigracyjnych w Szwecji przed „konkurencją” Biura Solidarności. Dość niechętnie odniósł się do Kongresu Ludomir Gąssowski¹⁶ z „Rady Uchodźstwa Polskiego” i Aleksander Orłowski¹⁷ z PPS, obawiając się, iż nowo powstała organizacja może postawić ich osoby niejako na drugim planie działalności politycznej. W ostatnich tygodniach obserwuje się pewne zbliżenie między Kongresem a Biurem Informacyjnym Solidarności.

Dotychczas Kongres uzyskał od rządu szwedzkiego zgodę na bezterminowy pobyt w Szwecji obywateli polskich przebywających w tym kraju, których liczbę szacuje się na ok. 22 tys. osób. J[an] Żuchowski, przewodniczący Kongresu, przeprowadził rozmowy z odpowiednimi ministrami rządu szwedzkiego w sprawie uruchomienia w radiu szwedzkim sześciogodzinnego programu w języku polskim i uzyskał obietnicę pozytywnego rozpatrzenia tego wniosku.

USA

Przy Sekretariacie AFL-CIO została powołana w dniu 21 grudnia ub.r. grupa robocza ds. polskich, w skład której weszli przedstawiciele Kongresu Polonii Amerykańskiej

¹⁶ Ludomir Gąssowski-Garczynski – działacz polonijny; współpracownik RWE, działacz Rady Uchodźstwa Polskiego – organizacji polonijnej powstałej w 1947 r., afiliowanej przy Kongresie Polaków w Szwecji od 1982 r.

¹⁷ Aleksander Orłowski (1929–2007) – filozof, polityk; od 1970 r. na emigracji w Szwecji, kierownik skandynawskich struktur emigracyjnej PPS, delegat do Rady Centralnej PPS w Londynie z terenu Szwecji, współzałożyciel Towarzystwa Przyjaciół „Kultury” w Szwecji (1970).

([Zdzisław] Dziekoński¹⁸, [Jan?] Nowak), Poland Watch¹⁹ oraz emigracyjnego Towarzystwa Przyjaciół Solidarności. Powołanie tej grupy spotkało się z akceptacją przedstawicieli administracji, która spodziewała się uzyskać tą drogą informacje, które mogłyby być wykorzystywane przez Agencję ds. Łączności Międzynarodowej (ICA), m.in. w programie Głosu Ameryki. Pracami grupy kieruje T[om] Kahn²⁰, kierownik Wydziału Zagranicznego AFL-CIO, odpowiedzialny dotychczas za „sprawy polskie” w tej centrali, utrzymujący również ściśle kontakty z przedstawicielami Białego Domu.

Podczas inauguracyjnego posiedzenia „grupy roboczej ds. polskich” ustalono podjęcie w najbliższym okresie następujących działań:

- wystąpienie do Kongresu USA z żądaniem zastosowania wobec Polski i Związku Radzieckiego wszechstronnych sankcji polityczno-gospodarczych, jeżeli gen. W[ojciech] Jaruzelski nie przywróci pełnych swobód Solidarności;

- doprowadzenie do przesłuchań w komitetach spraw zagranicznych obu izb Kongresu nt. Polski;

- zorganizowanie szeregu wieców polonijno-związkowych i manifestacji w obronie Solidarności [w celu] wykazania antynarodowego charakteru działań gen. W[ojciecha] Jaruzelskiego;

- zbieranie informacji o aktualnej sytuacji NSZZ „Solidarność” celem rozpowszechniania ich na terenie USA, a także inspirowanie akcji związkowych wobec Polski;

- kontynuowanie zbiórki na fundusz pomocy dla Solidarności;

- inspirowanie negatywnych opinii o władzach PRL i ZSRR, nawet w warunkach unormowania się sytuacji.

Program działalności tej grupy spotkał się z aprobatą L[ane’a] Kirklanda, przewodniczącego AFL-CIO, opowiadającego się za podjęciem ostrych sankcji wobec Polski i Związku Radzieckiego, który już w dniu 16 grudnia ub.r. na posiedzeniu Międzynarodowej Konfederacji Wolnych Związków Zawodowych w Brukseli postulował uchwalenie związkowego embarga na transport polskich towarów.

Informacje nt. sytuacji Solidarności w Polsce Wydział Zagraniczny AFL-CIO otrzymuje od związkowców skandynawskich, przede wszystkim ze Szwecji i Finlandii, którzy wykorzystują wszelkie możliwości kontaktów z Polską dla uzyskania obrazu wydarzeń i stanu organizacyjnego Solidarności.

Według informacji przekazanych przez związkowców szwedzkich do centrali AFL-CIO, a pochodzących od „członków Solidarności znajdujących się w kraju”, w Polsce zostanie podjęta szeroka akcja sabotowania wzrostu wydajności pracy w zakładach w celu wykazania, że gen. W[ojciech] Jaruzelski nie panuje nad sytuacją i nie jest w stanie zlikwidować trudności gospodarczych.

Nowy Jork

Komitet Pomocy Solidarności staje się dzięki mecenatowi i pomocy finansowej AFL-CIO najbardziej prężną organizacją tego typu na terenie USA. Rozbudowuje on swoje zaplecze ludzkie oraz kontakty z krajem przez Paryż, Londyn, Wiedeń. Aktywiści

¹⁸ Zdzisław Dziekoński (1906–1992) – prawnik, działacz polonijny; od 1951 r. na emigracji w USA, pracownik Głosu Ameryki (1966–1977), kierownik Biura KPA w Waszyngtonie (1977–1982).

¹⁹ Chodzi o Polish Watch Center, zob. dok. nr 119.

²⁰ Tom Kahn (1938–1992) – amerykański działacz związkowy; zastępca kierownika (1982–1986) i kierownik Wydziału Spraw Międzynarodowych AFL-CIO (1986–1992), organizator pomocy materialnej dla Solidarności.

KP S[olidarności] i[M[irosław] Chojecki, P[iotr] Naimski, J[akub] Karpiński) z pogardą wypowiadają się o Wałęsie, obciążając go m.in. odpowiedzialnością za zlekceważenie sygnałów o możliwości wprowadzenia stanu wojennego. KPS odrzuca inicjatywy Stowarzyszenia Przyjaciół Solidarności w Waszyngtonie, które borykając się z poważnymi trudnościami, chętnie widziałoby podejmowanie antypolskich przedsięwzięć we współpracy z KP S[olidarności]¹⁴.

Ponadto na terenie USA działają:

Solidarity International – powstała w styczniu 1982 r. w Nowym Jorku. Jednym z założycieli jest dr Jerzy Milewski, b[yły] członek zarządu NSZZ „Solidarność” Region Gdańsk. Organizacja stawia sobie następujące cele:

- bezpośrednią pomoc NSZZ „Solidarność” i jego działaczom w Polsce;
- organizowanie i popieranie społecznych protestów wobec prześladowań zwolenników ideałów Solidarności;
- koordynację wspólnych przedsięwzięć podejmowanych przez organizacje lokalne Solidarity International.

Towarzystwo Przyjaciół Solidarności – organizacja utworzona w Waszyngtonie przy czynnym udziale amerykańskiego prawnika polskiego pochodzenia Ludwiczaka. Celem Towarzystwa jest niesienie szeroko rozumianej pomocy Solidarności oraz organizowanie akcji propagandowych przeciwko władzom PRL.

Kanada

1. Aktywność Z[ygmunta] Przetakiewicza

Z[ygmunt] Przetakiewicz, który po likwidacji stworzonego przez niego biura Solidarności w Nowym Jorku przybył do Toronto, gdzie otrzymał prawo pobytu na okres 12 miesięcy. Przy pomocy centrali związkowej Canadian Labour Congress (przydzieliła mu biuro w swoim lokalu związkowym) rozpoczął działalność jako przedstawiciel Solidarności na Kanadę. Bierze on czynny udział w demonstracjach organizowanych przed konsulatem PRL w Toronto, udziela licznych wywiadów szkalujących obecne władze PRL, a także próbował zorganizować strajki na polskich statkach rybackich zawijających do portu w Vancouver.

2. Działalność organizacji Solidarność i Niepodległość

Aktywizuje swoją działalność powstała wiosną 1981 r. w Toronto organizacja Solidarność i Niepodległość. Grupa ta, której prezesem jest Leszek Prusiński, skupia głównie przedstawicieli ostatniej fali polskiej emigracji. Solidarność i Niepodległość stawia przed sobą następujące cele:

- działalność na rzecz uzyskania niepodległości Polski;
- oddziaływanie na władze kanadyjskie w kierunku politycznego i materialnego wspierania ruchu Solidarności;
- organizowanie współpracy pomiędzy kanadyjskimi związkami zawodowymi a Solidarnością;
- prowadzenie działalności propagandowej i dywersyjnej przeciwko obecnej władzy w Polsce oraz jej przedstawicielstwom w Kanadzie.

¹⁴ Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

Organizacja weszła ostatnio w skład Kongresu Polonii Kanadyjskiej, co może przyczynić się do uzyskania przez nią większego niż dotychczas znaczenia w środowisku emigracji polskiej. Na grudniowym zebraniu honorowym gościem organizacji był czołowy działacz Solidarności Mirosław Chojecki.

Szwajcaria

Władze szwajcarskie udzieliły prawa pobytu i pracy na okres 1 roku dla 12-osobowej grupy członków NSZZ „Solidarność” przebywającej w tym kraju. W uzasadnieniu stwierdzono m.in., iż związkowcy polscy „będą mogli prowadzić pewną działalność polityczną, pod warunkiem że nie będzie ona zagrazać bezpieczeństwu wewnętrznemu i zewnętrznemu Szwajcarii”. Do grupy tej należy m.in. Andrzej Opiela.

Przebywający w Szwajcarii członkowie Solidarności prowadzą tam aktywną działalność polityczną, korzystając z przychylnego klimatu stwarzanego przez niektóre związki zawodowe. W Lozannie ukonstytuował się komitet pomocy dla Solidarności, założony przez szwajcarski związek zawodowy pracowników służb publicznych (VPOD). Komitet ten stawia sobie za cel zbiórkę funduszy na utrzymanie 13-osobowej grupy Solidarności pozostającej w Szwajcarii, przygotowywanie bojkotu towarów konsumpcyjnych z k[rajów] s[ocjalistycznych], organizowanie akcji protestacyjnych na rzecz uchylecia stanu wojennego w Polsce. Komitet podejmuje współpracę z koordynacyjną grupą Solidarności w Zurychu.

Pozostająca w Szwajcarii grupa Solidarności ogłosiła apel do członków związku w Polsce o odwagę, uporczywość i solidarność. W szwajcarskiej tv w dniu 20 bm. wystąpili Mieczysław Tarnowski (Wałbrzych) i Barbara Turczyńska (Warszawa), prezentując tezy o możliwości działania Solidarności na emigracji oraz występując przeciwko udzielaniu Polsce pomocy żywnościowej „bez pewności, kto ją odbiera, bo nie powinna się ona dostać do rąk żołnierzy”.

Przebywający w Szwajcarii członkowie NSZZ „Solidarność”, uczestniczący m.in. w akcji powołania do życia Komitetu Akcji Solidarności, przyjęli rezolucję o niewystępowaniu o azyl polityczny. Zamierzają oni powrócić do kraju dopiero po odwołaniu stanu wojennego i w tym kontekście przeciwni są zachodniej polityce zbyt dużych nacisków na Polskę, gdyż przedłuża to czas trwania stanu wojennego.

W kontaktach z zachodnimi środkami masowego przekazu działacze ci odmawiają podawania nazwisk, jak również danych umożliwiających określenie ich przynależności regionalnej. Ma to bezpośredni związek z założeniem, iż po zniesieniu stanu wojennego legalna działalność Solidarności w kształcie sprzed 13 grudnia ub.r. będzie niemożliwa, toteż po powrocie do kraju należy podjąć działania w warunkach konspiracyjnych.

Powołany w dniach 18–20 grudnia ub.r. w Zurychu ¹⁾ Komitet Akcji Solidarności¹⁾ postawił sobie następujące cele działania:

- a) koordynowanie działań członków Solidarności za granicą;
- b) współdziałanie z siłami na Zachodzie w organizowaniu antypolskich akcji protestacyjnych;
- c) niesienie pomocy rodzinom w kraju i ułatwienie kontaktów z krajem;

¹⁾ Podkreślono odręcznie.

d) działanie na rzecz przerwania pomocy żywnościowej Zachodu dla Polski (wystosowano w tej sprawie odrębny apel);

e) zbieranie informacji o sytuacji w Polsce i przekazywanie ich ośrodkom zachodnim.

Przy powołaniu do życia KAS w Szwajcarii czynny udział wzięło 33 działacze Solidarności, w tym Z[bigniew] Kowalewski, S[eweryn] Blumsztajn, B[ohdan] Cywiński, S[ławomir] Czarlewski, S[tefan] Trzeciński.

Komitet Akcji Solidarności w Szwajcarii postanowił kontynuować swoją działalność w oparciu o pomoc miejscowych organizacji związkowych oraz licznych struktur typu Solidarność z Solidarnością.

Członkowie Komitetu stoją na stanowisku, iż po zniesieniu stanu wojennego działalność Solidarności w kształcie sprzed 13 grudnia ub[iegłego] roku będzie niemożliwa, toteż należy podjąć w kraju działania o charakterze konspiracyjnym. Aktualnie uzyskali oni prawo pobytu i pracy w Szwajcarii na okres 1 roku. Władze szwajcarskie rozpoczęły działania celem zabezpieczenia im miejsc zamieszkania i zatrudnienia^k.

Działalność członków Solidarności

Kontynuując antypolską działalność propagandową w Szwajcarii, grupa członków Solidarności (m.in. [Andrzej] Opiela, [Barbara] Turczyńska, [Maria] Nowak) wzięła udział w publicznym spotkaniu, które odbyło się w Gümligen k. Berna z inicjatywy szwajcarskich związków zawodowych. Na spotkaniu tym głos zabrał m.in. A[ndrzej] Opiela, który stwierdził, iż grupy Solidarności w Szwajcarii, RFN i Francji otrzymały z kraju instrukcje zalecające organizowanie demonstracji i protestów pisemnych w zachodnich zakładach pracy, instytucjach, uczelniach, a także wśród osób prywatnych, przy czym protesty pisemne powinny być kierowane do władz PRL. Opiela stwierdził ponadto, iż jego grupa utrzymuje kontakty z Watykanem.

Działacze wrogiej emigracji w Szwajcarii wykorzystują pozostałych w tym kraju członków delegacji Solidarności do organizowania antypolskich kampanii, na których przedstawiana jest w sposób tendencyjny sytuacja w Polsce.

Na jednej z takich imprez w Sion zorganizowanej przez Stanisława Liberka²¹ z Lozanny obecni przedstawiciele Solidarności stwierdzili, że „jedyną bronią związku w obecnej sytuacji w Polsce jest bierny opór”. Oceniając działalność związku, Piotr Gmaj (lekarz z Warszawy) podkreślił, iż Solidarność „chciała stworzyć w Polsce układy społeczne zgodne z historią i tradycją narodu polskiego”.

W trakcie licznych antypolskich wystąpień członków Solidarności przebywających w Szwajcarii (m.in. A[ndrzej] Opieli, P[iotra] Gmaja) eksponuje się ostatnio fakty rzekomej dużej aktywności komórek Solidarności na Śląsku, w Gdańsku i Szczecinie. Na konferencji prasowej, która odbyła się 28 stycznia br. w Lugano, A[ndrzej] Opiela i M[aria] Nowak zaapelowali ponadto o kontynuowanie polityki nacisków Zachodu na władze PRL.

Wystąpienie B[ohdana] Cywińskiego w Instytucie Studiów Europejskich w Genewie

W dniu 15 stycznia 1982 r. B[ohdan] Cywiński wygłosił w Instytucie Studiów Europejskich odczyt nt. „Ostatnie doświadczenie Polski w dziedzinie związkowej”.

^k *Omyłkowo powtórzono w tym akapicie informacje zawarte na początku ustępu poświęconego Szwajcarii.*

²¹ Stanisław Liberek (1905–1983) – działacz polonijny; od 1939 r. na emigracji w Szwajcarii, działacz Towarzystwa Polskiego w Lozannie.

Główne tezy wystąpienia B[ohdana] Cywińskiego:

- wprowadzenie stanu wojennego w Polsce było wynikiem inspiracji ZSRR;
- mimo internowania kierownictwa Solidarności działalność organizacji nie została przerwana. Kontynuują ją w konspiracji wyłonieni samorzutnie nowi aktywiści;
- podziemna działalność Solidarności jest coraz lepiej zorganizowana – zwłaszcza w dziedzinie wydawniczej;
- społeczeństwo polskie, idąc za apelem Solidarności, przyjmuje postawę biernego oporu wobec władz.

W tym samym dniu B[ohdan] Cywiński miał również występ w szwajcarskiej tv, gdzie zaprezentował podobne stwierdzenia.

Przy wyższych szwajcarskich uczelniach w Bernie, Genewie, Fryburgu, Bazylei, St. Gallen, Neuenburgu, Zurychu i Lozannie powstały niewielkie liczebnie (po ok. 20–30 osób) organizacje Solidarność z Solidarnością. Przewodniczącym „komisji koordynacyjnej” tych grup jest prof. Hans Siegwart z Uniwersytetu w St. Gallen. Ponadto aktywizuje swoje działania Związkowa Grupa Koordynacyjna – Solidarność, mająca swoją siedzibę w Ennetbaden, a kierowana przez działacza związkowego Fredi Balta i jego współpracowników: Thomasa Schaffrotha, Edith Zumbuehl i Thomasa Hoessli.

Grupy te utrzymują ścisły kontakt z przebywającymi w Zurychu działaczami NSZZ „Solidarność”, którzy m.in. skorzystali z pośrednictwa tych grup, składając kilka swoich oświadczeń publicznych o treści politycznej.

Antypolski dokument sekretarza generalnego Światowej Konfederacji Pracy – CMT

Wśród związkowców szwajcarskich kolportowany jest dokument Jana Kułakowskiego, sekretarza gen[eralnego] CMT, w którym autor stara się udowodnić, iż główny wysiłek władz polskich był skoncentrowany od wielu miesięcy jedynie na podejmowaniu działań zmierzających do zniszczenia Solidarności. Prezentując w pozytywnym świetle samą Solidarność, dokument sugeruje, aby wszystkie organizacje związkowe na Zachodzie złożyły oświadczenie, iż za jedynego reprezentanta ruchu związkowego w Polsce uznają Solidarność.

Wielka Brytania

Rozbieżności pomiędzy organizacjami emigracyjnymi a nowo powstałymi grupami Solidarności w Wielkiej Brytanii

Pogłębiają się rozbieżności pomiędzy organizacjami emigracyjnymi a nowo powstałymi grupami Solidarności w Wielkiej Brytanii. Powodem rozbieżności są m.in.:

- nieporozumienia na tle dostępu do funduszy przekazywanych na działalność Solidarności;
- niechęć grup Solidarności do podporządkowania się starym strukturom emigracyjnym (rząd londyński, SPK i inne);
- dążenia E[ugeniusza] Smolara do tworzenia organizacji solidarnościowych o powiązaniach syjonistycznych.

Pomimo iż Kościół polski w Wielkiej Brytanii postanowił nie włączać się bezpośrednio do działalności organizacji o charakterze politycznym, rząd londyński wyraża nadzieję, iż przy pomocy Kościoła uda mu się podporządkować wszystkie grupy Solidarności działające na terenie Wielkiej Brytanii.

Aktywność emigracji londyńskiej

Władze emigracyjnych ośrodków politycznych w Londynie udzielają szeroko rozumianej pomocy przebywającym na Zachodzie członkom NSZZ „Solidarność”. W jej wyniku zyskały w środowisku Solidarności zwolenników emigracyjnych koncepcji politycznych, którzy podejmują działania w kierunku przyciągnięcia innych działaczy do ośrodka londyńskiego. Aktywną rolę odgrywa w tej sferze m.in. Skibiński przebywający w Genewie.

Rząd londyński i Stowarzyszenie Polskich Kombatantów prowadzą akcję zbierania pieniędzy na finansowanie nielegalnych grup oporu Solidarności w Polsce. Zebrane pieniądze mają zostać przekazane do Polski za pośrednictwem ambasady brytyjskiej w Warszawie. Równocześnie SPK prowadzi akcję propagandową wśród właścicieli firm wysyłających paczki do Polski w celu zaprzestania tej działalności, wychodząc z założenia, że nie dotrą one do adresatów, lecz do „radzieckich jednostek wojskowych”.

Włochy

Włoski Komitet Solidarności, w skład którego wchodzi m.in. M[arek] Janas, A[ndrzej] Chodakowski, J[acek] Pałasiński. Zaktywizował on swoje kontakty z partiami politycznymi (głównie z włoską PS²²), z organizacjami związkowymi, a także środkami masowego przekazu. Niektórzy z członków Komitetu mają wejść w skład zespołu redagującego nowe czasopismo „Gdańsk: materiały Solidarności”, którego zadaniem będzie bliższe zapoznanie społeczeństwa włoskiego z problematyką polską, a także krajów Europy Wschodniej.

Holandia

Organizacje prosolidarnościowe w Holandii:

Na terenie Holandii działają następujące organizacje prosolidarnościowe:

- Stichting [voor] Mensenrechten in Polen (MERPOL)²³, Leeuwrenilstraat 47, Wormerveer;
- Komite Solidariteit met Solidarność, Ruilstraat 103a, Rotterdam (duży procent jego członków należy do organizacji trockistowskich);
- Initiative Group Polen, Obreenstraat 25a, Rotterdam.

Organizacje te określają się jako apolityczne. Organizują one przede wszystkim pomoc materialną dla Solidarności. Zajmują się także informowaniem społeczeństwa holenderskiego o ruchach opozycyjnych w Polsce.

Poza ww. znajduje się w Holandii: Przedstawicielstwo Solidarności, jego pracami kieruje J[ózef] Szyguła (były działacz Solidarności w kopalni Piast). Przedstawicielstwo mieści się przy Hoofdstraat w Amsterdamie, w lokalu przekazanym Solidarności przez FNV²⁴.

²² Chodzi o Włoską Partię Socjalistyczną (Partito Socialista Italiano) – lewicowe ugrupowanie polityczne założone w 1892 r. W 1994 r. zostało rozwiązane z powodu skandali korupcyjnych.

²³ Stichting voor Mensenrechten in Polen (MERPOL, Fundacja Praw Człowieka w Polsce) – holenderska organizacja społeczna powstała w 1980 r. Jej współzałożycielem był Jan Minkiewicz.

²⁴ Federacja Holenderskich Związków Zawodowych [*przypis w dokumencie*].

Dania

Organizacje antypolskie działające w Danii

W działalność prosolidarnościową na terenie Danii zaangażowane są m.in.:

1. Støttekonnte for polakherne¹ (Komitet na rzecz Pomocy Polakom)

– powstał na bazie Towarzystwa Duńsko-Polskiego. Działalnością organizacji kieruje powołany 27 stycznia 1982 r. 13-osobowy Komitet Koordynacyjny na czele z prof. K[ristine] Heltberg, dr. P. Kempem, W. Andrasenem. Zadaniem Komitetu Koordynacyjnego jest m.in.:

- powołanie grup roboczych organizacji;
- udzielenie pomocy humanitarnej zarówno „uciekiniernom”, jak i Polakom w kraju;
- prowadzenie akcji informacyjno-agitacyjnej.

Siedzibą organizacji jest Instytut Filozofii Uniwersytetu w Kopenhadze, znajdujący się na Købmagergade 50, 1150 Kobenhovare^m.

2. Komitet Pomocy Polsce „Solidarność” – powstał po wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce. W jego skład wchodzi reprezentanci wrogiej emigracji polskiej oraz przedstawiciele duńskich ugrupowań politycznych, takich jak: SF – Socjalistyczna Partia Ludowa, DKP – Komunistyczna Partia Danii, VS – Partia Lewicy Socjalistycznej. Komitet liczy aktualnie około 100 aktywnych członków.

Do głównych zadań komitetu należy m.in.:

- organizowanie pomocy materialnej (w tym żywność, leki) dla wybranych rodzin w Polsce;
- organizowanie akcji propagandowych (ulotki, artykuły w prasie, manifestacje) na rzecz potępienia stanu wojennego w Polsce;
- nawiązywanie łączności i współpracy z podobnymi komitetami w innych krajach, zwłaszcza we Francji i Szwecji.

W wyniku rozbieżności, jakie pojawiły się na początku lutego br. między członkami komitetu, nastąpiło jego rozbitcie: działacze emigracyjni wraz z przedstawicielami VS i SF utrzymali dotychczasowy kierunek działania, natomiast pozostali członkowie (głównie Duńczycy) stworzyli swoistego rodzaju klub dyskusyjny.

Elementem łączącym działalność obydwu grup pozostaje nadal wydawany wspólnie „Biuletyn Informacyjny”, który ma być w przyszłości przekształcony w stałe pismo opozycyjne emigracji polskiej w Danii.

Japonia

Yukio Kudo²⁵, ojczym byłego pracownika NSZZ „Solidarność” Region Mazowsze Yoshiho Umedy, rozpoczął w środowiskach intelektualistów i inteligencji japońskiej akcję na rzecz utworzenia w Japonii organizacji o profilu prosolidarnościowym, doprowadzając ostatnio do zwołania zebrania założycielskiego, w którym wzięło udział ok. 50 osób.

¹ *Skrót nazwy prawdopodobnie zniekształcony.*

^m *Nazwy prawdopodobnie zniekształcone, por. dok. nr 112.*

²⁵ Yukio Kudo (1925–2008) – japoński polonista, poeta, tłumacz; lektor języka japońskiego w Instytucie Orientalistyki UW (1967–1974), współpracownik KOR, ROPCiO i NOW-ej, w 1978 r. wyjechał do Japonii, współzałożyciel Centrum Informacji Polskiej w Tokio (1981), odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Zasługi w 1993 r.

Y[ukio] Kudo, będąc podejrzewanym o prowadzenie działalności wywiadowczej, został wydalony z Polski, a jego obecna aktywność polityczna na rzecz Solidarności finansowana jest przez Amerykanów.

Yoshiho Umeda już po wprowadzeniu w Polsce stanu wojennego przesłał Y[ukio] Kudo nagrania zawierające informacje o przebiegu wydarzeń i rozwoju sytuacji w naszym kraju. Materiały te Y[ukio] Kudo udostępnił odpłatnie redakcji dziennika „Asahi Shimbun”²⁶, która pokryła też koszty europejskiej podróży Y[oshiho] Umedy po wydaleniu go z Polski. W trakcie tej podróży, podczas pobytu w Rzymie, Y[oshiho] Umeda i jego matka zostali przyjęci przez papieża. Fakt ten stał się przedmiotem negatywnych komentarzy w kołach japońskich znawców problematyki polskiej oraz inteligencji interesującej się naszymi sprawamiⁿ.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 31–67, mps (ten sam dokument: AIPN, 0449/6, t. 6, k. 108–144).

ⁿ *Brak informacji o autorze.*

²⁶ „Asahi Shimbun” – jedna z największych w Japonii (i na świecie) gazet codziennych, wydawana od 1879 r. Współpracuje z „International Herald Tribune”.

1983 styczeń 14, Warszawa – Charakterystyka komitetów i biur informacyjnych Solidarności w krajach zachodnich, sporządzona w Departamencie V MSW (z załącznikiem), tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament V
L.dz. OA^b

Warszawa, dnia ^a14 I 1983 r.
Tajne

Charakterystyka^c

[^d] Komitetów i Biur Informacyjnych Solidarności
działających w krajach kapitalistycznych

Od stycznia do 13 grudnia 1981 r. wyjechało za granicę do krajów kapitalistycznych na podstawie paszportów prywatnych i służbowych 483 działaczy funkcyjnych i członków NSZZ „Solidarność”, w tym 18 osób oficjalnie odmówiło powrotu do kraju.

Szczegółowa analiza tego zjawiska wykazuje, iż:

- na paszportach służbowych przebywa w k[rajach] k[apitalistycznych] 13 osób,
- na paszportach prywatnych przebywa 470 osób.

Głównymi kierunkami wyjazdów były:

- RFN i Berlin Zachodni – 145 osób,
- Francja – 135 osób,
- Austria – 103 osoby,
- Włochy – 62 osoby,
- Szwecja – 38 osób,

w dalszej kolejności należy wymienić: Szwajcarię, Grecję, USA i Hiszpanię.

Wśród wyjeżdżających osób znajdowali się członkowie n[iżej] wym[ienionych] organów Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”:

- Zarządów Regionalnych,
- Międzyzakładowych Komitetów Założycielskich NSZZ „Solidarność”,
- Komitetów Zakładowych NSZZ „Solidarność”.

Wprowadzenie stanu wojennego w kraju zintegrowało przebywających za granicą b[yłych] członków i sympatyków NSZZ „Solidarność” oraz uaktywniło przede wszystkim działaczy oficjalnych delegacji Solidarności, które opuściły kraj przed 13 grudnia 1981 r. Od tej chwili zaczęły tworzyć się delegatury tego związku na Zachodzie.

Dotychczasowe formy aktywności Solidarności, m.in. w Szwajcarii, Belgii, Francji, USA i Szwecji, realizowane są głównie dzięki poparciu czynników rządowych oraz pomocy tamtejszych central związkowych. Ponadto istotnym źródłem inspiracji i pomocy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

^b Znak sprawy nieczytelny.

^c Wpisano odręcznie nad przekreślonym Informacja.

^d Przekreślono odręcznie dot.

w działaniu są organizacje typu Solidarność z Solidarnością, działające jako twory samoistne lub komórki istniejące w partiach politycznych, a także organizacje wrogiej emigracji polskiej na Zachodzie.

Najbardziej efektywną bezpośrednią pomoc dla członków Solidarności niosą centrale związkowe. Podobnie jak to miało miejsce przed 13 grudnia 1981 r., narasta w tych krajach rywalizacja o wpływy pomiędzy socjaldemokratyczną Konfederacją Wolnych Związków Zawodowych – Confédération Internationale des Syndicats Libres (CISL) – a chadecką Światową Konfederacją Pracy – Confédération Mondiale du Travail (CMT).

Głównym inicjatorem powstania komórek Solidarności np. [w] Szwecji i [we] Francji były centrale związkowe należące do CISL. Organizacja ta zaprasza do Brukseli członków Solidarności z różnych krajów zachodnich celem przejęcia pieczy nad skoordynowaną akcją Solidarności na Zachodzie. Czołową rolę w tym przedsięwzięciu odgrywa znany działacz emigracyjny ze Sztokholmu Jakub Świącicki, który był m.in. koordynatorem akcji finansowania działań Solidarności z funduszy American Federation of Labor [and] Congress of Industrial Organisations (AFL-CIO).

Z inicjatywy CMT powstały natomiast Komitety Akcji Solidarności w Szwajcarii i Belgii. Czołową rolę odgrywa sekretarz generalny CMT – Jan Kułakowski.

Komitety i Biura Informacyjne Solidarności, powołane dotychczas do życia [przez] członków Solidarności na Zachodzie, powstały m.in. we:

Francji – ukonstytuowany po 13 grudnia 1981 r. Komitet Koordynacyjny Solidarności w Paryżu powstał z inicjatywy Piotra Jeglińskiego, Aleksandra^e Smolara i Seweryna Blumsztajna.

W skład Komitetu wchodzi: Seweryn Blumsztajn, Zbigniew Kowalewski, Sławomir Czarlewski, Jacek Kaczmarek, Andrzej Wałowski, Danuta Nowakowska i Krzysztof Apt¹.

Z Komitetem współpracują niektórzy intelektualiści polscy przebywający we Francji (np. Agnieszka Holland, Andrzej Seweryn), jak również przedstawiciele wrogiej emigracji polskiej w tym kraju, np. Krzysztof Pomian.

Adres siedziby Komitetu: passage des Deux-Soeurs, 75009 Paris, telefon 523-14-38.

Jako główne cele działania Komitet określił:

- niesienie wszechstronnej pomocy dla działaczy Solidarności w kraju,
- informowanie światowej opinii publicznej o „walce społeczeństwa polskiego”.

W wyniku uzgodnień, mających na celu „podział zadań” pomiędzy komitetami Solidarności w różnych krajach Zachodu, Komitet Koordynacyjny w Paryżu przyjął na siebie rolę głównego organizatora antypolskich wieców i manifestacji. Komitet ten korzysta z poparcia i pomocy Francuskiej Partii Socjalistycznej oraz centrali związkowej Confédération Française Démocratique du Travail (CFDT), która udostępniła mu własne lokale. Fundusze tej placówki, które przekroczyły już 2 mln franków, pochodzą w przeważającej części ze zbiorów organizowanych m.in. przez CFDT. Komitet cieszy się również poparciem francuskich kół rządowych, czego wyrazem było m.in. przyjęcie członków Komitetu przez francuskiego ministra spraw zagranicznych C[laude’a] Cheyssona w dniu 15 stycznia 1982 r.

^e W dokumencie Andrzej.

¹ Krzysztof Apt – matematyk, informatyk, działacz opozycyjny; od 1974 r. na emigracji, mieszka w Amsterdamie.

W wyniku porozumienia zawartego pomiędzy przedstawicielami emigracyjnych struktur Solidarności w Oslo (17–19 lipca 1982 r.) powstał w Paryżu Światowy Ośrodek Informacyjny Solidarności, którym kieruje S[eweryn] Blumsztajn.

Działająca w Paryżu grupa pod kierownictwem Piotra Jeglińskiego dostarczyła w transporcie żywności do kolegium jezuickiego w Warszawie przy ul. Rakowieckiej 3 paczki przeznaczone dla nielegalnych grup działających w kraju. Kanałem tym P[iotr] Jegliński dostarczył 250 kg farby drukarskiej, aparaty fotograficzne Minox, kamery filmowe i offsety, powielacz i inne materiały drukarskie, które przejęto operacyjnie. Planował on również przerzut amerykańskich nadajników UKF typu Midland 7001.

Pomocnikami P[iotra] Jeglińskiego w Paryżu są Wojciech Mazurek i Katarzyna Mauberg.

Ponadto w Paryżu emituje swój program rozgłośnia emigracyjnej Solidarności, otrzymująca dotacje finansowe m.in. z Komitetu Koordynacyjnego Solidarności, Francuskiej Demokratycznej Konfederacji Pracy (CFDT), a materiały informacyjne z redakcji francuskich czasopism „Le Matin” i „Libération” oraz RWE, jak również od informatorów krajowych.

Przebywający na stypendium w Paryżu syn członka Rady Prymasowskiej Stanisława Stommy² został dokooptowany do prac ścisłego kierownictwa Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu i czynnie angażuje się w realizację akcji podejmowanych przez ten Komitet.

Szwajcarii – w dniach 18–20 grudnia 1981 r. powołano w Zurychu Komitet Akcji „Solidarność”, w skład którego weszli: Jerzy Grębski, Piotr Gmaj, Danuta Żurkowska, Andrzej Opiela, Mieczysław Tarnowski, Józef Chwała³, Henryk Czerwiński, Maria Nowak.

Przy powołaniu do życia KAS czynny udział wzięło 33 działacze Solidarności, w tym: Zbigniew Kowalewski, Seweryn Blumsztajn, Bohdan Cywiński, Sławomir Czarlewski i Stefan Trzcński.

Komitet ten rości sobie prawo do odgrywania przywódczej roli w działalności członków Solidarności za granicą.

Wymieniony Komitet postawił sobie następujące cele:

- koordynowanie działań członków Solidarności za granicą,
- współdziałanie z siłami na Zachodzie w organizowaniu antypolskich akcji protekcyjnych, niesienie pomocy rodzinom internowanych i aresztowanych w kraju i ułatwianie kontaktów z krajem,

² Chodzi o Ludwika Stommę (ur. 1950) – antropologa, dziennikarza; od 1981 r. na emigracji, od 1983 r. wykładowcą na Sorbonie, od 1990 r. felietonistę „Polityki”.

Stanisław Stomma (1908–2005) – prawnik, polityk; poseł na sejm (1957–1976), przewodniczący Prymasowskiej Rady Społecznej (1981–1984), senator (1989–1991).

³ Józef Chwała (ur. 1946) – kolporter wydawnictwa NOW-a (1977–1985), od 1977 r. współpracownik KPN, uczestnik zjazdu powołującego KZ NSZZ Rolników „Solidarność Wiejska” w Olsztynie, w 1981 r. przewodniczący Solidarności Rolników Indywidualnych Regionu Warmińsko-Mazurskiego, w listopadzie 1981 r. wyjechał z delegacją Solidarności do Szwajcarii, współzałożyciel Biura Solidarności w Zurychu (1981), w 1982 r. skazany zaocznie na 10 lat więzienia, współpracownik Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli (1982–1989), w 1989 r. powrócił do Polski.

– działanie na rzecz przerwania pomocy żywnościowej Zachodu dla Polski (wystosowano w tej sprawie odrębny apel),

– zbieranie informacji o sytuacji w Polsce i przekazywanie ich ośrodkom zachodnim.

Członkowie Komitetu brali czynny udział w wiecach i spotkaniach organizowanych w Zurychu, Bernie, Genewie, Bazylei, Lucernie i wielu innych miejscowościach, zakładach pracy i wyższych uczelniach. Do największych należały spotkania zorganizowane w dniu 26 lutego 1982 r. w Bernie.

Oprócz powyższego działacze Solidarności zamieszczają artykuły w miejscowej prasie emigracyjnej. W lutym br. zorganizowali na terenie całej Szwajcarii akcję zbierania pieniędzy na pomoc dla internowanych działaczy Solidarności; zbierano również podpisy pod protestami skierowanymi przeciwko stanowi wojennemu w Polsce.

Komitet wspierany jest finansowo przez szwajcarskie związki zawodowe, które miesięcznie przekazują na potrzeby członków Solidarności sumę 30 tys. franków.

Władze szwajcarskie nie wyraziły dotychczas zgody na utworzenie emigracyjnej Solidarności.

Pro Polonia – to organizacja, która powstała na terenie Szwajcarii po wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce. Stawia ona sobie za cel wspieranie opozycji w Polsce pod przykryciem niesienia pomocy charytatywnej. Założycielem tej organizacji jest Zygmunt Marzys – profesor Uniwersytetu w Neuchâtel. Wymieniona organizacja zrzesza przedstawicieli starej emigracji polskiej oraz obywateli państw zachodnich prezentujących wrogi stosunek do socjalizmu. Pomimo faktu, iż statut organizacji nie formuje żadnych ograniczeń w sprawach członkowskich, do organizacji nie są przyjmowane osoby posiadające obywatelstwo polskie oraz przedstawiciele nowej emigracji.

Podjęmowane akcje przez tę organizację prowadzone są w oparciu o organizacje kościelne. Fundusze organizacji zbierane są wśród członków różnego typu instytucji oraz społeczeństwa szwajcarskiego, których poważna część przeznaczona jest na zakup urządzeń drukarskich, farb, papieru i niezbędnych materiałów dla nielegalnych wydawnictw w kraju. Następnie przetrucane są one do Polski w transportach z pomocą charytatywną.

Inną formą działalności tej organizacji są prowadzone przygotowania do utworzenia „emigracyjnego teatru polskiego”, który ma działać w oparciu o pomoc zachodnio-europejskich fundacji kulturalnych. Polityczną intencją tego zamierzenia jest stworzenie wspólnego ośrodka polskich stowarzyszeń emigracyjnych na Zachodzie, który prezentowałby pozycje polemiczne w stosunku do interpretacji dziejów Polski przez historiografię PRL. Funkcję konsultanta „emigracyjnego teatru polskiego” planuje się powierzyć jednemu ze znanych polskich aktorów.

Pro Polonia nawiązuje szerokie kontakty m.in. z emigracyjną Solidarnością. Kontakty te mają przede wszystkim umożliwić tej organizacji przejęcie części funduszu będącego w dyspozycji Solidarności. Powiązania te nie są eksponowane przez Pro Polonię z obawy, iż mogą one uniemożliwić dalsze prowadzenie akcji na terenie Polski.

Działacze Pro Polonii kładą szczególny nacisk na pozyskanie sympatyków w środowiskach partyjno-rządowych, gospodarczych oraz finansowych Szwajcarii.

Kanadzie – wiosną 1981 r. w Toronto powstała organizacja pn. Solidarność i Niepodległość, a następnie przemianowana na Solidarity Information Office in Canada.

Organizacja ta, której prezesem został wybrany Leszek Prusiński, skupia głównie przedstawicieli ostatniej fali polskiej emigracji. W swojej pracy wymieniona organizacja prowadzi działania w następujących kierunkach:

- oddziaływania na władze kanadyjskie w kierunku politycznego i materialnego wspierania ruchu Solidarność;
- organizowania współpracy pomiędzy kanadyjskimi związkami zawodowymi a Solidarnością;
- prowadzenia działalności propagandowej i dywersyjnej przeciwko obecnej władzy w Polsce oraz jej przedstawicielom w Kanadzie;
- prowadzenia kampanii na rzecz „uzyskania niepodległości” przez Polskę.

Na grudniowym zebraniu tej organizacji honorowym gościem był czołowy działacz Solidarności Mirosław Chojecki. Do grona działaczy należy zaliczyć m.in.: J. Dęborowicza [?], Leszka Prusińskiego, Zygmunta Przetakiewicza, Jana Fedorowicza.

Aktywność Zygmunta Przetakiewicza w Kanadzie

Z[ygmunt] Przetakiewicz po zlikwidowaniu stworzonego przez siebie Biura Solidarności w Nowym Jorku przybył do Toronto, gdzie kontynuuje działalność związkową, korzystając z pomocy centrali związkowej Canadian Labour Congress, która przydzieliła mu biuro w swoim lokalu związkowym. Działalność swoją na terenie Kanady Z[ygmunt] Przetakiewicz rozpoczął od udzielania licznych wywiadów szkalujących obecne władze w Polsce, próbował także zorganizować strajki na polskich statkach rybackich zawijających do portu w Vancouver, czynnie uczestniczył w demonstracjach organizowanych przed konsulem PRL w Toronto.

Wielkiej Brytanii – w Londynie w dniu 20 grudnia 1981 r. powołano Zespół Działań Solidarności, składający się z członków NSZZ „Solidarność” oraz Niezależnego Zrzeszenia Studentów przebywających czasowo w Anglii. Funkcję przewodniczącego Zespołu pełni Artur Świergiel – były członek Zarządu Regionu Mazowsze. Pozostali aktywiści to: Piotr Kozłowski, Marek Garztecki, Anna Pietrzak, Danuta Goszczyńska⁴.

Wymieniona organizacja zajmuje się m.in.:

- kontaktami z brytyjskimi związkami zawodowymi;
- zbieraniem i rozpowszechnianiem informacji z kraju (Zespół wydaje „Biuletyn Informacyjny” w języku polskim i angielskim);
- zbieraniem informacji o internowanych w kraju i ubieganiem się o ich zwolnienie;
- pomocą w załatwianiu spraw bytowych członków Solidarności i NZS.

Aktualnie pogłębiają się rozbieżności pomiędzy organizacjami emigracyjnymi a nowo powstałymi grupami Solidarności w Wielkiej Brytanii. Powodem rozbieżności są m.in.:

- nieporozumienia na tle dostępu do funduszy przekazywanych na działalność Solidarności;
- niechęć grup Solidarności do podporządkowania się starym strukturom emigracyjnym (rząd londyński, Stowarzyszenie Polskich Kombatantów – SPK i inne);
- dążenia Eugeniusza Smolara do tworzenia organizacji solidarnościowych w powiązaniu z działaczami i organizacjami syjonistycznymi.

⁴ Być może chodzi o Danutę Górzyńską-Hart.

Pomimo iż Kościół polski w Wielkiej Brytanii postanowił nie włączać się bezpośrednio do działalności organizacji o charakterze politycznym, to osoby wywodzące się z kręgów rządu londyńskiego wyrażają nadzieję, iż przy pomocy Kościoła uda im się podporządkować wszystkie grupy Solidarności działające na terenie Anglii.

Belgii – powołany do życia w dniu 22 grudnia 1981 r. Komitet Akcji Solidarności działa w ścisłym powiązaniu z chadeckimi i liberalnymi związkami zawodowymi. Najbardziej aktywnymi działaczami tego komitetu są: Józef Przybylski, Krystyna Ruchniewicz, J. Pulewski, B. Mikołajczak. K[rystyna] Ruchniewicz odwiedziła już wszystkie większe ośrodki działań członków Solidarności, a także brała udział w spotkaniu z papieżem; jest ona oceniana jako doświadczony działacz Solidarności posiadający duże wpływy w wielu krajach zachodnich.

Komitet Akcji Solidarności w swoich działaniach zakładał m.in. nawiązanie kontaktów z innymi komitetami prosolidarnościowymi działającymi w Europie Zachodniej oraz z przebywającymi tam członkami Solidarności. Cechą charakterystyczną Komitetu było to, iż należą do niego wszystkie emigracyjne organizacje polityczne i katolickie z terenu Belgii.

Wymieniony Komitet, obok komitetów działających w Szwecji, USA, Francji i Szwajcarii, był najbardziej aktywnym pod względem działań przebywających na Zachodzie członków Solidarności. Wynikało to m.in. z istniejących w tym kraju korzystnych warunków dla tego typu działalności, jak i z pomocy udzielanej członkom Solidarności przez belgijskie związki zawodowe oraz usytuowaną w Brukseli centralę Światowej Konfederacji Pracy (CMT). Powyższa sytuacja spowodowała, że na spotkaniu emigracyjnych działaczy w Oslo powołano Biuro Koordynacyjne Solidarności za Granicą.

Szwecji – pracujące w tym kraju Biuro Informacyjne Solidarności opiera swoją działalność prawie wyłącznie na pomocy szwedzkiej centrali związkowej Landsorganisationen i Sverige (LO), która na mocy decyzji swojego kierownictwa przyznała Biuru lokal, środki techniczne oraz finansowe.

Głównymi działaczami Biura są: Stefan Trzeciński, Maria Borowska, Marek Tarka, Katarzyna Hanuszkiewicz, K. Lindemark, Anna Bogucka⁵, M. Lundeberg, M. Kasprzak, Jakub Świącicki.

Z uwagi na bliskość kraju teren Szwecji ma stanowić według planów osób działających w tej organizacji jedno z zasadniczych centrów oddziaływania na kraj. Biuro utrzymuje ścisłe kontakty z ośrodkami Solidarności w Szwajcarii, a zwłaszcza z Genewą, gdzie planowane było utworzenie Biura Łączności ze światowym ruchem związkowym oraz ze Związkiem działającym w kraju (Biuro to współpracowałoby ściśle z MOP oraz ze światowymi centralami związkowymi).

Ponadto działa Kongres Polaków w Szwecji, którego liderami są m.in. Jan Żuchowski i Wiesław Patek. Kongres czyni starania o przekształcenie się w organizację łączącą wszystkich Polaków przebywających w tym kraju. W tym celu J[an] Żuchowski i W[iesław] Patek prowadzili rozmowy z dyrektorem generalnym Państwowego Urzędu

⁵ Prawdopodobnie nie chodzi o Annę Bogucką-Skowrońską (ur. 1942) – prawnika, głównego doradcę ZR Słupsk, współorganizatorkę Duszpasterstwa Ludzi Pracy (1980–1989), członka Komitetu Helsińskiego (1983–1989).

Imigracyjnego T[hordem] Palmlundem^f, który poparł propozycję utworzenia takiej organizacji oraz zapowiedział udzielenie wsparcia finansowego ze strony Szwecji. Jednym z czynników umożliwiających tworzenie nowej organizacji jest fakt, iż statut Kongresu przewiduje możliwość wstąpienia do niego całych organizacji.

Dotychczas akces do Kongresu Polaków w Szwecji zgłosiły:

- Rada Uchodźstwa Polskiego w Sztokholmie;
- Stowarzyszenie Polaków w Göteborgu;
- Związek Wolnych Polaków w Västerås;
- Stowarzyszenie Pomocy Polsce w Lund;
- Koło Kongresu w Norrköping.

Od maja 1982 r. Kongres Polaków w Szwecji wydaje pismo pn. „Słowo”⁶.

Związek Wolnych Polaków – Solidarność – powstał z inspiracji ks. [Józefa] Węgrzynka⁷ w mieście Norrköping. Zrzesza ok. 50 osób, których zamierzeniem jest rozszerzenie swej działalności po opracowaniu statutu oraz nakreśleniu szczególnego programu działania organizacji.

Władze szwedzkie wyasygnowały kilka milionów koron na zrealizowanie planu umożliwienia struktutom Solidarności na Zachodzie korzystania z komputera zainstalowanego w Centrum Komputerowym w Sztokholmie. Obecnie w komputerze gromadzone są dane dostarczane przez komitety i biura Solidarności na Zachodzie, a dotyczące m.in. emigrantów polskich przebywających na Zachodzie oraz „więźniów politycznych” w Polsce. Ponadto w siedzibie Biura Informacyjnego [Solidarności] w Sztokholmie zainstalowano końcówkę tego komputera, obsługiwaną przez specjalnie przeszkolonego obywatela szwedzkiego.

Danii – w dniu 28 grudnia 1981 r. powstał Komitet na rzecz Wspierania Solidarności. Na czele Komitetu stał działacz Solidarności K[rzysztof] Lubowiecki. Aktywistami są Wiktor Drukier⁸, T[adeusz] Mollin, Krzysztof Natolski. Obecnie pracami Komitetu kieruje Andrzej Łabuda – emigrant polityczny z Polski po 1968 r.

Komitet o orientacji KOR-owsko-żydowskiej podejmuje działania na rzecz zniesienia stanu wojennego oraz uwolnienia internowanych członków NSZZ „Solidarność”. Popiera on sankcje gospodarcze USA wobec Polski i ZSRR, wzywa do poparcia moralnego i finansowego dla swoich działań. Komitet posiada ścisłe powiązania ze swoim odpowiednikiem w Sztokholmie, na rzecz którego przekazuje część swoich dochodów, oraz utrzymuje kontakty z byłymi członkami Solidarności w kraju.

RFN-ie – w ostatnich dniach stycznia 1982 r. w Monachium powstała organizacja pod nazwą Solidarność II. W jej skład weszli członkowie i działacze Solidarności

^f W dokumencie Parmlund. *Thord Palmlund (ur. 1931) – szwedzki urzędnik; dyrektor Państwowego Urzędu Imigracyjnego (1979–1987)*.

⁶ „Słowo” – miesięcznik polonijny wydawany od 1982 r. przez Kongres Polaków w Szwecji.

⁷ Józef Węgrzynek (ur. 1934?) – duchowny katolicki; wikary w parafii w Iwoniczu-Zdroju (1962–1969), następnie duszpasterz w Szwecji.

⁸ Wiktor Drukier – biofizyk, działacz emigracyjny; od 1968 r. na emigracji w Danii, współpracownik KOR, współzałożyciel Komitetu Rozpowszechniania Polskiej Literatury Emigracyjnej w Kopenhadze (1977), od 1981 r. rzecznik Komitetu Stet Solidarność.

przebywający w RFN, m.in. Krzysztof Banasik z Nowej Huty i Jerzy Jankowski z Zakładów Przemysłu Metalowego im. H[ipolita] Cegielskiego w Poznaniu. Wymienieni kilkakrotnie odwiedzali RWE w Monachium.

Powstanie i działalność Solidarności II wiąże się z działalnością Klubu Wolnej Myśli Demokratycznej w Monachium, zorganizowanego przez przewodniczącego PPS w RFN Tadeusza Podgórskiego. Z dotychczasowej działalności Klubu należy odnotować zorganizowanie dwóch spotkań dla Polaków przebywających w RFN, w tym jednego z udziałem przedstawicieli RWE – [Zbigniewa] Lewickiego, [Jeremiego] Sadowskiego i [Wiesława] Wawrzyniaka. Uczestnicy tego spotkania (w tym członkowie Solidarności II) przypuścili ostry atak na RWE i T[adeusza] Podgórskiego, domagając się, by zwłaszcza ta rozgłośnia traktowała „uchodźców politycznych” z Polski jako „siłę polityczną na emigracji”. Uczestnicy spotkania zarzucili RWE brak pełnej informacji o sytuacji politycznej w Polsce i zbyt małe zainteresowanie „uchodźcami”.

Przebywający na Zachodzie działacz Solidarności Zygmunt Pałuszyński podejmował rozmowy z przywódcami chadecji w RFN w celu uzyskania ich poparcia dla wszystkich grup Solidarności działających w RFN. Był on gościem zjazdu CSU w Monachium. W rozmowach z przywódcami chadecji F[ranzem]-J[osefem] Straussem, H[elmutem] Kohlem i F[riedrichem] Zimmermannem wyrażono m.in. opinie, iż CDU/CSU jest jedyną siłą, na którą może stawiać Solidarność. Uzgodniono również, iż CDU/CSU obejmie patronatem grupy Solidarności działające w RFN w zamian za poparcie dla polityki realizowanej przez tę partię.

W Bremie działają wszyscy członkowie delegacji NSZZ „Solidarność” Stoczni Gdańskiej im. Lenina, która w dniu 12 grudnia 1981 r. wyjechała do RFN na zaproszenie zachodniemieckich związków zawodowych. Powołano Biuro Informacyjno-Koordynacyjne Solidarności, którego przewodniczącym jest Kazimierz Kunikowski, a zastępcą Henryk Jagielski.

Nie prosili oni o azyl polityczny i nadal posiadają paszporty polskie. Korzystają z pomocy Socialamt⁹.

Ponadto w RFN działa Komitet Solidarności w Hamburgu, którego czołowymi działaczami są: M[aksymilian] Pelc, ks. Jan Śliwański, dr J. Kaczmarczyk, Hülsch⁸.

Berlinie Zachodnim – w dniach 17–19 grudnia 1981 r. w Berlinie Zachodnim utworzono organizację pn. Solidarność na Obczyźnie. Grupa założycielska składa się z 10 osób, spośród których wyłoniono tzw. trójkę inicjatywną w składzie: Krzysztof Weisło – Łódź, kierownik grupy, Krzysztof Kasprzyk – Gdańsk, wyróżniający się dużą aktywnością, Barbara Nowakowska-Drozdek – Łódź. Oficjalnie organizacja ta poinformowała o swoim ukonstytuowaniu się na prosolidarnościowym wiecu w Berlinie Zachodnim w dniu 19 grudnia 1981 r., zorganizowanym przez lewackie ugrupowania pod nazwą Initiative Solidarität mit Solidarność oraz przez część działaczy, członków i sympatyków zachodnich związków zawodowych. W powołaniu do życia Solidarności na Obczyźnie brał aktywny udział znany współpracownik zachodnich ośrodków dywersji ideologicznej – Peter Raina.

⁸ Hülsch?

⁹ Chodzi o Sozialamt – niemiecki państwowy urząd opieki społecznej.

Organizacja ta stawiała sobie za cel:

- zorganizowanie sieci grup działaczy Solidarności obejmującej teren RFN;
- występowanie z publicznymi oświadczeniami;
- relacjonowanie przebiegu wydarzeń w Polsce na różnego rodzaju imprezach pro-solidarnościowych.

Organizacje Polaków w Berlinie Zachodnim znajdują się pod ścisłym nadzorem policji. Świadczy o tym m.in. fakt sporządzania przez Zarząd Grupy Roboczej Solidarności sprawozdań dla policji berlińskiej ze wszystkich zebrań.

Od kilku miesięcy w Berlinie Zachodnim działa Biuro Informacyjno-Koordinacyjne Solidarności, którego przewodniczącym jest [Kazimierz] Kunikowski, a jego zastępcą [Henryk] Jagielski – członek Komisji Rewizyjnej Biura Koordinacyjnego Związku na Zagranicę z siedzibą w Brukseli.

Działające na terenie Berlina Zachodniego dwie organizacje skupiające Polaków – tj. Grupa Robocza Solidarności, kierowana przez Krzysztofa Kasprzyka, a aktywistami są: Wojciech Drozdek, Jerzy Stachurski, Witold Kamiński, Barbara Drozdek, Waldemar Kozłowski, Monika Popiołek; oraz Komitet Obrony Solidarności, któremu przewodniczy Edward Klimczak oraz Leszek Kaleta¹⁰, Jerzy Piórkowski¹¹, Leszek Woźniak¹² – podejmują kroki w celu nawiązania ścisłej współpracy, by w przyszłości powołać jedną organizację reprezentującą Polaków mieszkających na terenie Berlina Zachodniego.

Planuje się także podjęcie wspólnych działań o charakterze polityczno-kulturalnym, m.in. zorganizowanie:

- wystawy związanej z działalnością Solidarności w kraju;
- wieczoru poetycko-literackiego;
- spotkania z przedstawicielami sekcji polskiej RWE w Monachium;
- manifestacji ulicznych;
- oraz wydawania wspólnego biuletynu.

Do aktywistów Grupy Roboczej Solidarności należy zaliczyć m.in.: Krzysztofa Kasprzyka, Wojciecha Drozdka, Jerzego Stachurskiego, Witolda Kamińskiego, Andrzeja Białuskiego, Waldemara Kozłowskiego, Monikę Popiołek, Iwonę Trenkner.

W Komitecie Obrony Solidarności dużą aktywność przejawiają Edward Klimczak, Włodzimierz Nechamkis^h, Jerzy Piórkowskiⁱ, Leszek Woźniak.

Polską Radę Socjalną w Berlinie Zachodnim powołali do życia byli członkowie Solidarności działający w tym mieście. Organizacja ta postanowiła m.in. wyjaśnić zasady wynagradzania pracowników Metaexportu zatrudnionych w Berlinie Zachodnim. Ponadto zadaniem Rady ma być dbałość o warunki życia Polaków, którzy uzyskali azyl w Berlinie Zachodnim.

^h W dokumencie Nechamski.

ⁱ W dokumencie Piotrowski.

¹⁰ Leszek Kaleta – działacz polonijny; członek redakcji „Poglądu” (1982–1989?).

¹¹ Jerzy Piórkowski – pracownik MPK we Wrocławiu, w 1980 r. przewodniczący Prezydium MKS w MPK, od 1989 r. na stałe mieszka w RFN.

¹² Leszek Woźniak – działacz polonijny; redaktor wydawanego w Berlinie Zachodnim „Biuletynu Informacyjnego” oraz „Poglądu”.

USA – działający tam Komitet Pomocy Solidarności staje się dzięki mecenatowi i pomocy finansowej AFL-CIO najbardziej prężną organizacją tego typu na terenie USA. Rozbudowuje on swoje zaplecze ludzkie oraz kontakty z krajem poprzez Paryż, Londyn i Wiedeń. Aktywistami Komitetu są: Mirosław Chojecki, Wojciech Karpiński¹³, Piotr Naimski, Jakub Karpiński, Irena Lasota, Agnieszka Kołakowska¹⁴. Z pogardą wypowiadają się oni o L[echu] Wałęsie, obciążając go m.in. odpowiedzialnością za lekceważenie sygnałów o możliwości wprowadzenia w Polsce stanu wojennego. Komitet Pomocy Solidarności odrzuca inicjatywy Stowarzyszenia Przyjaciół Solidarności, działającego w Waszyngtonie, które borykając się z poważnymi trudnościami, chętnie widziałoby podejmowanie antypolskich przedsięwzięć we współpracy z KP S[olidarności].

Działacze emigracyjni skupieni wokół skrajnie antypolskiego kwartalnika „Pomost” i Komitetu Solidarności w Nowym Jorku, dysponując dużymi sumami pieniędzy, przekazują znaczne kwoty do Polski w celu materialnego wsparcia grup działających w podziemiu. Kwoty 2–3 tys. dolarów za pośrednictwem przyjeżdżających do USA lub Kanady sympatyków bądź członków Solidarności są przekazywane do kraju i doręczane wskazanym odbiorcom.

Holandii – w Hadze działa Komitet Solidarności, który przekształcił się w Biuro Informacyjne Solidarności. Biuro to ściśle współdziała z Komitetem Koordynacyjnym działającym w Paryżu. Wspierane ono jest przez partię chrześcijańsko-demokratyczną Christen-Democratisch Appèl (CDA) oraz tamtejsze związki zawodowe. Członkowie Biura angażują się m.in. w sprawy międzynarodowe, próbując reprezentować nasz kraj za granicą. M.in. brali oni udział w spotkaniach z przedstawicielami tamtejszych władz państwowych w dniu 4 lutego 1982 r., uczestniczyli w rozmowach z przewodniczącym Komisji Spraw Zagranicznych Izby Parlamentu [Janem Nico] Scholtenem, podczas których omawiano sprawy polskie. Do aktywnie działających osób należy zaliczyć: Ireneusza Maligłówkę¹⁵, Józefa Szygułę, Mieczysława Maligłówkę, Jana Minkiewicza, Michała Korzeca.

Włoszech – w Rzymie powstał Włoski Komitet Solidarności, w skład którego weszli: Bohdan Cywiński (były zastępca redaktora naczelnego „Tygodnika Solidarność”); oraz Andrzej Chodakowski, Jacek Pałasiński i Marek Janas. Na co dzień Komitet współpracuje z Włoską Partią Socjalistyczną. Działacze wymienionej organizacji planują wydawać czasopismo „Solidarność” w języku polskim i włoskim.

* * *

Należy podkreślić, że całokształtem działalności Komitetów i Biur Informacyjnych Solidarności działających na Zachodzie zainteresowane są Stany Zjednoczone, które za

¹³ Wojciech Karpiński (ur. 1940) – dziennikarz; pracownik redakcji „Twórczości” (1974–1982), sygnatariusz „Listu 59” (1975), wykładowca w TKN (1979–1981), współredaktor „Res Publici” (1979–1981), działacz Solidarności, 13 XII 1981 r. przebywał w USA na zaproszenie Departamentu Stanu, w 1982 r. współpracownik Komitetu Solidarności z Solidarnością i Polish Watch Center w USA, pracownik naukowy CNRS (1982–2008).

¹⁴ Agnieszka Kołakowska (ur. 1960) – córka Leszka Kołakowskiego, filozof, tłumacz; mieszka w Paryżu.

¹⁵ Ireneusz Maligłówka (ur. 1947) – działacz Solidarności, od 1981 r. na emigracji w Holandii, od 1982 r. kierownik Komitetu Solidarności w Amsterdamie.

pośrednictwem przedstawicieli CIA w RWE i „Kulturze” paryskiej próbują nimi kierować.

Według założeń skrajnego skrzydła administracji Reagana proces formowania zagranicznych Komitetów i Biur Solidarności powinien być zależny od rozwoju sytuacji w Polsce i przebiegać w dwóch etapach:

[etap] I – organizowanie przedstawicielstw Solidarności w poszczególnych krajach zachodnich,

[etap] II – stworzenie zagranicznej reprezentacji Solidarności, mającej stanowić rodzaj kierowniczego organu Związku za granicą.

¹Komitety i Biura Solidarności w poszczególnych krajach zachodnich miałyby stanowić uznane przez rządy tych krajów rzeczywistymi wyrazicielami interesów narodu polskiego¹ na tym terenie, natomiast „zagraniczna reprezentacja” Solidarności powinna stanowić organ konsultatywno-opiniotawczy we wszystkich sprawach dotyczących Polski i spełniać rolę reprezentanta interesów polskiej klasy robotniczej.

W wyniku realizacji tych założeń przedstawione powyżej Komitety i Biura Informacyjne Solidarności dokonały między sobą podziału zadań.

I tak np.:

– członkowie Solidarności w W[ielkiej] Brytanii specjalizują się w problematyce informacyjnej (z uwagi na dobre kontakty z Reutersem i innymi agencjami prasowymi). Postanowili oni nieść aktywną pomoc grupom Solidarności działającym w podziemiu w Polsce;

– we Francji aktywność działającego tam Komitetu Koordynacyjnego Solidarności koncentruje się na organizowaniu kanałów przerzutu do Polski materiałów dla działającej w podziemiu poligrafii, przez wykorzystanie środków transportu służących do tzw. pomocy humanitarnej, oraz na organizowaniu antypolskich manifestacji;

– we Włoszech przebywający tam członkowie Solidarności prowadzą ożywioną działalność w kontaktach z Kościołem;

– w Szwecji budowane są zasadnicze kanały łączności z krajem dla przerzutu środków dla poligrafii działającej na rzecz grup solidarnościowych, organizowania pomocy grupom opozycyjnym oraz zbierania informacji o sytuacji wewnątrz PRL w celu ich kolportowania na Zachodzie.

W miarę aktywizowania się grup Solidarności w poszczególnych krajach Departament Stanu USA zaczął wywierać naciski, głównie na rządy państw NATO, w kierunku uznania tych grup za „rzeczywistych przedstawicieli narodu polskiego”. Działania takie podjęły również grupy Solidarności. M.in. reprezentacja Komisji Krajowej Solidarności w Paryżu skierowała taki protest pod adresem władz francuskich podczas spotkania z C[laude'em] Cheyssonem.

Działająca w Paryżu 11-osobowa Grupa Delegatów Krajowego Zjazdu Solidarności za Granicą złożona z członków Solidarności, którzy brali udział w I Zjeździe Związku w Gdańsku, uważa się za przedstawicieli polskiej klasy robotniczej (a nawet całego narodu) i jedyne uprawnione reprezentanta Solidarności za granicą.

W związku z powyższym grupa ta zastrzegła sobie wyłączność do:

- kontaktowania się z osobistościami rządowymi i związkami;
- wydawania oświadczeń;

¹ Tak w tekście.

– dysponowania funduszami Solidarności zgromadzonymi na kontach banków zachodnich.

Postanowiono utworzyć oficjalną siedzibę Solidarności w Brukseli, której pracami kieruje K[rystyna] Ruchniewicz. Organizacja ta będzie posiadała w swojej dyspozycji przeniesiony z Francji fundusz Solidarności, około 5–7 mln franków. Obecnie fundusz ten jest kontrolowany przez specjalnego komisarza mianowanego przez francuskie związki zawodowe. Zgodnie z założeniami przyjętymi w Paryżu grupa ta zależnie od rodzaju sytuacji w Polsce planowała:

– zaprzestać działania w przypadku przywrócenia Solidarności pozycji, jaką zajmowała w kraju przed 13 grudnia 1981 r.

lub

– zaostrzyć antyrządowy i antysocjalistyczny kurs.

Ponadto grupa ta postanowiła:

– wszcząć kontrolę przesyłek humanitarnych do Polski celem niedopuszczenia produktów oraz wyrobów pozwalających na przezwycięzenie obecnego kryzysu w Polsce (Europę Zachodnią podzielono na regiony, w których działac mają oddelegowani przez Solidarność kontrolerzy);

– wywrzeć nacisk na EWG celem zaprzestania pomocy humanitarnej dla Polski po wyczerpaniu się dotychczas ustalonych kwot;

– przygotować we współpracy z Parlamentem Europejskim i Amnesty International materiały, na podstawie których można będzie postawić rząd PRL w stan oskarżenia przed Trybunałem Russella;

– rozpocząć szeroką akcję zbiórki wśród społeczeństw zachodnich celem stworzenia kolejnego funduszu Solidarności.

Ten inspirowany przez USA kierunek aktywności działaczy Solidarności za granicą jest przedmiotem rozbieżności pomiędzy poszczególnymi grupami. Część zwolenników chadeckiego modelu Związku uważa, że błędem jest budowanie struktur Solidarności za granicą. Są oni zdania, iż walkę o ruch zawodowy w Polsce należy oprzeć o możliwości, które stwarza prawo, by powiązać ją ściśle z działaniami episkopatu.

W ocenie ekspertów amerykańskich zmiana sytuacji w Polsce i utrzymujące się ograniczenia wynikające z funkcjonowania stanu wojennego determinują konieczność całkowitego podporządkowania USA emigracyjnych struktur Solidarności jako ważnego i bezpiecznego kanału aktywizowania działań opozycyjnych w PRL.

Amerykańskie służby specjalne przywiązują aktualnie dużą wagę do wykorzystania emigracyjnych struktur Solidarności do działań wywiadowczych, m.in. w zakresie budowy nowych kanałów łączności i przepływu do Polski środków materialnych i finansowych, sprzętu poligraficznego i łącznościowego dla nielegalnych grup działających w podziemiu.

Przy Komitetach i Grupach Działania Solidarności na Zachodzie tworzone są tajne komórki, które posiadają uprzywilejowany status. W realizacji wymienionych celów bierze udział amerykańska centrala związkowa AFL-CIO, która przekazała ośrodkom europejskim ponad 50 mln dol[arów] „na pomoc Solidarności w kraju”.

Ostatnio AFL-CIO zawarła porozumienie z Włoską Unią Pracy – UIL, dotyczące współpracy obu organizacji związkowych w niesieniu pomocy dla przebywających na Zachodzie działaczy Solidarności, którzy zdecydują się na prowadzenie publicznej lub

tajnej działalności, nakierowanej m.in. na budowanie kanałów łączności z podziemnymi strukturami Solidarności w Polsce.

Aktualnie USA przejęły główny ciężar finansowania emigracyjnych struktur Solidarności, co spowodowało przegrupowania w łonie działaczy tych organizacji. Dominującą pozycję zdobyła grupa, w skład której wchodzi: J[erzy] Milewski, M[irosław] Chojecki, S[eweryn] Blumsztajn, Z[ygmunt] Przetakiewicz, B[ohdan] Cywiński. Grupa ta odegrała zasadniczą rolę w powołaniu Biura Koordynacyjnego Solidarności za Granicą (Oslo 17–19 lipca 1982 r.) oraz weszła w skład kierowniczego organu tego Biura.

Dyrekcja rozgłosi Głos Ameryki, zainteresowana uzyskaniem pełniejszego rozeznania aktualnej sytuacji w polskich środowiskach emigracyjnych w Europie Zachodniej, delegowała z tej rozgłosni W[acława] Bnińskiego. W oparciu o rozmowy prowadzone z osobami zaangażowanymi w działalność antypolską, m.in. B[ohdanem] Cywińskim, M[irosławem] Chojeckim, G[ustawem] Herling[iem]-Grudzińskim, Z[dzisławem] Najderem oraz z obywatelami polskimi tymczasowo przebywającymi za granicą, m.in. ze S[tefanem] Kisielewskim, dążył on do:

- rozpoznania skupienia zorganizowanych emigracyjnych struktur Solidarności oraz wysondowania możliwości ich wykorzystania do zwalczania inicjatyw polityczno-gospodarczych podejmowanych przez władze polskie;

- wytypowania z grona emigracyjnych działaczy Solidarności stałych współpracowników oraz informatorów dla potrzeb Głosu Ameryki;

- uzyskania za pośrednictwem emigracyjnej Solidarności szerszego dostępu do materiałów i opracowań pochodzących ze środowisk opozycyjnych w Polsce.

W ramach inspirująco-koordynacyjnej i finansującej roli, jaką wrogie ośrodki dywersji ideologicznej w Europie Zachodniej i USA spełniają w odniesieniu do działalności komitetów i biur emigracyjnej Solidarności, szczególna ich uwaga koncentruje się od dłuższego już czasu na takim ukierunkowaniu wzajemnego współdziałania, które zmierzałoby do:

- dezawuowania linii politycznej realizowanej przez WRON;

- wspierania antypolskiej polityki nacisków i sankcji podjętej przez administrację Reagana;

- udzielenia szerokiego wsparcia działaniom politycznego podziemia w Polsce.

Załącznik

Tajne

Egz. nr ...^k

Biura Informacyjne Solidarności na Zachodzie^l

1. Belgia

– Biuro Koordynacyjne Solidarności za Granicą (powołane na spotkaniu emigracyjnych działaczy Solidarności w Oslo).

Adres: rue de la Loi, 121; 1040 Bruxelles

tel. (02) 735-60-50

Konto 799-5271802-48.

^k Cyfry nie wpisano.

^l W załączniku wszystkie imiona i nazwiska oprócz Andrzeja Kowalczyka podkreślone odręcznie.

Aktywiści: J[erzy] Milewski oraz przedstawiciele krajowych komitetów Solidarności, w tym m.in. M[irosław] Chojecki, S[eweryn] Blumsztajn, B[ohdan] Cywiński i Z[ygmunt] Przetakiewicz.

Poza tym działa:

– Sekretariat Grupy Krajowego Zjazdu NSZZ „Solidarność” za Granicą.

Adres: 100, rue Van Aa, 1050 Bruxelles

tel. 735-60-50 lub 640-49-58.

Aktywiści: Krystyna Ruchniewicz, Bolesław Mikołajczak.

2. Dania

– Komitet na rzecz Wspierania Solidarności.

Adres: Støt Solidarnøst, 1879 Kopenhagen, H.C. Ørstedsvj^m 50

tel. (01) 37-09-90.

Aktywiści: Wiktor Drukier, Tadeusz Mollin, Krzysztof Natolski, Michał Morgens-tern, Andrzej Świętek¹⁶.

Orientacja: KOR-owsko-żydowska.

3. Francja

– Komitet Koordynacyjny Solidarności, Sektion Informationⁿ, „Biuletyn Informacyjny”.

Adres: 10, passage des Deux Soeurs, 75009 Paris.

tel. 247-76-59.

Aktywiści: Andrzej Wałowski, Zbigniew Kowalewski, Seweryn Blumsztajn, Jacek Kaczmarek, Sławomir Czarlewski, Danuta Nowakowska, Krzysztof Apt.

– „Tygodnik Solidarność” – Andrzej Kowalczyk, red[aktor].

[Adres:] 17, rue du Val, 92190 Mendon k. Paryża.

– Światowy Ośrodek Informacyjny Solidarności, powstały w wyniku uzgodnień na spotkaniu w Oslo. °Ośrodkiem kieruje S[eweryn] Blumsztajn°.

4. Holandia

– Biuro Informacyjne Solidarności.

Adres: 1071 C.H. Amsterdam, Hoofdstraat 170 – biuro Zw[iązku] Zawodowego Drukarzy.

tel. 02064-5492.

Aktywiści: Ireneusz Maligłówa, Józef Szyguła, Mieczysław Maligłówa, Jan Min-
kiewicz.

5. Kanada

– Solidarity Information Office in Canada.

Adres: 15, Gervais Drive, Toronto.

Aktywiści: Zygmunt Przetakiewicz, Jan Fedorowicz, Leszek Prusiński.

°6. RFN i Berlin Zachodni

– Grupa Robocza Solidarności.

Adres: Berlin Zachodni, Grossgörschenstr[asse] 7.

^m Nazwa prawdopodobnie zniekształcona.

ⁿ Tak w tekście.

^{o-o} Podkreślono odręcznie.

¹⁶ Andrzej Świętek – działacz polonijny; współzałożyciel Komitetu Rozpowszechniania Polskiej Literatury Emigracyjnej, współpracownik KOR i Solidarności, członek Komitetu „Støt Solidarnøst”.

Aktywiści: Krzysztof Kasprzyk – przewodniczący, Wojciech Drozdek, Jerzy Stachurski, Witold Kamiński, Barbara Drozdek, Andrzej Białuski, Waldemar Kozłowski, Monika Popiołek, Iwona Trenkner.

– Komitet Obrony Solidarności

Adres: Berlin Zachodni, Stromstrasse 38.

Aktywiści: Edward Klimczak – przewodniczący, Włodzimierz Nechamkis, Jerzy Piórkowski, Leszek Woźniak.

– Komitet Solidarności w Hamburgu.

Adres: Hamburg, Moorkamp – Klub Polski.

Aktywiści: Maksymilian Pelc, ks. Jan Śliwański, dr J. Kaczmarczyk, Hülsch^p.

7. Szwajcaria

– Grupa Robocza Solidarności.

Aktywiści: Józef Chwała, Henryk Czerwiński, Piotr Gmaj, Jerzy Grębski, Maria Nowak, Andrzej Opiela, Mieczysław Tarnowski, Barbara Turczyńska, Danuta Żurkowska.

8. Szwecja

– Biuro Informacyjne Solidarności.

Adres: 111-24 Stockholm, Västrnangatan^q 9 III

tel. (08) 212-516, (08) 215-507.

Aktywiści: Stefan Trzcziński, Marek Tarka, Krystyna Lindemark, Anna Bogucka, M. Lundberg (kobieta), Marek Kasprzak, Katarzyna Hanuszkiewicz, Maria Borowska, Jakub Świącicki.

9. Stany Zjednoczone

– Komitet Poparcia Solidarności

Adres: 275, Seventh Avenue, Nowy Jork.

tel. (212) 989-0909, (212) 929-6966.

Aktywiści: Irena Lasota, Piotr Naimski, Jakub Karpiński, Wojciech Karpiński, Agnieszka Kołakowska.

– Niezależne Zrzeszenie Studentów.

Adres: 20, West 40th Street, N[owy] Jork.

Aktywiści: Sławomir Suss^r, Smulski Janusz, Naganiecka Barbara.

10. Wielka Brytania

– Zespół Działania Solidarności.

Adres: 64, Philbeach Gardens 5, Londyn, SW 5.

tel. 3733492.

Aktywiści: Artur Świergiel, Piotr Kozłowski, Marek Garztecki, Anna Pietrzak, Danuta Goszczyńska^r.

1335/82-B.G./E.S.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 36–59, mps.

^{p-p} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską. Hülsch?

^q Nazwa prawdopodobnie zniekształcona.

^r Brak informacji o autorze.

¹⁷ Sławomir Suss – działacz NZS (1980–1981), prawdopodobnie od 1981 r. na emigracji w USA, współpracownik RWE, prezes firmy medialnej Eurozet (1999–2002).

1983 luty 2, Warszawa – Informacja na temat polskich „wrogich” czasopism ukazujących się na Zachodzie, opracowana w Departamencie I MSW (z załącznikiem), tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Departament I (wywiad)
L.dz. OCM 0133/83^b

Warszawa, dnia 2 II 1983 r.^a
Tajne
Egz. nr 16^c

Informacja^d

dotyczy: ukazujących się na Zachodzie wrogich publikacji^e

W wyniku postępującej normalizacji sytuacji w Polsce oraz pewnego spadku zainteresowania zachodniej opinii publicznej Solidarnością animatorzy antypolskiej działalności na Zachodzie dostrzegają konieczność zwiększenia materialnego wsparcia dla edytorskich poczynań tradycyjnych i prosolidarnościowych ugrupowań wrogiej emigracji polskiej. Oczekują oni, że polskojęzyczne publikacje obok zadania polegającego na tworzeniu i podtrzymywaniu na Zachodzie nieprzyjaznego Polsce klimatu (zwłaszcza w środowiskach Polonii) w większym stopniu spełniać będą rolę czynnika stymulacyjnego antyrządowe i antysocjalistyczne nastroje społeczeństwa polskiego, czemu ma służyć zintensyfikowanie akcji ich przerzutu do kraju. Stąd w ostatnim okresie w działalności wydawniczej tych ugrupowań coraz powszechniejsze staje się zjawisko publikowania zminiaturyzowanych edycji, ułatwiających – w ocenie wydawców – zarówno przerzut na teren Polski, jak i ich rozpowszechnianie w warunkach konspiracyjnych.

W związku z dążeniem zachodnich ośrodków dywersji ideologicznej do zwiększenia oddziaływania na społeczeństwo polskie za pośrednictwem wrogich publikacji następują również pewne zmiany w ich treściach. Publikacje te mają bowiem w szerszym zakresie stosować długofalowe koncepcje działania dla sił opozycyjnych w kraju oraz spełniać wobec nich funkcję instruktażowo-koordynacyjną.

W załączeniu – wykaz niektórych publikacji ukazujących się w języku polskim na Zachodzie (str. 6).

^a Data wstemplowana. Z lewej strony odręcznie dopisany znak sprawy OA-I-0244/83. Poniżej odręczny dopisek Wydziały [nieczytelny wyraz w nawiasie].

^b Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek Z[astęp]cy [trzy nieczytelne podpisy i daty], płk M[iechysław] Greszta [?], mjr J. Zyglar [?]: [wyrazy nieczytelne] Wydziały Dep[artamentu] V [?], nieczytelny podpis i data 4 02 83.

^{c-c} Wpisano odręcznie.

^d Poniżej odręczny dopisek pr[oszę] o kopię załącznika, nieczytelny podpis i data 8 II 83. Na lewym marginesie napisany na maszynie rozdzielnik **Otrzymują:** Tow. Jaruzelski, Tow. Barcikowski, Tow. Czyrek, Tow. Milewski, Tow. Olszowski, Tow. Głowczyk, Tow. Kiszczak, Tow. Siwicki, Tow. Rakowski, Tow. Pożoga, Tow. Stachura, Tow. Ciastoń, Tow. Sarewicz, Tow. Dankowski, Tow. Płatek, Tow. **Sasin**, Tow. Kuca, Tow. Wójcicki, Tow. Warda, Tow. Chomętowski, Tow. Miształ.

^e Poniżej odręczny dopisek VII, nieczytelny podpis i data 8.02.83.

191/83-K.W./E.S.

Załącznik^g

I. Francja

1. „Biuletyn Informacyjny” – tygodnik, redaktor naczelny S[eweryn] Blumsztajn, wydawany w jęz[yku] polskim i francuskim przez Komitet Koordynacyjny Solidarności we Francji, adres: 10, passage des Deux Soeurs, 75009 Paris, tel. 2477659.

2. „Biuletyn Informacyjny” – tygodnik, redaktor naczelny S[eweryn] Blumsztajn, wydawany w j[ęzyku] polskim przez Biuro Koordynacyjne NSZZ „Solidarność” za Granicą z siedzibą w Brukseli, adres: 10, passage des Deux Soeurs, 75009 Paris, tel. 2477659.

3. „Kultura” – miesięcznik, redaktor naczelny J[erzy] Giedroyc, wydawany w jęz[yku] polskim i niemieckim, również w formie kieszonkowej (także w jęz[yku] rosyjskim), założony w 1946 r., wydawany przez Instytut Literacki w Paryżu, adres: 91, av[enue] de Poissy Le Mesnil-Le-Roi, 78600 Maisons Laffitte, tel. 962-19-04.

4. „Narodowiec” – dziennik, redaktor naczelny M[ichał] Kwiatkowski¹, wydawany w jęz[yku] polskim od 1909 r. w środowiskach polonijnych w p[ół]n[ocnej] Francji, organ emigracji polskiej, adres: Lens (Pas-de-Calais), tel. 28-18-21, rue Emil Zola 101.

5. „Inprecor”^h – dwumiesięcznik, redaktor naczelny R[obert] March, edycja polska ukazuje się w formie kieszonkowej. Do kraju przekazywany jest tajnymi kanałami i rozprowadzany bezpłatnie. Organ IV Międzynarodówki, adres: rue Richard Lenoir, 98108 Montreuil.

6. „Kontakt” – miesięcznik, redaktor naczelny M[irosław] Chojecki, ukazuje się w jęz[yku] polskim od maja 1982 r., zasięg – Europa Zach[odnia] i USA. Zbiórki na działalność podziemia. Wydawany przez działaczy byłej Solidarności na Zachodzie, adres: 31, rue Dauphine, 75006 Paris.

7. „Solidarność” – tygodnik, redaktor naczelny A[ndrzej] Kowalczyk, współpracuje z Komitetem Koordynacyjnym Solidarności w Paryżu, tygodnik wydawany w jęz[yku] polskim od marca 1982 r., adres: 24, allée de l’Arlequin, 92000 Nanterre.

8. „Walka Klas” – dwutygodnik, redaktor naczelny St[efan] Bekier², wydaje w jęz[yku] polskim od 1973 r. Rewolucyjna Liga Robotniczej Polski. Zasięg – Europa Zach[odnia] i USA, adres: 50, rue du F[au]b[our]g du Temple, 75011 Paris.

^f Powyżej odręczny podpis.

^g W załączniku większość imion i nazwisk podkreślono odręcznie. Część z nich to prawdopodobnie pseudonimy.

^h W dokumencie „Inprekor”. „Inprecor” – periodyk IV Międzynarodówki, wydawany od 1973 r. w języku angielskim, francuskim, hiszpańskim i niemieckim.

¹ Michał Kwiatkowski (syn) – działacz polonijny; redaktor naczelny dziennika „Narodowiec” (1966–1989).

² Stefan Bekier – trockistowski działacz emigracyjny; współzałożyciel działającej we Francji Rewolucyjnej Ligi Robotniczej Polski (1971).

II. Szwajcaria

1. „Nasza Gazetka” – miesięcznik, wydawany przez Towarzystwo Dom Polski w jęz[yku] polskim od 1973 r., redaktor naczelny T[adeusz] Wojnarski, adres: Opfikonstr[asse], 158 8050 Zurich.

III. Włochy

1. „Przegląd Tygodniowy” – tygodnik, wydawany w jęz[yku] polskim od czerwca 1982 r. przez Komitet Informacji i Akcji dla Polski Paryż-Rzym. Kolportowany głównie we Włoszech. Adres: B.P. 138, 75863 Paris Cédex 18.

IV. Belgia

1. „Solidarność i Wytrwałość” – druk okazjonalny, redaktor naczelny J[erzy] Milewski, wydawnictwo w jęz[yku] polskim i angielskim w formie deklaracji, wydaje Biuro Koordynacyjne NSZZ „Solidarność” za Granicą, adres: B.P. 112, 1040 Bruksela, tel. (02) 734-93-13.

V. Kanada

1. „Czas” – tygodnik, redaktor naczelny J[erzy] Mroczkowski³, wydają polskie ugrupowania organizacyjne w Kanadzie w jęz[yku] polskim. Ukazuje się w Kanadzie i USA od 1914 r., adres: 1150, Main Street Winnipeg, Man[itoba] R. 2W 384.

VI. USA

1. „Pomost” – kwartalnik, pod redakcją J[oanny] Budzyńskiej⁴, R. Dzierżawskiego, J[ana?] Glińskiego i R[yszarda] Jonaka⁵, wydawany w jęz[yku] polskim przez polskie ugrupowanie emigracyjne w USA, adres: 3242, N. Pulaski R[oa]d, Chicago Illinois 60641, tel. 312725-3985.

2. „Biuletyn Informacyjny” – tygodnik, wydawany przez Komitet Pomocy Solidarności w jęz[yku] polskim, ukazuje się od 1981 r., adres: 275, Seventh Avenue, South New York 10001.

3. „Życie Polonii” – dwutygodnik, red[aktor] naczelny [Adam] Bałaban, wydaje Polsko-Amerykańska Izba Przemysłowo-Handlowa, ukazuje się w jęz[yku] polskim od 1979 r., osoba wspierająca redakcję – K[onstanty] Z. Hanff⁶, adres: 862, Lorimer Street, Brooklyn, New York 11222.

4. „Polska Walcząca”⁷ – miesięcznik, red[aktor] naczelny R. Piast, wydawany przez organizację bojową Polska Walcząca, ukazuje się w USA w jęz[yku] polskim od 1981 r., adres: Bradley Beach, New York 07720.

5. „Bulletin KPA” – miesięcznik, redagowany zespołowo, wydawany przez Kongres Polonii Amerykańskiej, ukazuje się w USA w jęz[yku] polskim i angielskim, adres: 11333, Jos[eph] Campan.

³ Jerzy Mroczkowski – dziennikarz; redaktor naczelny kanadyjskiego tygodnika „Czas” (1977–1986) ukazującego się w Winnipeg w latach 1915–2004.

⁴ Joanna Budzyńska *vel* Budzińska – działaczka polonijna; członek redakcji „Pomostu” (1979–1988).

⁵ Ryszard Jonak – działacz Ruchu „Pomost” (1980–1984), współpracownik Biura KPN w Nowym Jorku (1985–1989), przedstawiciel Polskiej Partii Niepodległościowej w USA (1985–1989), w Polsce od 1990 r.

⁶ Konstanty Z. Hanff (1926–2000) – działacz emigracyjny; od 1969 r. w USA, współzałożyciel niepodległościowej organizacji emigracyjnej Wolna Polska (1976), współpracownik pisma „Życie Polonii”, deklarował współpracę z KPN.

⁷ „Polska Walcząca. Miesięcznik polityczno-literacki” – emigracyjne pismo wydawane w Nowym Jorku przez ugrupowanie Polska Walcząca prawdopodobnie od 1981 r.

6. „Nowy Dziennik” – dziennik, red[aktor] naczelny B[olesław] Wierzbiański⁸, wydawany przez polskie ugrupowanie emigracyjne w USA, ukazuje się od 1971 r. w jęz[yku] polskim, adres: 21, West 38th Street, New York 10085599.

VII. Wielka Brytania

1. „Rzeczpospolita Polska”⁹ – miesięcznik, wydawany przez „Rząd RP na uchodźstwie” w jęz[yku] polskim, adres: 43, Baton Place, Londyn SW 1x 8Bxⁱ.

2. „Robotnik”¹⁰ – kwartalnik, red[aktor] naczelny L[eszek] Talko¹¹, wydawany przez C[entralny] K[omitety] Z[agraniczny] PPS Londyn w jęz[yku] polskim, adres: 84, Fordhook Avenue, Londyn W 5.

3. „Trybuna” – kwartalnik polityczny, wydawany od 1969 r. w Londynie przez Ruch Wolnościowy – Niepodległość i Demokracja, skupiony wokół R[owmunda] Piłsudskiego¹². Adres: 90, Clarendon Road, Holland Park, Londyn W 11.

4. „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” – dziennik, red[aktor] naczelny K[arol] Zbyszewski¹³, wydawany w jęz[yku] polskim, w wydaniu niedzielnym ukazuje się dodatki „Na Antenie”, zawierający teksty ciekawszych audycji RWE, wydawca: Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie, adres: The Polish Daily, 9, Charleville Road, Londyn W 14 9JL.

5. „Myśl Polska”¹⁴ – dwutygodnik, red[aktor] naczelny A[ntoni] Dargas¹⁵, wydawca Stronnictwo Narodowe, wydawany w jęz[yku] polskim, adres: 8, Alma Terrace, Allen Street, Londyn W8.

6. „Jutro Polski”¹⁶ – wydawany przez Polskie Stronnictwo Ludowe w jęz[yku] polskim, adres: 2, Vista Way Harrow, Middlesex, HA3 OSW Londyn.

7. „Orzeł Biały”¹⁷ – miesięcznik, red[aktor] naczelny E[ugeniusz] Romiszewski¹⁸, wydawca: Stowarzyszenie Polskich Kombatantów, wydawany w jęz[yku] polskim, adres: 240, King Street W6 ORF, tel. 01-741 1911.

8. „Aneks”¹⁹ – miesięcznik, red[aktor] naczelny A[leksander] Smolar, wydawany przez Polskie Koło Naukowe Uppsala – Londyn w jęz[yku] polskim, adres: 61, Dorset Road, Londyn W5 4HX.

ⁱ⁻ⁱ Tak w tekście.

⁸ Bolesław Wierzbiański (1913–2003) – dziennikarz, działacz polonijny; na emigracji od II wojny światowej, w 1956 r. osiadł w USA, współpracownik RWE i Głosu Ameryki, współzałożyciel i redaktor naczelny wydawanego w Nowym Jorku polonijnego „Nowego Dziennika” (1971–2003).

⁹ „Rzeczpospolita Polska” – organ prasowy Rządu RP na Uchodźstwie (1957–1991).

¹⁰ „Robotnik” – organ prasowy emigracyjnej PPS ukazujący się w latach 1940–1990. Ostatnim redaktorem naczelnym pisma był w latach 1973–1990 Leszek Talko.

¹¹ Leszek Talko (1916–2003) – działacz polonijny; członek PPS, członek FO, kierownik sekcji polskiej RFI (1975–1981), kierownik Biblioteki Polskiej w Paryżu (1992–1994).

¹² Rowmund Piłsudski (1903–1988) – emigracyjny działacz polityczny, krewny Józefa Piłsudskiego; współzałożyciel i przewodniczący Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja” (1945–1947, 1950–1988), powstałego w 1945 r. w Wielkiej Brytanii i działającego do 1994 r.

¹³ Karol Zbyszewski (1903–1990) – dziennikarz, satyryk; w 1945 r. osiadł w Wielkiej Brytanii, redaktor naczelny „Dziennika Polskiego i Dziennika Żołnierza” (1973–1984).

¹⁴ „Myśl Polska” – organ prasowy emigracyjnego SN założony w 1941 r. w Londynie.

¹⁵ Antoni Dargas (1915–1991) – działacz emigracyjny; na emigracji od 1939 r., redaktor tygodnika „Myśl Polska” (1958–1991), prezes SN na emigracji (1968–1991).

¹⁶ „Jutro Polski” – tygodnik, organ prasowy emigracyjnego PSL (1947–1990).

¹⁷ „Orzeł Biały” – tygodnik, następnie miesięcznik, organ prasowy SPK ukazujący się od 1946 r.

¹⁸ Eugeniusz Romiszewski (1911–?) – działacz emigracyjny; członek SPK, współpracownik RWE, członek redakcji „Orla Białego”.

¹⁹ „Aneks” – miesięcznik emigracyjny, wydawany w Londynie w latach 1974–1989.

9. „Biuletyn” – miesięcznik, wydawany przez Związek Rzemieślników i Robotników Polskich w jęz[yku] polskim, adres: 55, Prince’s Gate, Londyn SW7.

10. „Przegląd Zachodni” – miesięcznik, red[aktorzy] naczelni: ^jJ. Tafelski, J. Lejk, J. Płoski^l, wydawany przez Związek Polskich Ziem Zachodnich w jęz[yku] polskim, adres: 20, Prince’s Gate, Londyn SW7.

11. „Biuletyn Informacyjny” – wydawany w jęz[yku] polskim przez Studium Spraw Polskich, adres: 115, Redston Road, Londyn N87HG.

VIII. Austria

1. „Polskie Wiadomości Solidarność” – tygodnik, pod redakcją: S[tefan] Detko, A.R. Litwo, P. Porajski, T. Zaleski, J. Sieniawa, M. Sieniawa, P. Zatorski, wydawany w jęz[yku] polskim przez Polsko-Austriacki Klub Informacyjno-Kulturalny „Sierpień 80”, adres: 1080, Wien Kölblgasse 10/3, tel. 7830062.

IX. Australia i Nowa Zelandia

1. „Tygodnik Polski”²⁰ – tygodnik, wydawany przez „Dom Kościuszki” w Melbourne, ukazuje się w jęz[yku] polskim, adres: 313, La Trobe Str[ee], Melbourne Vic[torian] 3000.

X. Republika Federalna Niemiec

1. „Przemiany” („Die Wende”) – miesięcznik, redagowany przez: T[adeusza] Podgórskiego, J[acka] Kowalskiego, W[łodzimierza] Sznarbachowskiego²¹, W[iesława] Wawrzyniaka, A[dama] Rosenbuscha²², W. Słomkowskiego, wydawany w jęz[yku] polskim i niemieckim, Ungererstr[asse] 47, tel. 3618978.

2. „Nie Cenzurowano” – redakcja: B. Juszczyzyn, K. Wicherek, K. Kamyk, B. Sabczewicz, J. Płaza, M. Hakien, K. Ostaś, B. Szafarczyk, wydawany w jęz[yku] polskim przez Solidarität mit Solidarność w Düsseldorfie, adres: M. Hakien, 4000-Düsseldorf 13, Burscheiderstr[asse] 4.

3. „Sygnały” – miesięcznik, red[aktor] naczelny L. Jamka, wydawany w jęz[yku] polskim.

XI. Berlin Zachodni

1. „Przekazy” – miesięcznik, redakcja: W[ojcich] Drozdek, K[rzysztof] Kasprzak^k, J[erzy] Stachurski, M[arian] Stefanowski^l, A[ndrzej] Więckowski, wydawany przez Grupę Roboczą Solidarności w jęz[yku] polskim, adres: ^mGrosgoerschenstr[asse], D 1000 Berlin 62^m.

2. „Biuletyn Informacyjny” – dwutygodnik, redakcja: L[eszek] Kaleta, C[zesław] Kamskiⁿ, E[dward] Klimczak, S[tanisław] Ochocki, L[eszek] Woźniak, wydawany w jęz[yku] polskim. Finansowanie: wg ośw[iadczonych?] rach[unków] z wpływów ze sprze-

^{j-j} Nazwiska zapisane prawdopodobnie fonetycznie.

^k Kasprzyk?

^l Stefański?

^{m-m} Podkreślono odręcznie. Przy nazwie ulicy odręczny znak zapytania.

ⁿ Karkowski?

²⁰ „Tygodnik Polski” – polonijny tygodnik wydawany w Melbourne od 1949 r.

²¹ Włodzimierz Sznarbachowski (1913–2003) – publicysta, poeta; po II wojnie światowej osiedlił się w Niemczech, działacz emigracyjnej PPS (1946–1990), pracownik RWE (1952–1990).

²² Adam Rosenbusch (1935–2005) – geograf; od 1973 r. na emigracji w RFN, członek emigracyjnej PPS (1974–1990), pracownik RWE (1978–1994).

daży i datków, wydawca – Komitet Obrony Solidarności, adres: Katzbachstr[asse] 36, D-1000 Berlin 61, tel. (030) 7860710.

XII. Szwecja

1. „Biuletyn Informacyjny” – miesięcznik, wydawany w jęz[yku] polskim przez Biuro Informacyjne Solidarności w Szwecji, adres: Västmannagatan 9 011 24 Stockholm, tel. 08/212516.

2. „Sprzeciw” – miesięcznik, redakcja: Aleksander Świewkowski²³, M[aria] Barycz²⁴, K[azimierz] Wirski²⁵, A. Ryba, H[anna] Gunnard²⁶, Z[bigniew]^p Zacharek, wydawany w jęz[yku] polskim przez Niezależną Oficynę Młodych²⁷, adres: Bo 4704, 48258 Göteborg, tel. (031) 482003.

3. „Słowo”²⁸ – miesięcznik, redakcja: A. Leśniak, R[yszard] Nowak²⁹, J. Piotrowski, L[eon] Pompa³⁰, S[tanisław?] Sobolewski, wydawany w jęz[yku] polskim przez Kongres Polaków w Szwecji, adres: Polska Kongressen i Sverige – Solidaritet, Östermalmsgatan S-11450, Stockholm.

4. „Wiadomości Polskie”³¹ – dwumiesięcznik, redakcja J[erzy] Kleban³² i H. Malinowski, wydawany w jęz[yku] polskim przez Radę Uchodźstwa Polskiego w Szwecji, adres: Bo 5025, S-102 41 Stockholm^q.

144/83-W.Z./A.K.

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 2, k. 159–166, mps.

^{o-o} Tak w tekście.

^p W dokumencie inicjal L. Zbigniew Zacharek – plastyk; członek redakcji „Sprzeciwu” (1982–1983).

^q Brak informacji o autorze.

²³ Aleksander Świewkowski – działacz polonijny; pracownik RWE (1982–1990?), współzałożyciel i wydawca miesięcznika „Sprzeciw” (1982–1983).

²⁴ Maria Barycz (pseudonim) – członek redakcji „Sprzeciwu” (1982–1983).

²⁵ Chodzi o Jerzego Kohlmana „Kazimierza Wirskiego” – muzyka, poetę; członka redakcji „Sprzeciwu” (1982–1983).

²⁶ Hanna Gunnard – członek redakcji „Sprzeciwu” (1982–1983).

²⁷ Niezależna Oficyna Młodych – wydawnictwo powołane w grudniu 1981 r. z inicjatywy Aleksandra Świewkowskiego przez grupę działaczy Stowarzyszenia Polskiego w Göteborgu i Szwedzkiego Oddziału SPK. Oficyna wydawała pismo „Sprzeciw”.

²⁸ Chodzi o „Słowo Kongresu” – miesięcznik, organ prasowy Kongresu Polaków w Szwecji ukazujący się od 1982 r.

²⁹ Ryszard Nowak – działacz polonijny; członek Zarządu Kongresu Polaków w Szwecji, wybrany na zjeździe inauguracyjnym w styczniu 1982 r.

³⁰ Leon Pompa – działacz polonijny; skarbnik Zarządu Kongresu Polaków w Szwecji, wybrany na zjeździe inauguracyjnym w styczniu 1982 r.

³¹ Chodzi o „Wiadomości Polskie. Organ Rady Uchodźstwa Polskiego w Szwecji” – pismo polonijne wydawane w latach 1959–1988.

³² Jerzy Kleban – działacz polonijny; redaktor naczelny „Wiadomości Polskich” (1978?–1982), pełnomocnik KPN w Szwecji.

1984 wrzesień [?], Warszawa – Raport inspektora MSW mjr. Jerzego Żelewicza na temat Biura Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” za Granicą, tajne

Biuro Koordynacyjne NSZZ „Solidarność” za Granicą

I. Geneza, rozwój i ogólna charakterystyka Biura Koordynacyjnego w Brukseli

Stany Zjednoczone i inne państwa NATO, wykorzystując kampanię antypolską rozpętaną po wprowadzeniu w Polsce stanu wojennego, zainspirowały tworzenie tzw. emigracyjnych struktur Solidarności, którym udzielano poparcia politycznego, technicznego i organizacyjnego oraz dotacji finansowych; w proces organizowania tych struktur zaangażowały się też organizacje antykomunistyczne na Zachodzie, ośrodki dywersji oraz służby specjalne.

Pracownicy przedstawicielstw dyplomatycznych USA w Europie Zachodniej, w tym oficerowie służb specjalnych (m.in. I[rving] Brown¹ z CIA), udzielali powstającym strukturom pomocy organizacyjnej i finansowej oraz ułatwiali nawiązanie kontaktów z zachodnimi centralami związkowymi. Na czele Biura Koordynacyjnego w Brukseli (i tym samym wszystkich zachodnich ogniw tzw. Solidarności) stanął dr Jerzy Milewski, przybyły do Belgii z USA. Utworzone w ten sposób komitety Solidarności na Zachodzie zostały następnie podporządkowane Biuru Koordynacyjnemu NSZZ „Solidarność” za Granicą z siedzibą w Brukseli, położonym przy Av[enue] de la Joyeuse Entrée. Biuro to, podobnie jak pozostałe ośrodki Solidarności na Zachodzie, zakończyło etap organizacyjny i rozpoczęło działalność w dniu 19 lipca 1982 r.

Biuro Koordynacyjne w Brukseli, chcąc uchodzić za reprezentanta Solidarności w kraju, uzyskało upoważnienie tzw. Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej Solidarności do występowania w jej imieniu. Pragnąc zaś ukryć faktyczny profil organizacji zagranicznej, a zarazem ośrodka dywersji politycznej, eksponuje, iż pełni funkcje zagraniczne[go] przedstawicielstwa solidarnościowego podziemia w kraju. Tymczasem struktury Solidarności na Zachodzie zostały stworzone w oderwaniu od grup Solidarności w kraju, na bazie środków organizacyjnych, technicznych i finansowych rządów państw zachodnich oraz przy poparciu różnych agend ww. rządów, w tym zachodnich służb specjalnych. Jako takie były pomyślane na wzór organizacji mającej na celu przekazywanie wytycznych do działania (instrukcji) oraz pomocy materialnej i technicznej dla podziemia solidarnościowego w Polsce oraz organizowanie odpowiednich kanałów łączności między zagranicznymi strukturami Solidarności a podziemiem w kraju.

Biuro Koordynacyjne w Brukseli i podporządkowane mu Komitety w innych krajach pośredniczą w przekazywaniu instrukcji zachodnich ośrodków decyzyjnych dla podziemia i opozycji w kraju. Publikują we własnych wydawnictwach oraz prasie emigracyjnej

¹ Irving Brown (1911–1989) – amerykański działacz związkowy; członek AFL-CIO, wspierał powstawanie antykomunistycznych związków zawodowych w Europie po II wojnie światowej, przedstawiciel AFL-CIO w Europie (1945–1962).

programy działania jednoznacznie wskazujące, że głównym, finalnym celem jego działalności jest obalenie legalnego ustroju PRL.

Największe środki finansowe Biuro Koordynacyjne Solidarności w Brukseli otrzymuje od AFL-CIO, której Wydział Zagraniczny oraz Instytut Wolnych Związków Zawodowych są wykorzystywane przez FBI² i CIA do prowadzenia m.in. działań wywiadowczych poza granicami USA. Od momentu uchwalenia odpowiedniej ustawy (1983 r.) AFL-CIO otrzymuje na ten cel pieniądze z amerykańskiego rządowego „Programu Demokracja” (Project Democracy), którego zadaniem jest programowanie i kierowanie realizacją długofalowych akcji o charakterze dywersji politycznej wobec krajów socjalistycznych i Trzeciego Świata. Dla finansowania ww. przedsięwzięć stworzono National Endowment for Democracy (tj. fundusz Programu Demokracja). Znaczne środki finansowe oraz materiały i urządzenia poligraficzne i elektroniczne Biuro Koordynacyjne otrzymuje także od innych zachodnich związków zawodowych oraz od niektórych ośrodków wrogiej emigracji (głównie od Kongresu Polonii Amerykańskiej i Kongresu Polonii Kanadyjskiej). Biuro otrzymuje też stałą pomoc finansową i polityczną od tradycyjnych ośrodków dywersji ideologicznej („Kultura” paryska, RWE) i tajnych służb, a ponadto współpracuje z organizacjami antykomunistycznymi na Zachodzie; wspomniane tradycyjne ośrodki dywersji ideologicznej stanowią centra programowe dla działalności politycznego podziemia w kraju (por. lansowana przez J[erzego] Giedroycia i Z[dzisława] Najdera koncepcja „państwa podziemnego”).

Aktywność Biura Koordynacyjnego koncentruje się na:

- działalności dywersyjnej, polegającej na materiałowo-finansowym wspomaganiu podziemia w kraju, a także inspirowaniu kierunków jego aktywności oraz koordynowaniu wrogich Polsce Ludowej przedsięwzięć organizowanych w kraju i za granicą;

- działalności propagandowej, przejawiającej się w dostarczaniu zachodnim ośrodkom masowego przekazu i ośrodkom dywersji ideologicznej materiałów wykorzystywanych w antypolskiej kampanii propagandowej, a także w podejmowaniu samodzielnych działań (akcje ulotkowe, manifestacje, wystąpienia w radiu, telewizji, na łamach prasy);

- działalności politycznej, polegającej na utrzymywaniu kontaktów z zachodnimi siłami politycznymi, partiami, związkami zawodowymi; na próbach dotarcia do KBWE, ONZ, MOP i Parlamentu Europejskiego;

- działalności koncepcyjno-instruktażowej, polegającej na wypracowywaniu strategicznych i taktycznych kierunków aktywności środowisk opozycyjnych oraz przygotowywaniu kadry pod kątem realizacji tych kierunków w kraju i za granicą.

Działania te ulegają stałemu przeprofilowaniu. Aktualnie mniej miejsca zajmują akcje propagandowe i polityczne, znacznie zaś zwiększa się sfera tajnej, konspiracyjnej działalności, mającej czysto szpiegowski i dywersyjny charakter. Świadczą o tym: wzrost środków finansowych otrzymywanych od zachodnich służb specjalnych za pośrednictwem central związkowych, rodzaj sprzętu przetrzucanego do kraju (kamery, aparaty radiowe, podsłuchowe), udział szyfrów i kodów w stosowanych metodach łączności z krajem oraz prowadzenie ankiet, sondaży, analiz i obserwacji sytuacji w poszczególnych

² FBI – Federal Bureau of Investigation (Federalne Biuro Śledcze), amerykańska agencja rządowa, ścigająca przestępstwa o charakterze federalnym, pełniąca również m.in. funkcje kontrwywiadowcze.

środowiskach społecznych, gałęziach przemysłu itp. Niektóre organizacje prosolidarnościowe prowadzą w sposób zakonspirowany kursy „poruszania się po Polsce i zbierania informacji” o charakterze specjalnym. Szkolenie takie organizuje m.in. Mirosław Chojecki w Paryżu.

Następuje również ciągła rozbudowa kanałów łączności między Biurem Koordynacyjnym a podziemiem i opozycją w kraju. Uzyskiwane informacje wskazują, że najistotniejszą rolę w organizowaniu i utrzymaniu kanałów odgrywają komitety Biura Koordynacyjnego we Francji, [w] Belgii, Holandii i Szwecji.

[Zarówno] drogą morską, jak i lądową przekazywane są do kraju instrukcje, informacje niezbędne dla działań opozycyjnych, środki materialne, sprzęt radiowy, poligraficzny i materiały drukarskie. Całokształt działań związanych z organizacją i obsługą kanałów łączności wzorowany jest na technikach łączności wywiadowczej stosowanej przez centrale szpiegowskie państw NATO.

W 1982 r. Biuro Koordynacyjne w Brukseli utworzyło zespół ekspertów, do którego zwraca się o opinie prawno-polityczne dot[yczące] podejmowanych działań instruktażowo-dywersyjnych. Wśród ekspertów ww. Biura znaleźli się m.in. R[ichard] E. Pipes³, R[ichard] T. Davies⁴, L[ane] Kirkland, Z[bigniew] Brzeziński, A[ndrzej] S[tefan] Ehrenkreutz⁵, Z[dzisiaj] Najder, J[erzy] Giedroyc, J[an] Nowak, A[lojzy] Mazewski, [ks.] F[ranciszek] Blachnicki⁶ i J[an] Minkiewicz. Wymienione osoby powiązane są z zachodnimi służbami specjalnymi. Ze wszystkimi ww. osobami Biuro Koordynacyjne zawarło odpowiednie umowy o współpracę w charakterze eksperta. Ekspertyzy ww. osób dot[yczące] akcji wymierzonych przeciwko PRL były i są uwzględniane w działalności tegoż Biura.

Biuro Koordynacyjne i jego komitety prowadzą obecnie działalność w następujących kierunkach:

- tworzenie pod szyldem Solidarności centrum dyspozycyjnego emigracji polskiej przy jednoczesnym ograniczeniu samodzielności lub wręcz likwidacji mniejszych względnie samodzielnych komitetów Solidarności;

- dopracowanie metod oddziaływania na kraj oraz rozbudowanie łączności z krajową opozycją. Ustalone zostały zasady współpracy emigracyjnych komitetów z wydzielonymi regionami działań podziemnych w Polsce, szczególnie w zakresie tworzenia trwałej, głęboko zakonspirowanej sieci kanałów łączności w relacji kraj–zagranica. W tym celu stworzono, zarówno w kraju, jak i za granicą, głęboko zakonspirowane komórki odpowiedzialne tylko za tę sferę działalności;

- podejmowanie na Zachodzie spektakularnych działań mających wykazać autorytet i siłę, jaką dysponuje Biuro Koordynacyjne. Działania w tej sferze koncentrują się na utrzymywaniu i nawiązywaniu nowych kontaktów z międzynarodowymi organizacjami

³ Richard E. Pipes (ur. 1923) – amerykański historyk, sowietolog polskiego pochodzenia; wykładowca na Harvard University (1950–1996), doradca Ronalda Reagana (1981–1982).

⁴ Richard T. Davies (1920–2005) – amerykański dyplomata, ambasador USA w Polsce (1973–1978).

⁵ Andrzej Stefan Ehrenkreutz (1921–2008) – działacz polonijny, orientalista; na emigracji od II wojny światowej, wykładowca na University of Michigan (1967–1985), działacz KPA (1960–1987).

⁶ Franciszek Blachnicki (1921–1987) – duchowny katolicki; założyciel Ruchu Światło-Życie (1976), 13 XII 1981 r. przebywał w Rzymie, władze wysłały za nim list gończy, od 1982 r. mieszkał w ośrodku polskim Marianum w Carlsbergu (RFN).

oraz na eksponowaniu własnego programu na forum międzynarodowym (ONZ, MOP, Parlament Europejski itp.). Przedmiotem zabiegów działaczy Biura pozostaje Watykan i osobiście papież, wobec którego kontynuowane są naciski, zmierzające do uzyskania poparcia i akceptacji antypolskich działań;

– uzyskiwanie materialnego poparcia dla swoich działań w kraju i za granicą ze strony wybranych central związkowych i propagandowe eksponowanie tego poparcia w celu kamuflowania źródeł finansowania działalności przez zachodnie tajne służby i inne organizacje;

– centralizowanie akcji wysyłki środków finansowych, sprzętu i urządzeń dla podziemia w kraju, która prowadzona jest w sposób nielegalny i zakonspirowany;

– rozwijanie akcji instruktażowo-szkoleniowej, mającej na celu przygotowanie kadry „zawodowych kontrrewolucjonistów”.

Aktualnie funkcjonuje 13 komitetów koordynowanych przez Biuro w Brukseli, w tym 9 w państwach NATO (USA, W[ielka] Brytania, Francja, Belgia, RFN, Holandia, Dania, Kanada, Włochy), 2 w państwach neutralnych (Szwecja, Szwajcaria) i 2 w Berlinie Zachodnim. Biuro Koordynacyjne w Brukseli steruje działalnością ww. komitetów, koordynuje podejmowane przez nie akcje (niektóre dziedziny aktywności są prowadzone bezpośrednio przez Biuro Koordynacyjne lub tylko za jego wiedzą i wyraźną zgodą; np. łączność z podziemiem) oraz ponosi odpowiedzialność za ich działalność.

Biuro utrzymuje ściśle kontakty z centralami związkowymi (CMT, CSI i FGTB), a za ich pośrednictwem z kołami decyzyjnymi EWG, a także z Biurem Wysokiego Komisarza ONZ ds. Uchodźców Politycznych w Brukseli. Wykorzystuje ono te kontakty do wywierania presji na Komisję EWG, a także Parlament Europejski w kierunku zaostrzenia antypolskiego kursu. Uzyskał[o] również zgodę na prowadzenie w budynkach tych organizacji stoisk z materiałami i wydawnictwami propagandowymi. Związki zawodowe CMT, CISL i CSC finansują zarówno działalność Biura, jak i zatrudnionych w nim pracowników.

Biuro Koordynacyjne szeroko korzysta ze środków przekazywanych przez AFL-CIO. Jerzy Milewski w dniu 24 maja 1983 r. uczestniczył w posiedzeniu zarządu AFL-CIO. Osoby pracujące w Biurze są w większości delegowane z USA, zaś „cichym patronem” ośrodka jest Ambasada USA w Brukseli, z pracownikami której kontaktuje się osobiście J[erzy] Milewski (przez pewien czas z dyplomatą E[dwardem?] Assarabowskim – aktualnie pracownikiem RWE).

Rozszerzenie przez Milewskiego kontaktów z pravicowymi związkami zawodowymi na Zachodzie (AFL-CIO, Domei) służy przede wszystkim zapewnieniu stałego dopływu środków finansowych dla realizacji zamierzeń Biura.

W ostatnich miesiącach J[erzy] Milewski i jego współpracownicy podejmowali inicjatywy mające nakłonić międzynarodowe organizacje polityczne, społeczne i związkowe, MOP, Parlament Europejski oraz rządy niektórych państw zachodnich do ingerowania w wewnętrzne sprawy naszego kraju.

1. W dniu 5 grudnia 1983 r. przewodniczący Biura Koordynacyjnego J[erzy] Milewski zwrócił się do przewodniczącego belgijskiej Konfederacji Chrześcijańskich Związków Zawodowych (CSC) J[efa] Houthuysa⁷ z sugestią zorganizowania akcji na

⁷ Jef Houthuys (1922–1991) – belgijski działacz związkowy; przewodniczący CSC (1968–1987).

rzecz uchwalenia w 1984 r. przez Komisję Praw Człowieka ONZ rezolucji potępiającej rząd PRL za „nieprzestrzeganie praw człowieka”. J[erzy] Milewski sugeruje potrzebę wystąpienia CSC do rządu belgijskiego o poparcie tej akcji na forum ONZ. Po przeprowadzeniu konsultacji z przewodniczącym Światowej Konfederacji Pracy (CMT) J[anem] Kułakowskim oraz przewodniczącym sekcji polskiej CSC T[adeuszem] Orubą⁸, J[ef] Houthuys wystosował do ministra spraw zagranicznych Belgii L[éo] Tindemansa⁹ list, w którym prosi o podjęcie przez delegację belgijską w ONZ inicjatywy na rzecz uchwalenia w 1984 r. „rezolucji wskazującej na ustawiczne łamanie praw człowieka w Polsce”.

J[erzy] Milewski zwrócił się również do innych międzynarodowych central związkowych, m.in. CMT, CISL, CES, o podjęcie kroków mających na celu uzyskanie poparcia dla rezolucji ze strony rządów innych państw zachodnich.

2. W dniu 16 stycznia 1984 r. w Genewie odbyło się kolejne posiedzenie Komisji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) w związku z oskarżeniami pod adresem władz PRL o naruszenie praw związkowych w Polsce. W trakcie posiedzenia Komisja rozpatrzyła skargę wniesioną przez delegatów 68. sesji Międzynarodowej Organizacji Pracy odnośnie [do] nieprzestrzegania przez władze polskie konwencji MOP nr 87 i 98¹⁰.

Biuro Koordynacyjne aktywnie uczestniczyło w przygotowaniach ww. posiedzenia, m.in. poprzez:

- przedstawienie Komisji MOP odpowiedniej dokumentacji, w tym raportu Komitetu Helsińskiego w Polsce zawierającego analizę sytuacji w PRL po zniesieniu stanu wojennego oraz ekspertyzę prawną powyższego raportu, której autorem jest dr A[leksander] Seniuta;

- zabieg o rozszerzenie grona osób, które przybędą na posiedzenie w charakterze świadków i ekspertów (w roli świadków wystąpili m.in. J[ef] Houthuys – przewodniczący CSC, J[ózef] Przybylski – b[yły] pracownik Biura Koordynacyjnego, natomiast funkcję ekspertów pełnili m.in. A[leksander] Seniuta i J[an] Zielonka – politolog, bliski współpracownik J[erzego] Milewskiego);

- kontynuowanie działań na rzecz zwiększenia zainteresowania i poparcia związków zawodowych i kół politycznych Zachodu dla inicjatyw Komisji MOP.

Najaktywniej działające komitety podległe Biuru Koordynacyjnemu w Brukseli zostały zorganizowane w Paryżu, Sztokholmie i Amsterdamie.

Komitet Koordynacyjny Solidarności w Paryżu mieści się przy 10, passage des Deux Soeurs, 75009 Paris. Stanowi on jeden z najprężniej działających Komitetów podległych Biuru Koordynacyjnemu w Brukseli. Koncentruje się na budowaniu kanałów kontaktowania się z krajem oraz na działalności informacyjnej (wydaje tygodnik „Solidarność”).

⁸ Tadeusz Oruba – belgijski działacz związkowy pochodzenia polskiego.

⁹ Léo Tindemans (ur. 1922) – belgijski polityk chadecki; parlamentarzysta (1961–1979, 1981–1980), europoseł (1979–1981, 1989–1999), premier (1974–1979), minister spraw zagranicznych (1981–1989).

¹⁰ 16 I 1984 r. w Genewie rozpoczęła działalność specjalna komisja MOP, stawiająca sobie za cel zbadanie kwestii respektowania wolności związkowych w PRL. Komisja wszczęła formalne śledztwo przeciw polskim władzom, które zostały oskarżone o naruszenie konwencji nr 87 o wolności ruchu związkowego, a także konwencji nr 98 o uprawnieniach pracowników do zrzeszania się. Po ponadpięciomiesięcznym dochodzeniu ogłoszono, że PRL pogwałcił obie konwencje. 17 XI 1984 r. Polska, na znak protestu wobec przyjęcia przez Radę Administracyjną MOP raportu tejże komisji, wycofała się z organizacji, mimo że przyjęcie dokumentu było jedynie krokiem proceduralnym otwierającym dyskusję na forum MOP.

Był organizatorem większości antypolskich demonstracji przed Ambasadą PRL w Paryżu. Był również współorganizatorem akcji balonowej przeprowadzonej z Bornholmu. Zorganizował także antypolskie w treści spotkanie z ministrem spraw zagranicznych Francji C[laude'em] Cheyssonem (15 luty 1982 r.). Komitet ściśle współpracuje z Partią Socjalistyczną i socjalistycznymi związkami zawodowymi CFDT. Utrzymuje również kontakty z RWE, paryską „Kulturą” i Radiem „Solidarność”. Początkowo Komitetem kierował Seweryn Blumsztajn, który pozostał obecnie jedynie jego współpracownikiem. Odejście z zajmowanego dotąd stanowiska spowodowane zostało popełnionymi przez niego nadużyciami finansowymi.

Od listopada 1983 r. szefem Komitetu w Paryżu jest b[yl]y działacz krakowskiego środowiska opozycyjnego Robert Kaczmarek¹¹. Do Francji przybył z Polski w połowie 1983 r. Współpracuje ściśle z Giedroyciem, biorąc m.in. udział w okresowych spotkaniach programowych w Maisons Laffitte. Objęcie przez Kaczmarka tego stanowiska jest przykładem konsekwentnej realizacji założeń programu działalności opozycyjnej, przygotowanego w styczniu 1983 r. pod kierunkiem Z[dzisława] Najdera i J[erzego] Giedroycia. Aktualnie, poza wymienionymi wcześniej, z Komitetem w Paryżu współpracują: Danuta Nowakowska, Jacek Krawczyk, Sławomir Czarlewski, Krzysztof Apt, Andrzej Wałowski, Mirosław Chojecki.

Kolejny Komitet, pod nazwą Biuro Informacyjne Solidarności w Sztokholmie, ma siedzibę przy 111-24 Stockholm Wästenänugaten^a 9. Komitet ten powstał w styczniu 1982 r. dzięki pomocy i poparciu finansowemu szwedzkiej centrali związkowej LO, z którą nadal jest ściśle związany. Kierownikiem Biura jest Stefan Trzczeński, a głównymi aktywistami: Katarzyna Sławska¹², Roman Olkiewicz, Marek Tarka, Anna Bogucka, Katarzyna Hanuszkiewicz. Zadaniem Komitetu sztokholmskiego jest dokumentowanie i informowanie w zakresie działalności podziemia i sytuacji w Polsce. Kontroluje on także oraz nadzoruje inne grupy emigracyjne identyfikujące się z Solidarnością, m.in. tzw. Ruch Młodej Polski, zakładający w swym programie możliwość prowadzenia działalności terrorystycznej.

Za zgodą władz szwedzkich Komitet korzysta z ośrodka komputerowego, gdzie gromadzone są dane dot[yczące] osób gotowych do współpracy z konspiracyjną Solidarnością, „kolaborantów” oraz informacje o działaniach „represyjnych władz PRL”. Komitet odgrywa kluczową rolę w przetrzymaniu do kraju środków finansowych dla podziemia, a także sprzętu łącznościowego i poligraficznego. Jest on inicjatorem i organizatorem większości antypolskich manifestacji na terenie Szwecji, w tym przed placówkami PRL.

^a *Nazwa prawdopodobnie zniekształcona.*

¹¹ Robert Kaczmarek (ur. 1947) – pracownik naukowy, działacz emigracyjny; wykładowca na Wydziale Elektrycznym AGH (1975–1983), uczestnik wieców studenckich w Krakowie w 1968 r., współpracownik KOR (1976–1981), współzałożyciel krakowskiego SKS (1977), kilkakrotnie zatrzymywany, członek KZ Solidarności w AGH (1980–1981), szef Sekcji Informacji Zarządu MKZ w Krakowie (1980–1981), w 1981 r. członek Prezydium ZR Małopolska, delegat na I KZD, w stanie wojennym internowany, w ukryciu (1982–1983), w 1983 r. wyjechał do Francji, współorganizator współpracy CFDT i CFTS z podziemnymi strukturami Solidarności w Małopolsce (1983–1989), współpracownik paryskiej „Kultury” (1983–1998). Kaczmarek nie był kierownikiem Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu.

¹² Katarzyna Sławska – polonistka, działaczka polonijna; od 1981 r. na emigracji w Szwecji, właścicielka biura tłumaczeń w Sztokholmie.

Komitet w Amsterdamie, pod nazwą Biuro Informacyjne Solidarności, funkcjonuje obecnie w mieszkaniu J[ana] Minkiewicza – Amsterdam, Reguliersgracht 46/11. Aktywiści: Józef Szyguła (przewodniczący), Ireneusz i Mieczysław Maligłowska, Jan Minkiewicz, Michał Korzec (wyemigrował z PRL po wydarzeniach w 1968 r.).

Komitet w Amsterdamie regularnie organizuje w Hadze antypolskie demonstracje. Działacze Biura złożyli na forum Komisji Zagranicznej II Izby Parlamentu Holandii wniosek o nałożenie embarga na import węgla z Polski.

II. Formy i sposoby łączności między organizacjami zagranicznymi a podziemiem

Najistotniejszą rolę w organizowaniu i utrzymaniu kanałów łączności z podziemiem w kraju odgrywają ośrodki Solidarności we Francji, Belgii, Holandii i Szwecji, które dysponują rozbudowaną siecią współpracowników, m.in. w RFN, Austrii i Szwajcarii. We Francji organizacją kanałów zajmują się m.in. M[irosław] Chojecki, S[ławomir] Czarlewski, P[iotr] Jegliński, J[erzy] Giedroyc. W Belgii – J[ózef] Przybylski. W Holandii – J[an] Minkiewicz. W Szwecji – M[arian] Kaleta, [Józef] Lebenbaum.

Równocześnie między poszczególnymi ośrodkami występuje silna konkurencja w organizowaniu i monopolizowaniu kanałów, gdyż ich posiadanie stanowi o pozycji danego ośrodka, uwiarygodnia go wobec zachodnich służb specjalnych, kół politycznych i związkowych.

Organizowaniem kanałów łączności zajmuje się wąska grupa działaczy Biura Koordynacyjnego. Wykorzystywane są zarówno doświadczenia tego rodzaju aktywności z okresu II wojny światowej, jak i nowoczesne metody wywiadowcze. Przerzut instrukcji, materiałów i sprzętu technicznego dokonywany jest drogą morską (z portów Antwerpia, Rotterdam, Dunkierka, Hamburg) i lądową. Istnieje system sygnalizowania wysyłania przesyłek i ich potwierdzania przez odbiorców za pośrednictwem łączności telefonicznej, systemu znaków i kodów zamieszczanych w wydawnictwach podziemia itp.

Kanałami łączności przekazywane są:

– do kraju:

- a) instrukcje, informacje i wytyczne dla działań opozycyjnych,
- b) środki materialne oraz wartościowe przedmioty (w tym m.in. samochody, za sprzedaż których fundusze przeznaczone są na działalność podziemną),
- c) sprzęt radiowy, poligraficzny i materiały drukarskie.

– za granicę:

- a) informacje o sytuacji w krajowym podziemiu i opozycji,
- b) materiały, opracowania (np. zestawienia osób aresztowanych) i wydawnictwa opozycyjne, przeznaczone do wykorzystania w antypolskiej kampanii propagandowej na Zachodzie,
- c) materiały posiadające wartość wywiadowczą dla zachodnich tajnych służb (np. dokumenty osobiste obywateli polskich, zdjęcia pracowników SB itp.).

Większość sprzętu poligraficznego i elektronicznego dla podziemia krajowego przetrucana jest drogą lądową, ukryta w przesyłkach w ramach pomocy charytatywnej. Przewoźnikami są najczęściej obywatele państw przekazujących pomoc z Holandii, Belgii, Francji, RFN i Szwecji.

Sprzęt ukryty jest w kartonach z odzieżą (np. papier), w fabrycznie zamykanych puszkach z żywnością (np. farba lub chemikalia drukarskie), w aparatach medycznych

(np. radiostacje, wzmacniacze), w specjalnie skonstruowanych skrytkach w pojazdach ciężarowych. Pojedynczy transport ma przeciętną wartość ok. 10–20 tys. dolarów.

Paczki zawierające nielegalne przesyłki są niekiedy specjalnie oznakowane. Najczęściej przewoźnicy orientują się, że przewożą sprzęt dla podziemia.

Oprócz przewoźników zapewniających dostawę sprzętu poligraficznego i elektronicznego działają kurierzy przewożący pocztę między regionami podziemnej Solidarności w kraju a Biurem Koordynacyjnym, zamówienia na sprzęt, pocztę prywatną, egzemplarze prasy podziemnej ukazującej się na danym terenie, zdjęcia z demonstracji lub działań sił porządkowych, nagrania Radia „Solidarność”. Przewożą także instrukcje, informacje o nadchodzącym sprzęcie, pieniądze itp. Wyjątkowo łączy się funkcje przewoźnika i kuriera. Czasem do tych czynności wykorzystywani są zachodni dyplomaci i dziennikarze.

Z reguły nielegalne przesyłki trafiają do obiektów sakralnych lub szpitali i tam są odbierane przez adresatów. Niekiedy jednak przesyłka rozładowywana jest „na adresie prywatnym”.

III. Finansowanie Biura Koordynacyjnego w Brukseli oraz związanych z nim komitetów

Tzw. pomoc finansowa i materiałowa, której Zachód udzielał Solidarności w Polsce do 13 grudnia 1981 r., została po tej dacie skierowana na organizujące się emigracyjne struktury Solidarności. W pierwszym etapie ich funkcjonowania była przeznaczana głównie na zorganizowanie infrastruktury organizacyjnej i wspieranie antypolskiej kampanii propagandowej na Zachodzie. Od drugiej połowy 1982 r. poważna część funduszy i sprzętu przeznaczona została na pośrednie i bezpośrednie zaopatrzenie podziemia i opozycji w Polsce w materiały i pieniądze. Głównym oficjalnym źródłem dopływu funduszy na ten cel są zachodnie związki zawodowe. Informacje uzyskane przez MSW wskazują jednak, iż związki zawodowe w coraz większym stopniu pośredniczą jedynie w przekazywaniu funduszy pochodzących od państwowych instytucji politycznych oraz tajnych służb. Od stycznia 1983 r. dotacje finansowe pochodzące od zachodnich związków zawodowych i organizacji dywersyjnych przeznaczone zostały m.in. na:

– zaadaptowanie do potrzeb Biura Koordynacyjnego jednego z budynków belgijskich związków zawodowych w Brukseli oraz opłacenie ponoszonych w związku z działalnością biura kosztów (finansują belgijskie związki zawodowe i amerykańska centrala związkowa AFL-CIO, a za jej pośrednictwem tajne służby USA); dotychczas ponad 250 tys. dol[arów];

– wyposażenie komitetów Solidarności, m.in. w: Paryżu (250 tys. dol[arów]), Sztokholmie (150 tys. dol[arów]), Ottawie (57 tys. dol[arów]), Rzymie, Bremie, N[owym] Jorku, Amsterdamie, i finansowanie prowadzonej przez nie działalności;

– zakup i wysyłkę dla podziemia w kraju sprzętu radiowego (nadajniki, radiotelefony), elektronicznego (urządzenia do nasłuchu), poligraficznego (powielacze offsetowe i białkowe), fotograficznego (miniaparaty fotograficzne) oraz materiałów poligraficznych (sitodruk, farby itp.) i dużej ilości małych magnetofonów; szacunkowa wartość tego sprzętu wynosi 300 tys. dol[arów],

– „zasiłki” dla ukrywających się działaczy podziemia oraz usuniętych z pracy przedstawicieli wolnych zawodów.

Od początku 1983 r. pomoc finansowa Zachodu dla Biura Koordynacyjnego i podziemia w kraju wyraźnie wzrosła. Świadczą o tym m.in. następujące fakty:

– przekazywanie komitetom w Paryżu i Brukseli przez AFL-CIO kwartalnie ok. 100 tys. dolarów;

– zabieg AFL-CIO wobec Agencji Informacyjnej Stanów Zjednoczonych (USIA) o wyasygnowanie z funduszy tej agencji administracji amerykańskiej 2,5 mln dol[arów] na szeroko rozumianą działalność emigracyjnej S[olidarności] i pomoc dla podziemia w Polsce;

– przekazywanie przez zachodnie instytucje i organizacje polskim emigrantom politycznym poważnych sum pieniędzy z sugestią przeznaczenia ich na cele podziemia w kraju (takie „dotacje” otrzymała od zachodnioniemieckich instytucji w sierpniu br. grupa polskich artystów. Przekazali oni następnie M[irosławowi] Chojeckiemu ok. 100 tys. dol[arów]);

– zintensyfikowanie przerzutu do kraju urządzeń i materiałów poligraficznych oraz radiowych i funduszy.

O skali i pomocy finansowej Zachodu dla struktur Solidarności w kraju i za granicą świadczy „Budżet oczekiwanego wsparcia zagranicą dla NSZZ »Solidarność« w 1985 r.”¹³ przygotowany przez J[erzego] Milewskiego. Zawiera on następujące pozycje:

1. Pomoc humanitarna – 100 tys. dolarów.
2. Programy i działalność edukacyjna – 125 tys. dolarów.
3. Działalność informacyjna i propagandowa – 340 tys. dolarów.
4. Pomoc organizacyjna – 425 tys. dolarów, w tym na przywódców krajowych – 60 tys. dolarów oraz wsparcie dla aktywistów w podziemiu.
5. Budżet Biura Brukselskiego wynosi łącznie 1 mln 90 tys. dolarów, przy czym uwzględnia on tylko dotacje pieniężne, a więc bez kosztów pomocy materiałowo-technicznej, logistycznej i organizacyjnej.

IV. Charakterystyka czołowych działaczy Biura Koordynacyjnego

Jerzy Milewski, s. Józefa i Marii z d. Bobrzyńska, ur. 27 marca ^b1955^b w Łopuchówku, narodowość i obywatelstwo polskie, pochodzenie społeczne – inteligenckie, wykształcenie wyższe, do 1981 r. zatrudniony na stanowisku adiunkta w Polskiej Akademii Nauk w Gdańsku, zam. Gdańsk, ul. [...].

W okresie od lata 1980 r. do grudnia 1981 r. prowadził aktywną działalność antysocjalistyczną w NSZZ „Solidarność”. Jest autorem m.in. opracowania pt. *Polska Partia Pracy. Zarys możliwej struktury organizacyjnej* (maj 1981 r.), będącego statutem partii opozycyjnej. W lipcu 1981 r. inspirował i współorganizował tzw. Sieć w ramach Solidarności. Po powrocie do kraju ze stypendium Forda ponownie wyjeżdża do Stanów Zjednoczonych, gdzie tworzy Solidarity International¹³ – organizację finansową cieszącą się poparciem politycznym amerykańskich ośrodków decyzyjnych i tajnych służb. Tam zastaje go wprowadzenie stanu wojennego w PRL. Z inspiracji tajnych służb USA w marcu 1982 r. przenosi się do Belgii, gdzie w krótkim czasie staje się osobą nr 1

^b Podkreślono odręcznie, powyżej wpisano odręcznie 1935.

¹³ Solidarity International (Międzynarodówka Solidarnościowa) – efemeryczne ugrupowanie założone przez Jerzego Milewskiego, działające w latach 1981–1982.

w emigracyjnych strukturach Solidarności. Jego pozycja, choć budzi wiele kontrowersji wśród innych działaczy Solidarności przebywających na Zachodzie, zostaje potwierdzona przez kierownictwo krajowej opozycji, które udzieliło mu w czasie spotkań działaczy emigracyjnych struktur Solidarności w Oslo 17–19 VII 1982 r. i w Brukseli 20–30 stycznia 1983 r. wszelkich pełnomocnictw do reprezentowania Solidarności za granicą.

Działalność J[erzego] Milewskiego znajduje pełną akceptację aktywistów b[yłego] KSS „KOR”, przebywających na Zachodzie. Posiada on poparcie polityczne i finansowe amerykańskich i belgijskich związków zawodowych, a także amerykańskich tajnych służb.

Mirosław Chojecki, s. Jerzego, ur. 1 września 1949 r. w Warszawie, wykształcenie wyższe, mgr chemii, od 1981 r. za granicą. Obecnie przebywa we Francji, gdzie wydaje czasopismo „Kontakt”. Utrzymuje b[ardzo] bliskie kontakty z Janem Nowakiem-Jeziorańskim, Piotrem Jeglińskim i Sewerynem Blumsztajnem. Członek założyciel KSS „KOR”, od listopada 1981 r. szef Niezależnej Oficyny Wydawniczej NOW-a.

Seweryn Blumsztajn, s. Stefana, ur. 2 maja 1946 r. we Wrocławiu, narodowość żydowska, zam. w kraju – Warszawa, ul. [...]. B[ył] „komandos '68”, członek założyciel KSS „KOR”. We Francji od jesieni 1981 r. – b[ył] przewodniczący Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu. Cieszy się zaufaniem Amerykanów, współpracuje z RWE i paryską „Kulturą”. Wchodzi w skład Rady Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” za Granicą, gdzie odpowiada za sprawy informacji. Z tego też tytułu został kierownikiem Światowego Ośrodka Informacyjnego Solidarności z siedzibą w Paryżu. Odwiedził szereg państw zachodnich (m.in. Szwajcarię, Belgię, Włochy, Grecję), wszędzie atakując politykę władz PRL. Udziela licznych wywiadów dla RWE i zachodnich mass mediów.

Sławomir Czarlewski, s. Józefa, ur. 7 maja 1935 r. w Gdańsku, mgr prawa, zam. w kraju, Gdańsk-Wrzeszcz, ul. [...]. W listopadzie 1981 r. wyjechał służbowo do Szwajcarii i dotychczas do kraju nie powrócił. Przed wyjazdem za granicę zatrudniony był w sekretariacie KKP S[olidarności] jako asystent rzecznika prasowego. Obecnie członek władz Komitetu Koordynacyjnego Solidarności w Paryżu, odpowiedzialny za organizację kanałów przerzutu do kraju. Koncentruje się na utrzymywaniu kontaktów z Polonią we Francji, a zwłaszcza z grupowaniami wrogiej emigracji politycznej. W Radzie Koordynacyjnej odpowiada za sprawy ideologiczne.

Krzysztof Apt jest odpowiedzialny za utrzymywanie konspiracyjnych kontaktów z krajem. W tym zakresie współpracuje z paryską „Kulturą”, a także ze współpracownikiem zachodnich służb specjalnych Piotrem Jeglińskim, p[rzeciw]ko któremu Naczelna Prokuratura Wojskowa prowadzi śledztwo o szpiegostwo – [był] jednym z głównych organizatorów akcji przerzutowych do Polski.

Ireneusz Maligłowska, s. Idziego i Michałiny, ur. 22 marca 1947 r. w Wyszowie, wykształcenie zasadnicze zawodowe. Z Polski wyjechał w listopadzie 1981 r. Od wprowadzenia stanu wojennego aktywnie angażuje się w działalność antypolską, występując m.in. na forum parlamentu holenderskiego z żądaniem zawieszenia współpracy gospodarczej Holandii z Polską. Wielokrotnie udzielał holenderskim środkom masowej informacji wywiadów o zdecydowanie antypolskim charakterze.

Aktualnie kierownik zintegrowanego z brukselskim Biurem Solidarności Komitetu Solidarności w Amsterdamie.

Załącznik: Dokumenty dotyczące amerykańskiego rządowego „Programu Demokracja”, w tym tekst ustawy^c.

Opracował:
inspektor Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
mjr mgr Jerzy Żelewicz^d

Źródło: AIPN, 01820/49, t. 1, k. 8–23, mps.

^c Załącznik nie jest publikowany.

^d Powyżej odręczny podpis.

1984 [wrzesień?], Warszawa – Plan śledztwa w sprawie Biura Koordynacyjnego Solidarności z siedzibą w Brukseli, tajne

„Zatwierdzam”^a

Warszawa, dnia ...^b 1984 r.

Tajne

Egz. nr ...

Plan śledztwa

w sprawie nr V Pn. śl. 9/84, nr RSD 9/84,
Biura Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” za Granicą z siedzibą w Brukseli

W dniu 21 września 1984 r. Naczelną Prokuraturę Wojskową wszczęła śledztwo z art. 122 kk w sprawie przestępczej – działalności tzw. Biura Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” za Granicą z siedzibą w Brukseli, powierzając jego prowadzenie Wydziałowi I Biura Śledczego MSW.

Śledztwo w przedmiotowej sprawie wszczęto na podstawie materiałów wyłączonych z akt śledztwa nr V Pn. śl. 7/84 p[rzeciw]ko Zb[igniewowi] Bujakowi i innym osobom podejrzanym o przestępstwo z art. 122 kk. W dniu 18 lipca 1982 r. z inspiracji wrogich sił antysocjalistycznych na Zachodzie działacze byłej Solidarności przebywający za granicą utworzyli na posiedzeniu w Oslo Biuro Koordynacyjne NSZZ „Solidarność” z siedzibą w Brukseli, podporządkowując mu 13 delegatur w różnych miastach Europy Zachodniej, które w swej działalności koncentrują się na:

– działalności dywersyjnej – polegającej na materiałowo-finansowym wspomaganie podziemia w kraju oraz koordynowaniu wrogich Polsce przedsięwzięć organizowanych w kraju i za granicą;

– działalności propagandowej – polegającej na dostarczaniu środkom masowego przekazu i ośrodkom dywersyjnym materiałów wykorzystywanych w antypolskiej kampanii propagandowej, a także podejmowaniu samodzielnych działań (akcje ulotkowe, wystąpienia w radiu, telewizji, na łamach prasy, manifestacje przed ambasadami PRL);

– działalności politycznej – poprzez kontakty z zachodnimi siłami politycznymi, partiami, związkami zawodowymi;

– działalności koncepcyjno-instruktażowej – przejawiającej się w wypracowaniu strategicznych i taktycznych kierunków aktywności środowisk opozycyjnych w kraju i za granicą.

Działania te ulegają ciąglemu przeprofilowaniu. Obok akcji propagandowych i politycznych zwiększa się sfera tajnej, konspiracyjnej działalności, mającej charakter szpiegowski i dywersyjny charakter. Świadczy o tym wzrost środków finansowych otrzymywanych od zachodnich agend rządowych, rodzaj sprzętu przerzucanego do kraju (kamery, aparaty radiowe, podsłuchowe itp.), opracowane szyfry i kody

^a Poniżej odrębny dopisek Pr[oszę] o rozmowę, nieczytelny podpis i nieczytelna data.

^b Daty dziennej nie wpisano.

w stosowanych metodach łączności z podziemiem w kraju oraz prowadzenie ankiet, sondaży, analiz i obserwacji sytuacji w poszczególnych środowiskach społecznych, gałęziach przemysłu itp.

Struktury emigracyjne Solidarności otrzymują stałą pomoc finansową od antysocjalistycznych ośrodków dywersyjnych, które za cel postawiły sobie walkę z komunizmem (RWE, Głos Ameryki, paryska „Kultura”).

Szczególne miejsce w finansowaniu tych struktur zajmuje tzw. Program Demokracji¹, uchwalony przez Kongres USA. Jest to fundusz na pomoc materialną dla tzw. wolnych związków zawodowych, m.in. w krajach obozu socjalistycznego. Cel tego programu określił prezydent R[onald] [e]Reagan^c – jako jedno z narzędzi jego „antykomunistycznej krucjaty”. Z programu tego wynika, że będzie skierowany na finansowanie i organizowanie działalności przeciwko państwom socjalistycznym. Z dokumentów programowych wynika również, iż pieniądze dla nielegalnych organizacji politycznych działających w państwach socjalistycznych mają być przekazywane w różnoraki sposób, m.in. poprzez centralę amerykańskich związków zawodowych AFL-CIO i związany z nią Instytut Wolnych Związków Zawodowych, który jest wykorzystywany przez FBI i CIA do działań wywiadowczych poza granicami USA.

W trakcie śledztwa w sprawie p[rzeciw]ko Zb[igniewowi] [e]Bujakowi^c i innym zebrano materiał dowodowy wskazujący w szczególności na inspirowanie i finansowanie przez administrację amerykańską działalności p[rzeciw]ko interesom PRL.

Uzyskano dokumenty dotyczące utworzonego przez rząd USA Programu Demokracja, skierowanego na działalność antysocjalistyczną prowadzoną przez Biuro Koordynacyjne i Tajną Komisję Krajową.

W materiale śledczym znajduje się list Jerzego Milewskiego – kierownika Biura – skierowany do B[ogdana] Lisa, w którym autor informuje, iż uzyskuje fundusze, m.in. właśnie z tzw. Programu Demokracja. Uzyskany podczas zatrzymania B[ogdana] Lisa drugi list od Sławomira Czarlewskiego – również członka kierownictwa Biura w Brukseli – potwierdza antysocjalistyczną i antypolską działalność, jaką prowadzi Biuro Koordynacyjne. Mianowicie autor w liście tym informuje B[ogdana] Lisa o podjętych czynnościach przygotowawczych między Biurem a TKK w Polsce, łączności specyficznej dla działalności szpiegowskiej. Ma to być łączność szyfrowa, w sposób specjalny zabezpieczona przed jej ujawnieniem. W tym celu Biuro Koordynacyjne przekazało dla potrzeb TKK komputer, który znajdował się u P[iotra] Mierzewskiego.

^dKorzystanie przez Biuro Koordynacyjne z doradztwa osób związanych z Krajową Radą Bezpieczeństwa USA² oraz organami o charakterze wywiadowczym^d.

Dla uzyskania pełnego materiału dowodowego sprawy zachodzi konieczność udokumentowania działalności Biura Koordynacyjnego jako obcej organizacji, zmierzającej do obalenia przemocą ustroju PRL.

^{c-c} Podkreślono odręcznie.

^{d-d} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską i znakiem zapytania.

¹ Chodzi o NED.

² Właśc. Rada Bezpieczeństwa Narodowego.

Kierunki śledztwa

Biorąc pod uwagę posiadany materiał dowodowy, zadaniem śledztwa będzie:

- 1) udokumentowanie działalności Biura Koordynacyjnego w Brukseli jako organizacji programowej i finansowanej przez obce państwa w celu obalenia przemocą ustroju PRL;
- 2) udokumentowanie powiązań Biura Koordynacyjnego z TKK, wysłanych dyspozycji, środków oraz materiałów do prowadzenia działalności podziemnej w Polsce, a także ustalenia systemów łączności;
- 3) określenie odpowiedzialności Jerzego Milewskiego, Mirosława Chojeckiego, Seweryna Blumsztajna, Sławomira Czarlewskiego – tj. osób, które – jak wynika z materiałów – kierują działalnością Biura lub odgrywają w nim znaczące role.

Czynności śledcze

^{e-1}1. Wspólnie z Departamentem I MSW sporządzić kompleksowe opracowanie dot[yczące] charakteru działalności Biura Koordynacyjnego za Granicą, uwzględniając następujące elementy:^e

- okoliczności powstania, skład osobowy, charakterystykę członków oraz strukturę organizacyjną,
- program polityczny i formy działania,
- źródła i zasady finansowania,
- formy i metody łączności,
- powiązania z innymi zagranicznymi organizacjami i instytucjami prowadzącymi wrogą działalność wobec PRL,
- charakterystyka działalności i osób nią kierujących (w odniesieniu do delegatur),
- współpraca i powiązania z TKK,
- wydawnictwa własne (ich finansowanie), publikacje w zachodnich środkach masowego przekazu różnego rodzaju wydawnictw, oświadczeń, komunikatów i apeli.

2. Zgromadzić nielegalne wydawnictwa wydawane za granicą, w tym głównie wydawnictwa „Kontakt” – miesięcznika redagowanego przez M[irosława] Chojeckiego w Paryżu – oraz „Biuletynu Informacyjnego” Biura Koordynacyjnego w Brukseli, wydawanego w Paryżu przez S[eweryna] Blumsztajna.

^{f-3}3. We współpracy z Departamentem I MSW ustalić:

- wszelkie akcje protestacyjne na terenie państw zachodnich organizowane przez Biuro Koordynacyjne, ze szczególnym uwzględnieniem wpływu tego rodzaju działań na kształtowanie zagranicznej opinii publicznej oraz stosunków z tymi państwami^f.

4. Przesłuchać przebywających w kraju pracowników ambasad i konsulatów, przed którymi odbyły się manifestacje członków byłej Solidarności.

5. Uzyskać z MSZ opracowanie dot[yczące] przejawów działalności Biura oraz negatywnych skutków politycznych i gospodarczych tej działalności dla PRL.

6. Wspólnie z Departamentem I MSW i Biurem Studiów MSW ustalić, a następnie przesłuchać w charakterze świadków osoby, które przebywały za granicą i utrzymywały

^{e-e} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską. Obok odręczny dopisek w jakim celu?

^{f-f} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską. Obok odręczny dopisek wybrać punkty [?] jako profilowe [?] tych „akcji”.

kontakty z Biurem Koordynacyjnym lub jego delegaturami, uwzględniając podczas przesłuchań zakres działalności osób tam zatrudnionych, strukturę organizacyjną, a w szczególności:

- jakie miał związki z Biurem Koordynacyjnym, jakie pełnił funkcje,
- jaką działalność prowadziło Biuro Koordynacyjne, kto je finansował, skąd otrzymywało pomoc materiałowo-techniczną[§],
- jakie kontakty utrzymywały poszczególne osoby z Biura z przedstawicielami wrogich Polsce ośrodków dywersyjnych,
- w jaki sposób przekazywane były dyspozycje dla podziemia w kraju, kim byli kurierzy, jaki był system kontaktów, hasła, znaki rozpoznawcze itp.,
- jak finansowano i jak przekazywano do kraju środki płatnicze na działalność podziemia w kraju,
- w jaki sposób przekazywano do kraju środki i materiały poligraficzne oraz materiały propagandowe.

7. Przesłuchać na powyższe okoliczności w charakterze świadków: Andrzeja Zajęca, Jana Walczaka³, Ireneusza Pacieja, którzy powrócili do kraju.

8. Przesłuchać B[ogdana] Lisa i P[iotra] Mierzewskiego na okoliczności związane z działalnością Biura Koordynacyjnego.

9. Po uzyskaniu dalszych materiałów dowodowych wystąpić do NPW z wnioskiem o wydanie postanowień: o przedstawieniu zarzutów, o tymczasowym aresztowaniu, o ściganiu listem gończym wobec Jerzego Milewskiego, Mirosława Chojeckiego, Seweryna Blumsztajna, Sławomira Czarlewskiego.

10. Wystąpić do ^hszefa^h Zwiadu WOP o zatrzymanie J[erzego] Milewskiego, M[irosława] Chojeckiego i S[ławomira] Czarlewskiego w przypadku przekraczania granicy PRL.

ⁱ11. Uzyskać jak najpełniejsze dane osobopoznawcze ww. osób poprzez:

- wywiady środowiskowe,
- zapytania o karalność,
- opinie z miejsca pracy,
- akta paszportoweⁱ.

12. Dokonać oględzin dotychczas prowadzonych postępowań karnych, w których występowały ww. w celu scharakteryzowania całokształtu ich działalności.

13. Przeprowadzić ustalenia odnośnie [do] stanu majątkowego pozostawionego przez ww., tj. J[erzego] Milewskiego, M[irosława] Chojeckiego, S[eweryna] Blumsztajna, S[ławomira] Czarlewskiego, mienia.

14. Wystąpić do NPW z wnioskiem o wydanie postanowień o zabezpieczeniu mienia pozostawionego przez J[erzego] Milewskiego, M[irosława] Chojeckiego, S[eweryna] Blumsztajna, S[ławomira] Czarlewskiego.

^{§-§} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską. Obok odręczny dopisek jakie kontakty z KK [?], z CIA, publicznie itp.

^{b-h} Wpisano odręcznie.

ⁱ⁻ⁱ Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską i znakiem zapytania.

³ Jan Walczak – organizator struktur Solidarności w inowrocławskim oddziale Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego, członek delegacji Regionu Bydgoszcz na I KZD, w stanie wojennym internowany, mieszkał na Zachodzie (1982–1983).

15. Ustalić dane dot[yczące] rodzin ww. i przesłuchać te osoby w charakterze świadków^j.

16. Wspólnie z Departamentem I MSW wytypować i przesłuchać świadków, którzy kontaktowali się z ww. osobami.

17. Wystąpić do NPW z wnioskiem o wydanie postanowienia o zarządzeniu wydania korespondencji ww. osób i ich rodzin.

18. Wspólnie z Departamentem I MSW podjąć działania zmierzające do ustalenia adresów ww. osób, środków utrzymania za granicą.

19. Wspólnie z Departamentem I MSW uzyskać gazety z artykułami prasy zachodniej dot[yczącymi] ww. osób.

20. Zwrócić się do Radiokomitetu⁴ o udostępnienie nasłuchów polskich rozgłośni za granicą z wystąpieniami S[eweryna] Blumsztajna, S[ławomira] Czarlewskiego, M[irosława] Chojeckiego, J[erzego] Milewskiego.

W oparciu o uzyskiwane w toku śledztwa materiały dowodowe w przypadkach wymagających rozszerzenia zakresu wykonywanych czynności sporządzone będą do niniejszego planu analizy, obejmujące czynności uzupełniające^k.

Źródło: AIPN, 01820/49, t. 5, k. 134–139, mps.

^j *Na lewym marginesie odręczny dopisek na jakie okoliczności?*

^k *Brak informacji o autorze.*

⁴ Komitet ds. Radiofonii „Polskie Radio”, następnie Komitet ds. Radiofonii i Telewizji „Polskie Radio i Telewizja” (Radiokomitet) – instytucja państwowa organizująca i kontrolująca pracę stacji radiowych i telewizyjnych, istniejąca w latach 1951–1990.

1984 grudzień 12, Warszawa – Ocena kontaktów ośrodków Solidarności na Zachodzie z jej strukturami w Polsce w 1984 r., opracowana w Departamencie V MSW, tajne

Warszawa, dnia ^a12 grudnia^a 1984 r.

Tajne

Egz. pojedynczy

Ocena

sytuacji w zakresie kontaktów ośrodków Solidarności na Zachodzie ze strukturami w kraju w roku 1984 – sprawa obiektowa krypt[onim] „Zachód”

I. Aktualna sytuacja w zagranicznych strukturach S[olidarności]

Doprowadzenie do likwidacji kilku ważniejszych kanałów łączności krajowego podziemia z zagranicą, a zwłaszcza objęcie amnestią przywódców opozycji politycznej, wywołało dezorganizację w funkcjonowaniu emigracyjnej Solidarności. Jej przywódcy, obawiając się znacznego ograniczenia bazy, a nawet całkowitego zahamowania działalności poszczególnych biur i komitetów, podjęli próby wypracowania programu i taktyki do nowej sytuacji. Krótka charakterystyka ważniejszych komitetów i biur Solidarności na Zachodzie aktualnie wygląda następująco:

Francja: Komitet Koordynacyjny Solidarności w Paryżu – 10, passage des Deux Soeurs, 75 009 Paris; stanowi jeden z najprężniej działających ośrodków S[olidarności] za granicą. Koncentruje się na organizowaniu kanałów kontaktowania się z krajem oraz na działalności informacyjnej (wydaje tygodnik „Solidarność”). W chwili obecnej skład osobowy KK S[olidarności] w Paryżu przedstawia się następująco: Seweryn Blumsztajn (przewodniczący), Robert Kaczmarek (z[astęp]ca), Jacek Krawczyk (spr[awy] organizacyjne), Sławomir Czarlewski (łączność z podziemiem w kraju), Danuta Nowakowska (sekretarka), Barbara Szczepańska (korektorka „Biuletynu Informacyjnego”), Grażyna Góral (maszynistka). W 1984 r. działalność KK S[olidarności] w Paryżu ograniczyła się do działalności propagandowej oraz do organizowania przerzutów nielegalnej literatury do kraju.

Ponadto w Paryżu działa „**Hebdomadaire de Paris**” – „**Tygodnik Paryski**” – kierowany przez Andrzeja Kowalczyka (dyr[ektor], red[aktor] naczelny) oraz [redagowany przez następujące osoby:] Leszek Biernacki¹ (przedstawiciel w Roubaix), Marek Ruszczyński² (przedstawiciel w USA), Jadwiga Dąbrowska, Elżbieta Rogala³.

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Najprawdopodobniej nie chodzi o Leszka Biernackiego (ur. 1959) – uczestnika strajku w Stoczni Gdańskiej w sierpniu 1980 r., w 1981 r. członka Prezydium NZS Uniwersytetu Gdańskiego.

² Marek Ruszczyński – działacz polonijny; przedstawiciel KPN w USA, organizator Komitetu na rzecz Uwolnienia Kornela Morawieckiego (1987).

³ Być może chodzi o Elżbietę Rogalę – w 1981 r. współpracownika „Żywią i Bronią”, pisma NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych w Łodzi.

A[ndrzej] Kowalczyk po ostrych zatargach z S[ewerynem] Blumsztajnem i odejściu z S[olidarności] utworzył własny ośrodek emigracyjny o charakterze politycznym. Dzięki pomocy finansowej różnych org[anizacji] zw[iązków] zawodowych i osób prywatnych za sumę 100–150 tys. franków zakupił zregenerowane maszyny drukarskie do drukowania „Tygodnika Paryskiego”. Ośrodek ten na bazie luźno związanych grup emigracyjnych wypracowuje własny program i platformę polityczną. Programowi S[eweryna] Blumsztajna A[ndrzej] Kowalczyk przeciwstawia program walki o „niepodległą Polskę” z hasłami powstańczymi i eliminacją PZPR.

Belgia: Biuro Koordynacyjne NSZZ „S[olidarność]” za Granicą w Brukseli – zajmuje siedzibę przy av[enue] de la Joyeuse Entrée. Przewodniczącym biura jest Jerzy Milewski. Stałymi pracownikami: H[enryk] Jagiełło, A[leksander] Seniuta, J[oanna] Pilarska, M[aria] Zaniewska⁴. Pozostali to tzw. wolontariusze, głównie z USA.

Oficjalna i szeroko propagowana działalność biura sprowadzała się do realizacji przedsięwzięć głównie [w] sferach politycznej i propagandowej. W ostatnich miesiącach J[erzy] Milewski i jego współpracownicy podejmowali inicjatywy mające nakłonić międzynarodowe organizacje polityczne, społeczne i związkowe – MOP, Parlament Europejski – oraz rządy niektórych państw zachodnich do ingerowania w wewnętrzne sprawy naszego kraju. Przejawy aktywności J[erzego] Milewskiego, zmierzające do rozszerzenia płaszczyzny antypolskich działań w 1984 r., to m.in. uaktywnienie biura S[olidarności] w Rzymie, udział w zjeździe Polonii Wolnego Świata w Londynie⁵, konferencje prasowe w ONZ nt. raportu MOP dot[yczącego] Polski itp.

Wielka Brytania: aktualnie na terenie W[ielkiej] Brytanii działają trzy liczące się organizacje prosolidarnościowe:

1. Biuro Informacyjne Solidarności w Londynie

Powstało w kwietniu 1982 r. na bazie Niezależnej Grupy Działania Solidarności utworzonej w grudniu 1981 r. Trzon stanowią członkowie S[olidarności] i Niezależnego Związku Studentów⁶, którzy po wprowadzeniu stanu wojennego pozostali w W[ielkiej] Brytanii.

Skład: M[arek] Garztecki (przewodniczący), T[esa] Ujazdowska⁷ (wiceprzewodnicząca), A[rtur] Świergiel, K. Kazanowska, A. Ładyński, G[rzegorz] Banecki⁸, M[arek] Ciborowski⁹, P[iotr] Kozłowski.

⁴ Maria Zaniewska – urodzona w Belgii działaczka polonijna; sekretarka i tłumaczka Biura Koordynacyjnego Solidarności w Brukseli (1982–1989).

⁵ II Zjazd Polonii Wolnego Świata odbył się w maju 1984 r. w Londynie (pierwszy zorganizowano w 1978 r. w Toronto).

⁶ Właśc. Niezależnego Zrzeszenia Studentów.

⁷ Tesa Ujazdowska – działaczka polonijna; członek Biura Informacyjnego Solidarności w Londynie (1981–1984), Polish Solidarity Campaign (1984–1994?), członek redakcji (1984–2005) i redaktor naczelny „Tygodnia Polskiego” (1995–2005).

⁸ Grzegorz Banecki – współpracownik KOR z Politechniki Warszawskiej, w 1981 r. działacz NZS na Politechnice, od 1981 r. na emigracji w Wielkiej Brytanii.

⁹ Marek Ciborowski – współpracownik KOR z Politechniki Warszawskiej, w 1981 r. działacz NZS na Politechnice, od 1981 r. na emigracji w Wielkiej Brytanii, członek Grupy Roboczej Solidarności w Londynie (1982–1984), od 1984 r. członek komitetu Polish Solidarity Campaign.

Biuro Informacyjne uznawane jest przez TUC oraz Biuro Koordynacyjne S[olidarności] w Brukseli za oficjalnego reprezentanta interesów Solidarności w W[ielkiej] Brytanii.

Z inicjatywy [b] (Brytyjskie Stowarzyszenie Urzędników Państw[owych]) Biuro Informacyjne zostało przeniesione do jego siedziby przy 215, Balham High Road, London SW 17 w czerwcu br. Utrzymuje ścisłe kontakty z brytyjskimi związkami zawodowymi, od których otrzymuje pomoc finansową.

Działalność Biura w głównej mierze ogranicza się do propagowania idei Solidarności w ramach oficjalnych imprez. W ograniczonym zakresie włącza się w akcje demonstracyjne. Wydaje biuletyn „Voice of Solidarność”.

2. Polish Solidarity Campaign

Została utworzona w sierpniu 1980 r. z inicjatywy M[ike’a] Cooleya¹⁰ i W[iktora] Moszczyńskiego¹¹. Członkami PSC są działacze poszczególnych brytyjskich partii politycznych i działacze związkowi. Skład: R[yszard] Stepan¹² (przewodniczący), G[iles] Hart (sekretarz)¹³, W[alter] Kendall¹⁴ (wiceprzewodniczący), N[aomi] Hyamson¹⁵ (wiceprzewodniczący), M[arion] Pitman¹⁶ (sekretarz), M[aris] Ozols¹⁷ (redaktor). Natomiast w skład zarządu wchodzi: W[iktor] Moszczyński, W[anda] Kościa¹⁸, J[acek] Rostowski¹⁹, A[anna] Lubelska²⁰, E[dward] Świtalski²¹.

W ostatnim okresie aktywność PSC znacznie zmalała. Nie organizuje ona samodzielnych akcji, a w zasadzie współdziała głównie z Biurem Informacyjnym, wspomagając je bazą poligraficzną i środkami finansowymi. Utrzymuje również luźne kontakty z Solidarity with Solidarity. Swoją działalność kieruje głównie na środowiska brytyjskie.

3. Solidarity with Solidarity

Skład: T[adeusz] Jarzembowski-Jarski (przewodniczący), A[dam?] Rajpold (sekretarz), J[erzy?] Wilczkowski (skarbnik), C[arole] Gardiner (członek), W[ładysław] Minkiewicz (członek), T. Jankiewicz (red[aktor] SWS).

Członkami SWS są również obywatele brytyjscy z organizacji związkowych i partii politycznych, m.in. E[nid?] Wistrich (kandydat do Parlamentu Europejskiego), A[lex] Carlile – poseł do Parlamentu, członek partii liberalnej.

^b Nieczytelny skrót.

¹⁰ Mike Cooley (ur. 1934) – brytyjski działacz związkowy pochodzenia irlandzkiego, inżynier, pisarz; pracownik Lucas Aerospace, współtwórca PSC (1980).

¹¹ Wiktor Moszczyński (ur. 1946) – polonijny działacz związkowy; przewodniczący PSC (1982–1983), radny gminy Ealing Borough (1986–1990), redaktor „Orla Białego” (1994–2001).

¹² Ryszard Stepan – działacz polonijny; przewodniczący PSC (1984–1985).

¹³ Giles Hart (1949–2005) – brytyjski działacz związkowy, inżynier; przewodniczący PSC (1985–1988).

¹⁴ Walter Kendall (1926–2003) – brytyjski działacz związkowy; współzałożyciel (1980) i przewodniczący PSC (1983–1984).

¹⁵ Naomi Hyamson – brytyjska działaczka związkowa; sekretarz PSC (1982–1983).

¹⁶ Marion Pitman – brytyjska działaczka związkowa; skarbnik PSC (1983–1988).

¹⁷ Maris Ozols (ur. 1950?) – brytyjski działacz związkowy pochodzenia łotewskiego, informatyk; sekretarz PSC (1983–1984).

¹⁸ Wanda Kościa – działaczka polonijna; członek PSC (1981–1990).

¹⁹ Jacek (Jan-Vincent) Rostowski (ur. 1951) – ekonomista; do 1989 r. mieszkał w Londynie, członek PSC (1981–1989?), doradca ekonomiczny ministra finansów (1989–1991), doradca prezesa NBP (2002–2004), minister finansów od 2007 r.

²⁰ Anna Lubelska – działaczka polonijna; członek PSC (1981–1990).

²¹ Edward Świtalski – działacz polonijny; członek PSC (1980–1990).

SWS jest najbardziej aktywnym, o wyraźnie agresywnym charakterze ugrupowaniem prosolidarnościowym na terenie W[ielkiej] Brytanii. Określa się [je] jako ugrupowanie niezależne od org[anizacji] związkowych i partii politycznych. W ostatnim okresie zaznaczył się jego wyraźnie antyrządziecki charakter. Z uwagi na swój agresywny charakter SWS nie jest popularne wśród przedstawicieli starej emigracji skupionej wokół „rządu londyńskiego”. Ponadto krytykuje emigrację za zbyt marginesowe traktowanie spraw Solidarności. SWS ostro zaatakowało II Zjazd Polonii Wolnego Świata za pominięcie w uchwałach kwestii solidarnościowych.

Formy działania:

- systematyczne 13 każdego miesiąca organizowanie demonstracji przed Ambasadą PRL w Londynie (np. w obronie B[ogdana] Lisa);
- uczestnictwo w akcjach protestacyjnych organizowanych przez grupy opozycyjne z innych k[rajów] s[ocjalistycznych]. Np. w sierpniu br. SWS uczestniczyła w demonstracji zorganizowanej przez ks. Jana Langa²² przed Ambasadą CSRS w Londynie;
- prowadzenie akcji propagandowych w środowiskach brytyjskich, np. zorganizowanie głódówki, spowodowało wystąpienie w Izbie Gmin (Early Day Motion²³). Jest to forma zwrócenia uwagi Parlamentu na określoną sprawę;
- wysyłanie listów do wybranych osób ze środowisk w celu zwrócenia ich uwagi na określone problemy (np. listy wysłane w sprawie B[ogdana] Lisa).

Szwecja: Biuro Informacyjne Solidarności w Sztokholmie

Najważniejsi działacze to Marek Michalski²⁴ (przewodniczący), Stefan Trzcński, Jakub Świącicki. Biuro ściśle współpracuje z Centralą Szwedzkich Związków Zawodowych – LO – i jest przez nią finansowane. Odgrywa kluczową rolę w prowadzeniu działań zmierzających do tworzenia kanałów przerzutu do Polski środków finansowych dla podziemia. Rozbudowuje także istniejące w przeszłości i działające na rzecz KSS „KOR” kanały przerzutu literatury bezdebitowej.

W porozumieniu z władzami szwedzkimi Biuro korzysta z ośrodka komputerowego, gdzie gromadzi się dane dot[yczące] osób gotowych do współpracy z konspiracyjną Solidarnością oraz odnotowuje się „represyjne” działania władz polskich, sprzeczne z przepisami i zwyczajami prawa międzynarodowego. Notuje się dość często wizyty w Sztokholmie czołowych działaczy S[olidarności] z kontynentu (S[eweryn] Blumsztajn, M[irosław] Chojecki), którzy przekazują wskazówki odnośnie [do] dalszej działalności, spraw personalnych itp.

Holandia – Biuro Informacyjne Solidarności w Amsterdamie

Zgodnie z wcześniejszymi zapowiedziami od dnia 1 stycznia 1984 r. holenderskie prawnicze związki zawodowe (FNV, CNV) zaprzestały finansowania działalności

²² Jan Lang (1919–2007) – duchowny katolicki, jezuita; urodzony w Czechosłowacji, od 1945 r. na emigracji w Wielkiej Brytanii, duszpasterz czechosłowackiej emigracji w Wielkiej Brytanii.

²³ Early Day Motion (Wniosek Początku Dnia) – jeden z rodzajów wniosków o wszczęcie debaty parlamentarnej, z jakim mogą wystąpić brytyjscy parlamentarzyści. Wniosek tego typu nie ma ustalonego czasu rozpatrzenia, w związku z czym rzadko jest dyskutowany.

²⁴ Marek Michalski – działacz emigracyjny; przewodniczący Biura Informacyjnego Solidarności w Sztokholmie (1982–1987), współtwórca polskiej sekcji Radio Sweden International (1986).

amsterdamskiego biura Solidarności. Decyzja ta spowodowała konieczność opuszczenia zajmowanego dotychczas przez biuro lokalu należącego do holenderskich sponsorów. Dalsza pomoc strony holenderskiej ograniczona została jedynie do niewielkiej sumy przeznaczonej na wydawanie (w ograniczonym nakładzie) biuletynu amsterdamskiego biura S[olidarności].

W zaistniałej sytuacji aktywiści biura, kierowani przez występującego oficjalnie w charakterze rzecznika prasowego Jana Minkiewicza, postanowili kontynuować dotychczasową działalność w oparciu o mieszkanie Minkiewicza przy Reguliersgracht 46 w Amsterdamie, gdzie aktualnie mieści się siedziba biura. Wymieniony aktywnie współpracuje z ośrodkiem paryskim S[olidarności], wykorzystując m.in. swoje kanały łączności do przerzutu do kraju transportów ze sprzętem i nielegalną literaturą, finansowanych przez S[olidarność] paryską. Natomiast mocne więzy J[ana] Minkiewicza z Biurem S[olidarności] w Brukseli uległy rozluźnieniu i obecnie mają charakter sporadyczny.

Szwajcaria: Grupa Robocza NSZZ „Solidarność” w Zurychu

W składzie: Jerzy Grębski, Piotr Gmaj, Danuta Żurkowska, Andrzej Opiela, Maria Nowak, Henryk Czerwiński.

W ostatnim okresie obserwowany jest wyraźny spadek aktywności grupy. Spektakularnym przejawem jej działalności jest wydane w sierpniu br. oświadczenie negujące prawidłowość i rzetelność ustawy amnestyjnej. Oświadczenie publikowane było w szeregu polskich wydawnictw emigracyjnych.

Austria:

1. Komitet Solidarität mit Solidarność

Działa w ramach austriackiej organizacji Solidarität mit Solidarność, złożonej głównie z uchodźców polskich. W jego skład weszła część działaczy Polskiego Towarzystwa Naukowo-Kulturalnego z prof. A[ndrzejem] Ziębą, który został przewodniczącym komitetu. Głównymi działaczami tego ośrodka są: Zofia Milewicz, Klaudia Stölberg, Andrzej Balcarek. Komitet S[olidarität] mit Solidarność utrzymuje bliskie kontakty z Biurem Informacyjnym S[olidarności] w Paryżu. Działalność komitetu jest finansowana przez koła katolickie oraz Austriacką Partię Ludową²⁵.

2. Komitet Pomocy Solidarności

Komitet został zarejestrowany jesienią 1983 r. Jego zadaniem jest połączenie w jedną całość wszystkich działających na terenie Austrii ugrupowań prosolidarnościowych. Przewodniczącym został Franciszek Drzewiński z Warszawy. Do aktywnych działaczy należeli: D[anuta] Pacyńska-Drzewińska²⁶, Wojciech Witkowski, Jarosław Gizowski, E[łzbieta] Góźdz.

Wyjazd w styczniu br. Drzewińskich do Monachium, gdzie D[anuta] Pacyńska podjęła pracę w sekcji polskiej RWE/RS, w poważnym stopniu ograniczył działalność grupy, która obecnie sprowadza się do wydawania pojedynczych ulotek. Aktualnie zarząd gru-

²⁵ Austriacka Partia Ludowa (Österreichische Volkspartei) – austriackie ugrupowanie polityczne o profilu chadeckim, utworzone w 1945 r.

²⁶ Danuta Pacyńska-Drzewińska – dziennikarka, działaczka emigracyjna; po wprowadzeniu stanu wojennego zwolniona z pracy w TVP, od 1983 r. na emigracji, pracownik RWE (1984–1990), od 1983 r. członek Stowarzyszenia Pracowników RWE.

py tworzą: Z[bigniew?] Nahorecki, E[lźbieta] Gózdź, J[arosław] Gizowski, W[ojciech] Witkowski.

Berlin Zachodni: Towarzystwo „Solidarność” oraz dwutygodnik „Pogląd”

Czołowymi działaczami towarzystwa, a zarazem publicystami „Poglądu”, [są] E[dward] Klimczak, Cz[esław i J[ulita] Karkowscy²⁷, L[eszek] Kaleta, L[eszek] Woźniak, J. Sokulski, Roman Żelazny²⁸, P. Kucharski, T[adeusz] Folek, J. [e], R. Kobyliński, Christian Bergmann, W.M. Alexander²⁹, Wojciech Drozdek, Grzegorz Więtkiewicz, Ewa Szczerkowska.

Ich działalność jest finansowana przez Amerykanów za pośrednictwem RWE, biorą oni udział w wielu imprezach propagandowo-dywersyjnych (np. wizyta papieża w Wiedniu³⁰, „marsz pokoju” w Carlsbergu). Klimczak kontaktuje się z RWE, paryską „Kulturą”, biurami S[olidarności] w Brukseli i w Paryżu. Założenia programowe towarzystwa realizuje czasopismo „Pogląd”, bazujące na materiałach RWE i prasie podziemnej. W lutym br. ukazało się pierwsze kieszonkowe wydanie „Poglądu”, adresowane do odbiorcy w kraju, subsydiowane przez International Literary Centre³¹ w Nowym Jorku.

Republika Federalna Niemiec:

Po likwidacji Biura Informacyjno-Koordinacyjnego w Bremie działacze prosolidarnościowi na terenie RFN utworzyli kilka ogniw terenowych. Najaktywniejsze z nich to:

- Hilfskomitee Solidarności w Mainz – przewodniczący Andrzej Wirga;
- Grupa Robocza Solidarności w Monachium – przewodniczący Jerzy Jankowski;
- Grupa Robocza Solidarności w Kolonii – przewodniczący Marek Paliwski [?];
- Klub Polski „Solidarność” w Hamburgu – przewodniczący Błażej Wyszowski³²;
- Polski Klub Informacyjny w Hanowerze – przewodniczący Jacek Janota-Bzowski³³.

Działalność tych ugrupowań ze względu na trudności finansowe ogranicza się do okazjonalnych zebrań i akcji protestacyjnych. Jedynie Hilfskomitee S[olidarności] w Mainz organizuje materialne i propagandowe wsparcie dla krajowego podziemia Solidarności. Działalność ta wywołuje obecnie nikły rezonans w środowisku najnowszej polskiej

^c *Nazwisko nieczytelne.*

²⁷ Julita Karkowska (ur. 1949) – dziennikarka, pływaczka; kierownik Redakcji Sportu i Turystyki w Ośrodku TVP we Wrocławiu (1976–1981), aresztowana w 1982 r. za zbieranie podpisów pod petycją o odwołanie stanu wojennego, na emigracji w Berlinie Zachodnim (1982–1984) i USA (od 1984 r.), redaktor naczelna działu „Przegląd Polski” w nowojorskim „Dzienniku Polskim”.

²⁸ Roman Żelazny (ur. 1953) – działacz emigracyjny, dziennikarz; członek redakcji „Poglądu” (1984–1987), współpracownik RWE.

²⁹ W.M. Alexander – pseudonim Wiesława Jurkiewicza, działacza polonijnego, fotografa, współzałożyciela Towarzystwa Solidarność (1983), współpracownika „Poglądu”.

³⁰ Jan Paweł II odwiedził Wiedeń we wrześniu 1983 r.

³¹ International Literary Centre (Międzynarodowy Ośrodek Literacki) – organizacja pozarządowa powstała w Nowym Jorku w 1975 r., powiązana z RWE i CIA, finansująca oficyny wydawnicze zakładane przez emigrantów z bloku wschodniego. Działała do 1991 r.

³² Błażej Wyszowski (ur. 1949) – inżynier, żeglarz; współzałożyciel SKS (1977) i WZZ Wyrzeża (1978), działacz Solidarności, od 1982 r. na emigracji w RFN.

³³ Jacek Janota-Bzowski (ur. 1939) – działacz polonijny, przewodniczący Polskiego Klubu Informacyjnego w Hanowerze.

emigracji. Widoczne jest również zmęczenie problematyką Solidarności w tamtejszych kołach politycznych. Przeważa opinia, że karta S[olidarności] została już zgrana.

Włochy:

Komitet Solidarności z Solidarnością w Rzymie

Jego siedziba przy via Gaeta 15 udostępniona została przez federację związków zawodowych CGIL-UIL-CISL, która również finansuje w głównej mierze jego działalność.

Aktualny szef komitetu Tadeusz Konopka³⁴ (który zastąpił na tym stanowisku J[acka] Pałasińskiego) schodzi powoli na dalszy plan, poświęcając się studiom teologicznym. Czołową postacią rzymskiego komitetu S[olidarności] jest A[ndrzej] Chodakowski – sekretarz – oraz Maciej Seweryński³⁵ (fizyk, były pracownik IJB w Świerku), zam. w Trieście.

W miarę normalizowania się sytuacji w Polsce i związanego z tym spadku zainteresowania włoskiej opinii publicznej zmniejszyło się również „wzięcie”, jakim cieszyła się działalność biura Solidarności w Rzymie. Zmniejszyła się także hojność włoskich central związkowych, z których jedynie zbliżona do rządzącej PSI UIL utrzymuje swoje kontakty i pomoc dla S[olidarności] na dotychczasowym poziomie.

Wiosną br. Biuro Koordynacyjne S[olidarności] w Brukseli podjęło próbę ożywienia aktywności ośrodka rzymskiego. W kwietniu do Włoch przybył osobiście J[erzy] Milewski, który (wspólnie z Chodakowskim i Seweryńskim) w rozmowach z przedstawicielami włoskich związków zawodowych uzyskał obietnicę moralnego i materialnego wsparcia rzymskiej struktury S[olidarności]. Zaobserwowane ożywienie było nikłe i chwilowe. Obecnie obserwuje się stagnację w aktywności komitetu rzymskiego. W biurze S[olidarności] zatrudniona jest na stałe tylko jedna osoba (zamiast poprzednio pracujących dwóch). Brak jest jakichkolwiek zewnętrznych przejawów aktywności. Chodakowski przebywa w Rzymie bardzo rzadko. Posiadane sygnały wskazują, iż nosi się on z zamiarem wyjazdu z Włoch (prawdopodobnie do USA lub Australii). T[adeusz] Konopka koncentruje się głównie na nauce (studiuje w Gregorianum) i pracy w redakcji polskojęzycznej audycji „Osservatore Romano”³⁶. M[aciej] Seweryński związany jest z Uniwersytetem w Trieście, w Rzymie bywa sporadycznie i jest tam praktycznie nieznanym. Mimo zaleceń brukselskiego biura S[olidarności] w obradach konwentu pokojowego w Perugii (lipiec br.) rzymski komitet reprezentowany był jedynie przez sekretarkę, a problematyka „solidarnościowa” była nieobecna.

Stany Zjednoczone:

Według niepotwierdzonych informacji, w drugiej połowie ub.r. podjęto próbę zawiązania federacji skupiającej organizacje solidarnościowe w USA celem stworzenia płaszczyzny umożliwiającej wymianę doświadczeń oraz koordynację działań. Dotychczas zorganizowane zostały dwa spotkania przedstawicieli kilku ugrupowań wchodzących w jej

³⁴ Tadeusz Konopka – działacz polonijny, dziennikarz; kierownik Komitetu „Solidarność z Solidarnością” przy CGIL, CISL i UIL (1982–1989), radca ambasady w Rzymie (1989–1995).

³⁵ Maciej Seweryński – fizyk, obecnie mieszka w Kanadzie.

³⁶ „Osservatore Romano” – watykański dziennik dokumentujący działalność Stolicy Apostolskiej. Polskie wydanie pisma ukazuje się jako miesięcznik od 1980 r.

skład (m.in. Komitet Pomocy Solidarności z Nowego Jorku i Towarzystwo Przyjaciół Solidarności z Waszyngtonu). Stowarzyszenie ma bardzo luźny charakter, nie posiada oddzielnego biura i innych cech wskazujących na jego instytucjonalizację.

Komitet Pomocy Solidarności

Adres: 275 Seventh Arc., 2584 Floor, Nowy Jork.

Ośrodek ten pozostaje w dalszym ciągu najbardziej prężną organizacją prosolidarnościową na terenie USA, mimo że w ostatnim okresie został poważnie osłabiony kadrowo z uwagi na wyjazd czołowych działaczy z USA (J[akub] Karpiński i I[rena] Lasota wyjechali do W[ielkiej] Brytanii, P[iotr] Naimski powrócił do kraju). Jednym z najbardziej aktywnych działaczy K[omitetu] P[omocy] S[olidarności] jest obecnie Agnieszka Kołakowska, córka Leszka. W skład zarządu sponsorów ugrupowania wchodzi m.in.: Stanisław Barańczak³⁷, Zb[igniew] Brzeziński, Władimir Bukowski³⁸, Lane Kirkland, Leszek Kołakowski, Leopold Łabędź³⁹, senator Daniel Moynihan⁴⁰, Ben Wattenberg⁴¹ i George Will⁴².

Główną domeną K[omitetu] P[omocy] S[olidarności] pozostaje w dalszym ciągu działalność inspiracyjno-publikacyjna i kolportaż wrogich, szkalujących Polskę materiałów. W marcu br. opublikowano obszerny materiał na temat rzekomego łamania praw człowieka w Polsce w okresie 1983 r. i pierwszych dwóch miesięcy roku bieżącego pt. *Appendixes on the Human Rights Situation in the Polish Peoples' Republic* [Aneksy na temat przestrzegania praw człowieka w PRL].

K[omitet] P[omocy] S[olidarności] aktywnie włącza się w inspirowanie i organizowanie antypolskich demonstracji oraz akcji pikietowania Konsulatu PRL w Nowym Jorku. W okresie poprzedzającym olimpiadę w Los Angeles K[omitet] P[omocy] S[olidarności] we współpracy z „Pomostem” podjął przygotowania do akcji, które miały być wymierzone przeciwko polskiej ekipie olimpijskiej.

W środowisku emigracji ocenia się, że K[omitet] P[omocy] S[olidarności], mimo słowa „Solidarność” w nazwie, jest skrajnie antykomunistyczną organizacją polityczną, celem której jest przede wszystkim walka z „reżimem PRL”. Pomoc dla Solidarności jest dla nich w dużej mierze tylko parawanem, nośnym hasłem dla ich faktycznych celów. K[omitet] P[omocy] S[olidarności] jest traktowany z pewną podejrzliwością przez środowisko emigracyjne z uwagi na żydowskie pochodzenie jego działaczy.

Towarzystwo Przyjaciół Solidarności

Adres: Box 2244, Hoya Station, Georgetown University, Washington D.C.

³⁷ Stanisław Barańczak (ur. 1946) – poeta, krytyk literacki, tłumacz; pracownik naukowy UAM usunięty w 1977 r. za działalność w KOR, współorganizator TKN, działacz Solidarności, w 1981 r. wyjechał do USA, redaktor naczelnny „The Polish Review” (1986–1990).

³⁸ Władimir Bukowski (ur. 1942) – rosyjski dysydent, pisarz; spędził łącznie 12 lat w więzieniach, obozach karnych i szpitalach psychiatrycznych (1959–1976), w 1976 r. deportowany na Zachód.

³⁹ Leopold Łabędź (1920–1993) – publicysta, politolog polskiego pochodzenia; wykładowca w London School of Economics and Political Science (1955–1993), współpracownik paryskiej „Kultury” i miesięcznika „Encounter”.

⁴⁰ Daniel Patrick Moynihan (1927–2003) – amerykański polityk, socjolog; działacz Partii Demokratycznej, senator (1977–2001).

⁴¹ Ben Wattenberg (ur. 1933) – amerykański pisarz, publicysta; doradca instytucji rządowych administracji Jimmy’ego Cartera, Ronalda Reagana i George’a Busha.

⁴² George Frederick Will (ur. 1941) – dziennikarz amerykański; publicysta „Newsweeka” (od 1976 r.), „The Washington Post” (od 1979 r.), laureat nagrody Pulitzera w 1977 r.

Przewodniczącym towarzystwa jest Krzysztof Michejda⁴³, lekarz, pracownik naukowy w National Institute of Health⁴⁴ (wyemigrował z Polski w latach pięćdziesiątych). Najbardziej aktywnymi w ramach grupowania są: Andrzej [Sulima] Kamiński⁴⁵ (historyk z Columbia University w Nowym Jorku, prowadzi wykłady w Georgetown University w Waszyngtonie), Joanna Wojciechowska⁴⁶, Harold Bradley⁴⁷, Kontek^d. Ogółem w skład organizacji wchodzi ok. 100 osób.

T[owarzystwo] P[rzyjaciół] S[olidarności] boryka się z poważnymi problemami organizacyjnymi i finansowymi, nie mogąc rozwinąć działalności na szerszą skalę. Pod koniec ub.r. zarzuciło angażowanie się w organizowanie pomocy humanitarnej dla Polski, z zamiarem skoncentrowania się na działalności politycznej. Uczestniczyło w przygotowaniu wystawy na temat Solidarności w Kongresie USA (koniec ub.r.). Drukuje i kolportuje materiały na temat S[olidarności]. Członkowie towarzystwa starają się pomagać nowo przybyłym emigrantom z Polski (legalizacja pobytu, znalezienie pracy, mieszkanie), 13 każdego miesiąca organizują demonstracje w pobliżu Białego Domu, zwykle gromadzą one nie więcej niż 20–30 osób. Podejmowane przez nich próby docierania do agend administracji (głównie Departament Stanu) oraz Kongresu USA kończą się zwykle niepowodzeniem. Traktowani są jako organizacja bez jasno sprecyzowanych celów i koncepcji działania.

Solidarity International

Od dłuższego czasu nie stwierdzono żadnych przejawów działalności Solidarity International. Nie ukazuje się również wydawane przez nią pismo „Wiadomości”. Oznacza to, że Solidarity International przestała praktycznie funkcjonować, chociaż nie posiadamy informacji o formalnym rozwiązaniu tej organizacji.

Kanada:

Biuro Informacyjne Solidarności (filia biura brukselskiego) mieści się w siedzibie centrali kanadyjskich związków zawodowych CLC w Toronto. Kierownikiem biura jest Wojciech Gilewski, opłacany z funduszy CLC. Działalność biura koncentruje się głównie na gromadzeniu funduszy na działalność podziemia w kraju. W ograniczonym zakresie prowadzi również działalność polityczno-propagandową.

Komitet Poparcia Solidarności w Toronto

Współuczestniczy w przygotowaniu większości akcji propagandowych przeciwko Polsce oraz przed Konsulatem Generalnym PRL w Toronto. Przewodniczącym jest Ryszard Kolasiewicz.

^d *Kątek?*

⁴³ Krzysztof Jan Michejda (1937–2007) – chemik medyczny; po wybuchu II wojny światowej na emigracji, od 1944 r. w USA, kierownik zakładu w Narodowym Instytucie Raka (National Cancer Institute, NCI) w USA (1978–2007).

⁴⁴ Właśc. National Cancer Institute.

⁴⁵ Andrzej Sulima Kamiński (ur. 1935) – historyk; na emigracji w USA (1968–2006), wykładowca na Columbia University (1970–1982) i Georgetown University (1982–2005).

⁴⁶ Joanna Wojciechowska – lekarz neurolog; wykładowca na Georgetown University.

⁴⁷ Harold C. Bradley (1925–2009) – duchowny katolicki, jezuita; kierownik Center for Immigration Policy and Refugee Assistance (Ośrodka na rzecz Polityki Imigracyjnej i Pomocy Uchodźcom) na Georgetown University, współzałożyciel Towarzystwa Przyjaciół Solidarności na tej uczelni.

Polish-Canadian Action Group w Montrealu

Przewodnicząca – Alicja Gettlich⁴⁸, aktywni działacze: E[dyta?] Wolska, M[arek] Malicki⁴⁹, Z[bigniw] Farmus⁵⁰. PCAG jest polityczną organizacją o skrajnie prawicowym i bojówkarskim profilu. Inspiruje i organizuje akcje polityczne, protestacyjne i propagandowe przeciwko Polsce i naszym placówkom dyplomatycznym oraz konsularnym. PCAG podejmuje ostatnio działania na rzecz wprowadzenia członków grupy do kierownictwa innych organizacji polonijnych w Kanadzie oraz intensyfikuje kontakty z politykami kanadyjskimi. Wykorzystuje do swoich celów prasę polonijną – „Echo Tygodnia”⁵¹, „Głos Polski”⁵², a także lokalny program radiowy – „Echo Ojczyzny” prowadzony przez Karolinę Kęsik. Obok szerokiej akcji agitacyjnej wśród najnowszej emigracji polskiej PCAG stosuje często akcje szantażu i zastraszania określonych kręgów Polonii (telefony, listy z pogróżkami, niszczenie mienia itp.). PCAG stara się o maksymalne rozpowszechnienie w społeczeństwie kanadyjskim idei Solidarności i angażowanie do swoich działań polityków i znanych osobistości: radnych, burmistrzów miast, członków rządu i parlamentu oraz [władz] prowincjonalnych. Do działań grupy włączeni są także przedstawiciele kanadyjskich związków zawodowych, organizacji syjonistycznych i różnych grup etnicznych.

* * *

Przedstawiona powyżej sytuacja w ośrodkach Solidarności na Zachodzie doprowadziła m.in. w dniu 11 sierpnia 1984 r. do spotkania działaczy zagranicznych struktur S[olidarności], które odbyło się w Paryżu. Na spotkaniu tym omówiono perspektywy dalszej działalności ugrupowań emigracyjnych oraz sytuację w krajowym podziemiu. Podczas spotkań wybrano nowy komitet koordynacyjny: Jerzy Milewski (przewodniczący), Mirosław Chojecki, Piotr Chruszczyński, Krzysztof Pomian, Danuta Nowakowska, Aleksander Seniuta i Henryk Jagiełło.

Reprezentują oni jedynie brukselskie i paryskie biura Solidarności. [Zarówno] to spotkanie, jak i szereg kolejnych dyskusji organizowanych w mniejszych gronach doprowadziło do wypracowania w środowiskach prosolidarnościowych na Zachodzie następujących ocen i wniosków.

Przyczyny spadku aktywności zagranicznych struktur Solidarności

Za przyczyny te uważa się: stabilizację sytuacji w Polsce i przez to poważne ograniczenie płaszczyzn działania opozycji, zmniejszanie się dotacji ze strony zachodnich organizacji i instytucji oraz tarcia między działaczami zagranicznej S[olidarności], a także sprzeczności pojawiające się w relacjach Solidarności z podziemiem, środowiskami

⁴⁸ Alicja Gettlich – działaczka polonijna, publicystka; współzałożycielka Polish-Canadian Action Group (1980), działaczka Kongresu Polonii Kanadyjskiej.

⁴⁹ Marek Malicki (ur. 1948) – prawnik, działacz polonijny; działacz Kongresu Polonii Kanadyjskiej, przewodniczący Rady Polonii Świata (1994–2002).

⁵⁰ Zbigniew Farmus (ur. 1949) – socjolog; od 1979 r. na emigracji, mieszkał w Kanadzie (1982–1992), członek Polish-Canadian Action Group i Kongresu Polonii Kanadyjskiej, współorganizator AWS (1996–1997), doradca ministra obrony narodowej (1998–2001), w 2006 r. ponownie wyjechał do Kanady.

⁵¹ „Echo Tygodnia” – kanadyjski tygodnik polonijny ukazujący się w Toronto prawdopodobnie w latach 1984–1990.

⁵² „Głos Polski” – kanadyjski tygodnik polonijny, organ prawnicowego Związku Narodowego Polskiego w Kanadzie, ukazujący się w Toronto od 1940 r.

emigracyjnymi i polonijnymi. Przykładem tego był incydent z pobiciem członków nowojorskiej organizacji prosolidarnościowej przez działaczy AFL-CIO podczas przedwyborczej imprezy w USA. Skomplikowanie kontaktów z tym związkiem, jak również brak większego zainteresowania innych, zachodnich central związkowych dalszym dotowaniem biur i komitetów Solidarności powoduje, że jej działacze liczą się z możliwością poważnych cięć pomocy finansowej otrzymywanej z tych źródeł. Niektórzy aktywiści, w tym Seweryn Blumsztajn, twierdzą, że związki zawodowe już od dłuższego czasu w ogóle nie angażują się finansowo we wspieranie zachodniej Solidarności. Zdaniem Sławomira Czarlewskiego, pomoc finansowa zachodnich związków zawodowych może trwać przez okres ok. 1 roku. Po tym czasie jedyną alternatywą dla istniejących struktur S[olidarności] będzie zmiana charakteru działalności ze związkowego na „czysto polityczny” i, co za tym idzie, konieczność znalezienia innych źródeł finansowania. Powtarzane są opinie, że w aktualnej działalności biura Solidarności za granicą skupiają się przede wszystkim na zabieganiu o dotacje na zakup sprzętu i materiałów dla podziemia, przy jednoczesnym znacznym ograniczeniu aktywności politycznej.

W zagranicznych ośrodkach prosolidarnościowych istnieją także obawy, że w najbliższym czasie może nastąpić zahamowanie uzyskania przez biura funduszy od organizacji, takich jak np. Amnesty International, ze względu na to, iż większość działaczy krajowej opozycji znajduje się obecnie na wolności.

Powroty działaczy Solidarności do Polski

Kwestia ta może, zdaniem środowisk emigracji prosolidarnościowej, podważyć wiarygodność zagranicznej Solidarności w oczach TKK i podziemia, a także ograniczyć zaufanie do działaczy S[olidarności] ze strony zachodnich central związkowych i innych organizacji wspierających emigracyjne struktury. Z dotychczasowych zapowiedzi wynika, że wiosną przyszłego roku zamierza do kraju powrócić Józef Przybylski z Brukseli. Chęć powrotu deklarują również Seweryn Blumsztajn, Sławomir Czarlewski i Andrzej Seweryn z Paryża. Jednak o ile Andrzej Seweryn poczynił pewne kroki, wskazujące na to, że jego wyjazd może nastąpić w najbliższym czasie, to pozostali ograniczają się jedynie do ustnych deklaracji. Z zamiarem powrotu noszą się również działacze ze Szwajcarii i RFN. Z pewnością duży wpływ na ich decyzję będzie miała dalsza postępująca stabilizacja sytuacji w Polsce.

II. Sytuacja w krajowych strukturach podziemia Solidarności

Od ponad roku znacznemu ograniczeniu uległa łączność biur S[olidarności] na Zachodzie z krajową opozycją, co w efekcie spowodowało m.in. podjęcie przez nowo wybrany komitet koordynacyjny w Paryżu decyzji o wstrzymaniu przekazywania przez biura funduszy na potrzeby podziemia. Brak pełnego rozeznania w sytuacji krajowej opozycji nie zahamował jednak dyskusji w kołach prosolidarnościowych na Zachodzie nad jej dalszym kształtem i programem działania. Oczekuje się, że trwający obecnie w podziemiu bezwład organizacyjny powinien zostać pokonany do końca br. i w najbliższym czasie nastąpi „upolitycznianie się” opozycji. W zagranicznych strukturach Solidarności nie jest również znana rola, jaką w przyszłości ma spełniać TKK. Panuje opinia, że aktualnie TKK prowadzi Zb[igniew] Bujak, a działalność polityczna Komisji sterowana jest przez Jacka Kuronia i jego zwolenników. Jednocześnie uważa się, iż znacznie zmniejszyły się wpływy działaczy RMP na Lecha Wałęsę, a aktualnie do grona

najbliższych doradców lidera b[ylej] Solidarności zalicza się Janusza Onyszkiewicza, Bronisława Geremka i Tadeusza Mazowieckiego.

Ostatnia wypowiedź b[ylego] szefa Solidarności odnośnie [do] ewentualnego „ustąpienia”, gdyby wymagała tego sytuacja, daje asumpt do spektakularnych przypuszczeń, iż nie ma jednomyślności w kierowniczym gremium podziemia, i zakłada możliwość dania wolnej ręki w działaniu ekstremie b[ylej] S[olidarności]. Szczególnie w ostatnim okresie czasu obserwowano wzmożony „ruch” w kontaktach między amnestionowanymi działaczami b[ylej] Solidarności, KOR i KPN.

Bezład organizacyjny w zachodnich strukturach S[olidarności] po przeprowadzeniu ustawy o amnestii wynikał głównie z braku instrukcji ze strony krajowego podziemia nt. kierunków dalszej działalności. Sprawa ks. Popiełuszki potwierdza ten funkcjonalny związek, iż stopień aktywności emigracyjnych struktur jest pochodną sytuacji w ugrupowaniach opozycji w kraju. Intensyfikacja działań opozycji, przejawiająca się aktualnie w tworzeniu tzw. Komitetów Obrony Praworządności, określiła przyszłą płaszczyznę funkcjonowania opozycji. Działania te mają jednocześnie przywrócić wcześniejsze znaczenie i pozycję emigracyjnej Solidarności. Uważa się bowiem, że zagraniczne struktury związku będą mogły ponownie ubiegać się o dotacje finansowe – tym razem na rzecz KOP-ów, które prawdopodobnie przejmą rolę spełnianą dotychczas przez podziemie, tyle że – zgodnie z nowymi koncepcjami programowymi – na tzw. płaszczyźnie legalnej.

Zorganizowani w komitetach aktywiści KOR, KPN i b[ylej] Solidarności będą również wywierać naciski na zwiększenie działalności propagandowej emigracyjnych struktur w kierunku popularyzowania na Zachodzie aktualnych zamierzeń i sytuacji krajowej opozycji.

III. Przedsięwzięcia operacyjne w ramach sprawy obiektowej kryptonim „Zachód”

Z przeprowadzonej analizy dotychczasowych materiałów w sprawie obiektowej krypt[onim] „Zachód” należy stwierdzić, iż aktywność agend solidarnościowych w krajach zachodnich kształtowała się w roku 1984 w zależności od sytuacji w kraju, jak również stopnia działalności podziemia S[olidarności], a nawet zachowania się poszczególnych liderów b[ylej] Solidarności.

Zarówno aktywność jednych, [jak] i drugich nasilała się w związku z określonymi wydarzeniami, głównie w okresie wyborów do rad narodowych⁵³ czy aktualnie po zabójstwie ks. Popiełuszki. Szczególnie ostatni fakt był impulsem zwiększonej aktywności i pożywką do ożywienia kontaktów, zwłaszcza na odcinku tzw. indywidualnego kolportażu nielegalnych wydawnictw do k[rajów] k[apitalistycznych] o szerokim wachlarzu. Od m[iesiąca] października br. obserwuje się wzmożoną ilość wysyłania na Zachód (za pośrednictwem poczty zwykłej i lotniczej) – w listach adresowanych na nazwiska i instytucje – różnego rodzaju podziemnej prasy, ulotek, odezów, a nawet instrukcji przez fikcyjnych nadawców. Należy przypuszczać, iż znaczna część „przesyłek” przedostaje się za granicę tą drogą, głównie do RFN, Francji, W[ielkiej] Brytanii, USA, Szwecji i Belgii, a więc krajów, w których prowadzą działalność ważniejsze i liczące się ośrodki prosolidarnościowe.

⁵³ Wybory do rad narodowych odbyły się 17 VI 1984 r. TKK namawiała do ich bojkotu. Oficjalna frekwencja wyniosła 74 proc.

Na podstawie dokumentów [Biura] „W” oraz materiałów operacyjnych uzyskanych w sprawie „Zachód” w listopadzie br. założono sprawę operacyjnego sprawdzenia krypt[onim] „Niewidzialny” na powyższe zagrożenie. Celem sprawy będzie ustalenie osób prowadzących powyższą działalność, a tym samym ujawnienie i przecięcie kanałów kolportażu wrogich wydawnictw za granicę. W tym celu planuje się ścisłą współpracę z biurem „W”, Departamentem II i III MSW oraz jednostkami terenowymi.

Ponadto należy nadmienić, iż obserwuje się trudności finansowe, z którymi zaczynają się borykać struktury podziemia S[olidarności] w kraju, co wynika z listów kierowanych do adresatów zachodnich.

Od listopada br. do sprawy „Zachód” włączono dwa osobne źródła informacji: TW ps. „AB” i TW ps. „Ryszard”, które planuje się wykorzystać w kombinacjach i grach operacyjnych.

IV. Program, kierunki i zadania na 1985 r.

Prognoza

W 1985 r. należy się liczyć z profilowaniem działalności podziemnych struktur byłej Solidarności i przejściem do działań na tzw. płaszczyźnie legalnej, wykorzystując w tym celu Komitety Obrony Praworządności. Na ich bazie może dojść do ujednoczenia i konsolidacji całej opozycji (S[olidarność], KOR, KPN) oraz wypracowania wspólnego programu. Ewentualne powodzenie takiego planu może doprowadzić do wzmocnienia znaczenia i prestiżu biur S[olidarności] na Zachodzie oraz uzyskania zwiększonej pomocy finansowej od zagranicznych sponsorów^o.

Zakładać należy, iż aktywizowanie się opozycji po obu stronach może nastąpić w związku z planowanymi podwyżkami cen żywności oraz w czasie wyborów do Sejmu PRL. Ponadto przewidywać należy dalsze natężenie kolportażu nielegalnych wydawnictw.

Kierunki

– Niszczenie kontaktów nielegalnych struktur w kraju z ośrodkami S[olidarności] na Zachodzie, ujawnianie i likwidowanie kanałów kolportażu wrogich wydawnictw, ulotek itp., sprawa KOP-ów.

– Dezintegracja i dezinformacja ośrodków Solidarności za granicą, m.in. poprzez stosowanie kombinacji i gier operacyjnych, ujawnianie kanałów łączności, wprowadzanie na łączników sprawdzonych TW, pozyskiwanie nowych źródeł.

– Koordynowanie działań w skali kraju w tym zakresie.

Zadania

– Zbieranie i systematyzowanie informacji w zakresie wrogiej działalności ośrodków na Zachodzie i ich kontaktów z podziemiem Solidarności w kraju oraz ujawnianie i likwidowanie tych zagrożeń w ramach spraw operacyjnych.

– Prowadzenie okresowych i kompleksowych analiz powyższego zagadnienia celem wypracowania form i metod zwalczania powstałych założeń.

– Realizacja planowanych przedsięwzięć operacyjnych w sprawie operacyjnego sprawdzenia krypt[onim] „Niewidzialny” oraz czynności w ramach spr[awy] obiekt[owej] krypt[onim] „Zachód” – przeanalizować koncepcje kombinacji i gier operacyjnych.

^o Akapit zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

- Na bieżąco śledzić działalność agend S[olidarności] na Zachodzie oraz opozycji w kraju w aspekcie powoływania do życia tzw. KOP-ów.
- Współpraca z Biurem „W”, Departamentem I i III MSW oraz jednostkami terenowymi dla zapewnienia właściwego przepływu informacji i ewentualnego planowania wspólnych przedsięwzięć operacyjnych.
- Dalsza rozbudowa sieci osobowych źródeł informacji oraz wykorzystanie jej w planowych kombinacjach i grach operacyjnych w ramach prowadzonych spraw.

Opracował:
insp[ektor] Wydz[iału] III Dep[artamentu] V MSW
kpt. A[ndrzej] Findziński^{f54}

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 60–78, mps.

^f Powyżej odręczny podpis.

⁵⁴ Andrzej Findziński (ur. 1944) – inspektor Wydziału III Departamentu V MSW.

1985 kwiecień, Warszawa – Informacja polityczna nr 3/85 Zarządu Polityczno-Wychowawczego MSW na temat działalności Jerzego Milewskiego, tajne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Zarząd Polityczno-Wychowawczy

Warszawa, kwiecień 1985 r.

Informacja polityczna 3/85

Działalność Jerzego Milewskiego jako kierownika Biura Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” za Granicą

I.

Jerzy Jan Milewski urodził się 27 marca 1935 r. w Łopuchówku (Poznańskie). Pochodzi z rodziny inteligenckiej. W 1951 r. ukończył liceum w Kórniku i przez rok pracował jako traktorzysta w Słosinku (Koszalińskie). W 1952 r. rozpoczął studia na Wydziale Budowy Maszyn na Politechnice w Gdańsku, które ukończył w 1957 r. W tym samym roku podjął pracę w Instytucie Maszyn Przepływowych w Gdańsku. W 1966 r. obronił pracę doktorską pod kierownictwem prof. [Roberta] Szewalskiego¹. Od października 1967 r. do czerwca roku 1968 Milewski przebywał na stypendium zagranicznym na Uniwersytecie w Illinois at Chicago Circle w USA. Ostatnio był zatrudniony na stanowisku adiunkta w Zakładzie Dynamiki i Plazmy Instytutu Maszyn Przepływowych PAN w Gdańsku.

W latach 1970–1980 był członkiem Stronnictwa Demokratycznego, a w latach 1957–1980 – członkiem Związku Nauczycielstwa Polskiego.

Przed rokiem 1980 nie była widoczna jego działalność opozycyjna ani nawet nie odnotowano jego przekonań opozycyjnych w stosunku do władzy i systemu socjalistycznego w Polsce. W sierpniu 1980 r. był delegatem do Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego. W NSZZ „Solidarność” pełnił funkcje: przewodniczącego Tymczasowej Komisji Porozumiewawczej Komitetów Założycielskich w placówkach PAN na Wybrzeżu Gdańskim; przewodniczącego Komitetu Założycielskiego, a następnie Komisji Zakładowej w Instytucie Maszyn Przepływowych; członka Zarządu Regionu Gdańsk i przewodniczącego Prezydium Ogólnokrajowej Komisji Porozumiewawczej PAN. Uczestniczył także w negocjacjach z ministrem nauki, szkolnictwa wyższego i techniki oraz z kierownictwem PAN. Był delegatem na I Krajowy Zjazd NSZZ „Solidarność” (nr mandatu 01037).

^aW latach 1980 do grudnia 1981ª prowadził aktywną działalność antysocjalistyczną w NSZZ „Solidarność”. Prezentował wówczas pogląd, że „związek nie może sprawować władzy w państwie, lecz ma obowiązek dążyć do przejęcia tej władzy przez

^{a-a} Tak w tekście.

¹ Robert Szewalski (1903–1993) – specjalista w zakresie mechaniki turbinowej; założyciel i dyrektor Instytutu Maszyn Przepływowych PAN w Gdańsku (1956–1973), rektor Politechniki Gdańskiej (1951–1954).

społeczeństwo”. Obok wcześniej wymienionych funkcji był także członkiem Komitetu Więzionych za Przekonania w Gdańsku. Duża aktywność polityczna Milewskiego w tym okresie owocowała znaczną ilością opracowań o antypolskim i antysocjalistycznym charakterze. M.in. był Milewski autorem opracowania pt. *Polska Partia Pracy. Zarys możliwej struktury organizacyjnej* (maj 1981 r.), będącego statutem partii opozycyjnej. W lipcu 1981 r. Milewski inspirował i współorganizował tzw. Sieć wiodących zakładów pracy w ramach Solidarności.

W grudniu 1981 r. Milewski wyjechał z delegacją Solidarności do USA i nie powrócił już do kraju.

II.

W momencie ogłoszenia stanu wojennego Milewski przebywa w USA i natychmiast przystępuje do tworzenia Solidarity International – organizacji finansowanej i cieszącej się znacznym poparciem politycznym amerykańskich ośrodków decyzyjnych i tajnych służb USA. Z ich inspiracji w marcu 1982 r. przenosi się do Belgii, gdzie w krótkim czasie staje się osobą nr 1 w emigracyjnych strukturach Solidarności i staje na czele Biura Koordynacyjnego w Brukseli. Jego pozycja – mimo że osoba Milewskiego budzi wiele kontrowersji wśród innych działaczy Solidarności przebywających na Zachodzie – zostaje potwierdzona w czasie spotkań działaczy emigracyjnych struktur Solidarności odbytych w Oslo w lipcu 1982 r. i w Brukseli w styczniu 1983 r., a nade wszystko przez udzielenie mu wszelkich pełnomocnictw do reprezentowania Solidarności za granicą przez kierownictwo krajowej opozycji i osobiście przez Wałęsę.

Decyzja o utworzeniu Biura Koordynacyjnego oznaczała w praktyce zmianę taktyki tzw. emigracji solidarnościowej. Nie spełniły się nadzieje na szybkie rozwiązanie „sprawy polskiej” przez wywieranie presji na władze PRL ze strony rządów państw zachodnich oraz na powstanie „masowego ruchu oporu” w Polsce. Zawiodły także koncepcje opozycji [dotyczące] stworzenia tzw. państwa podziemnego, „społeczeństwa podziemnego” czy też „powszechnego biernego oporu”. W związku z tym niezbędne okazało się stworzenie rozbudowanej struktury Solidarności na Zachodzie jako zaplecza inspiracyjno-programowego i finansowego dla działalności antysocjalistycznej w kraju. Jednakże ze względów propagandowych J[erzy] Milewski i inni działacze przekonują, iż nie zamierzają tworzyć Solidarności na emigracji, a są jedynie kontynuacją Wydziału Zagranicznego tego związku, jego zagraniczną reprezentacją i koordynatorem w udzielaniu pomocy Polsce. Praktyka działania odbiega jednak od tych propagandowych stwierdzeń, co widoczne jest w formułowanych przez Milewskiego kierunkach działania, od których zależy – jak twierdzi – przyszłość związku i opozycji w Polsce. Należą do nich:

- tzw. umiędzynarodowienie sprawy polskiej,
- uznanie przez rządy państw zachodnich zagranicznych struktur Solidarności za jedynego legalnego reprezentanta związku i społeczeństwa polskiego,
- zjednoczenie ruchu pro-solidarnościowego na Zachodzie,
- stworzenie zaplecza inspiracyjno-programowego dla działaczy opozycji w kraju,
- zagwarantowanie pomocy finansowej dla działalności opozycyjnej.

Koniec 1982 r. i cały rok 1983 charakteryzowały się wyraźnym spadkiem zainteresowania opinii publicznej i przedstawicieli rządów państw zachodnich sprawami polskimi.

W związku z tym, zdaniem Milewskiego, problem tzw. umiędzynarodowienia sprawy polskiej stanowił klucz do rozwiązania pozostałych. Argumentacja, jaką się przy tym posługiwał, zasadniczo sprowadzała się do stwierdzenia, że:

- łamanie praw człowieka i obywatela w jakimkolwiek kraju europejskim, tak jak np. w Polsce, przestaje być sprawą wewnętrzną tego kraju, a staje się sprawą ogólnoludzką i powinna zainteresować inne państwa, w których prawa te są przestrzegane;
- kryzys w Polsce zagraża pokojowi na świecie, w związku z tym jego rozwiązaniem powinny być zainteresowane inne kraje.

Argumentacja ta była wielokrotnie powtarzana, m.in. w wydawanych przez Biuro brukselskie różnego rodzaju apelach, oświadczeniach, odezwach do społeczności i rządów państw zachodnich oraz do central związków zawodowych i stronnictw politycznych. W celu zwiększenia efektu propagandowego apeli obliczonych na podtrzymywanie zainteresowania sprawami polskimi publikowano je przy okazji rocznic związkowych, państwowych i kościelnych, a także różnego rodzaju wydarzeń politycznych mających miejsce w Polsce, takich jak: przyjazd papieża (czerwiec 1983 r.), wybory do rad narodowych (czerwiec 1984 r.), uchwalenie ustawy o amnestii (lipiec 1984 r.), śmierć [ks.] Popiełuszki (listopad 1984 r.) i inne. Apele takie miały być jednocześnie świadectwem tego, że Solidarność działa nadal i że ruch społecznego oporu nie został złamany „represyjną” działalnością rządu PRL.

Innym, równie ważnym, nurtem działalności Milewskiego jest stałe inspirowanie szeregu przedsięwzięć dotyczących Polski na arenie międzynarodowej. M.in. w lutym 1983 r. Milewski przedstawił Komisji Praw Człowieka i Obywatela ONZ w Genewie raport opracowany przez Biuro Koordynacyjne NSZZ „Solidarność” pt. *Kronika bezprawia*, który miał świadczyć o represyjnym charakterze rządu PRL oraz o łamaniu praw człowieka i obywatela w Polsce². W marcu 1983 r. przedstawił uczestnikom obrad KBWE w Madrycie raport dotyczący aktualnej sytuacji politycznej w Polsce, przygotowany przez podziemie na zlecenie TKK. Swoją działalność na forum tej organizacji kontynuował także w 1984 r. Dzięki poparciu zachodnich central związkowych Milewski miał również swój udział w tym, że odbywająca się w czerwcu 1984 r. 70. Konferencja Międzynarodowej Organizacji Pracy zajęła się ustaleniami dokonanyymi przez specjalną komisję do zbadania sytuacji związkowej w Polsce. Znalazło to swój epilog w oświadczeniu Rady Administracyjnej MOP z listopada 1984 r., w którym przyjęto raport komisji. W wyniku tego rząd PRL podjął decyzję o wystąpieniu Polski z tej organizacji³. O dużej aktywności Milewskiego świadczy wykorzystywanie przez niego każdej okazji do rozwijania działalności propagandowej. Chętnie bierze udział w spotkaniach i seminariach naukowych poświęconych Polsce, podczas których zawsze zabiera głos. M.in. uczestniczył:

- w seminarium w Sztokholmie na temat stosunków Wschód–Zachód (9–10 kwiecień 1983 r.),
- w spotkaniu w Brukseli poświęconym reperkusjom politycznym i związkowym w Polsce (19 marzec 1983 r.),
- w Dniach „Solidarności” na Uniwersytecie w Yale (14–22 wrzesień 1983 r.),

² Raport *Kronika bezprawia. Grudzień 1981–grudzień 1982* został wydany w styczniu 1983 r. w Paryżu.

³ Zob. dok. nr 181, przyp. 10.

– w konferencji na Uniwersytecie w Leiden (Holandia) poświęconej międzynarodowym aspektom kryzysu w Polsce (2–3 marzec 1984 r.).

Rozszerzaniu płaszczyzn antypolskich działań Milewskiego służą również jego liczne oficjalne podróże zagraniczne mające jednoznaczną wymowę polityczną. Tylko od kwietnia do końca 1984 r. odbył on 6 podróży:

– kwiecień 1984 r. – wizyta we Włoszech i rozmowy z przedstawicielami włoskich związków zawodowych,

– maj 1984 r. – udział w Zjeździe Polonii Wolnego Świata w Londynie,

– czerwiec 1984 r. – wizyta w Szwajcarii i wspólna z Blondelem⁴ konferencja prasowa w pałacu ONZ w Genewie nt. raportu MOP w sprawie łamania przez Polskę konwencji nr 87 i 89,

– lipiec 1984 r. – wizyta w USA, rozmowy z L[ane'em] Kirklandem (szef AFL-CIO),

– listopad 1984 r. – spotkanie wraz z Chojeckim z premierem Szwecji Olofem Palmem⁵, jego doradcami i czołówką Partii Socjalistycznej,

– grudzień 1984 r. – wizyta w Portugalii i spotkanie z premierem Mário Soaresem⁶ oraz czołówką Portugalskiej Partii Socjalistycznej i związków zawodowych UGT.

Ponadto w lutym 1985 r. Milewski złożył wizytę we Włoszech, gdzie odbył bezpośrednie rozmowy z premierem B[ettino] Craxim⁷ i ministrem spraw zagranicznych G[ulio] Andreottim⁸.

W aktywnej działalności Milewskiego i zapewnianiu jej liczącej się wymowy politycznej pomagają mu szerokie kontakty osobiste oraz całkowite podporządkowanie się interesom amerykańskim, których realizację stymulują służby specjalne, głównie CIA. Milewski utrzymuje ścisłe kontakty ze Zbigniewem Brzezińskim, amerykańską centralą związków zawodowych AFL-CIO (która w znacznym stopniu finansuje działalność Biura w Brukseli), przedstawicielem AFL-CIO na Europę Zachodnią (etatowym pracownikiem CIA – Irvingiem^b Brownem), z szefami central związkowych: Światowej Konfederacji Pracy (CMT) – J[anem] Kulakowskim; Konfederacji Chrześcijańskich Związków Zawodowych (CSC – Belgia) – J[efem] Houthuysem oraz z większością pracowniczych i chadeckich central związkowych na całym świecie. Przez cały czas pobytu na Zachodzie przede wszystkim utrzymuje jednak permanentny kontakt z Amerykanami (Urząd Prezydenta USA, Departament Stanu i Ambasada USA w Brukseli).

Obok wyrobionych już i stałych kontaktów Milewski czyni starania o nowe. M.in. dąży do nawiązania bezpośredniej współpracy z centralami związkowymi w krajach Ameryki Południowej, Środkowej i w Japonii oraz do umocnienia swych powiązań z ruchem związkowym Europy Zachodniej, USA i Kanady. Pomagają mu w tym wydatnie

^b W dokumencie Irwinem.

⁴ Marc Blondel – przedstawiciel francuskiej centrali związkowej Force Ouvrière w MOP, który oskarżył Polskę na forum MOP o łamanie praw związkowych [przypis w dokumencie].

⁵ Olof Palme (1927–1986) – polityk szwedzki; poseł do Riksdagu (1958–1986), przewodniczący Szwedzkiej Socjaldemokratycznej Partii Pracy (1969–1986), premier (1969–1976, 1982–1986), zginął w zamachu.

⁶ Mário Soares (ur. 1924) – polityk portugalski; przywódca Portugalskiej Partii Socjalistycznej (1973–1986), premier (1976–1978, 1983–1985) i prezydent (1986–1996).

⁷ Benedetto „Bettino” Craxi (1934–2000) – polityk włoski; przywódca Włoskiej Partii Socjalistycznej (1976–1993), parlamentarzysta (1972–1994), premier (1983–1987).

⁸ Giulio Andreotti (ur. 1919) – włoski polityk chadecki; minister spraw zagranicznych (1983–1989), premier (1972–1973, 1976–1979, 1989–1992).

Międzynarodowa Konfederacja Związków Zawodowych i Światowa Konfederacja Pracy, przy których akredytowane jest Biuro brukselskie.

Nawiązywaniu nowych i utrwalananiu starych kontaktów służyły Milewskiemu podróże zagraniczne w 1982 r. – w październiku do Rzymu, Wenezueli i Meksyku oraz w grudniu do Japonii, a także uczestnictwo w wielu zjazdach zachodnich central związkowych, z których należy wymienić:

- zjazd AFL-CIO, USA, październik 1983 r.,
- zjazd angielskiej Federacji Związków Zawodowych – TUC, Wielka Brytania, październik 1983 r.,
- zjazd Federacji Górników Ameryki, USA, grudzień 1983 r.,
- obrady Komisji Wykonawczej Międzynarodowej Konfederacji Wolnych Związków Zawodowych, Belgia, grudzień 1983 r.,
- III Zjazd Generalnej Unii Pracowniczej Portugalii⁹, Portugalia, kwiecień 1984 r.,
- XV Zjazd Kanadyjskiego Kongresu Pracy – CLC, Kanada, czerwiec 1984 r.,
- zjazd francuskiej centrali związkowej – FO, Francja, grudzień 1984 r.

Na wszystkich tych spotkaniach Milewski propagował „ideę Solidarności”, a prowadząc rozmowy z przywódcami zachodnich związków zawodowych, uzgadniał sposoby politycznego i finansowego wspierania podziemia w Polsce.

Znaczne wsparcie finansowe i propagandowe otrzymuje Milewski także od tradycyjnych ośrodków dywersji, jak RWE, Głos Ameryki (VOA), paryska „Kultura”, oraz od środowisk wrogiej emigracji, jak: rząd londyński, Polonia Wolnego Świata i Kongres Polonii Amerykańskiej. Dużą wagę przykładają do pozyskiwania sympatii emigracyjnych partii i stronnictw politycznych, których czasami znaczne wpływy w środowisku Polonii, a także kontakty z liczącymi się środowiskami politycznymi Zachodu mogą poważnie wspomagać działalność Biura brukselskiego i struktur emigracyjnych Solidarności.

Działalność Milewskiego jako kierownika Biura Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” za Granicą nakierowana jest także na umacnianie struktur Solidarności na Zachodzie oraz koordynację poszczególnych jej organizacji. Kierując się przekonaniem, że tylko połączona działalność całej emigracji „solidarnościowej”, w tym także tworzonych w różnych krajach komitetów poparcia Solidarności, może przyczynić się do zwiększenia efektywności działań całych struktur, a także udzielanej pomocy opozycji w Polsce – w tym celu zorganizował w styczniu 1983 r. spotkanie przedstawicieli wszystkich komitetów poparcia Solidarności działających w USA i w Kanadzie, tj. Solidarity International – Buffalo, USA; Friends of Solidarity – Boston, USA, i Komitetu Poparcia NSZZ „Solidarność” – Montreal, Kanada. Celem tego spotkania było zjednoczenie ruchu pro-solidarnościowego w Ameryce Północnej, co ze względu na duże możliwości finansowe poszczególnych komitetów ma czynić działalność bardziej skuteczną, a akcjom o charakterze lokalnym nadawać większą rangę.

Najmniejsze sukcesy osiąga jednak Milewski w inspirowaniu programu i działań opozycji w Polsce. Związane jest to z tym, że sam nie ma dostatecznie jasno sprecyzowanych celów politycznych i gospodarczych oraz wizji przyszłej „demokratycznej” Polski. Świadczy o tym fragment jego wypowiedzi publikowanej przez RWE 30 kwietnia 1984 r., w której Milewski stwierdził: „politycznie dążymy do pluralizmu.

⁹ Chodzi zapewne o portugalską centralę związkową UGT.

Wielopartyjność, wybory pięcioprzymiotnikowe, sejm dwuizbowy, przy czym ta druga izba nie wiadomo, czy terytorialna, czy też samorządowa, system gospodarczy nawiązujący trochę do tradycyjnego socjalizmu, mianowicie społeczna własność podstawowych środków produkcji i samorządy w przemyśle oraz elementy rynkowe, łącznie z konkurencją między samorządami, samodzielnymi i samofinansującymi się przedsiębiorstwami, czyli trochę elementów tradycyjnego kapitalizmu”.

Równie płynna i nieprecyzyjna jest propagowana przez Milewskiego metoda działań opozycji, mająca na celu obalenie istniejącego porządku w Polsce. Mianowicie wyraża on przekonanie, że opozycja, ciesząc się dużym poparciem społeczeństwa, ma znaczne szanse na odniesienie sukcesu. W swej wypowiedzi nadanej przez Głos Ameryki 6 maja 1984 r. wskazywał, że „metodą najskuteczniejszą, którą związek widzi, jest metoda stałego nacisku oddolnego na władze, nacisku, który spowoduje stopnienie tej twardej i nieustępliwej totalitarnej polityki wewnętrznej władzy, a niekoniecznie połamanie władzy metodą rewolucyjną. A więc ewolucja, ewolucja z naciskiem, wymuszona, aktywna, a nie jakieś rewolucyjne plany mające na celu radykalną zmianę sytuacji w ciągu krótkiego czasu. Dlaczego tak? – ponieważ możemy powiedzieć, że wierzymy, że ta metoda jest skuteczna, a ponadto, że innej metody w rękach nie mamy”.

To taktyczne określenie metod działania w niczym jednak nie przeszkadza Milewskiemu w propagowaniu i próbach stymulowania niepokoju w kraju, strajków, manifestacji i innych form pochodzących ze starego scenariusza tzw. nagłej zmiany, bowiem cała polityczna działalność Milewskiego i wykorzystywanie szerokich wyrobionych kontaktów podporządkowane jest zasadniczym kierunkom, mającym na celu utrudnianie stabilizacji w kraju, wywoływanie niepokoju i komplikowanie sytuacji międzynarodowej Polski.

Praktycznym wyrazem antypolskiej działalności Milewskiego jako kierownika Biura w Brukseli jest m.in.:

- inspirowanie i koordynowanie pomocy finansowej, materiałowej i propagandowej dla podziemia w Polsce oraz nawoływanie do strajków i manifestacji w kraju;

- aktywny udział w kampanii politycznej i propagandowej organizowanej przez zachodnie ośrodki polityczne i dywersyjne w celu wytwarzania na Zachodzie atmosfery wrogości do władz PRL i popierania działań opozycji (wywiady, akcje ulotkowe, konferencje prasowe, m.in. w związku z obradami KBWE w Madrycie i MOP w Genewie, wystąpienia na forum Kongresu USA oraz Kongresu AFL-CIO);

- współdziałanie z RWE i „Kulturą” paryską oraz innymi zachodnimi ośrodkami dywersji ideologicznej w organizowaniu akcji propagandowych i typowej działalności szpiegowskiej przeciw Polsce;

- organizowanie poparcia dla amerykańskich sankcji gospodarczych skierowanych przeciwko narodowi polskiemu, w tym przeciwko klasie robotniczej, której mieni się rzecznikiem:

- inspirowanie i organizowanie demonstracji i akcji terrorystycznych przeciwko polskim przedstawicielstwom dyplomatycznym na Zachodzie.

W ostatnim okresie w strukturach zachodnich Solidarności widoczne są jednak objawy narastającego kryzysu. Działacze krytykowani są z różnych pozycji, głównie za małe wyrobienie polityczne, nadużycia finansowe oraz za słabe rozpoznanie w ugrupowaniach politycznych Zachodu. Poważne głosy krytyki kierowane są pod ich adresem

także za podejmowanie wspólnych akcji z przeciwstawnymi sobie ugrupowaniami. Zarzuca się im np., że korzystając z pomocy finansowej socjaldemokratycznych lub chadeckich związków zawodowych, wchodzą zarazem w kontakty z grupami lewackimi. Symptomy kryzysu, a szczególnie widoczny ostatnio przerost ambicji politycznych niektórych działaczy emigracyjnej Solidarności, zapowiadają wewnętrzną walkę o przywództwo.

Nie należy także przeceniać znaczenia działalności J[erzego] Milewskiego jako kierownika zagranicznych struktur Solidarności, bowiem jego pozycja wywołuje wiele kontrowersji i krytyki z powodu rozrzutności finansowej i wygórowanych ambicji politycznych. Wprawdzie jego działalność znajduje pełną akceptację aktywistów b[yłego] KOR przebywających na Zachodzie (krytykują go za to niektóre ośrodki starej emigracji) oraz zapewnia mu polityczne i finansowe wsparcie głównie amerykańskich i belgijskich związków zawodowych, a także tajnych służb USA i amerykańskich ośrodków dywersji, to jednak określany jest on jako karierowicz, dążący do zaspokojenia własnych ambicji i kierujący się osobistymi, prestiżowymi i materialnymi korzyściami[◦].

J.G.

Druk BZM

Źródło: AIPN, 01820/49, t. 4, k. 194–199, mps.

[◦] *Brak informacji o autorach.*

1986 wrzesień 30, Warszawa – Ocena sytuacji struktur Solidarności w krajach kapitalistycznych, opracowana w Wydziale III Departamentu V MSW w ramach sprawy obiektowej kryptonim „Zachód”, tajne

Warszawa, dnia ^a30^a IX 1986 r.

Tajne

Egz. pojedynczy

Ocena

aktualnych struktur b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych] w ramach sprawy obiektowej [kryptonim] „Zachód”

Aktualna sytuacja w zagranicznych strukturach S[olidarności]

Stabilizacja sytuacji w Polsce i przez to ograniczenie płaszczyzn działania opozycji, zmniejszenie się dotacji ze strony zachodnich organizacji i instytucji oraz tarcia między działaczami zagranicznej S[olidarności], a także sprzeczności pojawiające się w relacjach podziemia Solidarności ze środowiskami emigracyjnymi i polonijnymi tworzą obraz aktualnej sytuacji.

Rzeczywista działalność większości organizacji, komitetów, biur b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych] ogranicza się do pozornych działań na rzecz podziemia w kraju. W praktyce, biorąc pod uwagę perspektywę ograniczania dotacji na działalność struktur ze strony sponsorów, działacze defraudują fundusze, zabezpieczając swoją przyszłość w k[rajach] k[apitalistycznych], np. J[erzy] Milewski posiada własne konta w bankach Szwajcarii, S[eweryn] Blumsztajn otworzył własne biuro podróży w Paryżu¹.

Ważniejsze komitety i biura Solidarności na Zachodzie

Belgia

Biuro Koordynacyjne NSZZ „S[olidarność]” Brukseli

Siedziba biura znajduje się pod adresem: Av[enu]e de la Joyeuse Entrée. Przewodniczącym biura jest Jerzy Milewski. Stałymi współpracownikami są: H[enryk] Jagiełło, A[leksander] Seniuta, J[oanna] Pilarska, M[aria] Zaniewska. Działalność ww. biura dotyczy głównie sfery politycznej i propagandowej. J[erzy] Milewski i jego współpracownicy współpracują m.in. z różnymi związkami zawodowymi, często o charakterze lewackim lub związanymi ze służbami ^bpaństw k[rajów] k[apitalistycznych]^b, organizacjami politycznymi, społecznymi, rządami państw zachodnich. Działania J[erzego] Milewskiego zmierzają do rozszerzenia płaszczyzn antypolskich działań w k[rajach] k[apitalistycznych].

^{a-a} Wpisano odręcznie.

^{b-b} Tak w tekście.

¹ Informacja ta nie znajduje potwierdzenia w innych źródłach.

Francja

Komitet Koordynacyjny Solidarności w Paryżu

Siedziba Komitetu znajduje się pod adresem: 10, passage des Deux Soeurs, 75 009 Paris.

Przewodniczącym jest Seweryn Blumsztajn. Współpracują ponadto: Robert Kaczmarek (zastępca), Jacek Krawczyk (sprawy organizacyjne), Sławomir Czarlewski (łączność z podziemiem w kraju), Danuta Nowakowska (sekretarka), Barbara Szczepańska (korektorka „Biuletynu Informacyjnego”), Grażyna Góral (maszynistka). Komitet ogranicza swoją działalność do propagandy oraz organizowania przerzutów nielegalnej literatury do kraju.

Z powodu nieporozumień pomiędzy S[ewerynem] Blumsztajnem a A[ndrzejem] Kowalczykiem doszło do odejścia z KK Solidarności grupy działaczy z A[ndrzejem] Kowalczykiem. Utworzyli oni własny ośrodek emigracyjny o charakterze politycznym przy redagowanym przez siebie „Tygodniku Paryskim”. Ośrodek ten na bazie luźno powiązanych grup emigracyjnych wypracowuje własny program i platformę polityczną, przedstawiając i lansując program walki o „niepodległą Polskę” z hasłami powstańcami i eliminacją PZPR.

Wielka Brytania

W ostatnim okresie czasu sytuacja w W[ie]lk[iej] Brytanii uległa istotnym zmianom. Działające dotychczas w Londynie Biuro Informacyjne Solidarności pod przewodnictwem M[arka] Garzdeckiego zostało w grudniu 1985 r. rozwiązane. Powodem tej decyzji był zatarg pomiędzy M[arkiem] Garzdeckim a J[erzym] Milewskim, dotyczący niewyrażenia zgody na udostępnienie środków finansowych dla Biura Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” w Brukseli. M[arek] Garzdecki motywował swoją decyzję obawami o właściwe wykorzystanie funduszu, zarzucając J[erzemu] Milewskiemu, iż chce wykorzystać ewentualnie otrzymane pieniądze na cele reprezentacyjne, a nie na pomoc dla struktur b[yłego] NSZZ.

Polish Solidarity Campaign

Organizacja ta została utworzona w 1980 r. z inicjatyw M[ike’a] Cooleya i W[iktora] Moszczyńskiego. Członkami PSC są działacze partii politycznych i związków zawodowych: R[yshard] Stepan (przewodniczący), G[iles] Hart (sekretarz), W[alter] Kendall (wiceprzewodniczący), Naomi Hyamson (wiceprzewodniczący), M[arion] Pitman (sekretarz), M[aris] Ozols (redaktor). Natomiast w skład zarządu wchodzi: W[iktor] Moszczyński, W[anda] Kościa, J[acek] Rostowski, A[anna] Lubelska, E[dward] Świtalski. Organizacja ta nie organizuje samodzielnych akcji, swoją działalność kieruje na środowiska brytyjskie, utrzymuje luźne kontakty z innymi organizacjami b[yłego] NSZZ „Solidarność” w k[rajach] k[apitalistycznych].

Solidarity with Solidarity

Organizacja ta zdecydowanie wyróżnia się w zakresie agresywności działań, usiłując podkreślać niezależność od organizacji związkowych i partii politycznych. Ww. organizacja wyraźnie zaznacza swój antyradziecki charakter. Dużą popularnością organizacja ta cieszy się wśród starej emigracji skupionej wokół „rządu londyńskiego”. W skład ww. organizacji wchodzi: T[adeusz] Jarzembowski-Jarski (przewodniczący), A[dam?] Rajpold (sekretarz), J[erzy?] Wilczkowski (skarbnik), C[arole] Gardiner (członek), W[ładysław] Minkiewicz (członek), T. Jankiewicz (red[aktor] SWS). Członkami SWS są

również obywatele brytyjscy z organizacji związkowych i partii politycznych, m.in. E[nid?] Wistrich (kandydat do Parlamentu Europejskiego), A[lex] Carlile – poseł do Parlamentu, członek partii liberalnej, H[arry] Greenway – poseł do Parlamentu, członek Partii Konserwatywnej.

Dotychczasowe kontakty SWS z Biurem Koordynacyjnym Solidarności w Brukseli miały charakter okazjonalny i uległy pewnemu ożywieniu po zawieszeniu działalności przez Biuro Informacyjne prowadzone przez M[arka] Garzteckiego.

Zdaniem T[adeusza] Jarzembowskiego, optymalnym rozwiązaniem jest utrzymanie dobrych stosunków z innymi organizacjami b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” na Zachodzie.

USA – Kanada

Aktualnie obserwuje się rozwinięcie ścisłej współpracy pomiędzy organizacjami b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” z terenu USA i Kanady w celu stworzenia płaszczyzny umożliwiającej wymianę doświadczeń oraz koordynację działań. W dniach 5–6 kwietnia 1986 r. zorganizowano I Konferencję Organizacji Prosolidarnościowych z terenu Ameryki P[ółn[ocnej].

Obecnie w Kanadzie działają:

1. Grupa Działania na rzecz Solidarności (Montreal)
2. Polish-Canadian Action Group (Toronto)
3. Przyjaciele Solidarności z Kitchener
4. Polskie Ugrupowanie Polityczno-Społeczne Niepodległość-Solidarność (Calgary)
5. Solidarność Emigracji – Emigracja Solidarności (Edmonton)
6. Towarzystwo Przyjaciół Solidarności (Vancouver)
7. Nieformalna Grupa Przyjaciół Solidarności (Red Deer)
8. Stowarzyszenie Solidarności (Winnipeg)
9. Biuro Informacyjne Solidarności (Toronto)
10. Conference of Solidarity Support Organizations (CSSO)
11. Komitet Pomocy Solidarności (Nowy Jork)
12. Towarzystwo Przyjaciół Solidarności (Waszyngton).

Powyższe organizacje zajmują się przede wszystkim działalnością inspiracyjno-publicystyczną i kolportażem wrogich, szkalujących Polskę materiałów. Większość z tych organizacji aktywnie włącza się w inspirowanie i organizowanie antypolskich demonstracji oraz akcji pikietowania Konsulatu PRL w Nowym Jorku. Pomoc dla b[ylej] Solidarności jest w wielu sytuacjach tylko parawanem, nośnym hasłem dla faktycznego celu, jakim jest walka z „reżimem PRL”.

RFN – Berlin Zachodni

Po likwidacji Biura Informacyjno-Koordynacyjnego w Bremie działacze prosolidarnościowi na terenie RFN utworzyli kilka ogniw terenowych. Najbardziej istotne z nich to:

- Hilfskomitee Solidarność w Mainz – przewodniczący [Andrzej] Wirga
- Grupa Robocza Solidarności w Kolonii – przewodniczący M[arek] Paliwski
- Grupa Robocza Solidarności w Monachium – przewodniczący J[erzy] Jankowski
- Klub Polski „Solidarność” w Hamburgu – przewodniczący B[łażej] Wyszkowski
- Polski Klub Informacyjny w Hanowerze – przewodniczący J[acek] Janota-Bzowski.

Działalność tych ugrupowań ze względu na trudności finansowe ogranicza się do okazjonalnych zebrań i akcji protestacyjnych. Jedynie Hilfskomitee S[olidarności] w Mainz organizuje materialne i propagandowe wsparcie dla krajowego podziemia Solidarności.

Główną organizacją działającą na terenie Berlina Zachodniego jest Towarzystwo Solidarności, któremu przewodniczy E[dward] Klimczak; w skład organizacji wchodzi także: Cz[esław] i J[ulita] Karkowscy, L[eszek] Woźniak, R[oman] Żelazny, P. Kucharski i inni.

Działalność powyższej organizacji finansowana jest przez służby specjalne RFN i USA za pośrednictwem RWE. Działacze tej organizacji biorą udział w wielu imprezach propagandowo-dywersyjnych. Ponadto Towarzystwo „Solidarność” utrzymuje kontakty z paryską „Kulturą”. Założenia programowe towarzystwa realizuje czasopismo „Pogląd”, bazujące na materiałach RWE i prasie podziemnej.

Szwecja

Biuro Informacyjne Solidarności w Sztokholmie

Działaczami biura są: M[arek] Michalski (przewodniczący), S[tefan] Trzciniński, J[akub] Świącicki. Biuro ściśle współpracuje z Centralą Szwedzkich Związków Zawodowych [LO] i jest przez nią finansowane. Głównym zadaniem biura jest prowadzenie działań zmierzających do tworzenia kanałów przerzutu do Polski środków finansowych dla podziemia oraz rozbudowy kanałów przerzutu literatury bezdebitowej. Biuro podporządkowane jest strukturom b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych], tzn. nadzorowi Biura Koordynacyjnego NSZZ „S[olidarność]” w Brukseli.

Niezależna Agencja Prasowa w Lund

Szefem tej organizacji jest Józef Lebenbaum. Organizacja ta zajmuje się podobnymi działaniami jak Biuro Informacyjne Solidarności w Sztokholmie. W ostatnim okresie podjęła przygotowania do utworzenia na terenie Szwecji ogólnoeuropejskiego Sekretariatu Komitetów Wsparcia Solidarności. Celem Sekretariatu jest m.in.:

- skoordynowanie działań Komitetów Wsparcia Solidarności w k[rajach] k[apitalistycznych];

- zbieranie informacji, organizowanie akcji;

- zapewnianie nowych funduszy na pomoc dla krajowego podziemia;

- ograniczanie samodzielności organizacji b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych] od biura brukselskiego.

Powyższą inicjatywę wspierają m.in. J[erzy] Milewski, M[irosław] Chojecki, J[erzy] Giedroyc, J[an] Nowak.

Austria

Komitec Solidarität mit Solidarność

W skład komitetu wchodzi głównie uchodźcy z PRL oraz działacze Polskiego Towarzystwa Naukowo-Kulturalnego. Przewodniczącym jest A[ndrzej] Zięba, ponadto w skład komitetu wchodzi: Z[ofia] Milewicz, K. Stolberg, A[ndrzej] Balcarek. Komitet S[olidarität] mit S[olidarność] utrzymuje bliskie kontakty z Biurem Informacyjnym S[olidarności] w Paryżu. Działalność komitetu jest finansowana i wspierana przez koła katolickie oraz Austriacką Partię Ludową.

Komitet Pomocy Solidarności

Początkowym celem komitetu było połączenie w całość wszystkich działających na terenie Austrii ugrupowań prosolidarnościowych. Po wyjeździe do RFN szefa komitetu F[ranciszka] Drzewińskiego wraz z D[anutą] Pacyńską-Drzewińską działalność grupy sprowadza się do wydawania pojedynczych ulotek.

Pozostałe biura i komitety w np.: Włoszech, Holandii, Hiszpanii, Australii, Norwegii, nie odgrywają istotnej roli. W większości wypadków są pozbawione możliwości działania i pomocy dla podziemia w kraju.

Ponadto istnieją plany (przyszłościowe) reaktywowania i pomocy dla tych biur i komitetów ze strony Biura Koordynacyjnego w Brukseli, które mają być precyzowane w 1987 r.

Insp[ektor] Wydz[iału] III Dep[artamentu] V MSW
ppor. T[adeusz] Bisiński^c

mł[odszy] insp[ektor] Wydz[iału] III Dep[artamentu] V MSW
por. W[ojcich?] Błotny^c

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 79–85, mps.

^c Powyżej odręczny podpis.

1986 październik 10, Warszawa – Analiza materiałów sprawy obiektowej kryptonim „Zachód” za okres od 1 stycznia do 30 września 1986 r., opracowana w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, dnia ^a10^a X 1986 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. pojedynczy

Analiza

materiałów sprawy obiektowej krypt[tonim] „Zachód” (nr rej. 71242)
za okres od 1 I 1986 r. do 30 IX 1986 r.

Wśród członków i działaczy Solidarności, którzy 13 grudnia 1981 r. znajdowali się poza granicami kraju, reakcja na wprowadzenie stanu wojennego była zróżnicowana. Część z nich, jak np. M[arek] Brunné, bez względu na osobisty stosunek do nowej sytuacji zdecydowała się nie podejmować działań godzących w Polskę i jej interesy i powrócić do kraju. Inni, prezentując podobną postawę, pozostali w krajach zachodnich, uzależniając swój powrót do Polski od rozwoju sytuacji w kraju. Pewna grupa członków i działaczy Solidarności, wywodząca się przede wszystkim z tzw. radykalnego i ekstremalnego skrzydła, podjęła jednak aktywne działania przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego i jego konsekwencjom, a także – wykorzystując sprzyjającą na Zachodzie atmosferę – przeciwko panującemu w Polsce ustrojowi. Z działaniami tej grupy (do której zaliczyć można S[eweryna] Blumsztajna, B[ohdana] Cywińskiego, S[ławomira] Czarlewskiego, P[iotra] Naimskiego i M[irosława] Chojeckiego, J[erzego] Milewskiego i innych) idzie w parze aktywność intelektualistów polskich, którzy identyfikując się z „solidarnościową ekstremą”, upatrywali w Solidarności przede wszystkim ruch polityczny zdolny do obalenia socjalizmu w Polsce. Wśród nich wymienić należy przede wszystkim S[tanisława] Barańczaka, A[gnieszkę] Holland, A[ndrzeja] Seweryna i innych.

Aktywność tych osób, przejawiająca się w organizowaniu antypolskich akcji we współdziałaniu z wrogimi Polsce i ustrojowi socjalistycznemu ugrupowaniami politycznymi, np. CDU/CSU, administracją R[onald]a Reagana, Parlamentem Europejskim, organizacjami związkowymi w RFN, związkami zawodowymi i innymi siłami, np. Francuską Demokratyczną Konferencją Pracy (CFDT), AFL-CIO, Amnesty International, sekcją polską RWE pod przewodnictwem Z[dzisława] Najdera, Głosem Ameryki, „Kulturą” paryską i jej kierownikiem J[erzym] Giedroyciem oraz służbami państw NATO, wykorzystywana jest przez zachodnie ośrodki dywersji i propagandy w prowadzonych kampaniach oszczerstw i antypolskich ataków.

Ich działalność wykorzystywana jest również w akcjach propagandowych państw zachodnich, mających uzasadnić własnym społeczeństwom „słuszność” antypolskiej

^{a-a} Wpisano odręcznie.

i antysocjalistycznej nagonki. W wyniku działań podjętych przez administrację amerykańską oraz partie polityczne i rządy niektórych państw Europy Zachodniej przebywający na Zachodzie członkowie Solidarności sformułowali zagraniczne przedstawicielstwa Solidarności, których zadaniami są: reprezentowanie związku za granicą, organizowanie konspiracyjnych struktur opozycyjnych w kraju, pomoc materialna dla tych struktur, stymulowanie i koordynowanie ich aktywności, organizowanie kanałów łączności ze strukturami podziemia w kraju, organizowanie różnego typu działań skierowanych przeciwko PRL, współpraca z innymi organizacjami opozycyjnymi państw socjalistycznych, np. Niezależnymi Związkami Zawodowymi ([^b]), Kartą 77, ruchami politycznymi, których członkami są uciekinierzy z NRD.

Aktualnie obserwuje się rozbitcie i zamieszanie panujące w łonie opozycji, zwłaszcza brak jedności w funkcjonowaniu podziemia, co utrudnia skuteczną działalność opozycyjną, a co więcej, komplikuje dystrybucję pomocy materialnej z Zachodu, a także działanie polskich ugrupowań emigracyjnych na Zachodzie. TKK (po wyeliminowaniu m.in. Z[bigniewa] Bujaka oraz wskutek stabilizacji sytuacji w kraju) i zagraniczne biura Solidarności (z powodu konfliktów i rozbieżności interesów, często własnych i partykularnych) nie są w stanie poprowadzić konkretnej działalności opozycyjnej wobec władz, wywierającej realny wpływ na sytuację i układ sił politycznych w kraju. Należy stwierdzić, iż dezorganizacja w łonie opozycji w Polsce, powodująca wstrzemięźliwość ze strony zachodnich ośrodków dywersji (co jest widoczne m.in. w działaniach zagranicznych struktur Solidarności), nie oznacza zahamowania pomocy z Zachodu. Nadal przekazywane są środki techniczne i finansowe na potrzeby opozycji, wykorzystując różnego typu kanały przerzutowe^c. Jednakże kierownictwa zachodnich ośrodków dywersji zdają sobie sprawę, iż należy poszukiwać równoległych do związkowej płaszczyzn konfrontacji z rządem w Polsce. Umacnianie się nurtu „katolickiego” wyraźnie wskazuje kierunek rozwoju opozycji.

Obecnie, w okresie ostatnich dwóch lat, rozpoczęły działalność również organizacje pod patronatem (nieoficjalnym) służb specjalnych państw NATO. Oficjalnie mają one na celu:

- 1) konsolidację i pomoc dla organizacji b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych];
- 2) umiędzynarodowienie „problematyki” naszego kraju;
- 3) przygotowanie kadr zdolnych w przyszłości do objęcia władzy w Polsce;
- 4) wywieranie wpływu na rządy państw NATO w zakresie uzyskiwania i oparcia dla działalności b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych] i w kraju, [a także] prowadzonej przez te państwa polityki wobec PRL.

Klasyycznym przykładem ww. organizacji są powstała w listopadzie 1985 r. Fundacja Solidarności oraz Solidarity with Solidarity i inne.

W obu omawianych przypadkach działania podejmowane przez te organizacje mają w rzeczywistości charakter zdecydowanie antykomunistyczny, a zarazem antypolski i antyradziecki.

^b Skróć nieczytelny.

^{c-c} Tak w tekście.

Liczne defraudacje występujące w organizacjach b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych], w tym m.in. w Biurze Koordynacyjnym Solidarności prowadzonym przez J[erzego] Milewskiego, spowodowały, iż środki finansowe gromadzone w ramach tych organizacji są przeznaczane wyłącznie dla wsparcia krajowej opozycji, wszystkie kwoty pieniędzy są ściśle ewidencjonowane i rozliczane.

Powyższe organizacje wspierane są w głównej mierze przez najbardziej reakcyjne, a zarazem wpływowe kręgi polityczne w k[rajach] k[apitalistycznych]. W ramach np. Fundacji [Solidarności] działa bowiem tzw. Komitet Doradczy, który ze względu na swój reprezentatywny skład jest gwarantem silnego poparcia ze strony kół prawniczych oraz finansjery. Na czele 21-osobowego Komitetu Doradczego Fundacji stoją m.in.: senator B[ill] Bradley¹, kongresmani J[ack] Kemp, [Stephen] Solarz², b[yły] ambasador USA w PRL W[alter] Stoessel³, ambasador USA przy ONZ J[eanne] Kirkpatrick⁴, wydawca miesięcznika „Kultura” paryska J[erzy] Giedroyc i inni. Oficjalnym przedstawicielem krajowej opozycji przy Fundacji jest A[ndrzej] Czuma (b[yły] działacz [4], ROPCiO). Z upoważnienia TKK ma on zajmować się podziałem środków finansowych Fundacji przeznaczonych na rzecz opozycji w kraju.

TKK ocenia negatywnie rozdział środków finansowych dokonywanych przez Biuro Solidarności w Brukseli i inne organizacje i komitety b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych].

Ze względu na sposób funkcjonowania Fundacji – kapitał z odsetek od sum uprzednio zebranych, a następnie ulokowanych w bankach – dopływ środków finansowych spodziewany jest na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych.

Reasumując, należy stwierdzić, iż z analizy materiałów uzyskiwanych w sprawie obiektowej kryp[tonim] „Zachód” wynika, że podstawowym elementem w działalności struktur podziemia w kraju oraz organizacji b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych] jest łączność.

Jedną z form łączności ośrodków prosolidarnościowych na Zachodzie z krajem są przyjazdy obcokrajowców awizowanych jako pomoc charytatywna. Przy czym z jednej strony kanału znajduje się ośrodek Solidarności na Zachodzie z zaangażowanymi do tego celu ludźmi, środkami transportu, materiałami, z drugiej zaś punkty charytatywne zlokalizowane przy kościołach w Polsce. Niejako po drodze przy tych akcjach odbywa się transport i przekazywanie podziemnym strukturom środków i urządzeń radiowych i elektronicznych, sprzętu fotograficznego oraz środków finansowych i materiałów propagandowych, przemycanych wśród paczek z artykułami o charakterze rzeczywiście charytatywnym. Przyjeżdżający z darami cudzoziemcy nawiązują kontakty z przedstawicielami struktur nielegalnych w kraju, w czasie których uzgadniane są i inspirowane zasady współpracy, sposoby łączności. Skala tej formy łączności nie jest bliżej rozpoznana przez nas, niemniej posiadane informacje mogą wskazywać, iż jest ona jedną z łatwiejszych dla podziemia i organizacji zachodnich.

^d *Wyraz nieczytelny.*

¹ Bill Bradley (ur. 1943) – polityk amerykański, koszykarz; działacz Partii Demokratycznej, senator (1979–1997).

² Stephen Solarz (ur. 1940) – polityk amerykański; działacz Partii Demokratycznej, kongresman (1975–1993).

³ Walter Stoessel jr (1920–1986) – dyplomata amerykański; ambasador w Polsce (1968–1972), ZSRR (1974–1976) i RFN (1976–1980), w 1982 r. podsekretarz stanu.

⁴ Jeanne Kirkpatrick (1926–2006) – amerykańska polityk, dyplomata; ambasador USA przy ONZ (1981–1985).

Równocześnie jednak struktury nielegalne w kraju posiadają kanały łączności z ośrodkami S[olidarności] w różnych krajach zachodnich poza głównymi biurami na Zachodzie. Chodzi tu również o pełniejszą informację o sytuacjach w poszczególnych strukturach regionalnych w kraju.

Wnioski

– Kontynuować rozpoznanie kierunków, programów i metod działania struktur Solidarności w krajach kapitalistycznych w porozumieniu z Departamentem I oraz innymi jednostkami w zależności od potrzeb.

– Ujawniać i kontrolować kanały łączności poprzez wprowadzanie na łączników sprawdzonych tajnych współpracowników, pozyskiwanie nowych źródeł na powyższe kierunki działań.

– Gromadzić materiały dot[yczące] działalności antysocjalistycznej członków b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” na Zachodzie w celu neutralizacji ich działań oraz wykorzystania procesowego.

Insp[ektor] Wydz[iału] III Dep[artamentu] V MSW
por. T[adeusz] Bisiński^e

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 86–90, mps.

^e Powyżej odręczny podpis.

1986 październik 10, Warszawa – Kierunkowy plan operacyjnych przedsięwzięć w sprawie obiektowej kryptonim „Zachód”, sporządzony w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, dnia 10 X 1986 r.^a
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. pojedynczy

Kierunkowy plan
operacyjnych przedsięwzięć w sprawie krypt[onim] „Zachód”
(nr rej. 71242)

I. Ocena sytuacji operacyjnej

Aktualna działalność członków struktur b[yłego] NSZZ „Solidarność” w k[rajach] k[apitalistycznych] przejawia się w konstruowaniu pomocy dla podziemia w kraju oraz rozbudowy struktur w oparciu o wrogie Polsce i ustrojowi socjalistycznemu ugrupowania polityczne, związki zawodowe, zachodnie ośrodki dywersji, propagandy oraz inne instytucje.

W tej sytuacji przedmiotem sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód” nadal będzie:

– zbieranie i systematyzowanie informacji w zakresie działalności ośrodków b[yłego] NSZZ „Solidarność” w k[rajach] k[apitalistycznych];

– prowadzenie okresowych i kompleksowych analiz oraz ocen działalności i zakresu współdziałania ośrodków b[yłego] NSZZ „Solidarność” w k[rajach] k[apitalistycznych] ze strukturami tzw. podziemia w kraju;

– wypracowywanie form i metod zwalczania i neutralizacji wymienionych zagrożeń;

– rozszerzenie kontroli kanałów łączności ośrodków b[yłego] NSZZ „Solidarność” w k[rajach] k[apitalistycznych] ze strukturami w kraju poprzez wprowadzenie w działalność struktur źródeł w pełni sprawdzonych i pozyskiwanie nowych.

Poczynania struktur b[yłego] NSZZ „Solidarność” w k[rajach] k[apitalistycznych] są w pełni wykorzystywane m.in. w akcjach propagandowych, których celem jest wywołanie wrogości i uzasadnienie słuszności antypolskiej i antysocjalistycznej nagonki.

Wskutek inspiracji ww. kół na Zachodzie w roku 1986 zauważa się próby reaktywowania i pobudzenia działalności zachodnich struktur b[yłego] NSZZ „Solidarność”. W tym celu tworzy się różnego typu kongresy i fundacje, które mają zapobiec waśniom wewnątrz struktur oraz niewłaściwej gospodarce i rozdziałowi zgromadzonych pieniędzy dla podziemia w kraju. Przykładem może być fundacja stworzona w USA, gdzie członkami są m.in. kongresmani, senatorzy oraz inne wpływowe osobistości. Istotne w całej działalności ośrodków w k[rajach] k[apitalistycznych] jest tworzenie kanałów

^a Z lewej strony pieczętka Zatwierdzam. Z[astęp]ca naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW, nieczytelny podpis i data 1986.10.27.

łączności ze strukturami b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w Polsce w celu przesłania środków finansowych i poligraficznych.

Aktualnie koordynacją działalności struktur b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych] zajmuje się kierowane przez J[erzego] Milewskiego Biuro Koordynacyjne w Brukseli. Odczuwalne są:

1. Przejawy rozbitcia struktur, np. duża ilość organizacji prosolidarnościowych na terenie Kanady, które dotychczas prowadzą niezależną działalność.

2. Symptomy niepodporządkowania się, np. Biuro Informacyjne w Londynie prowadzone przez M[arka] Garzdeckiego nie podporządkowało się jednostce zwierzchniej w Brukseli.

3. Elementy pozornego działania w strukturach, a w rzeczywistości zabezpieczenia swoich warunków materialnych, np. założenie biura podróży przez S[eweryna] Blumsztajna.

Szersze przejawy działań struktur b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych] zostały przedstawione w analizie oraz ocenie działań struktur b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” [w] k[rajach] k[apitalistycznych]. Wobec powyższego należy stwierdzić, że założenia i programy działania ruchu związkowego b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” na Zachodzie mają charakter antysocjalistyczny i długofalowy. Celem sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód” jest nadal kontrola kanałów łączności ośrodków b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych] ze strukturami b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w kraju, a także ustalenie form i metod działań oraz współpracy.

II. Kierunki działania

– ograniczenie wpływu działaczy b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” na Zachodzie na sytuację w kraju, a także na stosunek ^bpaństw k[rajów] k[apitalistycznych]^b do Polski;

– dezintegracja ośrodków b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych], m.in. ujawnianie tworzonych kanałów łączności, rozpracowywanie aktualnie istniejących poprzez wprowadzenie wypróbowanych osobowych źródeł informacji oraz pozyskiwanie nowych;

– uzyskiwanie poprzez osobowe źródła informacji nowych rozwiązań w zakresie m.in. elektroniki, biotechnologii oraz innych dziedzin, które będzie można wykorzystać w naszej gospodarce;

– koordynowanie działań w porozumieniu z innymi jednostkami w zależności od potrzeb bieżących;

– podejmowanie kombinacji i gier operacyjnych zmierzających do pełnego rozpoznania kontaktów krajowego podziemia z zachodnimi agendami b[yłego] NSZZ „S[olidarność]”.

III. Przedsięwzięcia operacyjne

1. Kontynuować dezinformację i dezintegrację ogniw b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” na Zachodzie przy wykorzystaniu osobowych źródeł informacji będących na kontakcie Wydz[iału] III Dep[artamentu] V MSW oraz pionu V SB, a posiadających takie możliwości.

^{b-b} Tak w tekście.

Termin: na bieżąco.

Wykona: por. T[adeusz] Bisiński.

2. Ustalić i kontrolować kanały łączności Solidarności na Zachodzie ze strukturami podziemia w kraju. Poprzez kombinacje operacyjne dezorganizować kontakty struktur tzw. podziemia w kraju ze strukturami b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych].

Termin: na bieżąco.

Wykona: por. T[adeusz] Bisiński.

3. Zacieśnić współpracę z innymi jednostkami w celu koordynacji działań w zależności od wynikających potrzeb oraz uzyskanych informacji. W szczególności należy poprawić dotychczasowe współdziałanie z Departamentem I MSW. Kontynuować aktualną ścisłą współpracę z Biurem „S\W”, Szefostwem Zwiadu WOP, Departamentem „T”, Biurem „B”, Biurem Paszportów MSW.

Termin: na bieżąco.

Wykona: por. T[adeusz] Bisiński.

4. Zbierać i systematyzować materiały operacyjne oraz prowadzić kresowe analizy, oceny działalności struktur b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych], a także uaktualniać kierunkowe plany operacyjnych przedsięwzięć w sprawie obiektywnej krypt[onim] „Zachód”.

Termin: na bieżąco.

Wykona: por. T[adeusz] Bisiński.

5. Dokumentować działalność osób, która jest sprzeczna z prawem PRL, w celu wykorzystania procesowego. Typować kandydatów na osobowe źródła informacji z zamiarem pozyskania ich do współpracy i wykorzystania w sprawie obiektywnej krypt[onim] „Zachód” lub w sprawach prowadzonych w ramach sprawy obiektywnej.

Termin: na bieżąco.

Wykona: por. T[adeusz] Bisiński.

Insp[ektor] Wydz[iału] III Dep[artamentu] V MSW
por. T[adeusz] Bisiński^o

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 91–94, mps.

^o Powyżej odręczny podpis.

1988 czerwiec 14, Warszawa – Analiza materiałów sprawy obiektowej kryptonim „Zachód”, opracowana w Wydziale III Departamentu V MSW, tajne specjalnego znaczenia

Warszawa, dnia ^a14^a VI 1988 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 1^b

Analiza

materiałów sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód”

1. Ocena sytuacji operacyjnej

Wprowadzenie stanu wojennego w kraju zintegrowało przebywających za granicą b[yłych] członków i sympatyków NSZZ „Solidarność” oraz uaktywniło przede wszystkim działaczy S[olidarności], którzy opuścili kraj przed 13 grudnia 1981 r. Od tego momentu zaczęły tworzyć się delegatury tego związku na Zachodzie. Przebywający w k[rajach] k[apitalistycznych] działacze NSZZ „Solidarność” nie posiadali całościowej koncepcji działalności politycznej i związkowej poza granicami kraju, a ich aktywność koncentrowała się głównie wokół powołania do życia w niektórych krajach zachodnich tzw. Komitetów Działania Solidarności.

Formy aktywności Solidarności, m.in. w Szwajcarii, Belgii, Francji, USA, Szwecji, realizowane były głównie dzięki poparciu czynników rządowych oraz pomocy tamtejszych central związkowych.

Ponadto istotnym źródłem inspiracji i pomocy w działaniu były w tym okresie organizacje typu Solidarność z Solidarnością, działające jako twory samoistne lub komórki istniejące w partiach politycznych, a także organizacje wrogiej emigracji na Zachodzie.

Najbardziej efektywną bezpośrednią pomoc dla członków Solidarności nosły zachodnie centrale związkowe. Podobnie jak to miało miejsce przed 13 grudnia 1981 r., narastała rywalizacja o wpływy pomiędzy socjaldemokratyczną Konfederacją Wolnych Związków Zawodowych (CISL) a chadecką Światową Konfederacją Pracy (CMT).

Głównym inspiratorem powstania komórek Solidarności np. w Szwecji i [we] Francji były centrale związkowe należące do CISL. Organizacja ta zapraszała do Brukseli członków Solidarności z różnych krajów zachodnich celem przejęcia pieczy nad skoordynowaną akcją Solidarności na Zachodzie.

Czołową rolę w tym przedsięwzięciu odgrywał znany działacz emigracyjny ze Sztokholmu – Jakub Świącicki, który był m.in. koordynatorem akcji finansowania działań Solidarności z funduszy AFL-CIO.

^{a-a} Wpisano odręcznie.

^b Cyfra wpisana odręcznie. Z lewej strony pieczętka Zatwierdzam. Zastępca dyrektora Departamentu V MSW ppłk. mgr inż. Jan Rząca, nieczytelny podpis i data 88.06.14.

Z inicjatywy CMT powstały natomiast komitety akcji Solidarności w Szwajcarii i Belgii. Czołową rolę odgrywał tutaj sekretarz generalny CMT – J[an] Kułakowski. Łącznie w k[rajach] k[apitalistycznych] (dane z dnia 13 grudnia 1981 r.) przebywało 483 działacze funkcyjnych i aktywnych członków NSZZ „Solidarność”, rekrutujących się z Zarządów Regionalnych NSZZ „Solidarność”, Komitetów Zakładowych NSZZ „Solidarność”, NSZZ Rolników Indywidualnych, Regionalnych Komitetów Obrony Więzionych za Przekonania oraz Niezależnego Związku Studentów¹.

W związku z powyższym w maju 1982 r. została założona sprawa obiektowa krypt[onim] „Zachód” na powstające ośrodki Solidarności na Zachodzie. Celem założenia było:

- zbieranie i systematyzowanie informacji w zakresie działalności ośrodków Solidarności w krajach kapitalistycznych,
- prowadzenie okresowych i kompleksowych analiz tego zagadnienia,
- wypracowanie form i metod zwalczania wymienionych zagrożeń.

Założenia i programy działania ruchu związkowego Solidarności na Zachodzie miały od początku charakter antysocjalistyczny i długofalowy. Dlatego celowe było objęcie kontrolą ośrodków Solidarności w krajach kapitalistycznych, przyjmując następujące kierunki:

- ograniczenie wpływu działaczy Solidarności na Zachodzie na sytuację w kraju,
- dezintegrowanie ośrodków Solidarności za granicą m.in. poprzez stosowanie kombinacji i gier operacyjnych, ujawnianie kanałów łączności, wprowadzenie na łączników sprawdzonych tajnych współpracowników, pozyskiwanie nowych źródeł,
- koordynowanie działań w skali kraju w tym zakresie.

S[prawa] ob[iektowa] krypt[onim] „Zachód” obejmowała rozpoznanie wrogiej działalności o charakterze politycznym obywateli PRL i podejrzenia faktu wrogiej działalności grup, struktur, osób.

Realizując cele sprawy, w maju 1982 r. Departament V MSW wystosował pismo do z[astę]pców komendantów wojewódzkich ds. Służby Bezpieczeństwa z prośbą o przeprowadzenie rozmów operacyjnych z członkami najbliższych rodzin działaczy Solidarności aktualnie przebywających na Zachodzie oraz spowodowanie przedsięwzięć operacyjnych w tym zagadnieniu. Rozmowy z członkami rodzin zalecano przeprowadzić do dnia 20 czerwca 1982 r.

Z członkami najbliższych rodzin ww. działaczy NSZZ „S[olidarność]” przeprowadzono w 13 województwach ogółem 58 rozmów profilaktyczno-ostrzegawczych. We wszystkich przypadkach jednostki terenowe przystąpiły do szczegółowego zabezpieczenia operacyjnego ewentualnych kontaktów członków rodzin z działaczami NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych].

Reasumując, należy stwierdzić, iż większość przebywających za granicą b[yłych] działaczy Solidarności, z których rodzinami przeprowadzono rozmowy, była pod silnym wpływem informacji przekazywanych przez zachodnie środki masowego przekazu, związki zawodowe oraz organizacje antykomunistyczne, wykorzystujące wprowadzenie stanu wojennego w Polsce do kampanii szkalującej nasz kraj.

¹ Właśc. Niezależnego Zrzeszenia Studentów.

W wyniku działań podejmowanych przez administrację amerykańską oraz partie polityczne i rządy niektórych państw Europy Zachodniej w latach osiemdziesiątych przebywający na Zachodzie członkowie Solidarności rozpoczęli formowanie zagranicznych przedstawicielstw Solidarności, których zadaniem było reprezentowanie związku za granicą, a także organizowanie konspiracyjnych struktur opozycyjnych w kraju oraz stymulowanie i koordynowanie ich działalności.

Według założeń administracji Reagana, proces formowania zagranicznych struktur Solidarności był uzależniony od sytuacji w Polsce i przebiegał w dwóch etapach;

– I etap dotyczył organizowania przedstawicielstw Solidarności w poszczególnych krajach zachodnich,

– II etap dotyczył utworzenia zagranicznej reprezentacji Solidarności mającej stanowić rodzaj kierowniczego organu związku za granicą.

W wyniku realizacji powyższych założeń grupy działania Solidarności w postaci komitetów i biur informacyjnych powstały i działają m.in. we Francji, Włoszech, USA, Kanadzie, Belgii, W[ie]lk[iej] Brytanii, Szwecji.

Istotnym elementem działalności ww. grup było także organizowanie pomocy finansowej i materialnej dla struktur NSZZ „Solidarność” w kraju, tworzenie kanałów łączności ze strukturami w kraju, konstruowanie antypolskich akcji, np. przed ośrodkami dyplomatycznymi PRL w k[rajach] k[apitalistycznych], udzielanie wywiadów w środkach masowego przekazu, popularyzacja idei Solidarności, agitacja [w]olności zwolnienia internowanych w PRL działaczy [byłego] NSZZ „Solidarność”. Prowadzenie aktywnych analiz, zbieranie i systematyzowanie materiałów oraz współpraca z innymi jednostkami, tzn. Dep[artamentem] I MSW, Dep[artamentem] II MSW, Biurem Studiów i Analiz MSW, Zarządem Zwiadu WOP, Biurem Paszportów MSW, jednostkami terenowymi, umożliwiło planowanie działań w sprawie oraz dysponowanie informacjami na ten temat.

Przykładem w powyższym zakresie jest realizowana z Wydz[iałem V?] WUSW w Koszalinie kombinacja operacyjna [w]olności kanału łączności Szwecja–Polska. Celem ww. kombinacji było operacyjne rozpracowanie powiązań i kontaktów, ze szczególnym uwzględnieniem pomocy materialnej i finansowej dla podziemia w kraju od ośrodków [byłego] NSZZ „Solidarność” w k[rajach] k[apitalistycznych] za pośrednictwem M[ariana] Kalety, działacza struktur [byłego] NSZZ „Solidarność” na terenie Szwecji, oraz wprowadzenie na łącznika sprawdzonej osoby.

W 1985 r. oraz 1987 r. wystosowano pisma do Wydz[iału] V WUSW oraz wydz[iałów] Dep[artamentu] V MSW [w]olności przekazania do Wydz[iału] III Dep[artamentu] V MSW aktualnych danych na temat posiadanej przez te jednostki agentury, mającej naturalne możliwości wyjazdów do państw zachodnich i docierania do interesujących nas środowisk prosolidarnościowych.

W związku z uściśleniem współpracy i koordynacją działań z jednostkami MSW, Wydz[iałem] III Dep[artamentu] V MSW oraz wydz[iałami] WUSW sieć agenturalna wykorzystywana do s[prawy] ob[iektowej] „Zachód” w 1986 r. obejmowała – 40 jednostek, w tym 8 jednostek Wydz[iału] III Dep[artamentu] V. Ww. osobowe źródła informacji posiadały bezpośrednie lub pośrednie kontakty z ośrodkami [byłego] NSZZ „Solidarność” oraz działaczami, m.in. w Austrii, Francji (Solidarité avec Solidarność, Komitet Koordynacyjny), RFN (Komitet Obrony Solidarności, Wolność-Demokracja-

-Solidarność, Komitet Solidarności), Berlin[ie] Zach[odnim] (Biuro Solidarności), Belgii (Biuro Koordynacyjne).

W toku ww. współpracy uzyskano szereg interesujących informacji, pogłębionych m.in. poprzez realizację zadań przekazywanych z Wydz[iału] III Dep[artamentu] V do zainteresowanych jednostek. Otrzymywane przez Wydz[iał] III Dep[artamentu] V informacje operacyjne były wykorzystywane zarówno do okresowych analiz materiałów, jak i opracowania kierunkowych planów w sprawie obiektowej krypt[onim] „Zachód”. W ramach tej sprawy przy wykorzystaniu osobowych źródeł inf[ormacji] będących na kontakcie jednostek terenowych realizowano szereg kombinacji czy gier operacyjnych. I tak w styczniu 1986 r. drogą kombinacji oper[acyjnej] realizowanej wspólnie z Wydz[iałem] V WUSW w Koninie uzyskano interesujące materiały stanowiące o powiązaniach tamtejszych struktur konspiracyjnych b[yłej] S[olidarności] z wrogimi ośrodkami na Zachodzie. Posiadane informacje pozwoliły na podjęcie dalszych działań na linii kraj–zagranica, jak również pogłębienie rozpoznania niektórych struktur i grup podziemia krajowego, ich wzajemnych powiązań wewnętrznych i możliwości utrzymywania kanałów na zagranicę.

Zrealizowane następnie w marcu 1987 r. oraz czerwcu 1987 r. gry operacyjne pogłębiły informacje dotychczas posiadane na temat kontaktów przedstawicieli struktur b[yłego] NSZZ [„Solidarność”] z terenu kraju z ośrodkami zachodnimi. Równocześnie znacznie polepszyło się uplasowanie TW, zarówno w strukturach krajowych, jak i na Zachodzie. Otrzymane przez źródło dyspozycje, a następnie podjęcie ich realizacji, zwłaszcza w kontekście tworzenia i uruchomienia kanału łączności Polska–Szwecja, daje pozytywną prognozę na ewentualne wyniki działań kontrwywiadowczych.

W październiku 1987 r. Wydz[iał] III Dep[artamentu] V MSW wraz z Wydz[iałem] V WUSW w Radomiu zrealizował w ramach s[prawy] ob[iektowej] krypt[onim] „Zachód” kombinację operacyjną, celem której było kontrwywiadowcze wykorzystanie dotychczasowych i przyszłych kontaktów TW ps. „Kazimierz” z osobami wywodzącymi się z kręgu tzw. emigracji politycznej 1981 r. zamieszkałej w Szwecji. Sytuacja operacyjno-rozpoznawcza na tym odcinku ma charakter rozwojowy.

W ramach sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód” oraz sprawy operacyjnego opracowania krypt[onim] „Energetycy” prowadzonej przez Wydz[iał] V WUSW w Krakowie opracowano kombinację operacyjną zmierzającą do przejścia sprzętu poligraficznego, który członkowie nielegalnej grupy zamierzali wykorzystać w swojej działalności. Grupa ta została zorganizowana z inicjatywy b[yłych] działaczy Zarządu Regionu Małopolska przebywających na stałe we Francji – Roberta Kaczmarka i Wacława Sikory². Ww. aktywnie działają w paryskim biurze S[olidarności], przekazując do kraju środki dewizowe, książki, sprzęt oraz paczki wartościowe.

W sierpniu 1987 r., w wyniku podjętych działań przy współpracy i udziale funkcjonariuszy Wydz[iału] XI Dep[artamentu] I MSW, Biura „B” MSW, Biura Ruchu Drogowego, KG MO, w pobliżu Krakowa zatrzymano taksówkę Fiat 125p z przyczepą

² Wacław Sikora (ur. 1948) – elektromechanik; pracownik Wytwórni Gazów Technicznych w Tarnowie (1977–1981), w 1980 r. członek KZ Solidarności w wytwórni, zastępca przewodniczącego Tarnowskiej Komisji Koordynacyjnej (1980–1981), w 1980 r. członek Prezydium i przewodniczący ZR Małopolska, delegat na I KZD, członek Prezydium KK, w stanie wojennym internowany, od 1984 r. na emigracji w USA.

bagażową. W trakcie kontroli pojazdu ujawniono i zakwestionowano następujące przedmioty przetrzucane do kraju z terenu Francji:

- urządzenie poligraficzne wartości ok. 6 tys. dolarów (kserokopiarka, powielacz),
- 200 matryc,
- 9 różnej wielkości pojemników z materiałami chemicznymi,
- pojedyncze egzemplarze wydawnictw b[ylej] S[olidarności].

W związku z efektywnością działań zneutralizowano zagrożenie zorganizowania nielegalnej struktury energetyków obejmującej całą Polskę, przejęto sprzęt oraz podjęto działania procesowe i propagandowe mające na celu kompromitację członków Solidarności i współpracujących z nimi b[yłych] działaczy S[olidarności] z terenu Francji oraz francuskich związkowców.

Obecnie zauważalne jest rozbitcie i zamieszanie panujące w łonie opozycji, a zwłaszcza brak jedności w funkcjonowaniu podziemia, co utrudnia skuteczną działalność opozycyjną, a nawet komplikuje dystrybucję pomocy materialnej z Zachodu, a także działanie polskich ugrupowań emigracyjnych na Zachodzie. Należy podkreślić, iż dezorganizacja opozycji w Polsce powodująca wstrzemięźliwość ze strony zachodnich ośrodków (co jest widoczne m.in. w działaniach zagranicznych struktur S[olidarności]) nie oznacza istotnego zahamowania pomocy z Zachodu. Nadal przekazywane są środki techniczne i finansowe na potrzeby opozycji, wykorzystując różnego typu kanały przetrzutowe. Jednakże kierownictwa zachodnich ośrodków zdają sobie sprawę, iż należy poszukiwać równoległych do związkowych płaszczyzn konfrontacji z rządem w Polsce.

W drugiej połowie lat osiemdziesiątych powstały organizacje pod nieoficjalnym patronatem służb specjalnych państw kapitalistycznych. Klasycznym przykładem ww. organizacji są powstała 1985 r. Fundacja Solidarności czy też Solidarity with Solidarity. W obu omawianych przypadkach działania podejmowane przez te organizacje mają w rzeczywistości charakter zdecydowanie antykomunistyczny, a zarazem antypolski i antyradziecki.

W odniesieniu do pierwotnych kontaktów przedstawicieli struktur b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych] ze strukturami b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w kraju o charakterze charytatywnym aktualne kontakty przeszły na różnego typu agendy, biura i fundacje pod egidą służb specjalnych państw kapitalistycznych. Liczne defraudacje występujące w organizacjach b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych], w tym m.in. w Biurze Koordynacyjnym S[olidarności] w Brukseli prowadzonym przez J[erzego] Milewskiego, spowodowały, iż gromadzone środki finansowe są ściśle ewidencjonowane i rozliczane przez służby specjalne.

Ponadto stałymi ciałami współpracującymi ze strukturami b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych] są sekcja polska RWE, Głos Ameryki, „Kultura” paryska, działające pod patronatem służb specjalnych NATO i wykorzystywane przez zachodnie ośrodki dywersji i propagandy w prowadzonych kampaniach oszczerstw i ataków.

Reasumując, należy stwierdzić, iż sprawa obiektowa w ostatniej fazie prowadzenia obejmuje rozpoznanie aktualnych i inspirowanych działań mocodawców zachodnich agend, biur, fundacji, jakimi są służby specjalne k[rajów] k[apitalistycznych]. Powyższa tematyka pozostaje w sprzeczności z problematyką pionu V MSW i wchodzi w zakres problematyki Departamentu I MSW.

Wnioski

1. Z uwagi na fakt, iż prowadzenie przez Dep[artament] V MSW sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód” obejmuje w większości zakres zainteresowań Dep[artamentu] I MSW, co doprowadza do trudności w prowadzeniu powyższej tematyki, a także z powodu znikomej wartości części materiałów i zalecenia kontroli GIM-u³ wnioskuję o zakończenie ww. sprawy i złożenie materiałów w archiwum Biura „C” MSW.

2. Część materiałów dot[ycząca] struktur krajowych podziemia będących w stałym kontakcie z zachodnimi agendami b[yłej] S[olidarności] proponuje się wyłączyć do wykorzystania przez Wydz[iał] III Dep[artamentu] V w ramach odrębnie założonej sprawy obiektowej krypt[onim] „Kraj”. Ponadto postanowiono pozostawić część materiałów dot[yczących] realizacji kombinacji i gier operacyjnych z Wydz[iałem] V w Koninie oraz dot[yczących] współpracy z wydz[iałami] V WUSW w Poznaniu, Gdańsku, Jeleniej Górze, Siedlcach, Piotrkowie Trybunalskim, Rzeszowie, a także sprawy operacyjnego sprawdzenia krypt[onim] „Agawa”.

3. Z materiałami sprawy przed złożeniem do archiwum zapoznano właściwy z uwagi na zakres kompetencji wydz[iał] Dep[artamentu] I MSW pod kątem oceny ich dalszego wykorzystania i przydatności dla tej jednostki.

4. W związku z zakończeniem sprawy obiektowej krypt[onim] „Zachód”, w ramach której rozpracowano działalność struktur b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” w k[rajach] k[apitalistycznych] i ich powiązanie ze strukturami krajowymi, została założona sprawa obiektowa krypt[onim] „Kraj”, której celem jest rozpracowanie charakteru kontaktów struktur krajowych b[yłego] NSZZ „S[olidarność]” z ośrodkami zachodnimi b[yłego] NSZZ „S[olidarność]”^c.

Insp[ektor] Wydz[iału] III Dep[artamentu] V MSW
por. T[adeusz] Bisiński^d

Źródło: AIPN, 01419/378, t. 1, k. 166–173, mps.

^c Poniżej nieczytelny podpis i data 88.06.06.

^d Poniżej odręczny podpis. Z lewej strony odręczny dopisek B – 2 lata, data 88.06.17 i nieczytelny podpis.

³ Być może chodzi o Główny Inspektorat MSW – jednostkę funkcjonującą w latach 1954–1990.

WYKAZ SKRÓTÓW

KZD	– Krajowy Zjazd Delegatów (NSZZ „Solidarność”)
AFL-CIO	– American Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations (Amerykańska Federacja Pracy i Kongres Organizacji Przemysłowych)
AGH	– Akademia Górniczo-Hutnicza
AWS	– Akcja Wyborcza Solidarność
BBC	– British Broadcasting Corporation (Brytyjska Korporacja Nadawcza)
BEL	– Biuro Ewidencji Ludności
BIPS	– Tygodnik Biura Informacji Prasowej (KKP NSZZ „Solidarność”)
BND	– Bundesnachrichtendienst (Federalna Służba Wywiadowcza)
BP	– Biuro Paszportów
CDA	– Christen-Democratisch Appèl (Apel Chrześcijańsko-Demokratyczny)
CDU	– Christlich-Demokratische Union Deutschlands (Chrześcijańsko-Demokratyczna Unia Niemiec)
CES	– Confédération Européenne des Syndicats (Europejska Konfederacja Związków Zawodowych)
CFDT	– Confédération Française Démocratique du Travail (Francuska Demokratyczna Konfederacja Pracy)
CFTC	– Confédération Française des Travailleurs Chrétiens (Francuska Konfederacja Pracowników Chrześcijańskich)
CGIL	– Confederazione Generale Italiana del Lavoro (Włoska Generalna Konfederacja Pracy)
ChDSP	– Chrześcijańsko-Demokratyczne Stronnictwo Pracy
CIA	– Central Intelligence Agency (Centralna Agencja Wywiadowcza)
CISL	– Confederazione Italiana Sindacati Lavoratori (Włoska Konfederacja Związków Zawodowych, nie mylić z CISL: Confédération Internationale des Syndicats Libres)
CK	– Centralny Komitet (PPS)
CKZ	– Centralny Komitet Zagraniczny (PPS)
CLC	– Canadian Labour Congress (Kanadyjski Kongres Pracy)
CNRS	– Centre National de la Recherche Scientifique (Narodowy Ośrodek Badań Naukowych)
CNV	– Christelijk Nationaal Vakverbond (Narodowa Federacja Chrześcijańskich Związków Zawodowych)
CSI	– Confédération syndicale internationale (Międzynarodowa Konfederacja Związkowa)
CSC	– Confédération des Syndicats Chrétiens (Konfederacja Chrześcijańskich Związków Zawodowych)
CSRS	– Czechosłowacka Republika Socjalistyczna

CSSO	– Conference of Solidarity Support Organizations (Konferencja Organizacji Wspierania Solidarności)
CSU	– Christlich-Soziale Union in Bayern (Chrześcijańsko-Społeczna Unia w Bawarii)
DGB	– Deutscher Gewerkschaftsbund (Niemieckie Zrzeszenie Związków Zawodowych)
DKP	– Danmarks Kommunistiske Parti (Komunistyczna Partia Danii)
DM	– Deutsche Mark (marka niemiecka)
Domei	– Zen Nihon Rôdô Sôdômei (Japońska Konfederacja Pracy)
DST	– Direction de la Surveillance du Territoire (Dyrekcja Ochrony Państwa – kontrwywiad)
EHESS	– École des Hautes Études en Sciences Sociales
EWG	– Europejska Wspólnota Gospodarcza
FBI	– Federal Bureau of Investigation (Federalne Biuro Śledcze)
FDP	– Freie Demokratische Partei (Wolna Partia Demokratyczna)
FGTB	– Fédération Générale du Travail de Belgique (Powszechna Federacja Pracy w Belgii)
FNV	– Federatie Nederlandse Vakbeweging (Federacja Holenderskich Związków Zawodowych)
FO	– Force Ouvrière (Siła Robotnicza)
GIM	– Gruppe Internationale Marxisten (Międzynarodowa Grupa Marksistów)
GIM	– Główny Inspektorat Ministra (Spraw Wewnętrznych)
GPK	– Graniczna Placówka Kontrolna
GUC	– Główny Urząd Cel
GZP	– Główny Zarząd Polityczny (Wojska Polskiego)
HiL	– Huta im. Lenina
IBL	– Instytut Badań Literackich
ICA	– International Communication Agency (Agencja ds. Komunikacji Międzynarodowej)
IFiS	– Instytut Filozofii i Socjologii
IH	– Instytut Historii/Historyczny
IHKM	– Instytut Historii Kultury Materialnej
ISP	– Instytut Studiów Politycznych (PAN)
KBW	– Kommunistischer Bund Westdeutschlands (Komunistyczny Związek Zachodnioniemiecki)
KBWE	– Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie
KD MO	– Komenda Dzielnicowa Milicji Obywatelskiej
KdsBP	– Komitet ds. Bezpieczeństwa Publicznego
KGB	– Komitet Gosudarstwennoj Biezopasnosti (Komitet Bezpieczeństwa Państwowego)
KG MO	– Komenda Główna Milicji Obywatelskiej
KIK	– Klub Inteligencji Katolickiej
kk	– kodeks karny
KK	– Komisja Krajowa (NSZZ „Solidarność”)
KKK	– Krajowa Komisja Koordynacyjna (NSZZ „Solidarność”)
KKP	– Krajowa Komisja Porozumiewawcza (NSZZ „Solidarność”)
KKW	– Krajowa Komisja Wykonawcza (NSZZ „Solidarność”)
KM MO	– Komenda Miejska Milicji Obywatelskiej
KO	– Komitet Obywatelski
KOP	– Komitet Obrony Praworządności

KOS	– Komitet Obrony Solidarności (Berlin Zachodni)
KP MO	– Komenda Powiatowa Milicji Obywatelskiej
KPA	– Kongres Polonii Amerykańskiej
KPN	– Konfederacja Polski Niepodległej
kpk	– kodeks postępowania karnego
KRRiT	– Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji
KS	– Komitet Strajkowy
KS MO	– Komenda Stołeczna Milicji Obywatelskiej
KSS „KOR”	– Komitet Samoobrony Społecznej „Komitet Obrony Robotników”
KUL	– Katolicki Uniwersytet Lubelski
KWK	– Kopalnia Węgla Kamiennego
KW MO	– Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej
KZ	– Komitet Zakładowy (NSZZ „Solidarność”); Komitet Założycielski (NSZZ „Solidarność”)
IBJ	– Instytut Badań Jądrowych
LO	– Landsorganisationen i Sverige (Narodowa Organizacja w Szwecji)
LWP	– Ludowe Wojsko Polskie
MERPOL	– Stichting voor Mensenrechten i Polen (Fundacja na rzecz Praw Człowieka w Polsce)
MK	– mieszkanie kontaktowe
MKK	– Międzyzakładowa Komisja Koordynacyjna (NSZZ „Solidarność”)
MKR	– Międzyzakładowy Komitet Robotniczy (NSZZ „Solidarność”)
MKS	– Międzyzakładowy Komitet Strajkowy (NSZZ „Solidarność”)
MKWZZ	– Międzynarodowa Konfederacja Wolnych Związków Zawodowych (International Confederation of Free Trade Unions, ICFTU; Confédération Internationale des Syndicats Libres, CISL)
MKZ	– Międzyzakładowy Komitet Założycielski (NSZZ „Solidarność”)
MON	– Ministerstwo Obrony Narodowej
MOP	– Międzynarodowa Organizacja Pracy
MPK	– Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne
MSW	– Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MSWiA	– Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
MUSW	– Miejski Urząd Spraw Wewnętrznych
NATO	– North Atlantic Treaty Organisation (Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego)
NBP	– Narodowy Bank Polski
NED	– National Endowment for Democracy (Narodowy Fundusz na rzecz Demokracji)
NPW	– Naczelną Prokuraturą Wojskową
NRD	– Niemiecka Republika Demokratyczna
NSZZ „Solidarność”	– Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”
NZS	– Niezależne Zrzeszenie Studentów
ÖGB (OeGB)	– Österreichischer Gewerkschaftsbund (Związek Austriackich Związków Zawodowych)
ONZ	– Organizacja Narodów Zjednoczonych
OZI	– osobowe źródło informacji
PAN	– Polska Akademia Nauk
PAU	– Polska Akademia Umiejętności
PC	– Porozumienie Centrum
PGR	– Państwowe Gospodarstwo Rolne

PISM	– Polski Instytut Stosunków Międzynarodowych
PIW	– Państwowy Instytut Wydawniczy
PO	– Platforma Obywatelska
POSK	– Polski Ośrodek Społeczno-Kulturalny
PP	– podsluch pokojowy
PPN	– Polskie Porozumienie Niepodległościowe
PPP	– Polska Partia Pracy
PPS	– Polska Partia Socjalistyczna
PRiTV	– Polskie Radio i Telewizja
PRL	– Polska Rzeczpospolita Ludowa
PS	– Partia Socjalistyczna
PSC	– Polish Solidarity Campaign (Kampania Polskiej Solidarności)
PSI	– Partito Socialista Italiano (Włoska Partia Socjalistyczna)
PT	– podsluch telefoniczny
PTWK	– Polskie Towarzystwo Wydawców Książek
PvdA	– Partij van de Arbeid (Partia Pracy)
RFI	– Radio France Internationale
RFN	– Republika Federalna Niemiec
RKK	– Regionalna Komisja Koordynacyjna (NSZZ „Solidarność”)
RKS	– Regionalny Komitet Strajkowy (NSZZ „Solidarność”)
RKW	– Regionalny Komitet Wykonawczy (NSZZ „Solidarność”)
RMP	– Ruch Młodej Polski
ROPciO	– Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela
RPA	– Republika Południowej Afryki
RS	– Radio Swoboda
RUSW	– Rejonowy Urząd Spraw Wewnętrznych
RWE	– Radio Wolna Europa
SB	– Służba Bezpieczeństwa
SB	– Sozialistisches Büro (Biuro Socjalistyczne)
SF	– Socialistisk Folkeparti (Socjalistyczna Partia Ludowa)
SKS	– Studencki Komitet Solidarności
SLD	– Sojusz Lewicy Demokratycznej
SN	– Stronnictwo Narodowe
SOR	– sprawa operacyjnego rozpracowania
SPD	– Sozialdemokratische Partei Deutschlands (Socjaldemokratyczna Partia Niemiec)
SPK	– Stowarzyszenie Polskich Kombatantów
SUSW	– Stołeczny Urząd Spraw Wewnętrznych
ŚKP	– Światowa Konfederacja Pracy (World Confederation of Labour, WCL; Confédération Mondiale du Travail, CMT)
TKK	– Tymczasowa Komisja Koordynacyjna (Solidarności)
TKN	– Towarzystwo Kursów Naukowych
TKZ	– Tymczasowa Komisja Zakładowa (Solidarności)
TUC	– Trades Union Congress (Kongres Związków Zawodowych)
TW	– tajny współpracownik
TZR	– Tymczasowy Zarząd Regionu
UAM	– Uniwersytet im. Adama Mickiewicza (w Poznaniu)
UC	– Urząd Celny
UD	– Unia Demokratyczna
UGT	– União Geral de Trabalhadores (Generalna Unia Pracowników)

UIL	– Unione Italiana del Lavoro (Włoska Unia Pracy)
UŁ	– Uniwersytet Łódzki
UMCS	– Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej (w Lublinie)
UOP	– Urząd Ochrony Państwa
UP	– Unia Pracy
UPR	– Unia Polityki Realnej
USIA	– United States Information Agency (Agencja Informacyjna Stanów Zjednoczonych)
UW	– Unia Wolności
VOA	– Voice of America
VPOD	– Verband des Personals Öffentlicher Dienste (Związek Zawodowy Pracowników Służb Publicznych)
VS	– Sosialistisk Venstreparti (Socjalistyczna Partia Lewicy)
WDR	– Westdeutscher Rundfunk (Rozgłośnia Zachodnioniemiecka)
WOP	– Wojska Ochrony Pogranicza
WP	– Wojsko Polskie
WRN	– Wojewódzka Rada Narodowa
WSK	– Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego
WSP	– Wyższa Szkoła Pedagogiczna
WSW	– Wojskowa Służba Wewnętrzna
WUSW	– Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych
WZD	– Walny Zjazd Delegatów (NSZZ „Solidarność”)
WiN	– Wolność i Niezawisłość
WSE	– Wyższa Szkoła Ekonomiczna
WZZ	– Wolny Związek Zawodowy
ZBoWiD	– Związek Bojowników o Wolność i Demokrację
ZChN	– Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe
ZKS	– Zakładowy Komitet Strajkowy (NSZZ „Solidarność”)
ZLP	– Związek Literatów Polskich
ZOMO	– Zmotoryzowane Odwoły Milicji Obywatelskiej
ZR	– Zarząd Regionu (NSZZ „Solidarność”)
ZSMP	– Związek Socjalistycznej Młodzieży Polskiej
ZSRR	– Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich

INDEKS OSÓB

- „A.B.”, TW 492
Abrahamsson Kjell Albin 260
Abramczyk 186
Abramowski Jerzy 209
Abstawski Jan 278
Adahl Dag 227
„Adamczyk Jerzy”, TW 201, 204
Adamski Zbigniew 209
Adamski Zdzisław 433
Aguilar Andrés 107
„Akira” 196
„Alexander W.M.” zob. Jurkiewicz Wiesław
Amauvar 392
Ancypo Mirosław 31
Anders Władysław 217
Anderson 277
Andler Martin 57
Andracka Renata 142
Andrasen W. 262, 441
Andreotti Giulio 497
Andrzejewski Witold 148
Anger J. 131
Antoniello Małgorzata 123
Antoniello Rafaella 99
Antonowicz Jan 156
Anwejler Antoni 118
Apt Krzysztof 444, 456, 469, 473
Araszewski Roman 99
Assarabowski (Edward?) 467
Atlas Michał 250, 258, 261, 266, 272, 274
Aubert Jean-François 107
Aubert Pierre 301
Augustynowicz „Episkopat” 145
Augustynowicz Jan 145
- Babicz Eugeniusz 127
Baczyński Jerzy 74
Balcarek Andrzej vel Fuchs 337, 484, 504
Balt Fredi 439
Bałaban Adam 460
Bałuk 105
- Bałuka Edmund 200, 353
Banasik Krzysztof 258, 420, 430, 450
Banecki Grzegorz 481
Baranik Piotr 80
Barańczak Stanisław 23, 487, 506
Barcikowski Kazimierz 261, 266, 285, 289, 293,
304, 309, 312, 326, 349, 350, 354–356, 369,
374, 381, 406, 409, 458
Barecki Józef 393, 396, 402, 405, 407, 409
Bartczak Jan Józef 375, 376
Bartczak Janina z d. Jaśkiewicz 375
Bartczak Józef 375
Bartoszewski Władysław 282
Bartyzel Jacek 336
„Barycz Maria” 463
Baryła Józef 261, 266, 293, 300, 351, 354–356,
363, 369, 371, 372, 374, 381, 388, 392, 396,
402, 405, 406, 409
Bednarski Henryk 350, 355, 356, 371, 372, 393,
396, 402, 405, 407, 409
Bednarz Marian 92
Bednarz Piotr 380
Beim (Józef?) 271
Bekier Stefan 49, 459
Bergmann Christian 485
Bernard 57
Bessert Aleksandra 231
Bethell Nicholas 391
Białuski Andrzej 278, 451, 457
Bienik Marek 196
Bieńkowska Ewa 23
Biernacki Leszek 480
Binek Andrzej 103
Birken H. 99
Bisiński Tadeusz 26, 28–30, 196, 199, 204, 209,
211, 214, 216, 218, 222, 229, 231, 233, 234,
246, 366, 383, 406, 408, 505, 509, 512, 518
Blachnicki Franciszek 375, 466
Blakesley Peggy 130
Blick Karen 218
Blick Robin 218

- Blondel Marc 497
- Blumsztajn Seweryn 20–23, 45, 58, 69, 71, 74, 158–162, 171–173, 175, 290, 294, 295, 312, 318, 323, 335, 348, 349, 390, 410, 415, 416, 425, 427, 438, 444, 445, 455, 456, 459, 469, 473, 477–481, 483, 490, 501, 502, 506, 511
- Blumsztajn Stefan 473
- Błaszczycyński Andrzej 214, 377
- Błaszczycy Jan „Lupa”, „Piekut”, „Racki” 144–146
- Błaszczycy Leon 144, 146
- Blotny (Wojciech?) 505
- Bniński Waclaw 18, 285, 286, 455
- Bobrowski Gerard 183, 184, 186
- Bocheński Józef Maria 309
- Bochyński Mieczyslaw 238
- Bogacz Ryszard 199, 204
- Bogard René 148
- „Bogdan” 145
- Bogucka Anna 448, 457, 469
- Bolonek Janusz 286
- Borowik Paweł 154
- Borowska Maria 260, 419, 448, 457
- Borowski Edward 149
- Borowski Tadeusz 260
- Borusewicz Bogdan 84, 153, 357
- Bosak Henryk 127, 150, 155
- Bradley Harold C. 488
- Bratkowski Stefan 401
- Brocki 159
- Brojowska M. 169
- Broniów-Orliński Wincenty 355
- Brown Irving 464, 497
- Broz-Tito Josip 261
- Brunné Marek 424, 506
- Brüsch Joanna 95
- Brzechczyn Krzysztof 32
- Brzeziński Zbigniew 363, 400, 466, 487, 497
- Brzostek Tadeusz 49
- Brzozowski Dariusz 102
- Buczyńska Kazimiera 179
- Buczyński Adam 179
- Buczyński Janusz 179
- Budzikowski Leszek 50
- Budziński Alfred 233
- Budzyńska (Budzińska) Joanna 460
- Bujak Zbigniew 19, 40, 42, 43, 96, 198, 230, 336, 344, 364, 366, 372, 402, 475, 476, 490, 507
- Bukowski Władimir 487
- Busch Hans Christoph 329
- Bush George 364, 487
- Busse Andrzej 148–150
- Callaghan James 41
- Carlile Alexander 218, 482, 503
- Carter Jimmy 364, 487
- Cedrowski Jacek 248
- Celiński Kazimierz 91
- Cheysson Claude 104, 295, 416, 421, 427, 444, 453, 469
- Chęciński Mieczyslaw 82
- Chirac Jacques 70
- Chlebowicz Marek 74
- Chodakowski Andrzej 313, 374, 419, 440, 452, 486
- Chojecki Jerzy 473
- Chojecki Mirosław 20, 21, 23, 69, 74, 152, 159–161, 165, 216, 222, 223, 259, 263, 285, 290, 294, 296, 312, 314, 318, 323, 338, 350, 379, 381, 389, 394, 410, 417, 425, 428, 436, 437, 447, 452, 455, 456, 459, 466, 469, 470, 472, 473, 477–479, 483, 489, 497, 504, 506
- Chojnacy 213
- Chomętowski Józef 250, 258, 266, 269, 271, 274, 289, 293, 300, 304, 309, 318, 458
- Chouquet Denis 231
- Chruszczyński Piotr 20, 69, 159, 236, 248, 313, 334, 350, 388, 389, 390, 489
- Chrzanowski Wiesław 345
- Chwała Józef 20, 445, 457
- Ciastoń Władysław 206, 250, 258, 261, 266, 269, 271, 274, 289, 297, 300, 304, 309, 312, 316, 318, 327, 334, 337, 340, 342, 357, 359, 361, 363, 366, 375, 377, 388, 458
- Ciaś Kazimierz 249
- Ciborowski Marek 481
- Cierniewski Andrzej 38
- Cieślak-Graef Krystyna 282
- Ciołkosz Lidia 281
- Ciosek Stanisław 88, 250, 258, 274, 318, 371, 373, 374, 382, 388, 393, 396, 402, 405, 407, 409
- Cooley Mike 383, 482, 502
- Craxi Benedetto „Bettino” 497
- Cypryniak Kazimierz 250, 393, 396, 402, 405, 407, 409
- Cywiński Bohdan 20, 22, 265, 285, 290, 294, 297, 313, 314, 416, 419, 425, 438, 439, 445, 452, 455, 456, 506
- Czader Johan 174
- Czarek 167
- Czarlewski Józef 473
- Czarlewski Sławomir 20, 69, 159–165, 323, 335, 415, 416, 425, 427, 438, 444, 445, 456, 469, 470, 473, 476–480, 490, 502, 506
- Czechowski Leszek 176
- Czernańska (Azabizz) 59
- Czernik Daniel 159, 162

- Czerwiński Henryk 434, 457, 484
 Czimek (Czymek?) J. 93
 Czuma Andrzej 219, 222, 364, 385, 508
 Czyrek Józef 88, 181, 250, 258, 266, 272, 274,
 300, 318, 326, 327, 334, 342, 349, 350,
 354–356, 363, 369, 370, 372, 374, 381, 392,
 396, 402, 405, 406, 409, 458
 Ćwik Leszek 177
 „D”, KO 80, 82, 83
 Dagonne Remy 99
 Danielczak Frédéric 147–150, 158
 Dankowski Henryk 68, 282, 284, 285, 293, 297,
 300, 304, 309, 312, 318, 321, 327, 337, 340,
 342, 357, 359, 377, 388, 458
 Dargas Antoni 461
 Davies Richard T. 363, 385, 466
 Dąbrowa Sławomir 88, 181
 Dąbrowska Jadwiga 480
 Dąbrowski Ryszard 392
 Dedijer Vladimir 261
 Detko Stefan vel Schmidt Marek 121, 337, 462
 Dęborowicz J. 447
 Dębowski Adam 183–186, 188
 Dęga Czesław 88, 327, 334
 Długi Grzegorz 249
 Dłużniewski Jerzy 110
 Dmowski Fabian 46, 54, 68, 84, 88, 260, 263,
 265, 268–271, 273, 281, 283, 284, 288, 291,
 296, 299, 301, 306, 308, 311, 315, 317, 320,
 321, 424, 459
 Domber Gregory F. 18, 19, 22
 Dorawa R. 183, 188
 „Drajver” 332
 Drewitz Ingeborg 329, 430
 Drewniak Ryszard 199, 204
 Drozdek Wojciech 101, 278, 287, 451, 457, 462,
 485
 Drozdek-Nowakowska Barbara 101, 255, 278,
 420, 431, 450, 451, 457
 Drukier Wiktor 449, 456
 Drzewiński Franciszek 324, 484, 505
 Dubiniecki Leszek 246
 Dubiscy Anna i Stanisław 412
 Dudek Adam 192, 193
 Dudek Antoni 33
 Dukiel Władysław 192
 Dukienia-Devolder Alina 103
 Dumas Roland 350
 Dušan Jánoš 64
 Dygas Jerzy 170
 Dymarski Lech 40
 „Dziadek” 196
 Dziadkowiak 183
 Dziedzic, kuzynka Magdy Wójcik 102
 Dziekoński Zdzisław 435
 Dzierżawski R. 460
 Dziordziński Roman 112
 Edward 185
 „Edward”, TW 120, 121
 Ehrenkreutz Andrzej Stefan 466
 Ekner 211
 Engel Mayer Günter 292
 Epp Jake 378
 Estreicher Maria 211
 Farmus Zbigniew 489
 Fedorowicz Jan 281, 447, 456
 Fekecz Janusz 181
 Felski Bogdan 183–186
 Findeisen Władysław 344
 Findziński Andrzej 169, 174, 177, 493
 Folek Tadeusz 328, 485
 Fonfara Wiktor 412
 Foot Michael 41
 Foucault Michel 428
 Franceschetti-Jankowicz Henryka 92
 Frasyński Władysław 19, 22, 40, 153, 230, 379,
 402
 Frąckiewicz 88, 181
 Freyberg (Piotr?) 88
 Friszke Andrzej 33
 Fronczak (Frączak?) 71
 Frybes Marcin 21, 23
 Gabrielski Stanisław 88
 Galiński Jerzy 81, 209
 Gałązka 59
 Gan Janusz 403
 Gardiner Carole 219, 385, 482, 502
 Garztecki (Rohr-Garztecki) Marek 20, 21, 202,
 219, 361, 366, 367, 385, 447, 457, 481, 502,
 503, 511
 Gasik Stanisław 161, 164, 165
 Gasińska Grażyna 109
 Gasiński Bogdan 109
 Gasiński Dariusz 109
 Gassowski-Garczynski Ludomir 434
 Gavanski Angelika 64
 Gavanski Svietislav 64
 Gąbalski Lech 104
 Gąsior 186
 Gąsiorek Jarosław 249
 Gdula Andrzej 181, 393, 396, 402, 405, 407,
 409
 Gebert Konstanty 21

- Geremek Bronisław 23, 41, 74, 336, 491
 Gerner Kristian 260
 Gertych Zbigniew 371, 373, 374, 382, 393, 396,
 402, 405, 407, 409
 Getter 40
 Gettlich Alicja 489
 Giedroyc Jerzy 217, 263, 313, 338, 357, 358,
 364, 379, 381, 402, 406, 428, 459, 465, 466,
 469, 470, 504, 506, 508
 Gielżyński Wojciech 402
 Gilewski Wojciech 20, 214, 377, 488
 Giulianiotti 88
 Gizowski Jarosław 484, 485
 Glemp Józef 286, 297, 298, 331, 344, 372
 Gliński Dyonizy 64
 Gliński (Jan?) 460
 Głębiński Stanisław 26–28, 44, 45, 47, 50, 52,
 57, 59, 60, 63, 64, 69, 73, 76, 77, 79, 83, 85,
 87, 254, 270, 271, 282, 284, 285, 289, 293,
 297, 309, 423, 424
 Głębocki Henryk 26
 Głowczyk Jan 293, 304, 312, 318, 326, 327, 334,
 342, 349, 351, 355, 356, 363, 371, 372, 374,
 381, 392, 396, 402, 405, 406, 409, 458
 Gmaj Piotr 310, 416, 438, 445, 457, 484
 Gobbi Hugo 319
 Goddeeris Idesbald 17–23, 313
 Gołębiowski Maciej 84, 199, 274, 342, 377
 Goransson Bengt 353
 Gorbaczow Michaił 386
 Gorlikowska Alina z d. Miotk 125
 Gorlikowski Zygmunt 125
 Gorywoda Manfred 293
 Goszczyńska Danuta zob. Górzyńska-Hart Da-
 nuta
 Góra Jan 311
 Góra Krzysztof 177
 Góral Ewa 58
 Góral Grażyna 480, 502
 Górnicki (Wiesław?) 181
 Górny Jan Andrzej 386
 Górski Jan 63
 Górszczyk-Kęcik Marzena 222, 394
 Górzyńska-Hart Danuta 280, 447, 457
 Gózdź Elżbieta 337, 484, 485
 Grabski Tadeusz 250
 Graham Ted 392
 Grange Jenny 211
 Grass Günter 329
 Greenway Harry 218, 383, 503
 Greszta Mieczysław 55, 64, 68, 69, 72, 73, 85,
 87, 107, 109, 110, 293, 321–323, 458
 Grębski Jerzy 20, 313, 416, 445, 457, 484
 Grosztowski A. 280
 Grudziński Michał 123
 Grudziński Mieczysław 302
 Gruszecki Wojciech 169, 429
 Grzelka Z. 221
 Grzybowska Jolanta 91
 Grzybowski Adam 91, 92
 Grzybowski Andrzej 211
 Grzybowski Antoni 85, 86, 90–92, 105, 106
 Grzybowski Eugeniusz 91
 Gunnard Hanna 463
 Gut Lucjan 324
 Guzy Jarosław 279
 Gwiazda Andrzej 230, 325, 402
 Gwiazda Władysław 369, 382, 407, 409
 Gwiżdż Adam 163
 Gwóźdź Teodor 128
 Hadrysiewicz Wojciech 144
 Haig Alexander 120
 Hakien M. 462
 Hall Aleksander 336
 Hall M. 130
 Hałagida Igor 26
 Hanff Konstancy Z. 460
 Hankiewicz 266, 285
 Hanuszkiewicz Adam 419, 432
 Hanuszkiewicz Katarzyna 419, 432, 448, 457,
 469
 Hardek Władysław 19
 Hart Giles 482, 502
 Havel Václav 305
 Heltberg Kristine 262, 441
 Herling-Grudziński Gustaw 263, 285, 329, 357,
 358, 428, 455
 Hilsch (Hülsch) 71, 450, 457
 Hoessli Thomas 439
 Högestätt Apollonia 433
 Holik Andrzej 18, 24
 Holland Agnieszka 252, 415, 427–429, 432, 444,
 506
 „Honoriusz” 123
 Hötger Jörg 136
 Houthuys Jef 467, 468, 497
 Hyamson Naomi 482, 502
 Ihle Peter 233
 „Irmena” 332
 Jabłoński Henryk 350, 354–356
 Jachacz Bogdan 371, 373, 374, 382
 Jachnowiec Stanisław 145
 Jagielski Henryk 20, 183–188, 313, 324, 450,
 451
 Jagielski Krzysztof 199, 201, 204, 205

Jagiełło Henryk 152, 334, 361, 481, 489, 501
 Jamka Leszek 56, 462
 Jamroz Joanna 128
 Jamroz Mirosław 141
 Jan Paweł II (właśc. Karol Wojtyła) 33, 95, 142, 235, 280, 297, 485
 Janas Adam 166
 Janas Marek 419, 440, 452
 Janas Zbigniew 344
 Janecki Ryszard 219, 385
 „Janek”, TW 116–118, 169, 170
 Janiszewski Michał 369, 371, 373, 374, 382, 393, 396
 Jankiewicz C. 219, 385
 Jankiewicz T. 482, 502
 Jankowski Franciszek 209
 Jankowski Henryk 354
 Jankowski Jerzy 80, 82, 83, 184, 209, 210, 258, 355, 420, 430, 450, 485, 503
 Jankowski Michał 179
 Janota-Bzowski Jacek 485, 503
 Janukiewicz Tadeusz 200, 204
 Januszewski Arkadiusz 337
 Jarmoliński Tadeusz 44
 Järn Lennart 409
 Järn Sven Harald 195
 Jaroszek 88
 Jaruzelski Wojciech 39, 41, 81, 95, 120, 253, 258, 261, 266, 272, 274, 285, 289, 293, 297, 298, 300, 304, 309, 312, 318, 326, 334, 342, 349, 350, 354–356, 363, 368–370, 372, 374, 381, 388, 392, 396, 402, 405, 406, 409, 435, 458
 Jarzembowska Albina 383
 Jarzembowski Aleksander 383
 Jarzembowski Tadeusz „Jarski” 218, 219, 383–386, 412, 482, 502, 503
 Jastrun Tomasz 328
 Jaworski Marian 98
 Jedynak Tadeusz 344
 Jegliński Piotr 263, 295, 338, 357, 358, 406, 415, 427, 444, 445, 470, 473
 Jeleński Konstanty Aleksander 58, 263, 428
 Jermuszkiewicz Roman 109
 Jesse Anita 185
 Jeziorański Zdzisław „Jan Nowak” 217, 357, 363, 368, 381, 400, 435, 466, 473, 504
 Jeż Stanisław 389
 Jeżewski Krzysztof 58
 „Jędre”, TW 105, 106
 Jędrys Zygmunt 71
 Jędrzejczyk Bogusław 75
 Johnson John Seward 230
 Johnson-Piasecka Barbara 230, 401
 Jonak Ryszard 460
 Jones Diane 130
 Jurczyk Marian 201
 Jurek Marek 336
 Jurkiewicz Wiesław „W.M. Alexander” 485
 Justek 116
 Juszczyzyn Barbara 55, 462
 Kacner H. 145
 Kacprzak Zdzisław 200, 204
 Kaczmarczyk Andrzej 429
 Kaczmarczyk J. 71, 450, 457
 Kaczmarek Lena 389
 Kaczmarek Robert 30, 469, 480, 502, 516
 Kaczmarek W. 310
 Kaczmarek Jacek 415, 427, 444, 456
 Kahn Tom 435
 Kalabiński Jacek 229, 401
 Kaleta Leszek 328, 451, 462, 485
 Kaleta Marian 31, 195, 470, 515
 Kalinowski 339, 340
 Kalinowski Ryszard 41
 Kalisz Henryk 128
 „Kamil”, TW 76
 Kamiński Andrzej 200, 204
 Kamiński Andrzej Sulima 488
 Kamiński Łukasz 21, 32
 Kamiński Witold 116–118, 278, 451, 457
 Kamiński Zdzisław 74
 Kamski zob. Karkowski Czesław
 Kamyk K. 462
 Karcz Roman 170
 Karkowska Julita 116, 485, 504
 Karkowski Czesław 24, 116, 462, 485, 504
 Karpacz Jerzy 383, 388
 Karpiński Jakub 417, 436, 452, 457, 487
 Karpiński Wojciech 23, 452, 457
 Karwicki Ryszard 181
 Kasprzak Marek 448, 457
 Kasprzyk Krzysztof 255, 278, 287, 420, 431, 450, 451, 457, 462
 „Katarzyna”, TW 134, 135, 137, 167
 Kazanowska K. 481
 „Kazimierz”, TW 30, 516
 Kaźmierczak Bronisław 225
 Kemp Jack 364, 508
 Kemp P. 262, 441
 Kendall Walter 482, 502
 Kęcik Wiesław 222
 Kędziński Krzysztof 339
 Kęsik Karolina 489
 Kinast Jan 181
 Kirkland Lane 268, 352, 435, 466, 487, 497
 Kirkpatrick Jeane 364, 508
 Kisielewski Stefan 285, 455

- Kiszczak Czesław 75, 88, 181, 258, 261, 266,
269, 271, 272, 274, 285, 289, 293, 297, 300,
304, 309, 312, 318, 327, 334, 342, 357, 363,
383, 388, 458
- Klat (Klata?) 184
- Kleban Jerzy 463
- Klimczak Edward 24, 116, 169, 202, 261, 286,
287, 328, 329, 356, 359, 360, 431, 451, 457,
462, 485, 504
- Kluge Hans 132
- Kluge Irma 132, 133
- Knapik Jacek 184
- Kobyliński R. 485
- Kobyliński Szymon 402
- Kocher Christiane 99
- Kohl Helmut 286, 295, 450
- Kohlmann Jerzy „Kazimierz Wirski” 463
- Kolasiewicz Ryszard 488
- Kolakowska Agnieszka 452, 457, 487
- Kolakowski Leszek 348, 410, 452, 487
- Kołodziejczak Bogusław 369, 371, 373, 374,
382, 393, 396, 402, 405, 407, 409
- Kołtuniec Z. 167
- Komorski Stanisław 114
- Konopka Tadeusz 20, 486
- Konopnicki Guy 58
- „Konrad”, TW 183, 186, 187
- Kontek (Kątek?) 488
- Kopaczewski Antoni 38
- Kordecki 82
- Korsak Jerzy 324
- Korzec Michał 452, 470
- Kosmowski Patrycjusz 163
- Kostrzewa Ryszard 110
- Kostur Sławomira 175
- Kościa Wanda 482, 502
- Kowalczyk Andrzej 21, 23, 161, 162, 275, 455,
456, 459, 480, 481, 502
- Kowalewski Zbigniew Marcin 21, 69, 70, 148,
157, 160–162, 164, 257, 295, 415, 416, 427,
438, 444, 445, 456
- Kowalik Tadeusz 38
- Kowalski Antoni 239
- Kowalski Eugeniusz 62
- Kowalski Jacek 355, 462
- Kozak Jan 237, 238
- Kozak Michał 327
- Kozera Tadeusz 26, 133, 144, 151, 152, 169, 194,
198, 202, 206
- Koziewicz Bartłomiej 328
- Kozłowska B. 280
- Kozłowski Piotr 280, 447, 457, 481
- Kozłowski Waldemar 278, 451, 457
- Krajewska Anna 232
- Krakowiak Zbigniew 41
- Krakowski Jędrzej 247
- Krasicki Ryszard 121, 123, 124, 143, 151, 210–
–213
- Krawczyk Jacek 20, 48, 58, 469, 480, 502
- Krawczyk Jakub 227
- Krawczyk Kazimierz Stefan 227, 228
- Kropiwnicki Jerzy 110
- Król Zdzisław 103, 158, 161
- Krynicky (Ryszard?) 123
- Krystosiak Aleksander 200, 201
- Krzysztoporski Adam 250
- Krzyżanowski Józef 237
- Krzyżowski Jerzy 200, 204
- Kubasiewicz Janusz 181, 351, 355, 356
- Kubaszewska 81
- Kubiszewski M. 139
- Kuca Władysław 44, 45, 47, 48, 50, 68, 84, 255,
266, 271, 274, 275, 281, 282, 284, 293, 307,
309, 312, 316, 318, 321–323, 327, 334, 337,
340, 342, 424, 458
- Kucharski 48
- Kucharski P. 485, 504
- Kucza Ernest 88, 181, 363, 374, 382, 393, 396,
402, 405, 407, 409
- Kudlicki 159
- Kudo Yukio 441, 442
- Kułakowski Jan 415, 439, 468, 497, 514
- Kunikowski Kazimierz 18, 183, 184, 186, 187,
324, 450, 451
- Künzi Jean François 99
- Kuroń Jacek 50, 74, 138, 225, 336, 345, 348,
490
- Kurowski 250
- Kurzawski Kazimierz 59
- Kuśmirek Józef 328
- Kuta Józef 99, 123, 124, 142, 196, 209, 211, 213
- Kwiatkowska-Viatteau Aleksandra 57, 58
- Kwiatkowski Michał 164, 459
- Kwiek Waldemar 102
- Labrenz-Weiss Hanna 32
- Lang Jan 483
- Larsson Hakan 260
- Lasota Irena 20, 21, 410, 452, 457, 487
- Last Helga 184
- Lebenbaum Józef 31, 216, 223, 381, 394, 470,
504
- Lejk J. 462
- Leksiński W. 113
- Lenkinski Louis 214, 281, 377
- Lenkowsky Leslie 364
- „Leszczyński”, TW 93
- Leśniak A. 463

Lewandowski Stefan 39
 Lewicki Zbigniew 258, 420, 430, 450
 Liberek Stanisław 438
 Lichota Tadeusz 200, 204, 279
 Lidia 192
 Lindemark Krystyna 448, 457
 Lipiński 140, 141
 Lipszyc Henryk 40
 Lis Bogdan 19, 38, 84, 140, 313, 316, 345, 346,
 349, 476, 478, 483
 Lis Wiesław 140
 Lityński Jan 348
 Litwo A.R. 121, 462
 Loranc Władysław 371, 373, 382, 393, 396, 402,
 405, 407
 Lubelska Anna 482, 502
 Lubowiecki Krzysztof 419, 449
 Ludwiczak 436
 Lundeberg M. 448, 457
 Lunderius Maria 260
 Lust Jan 25
 Lutosławska Anna 317

 Łabędź Leopold 487
 Łabuda Andrzej 287, 449
 Ładyński A. 481
 Łapuszek Henryk 115, 126, 194, 240
 Łazarz Jerzy 371, 373, 382
 Łopadczak P. 103
 Łopatka Adam 373
 Łucki Krzysztof 196
 Łukasiewicz Ewa 58
 Łukomski Kazimierz 368
 Łysik Mirosław 128

 Macierewicz Antoni 343, 344
 Mahler (Maler) 192
 Majchrowski Krzysztof 249
 Majda Krzysztof 92
 Majewski Wiesław 46
 „Makk” 225
 Makowski Aleksander 115, 194, 195
 Malak Barbara 248
 Malicki Marek 489
 Maligłowska Idzi 473
 Maligłowska Ireneusz 419, 452, 456, 470, 473
 Maligłowska Michalina 473
 Maligłowska Mieczysław 452, 456, 470
 Malik Adam 248, 259, 361, 363, 366, 375, 377,
 383, 388
 Malinowski H. 463
 Malinowski Roman 369, 371, 373, 374, 381, 393,
 396, 402, 405, 407, 409
 Malone James William 364

 Małcużyński Karol 276
 Małkiński 150
 Mańkowska Maria 297, 311
 Marcagga Toussaint 104
 March Robert 459
 „Marta” 145
 Martino Renato 142
 Maruszczuk Konrad 235
 Marzys Zygmunt 279, 298, 300, 309, 310, 446
 Matuszczyk Krystian 128
 Matuszewski J. 209
 Mauberg Katarzyna 445
 Mazewski Alojzy 364, 365, 368, 434, 466
 Maziański Wojciech 249
 Mazowiecki Tadeusz 40, 276, 336, 491
 Mazurek Wojciech 445
 Mazzoni 60, 284
 Méréfik Gabriel 58
 Méréfik Janusz 58
 Merkel Jacek 344
 Messner Zbigniew 326, 342, 349, 350, 354–356,
 363, 368, 370, 372, 374, 381, 392, 396, 402,
 405, 406, 409
 Micewski Andrzej 23
 Michalczyk Zbigniew 170
 Michalski Grzegorz 212
 Michalski Marek 20, 236, 483, 504
 Michałek Zbigniew 372, 393, 396, 402, 405, 407,
 409
 Michejda Krzysztof Jan 488
 Michel Patrick 348
 Michnik Adam 138, 225, 344, 345
 Miecznikowski Stefan 387
 Mierzewski Piotr 346, 476, 478
 Mietkowski Andrzej 379
 Migła Bonawentura 368
 Migo Aleksander 61
 Migo Maria z d. Zaremba 61
 Migo Stanisław 61
 Mikołajczak Bolesław 448, 456
 Mikołajczuk Marek 20, 183–188
 Mikołajew Andrzej 167, 176
 Mikranowski A. (Milczanowski Andrzej?) 279
 Mikus Bogusław 42
 Milewicz-Reinbacher Zofia 337, 338, 484, 504
 Milewska Maria z d. Bobrzyńska 66, 472
 Milewski Jerzy 18–23, 66, 67, 69, 70, 84, 87,
 152, 153, 163, 164, 171, 184, 202, 209, 216,
 227, 247, 268, 290, 294, 312–314, 316–319,
 334, 355, 361, 362, 366, 367, 375, 381, 385,
 408–410, 436, 455, 456, 460, 464, 467, 468,
 472, 473, 476–479, 481, 486, 489, 494–502,
 504, 506, 508, 511, 517
 Milewski Józef 66, 472

Milewski Mirosław 250, 258, 261, 266, 274, 285,
 289, 293, 304, 309, 312, 318, 458
 Miłosz Czesław 262, 428
 Mink Georges 348
 Minkiewicz Jan 20, 32, 362, 379, 397, 398, 440,
 452, 456, 466, 470, 484
 Minkiewicz Władysław 219, 318, 385, 482, 502
 Miotk Danuta 125
 Miotk Gertruda z d. Rzepa 125
 Miotk Józef 125
 Miotk Romuald 125
 Mistrzak Zygmunt 245
 Misztal 88, 181, 258, 261, 266, 269, 271, 272,
 274, 289, 293, 300, 304, 309, 312, 318, 327,
 334, 339, 340, 342, 458
 Moczulska Maria 92
 Moczulski Robert Leszek 49, 92, 229, 328, 401
 Modzelewski Karol 41, 50, 74, 348
 Mohl Jerzy 268, 313
 Makocki Jerzy 85
 Mokrzyszczak Włodzimierz 181, 293, 369, 371,
 372, 405, 406, 409
 Mollin Tadeusz 449, 456
 Mołotow Wiaczesław 223, 395
 Mond Jerzy 57
 Monoszloy Dezső 283
 Montand Yves 428
 Moon Sun Myung 347
 Morawiecki Kornel 159, 370, 379, 380, 480
 Morawska Irena 57
 Morawski (Dominik?) 358
 Morgenstern Michał 456
 Morkowski Janusz 309, 310
 Mose-Luder Claudine 99
 Mosek Stanisław 177
 Mostowski J. 280
 Moszczyński Wiktor 218, 383, 481, 482, 502
 Motruk Dmitrij 322
 Moynihan Daniel Patrick 487
 Mroczkowski Jerzy 460
 Mroczyk Piotr 363, 385
 Mucha Paweł 145
 Mulronej Brian 215
 Musiński Eugeniusz 92
 Muszyński 179
 Muszyński Marek 344, 380
 Muzyka Anna 156
 Myja (Mia?) Liane 52

 N.N. Krzysztof 158
 N.N. Ryszard 58
 N.N. Urszula 184, 187
 N.N. Wojtek 58
 Nachiła Wojciech 26
 Naganiecka Barbara 457
 Nahorecka Wiesława 404
 Nahorecki Janusz 404
 Nahorecki Zbigniew 403, 404, 485
 Naimski Piotr 18, 24, 417, 425, 436, 452, 457,
 487, 506
 Najder Zdzisław 22, 276, 285, 313, 319, 346,
 455, 465, 466, 469, 506
 Natolski Krzysztof 449, 456
 Natorf Włodzimierz 181, 272, 285, 293, 354,
 355, 369
 Nechamkis Włodzimierz 261, 329, 431, 451, 457
 Nelson Horatio 392
 Netter Pierre 57
 Niedzielak Stefan 412
 Nieft 184
 Niemiec Janusz 175
 Niemiec Mirosław 175
 Niemyjski Waldemar 128
 Niewiadomski 177
 Nikodem Adam 243
 Nikodem Damazy 243
 Nikodem Dominik 244
 Nikodem Henryk 129, 131, 234, 241, 242, 245,
 406, 408
 Nikodem Waclaw 244
 Nikodem Walentyna 243, 244
 Nikodem-Przekupień Anna 243
 Nowacki 280
 Nowaczek Jacek 142
 Nowak Edward Edmund 130, 131
 Nowak G. 281
 Nowak Jan zob. Jeziorański Zdzisław
 Nowak Ryszard 463
 Nowak Zdzisław 57
 Nowak-Grębska Maria 310, 434, 438, 457, 484
 Nowak-Jeziorański Jan zob. Jeziorański Zdzisław
 Nowakowska Danuta 68, 69, 159, 334, 388, 389,
 444, 456, 469, 480, 489, 502
 Nowakowska Maryla 389
 Nowicki Józef 198
 Nowicki Marek 316
 Nowik Władysław 433
 Noworyta Eugeniusz 88, 181
 Nycz Mieczysław 433

 Ochocki 180
 Ochocki Stanisław 328, 462
 Odwald Gertruda 103
 Ogonek Andrzej 175
 „Oleg”, TW 177
 Olkiewicz Roman 469
 Olszewski 318
 Olszewski Jan 265, 276, 279, 346

Olszewski Zbigniew 119
 Olszowski Stefan 88, 181, 258, 261, 266, 272,
 274, 289, 293, 300, 304, 309, 312, 326, 327,
 334, 342, 351, 354–356, 458
 Olszowy Arkadiusz 148
 Omba T. 236
 Onyszkiewicz Janusz 22, 74, 336, 416, 491
 Opiela Andrzej 310, 416, 437, 438, 445, 457,
 484
 Orłowski Aleksander 434
 Oruba Tadeusz 468
 Orzechowski Marian 293, 363, 369, 371, 372,
 374, 381, 388, 392, 396, 402, 405, 406, 409
 Osadczyk Bohdan 329
 Ostaś Krzysztof 55, 462
 Ostojak Leszek 200, 204
 Owsieńska Zofia 125
 Oziewicz Zbigniew 198
 Ozols Maris 482, 502

 Paciej Ireneusz 478
 Pacuła Jerzy 74
 Pacyńska-Drzewińska Danuta 484, 505
 Pałowski (Marek?) 485, 503
 Pałka Grzegorz 110
 Palme Olof 497
 Palmund Thord 449
 Pałasiński Jacek 419, 440, 452, 486
 Pałka 234
 Pałka Stefan 48
 Pałka Zenon 162
 Pałubicki Janusz 231
 Pałuszyński Zygmunt 286, 450
 Patek Wiesław 433, 448
 Pelc Maksymilian 71, 450, 457
 Pernal Marek 20, 23, 33
 Peter Christiane 99
 Peter Ren 99
 Philips David 377
 Piast R. 460
 Piątkowski Jerzy 63, 65, 77, 87, 107
 Piątkowski Waclaw 88, 250
 Pichla Stanisław 181
 Piekarski A. 281
 Piekarski Tadeusz 433
 Pienkowska Alina 38
 Pieprzycki Henryk 307
 Piesiewicz Ewa 106
 Piesiewicz Marian 106
 Pietraszewski Eugeniusz 209
 Pietrzak Anna 447, 457
 Pietrzak Andrzej 280, 384
 Pietrzak Marian 201
 Pilarska Joanna 66, 152, 222, 223, 394, 481, 501
 Piłsudski Józef 209, 380
 Piłsudski Rowmund 461
 Pinior Józef 380
 Pinochet Augusto 252, 432
 Piotrowski Jacek 463
 Piotrowski Paweł 25
 Piórkowski Jerzy 451, 457
 Piórkowski Roman 278
 Pipes Richard 466
 Piskozub Bronisław 84, 158
 Piskozub-Putynkowski Klara 52
 Pitman Marion 482, 502
 Pletzer 94–96
 Plewa Hugo 231
 Plątek Zenon 271, 272, 285, 289, 293, 297, 300,
 304, 307, 309, 312, 458
 Płaza J. 462
 Płoski J. 462
 Podgórski Tadeusz 210, 258, 355, 420, 430, 450,
 462
 Pokora Maria 109
 Pokora Mieczysław 109
 Polak (Nowak) Alicja 93
 Polanco M. (Polanco Jesus de?) 107
 Pomian Andrzej 161
 Pomian Krzysztof 22, 161, 313, 315, 318, 334,
 415, 427, 444, 489
 Pompa Leon 463
 Ponikowska Jadwiga 128
 Popiełuszko Jerzy 190, 336, 344, 380, 412, 491
 Popiołek Monika 278, 451, 457
 Popławski E. 207
 Poprzeczko Jacek 74
 Poradko Edward 289, 327, 339, 340, 342
 Porajski P. 121, 462
 Porębski Tadeusz 181, 334, 349, 351, 354–356,
 369, 370, 392, 396, 402, 405, 406, 409
 Potrykus Elżbieta 40
 Pożoga Władysław 88, 181, 250, 258, 261, 266,
 269, 271, 274, 285, 289, 293, 297, 300, 304,
 309, 312, 316, 322, 327, 334, 337, 340, 342,
 357, 359, 361, 363, 366, 375, 377, 383, 388,
 458
 Prusiński Leszek 259, 307, 417, 436, 447, 456
 Pruszyński Aleksander 130, 229, 230, 401, 402
 Przymek Grzegorz 190
 Przetakiewicz Zygmunt 162, 163, 221, 259, 280,
 281, 290, 294, 307, 314, 417, 436, 432, 447,
 455, 456
 Przybyłski 196
 Przybyłski Józef 153, 162, 165, 259, 316, 335,
 418, 448, 468, 470, 490
 Przybyszewski 103
 Przygoda Tadeusz 93

- Puciński Roman 392
 Pudysz Zbigniew 181
 Pulewski J. 448
 Pyjas Stanisław 69
 Pylak Bolesław 238
- Rac Krzysztof 365, 370
 Rachański Jerzy 57
 Racka Krystyna 144
 „Rafał”, TW 94, 95
 Raina Peter 255, 256, 278, 295, 420, 431, 450
 Rajpold Adam 219, 385, 482, 502
 Rakowski Mieczysław Franciszek 88, 258, 261, 266, 272, 274, 285, 289, 293, 300, 304, 318, 326, 327, 334, 342, 349, 351, 354–356, 371, 373, 374, 381, 393, 396, 402, 405, 407, 409, 458
 Ramotowski Janusz 195
 Rasz Bogusław 80, 82
 Reagan Ronald 27, 294, 395, 420, 425, 453, 455, 466, 476, 487, 506, 515
 Regent-Lechowicz Maria 181
 Rehsche Michael 75
 Rejda Sławomir 245
 René Genné 99
 Rhode Gotthold 329
 Ribbentrop Joachim 223, 395
 Riechers Albrecht 18, 19
 Rieger Stefan 428
 Rochowska Danuta 81, 82
 Rockefeller John D. 294
 Rogala Elżbieta 480
 „Roma” 180
 Romanowski Witold 279
 Romaszewska Zofia 336
 Romaszewski Zbigniew 138, 336
 Romiszewski Eugeniusz 461
 Ropałowski Michel 57
 Rosenbusch Adam 462
 Rostek Kazimierz 140, 141
 Rostowski Jacek (Jan-Vincent) 482, 502
 Rozpłochowski Andrzej 37
 „Róża” („Andrzej Róża”), TW 103, 104, 190, 191
 Rubinstein Henryk 260
 Ruchińska Ewa 57
 Ruchniewicz-Misiak Krystyna 17, 18, 20, 153, 162, 259, 268, 294, 313, 418, 421, 426, 448, 454, 456
 Rudecki 103, 213
 Rudzki Adam 400
 Rulewski Jan 39–41, 230, 402
 Rupniewski Antoni 98
 Rurarz Zdzisław 294
 Rusiecki Aleksander 246
- Russell Bertrand 261
 Ruszczyński Marek 480
 Rutkowski Paweł 68
 Rutkowski Zbigniew 32
 Rybicki Arkadiusz 74, 336
 Rybkowski Jerzy 90
 Rychter-Du Pasquier Yann 301
 Ryczel Brunon 97
 Ryczel Maria z d. Kolano 97
 Ryczel (Rischel) Karol 97
 Rynkiewicz Artur 392
 „Ryszard”, TW 492
 Rząca Jan 29, 90, 107, 127, 132, 135, 146, 155, 167, 177, 189, 195, 197, 199, 206, 208, 339, 342, 361, 366, 377, 383, 513
 Rzepa Jadwiga 125
 Rzepa Józef 125
 Rzeszut Stanisław 103
 Rzondza Mieczysław 136
- Sabbat Kazimierz 215, 355
 Sabczewicz B. 462
 Sadłucki Józef 103
 Sadowska Barbara 190
 Sadowski Jeremi 258, 420, 430, 450
 Sakrajda Józef 105
 Salanne René 45
 Samoliński Wojciech 237, 238
 Sarewicz Zdzisław 45, 48, 56, 181, 247, 249, 258, 266, 269–272, 274, 282, 284, 285, 289, 293, 297, 300, 304, 307, 309, 312, 318, 321, 322, 324, 330, 336, 338, 339, 341, 347, 358, 362, 364, 367, 376, 378, 387, 390, 411, 413, 458
 Sartre Jean Paul 261
 Sasin Józef 43, 45, 46, 49, 53, 55, 68, 84, 179, 206, 258, 261, 265, 266, 269–272, 274, 282, 284, 285, 293, 297, 300, 307, 312, 316, 318, 321–323, 334, 337, 339, 340, 342, 359, 361, 363, 366, 375, 377, 383, 424, 458
 Sawicka Teresa 209
 Sawicki Jerzy 209
 Sawicki Wojciech 32
 Schaffroth Thomas 439
 Schafirak 136
 Schmidt Helmut 397
 Scholten Jan Nico 419, 452
 Schroeter Rupert 279
 Schweizer Peter 30
 Seidler Rosalyn 278
 Seifried E.J. 128
 Seniuta Aleksander Eugeniusz 152, 334, 468, 481, 489, 501
 Sereda 322, 323, 327, 334, 337, 339, 340, 357, 375, 383, 388

Seweryn Andrzej 335, 415, 425, 427, 444, 490, 506
 Seweryński Maciej 21, 313, 486
 Siedlecki 340
 Siegwart Hans 439
 Sieniawa J. 121, 462
 Sieniawa M. 121, 462
 Sienkiewicz Henryk 311
 Sienkiewicz Maria 311
 Sierocki Grzegorz 93
 Siewierski 115
 Sikora Henryk 247–249
 Sikora Waław 30, 516
 Sikorski Ryszard 147, 150
 Siła-Nowicki Władysław 345
 Singler B.K. 130
 Siwicki Florian 258, 261, 266, 272, 274, 285, 289, 300, 304, 312, 318, 326, 334, 342, 349, 350, 354–356, 369, 371, 372, 374, 381, 392, 396, 402, 405, 406, 409, 458
 Skarpetowski Józef 94–96
 Skarszewski 274
 „Skiba Jerzy”, TW 221
 Skibiński Wojciech „Jar” 114, 115, 280, 440
 Skorenko Danuta 243
 Skórzyński Jan 20, 23, 33
 Skulski Andrzej 359
 Skurski Edward 117, 118
 Skwarnicki Marek 310
 Skwierczyński Franciszek 200, 204
 Sławska Katarzyna 469
 Słomianowicz Janusz 429
 Słomkowski W. 462
 Słowik Andrzej 110, 325
 Słowikowski Jan 62, 251, 258, 261, 266, 269, 271, 274, 285, 289, 293, 297, 300, 304
 Smolar Aleksander 276, 295, 313, 315, 318, 324, 338, 372, 415, 427, 444, 461
 Smolar Eugeniusz 338, 410, 412, 418, 439, 447
 Smoter Janina 57
 Smulski Janusz 457
 Soares Mario 497
 Sobas Michał 136, 138, 139
 Sobczyk Garret 197, 198
 Sobolewski (Stanisław?) 463
 Sodal Bożena 91
 Sokołowski Andrzej 234, 235, 237, 238
 Sokorowski 279, 298, 309, 310
 Sokulski J. 485
 Solarz Stephen 508
 Sołypa (Sulyga?) 342, 361, 363
 Soros George 410
 Souksen Awa-Lena 130
 Spasowski Romuald 294
 Spychała Andrzej 213
 Spychała Irena 213
 Spychała Justyna 213
 Spyra 194
 Sroka Piotr 231
 Stachura 250, 258, 266, 269, 271, 274, 285, 289, 293, 297, 300, 304, 458
 Stachurski Jerzy 278, 329, 451, 457, 462
 „Stanisław”, KO 85
 Stański Tadeusz 345, 346
 Starczewski Stefan 316
 Starszak 271
 Stefan 58
 Stefaniak Amelia z d. Domagała 111
 Stefaniak Teodor 111
 Stefaniak Włodzimierz 110, 111
 Stefański Marian 278, 462
 Stein Karol 48
 Stepan Ryszard 482, 502
 Stępień Stanisław 207
 Stochaj 340
 Stoessel Walter 508
 Stolarczyk Aleksander 133
 Stolberg K. 504
 Stölberg Klaudia 484
 Stoltz Jan Axel 223, 377, 394
 Stołecka Danuta 338
 Stomma Ludwik 445
 Stomma Stanisław 344, 445
 Stopiński 271
 Straler Andrzej 128
 Strauss Franz-Josef 286, 295, 450
 Streja Stanisław 47
 Strójuwąg H. 153
 Strulichowski 254
 Strzelecka Jolanta 42
 Strzelecki Jan 41, 42
 Suchowolec Stanisław 412
 Sulecki Władysław 57
 Suss Sławomir 457
 Sypuła Danuta 118
 Szablewski Alojzy 185, 187
 Szaciło Tadeusz 371, 373, 374, 382, 393, 396, 402, 405, 407, 409
 Szafarczyk B. 462
 Szafranowski Andrzej 113
 Szarszewski Waław 258, 261, 269, 271
 Szczepanik Edward 386
 Szczepańska Barbara 58, 124, 480, 502
 Szczepański Henryk 124
 Szczepański Jan Józef „Kowalski” 282
 Szczerkowska Ewa 485
 Szeremietiew Romuald 346
 Szerer 280

- Szewalski Robert 494
 Szklarski Marian 128
 Sznarbachowski Włodzimierz 462
 Sztablewski Krzysztof 356
 Szumiejko Eugeniusz 344, 380
 Szyguła Józef 419, 440, 452, 456, 470
 Szymczyk Adam 88
 Szynakiewicz Jacek 180
 Szyparyn Kazimierz 433
- Ślenzakowska Barbara 93
 Śliwiński Jan 71, 450, 457
 Śliwińska Albina z d. Mielnik 174
 Śliwiński Andrzej 41, 144, 145, 280
 Śliwiński Piotr 174
 Śliwiński Tadeusz 174–176
 Ślusarek Ewa 223, 394
 Świątek Jarosław 32, 370, 380
 Świeca Janusz 53
 Świergiel Artur 280, 313, 418, 447, 457, 481
 Świeykowski Aleksander 463
 Świącicki Jakub 259, 260, 400, 415, 432, 444, 448, 457, 483, 504, 513
 Świątek Andrzej 456
 Świrgoń Waldemar 371, 373
 Świtalski Edward 482, 502
- Tabin Marek 23, 159, 389
 Tafelski J. 462
 Talko Leszek 461
 Tanew Semion 113
 Tarała Edward 293
 Tarasiewicz Henryk 126
 Tarka Marek 419, 432, 448, 457, 469
 Tarnowski Mieczysław 416, 437, 445, 457
 Tatko-Chruszczyńska Bożena Barbara 389
 Terlecki Ryszard 33
 Terracher Alain 50
 Thompson Anna 110
 Tindemans Léo 468
 Tokarczuk Ignacy 279, 297, 300
 Toruńczyk Barbara 23
 Toubert Pierre 50
 Trautman Andrzej 93
 Trenkner Iwona 278, 451, 457
 Trocki Lew 70
 Trojanowiczowa (Zofia?) 123
 Trojanowski Jerzy, Kielce 190
 Trojanowski Jerzy, Szczecin 190
 Trzeński Stefan 20, 416, 419, 432, 434, 438, 445, 448, 457, 469, 483, 504
 Tucholski Kurt 353
 Tuge-Erecińska Barbara 42
 „Tulipan”, TW 140
- Turczyńska Barbara 437, 438, 457
 Twardowski 180
 Tymiński M. 280
 Tyra Barbara 170
- Ujazdowska Tesa 481
 Ulanowski W. 55, 285
 Umeda Yoshiho 276, 394, 441, 442
 Urban Jerzy 369, 402, 405, 407, 409
 Użycki Józef 181
- Valticos Nicolas 107
 Van Rens Johan 362
 Vandersteen Villy 103
 Vetter Heinz-Oskar 42
 Virion Edward de 23
 Voigt Karsten D. 397
- Wajda Andrzej 353
 Walczak Jan 104, 166, 478
 Walczak Marian 166
 Walczak Roman 164
 Walczyński Henryk 250, 258, 261, 266, 270, 272, 274
 Walendowski Tadeusz 276
 Waligóra Grzegorz 21, 32
 Waliszewski Leszek 405
 Wałosik Adam 118, 169
 Wałęsa Danuta 40
 Wałęsa Lech 23, 33, 39–41, 67, 74, 163, 185, 187, 224, 228, 230, 252, 265, 280, 325, 336, 343–345, 354, 366, 372, 396, 417, 433, 436, 452, 490, 495
 Wałowski Andrzej 415, 427, 444, 456, 469
 Warda Edmund 52, 270, 271, 282, 307, 458
 Wasilewski Andrzej 393, 396, 402, 405, 407, 409
 Waszczuk Jerzy 250
 Waszkiewicz Jan 74
 Wattenberg Ben 487
 Wawrzyniak Wiesław 258, 420, 430, 450, 462
 Wąsik Stanisław 281
 Wcisło Krzysztof 255, 287, 420, 431, 450
 Wesoly Szczepan 285, 286
 Westoby Adam 218
 Węgrzyn-Matuszczyk 106
 Węgrzynek Józef 449
 Wicherek Krzysztof 56, 462
 Wieczorek Henryk 42
 Wieczorek R. (Roman?) 91, 97, 99, 105, 106, 113, 114, 120, 122, 123, 125, 322, 323
 Wiejacz Józef 88
 Wiertel Joanna 389
 Wierzbiański Bolesław 461
 Wierzbicka-Rusiecka Joanna 246

Więckowski Andrzej 329, 462
Więtkiewicz Grzegorz 485
Wika-Czomowska Bożena 240
Wika-Czomowski Wiesław 240
Wilczkowski Jerzy 219, 385, 482, 502
Wildstein Bronisław 23, 329
Will George Frederick 487
Wirga Andrzej 32, 222, 370, 379, 380, 394, 396,
485, 503
Wistrich Enid 218, 383, 482, 503
Wistrich Ernest 218
Wiśniewska Krystyna 159–161, 165, 192
Witkowski Wojciech 337, 484, 485
„Władysław”, TW 234, 235, 237
Wojciechowska Joanna 488
Wojciechowski Norbert 167
Wojnarski Tadeusz 310, 311, 460
Wojsyk Józef (o. Leon) 120–122
Wojtaszek Emil 88
Wojtyła Karol zob. Jan Paweł II
Wolska (Edyta?) 489
Woźniak Leszek 451, 457, 462, 485, 504
Woźniak Marian 372, 393, 396, 402, 405, 407,
509
Wójcicki, tow. 458
Wójcik Magdalena 40, 102
Wójcik Tomasz 380
Wójtowicz Zofia 109
Wróbel Daniel 58
Wróblewski Grzegorz 58
Wszał Janina 209
Wujec Henryk 138
Wykrętowicz 88, 181
Wyszkowski Błażej 485, 503
Wyszyński Stefan 286, 345, 354

„X”, TW 167

Zabawski 340

Zacharek Zbigniew 463
Zagajewski Adam 23, 353
Zagóra Jan 260
Zahorski Witold 358
Zajac Andrzej 104, 156, 478
Zajac Józef 156
Zaleski T. 121, 462
Zaniewska Maria 481, 501
Zanussi Krzysztof 428
Zaorski 206, 342
Zareba 88
Zatorski P. 121, 462
Zawadzki Waclaw 242
Zbyszewski Karol 461
Zeń A. 113
Zieliński Bernard 84, 161, 165
Zielonka Jan 316, 468
Zienkiewicz Ryszard 58
Zięba Andrzej 338, 484, 504
Zięba Zbigniew 149
Ziętkiewicz Grzegorz 202, 359
Zimmermann Friedrich 286, 295, 450
Ziwolińska D. 58
Zumbuehl Edith 439
Zwiernik Przemysław 32
Zyglar J. 55, 73, 75, 252–255, 257, 304, 321,
458
„Zygmunt”, TW 147, 148

Żaba Norbert 399, 400
Żaczek Adam 67, 94, 96
Żakowska Katarzyna 75
Żelazny Roman 328, 485, 504
Żelewicz Jerzy 464, 474
Żołądź Marek 183
Żuber A. 113
Żuchowski Jan 275, 433, 434, 448
Żurkowska Danuta 416, 445, 457, 484
Żyta Józef 181